

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KÖSTENDİLLİ SÜLEYMAN ŞEYHÎ EFENDİ
DİVANI
[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

SEVDA POLAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. İNCİNUR ATİK GÜRBÜZ

KONYA-2025

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KÖSTENDİLLİ SÜLEYMAN ŞEYHÎ EFENDİ
DİVANI
[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

SEVDA POLAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
DOÇ. DR. İNCİNUR ATİK GÜRBÜZ

KONYA-2025

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sevda POLAT		
	Numarası	22810701917		
	Ana Bilim /BilimDalı	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	KÖSTENDİLLİ SÜLEYMAN ŞEYHÎ EFENDİ DİVANI [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı

İmzası

SEVDA POLAT

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sevda POLAT		
	Numarası	22810701917		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. İncinur ATIK GÜRBÜZ		
Tezin Adı	KÖSTENDİLLİ SÜLEYMAN ŞEYHÎ EFENDİ DİVANI [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]			

Edebî metinlerde yer alan bir sözcüğün ya da sözcüklerin içinde buldukları metne yani bağlama göre anlamının/anlamlarının belirlenmesi ve kelimenin diğer anlamlarından ayırt edilir hâle gelmesi dil ve edebiyat çalışmaları için önem arz eder. Bağlam kavramı ise, kelimeyi içinde bulunduğu cümleden ve kelimenin cümledeki diğer kelimeler ile ilişkisinden hareketle anlamlandırmak olarak tanımlanabilir.

Bu durum –sözcüklerin metin içinde kazandığı anlamlar- hem kelimelerin herkes tarafından bilinmeyen anlamlarını ortaya çıkarmada hem de şairin yaşadığı devrin ve eserin oluşturulduğu dönemin dil özellikleri ile üslup zevkini ortaya koymak noktasında oldukça önemlidir. Bu noktada dikkat çeken bir çalışma olarak Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK tarafından yürütülen TEBDİZ projesi alan çalışanlarının karşısına çıkmaktadır. Bu çalışma da bahse konu olan proje çerçevesinde hazırlanmıştır. Çalışmada Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi'nin Mustafa KUNDAKÇI tarafından yüksek lisans çalışması olarak neşredilen *Divan*'ında yer alan şiirler söz varlığı açısından incelenmiştir. Bu işlem <http://www.tebdiz.com/> adresinden elektronik ortamda gerçekleştirilmiş ve kelimelere anlam verilirken Arapça, Farsça kelimelerle kurulan tamlamalar ve yardımcı fiillerle oluşturulan birleşik fiiller gibi kelime grupları bütün olarak anlamlandırılmıştır. Kelimelerin ve kelime gruplarının temel anlamlarının yanı sıra metin içinde kazandıkları bağlam anlamlarına da çalışmada yer verilmiştir. Atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler, dua sözleri, argo ifadeler gibi özel ifade şekilleri de çalışmaya dâhil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük, TEBDİZ.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Sevda POLAT		
	Student Number	22810701917		
	Department	Türk Dili ve Edebiyatı		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. İncinur ATİK GÜRBÜZ		
Title of the Thesis/Dissertation	KÖSTENDİLLİ SÜLEYMAN ŞEYHÎ EFENDİ'S DİVAN [CONTEXTUAL INDEX AND FUNCTIONAL DICTIONARY]			

It is important for the studies of language and literature to determine the meaning/meanings of a word or words in literary texts according to the context and to make them distinguishable from other meanings of the word. The concept of context, on the other hand, can be defined as making sense of the word in terms of the sentence it is in and the relationship of the word with the other words in the sentence.

This situation –the meanings of the words in the text- is very important both in revealing the meanings of the words that are not known to everyone, and in revealing the language characteristics with stylistic taste of the period in which the poet lived and the period in which the work was created. At this point, as a remarkable study, The TEBDİZ Project, carried out by Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK, is presented to its field employees. This study was prepared within the framework of the Project in question. In this study, the poems of Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi in his Divan published by Mustafa KUNDAKÇI were examined in terms of vocabulary as a graduate study. This process was carried out electronically at <http://www.tebdiz.com/> and while giving meaning to the words, word groups such as phrases formed with Arabic and Persian words and compound verbs formed with auxiliary verbs were given meaning as a whole. In addition to the basic meanings of words and word groups, the context meanings they acquire in the text are also included in the study. Special expressions such as proverbs, idioms, stereotypes, prayer words, slang expressions were also included in the study.

Key Words: Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi, Contextual and Functional Dictionary, TEBDİZ.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
ÖN SÖZ	xiv
GİRİŞ	1
XVIII-XIX. YÜZYILDA DİVAN ŞİİRİ	5
BİRİNCİ BÖLÜM	9
KÖSTENDİLLİ SÜLEYMAN ŞEYHÎ EFENDİ	9
1.1. Hayatı.....	9
1.1.1. Ailesi	9
1.1.2. Çocukluğu, Gençliği ve Tahsili.....	10
1.1.3. Evliliği ve Çocukları	11
1.1.4. Yapmış Olduğu Vazifeler	11
1.1.5. Vefatı.....	11
1.1.6. Tasavvuf Yoluna İntisabı, Tarikatı ve Tarikat Silsilesi.....	12
1.2. Edebî Kişiliği	14
1.3. Eserleri	15
1.3.1. Lemeât-ı Nakşbendiyye	16
1.3.2. Zübde-i Nefehâtü'l-Üns	16
1.3.3. Şerh-i Kelâm-ı Kibâr.....	17
1.3.4. Mir'âtü'l-Muvahhiddîn	17
1.3.5. Mektûbât-ı Erba'în.....	18
1.3.6. Terkîbât-ı Erbaîn	18
1.3.7. Te'vilât-ı Hadîs-i Erbaîn	19
1.3.8. Kûtü'l-Uşşâk	20
1.3.9. Medâr-ı Sâlikân.....	20
1.3.10. Etvâr-ı Hâcegân.....	21
1.3.11. Nikâtü'l-Hikem	21
1.3.12. Kitâb-ı Tâli'a fî Esrâri'l-Îlâhiyyeti's-Sermediyye.....	22
1.3.13. Şerh-i Kelâmi'l-Vâstî.....	23

1.3.14. Şerh-i Kelimât-ı Bedri'd-dîn	24
1.3.15. Şerh-i Kelâm-ı Ca'feri's-Sâdık	24
1.3.16. Mecmau'l-Maârif	25
1.3.17. Bahrü'l-Velâye	25
1.3.18. Sakk-ı Şeyhî	26
1.3.19. Subhatü'l-Levâyih	27
1.3.20. Şerh-i ez-Ba'z'ı Makalât-ı Kibâr-ı Meşâyih	27
1.3.21. Risâle-i Hakâik-i Aşk	27
1.3.22. Usûlü'l-Vusûl	28
1.3.23. Şerh-i Nûnân	28
1.3.24. Kitabü Mecmûatü's-Sanayi	28
1.3.25. Divan	29
İKİNCİ BÖLÜM	33
DİVAN İNCELEMESİ	33
2.1. Dil ve Üslûp Özellikleri	33
2.1.1. Kelime Türleri	36
2.1.1.1. Fiiller	36
2.1.1.1.1. Birleşik Fiiller	37
2.1.1.2. İsimler	39
2.1.1.3. Sıfatlar	41
2.1.1.4. Zamirler	42
2.1.1.5. Zarflar	44
2.1.1.6. Tamlamalar	45
2.1.1.6.1. Arapça Tamlamalar	45
2.1.1.6.2. Farsça Tamlamalar	47
2.1.1.7. Ünlemler	48
2.1.1.8. Edatlar	51
2.1.1.9. Bağlaçlar	54
2.1.1.10. Deyimler ve Atasözleri	56
2.1.1.10.1 Deyimler	57
2.1.1.10.2. Atasözleri	77
2.2. Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi	78

2.2.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler	78
2.2.1.1. Korku	78
2.2.1.2. Sevinç	79
2.2.1.3. Üzüntü	80
2.2.1.4. Dua	81
2.2.1.5. Sitem	83
2.2.1.6. Zıtlık	84
2.2.1.6.1. Aydınlık-Karanlık	84
2.2.1.6.2. Aşına-Bigâne	84
2.2.1.6.3. Ayrılık-Kavuşma	84
2.2.1.6.4. Cefa-Vefa	85
2.2.1.6.5. Diri-Ölü	87
2.2.1.6.6. Tabip-Hasta	87
2.2.1.6.7. Dert-Neşe	88
2.2.1.6.8. Gece-Gündüz	88
2.2.1.6.9. Rint-Zahit	88
2.2.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler.....	89
2.2.2.1. Ağlama	89
2.2.2.2. Gülme	90
2.2.2.3. Yazı Yazma	91
2.2.2.4. Şikâyet	91
2.3. Muhteva Özellikleri	92
2.3.1. Dinî ve Tasavvufi Unsurlar	92
2.3.1.1. Allah	92
2.3.1.2. Kitaplar	94
2.3.1.2.1. Kur'ân-ı Kerim	94
2.3.1.3 Ayetler	95
2.3.1.4 Hadisler	96
2.3.1.5. Melekler	96
2.3.1.6. Peygamberler	97
2.3.2. Sahabeler, Mutasavvıflar, Diğer Dinî Şahsiyetler ve Şairler	99
2.3.2.1. Hz. Havva	99

2.3.2.2. Hz. Ömer	99
2.3.2.3. Bahâeddin Nakşibend	99
2.3.2.4. Bâkî	100
2.3.2.5. Bâyezîd-İ Bistâmî	100
2.3.2.6. Cüneyd-i Bağdadî	100
2.3.2.7. Celâleddîn (Mevlâna)	100
2.3.2.8. Ferîdüddin Attâr	100
2.3.2.9. Hayâlî	101
2.3.2.10. İbrâhim Edhem	101
2.3.2.11. Mansûr	101
2.3.2.12. Mehdî	101
2.3.2.13. Nevî	101
2.3.2.14. Rûhî	102
2.3.2.15. Şâkir	102
2.3.2.16. Şiblî	102
2.3.2.17. Veled (Sultan Veled)	103
2.3.3. Diğer Dinî Unsurlar	103
2.3.3.1. Bağ-ı İrem	103
2.3.3.2. Kâbe (Beytü'l-Harem)	103
2.3.3.3. Mevâ	103
2.3.3.4. Sidre	104
2.3.3.5. Şeytan	104
2.3.3.6. Tûbâ	104
2.3.3.7. Tûr	105
2.3.4. Toplum ve Kültür	105
2.3.4.1. Tarihi Şahsiyetler	105
2.3.4.1.1. Behzâd	105
2.3.4.1.2. Eflâtun	105
2.3.4.1.3. Firavun	105
2.3.4.1.4. Kisra	106
2.3.4.1.5. Nemrud	106
2.3.4.1.6. Süleymân (Kânûnî)	106

2.3.4.1.7.Yezid	106
2.3.4.2. Efsanevî Şahsiyetler ve Unsurlar	106
2.3.4.2.1. Anka	106
2.3.4.2.2. Cem.....	107
2.3.4.2.3. Ferhâd	107
2.3.4.2.4. Hüsrev	107
2.3.4.2.5. Leylâ	107
2.3.4.2.6. Mecnûn (Kays)	108
2.3.4.2.7. Kâf	108
2.3.4.3. Devlet Millet Kavim Kabile.....	108
2.3.4.3.1.Hâricîler	108
2.3.5. Mekânlar	109
2.3.5.1. Ceyhun	109
2.3.5.2. Hicaz.....	109
2.3.5.3. Hoten	109
2.3.5.4. İnan	109
2.3.5.5. İstanbul	109
2.3.5.6.Karadağ.....	110
2.3.5.7. Köstendil	110
2.3.6. Kozmik Âlem	110
2.3.6.2. Mihr	111
2.3.6.3. Mirrih.....	112
2.3.6.4. Süreyya.....	112
2.3.7. Vatan	112
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	114
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK	114
3.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu.....	114
-A-.....	115
-B-.....	147
-C-.....	180
-Ç-.....	193
-D-.....	204

-E-	234
-F-	255
-G-	266
-H-	287
-I-	331
-İ-	334
-J-	349
-K-	349
-L-	376
-M-	385
-N-	430
-O-	459
-Ö-	460
-P-	460
-R-	473
-S-	487
-Ş-	525
-T-	545
-U-	576
-Ü-	578
-V-	581
-Y-	591
-Z-	598
SONUÇ	610
KAYNAKÇA	611
ÖZ GEÇMİŞ	615

KISALTMALAR LİSTESİ

- a.g.e.** : adı geçen eser
bkz. : bakınız
Bs. : baskı
C. : cilt
çev. : çeviren
d. : doğum
DT : Doktora Tezi
DTCF : Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
G : gazel
haz. : hazırlayan
HME : Hacı Mahmud Efendi
Hız. : hazret, hazreti
İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi
K : kaside
Kt : kıt'a
Ktp. : kütüphanesi
Ms : mesnevi
Mş. : muaşşer
Mt : müfret
Mu. : muhammes
Müs. : müsemmen
ö. : ölüm
s. : sayfa
S. : sayı
ss. : sayfa sayıları
Ş : şarkı
Ta. : tarih

TEBDİZ: Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü

- TDK** : Türk Dil Kurumu
Trk. : terkîb-i bend
Thm : tahmis
Trc. : tercî-i bend
Ty. : Türkçe yazmalar
vb. : ve benzeri
vr. : varak
vs. : vesaire
YL : yüksek lisans tezi
yy. : yüzyıl

ÖN SÖZ

Kültürün önemli yapıtaşlarından olan edebiyat, hayatın büyük bir alanında rol oynamaktadır. Sanatı, tarihi, dili, bilimi ve daha birçok zenginliği bir araya getiren ve bizlere bunları bin bir cezbeyle sunan hazinedir edebiyat. Bu hazinenin nesilden nesile taşıyıcısı olan yazar ve şairler ise kendi içlerindeki aynanın yansıtıcısı, edebiyatın karanlık sokaklarının aydınlatıcısıdır. Şairlerin kaleminden akan mürekkebin her parıltısı kültür hazinemizin üzerindeki ölü toprağının bir nebze daha kalkmasına yardımcı olmakta, bizleri evvelimizde var olan servetimize kavuşturmaktadır.

Sözcükler bin bir manadır ve her sözcük her şairin denizinde bambaşka bir okyanusa dönüşmektedir. Aynı membadan akan sözcükleri biricik yapan sır, şairlerin gönül denizidir. Edebiyat araştırmacılarına düşen görev de okyanusa dönüşen bu denizde doğru küreklerle doğru yöne kulaç atmaktır. Bir şairi muhitinden koparmadan okumak, döneminin meyvesi olan eserlerini hak ettiği gibi temsil etmek bir vasiyetin yerine getirilmesi kadar elzemdir. *TEBDİZ (Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*projesi bu anlamda zaruri bir ihtiyaçtır.

Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak önderliğinde yürütülmekte olan projenin temelleri 2007 yılına dayanmaktadır. Bu projeye edebî metinlerin bağlamsal dizin ve işlevsel sözlüğünü ortaya koymak amaçlanmaktadır. İşlevsel sözlük kısmı, şairin kullanmakta olduğu kelime dağarcığını ifade ederken bağlamsal dizin de kelimelerin metin içinde kazandığı anlamı karşılamaktadır. Mine Mengi, kelimelerin anlam yoğunluğu dolayısıyla bilhassa klasik Türk edebiyatı için önem arz eden bağlam hususuna şu ifadeleriyle açıklık getirmektedir: “Divan şiirinde kelime seçimi büyük önem taşımaktadır. Kullanılan kelimeler aruz içindeki yerleri, ses değerleri, özellikle de anlam açısından nitelikleri ve birbirleriyle olan ilişkileri göz önünde tutularak seçilirdi. Bir kelime, çeşitli edebî sanatları gerçekleştirmek, başka kelimelerle ilişkiyi sağlamak için beyitteki yerini alırdı. Kelimeler, çoğu zaman birden çok anlamın beyit içine konulması amacıyla şiirde bulunur; beyit çeşitli hatırlatmalar ve ses açısından sağladığı güçle etkili olmaya yöneltilirdi. Kısacası bugün bağlam ya da söylem dediğimiz dil kullanımı geçmiş dönem şairi için önem arz etmekteydi.”¹

¹Mine Mengi, “Bağlam ya da Şiirde Sözün Gelişi Üzerine”, **Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu 15-16 Mayıs 2009 Bildiri Kitabı**, Adıyaman Üniversitesi Yay., 1. Bs., Ankara, 2010, s.430.

Bu projenin amaçlarından biri de elektronik ortam koşullarını kullanarak dizinlerin hazırlanmasını daha kısa sürede tamamlamaktır. Böylece Türk edebiyatının söz varlığı üzerine yapılmakta olan çalışmaları daha kolay bir şekilde nihayete erdirmek mümkün olacaktır. Bu amaçla, bu çalışmada da *Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı* dizini yapılmıştır. Çalışmaya esas alınan metin Mustafa Kundakçı tarafından 2018 yılında yayımlanmış olan *Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı'nın Tenkitli Metni* isimli eserdir. Bu eserle birlikte edebiyat araştırmacılarına tanınan “kelime/kelime grubu, ek-kök bilgileri, nazım şekil ve türleri, vezin ve ayet, hadis, kelâm-ı kibar, atasözü, deyim, argo ifade, kalıplaşmış ifade, dua ifadeleri” gibi unsurları detaylı tarama imkânı amacına hizmet doğrultusunda TEBDİZ projesine bir nebze de olsa katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın ortaya konulmasında bana her daim yardımcı olan, değerli bilgilerini esirgmeden benimle paylaşan, çalışma boyunca karşılaştığım her zorlukta üstesinden gelebilmem için bana önderlik edip çözüm sunan pek kıymetli danışmanım Doç. Dr. İncinur ATİK GÜRBÜZ'e ve aynı şekilde desteklerini esirgmeden yardımcı olan Prof. Dr. Mehmet GÜRBÜZ'e teşekkürü bir borç biliyor ve şükranlarımı sunuyorum. Bu süreçte dualarını ve desteklerini benden esirgemeyen anne ve babama, çalışma boyunca destek olan abim Sefa POLAT ve arkadaşım Gülperi İRMİKÇİ'ye teşekkür ederim.

GİRİŞ

Müelliflerin edebî eserleri üzerine çalışmalar yapmak bir edebiyat araştırmacısının yegâne amaçlarından biridir. Süleyman Şeyhî Efendi hakkında dönemin ilk ve en kapsamlı çalışmasını² ortaya koymuş olan Prof. Dr. Ali Yılmaz “edebî eser” kavramını bedii duygularla ruha ve zihne seslenen sanat eserleriyle sınırlı tutmamak gerektiğini, bu kavrama aynı zamanda edebiyat tarihi çerçevesinde tezkire ve tarih kitabını, dinî ve tasavvufi bilgiler içeren eserleri de dâhil etmek gerektiğini belirterek *Divan*’ı üzerine çalışma yapmış olduğumuz *Şeyhî Efendi*’nindidantik eserlerine de dikkat çekmektedir.

Manzum ve mensur olmak üzere birçok eser ortaya koyan Süleyman Şeyhî Efendi aynı zamanda bir tarikat şeyhidir. Onun bu özelliği eserlerine de yansımış ve dinî ve tasavvufi edebiyat alanında otuza yakın eğitici ve öğretici Türkçe eser meydana getirmiştir. XVIII. yüzyılın sonları ile XIX. yüzyılın başlarında yaşamış olan müellifin çalışmamızda esas aldığımız yönü şairliği olsa da Yılmaz’ın çalışmasında belirttiği gibi, birçok yazarın artık sadece tercüme ve şerhle yetindiği bu dönemde ilim âlemine sunmuş olduğu kendi telifi olan Türkçe ve türünün ilk örneklerini oluşturan eserlerinin varlığını belirterek nasirlik yönünde güçlü bir kaleme sahip olduğunun altını çizmeyi gerekli gördük.

Prof. Dr. Ali Yılmaz’ın şairin *Bahrü’l Velâye*’si üzerine hazırlamış olduğu eserinde belirttiği gibi o dönemde Süleyman Şeyhî Efendi hakkında yeterli bir çalışma yapılmamış olsa da kendisinin açmış olduğu bu yolda birçok edebiyat araştırmacısı ilerlemiş ve *Süleyman Şeyhî*’nin eserleri üzerine çalışmalar yapmışlardır. Birol Yıldırım, 2016 yılında şairin hayatı, eserleri ve tasavvufi görüşleri üzerine doktora tezi hazırlamıştır. Bunun yanı sıra müellifin, *Kûtü’l-Uşşâk* ve *Hulâsatü’l-Esrâr* isimli eseri üzerine Kâzım Aydemir (1998), *Mir’atü’l-Muvahiddîn* isimli eseri üzerine Mustafa Ejder (1998), *Nükâtü’l-Hikem* isimli eseri üzerine Gönül Doğan (2008), *Lemeât-ı Nakşbend* isimli eseri üzerine Engin Bedir (2010), *Mektûbât-ı Erbaîn*, *Terkîbât-ı Erbaîn* ve *Te’vîlât-ı Erbaîn* isimli eserleri üzerine Hadicetü’l-Kübra Öksüz (2010), *Sübhatü’l-Levâyh* isimli eseri üzerine Feyza Işık (2011), *Kitâb-ı Tâlia fî*

²Dr. Ali Yılmaz, **Köstendilli Süleyman Şeyhî**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.

Esrâri'İlâhiyyetti's-Sermediyye isimli eseri üzerine Kevser Ay (2018), *Medâr-ı Sâlikân* ve *Etvâr-ı Hâcegân* isimli eserleri üzerine Mehmet Turan (2019), *Etvâr-ı Hâcegân* isimli eseri üzerine Ayşe Aydan Kahya (2019), *Usûlü'l-Vusûl* isimli eseri üzerine Burhaneddin Coştan (2019) yüksek lisans tezleri yapmışlardır.

Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin bütün bu mensur ve didaktik eserlerinin haricinde mevcut olan *Divan*'ı şairlik yönünü gösterdiği bir eseridir. Süleyman Şeyhî Efendi'nin şiirleri de mensur eserlerinde olduğu gibi dinî-tasavvufi nitelikler taşımaktadır. Şairin *Divan*'ı üzerine ilk detaylı çalışmayı Doç. Dr. Mustafa Kundakçı 2003 yılında yüksek lisans tezi olarak yapmış ve daha sonra 2018 yılında basılı olarak yayımlamıştır. Yapmış olduğumuz bu çalışmada Kundakçı'nın *Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı'nun Tenkitli Metni* isimli eseri esas alınmıştır. Çalışmanın ön hazırlığında *Divan*'ın nüshaları temin edilip karşılaştırma yapılarak eserde yer alan bütün şiirler en küçük detayına kadar incelenmiştir. Şiirler üzerine yapılan bu inceleme sonucunda anlam, vezin, kafiye ve redif çerçevesinde, tez danışmanı Doç. Dr. İncinur Atik Gürbüz'ün onayı dâhilinde, gerekli kısımlarda gerek transkript gerek okuma gerekse vezin düzeltmeleri yapılmıştır. *Divan*'da yer alan sırasıyla 1 mesnevi, 12 kaside, 1 tercî-i bend, 1 muaşşer, 1 müsemmen, 4 tahmis, 2 murabba, 1 şarkı, 183 gazel, 33 kıt'a, 27 müfret olmak üzere 266 şiir Gentium Plus isimli yazı fontuna uyarlanarak TEBDİZ veri tabanına girilmiştir. Bu veri tabanında bulunan her şiirin vezin, sıra, başlık, nazım şekli, nazım türü gibi bilgileri oluşturulmuş, bu çerçevede anlam verilmiştir.

Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) adlı çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın temel bölümüne geçmeden önce şairi anlama hususu açısından “XVIII ve XIX. Yüzyılda Divan Şiiri” başlığı adı altında onun yaşamış olduğu döneme dair bilgilere yer verilmiştir. “*Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi*” isimli birinci bölümde şairin “*Hayatı*”, “*Edebî Kişiliği*” ve “*Eserleri*” hakkında bilgiler yer almaktadır. “*Divan İncelemesi*” başlıklı ikinci bölüm ise “*Dil ve Üslûp Özellikleri*”, “*Kelimelerin Anlam Açısından İncelenmesi*” ve “*Muhtevâ Özellikleri*” ana başlıklarından oluşmaktadır. “*Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*” isimli üçüncü bölüm “*Sözlük Kullanım Kılavuzu*” ve Mustafa Kundakçı'nın yüksek lisans çalışması olan *Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi*

Divanı'nın Tenkitli Metni şeklinde yayımlanan çalışma esas alınarak ve gerekli düzeltmeler yapılarak hazırlanmıştır.

Süleyman Şeyhî Efendi'nin *Divan*'ı üzerine yapılmış olan bu bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük birkaç amaç üzerine temellendirmiştir. Bunlardan biri şairin üslûbuna dair bilgiler sunmak ve onun yaşadığı dönemin izlerini daima üzerinde taşıyan söz varlığını ortaya koymaktır. "Söz varlığı, sadece bir dilde birtakım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar –ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler- olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir"³Çünkü "Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir."⁴Bu anlamda amaca hizmet etmesi bakımından bir başlık altında bu hususu değerlendirilerek üslûp ve söz varlığı çalışmalarına küçük bir katkıdabulunmak istenmiştir.

İkinci olarak TEBDİZ projesi vasıtasıyla ortaya konulmuş olan bu çalışma tarihsel sözlük çalışmalarına bir nebze de olsa katkı sağlamayı hedeflemektedir. Şairlerin mısralarına inci dizer gibi titizlikle seçtiği kelimelerin her birinin kendine has bir anlam dünyası vardır. Bağlama dayalı olarak ortaya çıkarılmış söz varlığı, bu bakımdan önem arz etmektedir.Bağlamsal dizin (bağlamlı dizin), "Sözlük bilgisinde bağlamıyla birlikte sunulan sözcüklerin oluşturduğu abecesel dizelge"dir.⁵

Üçüncü olarak, ortaya koyulmuş olan bu çalışma,Süleyman Şeyhî Efendi'nin standart dildeki malzeme ile atasözü ve deyimler, kalıplaşmış ifadeler, şeyhlik yönünün getirdiği çokça ayet ve hadis alıntıları gibi unsurları nasıl işlediği ve bunları hangi bağlamlarda kullandığını ortaya koyarak şiir şerhi çalışmalarına da hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Mine Mengi metin şerhiyle ilgili olarak "Metin çalışmalarının divan edebiyatı dönemi geleneğinden gelen önemli bir ilgi alanı ya da Cumhuriyet sonrası metin çalışmalarında metin neşrinden sonra gelen ilk aşama metin şerhi aşamasıdır. Divan edebiyatı döneminden bize şerh-i mütûn olarak geçen metin şerhi,

³ Doğan Aksan, *Türkçenin Söz Varlığı*, 3. Basım, Engin Yay., Ankara, 2004, s. 7.

⁴ Aksan, *a.g.e.*, s.8.

⁵ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay., İstanbul, 2002, s. 32.

anlaşılmasında zorluk olan ve bu nedenle de okuyucunun anlayamayacağı tahmin edilen metnin, anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla açıklama yapılması demektir”⁶ ifadelerini kullanmıştır.

Bu amaçlar neticesinde *Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı*’nın söz varlığı ortaya konulmuştur.Çalışma, şairin ve dönemin dil ve üslubunu temel alan çalışmalara kaynak olmak üzere ilim âlemine sunulmuştur.

⁶Mine Mengi, “Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili”, **Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları**, Volume 2/3, 2007, s. 411.

XVIII-XIX. YÜZYILDA DİVAN ŞİİRİ

Süleyman Şeyhî Efendi XVIII. yüzyılın sonları ile XIX. yüzyılın başlarında yaşamış olan bir mutasavvıf, ilim adamı, idareci gibi hassalara sahip bir şairdir. *Süleyman Şeyhî*'nin yaşamış olduğu bu devir, Osmanlı Devleti'nin içte ve dışta, siyasi ve askerî birçok olayla karşılaştığı, birtakım yeniliklere ve değişikliklere sahne olduğu bir devirdir.⁷

XVIII. yüzyıl Osmanlı Devleti için gerilemenin başlangıcı olan bir asırdır.⁸“Beylikten devlete, devletten imparatorluğa geçiş sürecini tamamlayarak gücünün zirvesine ulaşan Osmanlı İmparatorluğu, Kanunî döneminin ortalarından, bilhassa III. Murad (1574-1595)'dan itibaren, XVIII. asrın sonuna kadar süren bir çözülme sürecine girmiştir. Karlofça'dan (1699) sonra ülkenin üzerine çöken kâbus ortamında bir lalenin ömrü gibi kısa bir süre devam eden Lale Devri, modernite/batılılaşma sürecinde, önemli bir dönüm noktasıdır. Tanzimat ise bu sürecin ulaştığı sonucu ve başlayan yeni bir dönemi ifade eder.”⁹

Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda dışarıda Rusya, Avusturya ve İran'la savaşırken içeride de aziller, tayinler, isyanlar, ayaklanmalar, devlet büyüklerinin hatta padişahların öldürülmesi gibi birçok olumsuz olayla karşı karşıyaydı. Bütün bu olumsuzluklar devleti maddi, idari, askerî, ilmî bakımlardan zayıf duruma düşürmeye başlamıştı.¹⁰

“Karlofça'dan (1699) itibaren belirgin bir şekilde kendisini hissettirmeye başlayan sosyal ve siyasi yapıdaki çözülüş, bilim, kültür ve sanat eserlerinde etkisini göstermeye başlamakla birlikte; eskinin bütün heybetiyle varlığını sürdürdüğü bir dönemde bunlar, dağınık, birbirinden kopuk arayışlardan öteye geçememiştir.”¹¹ XVIII. yüzyılda dilin ve edebiyatın merkezi İstanbul olmakla beraber Edirne, Bursa vb. uzak beldelerde ve birçok Balkan şehirlerinde divan edebiyatı olarak da halk edebiyatı olarak da edebî hayat canlı ve hareketliydi.¹²

⁷ Yılmaz, **a.g.e.**, s. 13.

⁸ **a.g.e.**, s. 13.

⁹ Mustafa İsen- Osman Horata, “Tarihî Gelişim”, **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Ed. Mustafa İsen, 8. Bs., Grafiker Yay., Ankara, 2014, s.139.

¹⁰ Yılmaz, **a.g.e.**, s.13.

¹¹ İsen-Horata, **a.g.e.**, s. 143.

¹² Nihad Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II**, MEB Yay., İstanbul, 1971, s.744.

Devrin tarihî ve toplumsal hadiselerinin edebiyatla tamamen alakasını kesmesi elbette mümkün değildir. Sosyal neşe ve ızdıraplar bu dönem edebiyatta az ya da çok bir yansımasını buluyordu. Bu hadiseleri divan edebiyatı, ananevi ifade tarzı içinde söylediğinden sosyal problemler bu edebiyatta daha az, halk edebiyatında ise daha çok yer tutuyor hissini veriyordu. Sosyal hayatın akisleri ise her iki edebiyatta da hissedilir dereceyi bulmuştu. Bununla beraber, divan edebiyatı imparatorluğun bu duraklayış ve gerileyişinin tam anlamıyla farkında değildi ve asrın divan şairleri klasikleşmiş sanat çizgisinde sanatlarını icra etmeye devam ediyorlardı.¹³

XVIII. asır, İran edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki etkisinin azaldığı birasıdır. Türk edebiyatının artık klasik anlamda başarılı şairlerini yetiştirmiş ve bu dönemde en olgun örneklerini vermiş olması bu durumu açıklayan sebeplerdendir. Bununla birlikte en önemli unsur ise bu yüzyılda gerçekleşen biktırıcı İran savaşları ve İran edebiyatının eski büyük ustalarını yetiştirememiş olmasıdır. Bu asırda Türk edebiyatı şairlerince beğenilen İran şairleri Sâib ile Şevket'ti.¹⁴

Bir devrin artık sona ermeye başladığı ve edebiyatın yönünü Avrupa'ya çevirdiği XVIII. asrın ikinci yarısında şöhret bulan başlıca divan şairleri, Koca Ragıp Paşa (1699-1745), Haşmet (?-1768), Fıtnat Hanım (?-1780) ve Şeyh Galip (1757-1799)'tir.¹⁵Bu yüzyılın dikkate değer iki edebî özelliği de; "Türk dili ve edebiyatının kendi içinden olgunlaşması ve millileşmesi" demek olan "mahallileşme cereyanı"¹⁶ ve Nahifî (1643?-1778), Sünbülzade Vehbî(?-1809), Enderunlu Fâzıl (?-1810) gibi şairlerle varlığını sürdüren "mesnevi edebiyatı"dır.¹⁷

XV. yüzyıl sonlarında şairlerin eserlerinde kendini göstermeye başlayansade dil kullanımı bir zaman yankısını bulamamış olsa da aynı heves XVIII. yüzyılda mahallileşme cereyanıyla Türk şiirinde ve bilhassa nesirdeyeniden görülmeye başlamıştır.¹⁸ Her ne kadar sanatlı dili devam ettirmek isteyenler olduysa da devrin

¹³ Banarlı, **a.g.e.**, s. 745.

¹⁴ **a.g.e.**, s. 745.

¹⁵ **a.g.e.**, ss. 766-778, Yılmaz, **a.g.e.**, s. 17.

¹⁶ Banarlı, **a.g.e.**, s. 745-747.

¹⁷ **a.g.e.**, ss. 779-781; Yılmaz, **a.g.e.**, s. 17.

¹⁸ Ağâh Sırrı Levend ss. 76-79; Yılmaz, **a.g.e.**, s. 17.

tarih, tezkire ve seyahatname türlerinde eser veren birçok yazarı eskiye göre sade bir dil kullanmıştır.¹⁹

XIX. yüzyıl, kendisinden önceki asrın devamı hatta son demleri olma özelliğini taşımaktaydı. Nihat Sami Banarlı, yeni bir medeniyetin tohumlarının filizlendiği XIX. asrı, Osmanlı Türklerinin yaşabilmek için Avrupa medeniyetine dâhil olma mecburiyetinde kaldıkları bir asır olarak nitelirmektedir.²⁰ “Yüzyıllardır süregelen büyük bir gelenek bu asırda da birçok temsilci yetiştirmiştir. Fakat ortaya konulan eserler, genellikle derinlikten ve incelikten yoksun, içi boş, vezinli-kafiyeli söyleyişlerden öteye gidememiştir. Yüzlerce şairin arasında üslup sahibi şairler bir kenara, önceki asrın ikinci derece şairleri ayarında bile şair yetişmemiştir.”²¹ Bu asırda divan tertip edenler olmuşsa da söylenecek her söz söylenmiş, şiir denizinin her kumsalı adımlanmış olduğundan taklit ve nazirecilikten öteye gidilememiştir.²² Enderunlu Vâsıf (?-1824), Keçeci-zade İzzet Molla (1765-1829), Akif Paşa (1787-1845) ve Şeyhülislam Arif Hikmet Bey (1786-1859) bu dönemin zikre değer bazı ediplerindendir.²³

XIX. yüzyılda sürdürülmeye çalışılan eski edebiyat çizgisinin bütün bu aynılığına ve derinlikten yoksunluğuna rağmen Tanpınar’ın bakışı bizlere bu asrın ilk yarısının önemini bildirmektedir. Çünkü Tanpınar, bu dönemin kapanan bütün kapılarıyla birlikte değişimin getirdiği zenginliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Öyle ki insan, yaşanan bütün umutsuz tecrübelerle birlikte yaşamda var olabilmek için yüzünü elbet bir ışığa dönecektir. XIX. asrın ilk yarısında bu ışık eskinin devamı olmayan yeni bir var oluştur. Önceki asırlarda siyasette keskin olarak görülen değişimler sanat ve edebiyatta aynı keskin çizgilerle görülmesi de bu devrin zeminini hazırlıyordu ve bu yarım asırda şairler artık şahsî olmayan ve eskiyi devam ettiren tutumunu terk etti. Artık hiçbir devirde olmadığı kadar bu dönemde yetişme muhiti, sosyal problemler kültürün yerini aldı.

¹⁹ Banarlı, **a.g.e.**, s. 784.

²⁰ Banarlı, **a.g.e.**, s. 804

²¹ İsen-Horata, **a.g.e.**, ss. 159-160.

²² Yılmaz, **a.g.e.**, s. 18.

²³ Banarlı, **a.g.e.**, ss. 832-839.

Yaşamının bir dönemi XIX. asrın ilk yarısına denk düşen Süleyman Şeyhî Efendi de asrın diğer şairleri gibi sanatını bir değişim zemini üzerine inşa etmiştir. Tarikata intisabı, şeyhlik yönü onun şiirlerinde mutlaka yansımaları bulmaktadır. Zaten bu dönemde şairler ve yazarlar edebî anlamda doygun eserler verememeleriyle birlikte dinî hususiyetlerin halka aktarılması meselesini kendilerine görev bilmişlerdir. Süleyman Şeyhî Efendi'nin vasat düzeyde *Divan*'ının yanı sıra otuza yakın dinî içerikli, eğitici mensur eser ortaya koyması bu durumu izaha yeterlidir. Bununla birlikte devrinin bu değişim ortamı içerisinde Süleyman Şeyhî Efendi de daha sade, günlük dilde şiirler kaleme almıştır. Dinî-tasavvufî içeriğin yoğun olduğu ve aynı zamanda Arapça ve Farsça tamlamalara sıkça başvurduğu şiirlerinin haricinde Şeyhî'nin atasözleri, halk söyleyişlerinden yararlanarak ortaya koyduğu şiirlerinde deyim yerindeyse "mahalli söyleyiş" tasası taşıdığı söylenebilir.

Edebiyatımızın her döneminde hem şiir sahasında hem de başka sahalarda mensur eserler ortaya koymuş birçok şair ve nasirler vardır. Bu ediplerimizin bir kısmı ün yapmış, eserleriyle tanınmış ve edebiyat tarihi kaynaklarında kendilerinden söz ettirmeyi başarmışlardır. Fakat her edibimiz için aynı durum söz konusu olmamıştır. Kimi yazar ve şairler döneminde diğerleri kadar namını duyuramamış, adını ve eserlerini daha geniş kitlelere ulaştıramamıştır. Dolayısıyla sadece kendi çevresince tanınan bu edipler edebiyat kaynaklarında yeterince zikredilmemiştir. Osmanlı devleti, geniş coğrafyaya hâkim olan bir imparatorluktur. Her ne kadar imparatorluğun birçok yerinde ilim ve edebiyata değer verilip bu anlamda eserler ortaya konulsa da devletin merkezi olan beldelere göre diğer bölgelerde şöhret bulmak daha zor olmuştur. Yılmaz da bir kısım şair ve yazarların kaynaklarda adından yeteri kadar söz edilmemiş olmasını, onların ilim ve edebiyat merkezlerinden uzakta olmalarına bağlamaktadır. Ayrıca bu edebiyat ehli kimselerin eserlerinin elyazması olarak kalması da durumu izah etmektedir. Süleyman Şeyhî Efendi de bu tür sebepler dolayısıyla döneminde hakkında araştırma yapılmamış ve edebiyat kaynaklarında kendinden yeterince bahsedilmemiş şairlerdendir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÖSTENDİLLİ SÜLEYMAN ŞEYHİ EFENDİ

1.1. Hayatı

Süleyman Şeyhî Efendi'nin doğum yeri ve tarihine dair net bir bilgi olmamakla birlikte İnehanzâde Mehmed Nail'e göre Bulgaristan'ın Köstendil şehrinde doğmuştur.²⁴ Süleyman Şeyhî Efendi'nin *Bahrü'l-Velâye* adlı eserindeki "Hicret-i Nebeviyye'nin bin yüz altmış üç tarihi evasıtında dünyaya gelüp ..."²⁵sözünden hareketle 1163/1750 yılının ortalarında doğduğu anlaşılmaktadır.

Asıl adı Süleyman olan müellifimizin isminin yanı sıra sahip olduğu farklı hususiyetler dolayısıyla aldığı unvan ve lakapları hem telif eserlerinde hem de kendisinden bahsedilen eserlerde farklı kullanım şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Müellif, *Divan*'ında ve diğer bütün şiirlerinde Şeyhî mahlasını kullanmıştır. Tarikat şeyhi olması dolayısıyla Şeyh, mensubu olduğu Nakşibendiyye tarikatına nisbetle de "Nakşibendî" unvanıyla anılmıştır. Yaşadığı ve vefat ettiği yer dolayısıyla "Köstendilî" denilen müellifin babası ve kardeşlerinin de kullanmış olduğu "Mollazâde" lakabı ailesinden gelmektedir. Süleyman Şeyhî, şeyh olması ve çevresindeki itibarı dolayısıyla da aynı zamanda "Efendi" unvanına layık görülmüştür. Süleyman Şeyhî Efendi, ilk telif eseri olan *Lemeât-ı Nakşibendiyye*'de kendi ismini "Mollazâde Şeyhî eş-Şeyh Süleymân-ı Köstendilî" şeklinde zikretmektedir. Süleyman Şeyhî hakkında kapsamlı ilk çalışmayı yapmış olan Prof. Dr. Ali Yılmaz, müellifin bu isim, unvan ve lakaplarının eserlerdeki kullanımının çeşitliliğine dair bilgileri çalışmasında tüm tafsilatıyla anlatmıştır. Müellif tüm bu çeşitliliğe rağmen Şeyhî mahlasıyla tanınmıştır.

1.1.1. Ailesi

Süleyman Şeyhî Efendi cizye kâtipliği yapan Mollazâde Hasan Efendi'nin oğludur. Ali Yılmaz, Osmanlı saray ve taşra teşkilatında "cizye kâtipliği" görevi olmaması dolayısıyla Hasan Efendi'nin cizye evrakının hazırlanmasında çalıştığı için bu şekilde anılmış olabileceğini belirtmektedir. Hasan Efendi, cizye

²⁴ Yılmaz, a.g.e., ss. 37-41.

²⁵ Köstendillii Süleyman Şeyhî Efendi, *Bahrü'l-Velâye*, vr. 202a.

kâtipliğinin yanı sıra Osmanlı sarayında mali işlerden sorumluluğu, İstanbul Cizyedarıve Başbakı Kulu görevlerinde de bulunmuştur. Ancak Hasan Efendi, I. Mahmud döneminde (1730-1754) Beşir Ağa ve beraberindekilerle birlikte Anadolu ve Rumeli’de halka zulmetmek, rüşvet almak ve tayinlerde haksızlık yapmak gibi suçlardan dolayı 1165/1752 tarihinde idam edilmiştir.²⁶

Annesi hakkında kaynaklarda bir bilgiye ulaşılamayan Süleyman Şeyhî Efendi’nin *Bahr* adlı eserinde verdiği bilgiler doğrultusunda Çelebi Efendi, Emin Ağa ve Abdullah Ağa isimli üç kardeşi olduğunu öğrenmekteyiz.²⁷ Şeyhî’nin en büyük kardeşi olan Çelebi Efendi’nin asıl adı İbrahim’dir. Çelebi Efendi ve Emin Ağa’nın Köstendil’de ayanlık yaptıklarını söyleyen Yılmaz, kardeşlerden birbirine geçen bu görevi üçüncü kardeş Abdullah Ağa’nın da yapmış olduğu ihtimalini belirtmektedir.²⁸

1.1.2. Çocukluğu, Gençliği ve Tahsili

Süleyman Şeyhî Efendi, henüz iki yaşında iken babasının vefat etmesi dolayısı ile yetim kalmış, ilk çocukluk dönemini gelecekte mürşidi de olacak on yedi yaşındaki ağabeyi Çelebi İbrahim’in himayesinde geçirmiştir.²⁹ Eserinde her kış, kar, soğuk dinlemeden ağabeyleriyle birlikte sürek avlarına çıktığını anlatan Şeyhî’nin çocukluğunun gayet eğlenceli geçtiği anlaşılmaktadır.³⁰

Bursalı Mehmed Tahir, Şeyhî’nin tahsili için, “ibtidai ve vasat derecedeki tahsillerini memleketinde bade’l-ikmal tahsil-i âlî için İstanbul’a gelerek zamanı efâzılından tekmîl-i nüsah eyledi” sözlerini sarf ederek, onun Köstendil’de başladığı tahsilini İstanbul’da tamamladığını belirtmektedir.³¹ Bunun dışında müellifimizin tahsili ile ilgili pek bir bilgi mevcut değildir. Yılmaz, müellifimizin eserinde anlattığı hatıralarından hareketle ve kaynaklarda başka bir tafsilatın mevcut olmaması dolayısı ile onun yüksek tahsiline İstanbul’da devam etme ihtimalinin zayıf olduğunu söylemektedir.³² Şeyhî *Terkîbât-ı Erbaîn* isimli eserinde, Hakkı İsmail Efendi’nin bazı

²⁶ Yılmaz, a.g.e., ss. 41-45.

²⁷ Şeyhî, *Bahrü’l-Velâye*, vr. 187a.

²⁸ Yılmaz, a.g.e., ss. 45-47.

²⁹ Şeyhî, *Lemeât*, vr. 53b-54a.

³⁰ a.g.e., vr. 49b-50a.

³¹ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, (haz. M. A. Yekta Saraç), TÜBA, C. 1, İstanbul, 2016, s. 93.

³² Yılmaz, a.g.e., ss. 60-61.

eserlerinden istifade ettiğini, Köstendil şeyhlerinden Şeyh Mustafa Efendi'nin *Fütühât-ı Mekkiyye* isimli eseri üzerine çalıştıklarını belirtmektedir.³³

1.1.3. Evliliği ve Çocukları

Şeyhî'nin evliliği ve çocukları hakkında kaynaklarda yeterli bir bilgi mevcut değildir. Müellifin bazı ifadelerinden 1193/1779 ve 1200/1785-86 yılları arasında evlenmiş olduğu tahmin edilmektedir.³⁴ *Bahrü'l- Velâye*'ye göre bu evlilikten Mustafa Ârif adında bir oğlu ve Sofya müftülüğü yapmış olan Mevlânâ Abdurrahman Efendi ile evli bir kızı olmuştur.³⁵

1.1.4. Yapmış Olduğu Vazifeler

Süleyman Şeyhî Efendi, varlıklı ve itibar sahibi bir aileye mensup idi. Köstendil'de âyanlık görevini yapan Mollazâde ailesi mahalli idarede söz sahibiydi. Süleyman Şeyhî'nin hatıralarına baktığımızda kardeşten kardeşe intikal eden âyanlık görevini bir müddet kendisinin de ifa ettiğini görmekteyiz. Ağabeyi Çelebi İbrahim Efendi'nin 1191/1777 tarihinde vefat etmesi üzerine bu görevden nefret ettiğini belirten Şeyhî, 1193/1779 tarihinde de şeyhi Şâmi-zâde Mustafa Efendi'nin vefat etmesi ile âyanlık ve ağalıktan külli nefret edip görevi bırakmıştır.³⁶

Şeyhî, âyanlık vazifesinin yanı sıra reislik görevinde de bulunduğunu söylemektedir.³⁷ Bu görevi tafsilatıyla anlatan Yılmaz, müellifin reislik görevinden kastının Köstendil'i idare etmekle görevli olan mütesellimlik olabileceğini ifade etmektedir. Âyanlık ile yürüttüğü bu görevinden de aynı sebep dolayısıyla ayrılan müellifimiz şeyhlik ve tedris faaliyetlerine başlayarak ömrünü bu yolda idame ettirmiştir.³⁸

1.1.5. Vefatı

Doğum tarihinde olduğu gibi Süleyman Şeyhî'nin ölüm tarihine dair de kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır. Bütün bu ihtilafli tarihlere karşın *Osmanlı*

³³ Şeyhî, *Terkîbât*, vr. 21a. İst. Süleymaniye Ktp. HME B1., No: 2710/2.

³⁴ Yılmaz, *a.g.e.*, ss. 61-63.

³⁵ Şeyhî, *Bahrü'l-Velâye*, vr. 188b.

³⁶ Şeyhî, *Terkîbât*, vr. 15b.

³⁷ Şeyhî, *Bahrü'l-Velâye*, vr. 187b.

³⁸ Yılmaz, *a.g.e.*, ss. 66-67.

Müellifleri'nin sadeleştirilmiş baskısında verilen³⁹, aynı zamanda şairin *Divan*'ının ilk sayfasında⁴⁰ yer alan tarihten hareketle Şeyhî'nin 1235/1819-20 senesinde vefat ettiği kabul edilmektedir.

Süleyman Şeyhî Efendi, vefat ettikten sonra Köstendil'de kendi yaptırmış olduğu dergâha defnedilmiş ancak Bulgaristan'ın müstakil bir devlet olmasından sonra bu dergâhın yıkılıp başka bir binaya dönüştürülmesiyle şairin kabri kaldırılmıştır.⁴¹

1.1.6. Tasavvuf Yoluna İntisabı, Tarikatı ve Tarikat Silsilesi

Süleyman Şeyhî Efendi'nin idarecilik vasfına sahip olan ailesinin eskiden beri tasavvuf ile bir alakası olduğu tespit edilmemiştir. Ağabeyi Çelebi İbrahim'in tarikata intisabıyla tasavvufa yönelen ve zamanla meyli artan Şeyhî, Nakşibendi tarikatına mensuptur.⁴² Şairin çalışmaya konu olan *Divanı*'ndaki bir gazeli de onun Nakşibendi olduğunu açıkça göstermektedir. Söz konusu gazelin matla beyti şöyledir:

Gulâm-ı şâh-ı kasr-ı 'ârifân-ı Nakşibendiz biz

Türâb-ı hâk-i râh-ı sâlikân-ı Nakşibendiz biz (G 104/1)

Şairin şeyhi, ağabeyi Çelebi İbrahim Efendi'nin de şeyhi olan Şamî-zade Mustafa Efendi'dir. Süleyman Şeyhî'ye 1193/1779 tarihinde şeyhi tarafından hilafet verilmiştir.⁴³ Şeyhî Efendi'nin takdim ettiği tarikat silsilesi şöyledir:

1. Hz. Muhammed (s.a.v.)
2. Ebû Bekir-es-Sıddîk
3. Hâce Selmân el-Fârisî
4. Kasım b. Muhammed b. Ebû Bekir es-Sıddîk (ö. 102/720-21)
5. Cafer-i Sâdık (ö. 148/765)
6. Ebû Yezîd-i Bestâmî (ö. 160-234/776-77-848-49)
7. Hâce Ebu'l-Hasan el- Harakânî (ö. 425/1034)

³⁹ Bursalı Mehmed Tahir, **a.g.e.**, ss. 93-94.

⁴⁰ Şeyhî, **Divan**, İÜK nüshası, vr. 1a.

⁴¹ Bursalı Mehmed Tahir, **a.g.e.**, ss. 93-94.

⁴² Yılmaz, **a.g.e.**, ss.77-82

⁴³ Yılmaz, **a.g.e.**, ss. 85-91.

8. Hâce Ali el-Fârmadî (ö.477-1084-85)
9. Hâce Yusuf e-Hemedânî (ö. 440 veya 441/1048-49-1050)
10. Abdülhhâlık el-Gücdüvânî (ö. 575 veya 585/1179-80 veya 1189)
11. Hâce Ârif Rîvekerdî (ö. 715/1315)
12. Hâce Mahmûd İncîr-i Fağnevî (ö. 715 veya 717/1315 veya 1317)
13. Hâce Ali Râmîtenî (ö. 715/1315)
14. Hâce Muhammed Bâbâ Simmâsî (ö. 755/1354)
15. Hâce Emîr Külâl el-Buhârî (ö. 772/1370-71)
16. Hâce Muhammed Bahâüddîn en-Nakşibendî (ö. 718-791/1318-1390)
17. Mevlânâ Yakûb Çerhî (ö. 851/1447)
18. Hâce Ubeydullâh Taşkendî (ö. 806-895/1403-04-1490)
19. Hâce Zâhid Muhammed (ö. 936/1529-30)
20. Hâce Derviş Muhammed (ö. 970/1562-63)
21. Hâce Mahdûm-ı Âzam (ö. 918-1008/1512-1599)
22. Hâce Muhammed Bâkî (ö. 1003/1601)
23. Hâce Ahmed Fâruk (ö. 971-1034/1563-64-1624-25)
24. Fırâkî Muhammed Bedreddîn
25. Şeyh Hâce Seyyâhûn Evliyâ Muhammed
26. Şeyhu'ş-Şuyûh Hâce Mustafa eş-Şâmî (ö. 1193/1779)
27. Hâce Çelebi İbrahim Köstendilî (ö. 1777)
28. Şeyhî Süleyman el-Köstendilî (ö. 1820)⁴⁴
29. Mevlânâ el-Hacc Mustafa Üskûbî⁴⁵

⁴⁴ Yılmaz, a.g.e., ss. 92-97.

⁴⁵ Engin Bedir, **Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin 'Lemeât-ı Nakşibend' Adlı Eseri (İnceleme ve Metin)**, Selçuk Üniv., YL, Konya, 2010, s. 23. Bu kişi Engin Bedir tarafından Kütahya nüshasında tespit edilmiştir.

1.2. Edebî Kişiliği

Büyük bir mutasavvıf olan şairin bu yönünün eserlerindeki yansıması açıkça görülmektedir. Yılmaz, okuyuculara devasa bir külliyyat sunan Şeyhî'nin edebî şahsiyetini şairliği ve nasirliği olmak üzere iki kısma ayırmaktadır. Bir tarikat şeyhi olarak tanınan Süleyman Şeyhî, tasavvufi düşüncelerini, bilgi birikimini, his dünyasına dair detayları okuyucularına eserleri aracılığıyla sunmaktadır.

Süleyman Şeyhî Efendi, tekke tasavvuf ile divan şiiri arasında şiirler kaleme almış ama kaynaklarda her iki sınıflandırmada da yer almamıştır.⁴⁶ Şeyhî, kendi devrine kadar olan birçok mutasavvıf yazar gibi şairliği de elden bırakmamış, bir divan tertip ederek “divan şairi” unvanına sahip olmuştur. Nasirliğiyle ön planda olan *Şeyhî*'nin öğretici eserlerinde dahi şiirlere yer vermesi onun bu hususa ehemmiyet verdiğini göstermektedir. Şairin yaşadığı devir anlatılırken şiir denizinde artık tekrara düşüldüğü ve taklitten öteye geçilemediği belirtilmişti. Şeyhî Efendi de böyle bir portrede his dünyasını kaleme almış ve divan şiiri geleneğini sürdürmüştür. Bu minvalde Şeyhî orijinal söyleyişte şiirler kaleme almış kuvvetli bir şairdeğildir. Ancak bu durum onun şairlikten uzak ve şiirinin de sanat değerinin zayıf olduğunu göstermez. Şeyhî Efendi, yaşadığı devrin standartlarına göre vasat düzeyde şiirler kaleme almış bir şairdir.

Şairin şiirlerinin muhtevası bittabi tasavvuf merkezli olsa da bazı şiirler din ve tasavvuf dışındaki konuları da ihtiva etmektedir. Divan şiiri geleneğinin yapı taşı olan aşk, aşkın getirdiği ızdıraplar, sevgili ve onun âşığa olan eziyetleri, canından başka serveti olmayan âşığın sevgili yoluna ömrünü feda etmesi gibi konular şairin şiirlerinde de görülmektedir. Şair, beşeri aşkın anlatıldığı bu şiirlerini de ilahi aşkla yoğurmakta ve onlara tasavvufi bir çerçeve çizmektedir. Kundakçı, şairin şiirlerinin bu yapısını kendine has ikircikli sanat anlayışına sahip olduğuna yormaktadır.⁴⁷ Filhakika Şeyhî'nin Hz. Peygamber için mesnevi nazım şekliyle yazmış olduğu natındaki şu beyitler onun dinî-tasavvufi konular dışındaki şiirleri ehemmiyetsiz bulduğunu göstermektedir:

⁴⁶ Kundakçı, a.g.e., ss. 28-29.

⁴⁷ Mustafa Kundakçı, *Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı'nın Tenkitli Metni*, Kesit Yay., İstanbul, 2018, s. 29.

Nāmı ki yok sözde o güftār ‘abes

Medhine şarf olmayan eş‘ār ‘abes (Ms 1/4)

Gerçi kim evşāfınıñ a‘dādı yok

Olmaya bir söz ki onuñ adı yok (Ms 1/7)

Süleyman Şeyhî Efendi’nin şiirlerinde İran şairlerinden Hafız-ı Şîrazî (ö. 792/1390) Türk şairlerinden ise Şeyh Elvân-ı Şîrâzî (m. XV. yy.), Yazıcıoğlu Muhammed (ö. 855/1451), Yunus Emre (ö. 720/1320?), Mevlânâ Celaleddin-i Rumî (596-672/1200-1273), Ruhî-i Bağdadî (ö. 1014/1605-06), Nakşî-i Akkirmanî (ö. 1062//1651-52) ve Niyazî-i Mısırî (1027-1105/1618-1694) etkisi görülmektedir.⁴⁸ Şair, *Terkîbât*’ında da tertip ettiği *Divan* için rüyasında Hafız-ı Şîrazî’nin “mâşallah, Hafız-ı Sâni olmuş” iltifatına mazhar olduğunu aktarmaktadır.⁴⁹ Şair, mezkur şairlerin şiir ve beyitlerini şerh ettiğini eserlerinde dile getirmektedir.⁵⁰ Üzerine çalışılmış olan *Divan*’ında da Ruhî-i Bağdâdî’nin iki, Baki ve Nevî’nin bir gazeline yazdığı tahmise yer verdiği görülmektedir.

Süleyman Şeyhî Efendi’nin şiirlerine şekilsel olarak bakıldığında bütün şiirlerinde aruzu tercih ettiği fakat aruz tasarrufu hususunda başarısız olduğu görülmektedir. Şair, aruz vezni bakımından kusur sayılan imale, med, zihaf ve vasla şiirlerinde çokça yer vermiştir. Şairin bazı şiirlerinde vezni tespit etmek güçleşmekte, bazılarında ise beytin iki mısrası arasında vezin uyumsuzluğu görülmektedir. Yılmaz ve Kundakçı’nın kanaatleri de bu yöndedir.⁵¹

1.3. Eserleri

Süleyman Şeyhî Efendi, hem dinî-tasavvufi hem ilmî hem de idari anlamda hayatın birçok alanında kendini konumlandırmış, oldukça üretken bir müelliftir. Bu çok yönlülüğü onun ömrüne birçok telif eser sığdırma imkânı tanımıştır. Bursalı

⁴⁸ Yılmaz, a.g.e., s. 160.

⁴⁹ Şeyhî, *Terkîbât*, vr. 20b.

⁵⁰ Yılmaz, a.g.e., s. 161.

⁵¹ a.g.e., s. 168; Kundakçı, a.g.e., s. 42.

Mehmed Tahir, Şeyhî Efendi'den söz ederken çok kapsamlı olması bakımından onun 1231/1815 tarihinde tamamlamış olduğu *Bahrü'l-Velâye* isimli eserine dikkat çekmektedir.⁵² Şair, 1193/1779 tarihinden itibaren eser yazmaya başladığını *Bahrü'l-Velâye* adlı eserinde okuyucuya bildirmektedir.⁵³ Müellifin *Divan*'ına geçmeden önce telif ettiği mensur eserlerinden kısaca söz etmenin gerekli olduğu düşüncesindeyiz.

1.3.1. Lemeât-ı Nakşbendiyye

Şeyhî'nin önemli eserlerinden biri olan *Lemeât-ı Nakşbendiyye* onun ilk telif eseridir.⁵⁴ Şeyhî bu eserini tasavvufî ıstılahları açıklamak ve bir araya toplamak amacıyla kaleme almıştır. Eserde ayrıca şeyhinin ve ağabeyi Çelebi İbrahim'in menkıbelerini de anlatmıştır. Bununla birlikte kendisine kadar gelen Nakşibendiyye silsilesini ve çeşitli rüya tabirlerini de ekleyerek eserini oldukça genişletmiştir. *Lemeât-ı Nakşbendiyye*, bu yönüyle hem menakıpname hem silsilename hem ıstılahat kitabı hem de bir tabirname özelliği taşımaktadır.⁵⁵

Nüshaları:

1. Ankara Üniversitesi DTCF Yazma Eserler Bl., Muzaffer Ozak I, No: 570, vr. 193.⁵⁶

2. İst. Üniv. Ktp. Ty. B1., No.: 200, vr. 60.⁵⁷

3. İstanbul Üniversitesi Ktp., Ty. B1., No:297.7, vr. 76.⁵⁸

4. Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Ktp. No: 262, vr. 95.⁵⁹

1.3.2. Zübde-i Nefehâtü'l-Üns

Süleyman Şeyhî Efendi'nin yazarlık hayatının ilk eserlerindedir. Şâir, tasavvufa girişinin ilk başları olan 1200/1786 ile 1210/1796 yılları arasında tasavvuf büyüklerinin hayat hikâyelerini ihtiva eden özet mahiyetindeki bu zübdeyi kaleme

⁵² Bursalı Mehmed Tahir, **a.g.e.**, ss. 93-94.

⁵³ Şeyhî, **Bahrü'l-Velâye**, vr. 202a.

⁵⁴ **a.g.e.**, vr. 202a.

⁵⁵ Yılmaz, **a.g.e.**, ss. 186-187.

⁵⁶ **a.g.e.**, s. 192.

⁵⁷ **a.g.e.**, s. 192.

⁵⁸ Birol Yıldırım, **Kesret Çarşısında Bir Hikmet Dükkânı Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri**, Büyüyen Ay Yay., İstanbul, 2019, s. 108.

⁵⁹ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 108.

almıştır. Şairin gayesi, Nefehâtü'l-Üns'ün daha iyi anlaşılabilmesini sağlamaktır. Bu eser hazırlanırken Lâmiî Çelebi'nin (ö. 938/1531) Fütûhu'l-Mücâhidîn li-Tervîh-ı Kulûbi'l-Müşâhidîn adlı tercümesi esas alınmıştır.⁶⁰

Nüshaları:

1. İst. Süleymaniye Ktp. H. Hüsnü Paşa B1. No.: 579/2, vr. 31.⁶¹
2. Ank. Üniv. DTCF Yazma Eserler B.1., No.: 2477/2, vr. 28.⁶²

1.3.3. Şerh-i Kelâm-ı Kibâr

Şairin 1200/1786 ile 1210/1796 yılları arasında yazdığı bir diğer eseri de *Şerh-i Kelâm-ı Kibâr*'dır. Eser, beş sayfadan oluşan bir risaledir. Şeyhî, bu eserinde Hz. Ebu Bekir'e izafe edilen "Subhâne men lem yac'ali'l halka ileyhi sebilen illa bi'l aczi min ma'rifetihi" (mahlukat için zatını bilmekteki acizlikten başka, kendisine ulaşan bir yol yaratmamış olan Allah'ı tesbih ederim) sözünün tasavvufî izahını yapmakta ve marifetullahın nasıl kazanılacağını açıklamaktadır.⁶³

Nüshaları:

1. İst. Üniv. Ktp. Ty. Bl., No.: 3469 vr. 185. Bu mecmuanın içinde bulunan nüsha eserlerin ikincisi olup, vr. 88b-90b arasında yer almaktadır.⁶⁴
2. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 297.7. vr. 94-96a.⁶⁵

1.3.4. Mir'âtü'l-Muvahhiddîn

Tasavvuf konulu bu eserde Allah'ın zat ve sıfatlarıyla ilgili konular açıklanmış ve bazı peygamberlerin kıssalarına yer verilmiştir. Bununla birlikte eser, tasavvufî istilahların açıklandığı bir kitaptır.⁶⁶

Nüshaları:

⁶⁰ Yılmaz, a.g.e., ss. 198-199.

⁶¹ a.g.e., s. 204.

⁶² a.g.e., s. 205.

⁶³ Bedir, a.g.e., s. 46.; Yılmaz, a.g.e., ss. 205-206.

⁶⁴ Yılmaz, a.g.e., ss. 206-207.

⁶⁵ Yıldırım, a.g.e., s. 132.

⁶⁶ Yılmaz, a.g.e., ss. 207-208.

1. İst. SüleymaniyeKtp.Serez Bl., No: 1515, vr. 114.⁶⁷

2. İst. Ünv. Ktp. Ty. Bl., No: 3469/1, vr. 86.⁶⁸

3. Süleymaniye Ktp., HME Bl., No: 2567, vr. 70.⁶⁹

1.3.5. Mektûbât-ı Erba'în

Süleyman Şeyhî Efendi'nin, h. 1220 ile 1230 tarihleri arasında kaleme aldığı eserlerinden biridir. Bu eser, şairin tarikatının ne kadar yayıldığını ve onun çevresine olan kuvvetli tesirini göstermesi bakımından önemlidir. Eserde, şairin dinî mahiyetteki kimselerle mektuplaşmaları yer almaktadır.⁷⁰

Nüshaları:

1. İst. Ünv. Ktp., Ty. Bl., No: 3460/7, vr. 134b-185a arasında 51 vr.olarak yer almıştır.⁷¹

2. İst. Süleymaniye Ktp. M. Arif-M. Murad B1., No: 213/1, vr. 27.⁷²

3. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 297/7, vr. 19-44a.⁷³

1.3.6.Terkîbât-ı Erbaîn

Süleyman Şeyhî Efendi'nin h. 1220 ile 1230 yılları arasında yazdığı eserlerindedir. Şair, bu eserinde tarikata intisabından itibaren içine düştüğü sıkıntıları, günlük hayatında karşılaştığı hadiseleri ve bunlara bağlı olarak gördüğü rüyaları anlatmaktadır. Şairin sıkıntılı zamanlarında şeyhi Şâmizâde Mustafa Efendi rüya yoluyla imdadına yetişmektedir. Eser, şairin kendi hayatıyla ilgili birçok malumatı nakletmiş olması hasebiyle önemlidir.

Nüshaları:

⁶⁷a.g.e., ss. 211-212.

⁶⁸a.g.e., ss. 212-213.

⁶⁹a.g.e., ss. 213-214.

⁷⁰a.g.e., s. 2015.

⁷¹a.g.e., ss. 223-224.

⁷²a.g.e., ss. 224-225.

⁷³ Yıldırım, a.g.e., s. 112.

1. İst. Süleymaniye Ktp. HME B1., No: 2710/2, vr. 17. Bu nüsha, şairin *Te'vilât-ı Erba'in* isimli eseriyle aynı cilt içinde bulunmaktadır.⁷⁴

2. İst. Süleymaniye Ktp. M. Arif-M. Murad B1., No: 213/3, vr. 12. Bu nüsha, *Mektûbât-ı Erba'in* ile aynı mecmua içindedir.⁷⁵

3. İst. Ü. Ktp. Ty. B1., No: 3469/6, vr. 21. *Mir'âtü'l-Muvahhidîn* ismiyle kayıtlı olan mecmuanın içinde bulunan, Süleyman Şeyhî Efendi'ye ait eserlerin altıncısıdır.⁷⁶

4. İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları, No: 297.7, vr. 1-12.⁷⁷

5. İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları, No: 297.7, vr. 46-63.⁷⁸

1.3.7. Te'vilât-ı Hadîs-i Erbâîn

Süleyman Şeyhî Efendi'nin kırk hadis toplama ve tercüme etme geleneğine binaen h. 1200 ile 1230 tarihleri arasında telif ettiği bir eserdir. Ancak bu eserdeki hadisler kırka ulaşmamış, otuz dokuzda kalmıştır. Şairin toplayıp bir araya getirdiği bu hadislerde konu bütünlüğü mevcut değildir. Şeyhî Efendi, bu hadislerin Türkçe olarak tasavvufi mahiyette şerhini yapmıştır.

Nüshaları:

1. İst. Süleymaniye Ktp. HME B1., No: 297.3, vr. 1b-14b. *Terkîbât-ı Erba'in* ile aynı cilt içindedir.⁷⁹

2. İst. Süleymaniye Ktp. M. Arif-M. Murad B1., No: 213/4, vr. 23b-53a. Tamamı 30 varak olan bu nüsha da *Mektûbât-ı Erba'in* ve *Terkîbât-ı Erba'in* ile aynı mecmua içinde bulunmaktadır.⁸⁰

3. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 283/03, vr. 63b-76a.⁸¹

⁷⁴ Yılmaz, a.g.e., s. 231.

⁷⁵ a.g.e., ss. 231-232.

⁷⁶ a.g.e., ss. 232-233.

⁷⁷ Yıldırım, a.g.e., s. 113.

⁷⁸ a.g.e., s. 113.

⁷⁹ Hadicet Ül Kübra Öksüz, *Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Mektûbât-ı Erbâîn, Terkîbât-ı Erbâîn ve Te'vilât-ı Erbâîn İsimli Eserleri (İnceleme ve Metin)*, Marmara Üniv., YL, İstanbul, 2010, s. 27.

⁸⁰ Yılmaz, a.g.e., s. 240.

⁸¹ Öksüz, a.g.e., s. 27.

4. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 1928/02, vr. 13-20.⁸²

5. İstanbul Üniversitesi Ktp., Türkçe Yazmalar, No: 822, s. 244. Eser, 1241'de istinsah edilmiştir.⁸³

1.3.8. Kûtü'l-Uşşâk

Süleyman Şeyhî Efendi'nin h. 1220 ile 1230 yılları arasında telif ettiği eser, onun olgunluk dönemi eserlerinden biridir. Şeyhî, dostlarının Hafız-ı Şîrâzî'nin bir beyti ve onunla ilgili yapılan açıklama hakkındaki soruları üzerine tasavvufi zevk ve heyecanının yüksek olduğu bir esnada bu eserini kaleme almış; bu vesileyle de çeşitli ilmî, tasavvufi, dinî ve dünyevi meseleleri kendi üslubunca izah etmiştir. Bir mukaddime, üç tavr ve bir hatimedden oluşan eser, belli bir konu etrafında toplanmamış olup, iç içe işlenmiş çeşitli konuları ihtiva etmektedir.

Nüshaları:

1. İst. Süleymaniye Ktp. HME B1., No: 2462, vr. 98.⁸⁴
2. İst. Süleymaniye Ktp. Serez, No: 1515, vr. 115.⁸⁵

1.3.9. Medâr-ı Sâlikân

Bu eser, tasavvuf konularını ve Şeyhî Efendi'nin mensubu olduğu Nakşibendî tarikatının usul ve adabını ihtiva etmektedir. Şeyhî, ömrünün sonlarına doğru, tasavvufi şahsiyetinin olgunluğa eriştiği bir dönemde bu eserini kaleme almıştır. Eserdeki konular, müellifin diğer eserlerine nispetle daha düzenli ve tertipli bir şekilde işlenmiştir. *Medâr-ı Sâlikân*, bir mukaddime, üç fasıl ve bir hatimedden oluşmaktadır.⁸⁶

Süleyman Şeyhî Efendi, *Medâr-ı Sâlikân*'ı 1229/1814 yılında Şaban ayının ortasında telif etmeye başlamış ve Ramazan ayının başlarında da tamama erdirmiştir.⁸⁷

Nüshaları:

⁸² a.g.e., s. 27.

⁸³ a.g.e., s. 27.

⁸⁴ Yılmaz, a.g.e., s. 246.

⁸⁵ Yıldırım, a.g.e., s. 117.

⁸⁶ Yılmaz, a.g.e., ss. 247-251.

⁸⁷ Şeyhî, *Medâr-ı Sâlikân*, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, No: 297.7, K-1043, vr. 38a.

1. İst. Ü. Ktp. Ty. B1., No: 2242/2, vr. 32b-64b. Üç eserin bulunduğu bir cilt içindedir.⁸⁸

2. İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, no: 297.7, K-1043. Bu nüshada eserin birinci varağındaki 1a ile 1b arasında bir kopukluk mevcuttur. Vr. 1b, vr. 1a'nın devamı değildir. Müstensih tarafından atlanmış olması ihtimal dâhilindedir.⁸⁹

3. İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, No: K-1218, vr. 63b-82b.⁹⁰

1.3.10. Etvâr-ı Hâcegân

Süleyman Şeyhî, *Etvâr-ı Hâcegân*'da ifade ettiği üzere bu eserini halis niyetli birinin Nakşibendî tarikatına meyli ve muhabbeti dolayısıyla kaleme almıştır.⁹¹ Eser, *Medâr-ı Salikân*'ın özeti mahiyetinde olup, Nakşibendî tarikatının usul ve adabına dair hususları ve tasavvufi ıstılahları ihtiva etmektedir.⁹²

Medâr-ı Sâlikân'dan sonra telif edilen eser, kaynaklarda müstakil bir eser olarak belirtilmemiş, *Medâr-ı Salikân fî Etvâr-ı Hâcegân* ismi altında tek bir eser olarak gösterilmiştir. Fakat müellifin ifadelerinden anlaşıldığı üzere *Etvâr-ı Hâcegân*, başı, sonu ve muhtevası itibarıyla müstakil bir eserdir. Eser, *Medâr-ı Sâlikân* ile aynı tarihlerde yazılmış ve aynı nüsha içinde yer almaktadır.⁹³

Nüshası:

1. İst. Üniv. Ktp. Ty. B1., No: 2242/2, vr. 65b-83b.

2. Diyarbakır İl Halk Ktp., No: 21 Hk 616 vr. XI-43.⁹⁴

1.3.11. Nikâtü'l-Hikem

Nikâtü'l-Hikem de Süleyman Şeyhî Efendi'nin diğer eserleri gibi tasavvuf muhtevalı bir eserdir. Müellif, eserini bir mukaddime, üç fasıl ve bir hatime olarak

⁸⁸ Yılmaz, a.g.e., s. 252.

⁸⁹ Mehmet Turan, *Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Medâr-ı Sâlikân ve Etvâr-ı Hâcegân İsimli Eserleri (İnceleme ve Metin)*, Sabahattin Zaim Üniversitesi, YL, İstanbul, 2019, s. 27.

⁹⁰ Turan, a.g.e., s. 27.

⁹¹ Şeyhî, *Etvâr-ı Hâcegân*, vr. 83b.

⁹² Yılmaz, a.g.e., ss. 253-255; Turan, a.g.e., s. 59.

⁹³ Yılmaz, a.g.e., ss. 253-254; Turan, a.g.e., s. 59.

⁹⁴ Gönül Doğan, *Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Nikâtü'l-Hikem İsimli Eseri (İnceleme ve metin)*, Marmara Üniv., YL, İstanbul, 2008, s. 10.

tasnif ettiğini belirtmektedir.⁹⁵ Şeyhî Efendi, eserin mukaddimesinde izah ettiği üzere, okumuş olduğu kitap ve risalelerin ışığında bazı müşkül meseleleri açıklamak ve anlaşılır hâle getirmek gayesiyle bu eserini meydana getirmiştir.⁹⁶ *Nikâtü'l-Hikem*'de insan-ı kâmil, mebd, mead, şeriat, tarikat, marifet, hakikat, yakin, ihtiyar, ittisal ve ittihad gibi tasavvufi konular ele alınmıştır.

Nüshaları:

1. İst. Süleymaniye Ktp. Serez B1., No: 1510, vr. 103.⁹⁷
2. İst. Süleymaniye Ktp. HME B1., No: 2563, vr. 126.⁹⁸
3. Almanya Nüshası, Tübingen Devlet Kitaplığı Arşivi, 1402, vr. 88.⁹⁹
4. Ankara Üniv. DTCF Ktp. Yazmalar B1., M.Con 371/2, vr. 147.¹⁰⁰
5. Tercüman Gazetesi Türkçe Yazma Eser Ktp., No: Y 302, vr. 69.¹⁰¹

1.3.12. Kitâb-ı Tâli'a fî Esrâri'l-Îlâhiyyeti's-Sermediyye

Risale-i Talia olarak da bilinen bu eser, çeşitli konuların dinî, tasavvufî, felsefî açıdan açıklamalarını ve bu konularla ilgili şiirleri ihtiva etmektedir. Müellif eserini, âlem, tevhid ve ilhad, marifet-i nefis ve marifetullah, hazarat-ı hamse ve a'yan-ı sabite, küfr-i hakiki, vâsilun ve mukarrebun, iman, mahub ve muhibb-i sûrî ve manevi, nefis ve ruh, sır ve hakikat, Zât ve Vücûd konuları üzerine tasnif etmiştir.

Süleyman Şeyhî Efendi, kendisinin böyle bir esere sahip olduğunu ifade etmemekle birlikte bazı kaynakların, eserin ona ait olduğunu belirttiği¹⁰² ve eserin Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İBB Atatürk Kitaplığı gibi kütüphane kataloglarında müellifimizin adına kayıtlı olduğu görülmektedir. Eserde bulunan

⁹⁵ Şeyhî, *Nikâtü'l-Hikem*, İst. Süleymaniye Serez B1., No: 1510, vr. 2a.

⁹⁶ **a.g.e.**, vr. 2a-2b; Doğan, **a.g.e.**, s. 15.

⁹⁷ Yılmaz, **a.g.e.**, ss. 261-262.

⁹⁸ **a.g.e.**, s. 262.

⁹⁹ **a.g.e.**, s. 263; Doğan, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁰⁰ Yılmaz, **a.g.e.**, ss.263-264.

¹⁰¹ Doğan, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁰² Bursalı Mehmed Tahir, **a.g.e.**, s. 94. ; Yılmaz, **a.g.e.**, s. 265.

birtakım ipuçları da bu durumu desteklediğinden eserin, Şeyhî Efendi'ye ait olduğu anlaşılmaktadır.¹⁰³

Nüshaları:

1. İst. SüleymaniyeKtp. Serez B1., No: 1504, vr. 40.¹⁰⁴
2. İst. Süleymaniye Ktp. HME B1., No: 2573, vr. 80.¹⁰⁵
3. İst. Üniversitesi Ktp. Ty. B1., No: 923/1, vr. 24.¹⁰⁶
4. Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, No: S 4630, Kahire Mısır.¹⁰⁷
5. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 317/2, vr. 24-53.¹⁰⁸
6. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 542/16, vr. 102b-150b.¹⁰⁹
7. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 730/1, vr. 1-89.¹¹⁰

1.3.13. Şerh-i Kelâmi'l-Vâsıtî

Küçük bir risale olan Şerh-i Kelâm-ı Vâsıtî, meşhur bir mutasavvıf olan Ebu Bekr-i Vâsıtî'nin, "İn kunte kâimen biğayrike feente feinne bilâ cem' ve tefrikatin" (Eğer sen başkasıyla kaim isen, cem' ve tefrikasız olarak yoksun demektir) sözünün tasavvufî anlamda şerhidir. Yılmaz, eserin edinilmiş tek elyazması nüshasının

¹⁰³ Yılmaz, a.g.e., ss. 265-266; Kevser Ay, **Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin 'Kitâb-ı Tâlia fî Esrârî'l-İlâhiyeti's-Sermediyye' İsimli Eseri (Metin-İnceleme)**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, YL, Eskişehir, 2018, s. 98.

¹⁰⁴ Yılmaz, a.g.e., s. 267.

¹⁰⁵ a.g.e., s. 268.

¹⁰⁶ a.g.e., s. 268. Bu nüsha, kataloglarda Şeyhî Süleyman Efendi'ye ait *Mecmau'l-Maârif* olarak kayıtlıdır.

¹⁰⁷ Ay, a.g.e., s. 99. *Risâle-i Tâli'a* ismiyle kayıtlı olan bu eser, Kâmil b. Şaban Ağa Kadirî tarafından 1307/1889 yılında istinsah edilmiştir.

¹⁰⁸ a.g.e., s. 99. Kütüphane kaydında *Risâletü'l-Metâli* ismiyle kayıtlıdır.

¹⁰⁹ a.g.e., s. 99. Kütüphane kaydında *Risâle-i Tâlia* ismiyle kayıtlıdır.

¹¹⁰ a.g.e., s. 99. Kütüphane kaydında *Risâletü'l-Metâli* ismiyle kayıtlıdır. Bu nüsha 1-89 varakları arasında bulunur ve devamında bir sayfa boşluğun ardından 91-166 varakları arasında *Risâletü Mecmau'l- Maârif* bulunmaktadır.

Mir'atü'l-Muvahiddîn, Şerh-i Kelâm-ı Kibâr, Terkibât-ı Erbaîn ve Mektûbât-ı Erbaîn gibi eserlerin bulunduğu mecmuada yer aldığını belirtmektedir.¹¹¹

Nüshaları:

1. İstanbul Üniversitesi , Türkçe Yazmalar, B1., No: 3469, vr. 91b-95a.¹¹²
2. İstanbul Büyükşehir Belediye, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 283/7, vr. 96a/99a.¹¹³

1.3.14. Şerh-i Kelimât-ı Bedri'd-dîn

Süleyman Şeyhî Efendi'ye atfedilen bir diğer eser olan *Şerh-i Kelimât-ı Bedri'd-dîn* de küçük bir risaledir. Süleyman Şeyhî bu eserinde, Bedri'd-din-i Simâvî'nin *Vâridât* isimli eserindeki “(İnsanlar), Allah'ı hakkıyla bilselerdi, bazı fertler dışında ona kimse ibadet etmiş olmazdı. Fakat Allah kalplerini mühürledi de heva ve heveslerini kendilerine ilah edindiler. Bu şekilde olmasında bir hikmet vardır” sözünün tasavvufî şerhine yer vermektedir.

Nüshaları:

1. İstanbul Üniversitesi Ktp. Türkçe Yazmalar B1., No: 3469, vr. 95b-101a.¹¹⁴
2. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmalar, No: 283/08, vr. 99-112b.¹¹⁵

1.3.15. Şerh-i Kelâm-ı Ca'feri's-Sâdık

Küçük bir risale olan bu eser, İmam Ca'feri's-Sâdık'ın bir sözünün tasavvufî şerhidir. Risalede yer alan bu söz, “Kim vaslı fasıldan, hareketi sükûndan ayırt ederse tevhitte sükûna ulaşmış olur” anlamını taşımaktadır.

Nüshası:

1. İstanbul Üniversitesi Ktp. Türkçe Yazmalar, B1., No: 3469, vr. 101b-111b.¹¹⁶

¹¹¹ Yılmaz, a.g.e., ss. 269-270.

¹¹² a.g.e., s. 271.

¹¹³ Ay, a.g.e., s. 39.

¹¹⁴ Yılmaz, a.g.e., ss. 272-273.

¹¹⁵ Ay, a.g.e., s. 40.

¹¹⁶ Yılmaz, a.g.e., s. 274.

1.3.16. Mecmau'l-Maârif

Tasavvuf muhtevalı olan bu eser, ağırlıklı olarak tasavvufî ıstılahları ihtiva etmektedir. Bu ıstılahların izahı, birbiriyle irtibatlı olanlar ve çeşitli mertebeleri, tasavvuf ehlinin hallerinin isimlendirilmesinde kullanılanlar gibi konularla bir “ıstılâhât-ı sûfiyye” kitabı mahiyeti taşımaktadır. Ancak ıstılahlar, sistemli başlıklar halinde değil, birbiriyle iç içe, konuları birbirinden ayırt edilmemiş düz yazı halinde izah edilmektedir.¹¹⁷

Nüshaları:

1. İstanbul Süleymaniye Ktp. HME B1., No: 2549, vr. 113b.¹¹⁸
2. İstanbul Üniversitesi Ktp. Türkçe Yazmalar B1., No: 923/2, vr. 25b-43b.*Kitâb-ı Tâlia* ile aynı defter içinde bulunmaktadır.¹¹⁹
3. İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları, No: 297.7, vr. 151b-198a.¹²⁰
4. İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları, No: 297.7, vr. 90-117¹²¹
5. İst. Üniv. Ktp., Ty. No: 297.7, vr. 54.¹²²

1.3.17. Bahrü'l-Velâye

Süleyman Şeyhî'nin diğer eserlerine nazaran oldukça geniş hacimli olan Bahrü'l-Velâye, tasavvuf muhtevalı biyografik bir eserdir. Şeyhî Efendi, bin civarında tasavvuf büyüğü hakkındaki bilgileri bu eserinde bir araya getirmiştir. Eser, müellifin tasavvufî şahsiyetinin kemale erdiği, fikrî ve kültürel birikim hususunda doyunluğa ulaştığı bir dönemde telif edilmesi bakımından önem arz etmektedir.¹²³

Nüshaları:

1. İst. Üniv.Ktp. Türkçe Yazmalar B1., No: 2535, vr. 312.¹²⁴

¹¹⁷ a.g.e., s. 274.

¹¹⁸ a.g.e., ss. 278-279.

¹¹⁹ a.g.e., s. 279.

¹²⁰ Yıldırım, a.g.e., s. 121.

¹²¹ a.g.e., s. 121.

¹²² a.g.e., s. 121.

¹²³ Yılmaz, a.g.e., ss. 285-286.

¹²⁴ a.g.e., s. 293.

2. Federal Almanya, Berlin Devlet Ktp., No: 2688, vr. 207.¹²⁵
3. İstanbul Süleymaniye Ktp. H. Hüsnü Paşa B1., No: 579/1, vr. 201.¹²⁶
4. Ankara Üniversitesi DTCF Ktp. B1., İsmail Saib I. No: 2477, vr. 172.
5. İst. Süleymaniye Ktp. HME., B1., No: 5428, vr. 190.¹²⁷
6. Mısır Milli Ktp. Türkçe Yazmaları, No: Tarihî Türkî Talat 212, vr. 204, Mısır.¹²⁸
7. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 297.7, vr. 244.¹²⁹
8. Süleymaniye Ktp. Hacı Hüsnü Paşa, No: 579, vr. 200.¹³⁰
9. İst. Üniv. Ktp. Ty. B1., No: 92, vr. 314.¹³¹
10. Süleymaniye Ktp., No: 4528, vr. 189.¹³²

1.3.18. Sakk-ı Şeyhî

Sakkı-ı Şeyhî, Süleyman Şeyhî Efendi'nin mahkemelerde görev yaptığı esnada kayda geçirilen belgeleri bir araya getirerek oluşturduğu bir mecmuadır.

Nüshaları:

1. Sakk-i Şeyhî, İst. Üniv. Ktp., Ty. B1., 297.5, vr. 190.¹³³
2. Mecmua-i Sakk-i Mahkeme-i İstanbul, İBB Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları, 297.542, vr. 27-147.¹³⁴
3. İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Türkçe Yazmaları, no: 3133, vr. 190.¹³⁵

¹²⁵Öksüz, **a.g.e.**, s. 32.

¹²⁶Yılmaz, **a.g.e.**, s. 297.

¹²⁷**a.g.e.**, ss. 298-299.

¹²⁸Öksüz, **a.g.e.**, s. 32.

¹²⁹Yıldırım, **a.g.e.**, s. 123.

¹³⁰**a.g.e.**, s. 123.

¹³¹**a.g.e.**, s. 123.

¹³²**a.g.e.**, s. 123.

¹³³Yıldırım, **a.g.e.**, s.130.

¹³⁴**a.g.e.**, s. 130.

¹³⁵Doğan, **a.g.e.**, s. 12.

1.3.19. Subhatü'l-Levâyh

Şeyhî, Türkçe olarak kaleme aldığı bu eserinde seyr u sülûk, tarikat gibi tasavvufi konulara yer vermiştir.

Nüshaları:

1. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No:297.7, vr. 78-138.

2. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları No: 297.7, vr. 105.

3. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları No: 297.7, vr. 104.¹³⁶

2. Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, No: 1524/11.¹³⁷

1.3.20. Şerh-i ez-Ba'z'ı Makalât-ı Kibâr-ı Meşâyih

Bir mecmuanın içerisinde yer alan bu eser, dört gazelin şerhini içermektedir. Bu gazellerden üçü Nakşî, biri de Şeyhî mahlaslı şairlere aittir. Aynı mecmuada Süleyman Şeyhî Efendi'nin *Mektûbât-ı Erbaîn*, *Terkibât-ı Erbaîn*, *Te'vilât-ı Erbaîn*, *Şerh-i Nûnângibi* eserleri de yer almaktadır.

Nüshası:

1. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, No: 297.7, vr.77b-92a.¹³⁸

1.3.21. Risâle-i Hakâik-i Aşk

Şeyhî'nin *Divan*'ı ile aynı nüsha içinde bulunan eser dokuz varaktan oluşmaktadır. Tespit edilen mevcut nüsha, h. 1265/1848 yılında kendisini 'Naib-i Köstendil' olarak tanıtan Derviş Reşid tarafından istinsah edilmiştir.

Nüshası:

¹³⁶ Yıldırım, a.g.e., s. 126.

¹³⁷ Feyza Işık, *Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Sübhatü'l-Levâyh Adlı Eseri (Metin-İnceleme)*, Marmara Üniv., YL, İstanbul, 2011, s. 3.

¹³⁸ Yıldırım, a.g.e., s. 136.

1. New Jersey-Amerika Birleşik Devletleri, Princeton Ü. Türkçe Yazmaları, No: New Series Ottoman Turkish texts 1648/1, vr. 136a-144b.¹³⁹

1.3.22. Usûlü'l-Vusûl

Şeyhî Efendi'nin bütün tarikat mensuplarına hitap etmekle beraber Nakşibendi tarikatının adab ve erkanını açıkladığı eseridir. İsmi 'sevdiğine yani Allah'a ulaşmanın yolu, adabı' manasına gelen eser 1809-1814 yılları arasında yazılmıştır. Mukaddime, üç fasıl ve bir hatimedden oluşan eserin iki nüshası mevcuttur.¹⁴⁰

Nüshaları¹⁴¹:

1.Taksim Nüshası: İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, No: K-1218, vr. 1b-60b.

2.Ankara Nüshası: Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, No: 06 Mil Yz A 3915, vr. 1b-669b.

1.3.23. Şerh-i Nûnân

Nun harfinin tasavvufi manasına dair bir beytin şerhidir.

Nüshası:

1. İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları, 297.7, vr. 92b-93a.¹⁴²

1.3.24. Kitabü Mecmûatü's-Sanayi

Muhtevasında yüz yetmiş bir hünerden bahsedilen eserin yanlışlıkla Süleyman Şeyhî adına kaydedilmiş olduğu belirtilmektedir.

Nüshası: İst. Üniv. Ty. B1. IUNEK-TY243, vr. 86.¹⁴³

Bunlardan başka, Süleyman Şeyhî'nin kendisinin ismini verdiği eserler ve diğer kaynaklarda belirtilmiş olup henüz bulunamayan eserleri şunlardır:

¹³⁹ Doğan, a.g.e., s. 12.

¹⁴⁰ Yıldırım Coştan, ss. 35-37.

¹⁴¹ Coştan, a.g.e., ss. 37-38.

¹⁴² Yıldırım, a.g.e., s. 136.

¹⁴³ Turan, a.g.e., s.20.

Târih-i Köstendil, Nebezâtü'l-İrfân, Mecmâ'u'l-İrfân, Mecmâ'u'l-Esrâr, Es'iletü'l-Esrâr, Risâle-i Vesâya, Risâle-i Şerh-i Celaliyye, Şerh-i Kelâm-ı Cafer-i Sâdik, İşknâme, Mecma'u'l-Ârif, Usulü'd-dîn, Kasr-ı Şirâz.

1.3.25. Divan

Süleyman Şeyhî Efendi, *Bahr* isimli eserinde kendisinden bahsederkenyaptığı açıklamalarla eserleri konusunda okurları aydınlatmaktadır. Şeyhî'nin eserindeyer verdiği "... iki yüz ile iki yüz on tarihi beyninde müretteb bir *Divan*, (...) ve on tarihinden yirmi tarihi beyninde (...) müretteb tekrar *Divan* ve manzum *İşknâme*, *Divan*'a ilave olunmuş idi." şeklindeki açıklaması okurları mürettep bir *Divan* ve *İşkname* sahibi olduğu yönünde aydınlatmaktadır. Yılmaz, bu bilgiyi şairin iki ayrı *Divan*'ı olduğu yönünde yorumlamaktadır.¹⁴⁴ Ancak daha sonra ulaşılmış olan bir diğer yazma nüsha bu durumu açıklığa kavuşturmaktadır. Şeyhî'nin, iki yazma bir matbu nüshadan oluşan tek *Divan*'ı mevcuttur.¹⁴⁵ Bu nüshalardan İstanbul Üniversitesi Nüshası T. 1784 (Ankara Millî Kütüphane'de mikrofilm no: A-4563) numarada, Millet Kütüphanesi Ali Emîri Manzum Eserler kısmındaki nüsha ise T. 239 (Ankara Milli Kütüphane'de mikrofilm no: A-4065) numarada kayıtlıdır. Matbu nüsha ise Millet Kütüphanesi nüshası esas alınarak 1291/1874 tarihinde basılmıştır.

Şeyhî'nin verdiği bilgiler ışığında bakıldığında, şairin h. 1200 ile 1210 yılları arasında tertip ettiği yazma nüshanın Millet Kütüphanesi nüshası olduğu anlaşılmaktadır. Şairin 1210 ile 1220 yılları arasında tertip ettiğini belirttiği nüshanın da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası olduğu kanaatindeyiz. Bu nüshanın başına eklenen kasideler ve içerisinde bulunan diğer ilave şiirler nüshanın farklı bir nüsha olarak algılanmasına sebep olmuş olsa da iki nüsha karşılaştırıldığında tek bir *Divan*'ın mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sondan eksik olan bu nüsha, şairin de belirttiği gibi sonuna *İşknâme*'nin eklenmiş olabileceği ancak bu kısmın kaybolmuş olduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Matbu nüsha da yine Millet Kütüphanesi nüshası esas alınarak oluşturulmuştur.

¹⁴⁴ Yılmaz, a.g.e., s. 195.

¹⁴⁵ Kundakçı, a.g.e., s. 63.

Kundakçı, edisyon kritikli metni oluştururken zikredilmiş olan bu üç nüshayı da esas almıştır. Çünkü *Divan*'ın en eski ve temel nüshası Millet Kütüphanesi nüshası; şairin zamanla yazdığı şiir ilaveleri ve *Işknâme* ile zenginleşen nüsha İstanbul Üniversitesi nüshası; Millet Kütüphanesi nüshasıyla aynı olup da okuma ve düzeltmeler hususunda önemli bir yere sahip olan nüsha Matbu nüshadır. Bu tez çalışmasında Kundakçı tarafından neşredilen eser esas alınmış, daha önce de belirttiğimiz gibi okuma yönünde birtakım düzeltmeler yapılmıştır. Şimdiye kadar sözü edilen nüshaların tavsifi şu şekildedir:

1- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası T. 1784

Cilt: Kalın karton üzerine kaplanmış üzeri yeşil renkli mumlu bez cilt ile kaplanmış. Miklepsz, şirazeli ve cilt sağlam.

Yazı: Su çizgili, saykallı, beyaz kâğıt üzerine yazılmış nesih yazı. Yazılar üzerindeki çizgiler ve alfabetik sırayı gösteren harfler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Varak Sayısı: 71

Ölçüleri 210-130 mm.

Satır Sayısı: 15.

Müstensih: Belli değil.

İstinsah Tarihi: Belli değil.

1^b Baş: Zihî envâr- cem-i âyîne-i vech-ii Hudâ

Şeh-i iklîm-i ser-i saltanat-ı mülk-i bekâ

69^b Son: Lutfun safâsı derd-i derûnuma tabîb-i hâzık

Urdun dâğ-dile dilberâ merhem-i muvâfık

Bu nüshada, 12 kaside, 1 tercî-i bend, 1 muaşşer, 1 müsemmen, 4 tane Rûhî'nin gazellerine tahmis, 2 murabba, 1 şarkı, 175 gazel, 25 tane de kıta bulunmaktadır.¹⁴⁶Nüshanın son sayfasında, rubainin bir beyti eksik kalmış ve gelecek sayfanın ilk kelimesine işaret eden takibiye yazılmış durumdadır. Millet Kütüphanesi

¹⁴⁶ Kundakçı, a.g.e., ss. 61-62.

nüshası ve Matbu nüshada aynı rubainin ikinci beyti ile onu takip eden diğer rubailer ve müfretler (beyitler) mevcuttur. Bu durum, bu yazma nüshanın eksik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple nüshanın müstensihini ve istinsah tarihini tespit etmek mümkün değildir.

Bununla birlikte Millet Kütüphanesi nüshası ile Matbu nüshanın başında yer alan yirmi dokuz beyitlik mesnevi de yine bu yazma nüshada bulunmamaktadır.

Nüshanın ilk varağının a yüzünde yer alan mühürde “Hâzım” ismi yazılıdır. Varağın bu yüzündeki diğer notlar ise, “Rıza Paşa Kütüphanesi” ve “ölüm 1235/1823” şeklindedir. Sayfanın sol üst köşesinde yer alan bu tarihin yazılış gayesi Süleyman Şeyhî Efendi’nin ölüm tarihini belirtmek olsa gerektir. Ancak hicri 1235’e tekabül eden miladi tarih 1823 olmadığı için bu miladi tarih yanlıştır.

2- Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler Kısmı NüshasıT. 239

Cilt: Meşin üstü kırmızı bez kaplı.

Yazı: Rik’a.

Varak: 39.

Ölçüleri: 214-148 mm.

Müstansih: Belli değil.

İstinsah Tarihi: Belli değil.

1^bBaş: Bed’-i kelâmile be-nâm-ı Hudâ

Matla’ ola tasliye-i enbiyâ

40^aSon: Selâset ü belâgatle takayyüd etmedim aslâ

Edâ-yı tab’-ı tezyîn etmeğe vakt-i safâ yoktur

Bu nüshada, 1 mesnevi, 2 kaside, 1 tercî-ibend, 4 tahmis, 1 muaşşer, 1 müsemmen, 2 murabba, 1 şarkı, 128 gazel, 29 kıt’a ve 27 müfred bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshasından farklı olarak bu nüshanın başında bir mesnevi, sonunda 4 tane fazladan kıt’a ve müfredât bölümü yer almaktadır. İÜK

nüshası ile ortak olan iki kaside bu nüshanın en sonundadır. Ancak İÜK nüshasında bulunan diğer 10 kaside bu nüshada mevcut değildir.

3- İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İ. Hakkı Bölümü, 1249

Süleyman Şeyhî Efendi'nin *Divan*'ının taşbasması olan bu nüsha 64 sayfadan oluşmaktadır. Bu matbu nüsha, Millet Kütüphanesi nüshası esas alınarak basılmıştır. Basmanın yazısı nesihattir. Nerede ve kim tarafından basıldığı belli değildir. Nüshanın sonunda (s. 63) yer alan "2 Rabiü'l-evvel 1291" tarihi, Yılmaz tarafından yazma nüshanın istinsah tarihi olarak yorumlansa da¹⁴⁷ Kundakçı, bu tarihin eserin İstanbul'da satılmasına dair izni bildiren Maarif Onay tarihi olduğunu ifade etmektedir. Yazma nüshalarda bulunan kasideler bu nüshada mevcut değildir. Bu nüsha muhteva olarak her iki yazmaya göre de eksiktir.

Divan'ın kaynaklarda geçen diğer nüshaları da şunlardır:

1. İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, No: 758, vr. 52.¹⁴⁸
2. İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları No: T811, vr. 54.¹⁴⁹
3. Süleymaniye Kütüphanesi, Celâleddin Ökten B1., No: 573, s. 63.¹⁵⁰
4. New-Jersey-Amerika Birleşik Devletleri, Princeton Üniversitesi Türkçe Yazmaları, No: New Series Ottoman Turkish Texts 1658, İstinsah tarihi: 1266/1849, vr. 1a-128b.¹⁵¹

¹⁴⁷ Yılmaz, **a.g.e.**, s.198.

¹⁴⁸ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 109.

¹⁴⁹ **a.g.e.**, s. 109.

¹⁵⁰ **a.g.e.**, s. 109.

¹⁵¹ **a.g.e.**, s. 109.

İKİNCİ BÖLÜM

DİVAN İNCELEMESİ

2.1. Dil ve Üslûp Özellikleri

Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi,*Divan*'ında yer alan şiirlerinde çok sade olmamakla birlikte anlaşılır bir dili tercih etmiştir. *Divan*'da Türkçe kelimelerin kullanımının ön planda olduğu şiirlere nispetle Arapça ve Farsça kelimelerindaha fazla tercih edildiği şiirlerdeağır bir dilin hâkim olduğu görülmektedir. Bilhassa şairin dinî ve tasavvufî manaya hizmet eden Arapça, Farsça mülemmaları yahut şiirlerine dâhil ettiği ayet ve hadisleraağır bir dil kullandığını göstermektedir. Şairin *Divan*'ında bulunan “şad ber-zebân şallû ‘alā” redifli gazeli bu duruma örnek teşkil etmesi bakımından mühimdir:

Ey mihter-i şümme denā şad ber-zebân şallû ‘alā

Ey kişver-i arz u semā şad ber-zebân şallû ‘alā (G 179/1)

Ey nüh felek pervānesi vey ‘arş u ferş kâşānesi

Ey mümkināt hayrānesi şad ber-zebân şallû ‘alā (G 179/2)

Ey muḳtezā-yı emr-i kün vey reh-nümā-yı ins ü cin

Ey pīşvā-yı mürselīn şad ber-zebân şallû ‘alā (G 179/3)

‘Arşa erişdi cān u ten etdi ‘urūc-ı bāz-ı beden

Lādan ‘alā illāyadan şad ber-zebân şallû ‘alā (G 179/4)

Ey mālīk-i mülk-i beḳā vey şāhib-i hüsn-i liḳā

Ey gevher-i baħr-i ‘atā şad ber-zebān şallū ‘alā (G 179/5)

Vaħdet-serānīñ Ĥusrev-i sālār-ı rif‘at peşrevi

Aķvā-yı mecma‘u’l-ķavī şad ber-zebān şallū ‘alā (G 179/6)

Ey Ķāf-ı sırru’l-muħterem ‘Anķā-yı şaħrāyu’l-Ĥarem

Ey mazħar-ı kenzü’l-kerem şad ber-zebān şallū ‘alā (G 179/7)

Ey maķşad-ı nūn ve’l-ķalem vey ser-ver-i nūru’l-‘ālem

Ey rāfi‘-i rencü’l-elem şad ber-zebān şallū ‘alā (G 179/8)

Ey nūr-ı ‘ayn-ı kūn fe-kān vey sırr-ı ĥüsn-i lā-mekān

Enfās-ı tū Kerrūbiyān şad ber-zebān şallū ‘alā (G 179/9)

Sensin şeffī‘-i şeyħ u şāb sensiz iki ‘ālem ĥarāb

Vechiñe çekdiñ çün niķāb şad ber-zebān şallū ‘alā (G 179/10)

Bunun yanı sıra şairin şiirlerinin geneline baktığımızda oldukça açık ve anlaşılır bir şiir diliyle karşılaşmaktayız. *Divan*’da yer alan şu beyitler bu anlamda iyi birer örnek oluşturmaktadır:

Ne cefā çek ne şafā kaydına düş ‘ālemde

Ne sevin varlığına yokluğuna ne āh et (G 19/4)

Dediler günde bir kurban olur yâriñ eşiginde

Dedim ol gün olup görmek olursa bende şanıdır (G 45/3)

Ža‘îf ü hasta hâlim vaşlıñ ümîd eylerim hâlâ

Ya koy ben hâk olam hicriñle yâhûd bir devâ göster (G 58/4)

Dedi cân vermeyeniñ girmez eline cânân

Baňa cân fikri ne lâzım o benim cânımdır (G 74/2)

Şairin tamlamalarla yazdığı şiirlerinde de bu sade anlatım hâkimdir:

Bâğ-ı dehr içre ne sünbül ne gül-i ter bulunur

Hâsb-i hâl etmege şehr içre ne hem-ser bulunur

Ne şadâkatle muhabbet edecek er bulunur

Ne belâ-keş dem-i miñnet-zede server bulunur

Tîğ-i cevri ile helâk etmege dilber bulunur

‘Aşkını şaklamağa dilde meger yer bulunur

Ne şerâb içmege bir yer ne gül iç der bulunur

Bezm-i hûbâna düşem belki bir ister bulunur

Şadef-i encümen içre yine gevher bulunur

Sözde sihr etmege ‘âlemde suhan-ver bulunur (Trc. II)

Şeyhî, atasözü, deyim ve halk deyişleriyle de mahalli üslubu şiirlerine yansıtmaktadır. Şairin şiirini renkli kılan bu unsurlara ‘deyimler ve atasözleri’ bölümünde daha detaylı değinilmiştir.

Burada şairin şiir dili ile ilgili değinilmesi gereken bir başka husus ise onun yaşadığı devrin bir yansıtıcısı olan kelimelerin telaffuzundaki tercihidir. Daha önce de sözü edildiği üzere, Şeyhî Efendi, XVIII. asrın sonu ile XIX. asrın başında hayatını sürdürmüş bir divan şairidir ve *Divan*'ını (1786-1805) dabu dönemde neşretmiştir.¹⁵² Kundakçı, bu dönemde artık İstanbul Türkçesinin bugünkü şeklini almış olması dolayısıyla şairin şiirlerindeki 'edüb, deyu, anuñçün, şimden girü' gibi kelime içi ve kelime sonunda bulunan ünlü ve ünsüz seslerin günümüz Türkçesine uygun olarak transkribe edilmesine kanaat getirmiş ve çalışmasını bu doğrultuda hazırlamıştır. Bu çalışma oluşturulurken de bu tercihe bağlı kalınıp herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.

2.1.1. Kelime Türleri

2.1.1.1. Fiiller

Fiiller hareketleri karşılayan ve daima çekimli hâleriyle cümleye anlam katan kelimelerdir. Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi'nin *Divan*'ında isim ve isimlerden oluşan kelime gruplarının meydana getirdiği şiir örnekleri mevcut olmakla birlikte, dilin temel unsuru olan fiillerin bulunduğu şiirler ağırlıktadır. *Şeyhî Efendi*, fiilleri şiirlerinde kimi zaman yekpare bir biçimde kimi zaman da isimler, kalıp ifadeler ve deyimlerle bir arada kullanmıştır. *Divan*'da yer alan "etmek, eylemek, yapmak, gelmek, kılmak, olmak" gibi yardımcı fiiller şiirin bağlamına göre anlamlar kazanmaktadır.

Şeyhî Divanı'nda 400'ü aşkın olmak üzere en çok kullanılan fiil 'olmak' fiilidir. Şeyhî'nin 'olmak' fiilini redif olarak tercih ettiği şiirleri de mevcuttur.

Lem'a-i nūr-ı ene'l-Ḥaqq içre Mañşūr *olmuşuz*

Kevkeb-i dürriyeden nūrun 'alā-nūr *olmuşuz* (G112/1)

Vişāliñ bāğçesinde zār u gīryān olduğum der kim

Ben onuñ bülbülüyüm ol gül-i ḥandānım *olmuşdur* (G89/4)

¹⁵² Yılmaz, a.g.e., s. 158.

Şanma ger erbāb-ı dil şimdengeri etmez zuhūr

Māzi vü müstakbeliñ cünbüşleri hālā *olur* (G 76/6)

Muhabbet *olmayan* ellerde ‘adn olsa şafā yokdur

Bu ellerde tavaṭṭun etmege ašlā rızā yokdur (K 12/1)

Divan’da ‘*olmak*’ fiilinin yanı sıra ‘*eylemek, etmek, kılmak, ermek, irişmek, gelmek*’ fiileri de birçok beyitte tekrar edilmektedir. *Divan*’da ‘*olmak*’ fiili kadar bu fiiller de çokça kullanılmış, bazı şiirlerde redif olarak da tercih edilmiştir. Bu fiiller bildirme ve tasarlama kipleriyle çekimlenerek farklı anlamlar kazanmıştır.

Şafālar kesb *eder* bezminde ğayrılar göñül ağlar

Zihī devlet oña luṭfi baña redd-i cevāb *eyler* (G 66/3)

Yaraşmaz bend-i zencīr-i ğamıñ *kılmaḳ* kuluñ şāhā

Görüp vechiñ dedim hāşā degil bu sünbülündendir (G 41/5)

2.1.1.1.1. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller ‘*eتمek, eylemek, olmak, kılmak*’ gibi yardımcı fiillerle isim veya fiil şekillerinin bir araya gelerek oluşturdukları kelime gruplarıdır. *Şeyhî Divanı*, zikredilen bu yardımcı fiillerle meydana gelen birleşik fiilleri fazlasıyla ihtiva etmektedir.

Her variñ varlığı Hāḳ isnād varlık ğayra nisbet

Ğayra *işbāt-ı vüçüd etmek* ‘adīmü’l-iḫtimāl (K 9/10)

Fırḳatiñ bildirmede vaşl-i dil-ārā *n’idügin*

La‘l-i nābiñ gösterir mir‘at-i şahbā *n’idügin* (G 161/1)

‘Adūnuñ ta‘nına *şabr eylemek* veş intikām olmaz

Maķām-ı hażm ķahr-ı ğayr fevkinde maķām olmaz

Şafā-yı ‘ālem ile *müsteriḥ olmak* dilerseñ ger

Taḥammül ‘āleminden özge bir dārü’s-salām olmaz (Kt 15)

Eyleme kılllet-i yārān ile *pā-beste-i cū‘*

Āb-ı nīsyānı aķıt ķadrimizi *ķıl merfū‘*

Eyledik ḥazretiñe ‘acz ü kuşūr ile *niyāz*

Edelim āb-ı ḥayātıñ ile bundan *mercū‘* (Kt 23)

Şeyhî Efendi Divanı’nda Türkçe birleşik fiillerin Arapça ve Farsça kelimelerle bir arada kullanıldığı örnekler de mevcuttur.

Fenā iķlīminiñ *şehbāzı olmak* isteyen dilden

Ġubār-ı ğayrı *maḥv etsinolunca* tāc-ı ser *peydā* (K 3/11)

Şemme vechu’llāh ile şem‘iñde *sūzān olmuşum*

Geçmişem pervāne-veş bülbül gibi āvāzdan (G 156/2)

Dedi maḥbūb ile meyden *eylemem tövbe-i naşūḥ*

Tövbe etmekden dedim ‘aşķ ile tövbe-i naşūḥ

Meyl-i maḥbūb ile *taḥmīr eylemiş* cismim Ḥudā

Şoñra *etmiş* cismim maħbūb u mey ile *nefh-i rūh* (Kt 9)

Şunma sāķī vaşl eyyāmında hicr-i cām-ı telh

Sehv kılmış kim demiş bir zevkdir ālām-ı telh

Ben gibi bir dil-bere bir kez *giriftār ol* da gör

Ĥüb imiş biñ pendden bir kerre serencām-ı telh (Kt 10)

2.1.1.2. İsimler

“İsimler, canlı cansız bütün varlıkları ve mefhumları tek tek veya cins cins karşılayan; varlıkların ve mefhumların adları olan kelimelerdir.”¹⁵³

Şairler, isimleri kelimenin birinci anlamında kullanmakla birlikte edebi sanatlar, deyişler, kalıp ifadeler ve diğ̄er unsurların da vasıtasıyla onlara farklı manalar katarak şiirlerine anlam derinliğı kazandırmaktadırlar.

Nakşibendi tarikatının bir mensubu olan Şeyhî, *Divanı*’nda tarikatını çokça anmakla birlikte dinî-tasavvufi birçok şahsiyeti de ismen zikretmektedir.

Yeter Şeyhîye zāhid *mezheb-i Nu‘mānı* vaşf etme

Cihānda faħrim ancak *mezheb-i rindānım* olmuşdur (G 89/5)

Bahāeddīn-i şāh-ı Nakşibendī dest-gāhımdır

Nişār-ı māye-i feyz-i çarīkatde efendimdir (G 90/1)

Teveccüh etmişiz rāh-ı Ĥudāya zār u dem-beste

Ĥayāl-i rabt-ı kalb-i vāşılān-ı Nakşibendiz biz (G 104/2)

¹⁵³ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yay., İstanbul, 2013, s. 219.

Mālik-i mühr-i Süleymān olmadıñsa Şeyhiyā

Parmağıñ hūn-ı sirişk et nāme-i merhūna baş (G 121/5)

Şeyhî Efendieserinde şair ve eser isimlerine de yer ver vermiştir.

Oğursa vā'izi şehriñ *Hayālī*vü *Hikmet*

Bizim de tekyemizde hatm-i hū'acegān okunur (G 67/6)

‘Ālemde şafā encümen-i ‘işretimizdir

Kimyā-yı Sa‘ādet denilen şöhetimizdir (G 91/1)

Şeyhî Efendi'nin eserinde yer isimleri de oldukça fazladır.

Göñül ‘Ankāsıñ bu dār-ı miḥnet āşiyānıdır

Ķaradağ olsa çekmez çekdiğim bu kuşça camıdır (G 45/1)

Çeşm-i ğazālīñ dilde bāğ-ı çemen olmuşdur

Nafeñ hayāli hālā *müşk-i Hoten* olmuşdur (G 46/1)

Derd-i hicrāñ ne hikmet gün-be-gün efvūn olur

Dönmezem elbette bir gün kaçreler *Ceyhūn* olur (G 83/1)

2.1.1.3. Sıfatlar

“Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları, çeşit çeşit belirtileri vardır. İşte sıfatlar bu vasıfların ve belirtilerin isimleridir. Demek ki sıfatlar nesnelere vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Nesnelerin adları asıl isimlerdir. Sıfatlar ise nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının adlarıdır.”¹⁵⁴

Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı'nda en çok kullanılan sıfat belgisiz sıfat olan ‘*bir*’ kelimesidir.

Bir nefes farz edelim bu mümkinâtı fi'l-meşel

Her tecellîsin şu'ünâtında ser-şân eylemiş (K 10/2)

Gîsûları bâb-ı bâb kâkülü faşlu'l-kitâb

Nüşa-i vechinde her *bir* kılı *bir* bâbdır (G 35/3)

‘Aşk *bir* âteş-i sūzân idigiñ bildi gönül

Bu ‘acebdır yine eyler bilerek yâra heves (G 114/5)

Ey gören âdem beni hiç der mi *bir* âdem baña

İrdi nevrüz ‘âleme berde'l-‘acüz ‘âlem baña

Ey gün ol kim ‘âkıla yılda olurmuş iki ‘ıyd

Güşe-i meyhâne cinnet-i ‘ıyddır her dem baña (Kt 4)

¹⁵⁴ Ergin, a.g.e., s. 244.

Şeyhî Efendi'nin 'bir' belgisiz sıfatından sonra en çok kullandığı sıfatlar 'bu, o, ol' işaret sıfatlarıdır.

Olduk *bu* āna kadar firīfte-i ğalaṭ

Ḥaṭṭ geldi dīvāna ḥüsne ḥaṭṭ (Mt 15)

Vermeziz zāhidleriñ şad 'ömrüne *bir* āhımız

Biz o mücrimlerdeniz kim āhdır hem-rāhımız (G 110/1)

Vech-i ādemde görünmüşken 'acebdir *ol*/şanem

Yine *ol*/vech ile zātiñ onda pinhān eylemiş (G 117/3)

Gece rü'yāda görüp bir güzeliñ şevketini

Mest olaldan ederim *ol*/dem-i hüşyāra heves (G 114/3)

2.1.1.4. Zamirler

“Zamirler, nesnelere temsil ve işaret suretiyle karşılayan; nesnelere dildeki gerçek karşılıkları olmayan fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir. Bu bakımdan isim cinsinden diğer kelimelerle zamirler arasında büyük bir fark vardır. Zamirler temsil ettikleri veya gösterdikleri nesnelere gerçek karşılıkları olmadıkları için, ancak o nesnelere ilk ve gerçek isimlerinin yerini geçici olarak tuttukları için tek başlarına bir şey ifade etmezler. Yani zamirlerin tek başlarına kelime olarak anlamları yoktur. Bir zamir tek başına hiçbir nesneyi karşılamaz, hiçbir şeyin adı değildir. Ancak nesne biliniyor ve bir zamirle ifade ediliyorsa o nesne ile zamir arasında bir bağ kurulur, zamir o nesneyi karşılar.”¹⁵⁵

¹⁵⁵ Ergin, a.g.e., ss. 262-263.

Süleyman Şeyhî Efendi'nin *Divan*'ında orantısız olarak en çok kullandığı zamir '*ben*' teklik birinci şahıs zamiridir. *Divan*'da çekimli hâlleri de epeyce bulunan bu zamir yönelme hâl eki alarak '*bana*' şeklinde de kullanılmıştır.

Ben o rindâne levendâne bir abdāl kuluñum

Beni bed-nâm edecek 'aşk ile güftârımdır (G 73/5)

Baňa biñ türlü cefâ eylese cānım cigerim

Yine *ben* bendesiyim kişver-i hâkânımdır (G 74/4)

Süleyman Şeyhî Efendi'nin en çok kullandığı bir diğer zamir ise '*biz*' çokluk birinci şahıs zamiridir. Kasidelerinde mensubu olduğu tarikatı çokça zikreden şair gazellerinde de aynı istikrarı sürdürmüştür. *Divan* şiiri geleneğine bağlı olarak gazellerinde beşerî aşkı işleyen şair bu aşkı çoğunlukla ilahi aşka bağlamış, tarikatının gerekliliklerini devamlı olarak dile getirmiştir. Şair tarikatın usul, esas ve hassasiyetlerinden bahsederken özellikle '*biz*' zamirini tercih etmiş, rakibine de bu şekilde seslenmiştir. Şeyhî'nin '*biz*' zamirini redif olarak kullandığı şiiri de mevcuttur.

Ne muğassî şakalıñ var hele bir bak vâ'iz

Bizde âhîr deme dek fâriğ-i şahbâ ne durur (G 59/4)

Ġulām-ı şāh-ı kaşr-ı 'ārifān-ı Nakşibendiz *biz*

Türāb-ı hāk-i rāh-ı sālīkān-ı Nakşibendiz *biz* (G 104/1)

Bize muhtaşdurur habs-i nefes etmek tezekkürde

Bi-ḥamdi'llāh ki Şeyhî dervişân-ı Nakşibendiz *biz* (G 104/11)

Şeyhî Efendi işaret zamiri olarak da 'o, ol, şol' zamirlerini kullanmıştır.

Dedi cān vermeyeniñ girmez eline cānān

Baña cān fikri ne lāzım o benim cānımdır (G 74/2)

Vişāliñ bāğçesinde zār u gīryān olduğum der kim

Ben *onuñ* bülbülyüm o/gül-i ḥandānım olmuşdur (G 89/4)

*Şo*ki kālā-yı metā^c-ı vaşl olur

Sīnesin endūha dükkān eylesin (G 153/15)

2.1.1.5. Zarflar

Zarflar fiil, sıfat, sıfat-fiil ve diğer zarflardan önce gelerek onları zaman, yer, hâl ve miktar bakımından niteleyen unsurlardır. Tek başlarına bir anlamları olmayan zarflar bulunduğu yerin fonksiyonlarına göre isimlendirilirler.¹⁵⁶

Şeyhî Divanı'nda zarflar çeşitli sözcükler tercih edilerek meydana gelmiş, çoğunlukla da kelimelerin ekleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Zarfların tekrarında belirli bir kullanım oranı mevcut olmamakla birlikte Süleyman Şeyhî Efendi, en çok 'ne, neden(dir), n'ola' sorusunu sorarak hitabını kuvvetlendirmede 'ne' soru zarfını; yer yön bildirmede de 'içre' zarfını tercih etmiştir. 'Ne' soru zarfı 59, 79. Gazellerde redif olarak kullanılmıştır.

Söyledim meşveret-i rāh-ı Hicāz-ı 'aşğa

¹⁵⁶Ergin, a.g.e., s. 258; Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, 3. Bs., TDK Yay., Ankara, 2009, s. 451.

Dedi şimden geri gönülde bu da'vā *ne* durur (G 59/2)

Çünkü Hâk'dır yerde gökde bî-cihet olmak *nedir*

Sende iken Hâk yinesin arayıp bulmak *nedir* (G 79/1)

Taḥşîl-i ma'âş etmege 'âlem *ne* çeker ğam

Gencîne-i âsâyiş-i dil ülfetimizdir (G 91/4)

Ne bilsin bî-muḥabbet şîve-i âyîn-i iclâli

Bulur 'ârif her aya *içre* 'aks-i ḥüsn-i Mevlâdır (G 100/4)

2.1.1.6. Tamlamalar

Arap ve Fars edebiyatının da etkisi görülen Divan edebiyatı şiir geleneğinde tamlamalar önemli bir yer tutmaktadır. Şairler sözlerini sarf ederken Türkçe kelimelerin yanı sıra Arapça ve Farsça kelimeleri de tercih etmiş özellikle teşbih, mübalağa gibi hususlarda şiirin anlamını kuvvetlendirme noktasında bu kelimelere başvurmuşlardır.

Türkçe kelimelerin çoğunlukta olduğu şiirleri mevcut olmakla birlikte birçok Divan şairi gibi Süleyman Şeyhî Efendi de Arapça, Farsça, Türkçe mülemma şiirler kaleme almıştır. Aynı zamanda tarikat şeyhi olan ve İslam dinine ehemmiyet veren Şeyhî Efendi bu yönünü ayet, hadis, kelâm-ı kibar vb. unsurlardan istifade ederek şiirlerine aksettirmiştir.

2.1.1.6.1. Arapça Tamlamalar

Divan edebiyatı İslam dini üzere temellendirilmiş bir şiir geleneği olduğundan şiirlerde Arapça tamlamalar sıkça kullanılmaktadır. *Şeyhî Efendi, Divan'*ında yer alan özel isimlerde, yer isimlerinde ve övgü nitelikli sözlerinde Arapça tamlamalardan yararlanmış, kimi yerde Türkçe fiil ve eklerle de bu sözlerini tamamlamıştır.

Ta'rif-i mīm-i Muḥammedirḥurūf-ı ism-i Celāl

Hās-ı hüviyyet olunca elif lām mīm olur (G 56/7)

Güşe-i meyḥānedir aḫḫāb-ı derdiñ meskeni

Mest-i ḫüsnüñ menzīli *a'lā-yı 'illiyyīn* olur (G60/5)

Göñülde len terānī āteşi eفزūn olur her şeb

Muḫabbet dāğdır sīnemde sīnem *Ṭūr-ı Sīnādır* (G 100/2)

Ṭariḫ-i 'urvetü'l-vüḫḫā budur *ḫablü'l-metīn* ancak

Esīr-i silk-i ḫüsn-i kāmīlān-ı Nakşibendiz biz (G 104/6)

Gösterir *āyāt-ı ḫüsnüñ* şemme vechu'llāh ile

Mū-be-mū vechinde taḫrīr eylemiş *Ḳur'ānımız* (G 105/5)

Bikr-i ma'nāya biziz dest-res

Şāḫib-i miftāḫ-ı der-i 'izzetiz (G 106/3)

Ḳuş dilin söyler *Süleymān-ı zamāndır* ḫ'ācegān

Hep ma'ānī neşvesin temşīlidir ta'bīrimiz (G 107/9)

Tekye-i müdrikesilevha-i kenzîne-i Haqq

Menzil ü mertebesi taht-ı sarāy-ı vālā (K 1/8)

Zübde-i maḥlūḳ u şeh-i ḥāş u ʿām

Fāyık-ı maḥbūb u ḥayrū'l-enām (Ms 1/24)

Şeyhî Efendi Divanı'nda ayet ve hadislerin de oldukça zikredilmesi Arapça tamlamaların kullanımını artırmıştır.

Baḥş-i ḥikmet öğrenir şîrîn lebinden ʿārifān

Her gören ḥüsnüñ okur *āyātu'llāh-i ḳadîr* (G 103/3)

Şeyhiyā şeyḥ oña lāyıḳdır demek ʿālemde geh

Şînesi dopdolu *nūr-ı mazhar-ı levlāk* ola (G 174/7)

2.1.1.6.2. Farsça Tamlamalar

Divan edebiyatında şairlerin istifade ettiği bir diğer tamlama türü Farsça tamlamalardır. Klasik dönem Türk edebiyatının Fars etkisinde gelişmesi Divan şairlerinin bu tercihe yönelmelerine izin vermiştir.

Süleyman Şeyhî Efendi, *Divan*'ında yer alan şiirlerindeki tamlamalarda Farsça kelimeleri Arapça kelimelere nazaran daha çok kullanmıştır. Eserinde Farsça tamlamalara oldukça yer veren şair bunu kimi zaman Arapça kelimelerle bir arada, çoğu zamanda yalnızca Farsça sözcüklerle tatbik etmiştir.

Bahār-ı eşki ḥāk-i pāyine nişār etmek

Esîr-ı zülf-i hezār-āşinādan el mi deger (G 62/3)

Erdi nevrüz kākülün ḥar-kāh-ı ʿuşşāk eylesin

Tāb-ı ruhsārīñda dil-süzüm oṭaḡıñ zevkı var (G 99/3)

Başım üstünde dururken *çeşm-i eşk-i ebr-i dil*

Gökden emtār etmege hācet degil nīsānımız (G 105/10)

Lebleriñ sevdāsı çün deryā-dil oldu hāşılı

Çeşm-i eşk-i hasretiñdir lü'lü'-i mercānımız (G 105/2)

Gelmesin *bezm-i yāre* bī-edeb olan küstāh

Varıp cehenneme gitsin hāṭab olan küstāh (Mt 6)

Ruḡundan āfitāba *pertev-i envār-ı fer* me'hūz

Şüreyyāya cemāliñ *'aks-i meh-veş tāc-ı ser* me'hūz (Mt 8)

2.1.1.7. Ünlemler

Ünlemler, sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi çeşitli duygu ve heyecanların en kısa ve etkili bir biçimde gün yüzüne çıkmasına yardımcı olan kelimelerdir.

Divan'da geçen ünlemler şunlardır: âh, Allah Allah, be hey, birader, dilâ, efendi, ey, eyâ, gözüüm, hây, Hû, İlahî, işte, sakiyâ, şehâ, şâhâ, tabibâ, vey, yıkıl bre tu, zahidâ.

Ünlemlerin tek başlarına kullanılmaları mümkün olsa da bu hitaplar manasına uygun kelimelerle birlikte kullanıldıklarında daha anlamlı bir söyleyiş kazanmaktadırlar. *Şeyhî Divanı* 'nda oldukça sık kullanılan bu kelimeler şairin şiirdeki kullanımına göre bir anlam ifade etmektedir.

Şeyhî Efendi'nin *Divan*'ında Türkçede de pek sık kullanılan 'ey' hitabına çokça yer verdiği görülmektedir. Şairin bu ünlemi çoğunlukla Hz. Muhammed'e, sevgiliye, eziyet eden feleğe ve kendi gönlüne seslenmek için tercih ettiği görülmektedir.

Ḥāke şaldım mātemi evhāmı şimdi eygöñül

Yār ile şoḥbet demidir eyleme aḡyārı yād (G 31/4)

Şalın ey serv-ḳadim naḥl-i şafā-yı vaḳtim

Seni gördükde hele dīde vü diller açılır (G 42/4)

Şairin Hz. Muhammed'e vakfettiği 179. gazeli ey hitabının ne denli tercih edildiğini göstermesi bakımından mühimdir. Şair bu gazelinin neredeyse her beytinde 'ey' hitabını kullanmıştır. Ayrıca şair farklı bir vezin tasarrufuna giderek gazelin birkaç beytinde 've' bağlacı ile 'ey' ünleminin birleşiminden meydana getirdiği 'vey' hitabıyla Hz. Muhammed'e seslenmiştir.

Eymālik-i mülk-i beḳā veyşāḥib-i ḥüsn-i liḳā

Eygevher-i baḥr-i 'aṭā şad ber-zebān şallū 'alā (G179/5)

Eymaḳşad-ı nūn ve'l-ḳalem veyser-ver-i nūru'l-'ālem

Eyrāfi'-i rencü'l-elem şad ber-zebān şallū 'alā (G179/8)

Eynūr-ı 'ayn-ı kün fe-kān veysırr-ı ḥüsn-i lā-mekān

Enfās-ı tū Kerrūbiyān şad ber-zebān şallū 'alā (G179/9)

Türkçe ‘ey’ hitabından sonra Arapça ‘yâ’ kelimesi de Şeyhî Efendi’nin oldukça kullandığı ünlemlerdendir. Şairin bu kelimeyi Allah’a seslenişlerinde, insanları Hak yoluna çağırmada hitap unsuru olarak tercih ettiği görülmektedir.

- ‘Arūs-ı baht-ı bikrim şüretinde gösterip ikrār
Ayak başdırma *yā* Rab bezm-i ikrār üzre nādānı (K 11/30)
- Benim de destime *yā* Rabb şun fazlıñla menşūrum
Gönlü ser-riştesin seyr içre ‘uşşāķı kamu almış (G115/14)
- Halk-ı a‘zām mazhar-ı ekrem iken çün Ādemi
Yā hacīm-i cehl ile insān olup kılmaķ nedir (G79/4)
- Pertev-i mihrinden almış Ādem ü ‘ālem şu‘ā‘
Yā Muḥammed ‘aşķıñna devr-i felek eyler semā‘ (G 126/1)

Şeyhî Divanı’nda sıklıkla geçen, şairin hitabına kuvvet kazandıran ‘â’ eki isimlerin sonuna gelerek seslenme görevini üstlenmektedir. Şair bu eki kullanarak sevgiliye, rakibe, kendi gönlüne zaman zaman da farklı kimselere seslenmektedir.

- Zihî sulṭān-ı hūbān-ı cihān u cānsın *şāhā*
Ṭavāf eyler güzeller Ka‘be-i kūyuñ ‘ıyānıñdır (G 38/4)
- Nabız-gİR ol *ṭabībā* derd-i hicriñ ‘illetin şorma

Baňa miħnet demin syletme eyym-ı Őafdan Őor (G 54/6)

Fikriñ oldur gŐe-i dilde *dil* yoħdur yeriñ

GŐe-i çeŐmiñde olsun bir bıçaėıñ zevki var (G 99/2)

EŞiginde gerçi biz rind-i faħiriz *zhid*

Bb-ı vaşlından bizi zann eyleme olmuş irag (G 127/4)

2.1.1.8. Edatlar

Edatlar, tek başlarına anlamları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan, eklendikleri isimlerin ve fiillerin yanında vazifeli olarak bir anlam ifade eden kelimelerdir. Birlikte kullanıldıkları kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerin kullanıŐlarını ve ifade kabiliyetlerini destekleyen yardımcı unsurlardır: için, ile, gibi, fakat, kadar, göre, doğru, dolayı, beri, üzere vb.

Şeyhi Divanı'nda en çok kullanılan edat '*ile*' bağlama edatıdır. Kalıp ifadelerle kullanımı dışında '*ile*' kelimesi eserde 237 defa tekrar edilmektedir. '*İle*' edatı ayrıca kelimelerle '*-le, -nle, -yla, -yle*' Şeklinde eklenerek '*gamla, muhabbetle, muhabbetinle, vaktiyle vb.*' Őekillerde sıklıkla kullanılmıştır. *Divan*'da kullanımı diğer edatlara nazaran fazla olan '*ile*' edatı aynı zamanda 50. gazelin de redifi durumundadır.

Yetim-veş kynda ay u sl *ile* oynar

Oturmuş dergehinde dil ĥayl *ile* oynar (G 50/1)

Ceml-i nr nr-ı kl u ĥl *ile* Şeyhi

ĥayli yne-i dilde viŐl *ile* oynar (G50/7)

Cām-ı muḥabbet *iledir* neşvemiz

Pîş-rev-i ‘aşk *ile* hem-şoḥbetiz (G 106/10)

Baña rağmen o siyeh-rūları bālīn edesin

Niçin olsun beni her vech *ile* ğamgīn edesin (Trc. 1/III)

Eyleme kılllet-i yārān *ile* pā-beste-i cū‘

Āb-ı nīsyānı aqıt kadrimizi kıll merfū‘

Eyledik ḥazretiñe ‘acz ü kuşūr *ile* niyāz

Edelim āb-ı ḥayātīñ *ile* bundan mercū‘ (Kt 23)

Divan’da ‘*ile*’ edatından sonra en çok kullanılan edat ‘*mi, mi*’ soru edatıdır. Bu edat kimi zaman yalın hâlde kimi zaman da ‘*mudur, müdür*’ şeklinde çekimli hâlde kullanılmıştır. *Divan*’da 100 defa tekrar eden ‘*mi, mi*’ edatı aynı zamanda 62, 81, 98. gazellerin de redifini sağlamaktadır.

Olmasın *mi* bu dil-i āvārede sevdā-yı şūḥ

Açmasın *mi* sīnesin ‘uşşāka hiç āyā şūḥ (G 28/1)

Seniñ *midir* bu da‘vā kimiñle şeyḥī ğavgā

Dilim dolanmasa ger Ḥaḳka sorasım gelir (G 78/10)

Peyām-ı vuşlat-ı dil-dārı hevā *mi* getirir

Devā-yı derd-i dil-ārāyı şabā *mi* getirir (G 81/1)

Mest eden ‘uṣṣāḳı āyā gül *müdü*r gül-bū *mudur*

Yoḥsa cām-ı ‘aşḳ ile şundukları dārū *mudur*

(G 98/1)

Devletiñde yoḳ *mudur* hiçbir ṭabīb

Böyle ġirān derde dermān eylesin

(G 153/12)

Şeyhî Efendi Divanı’nda kullanılan bir diğ̈er edat ‘*gibi*’ benzetme edatıdır. ‘*Gibi*’ edatı *Divan*’da takribi 50 defa tekrar etmektedir. Şair, Türkçede yer alan ‘*gibi*’ edatının yanı sıra Farsça benzetme unsuru olan ‘-âsâ, -vâr, -veş’ ve Arapçada bulunan ‘-*misal*’ ekleriyle de şiirini zenginleştirmiştir.

Sen *gibi* bir ġoncaya bir ben *gibi* şeydā gerek

Ben *gibi* lâ-ḳayda bir sen *gibi* bî-pervā gerek

(G 137/4)

Büküp iplik *gibi* derdi sīnemi etdi zebūn

İgneden geçdi felâketler ile za‘f u tenim

(G 141/4)

Neylemekdir zülfüne ber-dār olmaḳdan murād

Der ise *Manşūr-vār* ‘âlemde ḳoymaḳdır murād

(G 31/1)

Ya gele şol ‘aḳl-ı evvel yā olam *Mecnūn-veş*

Bu ikiden mā-‘adā ‘aḳl-ı perīşān istemem

(G 142/6)

Cemāl-i şem‘ine sūzān olur zār etmeyip aṣlā

İken *pervāne-āsā* maḥv-ı fān-ı Nakşibendiz biz (G 104/7)

Vā'iz-i nādānı gör a'māle eyler istinād

Tıfl-āsā dāyeye bu feyẓdir tedbīrimiz (G 107/3)

Miṣāl-i lāle ser çekmiş ḥayālīñ ravza-i dilde

Nesīm-i şubḥ ile sīnemde 'aşkıñ gülsitān olmuş (G 119/2)

Sözü edilen bu edatlar dışında *Süleyman Şeyhî Divanı*'nda 'beri, çü, çün, için, dek, denli, değil, diye, üzere' edatları da kullanılmıştır.

2.1.1.9. Bağlaçlar

"Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevlerle, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir."¹⁵⁷

Türkçeye Arapçadan girmiş olan 've' bağlacı dilimizde kullanılan başlıca sıralama bağlaçlarından biridir. Farsçadan da dilimize girmiş olan 'u' sıralama bağlacıyla karıştırılarak zamanla kullanım şekli değişen bu bağlaç Osmanlıca'nın sonlarına kadar nazımda çoğunlukla 'u, ü, vu, vü' kullanımlarıyla tercih edilmiştir. Şeyhî Divanı'nda da şairin en sık kullandığı bağlaç 'u, ü, vu, vü' bağlacıdır. Şairin nadiren de olsa 've' bağlacını da tercih ettiği görülmektedir.

Zübde-i maḥlūk u şeh-i ḥāş u 'ām

Fāyık-ı maḥbūb u ḥayrū'l-enām (Mesnevi 1/24)

Maḥşer olup titreşirken ḥalk u 'ālem zāhidā

¹⁵⁷Korkmaz, a.g.e., s. 1091.

Sāye-i ‘arş-ı ‘azīmde devr eder ‘irfān kadeh (G 27/3)

‘Arş u kürsī sidre vū‘arz u semā levh ü kalem

Bizdedir miftāh-ı cennet mest ü mey-h‘ār olmuşuz (G 112/5)

İki çeşmiñ göñlüm içre mihr ü mähdir rüz u şeb

Gör ne ihsāndır güneş tal‘atlı mähımdan benim (G 146/4)

Gelip dedi güzel gerek şahbā

Ne hoş dedim ve ‘aleyhü’l-fetvā (Mt 1)

Şeyhî Divanı’nda en çok kullanılan ikinci bağlaç ise ‘*ki(m)*’ bağlacıdır. Farsça asıllı olan ‘*ki*’ bağlacı ile Türkçede bulunan ‘*kim*’ bağlacı Osmanlıcanın sonlarına kadar birlikte kullanılmış, ‘*kim*’ bağlacı zamanla kullanımdan düşmüştür. Şeyhî’nin de eserinde bu bağlaçları eş zamanlı olarak tercih ettiği görülmektedir. ‘*Ki(m)*’ bağlacı yer yer mısra içerisindeki bağı sağlamakta,

Arz-ı hālīm okumaz derd-i derūnum diñlemez

Neylesin *kim* kendi diñler kendi söyler eglenir (G 33/7)

Bu melāhat sende *kim* gördüm bu gün

Tövbe olsun bī-vefā şanmayayım (G 149/4)

Ol *ki* düşmüştür hayāl-i hüsnüñe

Göñlünü girdāb-ı ‘ummān eylesin (G 153/17)

kimi zaman da mısralar arasındaki bağı korumaktadır.

Ne sa‘âdet ki ola Köstendil o şemse maṭla‘

*Ki*şeb-i zulmet-i endîşesin etmiş ihyâ (K 1/3)

Birlik mestâne vü ḥayrânesidir ḥâş u ‘âm

Kim mazalle mazhar olandan göründü ihtilâl (K 9/26)

Dilin kullanımında önemli bir unsur olan bağlaçlar oldukça çeşitli bir yelpazeye sahiptir. Süleyman Şeyhî Efendi de meydana getirdiği eserinde bu çeşitlilikten oldukça istifade etmiştir. Yukarıda sözü geçen bağlaçların dışında *Divan*’da sıklıkla tercih edilen diğer bağlaçlar da şunlardır: “ama/ammâ, da/de, çü/çün/çünkü, dahi, eger/egerçi, geh, ger/gerçi, hele, hemân/hemîn,ile, lîk, mâ-dâme, meger/meğer,velâ/velî/ve lîkin, ne... ne...,ya/yâhûd” vb. gibi.

2.1.1.10. Deyimler ve Atasözleri

“Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir olarak tanımlanan deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbı olmakla birlikte genel kural niteliğinde bir söz öbeğidir.”¹⁵⁸ Türkçede deyimler genellikle birleşik fiillerden oluşmaktadır.

“Atasözleri, atalarımızın uzun gözlem ve tecrübeler sonunda vardıkları hükümleri hikmetli düşünce, öğüt ve örneklemeler yolu ile veren, birçoğu mecazi anlam taşıyan kalıplaşmış özlü sözlerdir.”¹⁵⁹

Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı’nda deyimlere, atasözlerine nispetle daha fazla yer verilmiştir. Deyimlerin kullanımı kimi zaman herhangi bir değişim olmadan yan yana kimi zaman da araya başka kelimelerin girmesiyle meydana gelmiştir.

¹⁵⁸Harun Yıldız, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Karatay Yay., Ankara, 2024, s. 5.

¹⁵⁹Yıldız, *a.g.e.*, s. 8.

Divan'da atasözlerinin kullanımı deyimlere nazaran oldukça azdır. Atasözlerinin yapısı araya başka kelimelerin girmesine ya da kelime değişimlerine izin vermemekte, *Divan*'daki kullanımların da bu yönde olduğu görülmektedir.

Bu bölümde Süleyman Şeyhî Efendi'nin *Divan*'ında kullandığı deyimler ve atasözleri saptanmaya çalışılmıştır. Şairin şiirlerindeki anlam dünyası, ilgili kaynaklardan yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.1.1.10.1 Deyimler

Âh etmek/eylemek: Acı ile içini çekmek.

Şurâhî-veş yakılıp *âh eder* seher Şeyhî

Hayâl-i vaşlıñ ile yana yana âteş urur (G 94/5)

Vuşlat-ı h'übân ańdım ağladım *âh eyleyip*

Mest-i ümmîd-i vişâlim Şeyhiyi ma'zür tut (G 22/5)

Ağza (veya ağızlara) düşmek: Dedikodu konusu olmak.

Şevk-i zülf-i mâ'yeşâ keşf etdi mâ-fi'l-nâlemi

Düşdük eller *ağzına* fâş eyledi pinhânımız (G 105/8)

Ağız (veya ağızını) açmak: Konuşmaya başlamak, ağır sözler söylemeye başlamak.

Zehr olur nâ-kâbile *ağzın açarsa* müsta'id

Leblerinden akıdır gencîne-i nîsân kadeh (G 27/8)

Kâfire hem-sâye ol kaç kaç mu'annid h'âceden

Nefs-i şüm *ağzın açarsa* saña ejderhâ olur (G 76/9)

Ağzını aramak/yoklamak: Konuşturarak düşüncesini öğrenmeye çalışmak.

Vâkıf olduk hâline erbâb-ı bezmiñ Şeyhiyâ

Yoğladık ağzın vefâ-yı yârdan el yu dedik (G 135/7)

Yoğladım ağzın açıktan söylemez ‘uşşâkına

Şeyhî taḥkîk eylesin rindâna söyleñ söylesin (G 166/5)

Aklı başına gelmek: Davranışlarının yanlışlığını sezerek doğru yolu bulmak; ayılmak, kendine gelmek.

Edelim gel sâkî-i bezm-i fenâ kârın tamâm

Geldi ‘aqlım başıma bildim ki sevdâ n’idügin (G 161/2)

Aklı çıkmak: Sonucun kötü olacağını düşünerek korkuya kapılmak.

Serpdi *‘aqlım çıkdı* meydâna görünce kâmetiñ

Merd-i da‘vâ eyleyip ‘aşkıñla cevlâniñdadır (G 40/13)

Alın açık yüzü ak/ag: Çekinecek hiçbir durumu veya ayıbı olmayan.

‘Âşık-ı âvâreniñ yevme tüble’s-serâir

Alın açık Şeyhiyâ yüzleri ağdır (G 47/5)

Sîne çāk etdi dil-i Şeyhî-i ʿaşk-ı nâb lîk

Bezmiñ içre Һamdüli'llāh *alnım açık yüzüm ağ* (G 127/5)

Aman/eman vermek: Canını bağışlamak, öldürmemek.

Mübtelāña mülk-i Һüsniñde *emān ver gāh gāh*

Қatl-i ʿāmm etmekle fātih-i ekālim olma gel (G 138/3)

Anadan doğmak/doğmuşa dönmek: Dertsiz, tasasız bir duruma gelmek; günahlarından arınmış duruma gelmek.

İki kez *anadan doğmak* dilerseñ ölmeden ölmek

Һaқıқat sırrını görmek otur illāda lādan gec (G 25/3)

Ar etmek: Utanmak.

ʿĀr eder zāhid-i Һar Һüsniñe bend olmaқdan

Der-i Һüsniñden ırāğ olma benim ʿārımdır (G73/7)

Aşka düşmek: Âşık olmak.

Mecnūnu görmez misin Leylā Һaberin söyler

ʿAşka düşünce ʿāşık Mevlā Һaberin söyler (G 84/1)

Ateş urmak: Tutuşturmak, ateş içine sokmak.

Edā-yı laʿl-i şeker-bār cāna āteş urur

Çerāğ edem der ise ḥān u māna *āteş urur* (G 94/1)

Zevki kaçdı cām-ı hicriñ *āteş urdu* sīneme

Sākīyā şun mey dudağıñdan dudağıñ zevki var (G 99/6)

Ayak basmak: Biryere varmak, ulaşmak; girmek, gelmek, uğramak.

Bezm-i ğam-ḥ̄āra *ayağ baş* koma bir laḥza tehī

Şeyhiyā bir gün olur ğayr aradan yıkılır (G 87/5)

Ayaklar altına (ayak altında) kalmak: Hor görülüp aşağılanmak, değer verilmemek; insanların sık gelip geçtiği yerde, kalabalık içinde kalmak.

Elim tüt luṭf u iḥsānıñla al ḥāk-i mezelletden

Ayaklar altına kalmış faḳīr ü pāy-māliñdir (G 38/5)

Göñlüm al bir kez ele *kaldım ayaklar altına*

Mūr-ı göñlüm bilirim dest-i Süleymānıñdadır (G 40/8)

Bağrı yanmak: Üzüntü çekmek, çok acı duymak; çok susamış olmak.

Bāğ-ı hicriñde beni bülbül gibi koyma ğarīb

Bağrı yanmış ‘āşıkıñ pervāne-veş dem-sāzıñ et (G 20/5)

Baş eğmek: Saygı göstermek için baş eğerek selamlamak; direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek, inkıyat etmek.

Baş egmedeyiz dergehine p̄ir-i muġāniñ

Sākī bize mey şun ki kavī lezzetimiz var (G 55/3)

Baş kaldırmak: Ayaklanmak, isyan etmek, karşı gelmek.

Ĥāk-i rāhiñdan begim *baş kaldırıp* olmam cüdā

Ĥāk-i pāyiñdir meger başımda ancak mefharım (G152/2)

Baş koymak: Bir şey uğruna ölümü göze almak.

Eşiginde *baş koyanlar* ‘ākıbet

Vaqt olur vaşlıñ ile memnūn olur (G 52/5)

Başı üstünde yeri olmak: Her zaman iyi karşılanmak, ağırlanmak; bir düşünce veya davranışı uygun bulmak.

Bülbül ne güzel cāzibeli ‘işveleriñ var

Ey gül ne göñül mest edici surh-seriñ var

Nevrüz erişip ‘azm-i gülistān edelim gel

Ey tāk-ı ʔarāvet yürü *başımda yeriñ var* (Kt 13)

Baştan çıkarmak: Kötü yola sürüklemek, doğru yoldan saptırmak; karşı cinsi bir ilişkiye ikna etmek.

Aşk meydānında çün *başdan çıkardıñ* sen beni

Gör niçe biñ başlıdır ʔorkmaz mı ʔanımdan benim (G 148/4)

Boyun eğmek: İsteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak.

Boyun eğip dururuz sa‘d u naḥsına devriñ

Bir eski hırka bir kemerle külāhımız var (G 34/3)

Can bağışlamak: Hayat vermek.

Nār-ı hicrānı Ḥalīlīñden gider gülzārīñ et

Cān bağışla ‘āşıkā vaşlıñla berḥūrdārīñ et

Çeşmini ürkütme peykānın nişān et sīneme

Öldür ihyā etmege āzāde-i müjgānīñ et (Kt 6)

Can kulağıyla dinlemek: Anlatılanları iyice kavramaya çalışarak, dikkatlice dinlemek.

Olsa nola bir kişi *cān kulağıyla diñler*

Ben de durup söylesem bilsin o da ḥālīmi (G 182/3)

Can vermek: Ölmek; bir şeyi çok istemek.

Cān verip vermez idim ğayrıya ser-rişte-i ‘aşk

Rāzımı fāş edecek dīde-i ḥūn-bārımdır (G 71/4)

Dedi *cān vermeyeniñ* girmez eline cānān

Baña cān fikri ne lāzım o benim cānımdır (G 74/2)

Cān verip cennetde ger rü'yet umarsañ zāhidā

Evvelā olduñ mu bilmem küfr-i ekberden ḥalāş (G 122/2)

Dediler *cān vermeden* cānān ararsın Şeyḥiyā

Yoluna bu cān fedā ḳatlime fermān istemem (G 142/13)

Cana/canına minnet (olmak): Beklenilmeyen iyi bir durumla karşılaştığında duyulan memnunluğu anlatmak için söylenen bir söz.

Döker peykānların var ise ḳaşdı *cāna minnetdir*

Müjen temrenleriñ sīnemden alma menn ü selvādır (G 100/5)

Candan geçmek: Ölmek.

Uğradım bir āfete kim işitenlerden ırağ

Şeyḥiyā ‘aşḳ ile *geçdim* tatlı *cānımdan* benim (G 148/8)

Cefa çekmek (veya görmek): Aşırı eziyet veya sıkıntı görmek.

Şafā-yı meclisinde ğayrılarla eyledik mu‘tād

Cefā çekmek yoluñda ben dil-i nā-kāma ḳalmışdır (G 96/4)

Cefa eylemek (etmek): Aşırı eziyet etmek, sıkıntı vermek.

Baña biñ türlü *cefā eylese* cānım cigerim

Yine ben bendesiyim kişver-i ḥāḳānımdır (G 74/4)

Çok görmek: Fazla bulmak.

Hānemi gel reşk-i cennet eyle teşrifiñ ile

Kimse *çok görmez* bu luḡfu ser-bülendimden benim (G 144/4)

Cefāyı öğrediyor var ise dolāb-ı felek

Ki der-i luḡfuna hiç geçmedi bir ḡir-i dilek

Beni *çok gördü* meger dergeh-i iḡsānına çarḡ

Nüh felek ādemi haẓm eyleyemez belki melek (Kt 27)

Dil atmak (laf atmak): Dokunaklı sözlerle sataşmak, uzaktan işittirmek; karşılıklı söyleşmek, konuşmak.

İşimiz Allāha ḡalmış bir ḡalender meşrebiz

Sen bize *dil atma* vā'iz raḡmet-i Raḡmāna at (G 21/4)

Beni görüp *dil atarsın* vā'iz

Efendi ḡıyl u ḡālimiz yoḡdur (G 75/2)

Depinir kürsīde vā'iz *dil atar* dervīşlere

Āh kim ʿālemde yoḡdur depme-i ḡardan ḡalāş (G 122/4)

Dil uzatmak: Bir kimse veya bir şey için kötü söylemek.

Dil uzatma nā-sezāya gerden-i cānāna at

Nīze-i ser-tīz-i ‘aşkıñ sīne-i ‘üryāna at (G 21/1)

Dil (gönül) vermek: Sevmek, âşık olmak; bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek, meyletmek.

Zāhire *dil vermeyip* mazharda kaldıysa gönül

Şübhesiz bu dār-ı ğamda Şeyhī-veş maġbūn olur (G 83/7)

Dili dolanmak/dolaşmak: Korku, heyecan, hastalık, utangaçlık, sarhoşluk gibi sebeplerle şaşırarak söyleyeceğini karıştırmak.

Seniñ midir bu da‘vā kimiñle Şeyhī ğavgā

Dilim dolanmasa ger Hakkā sorasım gelir (G 78/10)

Dolab çevirmek (kurmak/etmek): Hile ve dalavere ile iş yapmak.

Hasta demek bülbüle mest-i mey-i nābdır

Ġoncalarıñ alına *kurduġu dolabdır* (G 35/1)

Dün gece küyuñda uğruluk eder gördüm raķīb

Dedim ol uğruya āħir bir *dolāb etmek* gerek (G 131/6)

El almak: Yardım almak; eskiden tarikatlarda mürit, bir mürşidinden, başkalarına yol gösterme iznini almak.

Çünkü lā-mevcūda illā Hū demişdir kāmilūn

Nâkış u kâmil ya kâmillerden *el almağ* nedir (G 79/5)

Pîrimdir ulumuz ondan *el aldık* aşğa

H^vâce-i dehre meger bizde inâyet ne gezer (G 82/4)

El atmak: Yeni bir işe başlamak; birisinin işine karışmak, müdahale etmek.

İyşa ragbetden bilindi zâhidiñ maşşūdu lîk

Dilberâ şan^cat ile *el at* kopar meydāna at (G 23/4)

El değmemek: Ulaşılamamak, imkân bulamamak.

Şafā-yı dehre aceb hiç cefādan el mi deger

Vişāl-i dest-rese bī-vefādan *el mi deger* (G 62/1)

El vermek: Yardım etmek; tarikatlarda mürşit, bir müride, başkalarına yol gösterme izni vermek.

Hamdüli'llāh ālem içre şubḥ-i vaşl *el verdi* çün

Ġam degildir Şeyḥiyā şimdengeri dil-ḥ^vāh yok (G 130/5)

El yıkamak/yumak: Bir işten ilgisini kesmek.

Vâkıf olduk ḥāline erbāb-ı bezmiñ Şeyḥiyā

Yokladık ağzın vefā-yı yārdan *el yu* dedik (G 135/7)

Gam çekmek: Kaygılanmak.

Taḥṣīl-i ma'āş etmege 'ālem ne *çeker gam*

Gencīne-i āsāyiş-i dil ülfetimizdir (G 91/4)

Gam yememek: Kaygılanmamak.

Dil sitem-kār-ı der-i dārātıñ olsun *gām yemem*

Perde-dār-ı 'işve-i gīsūları 'irfān baña (G 7/2)

Ger şehīd-i 'aşk olursam *gam yemem* bu yolda kim

Naqd-i hāl-i vaḥdetiñ çünkü behā-yı hūn olur (G 83/2)

Öldürürse *gam yemem* yā hū seniñ bed-hūlarıñ

Cāna te'sīr eylemiş bed-hū ile hoşlarıñ (G 133/1)

Geri komak (koymak): Sonraya bırakmak, tahir etmek; alıkoymak, engel olmak.

Ḳām-yāb-ı 'aşk olam derseñ *geri koy* 'aqlıñı

Şeyhiyā 'aqla uyanlar oldular Ḥaḳdan cüdā (G 3/7)

Gönlüne girmek: Kalbine girmek, kendini sevdirmek.

Dostum ḥaḳḳā ki *girdiñ* gözlerimden *göñlüme*

Gūyiyā bu tār-ı hicrān içre nūr-ı dīdesin (G 165/3)

Göz açtırmamak: Bir başka iş yapmasına vakit veya fırsat vermemek.

Ġamzelerle hiç *göz açdırmaz* leb-i gül-çehreler

Ben vefā aındıķça söylemez cefā-kārim benim (G 150/2)

Göz yummak: Görmezlikten gelmek, hoş görmek, bağışlamak; umudunu kesmek, umutsuzluğa düşmek.

Cihānda *göz yumup* ħabs-i nefesle nakşibendiyiz

Sebaķ-ĥ^vān-ı gönül ancak rüsüm-ı ĥ^vāceġānıdır (G 45/4)

Gözden geçirmek: Okumak; niteliğini anlamak için bir şeyin her yanına bakmak, incelemek.

Yek kalem ^ˆĀşık ^ˆÖmerce bir ġazel ıarĥ eyledim

Revnaķa *gözden geçir* kayd etme al yabana at (G 21/5)

Gözü kalmak: Elde edemediği bir şeye karşı isteği sürmek; elde edemediği bir şeyi kıskanmak.

Gözüm kaldı lebiñde ruĥlarıñ ıtmā^c eder gönülüm

Beni söyletme zīrā her sözüm ālāma kalmışdır (G 95/4)

(Birin) gözünü açmak: Görüşünü değiştiren bilgi vermek, uyarmak.

Gözüm açdı ĥāk-i rāh-ı kūy-ı yār

Gerd-i cānān tütüyāsı hoş gelir (G 102/6)

Gülüp oynamak: Neşeli, sevinçli, keyifli, güzel vakit geçirmek.

Dergehinden dūr olup etmek revā mı pāy-māl

Sen *gülüp oynayasın* ağlamağ ile ben ğarīb (G 15/2)

Gün doğmak: Sabah olmak.

‘Aşq gelince güç eder ‘aqlıñ vücūdı lā olur

Şübhe yokdur *gün doğunca* gece istilā olur (G 76/1)

Haber almak: Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.

Haber al men re’anī kuvvet-i cān et

Hudānıñ vechullāhı Muḥammed (G 29/4)

Hak getire: “Yoktur, bulunmaz, ne arar” anlamında kullanılan bir söz.

Sende inşāf yok bende şabr *Hakḳ getire*

Hele bilmem katı miḥnet-zeden oldu göñlüm (G 140/4)

Hâk (toprak) olmak: Ölümünün üzerinden çok zaman geçtiği için artık çürümüş olmak, toğrağa karışmış olmak; ölmek.

Za‘îf ü ḥasta ḥālīm vaşlıñ ümīd eylerim ḥālā

Ya koy ben *ḥāk olam* hicriñle yāḥūd bir devā göster (G 58/4)

Harap etmek (eylemek): Harap duruma getirmek.

Gerekmez bu deñli redd-i bāb-ı ḥüsn olam zīrā

Bu tavr u bu revişler Şeyhî-i zârı *harâb eyler* (G 66/5)

Hatır almak: Gönül almak.

N'olur âzürde-hâliñ *hâtırın alsañ eyā* bir kez

Der iseñ ersek murāda eyleyem aġyāra istiġnā (G 4/2)

Hesab etmek (eylemek): Bir işin kazancıyla giderini karşılaştırarak bir sonuca varmak; düşünmek, tasarlamak.

Gele bir kerre *hesāb eyleyelim* naqd-i dili

Görelim ħalbe bu ħülyāyı ġnā mı getirir (G 81/4)

Hırkayı başına çekmek (başını hırkaya çekmek): Bir köşeye çekilip çevresiyle ilgisini kesmek.

Başını hırkaya çek münkirle etme iġtilāf

Şeyhiyā ger ister iseñ zaĥm-ı ħançerden ħalāş (G 122/6)

Hoş(ça) görmek: Gücenilecek veya karşılık gelinecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak, anlayışla karşılamak, kusur saymamak;

Ola gönül sevdiğim bendeleriñ *hoşça gör*

Gönlü şınıġ bî-kese ħurde-i kerem dāġdır (G 48/4)

İnkâr etmek: Yaptığı işi, söylediği sözü veya tanık olduğu bir şeyi yapmadığını, bilmediğini, görmediğini söylemek, yaptığını saklamak, yadsımak.

Küfr ü ĩmān bilmez iken nidügiñ

Ehl-i ‘aşka *ettigi inkārı* gör (G 57/6)

Namāz u mescīd ile kār ederler

Haķķat sırrını *inkār ederler* (G 68/1)

Gücenmem bilse Haķķı ĥod-perestler

‘Īnāden Şeyĥīyi *inkār ederler* (G 68/7)

Īşi Allah’a kalmak: Güç şartlar altında, kimseden yardım umudunun kalmadığı bir durumda bulunmak.

Īşimiz Allāha kalmış bir ĥalender meşrebiz

Sen bize dil atma vā‘iz raĥmet-i Raĥmāna at (G 21/4)

Īşim Allāha kalmış ĥanđı bir derdim diyem Şeyĥī

Demem ümmīd-i esbāb ile rūz u řāma ĥalmıřdır (G 95/5)

Kaşlarını çatmak: Kızmak, öfkelenmek.

Beni gördükde niĥin *kařlarıñi ĥĭn edesin*

Aynada keñdine bir bařķaca āyĭn edesin

Ne belādır baña hep şan‘at-ı rengĭn edesin

Kaşd edip ĥayrıları üstüme ta‘yĭn edesin

Terk edip ‘āşıkını ülfet-i hāyīn edesin

Ġayrlarla ne güzel şoḥbet-i şīrīn edesin

Ne güzel şoḥbetiñi ḥasret-i miskīn edesin

Ne revādır ki efendim ḫuluña kīn edesin

Baña raġmen o siyeh-rūları bālīn edesin

Niçin olsun beni her vech ile ġamġīn edesin (Trc. 1/III)

Kendi söyler kendi dinler: Ne söylediġi anlaşılmaz, söylediġi şeylere önem verilmez” anlamında kullanılan bir söz.

Arz-ı ḫālim okumaz derd-i derūnum diñlemez

Neylesin kim *kendi diñler kendi söyler* eglenir (G 33/7)

Mat olmak: Satranç oyununda yenilmek; bir tartışma sonunda veya benzeri bir durumda yenik düşmek.

Şāh-rāh-ı vaşla dil oldum piyāde ‘aşkla

Durma rūḫ bulsun sözüñ *māt olma* şal ferzāna at (G 23/2)

Mıñnet eylememek (etmemek): Boyun eğmemek.

Başa *minnet eylemem* meydān-ı ‘aşkıñda seniñ

Naḫd-i ‘ömrüm iḫtiyārım zīr-i fermāniñdadır (G 40/5)

Murada ermek: İsteġine kavuşmak, dileġi gerçekteşmek, arzusu yerine gelmek.

N'olur āzürde ḥālīñ ḥātırın alsañ eyā bir kez

Der iseñ *ersek murāda* eyleyem aġyāra istiġnā (G 4/2)

Nabza münasib kan almak (nabzına göre şerbet vermek): Birinin hoşuna gidecek, gururunu okşayacak yolda davranmak.

Bir ṭabīb ol dilrübā *nabza münāsib kan alır*

Cān fedā eyler gedāya ḥānde etse bāy-ı şūḥ (G 28/2)

Ocaġına düşmek: İstemediġi hâlde birinin yardımına muhtaç kalmak.

Emān ile *ocaġına düşen* dil-i zārīñ

Kenār-ı çeşm dilā dūdmāna āteş urur (G 94/4)

Ölçüp biçmek: Bir konuyu her yönüyle ele alıp düşünmek.

‘Aql ile *ölçüp biçip* çırpmaya gelmez kār-ı ‘aşq

Her metā‘ı ‘āşıkıñ endāzeden bīrūn olur (G 83/5)

Ölmeden evvel ölmek: Allah yolunda nefsinden ve maddi isteklerinden vazgeçmek.

İki kez anadan doğmağ dilerseñ *ölmeden ölmek*

Ḥaķīķat sırrını görmek otur illāda lādan gec (G 25/3)

Ram etmek: Boyun eğdirmek, itaat ettirmek.

Erenler mezhebin cāhillere *rām etdi* sālūsar

O meşreble cihānda sürmek isterler hevādan Һazz (G 125/4)

Ruh bulmak: Canlılık kazanmak.

Şāh-rāh-ı vaşla dil oldum piyāde ʿaşkla

Durma *rūh bulsun* sözüñ māt olma şal ferzāna at (G 23/2)

Sıkıntı çekmek: Zorluk veya yoksulluk içinde yaşamak.

Çekme sıkıntı gönül eyle bugün ʿıyş u nüş

Kayd-ı behişt ü düzaḥ ehl-i dile bāğdır (G 47/3)

Silip süpürmek: Ne var ne yok hepsini alıp götürmek, yok etmek; arındırmak.

Sil süpür tevḥīd ile mirʿat-i ḳalbi rüz u şeb

Geç bu kıyl u ḳālden rāḫat naşīb olsun saña (G 5/7)

Talihi yār olmak: Talihi yaver gitmek.

Ṭālīʿim yār olmadı ʿömrüm tükendi āh kim

Şabra tāḳat ḳalmadı ümmīdim iḫsānıñdadır (G 40/6)

Pāy-būs etdik velī telşīm-i ruḫsār olmadı

Ḳanmadı gönülüm ğubār-ı kuḫl-i dīdār olmadı

Ḥıdmetim çok geçdi ammā *ṭālīʿim yār olmadı*

Öldük āḫir ḫālimiz māʿlūm-ı dildār olmadı

Derd-i dil şerhine biz ehl-i muhabbet bulmadık (Thm 1/III)

Tarumar etmek (eylemek): Dağıtmak, karıştırmak, darmadağın etmek.

Nağd-i hüşi *tār ü mār eyler* şarāb-ı laʿl-i nāb

Kaşd eder dīvāneniñ üstünde dirhem olmasın (G 167/3)

Taş taş üstüne koymamak/üstünde bırakmamak: Baştan başa yıkıp yerle bir etmek.

Renc-i hicriñ *koymadı* dillerde *taş taş üstüne*

ʿAdl ü vaşlıñla dem-ā-dem mülküñü maʿmūr tut (G 22/3)

Tavaf etmek (eylemek): Bir şeyin çevresini dolaşmak; İslam dininde hac ve umre sırasında Kâbe'nin çevresini yedi kez dolaşmak.

Hüb-ı ruhsāra nazar Kaʿbe *tavāf etmektir*

Bezm-i rindānede hiç zühd ü taqvā ne durur (G 59/3)

Tuğra çekmek: Osmanlı Devleti'nde ferman, berat ve resmî belgelere tuğra koymak.

Belāgatle suhan menşūruna çekmek ne mümkündür

Ġazel tarzında revnağ *çekdiği tuğra-yı hākānī* (K 11/33)

Ülfet etmek (eylemek): Görüşüp konuşmak, sohbet etmek.

ʿĀrdır ʿuşşāka bu kavm ile *ülfet etmek*

Būstān-ı ma'rifetde bülbül-i şeydā olur (G 76/11)

Ümit etmek (eylemek): Umut etmek.

Ẓa'īf ü ḥasta ḥālim vaşlıñ *ümīd eylerim* ḥālā

Ya koy ben ḥāk olam hicriñle yāḥūd bir devā göster (G 58/4)

Ümit kesmek: Umut kesmek.

Ḥışm ile çīn-i cebīn 'arz eyledi 'uşşāķına

Şeyḥiyā *ümmīd kesdim* kendi kendimden benim (G 144/6)

Yabana atmak: Önem vermemek, önemsiz görmek.

Yek kalem 'Āşık 'Ömerce bir ğazel ṭarḥ eyledim

Revnaķa gözden geçir kayd etme al *yabana at* (G 21/5)

Yâd etmek (eylemek): Anmak, hatırlamak.

Ḥāke şaldım mātemi evhāmı şimdi ey göñül

Yār ile şoḥbet demidir *eyleme* aġyārı *yād* (G 31/4)

Yağma etmek (eylemek): Birçok kimse, zor kullanarak bir malı alıp kaçmak; kurnazlıkla çarpmak, vurgunculuk etmek; savaş sonunda zafer kazanmış asker insanları tutsak olarak almak ve malı ele geçirmek.

Temevvüc eyleyen baḥr-i vücūd içre kemālīñdir

Dil-i 'uşşāķı *yağmā eyleyen* ḥüsn-i cemālīñdir (G 38/1)

Yere girmek/yerin dibine girmek: Çok utanıp sıkılmak; görünmez olmak, kaybolmak.

Kemer-i ğayreti kayd etmede dil

Çankı yüzle *girdim yere* meded (G 30/2)

Zuhur etmek: Ortaya çıkmak, görünmek, belirtmek.

Şanma ger erbâb-ı dil şimdengeri *etmez zuhūr*

Mâzi vü müstakbeliñ cünbüşleri hâlâ olur (G 76/6)

Zülfüyâre dokunmak: Hatırlı, güçlü bir kimseyi veya bir makamı gücendirmek, darılmasına yol açmak; birine zarar veya sıkıntı vermek; sıkıntı verecek, sorun olacak konulara girmek.

Eyleşir şanma hadeng-i dil ederse yâ hayy

Zülf-ü yâre doĸunur eylerisem vâveylâ (G8/2)

2.1.1.10.2. Atasözleri

Damlaya damlaya göl (bahr) olur: Azar azar olagelen şeyler birikerek önemli bir niceliğe ulaşacağı için küçümsenmemelidir.

Gözümden *ıamlaya ıamlaya bahr oldu* gönül şeyhî

Bahâr-ı hâşiyetdir ıalbe nîsân olmaĸa bā'is (G 24/7)

Gün doğmadan neler doğar: Beklenmedik bir sırada umut verici durumlarla da karşılaşma imkânı vardır.

Neler doğar demişler *doĸmadan gün* bir meşeldir bu

Bu şeb gün doğmadan gün gibi doğdu dilde bir meh-rū (Mt 25)

Sel gider kum kalır: Geçici durumlara güvenmek doğru değildir.

Dayanma ḥānde-rūy-ı ğayra dil-ber āb-ı seldir bu

Dediler *seyl gider* elbette *ḳum ḳalır* meşeldir bu (G 170/1)

2.2. Kelimelerin Anlam Açısından Değerlendirilmesi

2.2.1. Psikolojik Tasvir İfade Eden Kelimeler

2.2.1.1. Korku

Divan edebiyatı şairlerinin en büyük korkusu sevgiliden ayrı düşmek, hasret acısına gark olmaktır. Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi de *Divanı*'nda aşk acısını her zaman dile getirmektedir. Şeyhî'ye göre aşk acısı âşıklığın şanındandır ve âşığın makamını yücelttiği için mutlak surette gereklidir. Bununla birlikte şair, aşktan yana yüzüne hiçbir zaman gülmeyen feleğin bunu âdet hâline getirmekle âşıkları korkuttuğunu belirtmektedir.

Ḳasd edip dil-ḥ'āhım üzre dönmedi bir laḫza çarḫ

Ḥavf eder 'uṣṣāḳa bundan böyle bir āyīn olur (G 60/2)

Ye's-i vaşlında göñül Şeyḫī ḳapandı ḳaldı

Luṭfuñ añdıḳca göñüllerde emeller açılır (G 42/5)

Şiirlerinde beşerî aşkı dile getiren Şeyhi Efendi bu aşkın acısını, korkusunu, umudunu çoğunlukla İlahi aşkla neticelendirmektedir. Şeyhî Efendi, sevgiliye kavuşma ateşinde yanmayı korkusuzca göze almaktadır ki şair vuslat nuruna bir nebze olsun yaklaşmıştır ve asıl korkması gereken dünyanın aldatmacalarıyla oyalanan zahiddir.

Vişâliñ nûruna sûzân-ı lâ-ḥavf degilsem ger

Göñül pervānesi şem^c-i ruḥuñdan şeftālū almış (G 115/10)

Şair âşıkları cehennem ateşinin azabıyla korkutan zahide seslenmekte, Allah'ın varlığında bir olup kendi varlığını yok eden kulların bir çekincesi olmadığını dile getirmektedir.

‘Azāb-ı nār u ḥaşr u neşr ile bizi zāhid

Ne kōrḳudup durursun bizde maḥv-ı fān okunur (G 67/5)

Şeyhî,*Divanı*'nda çoğunlukla zahit için olan korkusunu dile getirmektedir. Zahit toprağa baş koyduğunda cennete girip gençleşeceğini, hurilerle arkadaş olacağını ummaktadır ama ona arkadaşlık edecek olan, suretine bürüneceği yılanlardır.

Zāhid umar mı cennete girip cevān ola

Yoḥsa enīsi cinānda ḥūriyān ola

Ḥavfım odur ki ḥāke ḳoduḳda baş

Mūnis-i mār u şūret-i kesb-i yılan ola (Kt 32)

2.2.1.2. Sevinç

Divan şairinin söz incisi aşktır. Divan şiirinde bülbül olan âşık, güle teşbih edilen sevgilinin aşkıyla ötmek ister. Şeyhî'nin şiirinde, âşığın gönlü yeni bir aşk ile şenlenmiş, Allah'ın diliyle titreşip dile gelmiştir.

Yine bir tāze muḥabbetle şen oldu göñlüm

Oynadı şīve-i Ḥaḳḳ pūr-suḥan oldu göñlüm (G 140/1)

Divan şairinin gönül neşesi pek sürmez. O her daim gamla meşguldür. Şeyhî Efendi şu beytinde, kara bahtlı âşığın neşeli zamanında bile elem üzerine elem çektiğini dile getirmektedir.

Gösterir āyīne-i baḥt-ı siyāhım bilirim

Şeyhîye her neş'ede âlâm âlâm üstüne (G 177/5)

Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi şiirlerinde '*ferah-bahşâ, handân, neş'e, saadet, safâ, sürûr, şen, şevk, şûh, zevk*' gibi kelimelersevinç anlamını vermektedir.

2.2.1.3. Üzüntü

Divan edebiyatı, aşk üzerine temellendirilmiş bir şiir geleneğidir. Bu çerçevede şairler, aşk ve aşkın getirdiği elem, keder, ızdırap gibi duyguları şiirlerinde sıklıkla işlemişlerdir. Üzüntü, âşığın varlığıyla bütünleşmiş bir duygudur ve sevgiliden ayrı düşülen her an açığa çıkararak söze dökülmektedir. Âşığın acısı o kadar büyüktür kiâşık,sevgiliyi usandıracak kadar ah u zar etmektedir. Aşk derdi âşığı güçsüz kılarak zayıflatmış ipliğe döndürmüştür. Yaşadığı felaketlerden harap düşen âşık bükülüp iğneden geçecek kadar zayıftır.

Büküp iplik gibi derdi sînemi etdi zebûn

İğneden geçdi felâketler ile za'f u tenim (G 141/4)

Aşk acısı her ne kadar yaralasa da âşık derdinden memnundur ve ızdırabının artmasından şikâyet etmez. Tabiplerden tavsiye alan âşık onları dinlemeye pek de niyetli değildir. Yolun sonunda sevgiliye kavuşmak yoksa âşık bu uğurda canından da vazgeçmekte, kavuşma ümidi olmadan yaşamayı anlamsız bulmaktadır.

‘Aşka dermân şabr imiş dedi eţibbâlar baña

Etmezem perhîz artsın derdi dermân istemem (G 142/2)

Cân eger mehcûr olur ise vişâl-i yârdan

Öldür biñ kânım hâlâl olsun size kân istemem (G 142/13)

Âşığı sevgiliden uzak düşüren ve onu gama sürükleyen en büyük sebep ağyardır. Âşık kimi zaman mesrurdur ama onun bu sevinçli anlarını ağyarin fikri yok etmekte, âşığı kederlendirmektedir. Sevgili, ağyara yakınlık gösterdikçe âşık dert

çekmeyi kendine dost edinmiş hâlde inleyip durmakta, gözlerinden kanlı yaşlar dökmektedir.

Gülşen-i zevk-i ferâgatde biziz ‘işve-güzâr

Geh ğam-ı hicr ile geh vuşlat-ı ‘ayş-ı dildâr

Gâh mesrûr-liqâ geh ğam-ı fikr-i aġyâr

Yâr ise maḥrem-i aġyâr göñül hemdem-i zâr

Gözlerim kan akıdırsa n’olla ġayret demidir (Thm 4/II)

Sevgilinin yolunda talih hep rakipten yanadır. Sevgili, rakibe nazlı bir şekilde yüzünü gösterirken, derdinin esiri olmuş âşığı öfkeyle azarlar. Rakipler sevgilinin yanında sefa sürerken âşığın gönlü ağlamakta, sevgiliye bir türlü yakın olamamaktadır.

Raķīb-i bed-liqāya nāz ile feth-i niķāb eyler

Esīr-i miḥnetin gördükde ḥışm ile ‘itāb eyler (G 66/1)

Şafālar kesb eder bezminde ġayrılar göñül aġlar

Zihī devlet oña luṭfı baña redd-i cevāb eyler (G 66/3)

2.2.1.4. Dua

Bir tarikat şeyhi olan Süleyman Şeyhî Efendi’nin şiirlerinde Allah’a olan muhabbetini görmek mümkündür. *Divan*’ının ilk şiiri olan mesnevisine Allah’ın adıyla başlayan şair gazeliyat bölümünde de aynı istikrarı sürdürmüştür. *Divan*’daki 2. gazelin şu beyti, şairin ortaya koyduğu eserinin Allah’a olan muhabbetinden kaynaklandığını göstermektedir.

Göñüldür eyleyen Ḥaķķa muḥabbetden eser peydā

Göñülden oldu yek-pāre cihāna nūr-ı fer peydā (G 2/1)

Şiirlerinde Hakk'ı her zaman anan şair, ondan daima bağışlanma dilemekte, huzuruna kabul etmesi için dua etmektedir. Şair 'İlahi, ya Rab!' gibi hitaplarla Allah'a seslenmektedir.

Irağ etme kapuñdan ben faķır ü derd-mendiñ kim

Bu bñstān-ı muħabbetden o da ħālınce bñ almış (G 115/12)

Benim de destime *yā Rabb* řun fazlıñla menřūrum

Göñlü ser-riştesin seyr içre 'uřřāķı ķamu almış (G 115/14)

İlāhī luřf u fazlıñla du'āmı müstecāb eyle

Künüz-ı ħüsnüñüñ miftāķı et řeyĥī Süleymānı (G 181/8)

Göñül olsun ta'alluķdan mu'arrā

Cemāliñle müşerref eyle *yā Rab*

Bizi bizligimizden ķıl müberrā

Cemāliñle müşerref eyle *yā Rab* (ř 1/I)

řeyĥī Efendi'nin şiirlerinde çoğunlukla sevgili için dua ettiği görölmektedir. Sevgili, aşığı huzuruna kabul etmeyip acı çekmektedir. Âşık, rakip ile dergāhında gülüp eğlenen sevgilinin acısından kurtulmak için Allah'a yalvarmakta, sevgiliye karşı gönül tokluğu gösterebilmek için dua etmektedir.

Ben niyāz etdikce istiğnā sen eyler dāğ dāğ

Bu niyāzım nāza tebdil eyler Allāh 'an-ķarīb (G 15/4)

Şair bir başka gazelinde, ızdırap kuşunun âlemin ağacından uçup gitmesini şükretme sebebi olarak göstermektedir. Âlemin yüzünün gülmesini isteyen şair, Allah'ın bu duayı kabul etmesini arzulamaktadır. Gazelin makta beytine göre genç yaşlı herkes bu uğurlu yıla erdiğinde şükür secdesi kılmalıdır.

Gelse tîşe ile nev-sāl-i feraḥ-baḥşā hele

Yüzü gülse ‘ālemiñ olsa du‘ālar müstecāb (G 16/2)

2.2.1.5. Sitem

Gönlünü her dem Allah sevgisiyle mesrur kılan âşıksevgiliden ayrı kaldığı zamanlarda dahi umutsuzluğa kapılmamaya çalışmaktadır. Yine de âşığın gönlünün aşk derdine yenik düştüğü zamanlar olmaktadır. Şair bu zamanlarda aşk illetinden usancını dile getirmiş, sevgiliden uzak durmayı dilemiştir. Aşağıda bir beyti örnek verilen gazelin tamamında şair, kendisine hep gönül tokluğu gösterip naz eden sevgiliye sitemini dile getirmektedir.

Göñül yalnız gül-i ḥāra eder gülzāra istignā

N'ola bir kerre etsem ben daḥī dildāra istignā (G 4/1)

Şair kimi zaman şiirlerinde kendini ‘sitemkâr’ olarak nitelendirmektedir. Âşık, sevgilinin kapısının sitemkârı olmaktan gocunmaz.

Dil sitem-kār-ı der-i dārātīñ olsun ḡām yemem

Perde-dār-ı ‘işve-i ḡisūları ‘irfān baña (G 7/2)

Âşık için sevgilinin eziyeti kabir azabından daha beterdir.

Azāb-ı ḡabri şorma zāhidā Şeyḫī *sitem-kāra*

Biz onu bilmeyiz ammā cefā-yı dil-rübādan şor (G 54/7)

2.2.1.6. Zıtlık

Kâinatta her şey zıttıyla bilinmektedir. Şiirde sözü kuvvetlendirmede şairlerin de ilk başvurdukları husus karşıt kelimelerden yararlanmaktır. *Şeyhî Efendi Divanı*'nda da zıt kelimeler oldukça mevcuttur.

2.2.1.6.1. Aydınlık-Karanlık

Şeyhî Efendi, iman nurunun aydınlığı ile inkâr karanlığı arasındaki zıtlığı 'küfr ü iman, hak-batıl' kelimeleriyle betimlemiştir. Divan şiiri geleneğinde olduğu gibi sevgilinin aydınlık yüzü imanı, kıvrımlı siyah saçı da inkârı tasvir etmektedir.

Küfr ü ĩmān vechiñiñ āşüftesidir Şeyhiyā

Zülf ü rüyuñ mezhebim yok dilde ğayra i'tikād (G 31/5)

Sevgilinin gönüldeki hayali kavuşma aydınlığı ile ayrılık karanlığı arasında âşığın yüreğini dağlamaktadır. 'Nur' sevgiliye kavuşmayı niteleyen manevi aydınlık, 'nâr' ise hicran karanlığını niteleyen ateştir.

Hayāl-i şem^c-i dil vişāl u hicr ile her şeb

‘Aceb budur gönülde *nūr* u *nār* ile oynar (G 50/6)

2.2.1.6.2. Aşına-Bigâne

Sevgilinin her daim yakınlarında olan kimseler onun güzelliğinden mahrum olmanın ne demek olduğunu bilmezler. Âşık, bu kederi ondan habersiz olana değil defalarca yaşamış olan aşınaya sorulmasını istemektedir.

Bahār-ı hüsnuñ eyyām-ı hazānın şorma *āgyāra*

Onu kerrāt ile görmüş geçirmiş *āşinādan* sor (G 54/4)

2.2.1.6.3. Ayrılık-Kavuşma

Klasik şiirde ayrılık ve kavuşma en çok işlenen konulardandır. Âşık her daim sevgiliye kavuşma hayaliyle yanıp tutuşurken ayrılık hiçbir zaman peşini bırakmaz. Âşıktan başka herkes sevgilinin yakınlarındayken âşık hep uzakta sevgilinin yolunu

gözlemekte, hışımlı dolu bir yan bakışını arzulamaktadır. *Divan*'da şair 'firkat, hicr, hicran; vasl, vuslat' gibi kelimelerle ayrılık ve kavuşma konusunu ele almaktadır.

Terk-i ağıyar eyledik vaḥdetle geçdi 'ömrümüz

Rindiz ḥumḥānede 'işretle geçdi 'ömrümüz

Âh kim 'âlemde hep ḥasretle geçdi 'ömrümüz

Zevk-i vaşl el vermedi *fırkatle* geçdi 'ömrümüz

Senden ey çarḥ intikām almağa fırsat bulmadık (Tahm. 1/V)

Ayrılık acısı âşığın gönlünü harap etmiş, taş taş üstünde bırakmayarak yıkıp viraneye çevirmiştir. Âşık sevgilinin adaletinden medet ummakta, gönül mülkünü vuslat sevinciyle daima mamur etmesini istemektedir.

Renc-i hicriñ koymadı dillerde taş taş üstüne

'Adl ü *vaşlıñla* dem-â-dem mülkünü ma'mūr tut (G 22/3)

Şeyhî şu beytinde her daim ayrılık acısına gark olmaktan usanmış olan âşığın dileğini dile getirmektedir. Âşık, sakiden vuslat zamanı acı ayrılık kadehini sunmamasını istemektedir. Acıyı zevk edinmenin kolay iş olmadığını anlamak için bin nasihattansa ızdırap dolu bir ayrılık acısı yaşamak gerekir.

Şunma sâķi *vaşleyyāmında* *hicr-i cām-ı telḥ*

Sehv kılmış kim demiş bir *zevḥdir* âlām-ı telḥ

Ben gibi bir dil-bere bir kez giriftār ol da gör

Ḥüb imiş biñ pendden bir kerre serencām-ı telḥ (Kt 10)

2.2.1.6.4. Cefa-Vefa

Âşık için ayrılığın kaçınılmaz olduğu *Divan* şiirinde cefa ve vefa tezatlığı oldukça sık geçmektedir. Âşık her daim sevgilinin cefasını çekmekte, sefasını ise

başkaları sürmektedir. *Şeyhî Divanı*'nda sevgili âşığa cefasını her daim artırmakta, âşık yine de sevgiliye olan bağlılığından vazgeçmemektedir.

Sen baña etmedesin derd ü *cefâñı* müzdād

Ben *vefâ* etmedeyim biri birinden a'lā (G 8/6)

Ben *vefâ* ettikce şeh-nāzım *cefâsın* artırır

Hi̇kmetin bilmem nedir ğayra *vefâsın* artırır (G 53/1)

Vefâ ümmîdin ol hûn-rîzden etdik haṭâ etdik

Cefâ mülküne düştük yine bulmadık cefâ kânın (G 154/2)

Şeyhî Divanı'nda sevgilinin vefası daha çok '*ihsan, kerem, lutuf, safa*'; cefası, '*dert, eziyet, eza, cefa*' gibi kavramlarla anlatılmaktadır.

Ağladırısın gerçi 'uşşâkı *ezâ* mı hicr ile

Meclisiñde bilirim her şeb *şafâ-yı nâz* olur (G 44/5)

Ğayrıya çok çok *vefâ* eyler velâkin Şeyhîye

Devletinde ağlamam ammâ *katı* pek az olur (G 44/7)

‘Aleme *lutfu* ‘aṭası hoş gelir

‘Aşıka *derd* ü belâsı hoş gelir (G 102/1)

2.2.1.6.5. Diri-Ölü

Sevgilinin semti âşıklarına her an can bağışlamaktadır. Fakat âşık, hayat bulduğu bu yolda sevgilinin bir gün öfkeyle canını alacağını dile getirmektedir.

Bilirim her dem küyuñda *çeşme-i hayvān* aķar

Līk bu hışm ile bir gün çeşmelerden *ķan aķar* (G 70/1)

Hayat sermayesini sevgilinin vuslat kapısında saķan âşık için sevgilinin hilale teşbih ettiği beneği kefendir.

Naķd-i hayātım der-i vaşında niřār eyledim

Hāl-i hayāli meh-i nev özge *kefendir* bañā (G 10/4)

2.2.1.6.6. Tabip-Hasta

Bir güzele tutulup aşk derdiyle tutuşan gönlün bu dertten kurtulması artık mümkün değildir. Divan şiirinde aşk pençesine düşen âşığın tek doktoru sevgilidir. Âşık kimi zaman acılarıyla gönlünü hoşnut eder derman dilemez kimi zaman da sevgiliden şifa ister. *Şeyhī Divanı*'nda güzelin hasretini çeken âşık tabipten gelen yardımı reddetmekte, bu hastalığın merhem kabul etmeyeceğini bildirmektedir.

Tabībā kes eliñ tımār-ı derd-i hicr-i dil-berden

Karışmaz ğayrı el merhem ķabül etmez *ileldir* bu (G 170/6)

Divan'daki şu kıt'a sevgiliden şifa isteyen âşığa örnek teşkil etmektedir.

Öz lebiñle ser-i bī-ťāli'e nefh etmek için

Hastaümmīd-i řifā eyleye gelmiş taħallus

Dil-i bīmārıma rūhānī meded ķıl kerem et

Ruħuñ ārzü ederek dergehe geldim maħşūř (Kt 19)

2.2.1.6.7. Dert-Neşe

Divan şiirinde dert ve neşe hep birbirini tamamlayan unsurlar olarak kullanılmıştır. Âşık derdini, kederini anlatırken sevinç kavramıyla zıtlık oluşturarak sözünü kuvvetlendirmektedir. Süleyman Şeyhî Efendi, *Divanı*'nda 'hürrem' ile 'hüzün' kavramlarını birlikte kullanmaktadır. Şiirde kendisiyle hasbihal eden şair dünyanın derdine de neşesine de aldırış etmeden aşk ile yoluna devam etmeyi tavsiye etmektedir.

Țutma dünyâyı şağın 'âlemi seyrân-gâh et

Hurrem ü hüznüne devr-i 'aşkla eyvallâh et (G 19/1)

2.2.1.6.8. Gece-Gündüz

Şeyhî Efendi, *Divanı*'nda en çok gece-gündüz zıtlığına yer vermiştir. Şair bu zıtlığı, 'subh u mesa, leyl ü nehâr, gece-gündüz, gün-gece, rûz u şâm, rûz u şeb, sabâ velâ mesâ' vb. kelimelerle belirtmiştir.

Sen gül gibi gül oyna âzâdelik çağındır

Ben zehr ü kan içmeklik *leyl*ü *nehâr* olmuşdur (G 64/3)

İşim Allâha kalmış kangı bir derdim diyem Şeyhî

Demem ümmîd-i esbâb ile *rûz* u *şâma* kalmışdır (G 9/5)

Vâsıl-ı mülk-i fenâya lâ *şabâ* velâ *mesâ*

Vaḥdet-i şarf ehline 'âlemde sâl u mâh yok (G 130/3)

2.2.1.6.9. Rint-Zahit

Divan şiirinde rint-zahit çatışması her zaman karşımıza çıkmaktadır. Rint, gönül ehli olan kalender kimseyi, zahit kaba sofuyu temsil etmektedir. Şiirlerinde gönül dünyalarını açan şairler kendilerini her zaman rint tipiyle özdeşleştirirken, öзде

değil sözde ibadet eden zahidi şekilcilikle eleştirirler. Şeyhî de şiirlerinde ‘zahid, vaiz’ gibi kelimelerle seslenerek kimi zaman onları eleştirmekte kimi zaman da öğüt vermektedir. Aşağıdaki beyitlerde şair aşk şarabından anlamayan zahit ile akılı fikri maddi kazançta olan vaizi eleştirmektedir. Sarhoş âşık için meyhaneler cennettir, kibirli zahit için ise aşk şarabı akıl karıştırıcı bir unsurdur. Ayrıca âşık vaizin sözlerine aldanmaması için gönlünü uyarmaktadır. Vaizin ibadeti manevi arzudan değil maddi isteklerinden dolayıdır.

Bülbül-i mestāneye mey-gedeler bāğdır

Zāhid-i ḥod-bīne mey müfside-i dimāğdır (G 48/1)

Olma *göñülvā‘iziñ* sözlerine dil-firīb

Zühdüne bakmañ onuñ fikri ‘asel yağdır (G 48/2)

2.2.2. Eylem ve Durum Tasviri İfade Eden Kelimeler

2.2.2.1. Ağlama

Şiir duyguları anlatmada, tasvir etmede önemli bir vasıttır. Divan şairleri şiirlerini bu vesileyle kaleme almış daha çok gönüllerindeki derdi açığa çıkarmışlardır. Ağlama eylemi de Divan şairlerinin şiirlerinde oldukça dile getirdikleri bir husustur. Divan şiirinde âşık sevgilinin cevrenden, feleğin eziyetinden, rakibin varlığından serzenişte bulunmakta ah edip ağlamaktadır. *Süleyman Şeyhî Efendi Divanı*’nda da âşık çoğunlukla sevgilinin eziyet edip cefa çektirmesinden hâl yanmaktadır. Âşık sevgiliye kavuşamadığı için ağlasa da onun bu hâline gülen sevgilinin varlığından mesrurdur.

Ḥande etdi iṣitip *ağladığından* dediler

O şafādır velī vīrānem içinde ḥālā (G 8/10)

Âşık kimi zaman öyle acılar içinde âh etmektedir ki yeryüzü ve gökyüzü onun bu hâline üzülüp ağlamaktadır.

‘Aşkımıñ taşvîrini yazdım havāya āh ile

Ağladı hâlim görüp bî-ihtiyār arz u semā (G 11/2)

Âşık dışındaki herkes sevgilinin meclisinde yiyip içip eğlenmektedir. Sevgili gülüp oynarken âşık onun dergâhından uzakta kalmış zavallı,biçare bir hâlde ağlamakla meşguldür.

Dergehinden dūr olup etmek revā mı pāy-māl

Sen gülüp oynayasın *ağlamağ* ile ben ğarīb (G 15/2)

2.2.2.2. Gülme

Klasik şiirde genellikle acı, gam, keder konuları işlenmiştir. Âşığın gönlü kimi zaman sevgiliye kavuşmanın yakınlığıyla mesrur olsa da bu durum gülme eylemine dönüşmemektedir. Felek çoğu zaman gaddar bir kılıç olup âşığa mutluluğu çok görmekte, sevincini elinden almaktadır. Mutluluk çoğunlukla sevgiliye mahsus bir durumdur ve gülme eylemi nadiren de olsa sevgiliyi anlatan betimlemelerde ortaya çıkmaktadır.

Divan şiirinde sevgili körpe bir goncadır ve etrafını saran dikenler rakibi temsil etmektedir. Âşığa keder veren bu dikenlerin arasında gonca, serpilip açmakta, bir gül gibi gülmektedir.

Dāmenin şakḫ edip iskātü'l-izāfāt eyleyen

Ġonçesin bu hār-ı gāmda *verd-i handān* eylemiş (K 10/22)

Elinden bir hüner-mend ḫurtulur mu seyf-i ḡaddārīñ

Olunca ağladır ‘ālemde bir kez görse *handāni* (K 11/39)

Âşığın kederli hâlini duyan sevgili gülüp eğlenmektedir. Bu durum âşığın harap olmuş gönlüne safa bahsetse de sevgiliden uzak kalmak onu hep çaresiz bırakmaktadır.

Hande etdi işitip ağladığından dediler

O şafâdır velî vîrânem içinde hâlâ (G 8/10)

Dergehinden dūr olup etmek revâ mı pây-mâl

Sen *gülüp* oynayasın ağlamağ ile ben garîb (G 15/2)

2.2.2.3. Yazı Yazma

Klasik şiir geleneğinde şairler kaleme aldıkları şiirleri genellikle sevgiliye ithaf ederler. Süleyman Şeyhî Efendi de şiirlerini İlahi ve beşeri aşk olmak üzere Allah'a, Hz. Muhammed'e, şeyhine ve sevgiliye söylemiştir. *Divan*'ına mesnevi ile başlayan Şeyhî Efendi, Allah'ın adını anıp peygamberlere selam ederek matla beytini kaleme almış ve şiirine bu minvalde devam etmiştir.

Bed'î kelâm ile be-nâm-ı Hudâ

Maṭla' ola taşliye-i enbiyâ (Ms 1/1)

Sevgili için kalemini oynatan Şeyhî de her şair gibi sözünü söylemede mütevazı olmakta, zamanın hengâmesi içinde küstahça da olsa perişan bir şiir söylemektedir. Aşkla şiir söylemeye tutulan Şeyhî 11. kasidenin bütününde sevgilinin övücülüğünü yaptığını dile getirmektedir.

Bu baħr-i şuğl-i hengâm içre *depretdim kalem güyâ*

Getirdim ben de küstâhâne bu *nuṭk-ı perîşânı* (K 11/32)

2.2.2.4. Şikâyet

Divan şiirinde şikâyet kavramı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Şairler genellikle felekten, talihten, zamandan, devlet adamlarından, sevgiliden ve rakipten

şikâyet etmektedirler. Şeyhî Efendi de geleneğe bağlı kalarak şiirlerinde talihten, felekten dert yanmakta, hâlini sevgiliye arz ederek ondan yardım dilemektedir.

Ṭālî'im yār olmadı 'ömrüm tükendi āh kim

Şabra tāḫat ḫalmadı ümmîdim iḫsānıñdadır (G 40/6)

Aşk derdiyle hemhâl olan âşık sevgilinin ihsanıyla dolu olan gül bahçesine erişmeyi arzulasa da bu güzelliğin meyvesine rakip ondan önce kavuşmuştur. Âşığın inleyen gönlü dert pençesinde öyle acılar çekmiştir ki hâlinden şikâyet etmeye, ney gibi feryat etmeye başlar.

Ḥ'ân-ı iḫsānıñ ile şimdi pür olmuş gülzār

Meyve-i vaşl ile göstermede kendin ezhār

Semer-i ḫüsnüñe mazḫar niçin olsun aġyār

Çok belā çekdi seniñ çeng-i ġamıñda dil-i zār

Nāy-veş nāleler eylerse şikâyet demidir (Thm 4/IV)

2.3. Muhteva Özellikleri

2.3.1. Dinî ve Tasavvufî Unsurlar

2.3.1.1. Allah

Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi, mahlasından da anlaşıldığı üzere tarikat mensubu olan bir şeyhtir. Sürmüş olduğu yaşam tarzı mizacına da yansımış olan Şeyhî, bu yönünü şiirlerine de aksettirmiştir. Şair, gönlündeki Allah inancını şiirlerinde her zaman dile getirmiş, İslam'a olan bağlılığını edebî yönüyle tarif etmiştir.

Şair, *Divan*'ına Allah'ın adını andığı mesnevisiyle başlayarak salat ve selam etmektedir.

Bed'î kelām ile *be-nām-ı Ḥudā*

Maṭla' ola taşliye-i enbiyā (Ms 1/1)

Yaşam gayesi Allah sevgisi olan şair, kâinattaki her eserin Allah'a muhabbetten kaynaklandığını dile getirmekte, *Divan*'ını da bu vesileyle yazmaktadır.

Göñüldür eyleyen *Haḳḳa* muḳabbetden eṣer peydā

Göñülden oldu yek-pāre cihāna nūr-ı fer peydā (G 2/1)

Şeyhî Allah'ın birliğini dile getirdiği bir beytinde kâinatı bir okula, yaratılmışları da o okulun öğrencilerine benzetmektedir. İlmin kaynağı bir olan Allah'tır ve her şey o birlikten çoğalmaktadır.

Mekteb-i dehrîñ *Aḫaddir* ḥ^ıācesi şākird hezār

Kimi cāhil kimisin ḫikmetle Loḳmān eylemiş (K 10/27)

Bu anlamların haricinde şair, Allah lafzını şaşkınlık, hayret manasında ikileme olarak tercih ederek ifadesini kuvvetlendirmiştir.

Tövbe etsinler şarāb içmekle dil-ber sevmeden

Allāh Allāh dediler ki zāhid-i bed-ḫū demiş (G 118/4)

Divan'da ilgili beyitlerde anılan Allah'ın isim veya sıfatları şunlardır: Âlim (G 56/2); Allah (Ms 1/13, Ms 1/18, Ms 1/21; K1/3, K 1/22, K 6/14, K 12/22, K 12/29, K 12/30; G 88/5, G 95/5, G 107/1, G 118/4, G 164/2); Ahad (G 29/2); Baki (Thm 4/V); Basar (K 8/12); Celal (K 3/12, K 3/13, K 9/9, K 9/13; G 56/7, G 155/3); Cemal (Mesnevi 1/23; K 3/12, K 3/13, K 9/13; G 104/9, G 155/3); Feyyâz-ı Mutlak (K 3/22); Hâdî (K 9/25); Hak (Ms 1/17; K 1/8, K 2/13, K 2/26, K 4/4, K 4/15, K 5/6, K 6/9, K 6/20, K 6/28, K 7/28, K 8/12, K 8/15, K 8/20, K 8/28; G 29/6, G 40/10, G 47/4, G 61/2, G 72/7, G 74/10, G 76/10, G 78/10, G 79/1, G 79/7, G 79/9, G 109/2, G 112/1, G 114/2, G 115/13, G 116/13, G 117/6, G 117/7, G 130/4, G 133/6, G 135/4, G 140/1, G 141/5, G 142/9, G 144/1, G 155/7, G 167/5, G 173/1, G 173/4, G 174/5; Kt 14; Müf. 27; Thm 3/D); Hu (Ms 1/26; G 73/9, G 79/5, G 88/4, G 112/2, G 115/4, G 118/1, G 135/4); Huda (Ms 1/1; K 1/1, K 2/1, K 2/19, K 9/13, K 12/8; G 29/4, G 51/4, G 55/7, G 56/4, G 75/1, G 104/2, G 108/2, G 109/2, G 121/4, G 137/4, 154/4; Kt 9, Kt 14; Thm

3/I-II-III); İlah (K 3/25, K 4/17; Ş1/3); Kahhar (K 7/27); Kerim (K 6/4); Kibriya (K 4/27, K 9/11); Mevla (K 8/21; G 39/2, G 100/4, G 155/3.); Müstean (K 7/22); Rabb (G 115/14); Rahman (K 5/10, K 5/17; Thm 3/V); Semi (K 8/12); Subhan (K 3/15), (G 181/5); Yezdan (Murabba 1/IV).

2.3.1.2. Kitaplar

Süleyman Şeyhî Efendi, sevgiliyi övmeye dört büyük kitabı vesile kılmıştır. Onun kaşları, hitap bölümleri, kirpikleri dört kutsal kitaptır ve güzel yüzü bu kitapların açıklamasıdır.

Ebrūları *faşlu'l-ḥiṭāb* müjgān gūyā dört kitāb

Metn-i cemāliñ Şeyḥiyā şerḥ ü beyāna girdiler (G 69/13)

2.3.1.2.1. Kur'ân-ı Kerim

Kur'ân *Divan*'da birden fazla beyitte, '*Kur'an, Mushaf, hablü'l-metin*' olarak geçmektedir. Şair sevgilinin yüz güzelliğini överken Kur'ân lafzından istifade etmiştir.

Ser-āgāz eyle gel gönçe-i zībā bu gülşende

Oğunsun ruḥlarıñda ahsen-i *taḳvīm-i Kur'ānī* (K 11/13)

Gösterir āyāt-ı ḥüsnüñ şemme vechu'llāh ile

Mū-be-mū vechinde taḥrīr eylemiş *Ḳur'ānımız* (G 105/5)

Şair, sevgilinin yüzünü Mushaf'a benzetmekte ve tefeül etmektedir.

Görünür āyīne-i ṭab'ında vaşla ıztırāb

İhtirāzım olmasın ortada bir ḡayrı ḥicāb

Muşḥaf-ı ruḥsārına el urdum etdim fāl-ı ḡayr

Āyet-i innā fetahñā oğudum açdım kitāb (Kt 5)

Hablü'l-metîn nûru'l-yaķîn destindedir derviřleriñ

Ehl-i fenâ müstağrak-ı envâ^c-ı elţâf-ı ni'am (K 8/16)

Kur'an'ın geçtiği diğer beyitler şunlardır: (G 7/20), (G 27/7), (G 142/1).

2.3.1.3 Ayetler

Süleyman Şeyhî Efendi, *Divan*'ında sözünü kuvvetlendirmek için büyük oranda ayetlerden yararlanmışır. Şair kimi zaman uzun uzadıya kelimelerle anlatılacak bir durumu Kur'an-ı Kerim'deki bir ayetten iktibas ederek daha etkili ve öz bir şekilde anlatmışır. Sevgilinin güzelliğiyle âşığın ona duyduğu muhabbet aynı seviyededir. Şair, '*Rahmân*' suresinden yaptığı alıntıyla bu iki durum arasında aşılmaz bir engelin varlığını anlatmakta, ayeti, sevgilinin o safa bahşedici gülüşüne nispet etmektedir.

Hüsniñ ile baħr-i aşkım Haķķ bilir yeksândır

Berzah lâ yebğiyân dürr ü mercâniñdadır (G 40/10)

Gönlü perişan olmuş âşıkların ahirette hesaba çekilecekleri güne dair alınları aktır, gönüllerinde bir endişe bulunmamaktadır. Şair bu durumu anlatırken '*Târik*' suresindeki bir ayetten yararlanmışır.

Āşık-ı âvâreniñ *yevme tüble's-serâir*

Alnı açık Şeyhiyâ yüzleri ağdır (G47/5)

Şeyhî, kimi zaman da sureleri ismen zikretmişir. Şair, beytinde Nakşibendi tarikatının ayin sırasında '*İhlas*' suresini okuduklarını dile getirmektedir.

Bezî-i maķdûr eyleyip ihlâş ile teşhîrine

Biñ bir *ihlâş* oķmak ĥatm-i ĥ'âcegâniñdadır (G 40/14)

İrfan sahipleri sevgilinin tatlı dudağından hikmeti öğrenirler. Onun güzelliğini görenler '*Kadir*' suresini okur.

Bahş-i hikmet öğrenir şîrîn lebinden ‘arifân

Her gören hüsnuñ okur *âyātu’llāh-i kadîr* (G 103/3)

2.3.1.4 Hadisler

Süleyman Şeyhî Efendi, redifi Hz. Muhammed’in ismi olan bir gazelinde ‘*men reânî*’ hadisini zikretmektedir. Hz. Muhammed Allah’ın tecellisi, görünen yüzüdür. Gazelin bütününde bunu dile getiren şairin beyitte zikrettiği hadis, “her kim rüyasında beni görürse muhakkak o, hakkı (yani gerçek olan beni) görmüştür.”¹⁶⁰ anlamını ihtiva etmektedir.

Haber al *men re’anî* kuvvet-i cân et

Hudānıñ vechullāhı Muḥammed (G 29/4)

Şair, başka bir gazelinde “Ben gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi yarattım” hadisini iktibas etmiştir. Mezhepler çeşitlidir ama hepsinin maksadı Allah’tır. Şair, gönlüne seslenerek herkesin bu gizli hazinenin sırlarına yöneldiğini söylemektedir.

Mezāhib muhtelif ammā ki Ḥaḫḫdır cümleden maḫşūd

Dilā *kenz-i hafâ* esrārına ḫaḫḫā ki sū almış (G 115/13)

Hadislerin zikredildiği diğer beyitler şunlardır: Kenz-i mahfi/kenz-i hafâ; (K 1/8), (K 3/26), (K 7/1), (K 8/11), (G 133/2), (G 171/2); levlâke levlâk (Ms 1/17), (G 174/7); men ‘aref (K 3/18), (K 5/23), (K 6/26), (G 106/4); men reânî (K1/18), (K 1/20), (K 8/7), (G 172/3).

2.3.1.5. Melekler

Şeyhî Efendi, bir beytinde Allah’a en yakın olan meleklerle şu şekilde işaret etmiştir:

Ey nūr-ı ‘ayn-ı kün fe-kān vey sırr-ı hüsni lā-mekān

¹⁶⁰Mehmed Sofuoğlu, *Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, Ötüken Yay., C. 15, İstanbul, 1989, ss. 6871-6873.

Enfās-ı tū *Kerrūbiyān* şad ber-zebān şallū ‘alā (G 179/9)

Divan’da dört büyük melekten yalnızca Cebrail anılmaktadır.

Bu meyiñ *mey-gede-i feyz-i Rūhu’l-Ḳuds* gibi

Şunduğu bendesine cām-ı şu‘ā‘-ı rec‘ā (K 2/17)

Nefha-i Rūhu’l-Ḳudsen gönüm etdi yāri mest

Kenz-i maḥfi pertevinden ṭāli‘i vü yār mest (K 7/1)

Nefha-i bezm-i ‘arz etmeden *Rūhu’l-Ḳuds*

Bağlamışdı her ṭarafdan kākül-i gīsūlarıñ (G 133/3)

Divan’da adı geçen bir diğer melek ise cennetin kapıcısı olan Rıdvān’dır.

Cāme inkār ederek cennet dilermiş ḥ‘āce gör

Feth-i bāb-ı ma‘rifet mümkün mü ki *Rıdvān* ḳadeḥ (G 27/4)

2.3.1.6. Peygamberler

Şeyhî Divanı’nda on ik peygamberin adı geçmektedir. Peygamberler çoğunlukla sahip oldukları vasıflarıyla anılmışlardır. *Divan*’da geçen peygamber isimleri şunlardır: Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Eyyub, Hz. Musa, Hz. Hızır, Hz. Davud, Hz. Süleyman, Hz. Lokman, Hz. İsa, Hz. Muhammed.

Âdem ü Ḥavvā vü İblīs ekl ü gendüm emr ü nehy

Ḥayr u şer redd ü ḳabül enzār u ḥāk vaḳār mest (K 7/21)

Āḥiri ‘aşkıñ demişler rāḥ-ı rūḥ

Dedim ister *şabr-ı Eyyūb* ‘Ömer *Nūḥ* (Mt 5)

Ādem ü İblīs ü *İbrāhīm* ü Nemrūd ü Yezīd

Hep Ḥudā maẓharlarıdır yā Celāl u yā Cemāl (K 9/13)

Ḥazret-i Dāvūd u *Yūsufu Süleymān-ı zamān*

Yā ne terk etmedi onlar mülk ü māl ehl ü ‘iyāl (K 9/23)

Neşve-i bezm-i ezel şundu ebed ḥāşıyyetin

Mūsā vü Fir‘avnu etdi vāḥidü’l-ḳahhār mest (K 7/27)

Şerī‘at bir sūtün-ı ḥayme-i ehl-i selāmetdir

Onuñla ehl-i iḳān eylemişler *mā-i Hızr* peydā (K 3/14)

Mekteb-i dehriñ Aḥaddır ḥ^vācesi şākird hezār

Kimi cāhil kimisin ḥikmetle *Loḳmān* eylemiş (K 10/27)

Mehdī-i nūr-ı hidāyet *‘İsā* vü sırr-ı Nebī

Ma‘nī-i izmār-ı dīvān ḥāşr ü şūr inşār mest (K 7/13)

Pertev-i mihrinden almış Âdem ü ‘âlem şu‘â‘

Yâ *Muhammed* ‘aşkıña devr-i felek eyler semâ‘ (G 126/1)

Peygamber isimlerinin geçtiği diğer beyitler şunlardır: Hz. Âdem(K 10/16), (G 2/5), (G3/4), (G 11/4), (G 13/4), (G 79/4), (G 117/3), (G 126/4), (Thm 1/VII); Hz. İbrahim (Kt 6); Hz. Yusuf (K 10/19), (K 11/2-25); Hz. Musa (G 112/7); Hz. Süleyman(K 11/1-24-41), (K 12/9),(G 107/9), (G 121/5), (G 142/9), (Mş. 1/IV), (Müs. 1/D); Hz. Muhammed (K 3/16), (K 6/19), (K 7/20), (K 8/5), (G 29/1-2-3-4-5-6), (G 56/7).

2.3.2. Sahabeler, Mutasavvıflar, Diğer Dinî Şahsiyetler ve Şairler

Bu kısımda *Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı*’nda ismi zikredilen sahabeler, mutasavvıflar, diğer dinî şahsiyetler ve şairlerin geçtiği beyitlere yer verilmiştir. *Divan*’da bazı isimler bir defa bazı isimler birden fazla zikredilmiştir.

2.3.2.1. Hz. Havva

Âdem ü *Havvâ* vü İblîs ekl ü gendüm emr ü nehy

Hayr u şer redd ü kabûl enzâr u hâk vaķâr mest (K 7/21)

2.3.2.2. Hz. Ömer

Âhiri ‘aşkıñ demişler râh-ı rûh

Dedim ister şabr-ı Eyyüb *Ömer* Nûh (Mt 5)

2.3.2.3. Bahâeddin Nakşibend

Şeyh-i Ekber Cüneyd Şiblî Celâleddîn Veled

Bâyezîd ü *Behâeddîn* ü Şeyh ‘Attâr mest (K 7/16)

Bahâeddîn-i şâh-ı Nakşibendî dest-gâhımdır

Niṣār-ı māye-i feyz-i ʃarīkatde efendimdir (G 90/1)

2.3.2.4. Bâkî

Şeyhî Efendi, Bâkî'nin bir gazeline tahmis yazmıştır.

Cām-veş taşfiye-i bâtını şun ey sâkî

Zīver-i hüsnuñ ile aldı ruḥuñ āfâkı

Şeyhiyâ kayd-ı belâ etdi dil-i ‘uşşâkı

Miḥneti dil ser-i zülfünde çeker ey *Bâkî*

Kâfiristâna düşen kimsede miḥnet demidir (Thm 4/V)

2.3.2.5. Bâyezîd-İ Bistâmî

Şeyh-i Ekber Cüneyd Şiblî Celâleddîn Veled

Bâyezîd ü Behâeddîn ü Şeyh ‘Aṭṭâr mest (K 7/16)

2.3.2.6. Cüneyd-i Bağdadî

Şeyh-i Ekber *Cüneyd* Şiblî Celâleddîn Veled

Bâyezîd ü Behâeddîn ü Şeyh ‘Aṭṭâr mest (K 7/16)

2.3.2.7. Celâleddîn (Mevlâna)

Şeyh-i Ekber Cüneyd Şiblî *Celâleddîn* Veled

Bâyezîd ü Behâeddîn ü Şeyh ‘Aṭṭâr mest (K 7/16)

2.3.2.8. Ferîdüddin Attâr

Şeyh-i Ekber Cüneyd Şiblî Celâleddîn Veled

Bâyezîd ü Behâeddîn ü Şeyh ‘Aṭṭâr mest (K 7/16)

2.3.2.9. Hayâlî

Oğursa vâ'izi şehriñ *Hayâlî*vü Hikmet

Bizim de tekyemizde hatm-i h^vâcegân oğunur (G 67/6)

2.3.2.10. İbrâhim Edhem

Şeyh Çelebi Efendi mazhar-ı sırr-ı Hudâ

Etdi *İbrâhîm Edhem-veş* o da terk-i kabâ (K 2/1)

2.3.2.11. Mansûr

Hallâc-ı Mansûr *Divan*'da ismen veya işaret yoluyla zikredilmiştir.

Neylemekdir zülfüne ber-dâr olmağdan murâd

Der ise *Manşûr-vâr*'âlemde koymağdır murâd (G 31/1)

Özü bâtıl degil hağ i'tikâdı

Ene'l-Hağğ diyeni ber-dâr ederler (G 68/3)

Hallâc-ı Mansûr'un geçtiği diğér beyitler: (G 97/2), (G 112/1), (G 133/6).

2.3.2.12. Mehdî

Mehdî-i nûr-ı hidâyet 'İsâ vü sırr-ı Nebî

Ma'nî-i izmâr-ı dîvân hâşr ü şûr inşâr mest (K 7/13)

2.3.2.13. Nevî

Şeyhî Efendi, Nevî'nin bir gazeline tahmis yazmıştır.

Sırr-ı rumûz-ı şüret-i Raḥmānı fark edip

'Âlemde olan daḥme-i insānı fark edip

Şeyhî ḥaḳîkat-i ekvānı fark edip

Māhiyyet-i vücūb ile imkānı fark edip

Oldum kuşūr-ı kudretime *Nev'iyā* muķırr (Thm 3/V)

2.3.2.14. Rûhî

Şeyhî Efendi, Rûhî'nin iki gazeline tahmis yazmıştır.

Şanma zāhid şimdilik biz 'aşk ile mātemdeyiz

Ḥamdüli'llāh Şeyḫiyā kim rütbe-i Ādemdeyiz

Ehl-i 'aşkın zerre deñli kadri yok bir demdeyiz

Māla oldu rağbet ey *Rūhî*'aceb 'ālemdeyiz

Her kime 'arz-ı kemāl etdikse rağbet bulmadık (Thm 1/VII)

Ḥūblar bezminde 'ayş u zevki der-piş edelim

Bāga gel Şeyḫī gam-ı ferdāya bir kīş edelim

Bī-beķā 'ālemde rızķ için ne endiş edelim

'Ömre *Rūhî*'tibār olmaz hemān 'ayş edelim

Biz iki gün kim bu fānī tekyeniñ mihmānıyız (Thm 2/IV)

2.3.2.15. Şâkir

Ehl-i ṭab'a söyledim berceste bir kaç nev-ğazel

Şi'ri ta'lim eylesin *Şâkir* dīvānımdan benim

2.3.2.16. Şiblî

Şeyḫ-i Ekber Cüneyd *Şiblî* Celāleddīn Veled

Bāyezīd ü Behāeddīn ü Şeyḫ 'Attār mest (K 7/16)

2.3.2.17. Veled (Sultan Veled)

Şeyh-i Ekber Cüneyd Şiblî Celâleddîn *Veled*

Bāyezîd ü Behâeddîn ü Şeyh ‘Aţţār mest (K 7/16)

2.3.3. Diğer Dinî Unsurlar

2.3.3.1. Bağ-ı İrem

Vaşf eyleme ferdâda hürân-ı kuşuru

Her ân o bütüñ sâye-i zülfi *İremimdir* (G78/4)

Lebiñden bunca demdir gönüm eyler bir kerem ârzü

Ruħuñ yanında ‘âşık eylesin mi hiç *İrem* ârzü (G 169/1)

2.3.3.2. Kâbe (Beytü’l-Harem)

Ka‘be-i beytü’l-mu‘kaddes hicret-i şâh-ı rüsul

Rûz u şeb seyr ü sefer mest mâr mest ü gâr mest (K 7/19)

Ka‘be-i ‘uşşâkdır küyuñ lebiñ *beytü’l-ħarem*

Ķâbe Ķavseyn olmada ebrü hilâliñdir baña (G 9/4)

Divan’da Kâbe isminin geçtiği diğer beyitler: (K 7/19), (G 38/4), (G 59/1), (G 59/3), (G 105/6), (G 110/3), (G 113/2), (G 169/4), (G 178/3), (G 179/7), (Trc. 1/IV), (Mş. 1/I), (Murabba 1/V).

2.3.3.3. Mevâ

Mev’â *Divan*’da iki yerde zikredilmektedir (Trc. 1/V):

Cennet-i Me’vâ değil hüsni-i cemâliñdir baña

Manşlb u ʿizz ü şeref ancak kemālîndir baña (G 9/1)

2.3.3.4. Sidre

Divan'da iki yerde geçmektedir (Trc. 1/V):

ʿArş u kürsî *sidre* vü ʿarz u semā levh ü qalem

Bizdedir miftāh-ı cennet mest ü mey-ḥʿār olmuşuz (G 112/5)

2.3.3.5. Şeytan

Şeytan, *Divan*'da üç yerde geçmektedir (Murabba 1/IV):

Gördüm ol aḡyār-ı bed-aşlıñ temennîsin dedim

Şeyhiyā *İblîsîñ* elbet miḡneti beyhüdedir (G 63/5)

Maʿrifetdir cümleden maḡşüd olan ḡāfil mebaş

Âdemi ḡaḡḡ bilmeyen zühhād *şeyṭān* eylemiş (G 117/5)

2.3.3.6. Tûbâ

Sen bilirsin seni biz cümleden aʿlâ biliriz

Sāye-i kākülünü ʿarş-ı muʿallā biliriz

Nuṭḡ-ı nāzik-teriñi menn ile selvā biliriz

Ḳāf-ı ḡüsñünde leb-i şîrîniñ ʿAnḡā biliriz

Sîneñi āyîneden ḡayli mücellā biliriz

Şeyhiyā şemʿ-i ruḡuñ mäh-ı şeb-ārā biliriz

Ḳadd-i bālā-teriñi Sidre vü *Ṭûbâ* biliriz

Sāʿid-i semîniñi cennet-i Meʿvā biliriz

Bezm-i gül-çehreler içre seni ra'nā biliriz

Hele 'āşıklarıñız vaşlıñı kimyā biliriz (Trc. 1/V)

2.3.3.7. Tûr

Göñülde len terānī āteşi efzûn olur her şeb

Muhabbet dāğdır sīnemde sīnem *Ṭûr-ı Sīnādır* (G 100/2)

Zerreyiz şüretde ammā cem'-i şemşiz ma'nāda

Mūsā vü Fir'avn-ı cāmi' Şeyhiyā *Ṭûr* olmuşuz (G 112/7)

2.3.4. Toplum ve Kültür

2.3.4.1. Tarihî Şahsiyetler

2.3.4.1.1. Behzād

İrānlı ressam Behzād, *Divan*'da ismen değil mesleği üzere zikredilmiştir.

O deñli nazm feyz-i zīb ü zīnet eylemiş güyā

Ḥayāl-i ṭab' ile ḥaşr eylemiş *ressām-ı İrānı* (K 11/42)

2.3.4.1.2. Eflâtun

Felâṭûn-veş hünerde etse izhār-ı yed-i ṭulā

Melāmet taşına her güşeden 'ālem tutar onu (K 11/37)

2.3.4.1.3. Firavun

Zerreyiz şüretde ammā cem'-i şemşiz ma'nāda

Mūsā vü *Fir'avn-ı cāmī'* Şeyhiyā *Ṭûr* olmuşuz (G 112/7)

Gösterip kendin ene'l-Ḥaḫdan nihān etdi özün

Ḳaldı *Fir'āvn* ile Manşūr üzre güft ü gūlarıñ (G 133/6)

2.3.4.1.4. Kisra

Firāş-ı ḫāk-i rāhıñ aṭlas-ı dünyādan a'lādır

Başımda dūd-ı āhım *tāc-ı Kısradan* dü bālādır (G 100/1)

2.3.4.1.5. Nemrud

Ādem ü İblīs ü İbrāhīm ü *Nemrūd* ü Yezīd

Hep Ḥudā mazḫarlarıdır yā Celāl u yā Cemāl (K 9/13)

2.3.4.1.6. Süleymân (Kânûnî)

Feyz-i ḫüsnüñden ümīd eyler göñül

Taḫt-ı 'ālemde *Süleymān* eylesin (G 153/3)

2.3.4.1.7. Yezid

Ādem ü İblīs ü İbrāhīm ü Nemrūd ü *Yezīd*

Hep Ḥudā mazḫarlarıdır yā Celāl u yā Cemāl (K 9/13)

2.3.4.2. Efsanevî Şahsiyetler ve Unsurlar

2.3.4.2.1. Anka

Göñül '*Anḳāsınıñ* bu dār-ı miḫnet āşiyānıdır

Ḳaradağ olsa çekmez çekdigim bu ḳuşça canıdır (G 45/1)

Ḳāf-ı ümmīdinde '*Anḳā-yı vişāl*

Olmayan zühhādler maḫzūn olur (G 52/6)

Ankanın geçtiği diğer beyitler: (G 84/5), (G 179/7), (Trc. 1/V), (Kt 25), (Mt. 22).

2.3.4.2.2. Cem

Bir kadehdir küllü şey'in hâlikün meyhâned

Cām-ı Cem mey nüş eden mest hâzır ü inzâr mest (K 7/15)

2.3.4.2.3. Ferhâd

Görse bu ğayretimi küh-ı belâda *Ferhâd*

Sergüzeştin unuttur görse ne yollar açılır (G 42/3)

Gerçi biz hâk-i reh-i çeşm-i ğazâliz ammâ

Dağ-ı vaşlında hele cevr ile *Ferhâd* ettiñ (G 134/3)

2.3.4.2.4. Hüsrev

Ṭüb-ı aşka bir dilîr ister bu meydân-ı hüner

Matador-ı esb-i Hüsrev bu neşvede çevgân kadeh (G 27/5)

2.3.4.2.5. Leylâ

Mecnûnu görmez misin *Leylâ* haberin söyler

‘Aşka düşünce ‘âşık Mevlâ haberin söyler (G 84/1)

‘Aklımı şol fitne-i zülfüñ perîşân eylesin

Şeyhiyâ Mecnûn-ı ‘aşkdır *nefs-i Leylâdan* ğarâz (G 123/5)

Sarây-ı dilde şâh-ı Kays olursañ kişver-i hüsne

Hüviyyet sırrına mazhar olursun *vech-i Leylâdan* (G 155/5)

2.3.4.2.6. Mecnûn (Kays)

‘Aqlımı zülfüñ perîşân eyledi

Resmdir ‘âşıkların *Mecnûn* olur (G52/4)

Mecnûnu görmez misin *Leylâ* haberin söyler

‘Aşka düşünce ‘âşık *Mevlâ* haberin söyler (G 84/1)

Divan’da Mecnun’un (Kays) geçtiği diğer beyitler: (G 83/4),(G 110/4), (G 116/1), (G121/1), (G 123/5), (G 131/8), (G 142/6), (G 155/5).

2.3.4.2.7. Kâf

Kâf *Divan*’da beş yerde geçmektedir (G 179/7), (Trc. 1/V), (Kt 25):

Kâf-ı ümmîdinde ‘Ankâ-yı vişâl

Olmayan zühhâdler maḥzûn olur (G 52/6)

Küfrün şehâ kâfında İmânın eşrâfında

Şeyhî bu ten *Kâfında* ‘Ankâ haberin söyler (G 84/5)

2.3.4.3. Devlet Millet Kavim Kabile

2.3.4.3.1.Hâricîler

Dostum her bir kılın olmuş müheyyâ gârete

Çağ bu deñli *Hâricî* cünd-i mezâlim olma gel (G 138/4)

2.3.5. Mekânlar

2.3.5.1. Ceyhun

Derd-i hicrânîñ ne hikmet gün-be-gün efvün olur

Dönmezem elbette bir gün kaçreler *Ceyhün* olur (G 83/1)

2.3.5.2. Hicaz

Söyledim *meşveret-i rāh-ı Hicāz-ı aşka*

Dedi şimden geri gönülde bu da'vā ne durur (G 59/2)

2.3.5.3. Hoten

Hāk-i reh-i kūy-ı emel misk-i Hotendir baña

Süz-ı mey-i şem'ı gönül hubb u hüsnüñdür baña (G 10/1)

Çeşm-i gāzālîñ dilde bāğ-ı çemen olmuşdur

Nafeñ hayālî hālā *müşk-i Hoten* olmuşdur (G 46/1)

Beni ruhsārîñ ile dün gece taṭyīb etdiñ

O zamāndan beri *müşk-i Hoten* oldu gönlüm (G 140/5)

2.3.5.4. İnan

O deñli nazm feyz-i zīb ü zīnet eylemiş güyā

Hayāl-i ṭab' ile haşr eylemiş *ressām-ı İrānı* (K 11/42)

2.3.5.5. İstanbul

Dediler pādīşāhdır beynimiz temyīz eden āḫir

Sitānbulda dedim bir iş görür bād-ı hevā yokdur (K 12/28)

2.3.5.6. Karadağ

Göñül ‘Ankāsınıñ bu dār-ı miḥnet āşiyānıdır

Karadağ olsa çekmez çekdiğim bu kuşça canıdır (G 45/1)

2.3.5.7. Köstendil

Ne sa‘ādet ki ola *Köstendilo* şemse maṭla‘

Ki şeb-i zulmet-i endişesin etmiş ihyā (K 1/3)

Sekiz tārīḥdir *Köstendiliñ* tuğyān-ı fehm etdim

Bu naḥs-i kevkeb-i ‘ālemde bir bŷy-ı vefā yoğdur (K 12/14)

2.3.6. Kozmik Âlem

2.3.6.1. Mah

Mah, *Divan*’da birçok kez zikredilmektedir. Kelimenin Arapça ‘kamer’ kullanımının da *Divan*’da tercih edildiği görülmektedir.

Lī ma‘allāh sırrı içre şāhid ü meşhūd çist

Şems ü *māh* ḥāk mest u bād u āb u nār mest (K 7/25)

İcmāl-i ḥaşri ḥabbe-i şerḥ edemez ‘ilm-i rüsūḥ

Şems ü *kamer* nüh felek bir zerre içredir etemm (K8/2)

Māha beñzetdim ruḥ-ı dil-dārı gördüm çünkü şāf

Zülf-i ‘anber-būlarıñ bād-ı şabā etmiş şikāf

Artıp eksilmez *ķamer-āsā* gönülde mihr-i yār

‘Aşķdır ‘Anķā-yı hūrşīd vişaliñ sine-i Ķāf (Kt 25)

2.3.6.2. Mihr

Mihr, *Divan*’da birçok beyitte geçmektedir. Güneş anlamını taşıyan kelimenin Divan’daki bazı beyitlerde Farsça ‘afitap, hurşīd’, Arapça ‘şems’ şeklinde de zikredildiği görülmektedir.

Baħr u ķātre ķaťresin baħr içre ‘ummān eylemiş

Şems ü *zerre* *zerresin* *şems-i dirahşān* eylemiş (K 10/1)

Gubār-ı hāk-i pāyiñ küħl-i nūr-ı çeşm-i bīnādır

Şu‘ā-i mihr-i ‘ālem tāb-ı ruħsār-ı dilārādır

Ķaşıñ miħrāb cebheñ Ka‘be-i beytū’l-mu‘allādır

Gazālīñ *mihr* ü māh u fer ü zīb-i ‘ālem-ārādır

Dehāniñ lāle-i bāğ-ı behişt-i ħüsn ü zībādır

Leb-i la‘liñ şerāb-ı nāb-ı şem‘-i sīm ü sīmādır

Tecāhül etdiren hep iķtizā-yı vech-i ra‘nādır

Olursun şadr-ı meclis gel efendim ħāne tenhādır (Mş. 1/I)

Ruħundan *āfitāba* pertev-i envār-ı fer me’ħūz

Şüreyyāya cemālīñ ‘aks-i meh-veş tāc-ı ser me’ħūz (Mt 8)

Doğdu *hūrşīd-i cihān* ‘aşıka rü’yet demidir

Bir oğul doğdu yine bezm-i sa‘ādet demidir

Çeşm-i nergisleri seyr et ki çarāvet demidir

Dem-i şubh erdi getir bādeyi şöbet demidir

Mey-i nāb ile pür et sāgarı ‘işret demidir (Thm 4/I)

2.3.6.3. Mirrih

Tiğı *Mirriḥe* şalar pertev-i hüsni-āşüb

Sırr-ı rāz etmese nādāna düşerdi gavğa (K 2/18)

2.3.6.4. Süreyya

Ruḥundan āfitāba pertev-i envār-ı fer me’ḥūz

Süreyyāya cemāliñ ‘aks-i meh-veş tāk-ı ser me’ḥūz (Mt 8)

2.3.7. Vatan

Klasik Türk edebiyatına ‘vatan’ kavramı 19. yüzyıldan sonra girmeye başlamıştır. Divan şiiri geleneğinde şairlerin vatan, millet gibi tabirleri kullandığı pek görülmemiştir. Bu nedenle 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başlarında yaşamış olan *Süleyman Şeyhî Efendi*’nin şiirlerinin bu sözcükleri ihtiva etmesi, Türk edebiyatında meydana gelen yenilikler ve değişimler bakımından önemli bir husustur. *Şeyhî Divanı*’nda bu tema ‘*memleket, tavattun, vatan*’ kavramlarıyla işlenmektedir.

Muḥabbet olmayan ellerde ‘adn olsa şafā yokdur

Bu ellerde *tavattun* etmege ašlā rızā yokdur (K 12/1)

Tutuşdu *memleket* encāmını ḥayr eylesin Allāh

Şakın zann etmesiñler böyle da‘vāda kazā yokdur (K 12/30)

Karındaşım torunum ortada dil baħr-i ĥayretde

Vaħan terkinden özge añladım rāħat baña yokdur (K 12/33)

Biz kāfile-i mu‘teķid-i mezħeb-i yāriz

Lālā-yı seferder *vaħanız* nedretimiz var (G 55/6)

Keşret-i ġamdan rehā bulmadım dil *vaħanda*

Selāmet ehl-i terk-i diyār imiş bildim (G 147/5)

Divan’da ‘*vatan*’ kavramının geħtiġi diġer beyitler: (G 3/6), (G 46/2), (G 54/1), (G 55/6).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

3.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu

- Sözlük alfabetik sıraya göre dizilmiştir.
- Sözlüğün amacı kelimeleri ve tamlama, atasözü, deyim ve birleşik fiilerden oluşan kelime gruplarını anlamlandırmak olduğu için sözlük çalışmasında köken bilgisine yer verilmemiştir.
- Özel isimler büyük harfle yazılmıştır.
- Kelimelere gelen çekim ekleri ayrılarak, kelime kök ve gövde olarak sıralanmıştır. Birleşik fiil ve kelime gruplarına gelen çekim ekleri de ayrılarak belirtilmiştir.
- Sözlüklerde anlamları bulunamayan kelimeler bağlamdan hareketle en uygun şekilde anlamlandırılmıştır.
- Sözlüğün hazırlanmasında yararlanılan sözlük ve kaynaklar kaynakçada verilmiştir.
- Sözlükte kelimelere anlam verilirken ayetler, hadisler, kelimeler, kibarlar, atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler ve argo ifadeler olarak türü yazılmıştır.
- Sözlükteki “etmek, eylemek, kılmak, olmak vb.” gibi yardımcı fiiller birleşik fiil oluşturduklarından bir arada alınmıştır. Söz konusu yardımcı fiiller, birleşik fiil özelliği göstermediği durumlarda tek başlarına alınmıştır.
- Bağlama unsuru olan “geh... geh...; ne... ne...; ya... ya...” gibi kelimeler birlikte anlamlandırılmıştır.

-A-

ābād et:*ābād et:-*

G: 134 Mısra: 8

Mesut etmek.

7. Söyleriz ruhlariña zülfüñe

naẓm-ı dil-süz

8. Kayd-ı zülfüñle dil-i süzumu

ābād etdiñ

ābād ol:*ābād ol:-*

G: 173 Mısra: 8

Bayındır, mamur, ŧen olmak.

7. Zıkr-i Haqq olsun enīsi rüz u ŧeb

8. Bu ħarābāt içre dil ābād ola

āb-dār ol:*āb-dār ol:-*

G: 64 Mısra: 1

Taze, parlak olmak.

1. ŧeftālüler ruhsārında āb-dār olmuŧdur

2. La^l-i leb-i ŧirīniñ ŧekker

aķar olmuŧdur

‘abd-i Ğafūr:*‘abd-i Ğafūr:-*

Müs.: 1 Mısra: 2

Baĝıŧlayan Allah'ın kulu.

1. Süleymān-ı belāĝat

dergehinde çünki mūrüm ben

2. Güneh-kār-ı siyeh-rü çāker

ü ‘abd-i Ğafūrum ben

āb-ı ħayāt:*āb-ı ħayāt:-*

G: 182 Mısra: 18

Ölümsüzlük suyu.

17. Añlamadan sözlerim kaçışñ

gözün çatarsın

18. Āb-ı ħayāt bilmediñ ŧatdıñ

hiçe bu demi

āb-ı ħayāt:-

Kt: 23 Mısra: 4

Can suyu.

3. Eyledik ħazretiñe ‘acz ü

ķuŧūr ile niyāz

4. Edelim āb-ı ħayātıñ ile

bundan mercū^çāb-ı leb:*āb-ı leb:-*

G: 18 Mısra: 14

Dudaĝın suyu.

13. İsterseñ eger ‘ālemde

ħayāt-ı cāvidān

14. Ĥāŧıl-ı dilde gerek ŧeyħiyā

ħoŧ āb-ı leb

āb-ı nisyān:*āb-ı nisyān:-*

Kt: 23 Mısra: 2

Gaflet suyu, yaŧı.

1. Eyleme kılllet-i yārān ile pā-

beste-i cū^ç

2. Āb-ı nişyānı aķıt ķadrimizi
ķıl merfū^ç

āb-ı rū:

āb-ı rū:-

G: 133 Mısra: 14
Yüz suyu, şeref.

13. ^çAcz ondan ^çaşķa cān
ķurtarmayınca ey göñül

14. Tā kıyāmet Şeyhıyā aķsın
mı āb-ı rūlarıñ

āb-ı sel:

āb-ı sel:-

G: 170 Mısra: 1
Sel suyu.

1. Dayanma ĥande-rūy-ı ĥayra
dil-ber āb-ı seldir bu

2. Dediler seyl gider elbette
ķum ķalır meşeldir bu

ad et:

ad et:-

G: 134 Mısra: 10
Ünlemek, nam vermek.

9. Pāk-dāmenligimiz yād
ederken eller

10. Bize rüsvālıĥı beñzer yine
sen ad etdiñ

çadd eyle:

çadd eyle:-

G: 43 Mısra: 10

Saymak.

9. Ĥavż-ı la^çliñden ırāĥ oldum
ĥam evķātı hele

10. Ol ĥayātı Şeyhıyā ^çadd
eylemem bī-kārdır

çadl-i nāb-ı leb:

çadl-i nāb-ı leb:-

G: 18 Mısra: 8
Dudaĥın saflıĥının doĥruluĥu.

7. Ol rūza olmadan yetişmek
ola mı āyā

8. Pür-nūr ede her yanımızı
^çadl-i nāb-ı leb

āfete uĥra:

āfete uĥra:-

G: 148 Mısra: 15
*Başı belaya girmek, felakete
maruz kalmak.*

15. Uĥradım bir āfete kim
işitenlerden ırāĥ

16. Şeyhıyā ^çaşķ ile ĥeçdim
ķatlı cānımdan benim

çāfet-i çālī-neseb:

çāfet-i çālī-neseb:-

G: 17 Mısra: 4
Yüce soylu büyüleyici güzel.

3. Yellerle ĥeçdi çömrümüz
sermāyemizdir intizār

4. Bezm oldu āĥır gelmedi şol
^çāfet-i çālī-neseb

āfet-i devrān:***āfet-i devrān:-***

G: 164 Mısra: 8

*Dünya güzeli.*7. Eyledi şimşir-i istignā ile
kārım tamām8. Neyledi şol āfet-i devrāna
söyleñ söylesin**‘afv-ı günāh eyle:*****‘afv-ı günāh eyle:-***

Trc.: 1 Mısra: 45

*Günahını affetmek.*45. Keremiñden umarım
eyleyesin ‘afv-ı günāh46. Beni pā-māl-i gam-ı hicriñ
eden baht-ı siyāh**āgāh et:*****āgāh et:-***

G: 19 Mısra: 12

*Haberdar etmek.*11. Keşret-i ‘ālemi bil sırr-ı
Hudā-yı vaḥdet12. Göñlüñü bu dedigim
mertebeden āgāh et**āgāz et:*****āgāz et:-***

G: 41 Mısra: 7

*Başlamak.*7. Seherler vaşf-ı nāz u dilbere
āgāz eder göñlüm8. Meger ki mest-i ḥ‘āb çeşm-i
nāzıñ bülbülündendir**āgāz eyle:*****āgāz eyle:-***

G: 158 Mısra: 6

*Başlamak.*5. Başladı söyletmege ümmīd-i
şevk-i vuşlatı6. Metn-i ḥüsnüñ şerḥine
‘uşşākıñ āgāz eylesin**āgyār-ı bed-aşl:*****āgyār-ı bed-aşl:-***

G: 63 Mısra: 9

*Kötü asıllı rakip.*9. Gördüm ol āgyār-ı bed-aşlıñ
temennīsın dedim10. Şeyḥiyā iblīsıñ elbet
miḥneti beyhüdedir**ağzın aç:*****ağzın aç:-***

G: 27 Mısra: 15

*Konuşmaya başlamak.*15. Zehr olur nā-ḳābile ağzın
açarsa müsta‘id16. Leblerinden aḳıdır
gencīne-i nīsān ḳadeḥ***ağzın aç:-***

G: 76 Mısra: 18

Konuşmaya başlamak.

17. Kāfire hem-sāye ol ḳaç ḳaç

mu‘annid h̄‘āceden
 18. Nefs-i şūm ağzın açarsa
 saña ejderhā olur

ağzın yokla:

ağzın yokla:-

G: 135 Mısra: 14
*Konuşturarak düşüncesini
 öğrenmeye çalışmak.*

13. Vākıf olduk hālîne erbāb-ı
 bezmiñ Şeyhīyā
 14. Yokladık ağzın vefā-yı
 yārdan el yu dedik

ağzın yokla:-

G: 166 Mısra: 9
*Konuşturarak düşüncesini
 öğrenmeye çalışmak.*

9. Yokladım ağzın açıktan
 söylemez ‘uşşākına
 10. Şeyhī taḥkīk eylesin
 rindāna söyleñ söylesin

āh et:

āh et:-

G: 107 Mısra: 2
Ah etmek, inlemek.

1. Bir ğarīb ü bī-kesiz Allahdır
 şimşirimiz
 2. Āh edersek hiç ḥaṭā etmez
 nişāna tīrimiz

āh et:-

G: 134 Mısra: 14
Ah etmek.

13. ‘Ākıbet Şeyhī-i nā-şādını
 bezm-i meyde
 14. Böyle āh etmege va’llāhi
 sen üstād etdiñ

āh et:-

G: 148 Mısra: 5
Ah etmek, inlemek.
 5. ‘Aşk meydānında bir abdāl
 gördüm āh eder
 6. Gelsin āh-ı ‘aşkı öğrensin
 dehānımdan benim

āh et:-

G: 19 Mısra: 8
Sızlanmak, şikâyet etmek.

7. Ne cefā çek ne şafā kâydına
 düş ‘ālemde
 8. Ne sevin varlığına
 yokluğuna ne āh et

āh et:-

G: 94 Mısra: 9
Ah etmek, inlemek.

9. Şurāhī-veş yakılıp āh eder
 seher Şeyhī
 10. Ḥayāl-i vaşlıñ ile yana yana
 āteş urur

āh et:-

Mş.: 1 Mısra: 23
Feryat etmek.

23. Nice āh etmeyim ki şabra
 ašlā iktidārim yok
 24. Nice bülbül gibi zār
 etmeyim dilde kararım yok

āh et:

Thm: 4 Mısra: 13

*Ah etmek, inlemek.*13. Āh edersen beni ʿayb
eyleme firqat demidir14. H^vān-ı iḥsānıñ ile şimdi pür
olmuş gülzār**āh eyle:*****āh eyle:***

G: 22 Mısra: 9

*Inlemek.*9. Vuşlat-ı hūbān aındım
ağladım āh eyleyip10. Mest-i ümmīd-i vişālim
Şeyhiyi maʿzūr tūt**āh u enīn et:*****āh u enīn et:***

G: 181 Mısra: 7

*Ah edip inlemek.*7. Menim ḫālīm degildir bu
murād āh u enīn etmek8. Görüp şefkatli sultānım
nişār eylese iḥsānı**āh u fiğān eyle:*****āh u fiğān eyle:***

G: 9 Mısra: 3

*İnleyip feryat etmek.*3. Bülbülem bāğında her şeb
eylerim āh u fiğān4. Devlet-i dāreyn nedir
bilmem vişāliñdir baña**āh u zār et:*****āh u zār et:***

G: 83 Mısra: 5

*Ah edip inlemek.*5. Hār-ı gülden bülbül-āsā āh u
zār etsem ne var6. ʿAşıkıñ ağıyāra karşı sīnesi
maḫzūn olur**ʿahdiñde dur:*****ʿahdiñde dur:***

G: 139 Mısra: 2

*Sözünde durmak.*1. Ben ğam-ı hicriñ ile sen
ḫüsn ile vādīde ol2. Hep güzellerden vefā
ʿahdiñde dur nā-dīde ol**āh-ı ʿaşk:*****āh-ı ʿaşk:***

G: 148 Mısra: 6

*Aşkın ahi, feryadı.*5. ʿAşk meydānında bir abdālı
gördüm āh eder6. Gelsin āh-ı ʿaşkı öğrensin
dehānımdan benim**āh-ı ciger-süz:*****āh-ı ciger-süz:***

G: 97 Mısra: 5

(Āşığın) yürek yakan ahi.

5. Āşıkıñ kūyuñda ki āh-ı
ciger-sūzun görüp
6. Zāhidā zann etme kim mest-
i mey-i engürdur

āh-ı serd eyle:

āh-ı serd eyle:-

G: 36 Mısra: 5
Şiddetli ah etmek.

5. Eylediği āh-ı serd vā'iz-i
şehriñ bu gün
6. Ğayrı degil iç yüzü celb-i
zer-i tābdır

āh-ı şerār:

āh-ı şerār:-

Mş.: 1 Mısra: 21
Kıvılcım ahı.

21. Kıyās etme saña te'sīr eder
āh-ı şerārım yok
22. Belā-yı miñnet-i hicriñle
yāhūd igbirārım yok

ahsen-i takvīm-i kur'ānī:

ahsen-i takvīm-i kur'ānī:-

K: 11 Mısra: 26
*Kuran-ı Kerim'deki ahsen-i
takvim (andolsun ki biz insanı
en güzel şekilde yarattık)
kelamı.*

25. Ser-āğāz eyle gel gonçe-i
zībā bu gülşende
26. Oқunsun ruḥlarıñda ahsen-
i takvīm-i Kur'ānī

aḥteri düş:

aḥteri düş:-

G: 152 Mısra: 6
*Yıldızı düşmek, talihi kötüye
gitmek.*

5. Şubḥ-dem kan eylemek
kaşdın görünce ğamzeler
6. Gece düşmüşdü firākıñdan
bilindi aḥterim

aḥvāl-i şitāb eyle:

aḥvāl-i şitāb eyle:-

G: 19 Mısra: 9
Aceleci davranmak.

9. Rızq için çekme ta'ab
eyleme aḥvāl-i şitāb
10. Şüretiñ taht-ı rızā göñlüñü
'ālī-şāh et

aḥar ol:

aḥar ol:-

G: 64 Mısra: 2
Akma zamanı gelmek.

1. Şeftālüler ruḥsārında āb-dār
olmuşdur
2. La'l-i leb-i şiriniñ şekker
aḥar olmuşdur

'aqlı başa gel:

'aqlı başa gel:-

G: 161 Mısra: 4
Kendine gelmek.

3. Edelim gel sāķī-i bezm-i fenā

kārın tamām
4. Geldi ‘aqlım başıma bildim
ki sevdā n’idügin

‘aqlı çık:

‘aqlı çık:-

G: 40 Mısra: 25
*Aklı çıkmak, çok
endişelenmek.*

25. Serpdi ‘aqlım çıktı
meydāna görünce kāmetiñ
26. Merd-i da‘vā eyleyip
‘aşkıñla cevlāniñdadır

‘aql-ı evvel:

‘aql-ı evvel:-

G: 142 Mısra: 11
Aklı her şeye eren, çok akıllı.

11. Ya gele şol ‘aql-ı evvel yā
olam Mecnūn-veş
12. Bu ikiden mā-‘adā ‘aql-ı
perişān istemem

aql-ı ma‘āş:

aql-ı ma‘āş:-

G: 76 Mısra: 3
Rızkı, yaşamayı düşünen akıl.

3. Şek mi var bir zūlmet-i
endişedir aql-ı ma‘āş
4. Pādişāh-ı ‘aşka elbet bir nice
re‘āyā olur

‘aql-ı perişān:

‘aql-ı perişān:-

G: 142 Mısra: 12

Perişan, dağınık akıl.

11. Ya gele şol ‘aql-ı evvel yā
olam Mecnūn-veş
12. Bu ikiden mā-‘adā ‘aql-ı
perişān istemem

‘aql-ı perişān:-

G: 74 Mısra: 14
Perişan, dağınık akıl.

13. Dūr-ı vaşl olmamız ‘aşkıñla
degil bunca zamān
14. ‘illet-i gā’ibe hep ‘aql-ı
perişānımdır

‘aks-i hummār:

‘aks-i hummār:-

G: 147 Mısra: 2
*İçki sersemliğinin yansıması,
hayal.*

1. Gül-i gülzār-ı dehriñ ne hār
imiş bildim
2. Şarāb-ı nābıñ ‘aks-i hummār
imiş bildim

‘aks-i hüsn-i mevlā:

‘aks-i hüsn-i mevlā:-

G: 100 Mısra: 8
*Allah'ın güzelliğinin
yansıması.*

7. Ne bilsin bī-muḥabbet şīve-i
āyīn-i iclāli
8. Bulur ‘ārif her aya içre ‘aks-i
hüsn-i Mevlādır

‘aks-i kadeh:

‘aks-i kadeh:-

G: 44 Mısra: 5

Kadehin gölgesi.

5. Gösterir ‘aks-i kadeh naqş-i

binā-yı şüretin

6. Fitne kaynar şīşe-i la‘inde

söz ü sâz olur

‘aks-i leb:**‘aks-i leb:-**

G: 119 Mısra: 6

Dudağın yansması.

5. O deñli la‘-i nābīñ şu‘le-

efrūz-ı muḥabbetdir

6. Dilim ‘aks-i lebiñden şahid-i

sırr-ı nihān olmuş

‘aks-i leb-i nāb:**‘aks-i leb-i nāb:-**

G: 140 Mısra: 11

Saf dudağın yansması.

11. Şāhdır ‘aks-i leb-i nāb

sarāy-ı dilde

12. Vaşlıñ ümmīdine burc-ı

beden oldu gönüm

‘aks-i ruḥ:**‘aks-i ruḥ:-**

G: 175 Mısra: 11

(Sevgilinin) yüzünün yansması.

11. ‘Aks-i ruḥı taşdı‘-i ser-i

miḥnetim oldu

12. Zevk egler idim sāgar-ı

şahbā büyüdükce

‘aks-i ruḥ-ı tāb-ı zülf:**‘aks-i ruḥ-ı tāb-ı zülf:-**

G: 10 Mısra: 6

*(Sevgilinin) saç kıvrımının yüzünde olmasının hayali.*5. Kufi-i hevā-yı der-i dil bezli-
mey-i maḥderet6. ‘Aks-i ruḥ-ı tāb-ı zülf cān ile
tendir baña**aks-i ruḥsār:****aks-i ruḥsār:-**

G: 143 Mısra: 1

*(Sevgilinin) yüzünün yansması.*1. Aks-i ruḥsārīñ ile çeşmimi
pür-қан etdim2. Nāvek-i gamzeñ ile çāk-i
girībān etdim**‘aks-i tāb:****‘aks-i tāb:-**

G: 177 Mısra: 4

*Işığın yansması.*3. ‘Arızıñdan la‘-i nābīñ
gösterir ‘uşşāķıña4. ‘Aks-i tābīñ ıztırāb
etmekdedir cām üstüne**‘aks-i tāb:-**

G: 92 Mısra: 6

Işığın yansması.

5. Gökde ararken meger
hürşîd-i mühr-i tal'atı
6. Yerde germiyetli 'aks-i tâb
ile temmûzu var

'aks-i tâb-ı vaşl:

'aks-i tâb-ı vaşl:-

Kt: 33 Mısra: 3

Kavuşma ışıltısının hayali.

3. 'Aks-i tâb-ı vaşla ben dīvāne
nevet beklerim
4. Şeb-çerâğ-ı dil haţţ-ı ruhsâr-
ı mehter tâzesi

akvâ-yı mecma'u'l-kavî:

akvâ-yı mecma'u'l-kavî:-

G: 179 Mısra: 12

*Kuvvetli toplanmanın en
kuvvetlisi, Allah'ın
mevcudiyetinin her parçasını
bir araya getirerek yarattığı en
kuvvetli kimse.*

11. Vaḥdet-serānîñ husrev-i
sālâr-ı rif'at peşrevi
12. Akvâ-yı mecma'u'l-kavî şad
ber-zebân şallû 'alâ

a'lâ ol:

a'lâ ol:-

G: 76 Mısra: 26

Pek yüce olmak.

25. Meslegi erbâb-ı dildir
Naşibendîler kamu

26. Şeyḫi vü dervîşleriniñ
himmeti a'lâ olur

âlâm-ı 'aşk:

âlâm-ı 'aşk:-

Mr: 1 Mısra: 3

Aşkın elemeleri.

3. Taḥammül edegör âlâm-ı
'aşkı eyleme şekvâ
4. Verir 'âşıkların bir gün
murādın ḫâzret-i Mevlâ

âlâm-ı telḫ:

âlâm-ı telḫ:-

Kt: 10 Mısra: 2

Acı elemeler.

1. Şunma sâkî vaşl eyyâmında
hicr-i cām-ı telḫ
2. Sehv kılmış kim demiş bir
zevḫdir âlâm-ı telḫ

âlât-ı Hudâ ol:

âlât-ı Hudâ ol:-

Thm: 3 Mısra: 7

*Allah'ın uzuvları, vasıtaları
olmak.*

7. Bâḫında ḫamusu olmuş âlât-ı
Hudâ
8. 'Älemde nedir bu deñli cefâ-
yı dil-rübâ

a'lâ-yı 'illiyîñ:

a'lâ-yı 'illiyîñ:-

G: 60 Mısra: 10

*Gökyüzünün ve cennetin en
yüce yeri.*

9. Gūşe-i meyḥānedir aşḥāb-ı
derdiñ meskeni
10. Mest-i ḥüsnüñ menzili a‘lā-
yı ‘illiyyīn olur

ālāyiş-i gīsū-yı siyeh-rūy:

ālāyiş-i gīsū-yı siyeh-rūy: -

G: 54 Mısra: 9
Günahkâr saçların gösterişi.

9. Dayanma çend ālāyiş-i gīsū-
yı siyeh-rūya
10. Sebāt-i pāyini ra‘nā bulur
bir kez şabādan şor

‘ālem-i ‘aşk:

‘ālem-i ‘aşk: -

Kt: 29 Mısra: 3
Aşk âlemi.

3. Fi’l-meşel ‘ālem-i ‘aşk içre
hemān
4. Bā‘is-i rāh-ı infişāl edelim

ālem-i kudsi:

ālem-i kudsi: -

K: 9 Mısra: 30
Melekler âlemi.

29. Onuñ için dediler bātıl
degil illā ḥayāl
30. Yaraşır ger diyessin a‘yāna
mā şemmü’l-vücūd

‘ālem-i sebz:

‘ālem-i sebz: -

G: 153 Mısra: 20

Yeşil âlem, yeşillik.

19. Dökseler ḥāk-i siyāha
ḥūnumu
20. ‘Ālem-i sebzî gülistān
eylesin

‘ālem-i terkīb:

‘ālem-i terkīb: -

G: 55 Mısra: 17
Maddâ âlem, bu dünya.

17. Āzādeleriz ‘ālem-i terkībde
Şeyḥī
18. Ma‘nide hele rif‘at ü
‘izzetimiz var

‘ālem-i vahdet:

‘ālem-i vahdet: -

G: 117 Mısra: 17
Birlik dünyası.

17. Bī-ta‘ayyün ‘ālem-i
vahdetde iken āh kim
18. Bu ta‘ayyün şimdilik Şeyḥī
ḥ‘ācegān eylemiş

‘ālim ol:

‘ālim ol: -

G: 138 Mısra: 4
İlim sahibi olmak.

3. Gerçi ‘ālimsin şehādet
rütbesin bilmekte līk
4. Çok çok ‘uşşākı şehīd
etmekte ‘ālim olma gel

‘ālī-şāh et:

‘ālī-ṣāh et:

G: 19 Mısra: 10

Yüceltmek.

9. Rızık için çekme ta‘ab

eyleme aḥvāl-i ṣitāb

10. Şüretiñ taht-ı rızā göñlüñü

‘ālī-ṣāh et

Allāh Allāh:***allāh allāh:***

G: 118 Mısra: 8

Şaşkınlık bildiren bir söz.

7. Tövbe etsinler şarāb içmekle

dil-ber sevmeden

8. Allāh Allāh dediler ki zāhid-i

bed-ḥū demiş

Allāh Allāh:

G: 60 Mısra: 12

Şaşkınlık bildiren bir söz.

11. Zāhidi gör cehl ile ḥālāt-ı

aşkı nefy eder

12. Allāh Allāh ekseri bu

milletiñ ḥod-bīn olur

alnı açık yüzleri ağ:***alnı açık yüzleri ağ:***

G: 47 Mısra: 10

*Çekinecek hiçbir durumu veya**ayıbı olmayan.*

9. ‘Āşık-ı āvāreniñ yevme

tüble’s-serāir

10. Alnı açık Şeyḥiyā yüzleri

ağdır

alnı açık yüzü ağ:***alnı açık yüzü ağ:***

G: 127 Mısra: 10

*Çekinecek hiçbir durumu veya**ayıbı olmayan.*

9. Sīne çāk etdi dil-i Şeyḥī-i

‘aşk-ı nāb līk

10. Bezmiñ içre ḥamdüli’llāh

alnım açık yüzüm ağ

alnı açık yüzü ağ:

Ms: 1 Mısra: 37

*Çekinecek hiçbir durumu veya**ayıbı olmayan.*

37. Ümmetiniñ alnı açık yüzü

ağ

38. Ol ki münāfiq yüzü

mānend-i zāğ

ālūde ol:***ālūde ol:***

G: 107 Mısra: 4

*Dolu olmak.*3. Mest olup bezm-i ezel ikrāra
gelmişlerdeniz4. Aşk ile ālūde olmuş ṭıynet-i
taḥmīrimiz**‘amel eyle:*****‘amel eyle:***

Ms: 1 Mısra: 20

Bir iş yapmak.

19. Zāhir ü bāṭın çün nūr u nūr

20. Her ne ‘amel eyledi

ḥayrū’l-umūr

anadan doğ:***anadan doğ:-***

G: 25 Mısra: 5

*Dünyaya yeniden gelmek.*5. İki kez anadan doğmak
dilerseñ ölmeden ölmek6. Hākīkat sırrını görmek otur
illāda lādan gec**‘andelīb-i mest-i la‘l-i gonca ol:*****‘andelīb-i mest-i la‘l-i gonca ol:-***

G: 40 Mısra: 3

*Gonca dudağın sarhoş bülbülü
olmak.*3. ‘Andelīb-i mest-i la‘l-i gonca
olmuş hātırım4. Geceler t̄a şubha dek çāk-i
girībāniñdadır**‘ankā-yı hūrşīd-i vişāl:*****‘ankā-yı hūrşīd-i vişāl:-***

Kt: 25 Mısra: 4

*Kavuşma güneşinin Ankası.*3. Artıp eksilmez kamer-āsā
göñülde mihr-i yār4. ‘Aşkdır ‘Ankā-yı hūrşīd-i
vişāliñ sine Kāf**‘ankā-yı şahrāyu’l-Harem:*****‘ankā-yı şahrāyu’l-Harem:-***

G: 179 Mısra: 13

*1. Mekke ve Medine'nin
Anka'sı, 2. Herkesin
ulaşamayacağı yerin Anka'sı.*13. Ey Kāf-ı sirru’l-muhterem
‘Ankā-yı şahrāyu’l-Harem14. Ey maẓhar-ı kenzü’l-kerem
şad ber-zebān şallū ‘alā**‘Ankā-yı vişāl ol:*****‘Ankā-yı vişāl ol:-***

G: 52 Mısra: 12

*Kavuşmanın Anka'sı, sevgiliye
kavuşan olmak.*11. Kāf-ı ümmīdinde ‘Ankā-yı
vişāl12. Olmayan zühhādler
maẓzūn olur**‘ār et:*****‘ār et:-***

G: 122 Mısra: 9

*Utanmak.*9. ‘Ār eder zāhid güzel
sevmekle mey nūş etmeden10. İstemem ‘ālemde bir dem
cām u dil-berden ħalāş***‘ār et:-***

G: 146 Mısra: 10

*Utanmak.*9. Tekye-i ħüsnüñde bir dervīş
ü abdāl kuluñum10. Bilirim ki ‘ār eder ħüsnüñ
külāhımdan benim***‘ār et:-***

G: 73 Mısra: 13

Utanmak.

13. ʿĀr eder zāhid-i ḥar
ḥüsnüñe bend olmaḡdan
14. Der-i ḥüsnüñden ırāḡ olma
benim ʿarım dır

ārāyiş-i cemʿiyyet-i ḥüsn:

ārāyiş-i cemʿiyyet-i ḥüsn:-

Kt: 21 Mısra: 2

Güzellik toplantısının süsü.

1. Başı eṭrāfı ale'l-ḡafle erişdi
ḡam-ı ḥaṭṭ
2. Bozdu ārāyiş-i cemʿiyyet-i
ḥüsnüñ dem-i ḥaṭṭ

ʿarīf ol:

ʿarīf ol:-

G: 51 Mısra: 8

*Hakkıyla bilme, gönül ehli
olma.*

7. Bu mekteb-i dehriñ eṭfāl-i
küntü kenzi
8. ʿĀrif olunca esrār-ı Ḥudāya
gelir gider

ʿarīyet ver:

ʿarīyet ver:-

G: 82 Mısra: 9

Ödünç, emanet vermek.

9. ʿĀriyet verdi dile ḥʿān-ı
ḥayāl-i ḥüsnüñ
10. Sāʿil-i faḡr-i vişālīñde
emānet ne gezer

ʿarşa-i ʿaşk:

ʿarşa-i ʿaşk:-

G: 21 Mısra: 3

Aşk meydanı.

3. ʿArşa-i ʿaşk içre çevgān-ı
ḥayāl-i ḥām koy
4. Top gibi var naḡd-i cānıñ
meclis-i rindāna at

ʿarşa-i ḥüsn:

ʿarşa-i ḥüsn:-

G: 10 Mısra: 9

Güzellik meydanı.

9. ʿArşa-i ḥüsnünde ʿaceb ʿāşık
ḡayr olmaḡa
10. Sūz-ı dili vech-i Ḥudā Şeyḥī
nedendir bañā

ʿarşa-i nāşūt:

ʿarşa-i nāşūt:-

G: 5 Mısra: 7

Dünya arsası.

7. ʿArşa-i nāşūta toḡm-ı ʿaşkı
zıraʿ et her seḡer
8. Fırşatıñ fevt eyleme niʿmet
naşīb olsun saña

ʿarşa-i sīne:

ʿarşa-i sīne:-

G: 100 Mısra: 13

Gönül dünyası.

13. Ekenler toḡm-ı ʿaşkı ʿarşa-i
sīnemde dūr-ā-dūr
14. Güzeller dil-rübālar
mezraʿ-ı āḡret bu dünyādır

‘arş-1 mu‘allā:***‘arş-1 mu‘allā:-***

Trc.: 1 Mısra: 50

Yüce arş.

49. Sen bilirsin seni biz
cümleden a‘lā biliriz

50. Sāye-i kākülünü ‘arş-1
mu‘allā biliriz

‘arūs-1 baht-1 bikr:***‘arūs-1 baht-1 bikr:-***

K: 11 Mısra: 59

El değmemiş talih gelini.

59. ‘Arūs-1 baht-1 bikrim
şüretinde gösterip ikrār

60. Ayak başdırma yā Rab
bezm-i ikrār üzre nādānı

‘arūs-1 hātır:***‘arūs-1 hātır:-***

G: 53 Mısra: 3

Gönlün gelini.

3. Dil ‘arūs-1 hātırın teng
etmesin zeng ü gubār

4. Mürtefi‘ oldukça āyīne
şafāsın artırır

‘arūs-1 ma‘nā:***‘arūs-1 ma‘nā:-***

Thm: 1 Mısra: 7

Mana gelini.

7. Dest-res oldu ‘arūs-1
ma‘nāya nā-maḥremiñ

8. Āh servi gösterir tezvīrin
ehl-i mātemiñ

‘arūs-1 meyve:***‘arūs-1 meyve:-***

K: 11 Mısra: 45

Meyve gelini.

45. ‘Arūs-1 meyveye dāmād
içindir zīnet-i eşcār

46. Çeker naḥl-i ümīdiñ bāğ-ı
vaşl içre ḥırāmānı

‘arż et:***‘arż et:-***

G: 133 Mısra: 5

Sunmak.

5. Nefḥa-i bezm-i ‘arż etmeden
Rūḥu’l-Ḳuds

6. Bağlamışdı her ṭarafdan
kākül-i gīsūlarıñ

‘arż et:-

G: 28 Mısra: 10

Sunmak.

9. Söyler gece mest eder
Şeyḥī-i hoş-bār-ı dost

10. Lebleri ‘arż etmede
‘uşşāḳına mīnā-yı şūḥ

‘arż et:-

Kt: 20 Mısra: 2

Sunmak.

1. Āyetleriyle gece günü de
yelüp tā-be-şabāḥ

2. O sitem-kāra ğaraż-ı sırr-ı
nihānım edem ‘arz

‘arz ol:

‘arz ol:-

G: 2 Mısra: 18

Söylenmek, gösterilmek.

17. Huzūz-ı müştehiyyātın
kemāliyle eder icrā

18. Lezzet-i ‘ilmi ‘arz olduĝda
eyler nev hāzer peydā

‘arz-ı cemāl et:

‘arz-ı cemāl et:-

G: 36 Mısra: 9

Yüzünü göstermek.

9. ‘Arz-ı cemāl etmede ‘āşıkına
cevr eder

10. Zülfüñüñ āzürdesi Şeyhî-i
bî-tābdır

‘arz-ı hāl et:

‘arz-ı hāl et:-

G: 171 Mısra: 1

*Halini anlatmak, isteĝini
söylemek.*

1. ‘Arz-ı hāl etdim bu şeb ben
cāna cānān isteyu

2. Derdim izhār eyledim dil-
dāra dermān isteyu

arz-ı hāl:

arz-ı hāl:-

G: 33 Mısra: 13

Aşk mektubu.

13. Arz-ı hālīm oĝmaz derd-i
derūnum diñlemez

14. Neylesin kim kendi diñler
kendi söyler eglenir

‘arz-ı hālīm:

‘arz-ı hālīm:-

G: 73 Mısra: 1

Vaziyetin bildirilmesi.

1. ‘Arz-ı hālīm der-i dārātına
eş‘ārımdır

2. İşve-i şubh-i vişāliñ gece
efkārımdır

‘arz-ı kemāl et:

‘arz-ı kemāl et:-

Thm: 1 Mısra: 35

Hünerlerini göstermek.

35. Her kime ‘arz-ı kemāl
etdikse raĝbet bulmadık

ārzū et:

ārzū et:-

G: 145 Mısra: 3

Arzulamak, istemek.

3. Nihāl-i zülfüne mürĝ-i dilim
eder ārzū

4. Ümīd-i vaşl-ı keremle
aĝalanıp durdum

ārzū et:-

G: 169 Mısra: 10

Arzulamak, istemek.

9. Baña cām-ı vefāyı dā’imā

şunmağda ümmîdin
 10. Nola şeyhî ede ümmîd-i
 vaşlıñdan kerem ârzû

ârzû et:-

G: 169 Mısra: 4
Arzulamak, istemek.

3. ‘Aceb mi bendelikler etmege
 küyuñda bir ‘âşık
 4. Ederse sen gibi bir ‘âlî şâh-ı
 muhterem ârzû

ârzû et:-

G: 169 Mısra: 6
Arzulamak, istemek.
 5. Esîr-i gülhan-ı endîşe-i hüsn
 olmayan vâ‘iz
 6. Eder şubh u mesâ endîşe-i
 nân u direm ârzû

ârzû et:-

G: 181 Mısra: 3
Arzulamak, istemek.

3. Göñül halvet eder ârzû
 cihân der-encümendinden
 4. Nola bâzâr-ı keşretde taleb
 eylerse cân anı

ârzû et:-

Kt: 19 Mısra: 4
Arzulamak, istemek.

3. Dil-i bîmârıma rûhânî
 meded kı l kerem et
 4. Ruhuñ ârzû ederek dergehe
 geldim maşşûş

ârzû eyle:

ârzû eyle:-

G: 169 Mısra: 1
Arzulamak, istemek.

1. Lebiñden bunca demdir
 göñlüm eyler bir kerem ârzû
 2. Ruhuñ yanında ‘âşık eylesin
 mi hiç İrem ârzû

ârzû eyle:-

G: 169 Mısra: 2
Arzulamak, istemek.

1. Lebiñden bunca demdir
 göñlüm eyler bir kerem ârzû
 2. Ruhuñ yanında ‘âşık eylesin
 mi hiç İrem ârzû

ârzû eyle:-

G: 169 Mısra: 8
Arzulamak, istemek.

7. Dü ‘âlemde hayâlim göñlüne
 girmekdürür ancak
 8. Anıñçün eylerem tül-i emel
 Beytü’l-ğarem ârzû

ârzû eyle:-

Ş: 1 Mısra: 19
Arzulamak, istemek.

19. Vişâliñ n’ideyim eyler cân
 ârzû
 20. Cemâliñle müşerref eyle yâ
 Rab

arzû-yı innâllâhe:

arzû-yı innâllâhe:-

G: 46 Mısra: 4

Şüphesiz, Allah arzusu.

3. Cān mürği aşlın özler gözler
reh-i cānānı
4. Arzū-yı innāllāhe ḥubbu'l-
vaṭan olmuşdur

ārzū-yı menfa'at:

ārzū-yı menfa'at:-

G: 147 Mısra: 13

Kār sağlama arzusu.

13. Ārzū-yı menfa'at Şeyḥī bu
kār-ḥānede
14. Sūd-ı kıyās ettiğñ zarar
imiş bildim

ārzū-yı ravza-i ḥüsn:

ārzū-yı ravza-i ḥüsn:-

G: 70 Mısra: 4

Güzellik bahçesinin arzusu.

3. Gel demezsin varayım
pāyiñe yüzler süreyim
4. Ārzū-yı ravza-i ḥüsnüñde
nehr-i cān aḳar

ārzū-yı vaşl:

ārzū-yı vaşl:-

G: 52 Mısra: 16

Kavuşma arzusu.

15. Şeyḥī-i dil-beste-zülfüñ
sīnesi
16. Ārzū-yı vaşlıñ ile ḥün olur

ārzū-yı vuşlat:

ārzū-yı vuşlat:-

G: 85 Mısra: 8

Kavuşma hevesi.

7. Zehr-i hicriñle dil-i
bīmārımı
8. Ārzū-yı vuşlatıñ tiryāk eder

āsār-ı hakikat:

āsār-ı hakikat:-

Thm: 1 Mısra: 10

Hakikat alametleri.

9. Hep muḳallid gördük erbāb-
ı şalāḥın 'ālemiñ
10. Ol muḳallidlerde āsār-ı
ḥakikat bulmadık

āsāyiş-i cihān-ı köhne-dār:

āsāyiş-i cihān-ı köhne-dār:-

G: 147 Mısra: 4

*Eskiliğini koruyan dünyanın
huzuru.*

3. Sarāy-ı 'ālem içre şafā nedir
şimdi
4. Āsāyiş-i cihān-ı köhne-dār
imiş bildim

aşhāb-ı derd:

aşhāb-ı derd:-

G: 60 Mısra: 9

Dertliler.

9. Gūşe-i meyḥānedir aşhāb-ı
derdiñ meskeni
10. Mest-i ḥüsnüñ menzīli a'lā-
yı 'illiyiñ olur

aşhāb-ı şafā:

aşhâb-ı şafâ:-

Mt: 10 Mısra: 2

Rahat, huzur sahipleri.

1. Târîk-i ‘aşk ile mesned-nişîn-i evliyâyız biz
2. Hâkîkat ehliyiz ‘âlemde aşhâb-ı şafâyız biz

aşhâb-ı seyr:**aşhâb-ı seyr:-**

G: 130 Mısra: 3

Mana âlemini görenler.

3. Muhtelifdir meslegi aşhâb-ı seyrîñ şuretâ
4. Meşreb-i tevhidde nefsü'l-emmâre güm-râh yok

âsitân-ı pâdişâh:**âsitân-ı pâdişâh:-**

G: 146 Mısra: 2

Padişahın eşiği.

1. Ye's ü ümmîd eylemem devletli şâhımdan benim
2. Var niyâzım âsitân-ı pâdişâhımdan benim

âsitân-ı zümre-i ‘irfân:**âsitân-ı zümre-i ‘irfân:-**

G: 93 Mısra: 9

İrfan topluluğunun tekkesi.

9. Menem dervîş şeyhî âsitân-ı zümre-i ‘irfân
10. Penâhım müstemendim şâh-ı kaşr-ı ‘arifânımdır

aşl-ı eşyâ:**aşl-ı eşyâ:-**

G: 78 Mısra: 13

Yaratılmış olan her şeyin kaynağı.

13. Kemâhî aşl-ı eşyâ nazar olunca aşla
14. Ğubâr-ı kevne cümle yüzüm süresim gelir

‘âşık ol:**‘âşık ol:-**

G: 122 Mısra: 1

Âşık olmak.

1. İstemez ‘âşık olanlar zülf ü gül-terden hâlâş
2. Ehl-i ‘işret istesin mi çarh-ı çenberden hâlâş

‘âşık ol:-

G: 182 Mısra: 1

Âşık olmak.

1. ‘Âşık olan dervîşiñ gamla olur her demi
2. Ğamdan kaçan sâlikiñ derd olur hem-demi

‘âşık ol:-

G: 26 Mısra: 3

Âşık olmak.

3. Hüsüne kâfir mi oldum ‘âşık oldumsa meger
4. Bî-günâh âteşlere yakmak günâh olmazam hic

‘Āşık ‘Ömer:*‘Āşık ‘Ömer:-*

G: 21 Mısra: 9

Āşık ‘Ömer.

9. Yek kalem ‘Āşık ‘Ömerce bir
gazel tarh eyledim

10. Revnağa gözden geçir kayd
etme al yabana at

‘āşıkān-ı nakşibend:*‘āşıkān-ı nakşibend:-*

G: 104 Mısra: 8

Nakşibendî tarikatının âşıkları.

7. Nüķüş-ı māsivādan olmuşuz
āzāde vü lā-ķayd

8. Cemāl-i pīr-perver ‘āşıkān-ı
Nakşibendiz biz

‘āşık-ı āşüfte-dil:*‘āşık-ı āşüfte-dil:-*

G: 107 Mısra: 9

Perişan gönüllü âşık.

9. ‘Āşık-ı āşüfte-dillerden
degilseñ ne velī

10. Nüh felek āşüftesi ğavsü’z-
zamandır pīrimiz

‘āşık-ı āvāre:*‘āşık-ı āvāre:-*

G: 4 Mısra: 6

Perişan âşık.

5. Güzellerde egerçi nāz u
istignā olur ammā

6. Ki kimi tā bu deñli ‘āşık-ı
āvāre istignā

‘āşık-ı āvāre:-

G: 47 Mısra: 9

Perişan âşık.

9. ‘Āşık-ı āvāreniñ yevme
tüble’s-serāir

10. Alnı açık Şeyhiyā yüzleri
ağdır

‘āşık-ı āvāre:-

G: 48 Mısra: 5

Perişan âşık.

5. ‘Āşık-ı āvāreniñ her nefesi
āh āh

6. Böyle ğirān derd ile müşkil o
ki şağdır

‘āşık-ı derd ü belā-keş:*‘āşık-ı derd ü belā-keş:-*

Trc.: 1 Mısra: 39

Sıkıntı ve dert çeken âşık.

39. ‘Āşık-ı derd ü belā-keş
ķuluñum ben va’llāh

40. Eşigiñde bizi ağlatma
efendim li’llāh

‘āşık-ı firüz:*‘āşık-ı firüz:-*

G: 92 Mısra: 10

Mesut âşık.

9. ‘Aşkdır gencīne-i sırr-ı
ħakāyık Şeyhiyā

10. Ol gün ol fahr eylesiñ ki
‘aşık-ı firūzu var

‘aşık-ı mestāne-i ‘aşk:

‘aşık-ı mestāne-i ‘aşk:-

G: 151 Mısra: 8

Aşk sarhoşu olan âşık.

7. Ben mest-i ħarābāt-ı şehen-
şāhī degilsem

8. ‘Aşk ‘aşıkı bir ‘aşık-ı
mestāne-i ‘aşkım

‘aşık-ı remīd:

‘aşık-ı remīd:-

G: 78 Mısra: 3

Ūrkek âşık.

3. ‘Aşık-ı remīd salṭanat-ı vaşla
düşerse

4. Kim dağdağa-i hicri
çekerdim ‘alemimdir

‘aşık-ı şādık:

‘aşık-ı şādık:-

G: 82 Mısra: 12

Sadık âşık.

11. Ğayrılar gibi mecāz ehli
kıyās etme bizi

12. ‘Aşık-ı şādıkıñız bizde
ihānet ne gezer

‘aşık-ı sermest:

‘aşık-ı sermest:-

Mş.: 1 Mısra: 14

Sarhoş âşık.

13. Rızā bābında derbānız
ĥayāl ü ĥāmemiz yokdur

14. Ezelden ‘aşık-ı sermestiz
elde cāmımız yokdur

‘aşık-ı zār:

‘aşık-ı zār:-

G: 159 Mısra: 11

İnleyen âşık.

11. Güzel cevr ü cefā etmek
bilirsin ‘aşık-ı zāra

12. Meger ‘ālemde yalnız bir
vefā-yı yāri bilmezsin

‘aşık-ı zār:-

G: 50 Mısra: 5

İnleyen âşık.

5. Girince ĥalka-i rindāna
‘aşık-ı zārıñ

6. Elinde sākīyā kadeĥ ü bāl ile
oynar

āşikār ol:

āşikār ol:-

G: 143 Mısra: 5

Ortaya çıkmak.

5. Āşikār oldu ciger kıanı
beyaža çıkdı

6. Çeşmim içre ne kadar cehd
ile pinhān etdim

āşikār ol:-

G: 178 Mısra: 4

Ortaya çıkmak.

3. Bezm-i meyde zāhide sırr-ı

ma'adı söylemek

4. Āşikār olsun kayırmaz vâkıf-
ı zâr olmasa

āşikār-ı sırr-ı nefh-i rûh:

āşikār-ı sırr-ı nefh-i rûh:-

G: 117 Mısra: 13

Ruha üflenen sırrın açıklığı.

13. Āşikār-ı sırr-ı nefh-i rûh
olunca ğam degil

14. Ol kişiniñ ba'de-zâ Hakk
'ilmin 'irfân eylemiş

āşinā ol:

āşinā ol:-

G: 3 Mısra: 12

Bilmek.

11. Küntü kenziñ sırrın izhâr
eyledi hubbu'l-vaţan

12. Mü'min olmaz olmadan bu
sırta bir kes āşinā

āşinā-yı sır ol:

āşinā-yı sır ol:-

Thm: 3 Mısra: 20

Sırta vâkıf olmak.

19. Ser-çeşme bunca kıtreye
baħr-i vücūd imiş

20. Ser vermeyince olamadım
āşinā-yı sır

āşiyân-ı bāz-ı keşt:

āşiyân-ı bāz-ı keşt:-

G: 5 Mısra: 9

Seyir kuşunun yuvası.

9. Āşiyân-ı bāz-ı keştiñ kâkülü
ğam-hâr kııl

10. Kim ser-i zülfünde
ünsiyyet naşib olsun saña

āşiyân-ı kâkül:

āşiyân-ı kâkül:-

G: 20 Mısra: 8

Sevgilinin saçının yuvası.

7. Olmadı bir gün vişâliñ
bezmine dil dest-res

8. Āşiyân-ı kâkülün üzre yüce
pervâziñ et

'aşk ola:

'aşk ola:-

K: 11 Mısra: 103

*"Aşk olsun" anlamında sitem
sözü.*

103. Cihân bir yağlı kıuyruk
'aşk ola tâlib olan duta

104. Yeter erbâb-ı 'aşka bî-
tekellüf huşk ü ternâni

'aşka düş:

'aşka düş:-

G: 84 Mısra: 2

Āşık olmak.

1. Mecnûnu görmez misin
Leylâ haberin söyler

2. 'Aşka düşünce 'aşığ Mevlâ
haberini söyler

'aşk-ı hüsn:

‘aşk-ı hüsn:-

G: 100 Mısra: 11
Güzelliğın aşkı.

11. Hemān bir ‘aşk-ı hüsnüñ
neş’esidir inleyen göñlüm
12. Bilirsin dilde yokdur
ğayru’llāh bu sevdādır

‘aşk-ı hüsn:-

G: 26 Mısra: 9
(Sevgilinin) güzelliğinin aşkı.

9. ‘Aşk-ı hüsnüñ eyledi pā-
māl-i būd etmege dād
10. Mülkümüzde şeyhiyā bir
pādişāh olmazam hic

‘aşk-ı yār:**‘aşk-ı yār:-**

G: 7 Mısra: 10
Sevgilinin (Allah) aşkı.

9. Añladıñ çün gayrıdan bir
çāre yokdur şeyhiyā
10. ‘Aşk-ı yāra düş eger derseñ
ola dermān bañā

āşüfte ol:**āşüfte ol:-**

G: 70 Mısra: 11
Perişan olmak.

11. Olmayan āşüfte zülfünden
hicāb eyler şehā
12. Mū-be-mū kākülleriñden
şöhret ile şān açar

āteş ol:**āteş ol:-**

G: 144 Mısra: 6
Ateş gibi kızarmak.

5. Ruğlarıñ mağv eyledi
hurşid-i řāb-ı şal‘atın
6. Āteş oldu germ olup
bezminde pendimden benim

āteş saç:**āteş saç:-**

G: 148 Mısra: 3
Ateş saçmak, kızgın olmak.

3. Çarh ağzından ne āteşler
saçıpdır gāh gāh
4. Āteşi görsün velī āteş-
feşānımdan benim

āteş ur:**āteş ur:-**

G: 6 Mısra: 8
Ateş etmek.

7. Demidir āteşin şevk ile devr-
i şem‘a-i hüsnüñ
8. Ġazālīñ āteş urdu gāret etdi
bāl u per cāna

āteş ur:-

G: 94 Mısra: 1
Ateş vermek, tutuşturmak.

1. Edā-yı la‘l-i şeker-bār cāna
āteş urur
2. Çerāğ edem der ise hān u
māna āteş urur

āteş ur:-

G: 94 Mısra: 10

*Ateş vermek, tutuşturmak.*9. Şurāhī-veş yakılıp āh eder
seher Şeyhī10. Hāyāl-i vaşlñ ile yana yana
āteş urur**āteş ur:-**

G: 94 Mısra: 2

*Ateş vermek, tutuşturmak.*1. Edā-yı la'l-i şeker-bār cāna
āteş urur2. Çerāğ edem der ise hñan u
māna āteş urur**āteş ur:-**

G: 94 Mısra: 4

*Ateş vermek, tutuşturmak.*3. Kirişme-i ğazāli gör ki şem^c-i
tāb-ı ruḥı4. Zemīn-i bezme degil hep
zamāna āteş urur**āteş ur:-**

G: 94 Mısra: 6

*Ateş vermek, tutuşturmak.*5. Hevā-yı şā'ika-i dīde-i
şerāre-feşān6. Ki mülk-i pādişāh-ı
ḥusrevāna āteş urur**āteş ur:-**

G: 94 Mısra: 8

Ateş vermek, tutuşturmak.

7. Emān ile ocağına düşen dil-i

zārñ

8. Kenār-ı çeşm dilā dūdmāna
āteş urur**āteş ur:-**

G: 99 Mısra: 11

*Ateş vermek, tutuşturmak.*11. Zevki kaçdı cām-ı hicriñ
āteş urdu sīneme12. Sākīyā şun mey
dudağıñdan dudağıñ zevki var**āteş-fürüz-ı tāb-ı ğayret:*****āteş-fürüz-ı tāb-ı ğayret:-***

G: 119 Mısra: 7

*Kıskançlık ateşinin alevini
yakan.*7. O deñli ruḥlarıñ āteş-fürüz-ı
tāb-ı ğayretidir8. Sipihriñ pertev-i devrinde
güyā bī-nişān olmuş**āteş-i āh:*****āteş-i āh:-***

G: 131 Mısra: 1

*(Āşığıñ) ahının ateşi.*1. Āteş-i āhımla devrānı kebāb
etmek gerek2. Metn-i ḥüsnüñ şerḥini
faşlu'l-ḥitāb etmek gerek**āteş-i āh-ı dil-i sūzān:*****āteş-i āh-ı dil-i sūzān:-***

G: 164 Mısra: 6

Yanan gönlün ahının ateşi.

5. Tîğ-ı āhım ten niyāmından
baña çekdirme āh
6. Āteş-i āh-ı dil-i sūzāna
söyleñ söyleyin

āteş-i āh-ı seher-gāh:

āteş-i āh-ı seher-gāh:-

G: 6 Mısra: 3
Seher vakti (edilen) ahın ateşi.

3. Şabā tahrīk ederse āteş-i āh-
ı seher-gāhım
4. Ne mümkündür cihānda
şerh-i metn-i derd-i ser cānā

āteş-i derd-i muhabbet:

āteş-i derd-i muhabbet:-

G: 103 Mısra: 7
Aşk derdinin ateşi.

7. Āteş-i derd-i muhabbet bir
yana hicrān-ı ğam
8. Hey nice devrān ede hicrin
belāsı etdi pīr

āteş-i hicr:

āteş-i hicr:-

G: 132 Mısra: 5
Ayrılık ateşi.

5. Āteş-i hicriñle yakdıñ gerçi
kim
6. Şerbet-i vaşlıñla mev'ūd
eylediñ

āteş-i hüzn ü hazān:

āteş-i hüzn ü hazān:-

G: 11 Mısra: 1
Sonbahar ve kederin ateşi.

1. āteş-i hüzn ü hazānım arzı
etdim kabkara
2. Kopladı her yanımız hicr-i
bahār-ı dil-rübā

āteş-i kahr-ı firāk:

āteş-i kahr-ı firāk:-

G: 157 Mısra: 6
Ayrılığın kahreden ateşi.
5. Bezm-i hüsnünde tesellīsin
alıp kanmazsa dil
6. Āteş-i kahr-ı firākımla
şerārımdan şaķın

āteş-i sicc-i tabī'at:

āteş-i sicc-i tabī'at:-

K: 10 Mısra: 23
Maddi varlık zindanının ateşi.

23. Āteş-i sicc-i tabī'atden
halāş olan kişi
24. Zerreşin şems-i beķā
envārına fān eylemiş

āteş-i sūz:

āteş-i sūz:-

G: 20 Mısra: 11
Yakıcı ateş, aşk.

11. Āteş-i sūzuñ ile sīnem dāğ
dāğ et tek hemān
12. Ğayrılardan Şeyhī-i dil-
sūzuñu mümtāzıñ et

āteş-i sūzān:***āteş-i sūzān:-***

G: 114 Mısra: 9

Yakıcı ateş.

9. ‘Aşk bir āteş-i sūzān idigiñ
bildi gönül

10. Bu ‘acebdir yine eyler
bilerek yāra heves

āteşlere yakmak:***āteşlere yakmak:-***

G: 26 Mısra: 4

Āşık etmek, ateşe atmak.

3. Hüsüne kāfir mi oldum
‘aşık oldumsa meger

4. Bī-günāh āteşlere yakmak
günāh olmazam hic

atlas-ı dünyā:***atlas-ı dünyā:-***

G: 100 Mısra: 1

Dünya atlası, kumaşı.

1. Firāş-ı hāk-i rāhiñ atlas-ı
dünyādan a‘lādır

2. Başımda dūd-ı āhim tēc-ı
Kisrādan dü bālādır

āvāre ol:***āvāre ol:-***

G: 114 Mısra: 13

Perişan, şaşkın olmak.

13. Bi’l-heves olma şaşkın bir
meyñ āvāresi ol

14. Boşlama yār etegin eyleme
āgyāra heves

āvāre-i zūlf-i ruḥ-ı yār ol:***āvāre-i zūlf-i ruḥ-ı yār ol:-***

G: 55 Mısra: 7

*Sevgilinin yüzündeki saçın
perişanı olmak.*

7. Āvāre-i zūlf-i ruḥ-ı yār
olduğumuzdan

8. Vālā-keş-i ṭab‘-ı suḥanız
şafvetimiz var

āvāz eyle:***āvāz eyle:-***

G: 158 Mısra: 12

Feryat etmek.

11. Devr-i hüsünde yanup
olmağdayız biz maḥv u fān

12. Naḥl-i ümmīdinde varsın
bülbul āvāz eylesin

āvīze et:***āvīze et:-***

G: 148 Mısra: 11

Asmak, sevgiliye bakakalmak.

11. Çeşmimi nergis diye āvīze
etdim hüsünüñe

12. Ruḥlarıñ üzre bulunsun bir
nişānımdan benim

āvīze-i ümmīd:***āvīze-i ümmīd:-***

G: 28 Mısra: 5

Umut ışığı.

5. Vaşlımıñ āvīze-i ümmīdini
kaṭc etmekde
6. Dedigi çün rüz u şeb
göñlümde s̄ābit re'y şūḥ

ayāğ-ı 'aşk:

ayāğ-ı 'aşk:-

Thm: 2 Mısra: 17

Aşk kadehi.

17. Çek ayāğ-ı 'aşkı dūr
bīgāneye gösterme iz
18. Ol şanemle zāhidā 'uşşākı
görseñ diz-be-diz

ayağı yer bas:

ayağı yer bas:-

G: 50 Mısra: 10

Ayağı yere değmek.

9. Görünce gonce-i ḥandāni
būlbül-i gūyā
10. Ayağı yer mi başar per ü
bāl ile oynar

ayak baş:

ayak baş:-

G: 87 Mısra: 9

Uğramak.

9. Bezm-i ğam-ḥ'āra ayak baş
koma bir laḥza tehī
10. Şeyḥiyā bir gün olur ğayr
aradan yıqılır

ayak baş:-

K: 11 Mısra: 60

Uğramak.

59. 'Arūs-ı baḥt-ı bikrim
şüretinde gösterip ikrār
60. Ayak başdırma yā Rab
bezm-i ikrār üzre nādāni

ayaklar altına kal:

ayaklar altına kal:-

G: 38 Mısra: 10

Ezilmek, perişan olmak.

9. Elim tut luṭf u iḥsānıñla al
ḥāk-i mezelletden
10. Ayaklar altına kalmış faķir
ü pāy-mālīñdir

ayaklar altına kal:-

G: 40 Mısra: 15

Ezilmek, perişan olmak.

15. Göñlüm al bir kez ele
kaldım ayaklar altına
16. Mūr-ı göñlüm bilirim dest-i
Süleymānıñdadır

a'yān-ı mümkünāt:

a'yān-ı mümkünāt:-

Thm: 3 Mısra: 9

Mümkün varlıkların özleri.

9. A'yān-ı mümkünāta nazar
eyledim dilā
10. Kayd-ı şuverde her biri bir
kāra muntazır

āyāt-ı hüsn:

āyāt-ı hüsñ:

G: 105 Mısra: 9

(Sevgilinin) güzelliğinin ayetleri.

9. Gösterir āyāt-ı hüsñüñ

semme vechu'llāh ile

10. Mū-be-mū vechinde taḥrīr

eylemiş Qur'ānımız

āyāt-ı Qur'ān:**āyāt-ı Qur'ān:-**

G: 68 Mısra: 3

Kur'an ayetleri.

3. Oḳutsañ zāhide āyāt-ı

Qur'ān

4. Tehī gelmez peşin bāzār

ederler

āyātu'llāh-i kadīr:**āyātu'llāh-i kadīr:-**

G: 103 Mısra: 6

Kadir olan Allah'ın ayetleri.

5. Baḥş-i ḥikmet öğrenir şīrīn

lebinden 'arīfān

6. Her gören hüsñüñ oḳur

āyātu'llāh-i kadīr

'ayb dut:**'ayb dut:-**

G: 177 Mısra: 8

Ayıplamak.

7. Ḥākden ref eyle bu mestāne

göñlüm dostum

8. 'Ayb dutmañ düşdügi çün

dil gül-endām üstüne

'ayb et:**'ayb et:-**

G: 183 Mısra: 3

Ayıplamak.

3. Yıkılmış mest-i hüsñüñ

olduğum 'ayb etmesin yārān

4. Bu baḥt-ı dil-güşā iclāl-i

devletle baña geldi

'ayb eyle:**'ayb eyle:-**

Thm: 4 Mısra: 13

Ayıplamak.

13. Āh edersem beni 'ayb

eyleme firḳat demidir

14. Ḥ'ān-ı iḥsānıñ ile şimdi pür

olmuş gülzār

'ayb gör:**'ayb gör:-**

G: 60 Mısra: 7

Ayıplamak.

7. Cām-ı maḥbūb ile me'yūs

olduğum 'ayb görmeñiz

8. Ehl-i 'aşkıñ dīdesi her

zerrede Ḥaḳ-bīn olur

'ayb gör:-

G: 76 Mısra: 9

Ayıplamak.

9. Ehl-i vecdiñ ṭarab-engīz

olduğun ‘ayb görmeñiz
10. Onlarıñ her lāsınıñ encāmı
bir illā olur

āyīn ed:

āyīn ed:-

Trc.: 1 Mısra: 26
Yeni bir âdet edinmek.

25. Beni gördükde niçin
kaşlarıñı çin edesin
26. Aynada keñdine bir
başkaca āyīn edesin

āyīn ol:

āyīn ol:-

G: 60 Mısra: 4
Âdet haline gelmek.

3. Kâsd edip dil-ḥ‘āhım üzre
dönmedi bir laḥza çarḥ
4. Ḥavf eder ‘uşşāka bundan
böyle bir āyīn olur

āyīne-i aġyār:

āyīne-i aġyār:-

G: 57 Mısra: 14
*Başkasının aynası, rakibin
(gönül) aynası.*

13. Bir ḥaḳīḳatdir merātib-i
muhtelif
14. Āyīne-i aġyārda Şeyḥī yāri
gör

āyīne-i baḥt-ı siyāh:

āyīne-i baḥt-ı siyāh:-

G: 177 Mısra: 9

Kara bahtın aynası.

9. Gösterir āyīne-i baḥt-ı
siyāhım bilirim
10. Şeyḥīye her neş‘ede ālām
ālām üstüne

āyīne-i bī-jeng-i şafā:

āyīne-i bī-jeng-i şafā:-

G: 55 Mısra: 10
Huzurun temiz aynası (gönül).

9. Pā-beste-i la‘l-i leb-i şīrīniñ
olaldan
10. Āyīne-i bī-jeng-i şafā
fiṭnatımız var

āyīne-i cānān:

āyīne-i cānān:-

G: 27 Mısra: 12
Sevgilinin aynası.

11. Rūz u şeb meyḥāne-i
rindān içinde nev-be-nev
12. Gösterir esrūklere āyīne-i
cānān ḳadeḥ

āyīne-i dil:

āyīne-i dil:-

G: 116 Mısra: 9
Gönül aynası.

9. Cemāl-i ḥüsn-i dil-dārı
görünce āyīne-i dilde
10. Gönül cem‘iyyetin cem‘
eyleyen bāzārı neylermiş

āyīne-i dil:-

G: 174 Mısra: 3
Gönül aynası.

3. Sil süpür āyīne-i dilden
ğubār-ı gayrıyı
4. Şol gönül lâyıķ mıdır sultāna
pür-hāşāk ola

āyīne-i dil:-

G: 176 Mısra: 3
Gönül aynası.

3. Seyr eyleriz āyīne-i dilden
leb-i yāri
4. Āyīne gibi çehre-i ğam-hār
elimizde

āyīne-i dil:-

G: 50 Mısra: 14
Gönül aynası.

13. Cemāl-i nūrı nār-ı kāl u hāl
ile Şeyhī
14. Hayālī āyīne-i dilde vişāl ile
oynar

āyīne-i mülkünde:***āyīne-i mülkünde:-***

G: 117 Mısra: 16
Dünya aynası.

15. Cümleden gören görünen
kendidir kend'özünü
16. Kend'özün āyīne-i
mülkünde seyrān eylemiş

āyīne-i nümā ol:***āyīne-i nümā ol:-***

G: 86 Mısra: 6
Gösteren ayna olmak.

5. Dem-i nesīm-i nebīden
ħakāyıķ etdi zuhūr
6. Āyīne-i nümā oldu
mü'essire-i āşār

āyīne-i sırr-ı zuhūr-ı kâ'ināt:***āyīne-i sırr-ı zuhūr-ı kâ'ināt:-***

G: 123 Mısra: 7
*Kâinatın meydana gelmesinin
sırrını gösteren ayna.*

7. Gözleriñ āyīne-i sırr-ı
zuhūr-ı kâ'ināt
8. Mübtelāna lebleriñdir menn
ü selvādan ğaraż

āyīne-i ümmü'l-kitāb:***āyīne-i ümmü'l-kitāb:-***

G: 14 Mısra: 2
*Ana kitap olan Kur'an-ı
Kerim'in aynası.*

1. Ħamdülillāh pāk-dāmen
şeyhe etdim intisāb
2. Mazhar-ı feyż-i Ħudā āyīne-i
ümmü'l-kitāb

āyīn-i letāfet:***āyīn-i letāfet:-***

G: 104 Mısra: 5
Güzellik ayini, merasimi.

5. Bu āyīn-i letāfet bizlere

maḥşūşdur ancak

6. Göñül gülzār içre bülbülân-ı
Nakşibendiz biz

‘ayn-ı hakikat:

‘ayn-ı hakikat:-

G: 1 Mısra: 4

Hakikatin kendisi.

3. Na‘t-ı evşāf-ı cemilinden
bizi dūr etmesin

4. Şāh-rāh-ı sünneti ‘ayn-ı
hakikatdir baña

‘ayn-ı ‘ibret:

‘ayn-ı ‘ibret:-

G: 109 Mısra: 3

‘ibret gözü

3. Şü‘ünāt-ı Hudadır nakş-ı
‘ālem ‘ayn-ı ‘ibretle

4. Kişi Haq-bīn olunca neşve-i
buṭlāna incinmez

‘ayn-ı necātü’l-‘ibād:

‘ayn-ı necātü’l-‘ibād:-

Ms: 1 Mısra: 15

Kulların kurtuluş kaynağı.

15. Hilkatdir ‘ayn-ı necātü’l-
‘ibād

16. Bi‘setdir maḥz-ı hayātü’l-
‘ibād

‘ayş et:

‘ayş et:-

Thm: 2 Mısra: 24

Yiyip içmek, eğlenmek.

23. Bī-beḳā ‘ālemde rızq için
ne endīş edelim

24. ‘Ömre Rūḥī i‘tibār olmaz
hemān ‘ayş edelim

‘ayş u dem:

‘ayş u dem:-

G: 3 Mısra: 5

*Yeme içme, hayatın zevkini
çıkarma.*

5. Dest-i mürşidde konulmuş
‘āşıkıñ ‘ayş u demi

6. Vech-i zāt-ı Kibriyādır ol
kadehde mey oña

‘ayş u zevk ed:

‘ayş u zevk ed:-

G: 162 Mısra: 5

Yiyip içip eğlenmek.

5. Muḥabbetiñle şanma ‘ayş u
zevk eder göñlüm

6. Hayāl-i ḥüsn ü sūz-ı āfitāb
olup giderin

az eyle:

az eyle:-

G: 158 Mısra: 2

Azaltmak.

1. Ben niyāz etmekteyim
isterse biñ nāz eylesin

2. Āh kim mümkün müdür
nāzın biraz az eylesin

az ol:

az ol:-

G: 178 Mısra: 1

Az olmak.

1. Dil cefā-yı yārdan kaçmaz
vefā az olmasa
2. Olsun ammā çağ bu deñli
mühlik-i nāz olmasa

‘azāb-ı dūzah:**‘azāb-ı dūzah:-**

G: 108 Mısra: 5

Cehennem azabı.

5. ‘Azāb-ı dūzah ile korkudup
durur vā‘iz
6. Efendi çek diliñ ki biz seni
güzel bilüriz

azāb-ı kabr:**azāb-ı kabr:-**

G: 54 Mısra: 13

Kabir azabı.

13. Azāb-ı kabri şorma zāhidā
Şeyhī sitem-kāra
14. Biz onu bilmeyiz ammā
cefā-yı dil-rübādan şor

‘azāb-ı nār:**‘azāb-ı nār:-**

G: 67 Mısra: 9

Cehennem azabı.

9. ‘Azāb-ı nār u haşr u neşr ile
bizi zāhid

10. Ne korkudup durursun

bizde maḥv-ı fān okunur

āzād et:**āzād et:-**

G: 134 Mısra: 4

Serbest bırakmak, kurtarmak.

3. Hālet-i ‘aşkıñ ile ḥavf u
recādan āḥir
4. Gayra isnād қо zīrā ki sen
āzād etdiñ

āzād ol:**āzād ol:-**

G: 173 Mısra: 4

Kurtulmak.

3. Nice yıl yansın yakılsın cān
u ten
4. Tek bu nefsi-şūmdan āzād
ola

āzāde vü lā-ḳayd ol:**āzāde vü lā-ḳayd ol:-**

G: 104 Mısra: 7

Hür ve alakasız olmak.

7. Nüküş-ı māsivādan olmuşuz
āzāde vü lā-ḳayd
8. Cemāl-i pīr-perver ‘āşıkān-ı
Nakşibendiz biz

āzāde-i müjgān et:**āzāde-i müjgān et:-**

Kt: 6 Mısra: 4

*(Sevgilinin) kirpiklerinden
kurtarmak.*

3. Çeşmini ürkütme peykânın nişân et sîneme
4. Öldür ihyâ etmege âzâde-i müjgâniñ et

a‘zam et:

a‘zam et:-

K: 11 Mısra: 32
Yüceltmek.

31. Hâyâl-i ma‘nîdir gūyâ müzâhir ma‘nâdır zâhir
32. Şu‘ûnâtında zâtıñ a‘zam etdi cism-i insânı

‘azîm ol:

‘azîm ol:-

G: 56 Mısra: 12
Büyük olmak.

11. Kes tiğ-ı sükûn ile lisân-ı raķîbi dil-berâ
12. Cirmi şıfırdır ammâ cürmü ‘azîm olur

‘azm et:

‘azm et:-

G: 23 Mısra: 2
Yönelmek, kararlılıkla gayret göstermek.

1. Fâris-i mışr-ı hâyâl-i t̄ab‘ sür meydâna at
2. Çanda ‘azm etsek umūruñ himmet-i merdâna at

‘azm et:-

K: 11 Mısra: 29
Yönelmek, kararlılıkla gayret göstermek.

29. N’ola teşhîre ‘azm etse dem-i mu‘ciz-i yed-i beyzâ
30. Mu‘aţtar eylesin feyz-i muķaddes ile mürgâni

‘azm-i gülistân ed:

‘azm-i gülistân ed:-

Kt: 13 Mısra: 3
Gül bahçesine gitmek.

3. Nevrüz erişip ‘azm-i gülistân edelim gel
4. Ey t̄ac-ı çarâvet yürü başımda yeriñ var

âzürde-ḥâl:

âzürde-ḥâl:-

Mısra: 3
İncinmiş, küskün.

3. N’olur âzürde-ḥâlîñ ḥâtırın alsañ eyâ bir kez
4. Der iseñ ersek murâda eyleyem aḡyâra istignâ

âzürde-i kevkeb:

âzürde-i kevkeb:-

G: 8 Mısra: 25
Küskün yıldız.

25. Hele ḥasret-zede âzürde-i kevkeb Şeyḥî

26. Nakş-i teşhîrini levh-i dile
etdim imzâ

-B-

bâb-1 'aşk-1 vaşf-1 hayvânî:

bâb-1 'aşk-1 vaşf-1 hayvânî:-

K: 11 Mısra: 96

Hayvani vasıflı aşk kapısı.

95. Zer ü sîm oldu maşşūd

‘âlem içre zâhir ü bâtın

96. Harâbâtla kapandı bâb-1

‘aşk-1 vaşf-1 hayvânî

bâb-1 bâb:

bâb-1 bâb:-

G: 35 Mısra: 5

Kitabın bölümlerinin kapısı.

5. Gîsûları bâb-1 bâb kâkülü

faşlu'l-kitâb

6. Nüşâ-i vechinde her bir kılı

bir bâbdır

bâb-1 lutf:

bâb-1 lutf:-

G: 158 Mısra: 9

Cömertlik kapısı.

9. Bâb-1 lutfunda ‘aceb midir
mürüvvet kânına

10. Ğayrılardan ‘aşıkıñ

meclisde mümtâz eylesin

bâb-1 vaşl:

bâb-1 vaşl:-

G: 127 Mısra: 8

Kavuşma kapısı.

7. Eşiginde gerçi biz rind-i

faķîriz zâhidâ

8. Bâb-1 vaşlından bizi zann

eyleme olmuş ırağ

bâb-1 vuşlat:

bâb-1 vuşlat:-

G: 164 Mısra: 10

Kavuşma kapısı.

9. Dergehinde ben onuñ bir

bende-i dervîşiyem

10. Bâb-1 vuşlatdan açıp

şeyhâne söyleñ söylesin

bâ-çenâr ol:

bâ-çenâr ol:-

G: 182 Mısra: 11

Çınar ağacıyla olmak.

11. Fevc-i büleñd bâ-çenâr

olduğuna bakma sen

12. Kaşık kaşık geceler içindeki

balımı

bâd-bân-1 baħr-i vaşl:

bâd-bân-1 baħr-i vaşl:-

Thm: 2 Mısra: 8

Kavuşma denizinin yelkeni.

7. Cân fedâ etmek güzel cânân

bilsin ğam degil

8. Bâd-bân-1 baħr-i vaşlıñla

degilsek ğam degil

bâde-i la‘l:

bāde-i la'li:

Mt: 12 Mısra: 2

*Kırmızı şarap (sevgilinin
dudağı).*

1. Şunma sākī sāğar-ı ruhsarı
doldur boş boş
2. Pür olursa bāde-i la'liñ olur
sarhoş hoş

bāde-i rindān:***bāde-i rindān:***

G: 70 Mısra: 14

Rintlerin şarabı.

13. Şeyhiyā bir kāsedir her
mışra'ında bu ğazel
14. Sīne-i ehl-i dilāna bāde-i
rindān açar

bāde-i vīrāne-i 'aşk:***bāde-i vīrāne-i 'aşk:***

G: 151 Mısra: 4

Aşk viranesinin şarabı.

3. Bir mey-gedeniñ çünkü mey-
i hicri tükenmez
4. Geçdim ben o bāde-i vīrāne-
i 'aşkıım

bād-ı 'alāyık:***bād-ı 'alāyık:***

G: 86 Mısra: 1

Dünyevi alakaların rüzgârı.

1. Reh-i hüviyyeti bād-ı 'alāyık
etdi gubār

2. Esīr-i çend-i tabāyi'-i
mü'evvel-i aḥbār

bād-ı hevā:***bād-ı hevā:***

G: 87 Mısra: 6

Bedava rüzgâr.

5. Būs-ı ruhsarıñ ile sīnemi
kandır zīrā
6. Şişe boş olsa hemān bād-ı
hevādan yıkılır

bād-ı şabā:***bād-ı şabā:***

Kt: 25 Mısra: 2

Seher yeli, Sabā rüzgârı.

1. Māha beñzetdim ruḡ-ı dil-
dārı gördüm çünkü şāf
2. Zülf-i 'anber-būlarıñ bād-ı
şabā etmiş şikāf

bāğ-ı 'ālem:***bāğ-ı 'ālem:***

Thm: 2 Mısra: 14

Kâinat bahçesi.

13. Senden alır feyz-i envāri
çerāğ-ı 'ālemiñ
14. Ağlasak biz gam degil sen
gül ki bāğ-ı 'ālemiñ

bāğ-ı behişt:***bāğ-ı behişt:***

G: 49 Mısra: 7

Cennet bahçesi.

7. Sensiz dil-i dīvānem bāğ-1

behişti netsin

8. Zülfün hayāli gönlümde

lāle-zār olmuşdur

bāğ-1 behişt-i dil:

bāğ-1 behişt-i dil:-

G: 48 Mısra: 9

Gönlün cennet bahçesi.

9. Bāğ-1 behişt-i dile eyle nazar

ber-ka-dem

10. Şeyhī seferdir vaṭan menzil

alan ayağdır

bāğ-1 cemāl:

bāğ-1 cemāl:-

G: 46 Mısra: 5

Güzellik bağı.

5. Bāğ-1 cemālīñ içre hüsniñ

gören şeydālar

6. Bu hüsniñ ü bu ra'nalıq bilmez

neden olmuşdur

bāğ-1 cihān:

bāğ-1 cihān:-

G: 47 Mısra: 2

Kâinat bahçesi.

1. Bülbül-i şeydālara dağ üstü

bāğdır

2. Hicriñ ile bendeñe bāğ-1

cihān dağdır

bāğ-1 çemen ol:

bāğ-1 çemen ol:-

G: 46 Mısra: 1

Yeşil bahçeye dönmek.

1. Çeşm-i ğazālīñ dilde bāğ-1

çemen olmuşdur

2. Nafeñ hayāli hālā müşk-i

Hoten olmuşdur

bāğ-1 dehr:

bāğ-1 dehr:-

K: 11 Mısra: 40

Dünya bahçesi.

39. Unutdurdu bize çeşm-i

ğazālīñ nergis-i bezmi

40. Süpürdü bāğ-1 dehrīñ

sünbülüñ cārub-ı müjgāni

bāğ-1 dehr:-

Trc.: 1 Mısra: 13

Dünya bahçesi.

13. Bāğ-1 dehr içre ne sünbül

ne gül-i ter bulunur

14. Hāsbi hāl etmege şehir içre

ne hem-ser bulunur

bāğ-1 hicr:

bāğ-1 hicr:-

G: 20 Mısra: 9

Ayrılık bahçesi.

9. Bāğ-1 hicriñde beni bülbül

gibi koyma ğarīb

10. Bağrı yanmış 'aşıkıñ

pervāne-veş dem-sāziñ et

bāğ-1 hüsni:

bāğ-1 hüsn:-

G: 32 Mısra: 7

*(Sevgilinin) güzellik bahçesi.*7. Bāğ-1 hüsnünde gül-i bûy-1
vişâli serv-kaç8. Mübtelāya şöyle der kim
misk-i ezferden lezîz**bāğ-1 kalb:*****bāğ-1 kalb:-***

G: 5 Mısra: 11

*Gönül bahçesi.*11. Bāğ-1 kalbiñde koma
evhām-1 hār-1 māsivā12. Nahl-i ma'nā ser çekip
rif'at naşîb olsuñ saña**bāğ-1 ruḥ:*****bāğ-1 ruḥ:-***

G: 41 Mısra: 3

*(Sevgilinin) yanak bahçesi.*3. Gönül eser güllenip bāğ-1
ruḥundan bir gül ister4. Degil benden o cādū
ruḥlarınıñ gül gülündendir**bāğ-1 sîne:*****bāğ-1 sîne:-***

G: 42 Mısra: 1

*Gönül bahçesi.*1. Bāğ-1 sînemde benim bir
gece güller açılır2. ʿİyd olup pâyını būs etmede
diller açılır**bāğ-1 ümmîd:*****bāğ-1 ümmîd:-***

G: 92 Mısra: 8

*Umut bahçesi.*7. Gök ter oldu şerm ile sünbül
görünce kākülüñ8. Bāğ-1 ümmîdinde ʿaşkıñ
nergis efrūzu var**bāğ-1 vaḥdet:*****bāğ-1 vaḥdet:-***

G: 172 Mısra: 7

*Allah'ın birliğinin bahçesi,
âlem.*7. Bu bāğ-1 vaḥdet içre gayra
yol yok8. Odur bülbül odur gül
güldeki bû**bāğ-1 vaşl:*****bāğ-1 vaşl:-***

G: 20 Mısra: 4

*Kavuşma bahçesi.*3. Meclisinde mürğ-i hüsnüñ
koyma düşsün ellere4. Bāğ-1 vaşl içre mürüvvet kıl
şikâr-endâziñ et***bāğ-1 vaşl:-***

K: 11 Mısra: 46

Kavuşma bahçesi.

45. ‘Arūs-ı meyveye dāmād
içindir zīnet-i eṣcār
46. Çeker naḥl-i ümīdiñ bāğ-ı
vaşl içre ḥırāmānı

bāğ-ı vech:

bāğ-ı vech:-

G: 52 Mısra: 14
(Sevğlinin) yüzünün bahçesi.

13. Var ümīdim mest-i vaşl-ı
yār olam
14. Bāğ-ı vechiñde mey-i gül-
gün olur

bağrı yanmış:

bağrı yanmış:-

G: 20 Mısra: 10
İçi yanmış, dertli.

9. Bāğ-ı hicriñde beni bülbül
gibi koyma ğarīb
10. Bağrı yanmış ‘āşıkıñ
pervāne-veş dem-sāziñ et

bā-ḥaber ol:

bā-ḥaber ol:-

G: 39 Mısra: 10
Haberdar olmak.

9. Ne lāzım ma‘rifet-i sırrını
bile ‘ālem
10. Olunca bā-ḥaber şafāña bī-
ḥaber diyeler

bahāeddīn-i şāh-ı nakşibendī:

bahāeddīn-i şāh-ı nakşibendī:-

G: 90 Mısra: 1

Nakşibendī tarikatının şahı
Bahāeddīn Nakşibend.

1. Bahāeddīn-i şāh-ı
Nakşibendī dest-gāhımdır
2. Nişār-ı māye-i feyż-i
tarīkatde efendimdir

bahār-ı bezm:

bahār-ı bezm:-

K: 11 Mısra: 68
Sohbet meclisi baharı.

67. Şaḫın zülf-i niğāra ey şabā
ref‘-i ğubār etme
68. Bahār-ı bezme ḥüsn-i
ṭal‘atıñ nevrüz-ı sulṭānī

bahār-ı eşk:

bahār-ı eşk:-

G: 62 Mısra: 5
Gözyaşı baharı, mevsimi.

5. Bahār-ı eşki ḥāk-i pāyine
nişār etmek
6. Esīr-i zülf-i hezār-āşinādan
el mi deger

bahār-ı ḥāşiyet:

bahār-ı ḥāşiyet:-

G: 24 Mısra: 14
Meziyet baharı.

13. Gözümden ṭamlaya
ṭamlaya baḥr oldu göñül Şeyḫī
14. Bahār-ı ḥāşiyetdir ḳalbe
nīsān olmağa bā‘iş

bahār-ı hüsn:***bahār-ı hüsn:-***

G: 54 Mısra: 7

Güzelliğin baharı.

7. Bahār-ı hüsnüñ eyyām-ı

hazānın şorma ağıyāra

8. Onu kerrāt ile görmüş

geçirmiş āşinādan sor

bahār-ı mülk:***bahār-ı mülk:-***

K: 11 Mısra: 44

Dünyanın baharı.

43. O sultān-ı kerem-

bahşāyişin vaşfında maḥşūruz

44. Bahār-ı mülke feyz-i aqdes-
i nevrüz-ı sultānī**bahār-ı şevk:*****bahār-ı şevk:-***

K: 11 Mısra: 52

*Sevinç baharı.*51. Erişmez sāye-i ihsāna dest-
i tab^c-ı nā-pākiñ52. Bahār-ı şevk ile ehl-i diliñ
dolmağda dāmānı**baḥr ol:*****baḥr ol:-***

G: 24 Mısra: 13

Denize dönmek.

13. Gözümden tamlaya

tamlaya baḥr oldu gönül şeyḥī

14. Bahār-ı ḥāşiyetdir ḳalbe
nīsān olmağa bā'is**baḥr-ı vaḥdet:*****baḥr-ı vaḥdet:-***

K: 10 Mısra: 27

Birlik denizi.

27. Baḥr-ı vaḥdetden

temevvüc eyleyince bu şuver

28. Zāta ism ü vaşfını şüretle
ḳaftān eylemiş**baḥr-i 'ālem-i tecrīd:*****baḥr-i 'ālem-i tecrīd:-***

Kt: 33 Mısra: 1

*Soyutlanma âleminin denizi.*1. Sürdü baḥr-i 'ālem-i
tecrīdden keştī beni2. Dün-ı dükkān hüsn-i
istiğnāda berber tāzesi**baḥr-i 'aşk:*****baḥr-i 'aşk:-***

G: 40 Mısra: 19

*Aşk denizi.*19. Hüsnüñ ile baḥr-i 'aşkıñ
Ḥaḳḳ bilir yeksāndır20. Berzahun lā yebğiyān dürr
ü mercānıñdadır***baḥr-i 'aşk:-***

Thm: 2 Mısra: 16

Aşk denizi.

15. Sen gül-i ḥandānısın biz

bülbül-i nālānıyız

16. Dürr-i eškiñ baħr-i
‘aşkımdan çıkar ihlāşa diz

baħr-i bī-pāyān:

baħr-i bī-pāyān:-

G: 77 Mısra: 4
Sonsuz deniz.

3. Hāl-i ruhsārīñ görelden
şemme vecħu’llāh ile

4. Kaatre kaatre gözlerimden
baħr-i bī-pāyān aħar

baħr-i dil:

baħr-i dil:-

G: 111 Mısra: 8
Gönül denizi.

7. Bu nefsi serkeş ile ma‘reke
günü dil-dār

8. Temevvüc etse baħr-i dil
i‘ānet etse biriz

baħr-i hüviyyet:

baħr-i hüviyyet:-

Ş: 1 Mısra: 17
Hakikat denizi.

17. Dilim baħr-i hüviyyetden
çeker Hū

18. Gönül Şeyhī talebkārı küllī
bu

baħr-i lutf:

baħr-i lutf:-

G: 33 Mısra: 5
İyilik, cömertlik denizi.

5. Baħr-i luţfundan ırağ
olmam lebinden ayrılıp

6. Var ümīdim ki ħayāl-i ħaţţ-ı
çenber eglenir

baħr-i muħabbet:

baħr-i muħabbet:-

G: 115 Mısra: 15
Aşk denizi.

15. Temevvüc etmedin baħr-i
muħabbet zāhid-i ħod-bīn

16. Kitāb-ı dürr-i ma‘nā üzre
ancağ sāde-rū almış

baħr-i şuğl-i hengām:

baħr-i şuğl-i hengām:-

K: 11 Mısra: 63
Zamanın meşgale denizi.

63. Bu baħr-i şuğl-i hengām
içre depretdim kalem güyā

64. Getirdim ben de küstāhāne
bu nuţķ-ı perīşānı

baħr-i vücūd:

baħr-i vücūd:-

G: 38 Mısra: 1
Varlık denizi.

1. Temevvüc eyleyen baħr-i
vücūd içre kemālīñdir

2. Dil-i ‘uşşākı yağmā eyleyen
ħüsn-i cemālīñdir

baħr-i vücūd:-

Thm: 3 Mısra: 19

Varlık denizi.

19. Ser-çeşme bunca kıtreye

baħr-i vücūd imiş

20. Ser vermeyince olamadım

āşinā-yı sır

baħş et:

baħş et:-

G: 56 Mısra: 9

Sözünü etmek.

9. Şūfī bizimle baħş etmege

ķādir midir hīç

10. Söyletme zāhidā bizi şā'ir

kelīm olur

baħş-i dīn et:

baħş-i dīn et:-

G: 60 Mısra: 13

Dinden söz etmek.

13. Dün işitdim Şeyħiyā

münkir edermiş baħş-i dīn

14. Bilsen evvel dinsiziñ

tutduğı kağı dīn olur

baħş-i hikmet:

baħş-i hikmet:-

G: 103 Mısra: 5

Hikmet meselesi.

5. Baħş-i hikmet öğrenir şīrīn

lebinden 'arifān

6. Her gören ħüsnüñ okur

āyātu'llāh-i ķadīr

baħşiñ eyle:

baħşiñ eyle:-

G: 72 Mısra: 12

Sözünü etmek, lafını açmak.

11. Mekteb-i rindāna gel etme

cedel

12. Baħşiñ eyler fitne-i ĩmā el-

ħazer

baħt-ı dil-güşā:

baħt-ı dil-güşā:-

G: 183 Mısra: 4

Gönül açan talih.

3. Yıkılmış mest-i ħüsnüñ

olduğum 'ayb etmesin yārān

4. Bu baħt-ı dil-güşā iclāl-i

devletle baña geldi

baħt-ı siyāh:

baħt-ı siyāh:-

G: 146 Mısra: 4

Kara baht.

3. Kākülüñ ruħsārıñı püşīde

eyler dostum

4. Hiç bir aķ gün görmedim

baħt-ı siyāhımdan benim

baħt-ı siyāh:-

Trc.: 1 Mısra: 46

Kara baht.

45. Keremiñden umarım

eyleyesin 'afv-ı günāh

46. Beni pā-māl-i ģam-ı hicriñ

eden baħt-ı siyāh

ba'īd eyle:

ba'īd eyle:-

G: 9 Mısra: 13

Uzaklaştırmak.

13. Eylemezsin bilirim Şeyhī

ķuluñ vaşla ba'īd

14. Ķākülünle şimdilik zülf-i

celālīndir baña

ba'īd ol:***ba'īd ol:-***

G: 8 Mısra: 14

Uzaklaşmak.

13. Buna şakat mı gelir hiç bu

taħammül mü olur

14. Ben ba'īd olmada etmekde

taķārrüb cühelā

bā'is ol:***bā'is ol:-***

Kt: 7 Mısra: 1

Sebep olmak.

1. Olur ķahrıñ gehī ihsāna bā'is

2. Yolunda derd ü ğam

dermāna bā'is

bā'is-i devlet:***bā'is-i devlet:-***

Ms: 1 Mısra: 12

Mutluluk sebebi.

11. Her 'amele sünnetdir

iftitāh

12. Bā'is-i devlet sebab-i

inşirāh

bā'is-i ĩcād ol:***bā'is-i ĩcād ol:-***

K: 11 Mısra: 23

*Yaratılmaya sebep olmak.*23. Ķü vaşf-ķān-ı dilber bā'is-i
ĩcādıñ olmuşdur

24. Terennüm ile geldi

mevsim-i gül-berg-i ħandānı

bā'is-i 'irfān ol:***bā'is-i 'irfān ol:-***

G: 89 Mısra: 2

(Āşıĝın) irfanına vesile olmak.

1. Ğubār-ı kākülün tütüā-yı

çerşm-i cānım olmuşdur

2. Şafā-yı zülf-i ĝisū bā'is-i

'irfānım olmuşdur

bā'is-i rāh-ı infişāl et:***bā'is-i rāh-ı infişāl et:-***

Kt: 29 Mısra: 4

*Ayrılık yolunun sebebi kılmak.*3. Fi'l-meşel 'ālem-i 'aşķ içre
hemān

4. Bā'is-i rāh-ı infişāl edelim

bā'is-i rīzān ol:***bā'is-i rīzān ol:-***

G: 35 Mısra: 7

Dökülmeye sebep olan.

7. Fitne-i gerdüna āh bā'is-i

rīzān olan

8. Çeşm-i ciger-süzdan kaçre-i
hün-âbdır

bāl aç:

bāl aç:-

K: 10 Mısra: 40

Kanat açmak.

39. Mürğ-i dil bu beyza-i
‘unşurdan eylerse ‘urūc

40. Bāl açıp gaybu’l-guyūbu
sırr-ı cevlan eylemiş

bāl u per:

bāl u per:-

G: 6 Mısra: 8

Kol kanat.

7. Demidir âteşin şevk ile devr-
i şem‘a-i hüsnün

8. Ġazālīñ âteş urdu ġāret etdi
bāl u per cāna

bālā ol:

bālā ol:-

G: 76 Mısra: 6

Yüce olmak.

5. ‘Aklı derbend fikri burc
vehmiñ hisār etmez iseñ

6. Aşk hākim şevk ġālib
menziliñ bālā olur

bālīn et:

bālīn et:-

Trc.: 1 Mısra: 33

Yastık yapmak.

33. Baña raġmen o siyeh-rūları
bālīn edesin

34. Niçin olsun beni her vech
ile ġamġin edesin

bārān-ı ‘aşk:

bārān-ı ‘aşk:-

G: 77 Mısra: 9

Aşk yağmuru.

9. Dökülür bārān-ı ‘aşk ebr-i
cemālīñden şehā

10. Reşha reşha sīnem üzre
lü’lü’ vü mercān aķar

bārgāh-ı vahdet:

bārgāh-ı vahdet:-

K: 9 Mısra: 31

Allah'ın birlik makamı,

Allah'la bir olma yeri.

31. Ālem-i ġudsīde açmak diler
iseñ per ü bāl

32. Bārgāh-ı vahdete derbān
olanlar nīk ü bed

bār-ı emānet:

bār-ı emānet:-

G: 81 Mısra: 17

Emanet yükü.

17. ‘Āşıkıñ bār-ı emānetle
bükülmüş ġaddi

18. Şeyhiyā zāhidi gör kibr ü
riyā mı getirir

bār-ı girān:

bār-1 girān:-

G: 88 Mısra: 7

*Ağır yük.*7. Da‘vet-i zühd ü vera‘ bār-1
girāndır bilirim8. Seni bu bezme meger ‘aşk
ile yā Hū getirir**bār-1 hevā:*****bār-1 hevā:-***

Mt: 21 Mısra: 1

*Arzu yükü.*1. ‘Aşıkñ bir iki gün bār-1
hevāsın çekmek2. Āhret mezra‘ıdır çünkü bu
dünyā biç ek**bār-1 keşret:*****bār-1 keşret:-***

G: 5 Mısra: 17

*Çokluğun ağırlığı.*17. Bār-1 keşret kıddiñ elbetde
eder bir nev-şikibān18. Terk-i külfet ile tā ülfet
naşib olsun saña**bār-1 riyā:*****bār-1 riyā:-***

G: 57 Mısra: 9

*İki yüzlülüğün yükü.*9. Kıddini lām eylemiş bār-1
riyā10. Şalınıp şadre geçer pindarı
gör**baş eg:*****baş eg:-***

G: 107 Mısra: 8

*Boyun eğmek.*7. Biz o ferzend-i ħarābāt-1
nesīm-i kākülüz8. Ĥāceye baş egmeziz pīr-i
muğandır yerimiz***baş eg:-***

G: 37 Mısra: 5

*Boyun eğmek.*5. Naħsına vü sa‘dına baş
egmeyiz şimden geri6. Kec-külāh etmekdeyiz şeydā
olan mestānedir***baş eg:-***

G: 55 Mısra: 5

*Boyun eğmek.*5. Baş egmedeyiz dergehine
pīr-i muğāniñ6. Sākī bize mey şun ki kavī
lezzetimiz var**baş koy:*****baş koy:-***

G: 52 Mısra: 9

*Bütün varlığıyla kendini
vermek.*9. Eşiginde baş kıoyanlar
‘ākıbet

10. Vakt olur vaşlîñ ile
memnûn olur

baş koy: -

Ms: 1 Mısra: 50

*Bütün varlığıyla kendini
vermek.*

49. Oldu musahhar oña nüh
āsumān

50. Kulluğa baş koydu
zemīnü'z-zemān

baş üstüne:

baş üstüne: -

G: 153 Mısra: 13

*Buyurduğunuzu yaparım,
emredersiniz, peki efendim,
başım la beraber.*

13. Zülfüne ber-dār olam baş
üstüne

14. Tek o sīm-endāma derbān
eylesin

başdan çıkar:

başdan çıkar: -

G: 148 Mısra: 7

Doğru yoldan saptırmak.

7. Aşk meydānında çün başdan
çıkardıñ sen beni

8. Gör niçe biñ başlıdır
korkmaz mı kanımdan benim

başdan çıkar: -

Trc.: 1 Mısra: 6

Doğru yoldan saptırmak.

5. Burada dem uramaz gamzesi
her ki erdir

6. Bizi başdan çıkarın hep leb-i
şirīn-terdir

başım da yeriñ var:

başım da yeriñ var: -

Kt: 13 Mısra: 4

*Başım da yeri olmak, her zaman
iyi ağır lanmak.*

3. Nevrüz erişip ‘azm-i
gülistān edelim gel

4. Ey tāk-ı ʔarāvet yürü
başım da yeriñ var

başına geçir:

başına geçir: -

K: 11 Mısra: 35

Başına geçirmek.

35. Geçirmiş ʔuğ-ı şāhī başına
tāk-ı şehensāhī

36. Yürütmüşdür ra‘iyyet-veş
çemen hükümünde fermānı

başına üşür:

başına üşür: -

K: 11 Mısra: 48

Başına toplamak.

47. Kurup ‘işret-geh-i ‘ālemde
bir sūr-ı lewendāne

48. Terennümle üşürdü başına
mürğ-i Süleymānı

bāy-ı şüh:

bāy-ı şūh:-

G: 28 Mısra: 4

Güzelliğin zengini.

3. Bir ṭabīb ol dilrübā nabza
münāsib kan alır
4. Cān fedā eyler gedāya ḥande
etse bāy-ı şūh

bāz ol:***bāz ol:***-

G: 44 Mısra: 2

Yırtıcı kuşa dönüşmek.

1. Her kaçan çıksıñ şalınsıñ
‘ālem içre yāz olur
2. Kākülün nahlin penāh eden
kebüter bāz olur

bāzār eyle:***bāzār eyle:***-

G: 153 Mısra: 27

*Çarşıya çıkmak, alışveriş
yapmak.*

27. Eylesün bāzārı ḥüsn-i dil-
rübā
28. Gönülünü ol gevhere kān
eylesin

bāzār-ı dil:***bāzār-ı dil:***-

G: 83 Mısra: 12

Gönül çarşısı.

11. Sāḳi-i çeşm-i ma‘ārifden
içenler bir dolu

12. Tā ebed bāzār-ı dilde ‘aşk
ile meftūn olur

bāzār-ı ecsād:***bāzār-ı ecsād:***-

G: 115 Mısra: 8

Bedenler çarşısı.

7. Egerçi ten bürünmüş ḥil‘at-i
elvān-ı evhāmı
8. Gönül bāzār-ı ecsād
olmadan ‘aşk ile hū almış

bāzār-ı kesret:***bāzār-ı kesret:***-

G: 181 Mısra: 4

Çokluk çarşısı.

3. Gönül ḥalvet eder ārzū
cihān der-encümendinden
4. Nola bāzār-ı kesretde ṭaleb
eylerse cān anı

bāzār-ı muḥabbet:***bāzār-ı muḥabbet:***-

G: 116 Mısra: 4

Aşk çarşısı.

3. Metā‘-ı vaşlını bir kez şikār
eylerse cān naḳdi
4. Bu bāzār-ı muḥabbet içre
ğayrı kārı neylermiş

bāzār-ı vaşl:***bāzār-ı vaşl:***-

G: 17 Mısra: 7

Kavuşma pazarı.

7. Bāzār-ı vaşlında benim şarf
eyleyecek māl u mülk

8. Nağd-i hayātım bezl edem
bezm-i vişāle bī-ta‘b

bāz-bend et:

bāz-bend et:-

Kt: 11 Mısra: 3

Koluna, pazısına bağlamak.

3. Silk-i vedād ile nuşha-i
nağşın etdim bāz-bend

4. Oldum hevā-yı ‘aşkıñ ile
şeyh-i Şāh-ı Nağşibend

bāz-geşt et:

bāz-geşt et:-

G: 181 Mısra: 9

1. Geri dönmek, 2. Dolaşmak.

9. Bulardan maқşadım ancak
bu yüzden bāz-geşt etmek

10. Elim ermez dilim gūyā
tavāf eyleye Sübhānı

bāz-geşt ol:

bāz-geşt ol:-

G: 57 Mısra: 3

Dönüp dolaşıp görmek.

3. Bāz-geşt ol şemme
vechullāh ile

4. Her cihetden bī-cihet dil-
dārı gör

bāzū-yı neşāt:

bāzū-yı neşāt:-

G: 124 Mısra: 10

Sevinç pazısı, gücü.

9. Şeyhiyā çün tekye-i tevḥīde
girdik ba‘dezā

10. Çille-i vaşlıñ çeker
merdāne bāzū-yı neşāt

be hey:

be hey:-

Mş.: 1 Mısra: 28

*Çıkışma bildirmek için
kullanılan ünlem ifadesi.*

27. Ser-i kūyunda bir merd-i
ğarībim dil-fikārim yok

28. Be hey zālīm gel inşāf et
benim de gam-güsārim yok

bed³-i kelām:

bed³-i kelām:-

Ms: 1 Mısra: 1

Söze başlamak.

1. Bed³-i kelām ile be-nām-ı
Hudā

2. Maṭla‘ ola taşliye-i enbiyā

bed-nām et:

bed-nām et:-

G: 73 Mısra: 10

*Adını kötüye çıkarmak, dile
düşürmek.*

9. Ben o rindāne levendāne bir
abdāl kuluñum

10. Beni bed-nām edecek ‘aşk
ile güftārimdir

bed-nām ol:***bed-nām ol:-***

G: 11 Mısra: 9

Adı kötüye çıkmak.

9. Āşığım Āşık eger bed-nām olursam ğam degil

10. Biz o mestānlardanız hüşyār dursun bir yana

bedr ol:***bedr ol:-***

G: 175 Mısra: 4

Dolunay olmak, tamamlanmak.

3. Māhiyyetini kim bulur Ālemde o tıflıñ

4. Bedr olmada nāb-ı meh-i ğarrā büyüdükce

behā-yı hūn ol:***behā-yı hūn ol:-***

G: 83 Mısra: 4

Kan bedeli olmak.

3. Ger şehīd-i Āşık olursam ğam yemem bu yolda kim

4. Nağd-i hāl-i vaḥdetiñ çünkü behā-yı hūn olur

behişt-i hūriyān:***behişt-i hūriyān:-***

G: 7 Mısra: 2

Huriler cenneti.

1. Ger uyanmazsa bu ğāfletten

gerekmez cān baña

2. Zāhidiñ olsun behişt-i hūriyān cānān baña

belā göster:***belā göster:-***

G: 58 Mısra: 6

Eziyet etmek.

5. Görünmez bir belādır nāfe-i miskiniñ ammā ben

6. Fedā etdim yolunda baş ü cānım tek belā göster

belā üzre belā ol:***belā üzre belā ol:-***

G: 8 Mısra: 22

Musibet üzerine musibetin gerçekleşmesi.

21. Tālī‘im devr ederek burc-ı belāya düşüp

22. Naḥs-ı kevkebde Āceb oldu belā üzre belā

belā-yı Āşk:***belā-yı Āşk:-***

Müs.: 1 Mısra: 10

Aşk derdi.

9. Muḳīm-i derd-i hicr-i tılsım-ı künc-i belā oldum

10. Belā-yı Āşka düşdüm sākin-i kūy-ı cefā oldum

belā-yı hicr:***belā-yı hicr:-***

Mş.: 1 Mısra: 16

Ayrılık derdi.

15. Haber-dārız ḥaḳīḳatden
dürūğ u dāmımız yoğdur

16. Belā-yı hicre durmuş ‘aşḳ
ile evhāmımız yoğdur

belā-yı miḥnet-i hicr:

belā-yı miḥnet-i hicr:-

Mş.: 1 Mısra: 22

Ayrılık acısının derdi.

21. Kıyās etme saña te’sīr eder
āh-ı şerārım yoğ

22. Belā-yı miḥnet-i hicriñle
yāḥūd iğbirārım yoğ

belā-yı mübrem:

belā-yı mübrem:-

G: 147 Mısra: 5

Kaçınılmaz bela.

5. Ğinā-yı dehri gördüm belā-
yı mübrem ancak

6. Hemyāne-i cihānda ne var
imiş bildim

be-nām-ı Ḥudā:

be-nām-ı Ḥudā:-

Ms: 1 Mısra: 1

Allah'ın adıyla.

1. Bed²-i kelām ile be-nām-ı
Ḥudā

2. Maṭla^c ola taşliye-i enbiyā

bend et:

bend et:-

G: 133 Mısra: 7

Bağlamak, yol kesmek.

7. Şeş cihetden bend edip innā
hedeynāhü’s-sebīl

8. Ḥ^vāh nā-ḥ^vāh cānı ber-dār
etdi zülf-i mūlarıñ

bend et:-

Kt: 11 Mısra: 2

Bağlamak, yol kesmek.

1. Zülfüñ çīn-i cebīn edip
boynuma atdı kemend

2. Ḥun-rīz gönlüm keşān keşān
etdi bend

bend eyle:

bend eyle:-

G: 96 Mısra: 9

Bağlamak.

9. Kemend-i āhıñı bend eyle
Şeyḥī reh-güzārında

10. Şikār etmek gazālīñ şöyle
kim bir dāma ḳalmışdır

bend ol:

bend ol:-

G: 131 Mısra: 9

Bağlanmak.

9. Zülfüñe bend olduğum
duyduñ gibi ey mest-i nāz

10. Sāḥil-i ruḥsārıña ‘aşḳım
ḥabāb etmek gerek

bend ol:-

G: 73 Mısra: 13
Bağlanmak.

13. ʿĀr eder zāhid-i ḥar
ḥüsnüñe bend olmağdan
14. Der-i ḥüsnüñden irāğ olma
benim ʿarımdir

bende ol:***bende ol:-***

G: 76 Mısra: 23
Kul olmak.

23. Bende ol şıdḡ ile erbāb-ı
zekā vü fiṭnata
24. Onlarıñ her nüktesinde
maʿden-i kimyā olur

bende-i āzāde:***bende-i āzāde:-***

G: 46 Mısra: 11
Azad edilmiş köle.

11. Ben bende-i āzādeñ gitmez
der-i luṭfundan
12. La^l-i leb-i şīrīniñ teşhīr-i
ten olmuşdur

bende-i dervīş:***bende-i dervīş:-***

G: 164 Mısra: 9
Derviş olan kul.

9. Dergehinde ben onuñ bir
bende-i dervīşiyem

10. Bāb-ı vuşlatdan açıp
şeyḥāne söyleñ söylesin

bende-i fermān:***bende-i fermān:-***

G: 12 Mısra: 1
Emir kulu.

1. Ezelden ḥüsnünüñ bir
bende-i fermānıyız cānā
2. Güzeliñ dergehiniñ kulu vü
kurbānıyız cānā

bende-i miskīn:***bende-i miskīn:-***

G: 61 Mısra: 6
Çaresiz kul.

5. Ruḡlarıniñ bendesi vü
lebleriñ üftādesi
6. Pādişāhlar eşiginde bende-i
miskīnidir

bende-i ʿüryān:***bende-i ʿüryān:-***

G: 12 Mısra: 10
*Maddi unsurlardan arınmış
kul.*

9. Libās-ı ʿizz ü zevḡ
salṭanattan ʿārīdir Şeyḥī
10. Ezelden bezm-i ḥüsnüñ
bende-i ʿüryānıyız cāna

bendelik et:***bendelik et:-***

G: 169 Mısra: 3
Kulluk etmek.

3. ‘Aceb mi bendelikler etmege
kūyuñda bir ‘āşık
4. Ederse sen gibi bir ‘ālī şāh-ı
muhterem ārzū

bendelik eyle:

bendelik eyle:-

G: 47 Mısra: 7
Kulluk etmek.

7. Nefs için zāhidiñ eylediği
bendelik
8. Hakk yoludur şanmañız
mağlaṭa-i zāğdır

bend-i zencir-i ğam kıl:

bend-i zencir-i ğam kıl:-

G: 41 Mısra: 9
Keder zincirine bağlamak.

9. Yaraşmaz bend-i zencir-i
ğamıñ kılmak kuluñ şāhā
10. Görüp vechiñ dedim ḥāşā
degil bu sünbülündendir

berbād et:

berbād et:-

G: 101 Mısra: 6
Mahvetmek, perişan etmek.

5. Eylediñ ucdan uca ‘ālemi
diliniñ ḥarāb
6. Etdiñ ey şūḥ gönül mülkünü
berbād yeter

berbād et:-

G: 134 Mısra: 12

Mahvetmek, perişan etmek.

11. Tā bu deñli niçin olsun bizi
pā-māl etmek
12. Hele ben bendeñi nāzıñ ile
berbād etdiñ

berbād eyle:

berbād eyle:-

G: 96 Mısra: 3
Mahvetmek.

3. Ḥayāl-i naḳş-ı dārāt-ı sipihri
eyledik berbād
4. Neşāt-ı sīne-i vīrānemiz bir
cāma ḳalmışdır

ber-dār et:

ber-dār et:-

G: 133 Mısra: 8
Asmak.

7. Şeş cihetden bend edip innā
hedeynāhü’s-sebīl
8. Ḥ^vāh nā-ḥ^vāh cānı ber-dār
etdi zūlf-i mūlarıñ

ber-dār et:-

G: 140 Mısra: 3
Asmak.

3. Çeşm-i ḥūn-bārımı
ruḥsārıña ber-dār etdiñ
4. Vardır pāy-ı sebātım resen
oldu gönülüm

ber-dār et:-

G: 68 Mısra: 6
Asmak.

5. Özü bâtil değil hak itikâdı

6. Ene'l-Hakık diyeni ber-dâr ederler

ber-dâr ol:

ber-dâr ol:-

G: 153 Mısra: 13

Asılmak.

13. Zülfüne ber-dâr olam baş üstüne

14. Tek o sîm-endâma derbân eylesin

ber-dâr ol:-

G: 31 Mısra: 1

Asılmak.

1. Neylemekdir zülfüne ber-dâr olmağdan murâd

2. Der ise Manşûr-vâr âlemde koymağdır murâd

ber-dâr-ı zülf ol:

ber-dâr-ı zülf ol:-

G: 38 Mısra: 11

(Sevgilinin) saçına asılmak.

11. Dedim bir şeb görürsün âkıbet ber-dâr-ı zülf olmuş

12. İşidip geldi dedi bilirim gerçek ki hâliñdir

berg-i muhabbet:

berg-i muhabbet:-

K: 11 Mısra: 28

Aşk yaprağı.

27. Hazer et neşter-i âhımdan ey gönca seherlerde

28. Gel ey berg-i muhabbet aç gözün seyr et çerâğânı

berhürdâr et:

berhürdâr et:-

Kt: 6 Mısra: 2

Muradına erdirmek.

1. Nâr-ı hicrânı Halîliñden gider gülzârıñ et

2. Cân bağışla 'aşıkâ vaşlıñla berhürdârıñ et

berk-i hazân et:

berk-i hazân et:-

G: 136 Mısra: 4

Sonbahar yaprağı gibi dökmek.

3. Ne hâşıl gül-'izâr u kâkülüñ çîn-i cebîniñden

4. Bezimde gamzelerle gönlümüz berk-i hazân etmek

berzah-ı 'ulvî:

berzah-ı 'ulvî:-

G: 165 Mısra: 8

Yüce berzah, dar geçit.

7. Ma'rifetdir meslegiñ ammâ ki lâ-ğaydânesin

8. Gammı ey mestâne-dil çün berzah-ı 'ulvîdesin

berzahun lâ yebğiyân:

berzaḥun lā yebġiyān: -

G: 40 Mısra: 20

"İkisi arasında bir engel vardır, birbirlerinin sınırını geçmezler." *Rahman, 55/20.*

19. Hüsnüñ ile baḥr-i 'aşkıñ
Hakk bilir yeksandır
20. Berzaḥun lā yebġiyān dürr
ü mercānıñdadır

beste-i zencīr-i ḥüsn-i dil-rübā:***beste-i zencīr-i ḥüsn-i dil-rübā:*** -

G: 167 Mısra: 7

Sevgilinin güzelliğinin zinciri olan saçına bağlanmış, tutulmuş.

7. Beste-i zencīr-i ḥüsn-i dil-rübādır göñlümüz
8. Qayd-ı zülfünden rehā bir ān bir dem olmasın

beş beter:***beş beter:*** -

G: 39 Mısra: 12

Çok daha beter.

11. Güzel sever hevā-yı 'ıyş u nüş ider derler
12. Şafāsı andadır ki daḥi beş beter diyeler

beş beter: -

G: 6 Mısra: 2

Çok daha beter.

1. Baña söyletme Allāhı

- severseñ gel keder cāna
2. Benim sūz-ı dilim bildikleriñden beş beter cānā

beyza-i 'unşur:***beyza-i 'unşur:*** -

K: 10 Mısra: 39

İnsanın aslı olan yumurta.

39. Mürġ-i dil bu beyza-i 'unşurdan eyleirse 'urūc
40. Bāl açıp ġaybu'l-ġuyūbu sırr-ı cevln eylemiş

bezl et:***bezl et:*** -

G: 17 Mısra: 8

Esirgemededen vermek.

7. Bāzār-ı vaşında benim şarf eyleyecek māl u mülk
8. Naqd-i ḥayātım bezl edem bezm-i vişāle bī-ta'ḥ

bezl-i ādemiyyet et:***bezl-i ādemiyyet et:*** -

G: 109 Mısra: 9

Bol bol insanlık, iyilik etmek.

9. Hele yıllarla bezl-i ādemiyyet ettiğın yokdur
10. Bu oldur ki hemān insān olan ḥayvāna incinmez

bezl-i cān:***bezl-i cān:*** -

G: 58 Mısra: 3

Canını esirgemededen harcama.

3. Reh-i ‘aşkıñda bezl-i cāna
yoğtur minnetim hālā
4. Ya öldür bendeñi cevriñle
yāhūd bir rızā göster

bezl-i cāna:

bezl-i cāna:-

G: 154 Mısra: 5

*Can verme, canı harcama. //
Sevgilinin uğrunda ölme.*

5. Dedim va’llāhi yoğdur bezl-i
cāna ‘usretim āhır
6. Dediler kenz-i vaşla tılsım
etmişdir bağır kanın

bezl-i mağdūr eyle:

bezl-i mağdūr eyle:-

G: 40 Mısra: 27

*Elinden geleni yapmak, var
gücünü sarfetmek.*

27. Bezl-i mağdūr eyleyip ihlāş
ile teşhīrine
28. Biñ bir ihlāş oğumak hatm-
i h‘ācegāmıñdadır

bezl-i mey-i mağderet:

bezl-i mey-i mağderet:-

G: 10 Mısra: 5

*Kuvvet şarabını esirgemededen
vermek.*

5. Kūfl-i hevā-yı der-i dil bezl-i
mey-i mağderet
6. ‘Aks-i ruğ-ı tāb-ı zūlf cān ile
tendir baña

bezm ol:

bezm ol:-

G: 17 Mısra: 4

Eğlence meclisinin kurulması.

3. Yellerle geçdi ‘ömrümüz
sermāyemizdir intizār
4. Bezm oldu āhır gelmedi şol
‘āfet-i ‘ālī-neseb

bezm-i ‘ālem:

bezm-i ‘ālem:-

G: 11 Mısra: 11

Dünya meclisi.

11. Bezm-i ‘ālemde niçin
şeydālarıñ dem sürmesin
12. İki ‘ālemde n’olur eyler
iseñ zevk u şafā

bezm-i ‘ālem:-

Trc.: 1 Mısra: 2

Dünya meclisi.

1. ‘Ārızıñ mağla‘-ı şem‘-i dil-i
‘aşğ-ı serdir
2. Bezm-i ‘ālemde ruğıñ
başkaca bir dilberdir

bezm-i dil-ber:

bezm-i dil-ber:-

G: 127 Mısra: 4

Sevgilinin meclisi.

3. Kenz-i vaşlından çerāğ
olmağ ümīdin eylerim

4. Bezm-i dil-ber rüşen olmaz
olmasa bir şeb-çerāğ

bezm-i ezel:

bezm-i ezel:-

G: 107 Mısra: 3

Ezel meclisi zamanı.

3. Mest olup bezm-i ezel ikrāra
gelmişlerdeniz
4. Aşk ile ālūde olmuş tıynet-i
taḥmīrimiz

bezm-i ezel:-

G: 110 Mısra: 4

Ezel meclisi.

3. Çağla fużalāt-ı cihān şeydā
dile ezḥār gül
4. Böyle kısmet eylemiş bezm-i
ezelden şāhımız

bezm-i ezel:-

G: 140 Mısra: 5

Ezel meclisi.

5. Gerçi meftūnuñ idim bezm-i
ezelde ammā
6. Şimdi şadr-ı büte fütāden
neden oldu gönlüm

bezm-i ezel:-

G: 150 Mısra: 1

Ezel meclisi.

1. Şöyledir bezm-i ezelden
‘aşka ikrārım benim
2. Bir güzelden gayrı yok
gönlümde efkārım benim

bezm-i ğam-ḥ̣vār:

bezm-i ğam-ḥ̣vār:-

G: 87 Mısra: 9

*Ğam çeken âşığın meclisi,
meyhane.*

9. Bezm-i ğam-ḥ̣vāra ayak baş
koma bir laḥza tehī
10. Şeyḥiyā bir gün olur ğayr
aradan yıkılır

bezm-i güftār:

bezm-i güftār:-

K: 11 Mısra: 21

Söz meclisi.

21. Yeter lāf u güzāfiñ bezm-i
güftārı dırāz etme
22. Mü’essir revnaḥ-āsā nuḥka
kādirciñ çıkar onu

bezm-i gül-çehre:

bezm-i gül-çehre:-

Trc.: 1 Mısra: 57

*Ğül yüzlülerin bulunduğu
meclis.*

57. Bezm-i gül-çehreler içre
seni ra‘nā biliriz
58. Hele ‘āşıklarınız vaşlıñı
kimyā biliriz

bezm-i gülşen:

bezm-i gülşen:-

G: 40 Mısra: 21

Ğül bahçesi meclisi.

21. Bezm-i gülşende bu şeb

qadr isteyen gelsin beri

22. Leb-be-leb hātır be-vuslat

dest-i dāmānıñdadır

bezm-i hūbān:

bezm-i hūbān:-

Trc.: 1 Mısra: 20

Güzeller meclisi.

19. Ne şerāb içmege bir yer ne

gül iç der bulunur

20. Bezm-i hūbāna düşem belki

bir ister bulunur

bezm-i hūsn:

bezm-i hūsn:-

G: 12 Mısra: 10

*(Sevgilinin) güzelliğinin
meclisi.*

9. Libās-ı ‘izz ü zevk

salṭanattan ‘ārīdir Şeyhī

10. Ezelden bezm-i hūsnüñ

bende-i ‘üryānıyız cāna

bezm-i hūsn:-

G: 157 Mısra: 5

*(Sevgilinin) güzelliğinin
meclisi.*

5. Bezm-i hūsnünde tesellīsin

alıp qanmazsa dil

6. Āteş-i qahr-ı firākımla

şerārımdan şakın

bezm-i hūsn:-

G: 26 Mısra: 1

(Sevgilinin) güzelliğinin

meclisi.

1. Bezm-i hūsnüñ içre bir nīm-
nigāh olmazam hic

2. Mest-i ‘aşqa nāvekiñ bilmem
penāh olmazam hic

bezm-i ikrār:

bezm-i ikrār:-

K: 11 Mısra: 60

Kabul meclisi.

59. ‘Arūs-ı baht-ı bikrim

şüretinde gösterip ikrār

60. Ayak başdırma yā Rab

bezm-i ikrār üzre nādānı

bezm-i ‘irfān:

bezm-i ‘irfān:-

Thm: 1 Mısra: 3

İrfān, anlayış meclisi.

3. Bezm-i ‘irfān içre bir şāhib-
ferāğat bulmadık

4. Terk ü tecrīd ehli dervīşinde
hālet bulmadık

bezm-i men re’ānī:

bezm-i men re’ānī:-

G: 172 Mısra: 5

*"Beni gören Allah’ı görmüş
demektir." hadis-i şerifinin
meclisi.*

5. Şunup mest etdi bezm-i men
re’ānī

6. Şarāb-ı vech-i eynemā
tuvellu

bezm-i mey:

bezm-i mey:-

G: 134 Mısra: 13
Şarap meclisi.

13. ‘Ākıbet Şeyhī-i nā-şādını
bezm-i meyde
14. Böyle āh etmege va’llāhi
sen üstād etdiñ

bezm-i mey:-

G: 178 Mısra: 3
Şarap meclisi.

3. Bezm-i meyde zāhıde sırr-ı
ma‘ādı söylemek
4. Āşikār olsun kayırmaz vāqıf-
ı zār olmasa

bezm-i rindān eyle:

bezm-i rindān eyle:-

G: 153 Mısra: 26
Rintlere meclisini kurmak.

25. Hadd u hālīñ görmeden
‘uşşāq-ı zār
26. Şevkiñ ile bezm-i rindān
eylesin

bezm-i rindāne:

bezm-i rindāne:-

G: 59 Mısra: 6
Rint tabiatlıların meclisi.

5. Hüb-ı ruhsāra nazar Ka‘be

tavāf etmektir

6. Bezm-i rindānede hiç zühd ü
taqvā ne durur

bezm-i sa‘ādet:

bezm-i sa‘ādet:-

Thm: 4 Mısra: 2
Mutluluk meclisi.

1. Doğdu hürşīd-i cihān ‘āşıka
rū‘yet demidir
2. Bir oğul doğdu yine bezm-i
sa‘ādet demidir

bezm-i vişāl:

bezm-i vişāl:-

G: 17 Mısra: 8
Kavuşma meclisi.

7. Bāzār-ı vaşında benim şarf
eyleyecek māl u mülk
8. Naqd-i hayātım bezl edem
bezm-i vişāle bī-ta‘b

bi’l-heves ol:

bi’l-heves ol:-

G: 114 Mısra: 13
*Arzu ve heveslerine tabi,
kararsız olmak.*

13. Bi’l-heves olma şağın bir
meyin āvāresi ol
14. Boşlama yār etegin eyleme
āgyāra heves

bī-cihet ol:

bī-cihet ol:-

G: 79 Mısra: 1

*Yönden münezzeh, uzak
olmak.*

1. Çünkü Hakkıdır yerde gökde
bî-cihet olmak nedir
2. Sende iken Hakkı yinesin
arayıp bulmak nedir

bî-çāre vü dermānde kal:

bî-çāre vü dermānde kal:-

G: 49 Mısra: 3
Çaresiz ve aciz olmak.

3. Bî-çāre vü dermānde kaldım
der-i vaşlında
4. Ta‘n-ı rakīb-i bed-hūla
zahm-ı hār olmuşdur

bî-emān ol:

bî-emān ol:-

G: 163 Mısra: 8
Amansız, merhametsiz olmak.

7. Sīneler çāk etmege elde
buçağıñ çünkü var
8. Dostum bu gamzelerle bî-
emān olmak neden

bî-fehm ol:

bî-fehm ol:-

G: 2 Mısra: 20
*Akıl erdirememek, anlayışsız
olmak.*

19. Şerī‘at ‘urvetü’l-vüşkādır
ehl-i seyr-i a‘lāya

20. Tarīkatde eder bî-fehm
olan mülhid hātar peydā

bî-hesāb eyle:

bî-hesāb eyle:-

G: 66 Mısra: 8
Hesapsız, sınırsız yapmak.

7. Hesāb etme yolunda naqd-i
‘ömrüñ dediler zīrā
8. Saña elbetde bir gün luṭf
edince bî-hesāb eyler

bikr-i ma‘nā:

bikr-i ma‘nā:-

G: 106 Mısra: 5
El değmemiş mana.

5. Bikr-i ma‘nāya biziz dest-res
6. Şāhib-i miftāh-ı der-i
‘izzetiz

bikr-i nefis-i emmāre:

bikr-i nefis-i emmāre:-

K: 10 Mısra: 48
*Kötülüğe sevk eden o
dokunulmamış nefis
mertebesı.*

47. Taşa çalmış şīşe-i nāmūsu
‘ārı dilberā

48. Dil o bikr-i nefis-i emmāreñ
sīretin kan eylemiş

bīm eyle:

bīm eyle:-

G: 19 Mısra: 17
Korkmak.

17. Ne ümîd eyle bîm eyle
rızâullâha
18. Şeyhîyâ leyl ü nehâr ‘aşk
ile zıkrullâh et

bîmâre ol:

bîmâre ol:-

G: 84 Mısra: 3
Hasta olmak.

3. Hüsünün gören bî-çâre olmaz
mı hiç bîmâre
4. Durmaz dil-i âvâre sevdâ
haberini söyler

bî-misl-i vaşfin:

bî-misl-i vaşfin:-

G: 117 Mısra: 11
Sıfatının benzersizliği.
11. Zât-ı pâki bî-misl-i vaşfin
taşavvur etdi Hakk
12. Bu ta‘ayyünden zühûr u
ismiñ insân eylemiş

biñ bir:

biñ bir:-

G: 40 Mısra: 28
Bin bir, pek çok.

27. Bezl-i maqdûr eyleyip ihlâş
ile teshîrine
28. Biñ bir ihlâş okumak hatm-
i h‘âceğaniñdadır

bî-naşib et:

bî-naşib et:-

G: 1 Mısra: 9

Nasipsiz bırakmak.

9. Şeyhîyi simât-ı ikbâliñden
etme bî-naşib
10. H‘ân-ı ‘aşkıñ mâye-i feyz-i
‘inâyetdir baña

binâ-yı tab‘:

binâ-yı tab‘:-

G: 111 Mısra: 3
(Âşığın) tabiatının binası.

3. Binâ-yı tab‘ımı tahrik edip
devirir ‘aşkıñ
4. N’ola vişâl ile cânân ‘inâyet
etse biriz

bî-nişân ol:

bî-nişân ol:-

G: 119 Mısra: 8
*Herhangi bir nişanı, işareti
olmamak.*

7. O deñli ruhlarıñ âteş-fürüz-ı
tâb-ı gayretidir
8. Sipihriñ pertev-i devrinde
güyâ bî-nişân olmuş

bî-pâk et:

bî-pâk et:-

G: 85 Mısra: 2
Günahkâr etmek.

1. Gönlümü çarüb-ı zülfüñ pâk
eder
2. Şâm-ı zülfüñ ‘âşığı bî-pâk
eder

bī-pāk ol:***bī-pāk ol:-***

G: 174 Mısra: 6

*Korkusuz olmak.*5. Şemme vechu'llāh
gülzārında cevlān eylemek6. Yaraşır şol bülbüle ki
hārdan bī-pāk ola**bir avuç:*****bir avuç:-***

G: 142 Mısra: 24

*Çok az.*23. Naşşibendī meslegim
çünkü göñüldür meskenim24. Bir avuç toprağ ile terkīb-i
ebdān istemem**bir bir:*****bir bir:-***

K: 10 Mısra: 12

*"Tek tek" anlamında ikileme.*11. Ermeyince cümle eşyā tā
kemāle ser-te-ser12. Esfel-i a'lāyı bir bir sırr-ı
seyrān eylemiş**bir ol:*****bir ol:-***

G: 116 Mısra: 22

*Bir olmak, aynı olmak.*21. Ledün iklīmi şarğından
tulū^c eylerse şems-i dil22. Olur şubḥ u mesā bir seb'ā-
i seyyāri neylermiş**bir ten et:*****bir ten et:-***

K: 10 Mısra: 29

*Tek vücut yapmak.*29. On sekiz biñ 'ālemi bir ten
ederseñ i'tibār30. Ol ten içre ādemi gencine-i
hān eylemiş**bir yana:*****bir yana:-***

G: 103 Mısra: 7

*"Hariç tutulursa" anlamında
zarf.*7. Āteş-i derd-i muḥabbet bir
yana hicrān-ı gām8. Hey nice devrān ede hicrin
belāsi etdi pīr**bī-renk ol:*****bī-renk ol:-***

Ş: 1 Mısra: 7

*Renklerden arınmak.*7. Göñül bī-renk olup bulsun
tecellī8. Cemāliñle müşerref eyle yā
Rab**bī-reyb ü şek:*****bī-reyb ü şek:-***

G: 107 Mısra: 11

Şüphesiz.

11. Tās-ı gerdünü kızıl altın
eder bī-reyb ü şek
12. Hakk erenler devletinde
himmet-i iksīrimiz

birkaç:

birkaç:-

G: 148 Mısra: 13
Birkaç.

13. Ehl-i ṭab‘a söyledim
berceste bir kaç nev-gazel
14. Şi‘ri ta‘līm eylesin Şākir
dīvānımdan benim

bism-i şavıl:

bism-i şavıl:-

G: 88 Mısra: 11
Saldırış besmelesi.

11. Oğuyup üfledigim
çehresine bism-i şavıl
12. Her kaçan dergehe kevkeb
onu sayru getirir

bī-tekellüf:

bī-tekellüf:-

G: 88 Mısra: 16
Zahmetsiz, sıkıntısız.

15. Çekemez Şeyhīyi zencīr-i
felek dehre velī
16. Bī-tekellüf yediler
kākülüne mū getirir

bī-vefā ol:

bī-vefā ol:-

G: 129 Mısra: 2
Vefasız olmak.

1. Baña biñ türlü eylerse cefā
‘aşk
2. Ne mümkündür ki ola bī-
vefā ‘aşk

bīzār et:

bīzār et:-

G: 46 Mısra: 19
Bıktırmak, usandırmak.

19. Şeyhī yeter zār ettiñ
dünyāyı bīzār ettiñ
20. Dīvāne mi olmuşsun
bilmem ki nen olmuşdur

bī-zebān ol:

bī-zebān ol:-

G: 163 Mısra: 6
Dilsiz olmak, konuşmamak.

5. Muntazırken ehl-i meclis
‘aşk ile güftārīña
6. Ehl-i derdi söyledip sen bī-
zebān olmağ neden

bī-zebān ol:-

K: 9 Mısra: 10
Dilsiz olmak, konuşmamak.

9. İ‘tibārendir mecāz ile
haķīkat ortada
10. Bī-zebān olmağ birisi
birisidir kıyl u kāl

boş ol:

boş ol:-

G: 87 Mısra: 6

Boş kalmak.

5. Būs-ı ruhsārīñ ile sīnemi
 ıandır zīrā
 6. Şīşe boş olsa hemān bād-ı
 hevādan yıķılır

bū al:***bū al:-***

G: 115 Mısra: 24

Koku almak.

23. İrağ etme ıapūñdan ben
 faķīr ü derd-mendiñ kim
 24. Bu būstān-ı muħabbetden
 o da ħālince bū almıř

bu deñli:***bu deñli:-***

G: 134 Mısra: 11

Bu kadar.

11. Tā bu deñli niçin olsun bizi
 pā-māl etmek
 12. Hele ben bendeñi nāzıñ ile
 berbād etdiñ

bu deñli:-

G: 136 Mısra: 1

Bu kadar.

1. Ne ħācet ıaķ bu deñli
 sīnemiz seng-i niřān etmek
 2. Beni gördükde dest-i ħūn-
 feřāniñdır kemān etmek

bu deñli:-

G: 178 Mısra: 2

Bu kadar.

1. Dil cefā-yı yārdan ıaçmaz
 vefā az olmasa
 2. Olsun ammā ıaķ bu deñli
 müħlik-i nāz olmasa

bu gün:***bu gün:-***

G: 115 Mısra: 1

Bugün.

1. Göñül gülzār-ı vechiñden bu
 gün bir ħoř ıoķu almış
 2. Ser-i kūyuñda ıařķa sākī-i
 dilden sebū almıř

bu gün:-

G: 149 Mısra: 7

Bugün.

7. Bu melāħat sende kim
 gördüm bu gün
 8. Tövbe olsun bī-vefā
 şanmayayım

bu gün:-

G: 153 Mısra: 35

Bugün.

35. ıAřķ ile gelsin bu gün
 meyħāneye
 36. İsteyenler kesb-i ıirfān
 eylesin

bu gün:-

G: 159 Mısra: 3

Bugün.

3. Bu gün mesned-nişîn-i nâz u
istiğnâ-yı devletsin
4. Ğurūr-ı hüsni ile mest
olduğundan zârı bilmezsin

buçağ çek:

buçağ çek: -

G: 175 Mısra: 13

*Bıçak çekmek, kesmeye
hazırlanmak.*

13. Şeyhî o bütüñ elde buçağın
çekemezken
14. Ğaddâra şalındırma dil-ârâ
büyüdücce

bulana dur:

bulana dur: -

G: 59 Mısra: 2

Bulanmak.

1. Ka'be-i vaşlına dil varmalı
ammâ ne durur
2. Dilde illâ var iken ortada
bulana durur

burc-ı beden ol:

burc-ı beden ol: -

G: 140 Mısra: 12

*Vücudu koruyan savunma
kulesi olmak.*

11. Şâhdır 'aks-i leb-i nâb
sarây-ı dilde

12. Vaşlıñ ümmîdine burc-ı
beden oldu göñlüm

burc-ı beden:

burc-ı beden: -

G: 10 Mısra: 4

Beden (kalesinin) burcu.

3. Cünd-i ser-i zülfüñ eger etse
ne deñli hücum
4. Vaşl-ı hayâl-i ruḥ-ı leb burc-ı
bedendir baña

burc-ı belâ:

burc-ı belâ: -

G: 8 Mısra: 21

Bela burcu.

21. Tâli'im devr ederek burc-ı
belâya düşüp
22. Naḥs-ı kevkebe 'aceb oldu
belâ üzre belâ

burc-ı 'izz-i âfitâb:

burc-ı 'izz-i âfitâb: -

G: 16 Mısra: 6

Güneşin yücelik burcu.

5. Bunca demdir devrân-bâr
ile geçdi 'ömrümüz
6. Maṭla'-ı iḳbâle gelse burc-ı
'izz-i âfitâb

būs et:

būs et: -

G: 42 Mısra: 2

Öpmek.

1. Bāğ-ı sīnemde benim bir
gece güller açılır
2. ʿİyd olup pāyını būs etmede
diller açılır

būse-i kenār eyle:

būse-i kenār eyle:-

Kt: 26 Mısra: 3

Yanaktan öpmek.

3. Vaktiyle dedik būs-e-i kenār
eyle ki ʿİyddir
4. Şol luţf u cūduñ etdiñ
sulţāna lāyık

būs-ı ruḥsār:

būs-ı ruḥsār:-

G: 87 Mısra: 5

Yanağın öpülmesi.

5. Būs-ı ruḥsārıñ ile sīnemi
ḳandır zīrā
6. Şīşe boş olsa hemān bād-ı
hevādan yıqılır

būstān-ı dil:

būstān-ı dil:-

G: 116 Mısra: 5

Gönül bahçesi.

5. Seḫerde bülbül-i gūyā olan
būstān-ı dil içre
6. Der-āğuş eyleyince goncasın
yā ḫārı neylermiş

būstān-ı maʿrifet:

būstān-ı maʿrifet:-

G: 76 Mısra: 22

*Marifet makamının çiçek
bahçesi.*

21. ʿĀrdır ʿuşşāka bu ḳavm ile
ülfet eylemek
22. Būstān-ı maʿrifetde bülbül-
i şeydā olur

būstān-ı muḫabbet:

būstān-ı muḫabbet:-

G: 115 Mısra: 24

Aşkın çiçek bahçesi.

23. İrağ etme ḳapuñdan ben
faḳīr ü derd-mendiñ kim
24. Bu būstān-ı muḫabbetden
o da ḫālince būs almış

būy-ı cānān:

būy-ı cānān:-

G: 101 Mısra: 7

Sevgilinin kokusu.

7. Ne güzeller ḫaberi var ne de
būy-ı cānān
8. Tehī ʿālemde yelip esme gel
ey bād yeter

būy-ı cānānī:

būy-ı cānānī:-

G: 181 Mısra: 1

Sevgilinin kokusu.

1. Seḫer erdi şabā esdi erişdi
būy-ı cānānī
2. Gözüm ağlar gönül
peymānesi dolmuş ciger ḳanı

būy-1 nergis:***būy-1 nergis:*** -

G: 119 Mısra: 2

Nergisin kokusu, güzelin bakışı.

1. Çıkarmış ruhlarıñ taşvîrini güller ʿıyān olmuş
2. Gazālîñ naqşıñ almış būy-1 nergis dîde-bān olmuş

būy-1 neşât:***būy-1 neşât:*** -

G: 124 Mısra: 1

Sevinç kokusu.

1. ʿAşıkā gülzār-ı vechiñden gelir būy-1 neşât
2. Olmasın mı ʿaşıkıñ ʿaşkıñla hoş-hūy-ı neşât

būy-1 vişāl-i gonce:***būy-1 vişāl-i gonce:*** -

G: 24 Mısra: 6

Goncaya kavuşmanın kokusu.

5. Döker eşk-i hevāsın şubḥ-dem mürğ-i dil-i şeydā
6. Meger būy-1 vişāl-i gonce nālān olmağa bāʿis

būy-1 zülf-i sünbül:***būy-1 zülf-i sünbül:*** -

G: 33 Mısra: 3

(Sevgilinin) sümbül saçının kokusu.

3. Cānları eyler muʿaṭṭar būy-1 zülf-i sünbülüñ

4. Nār-ı hicriñle velī micmerde ʿanber eglenir

bülbülān-1 nakşibend:***bülbülān-1 nakşibend:*** -

G: 104 Mısra: 6

Nakşibendî tarikatının bülbülleri, dervişleri.

5. Bu āyīn-i leṭāfet bizlere maḥşūşdur ancak

6. Göñül gülzār içre bülbülān-1 Nakşibendiz biz

bülbül-i gūyā ol:***bülbül-i gūyā ol:*** -

G: 116 Mısra: 5

Söyleyen, konuşan bülbül olmak.

5. Seherde bülbül-i gūyā olan büstān-ı dil içre

6. Der-āğuş eyleyince goncesin yā ḥārı neylermiş

bülbül-i gūyā:***bülbül-i gūyā:*** -

G: 50 Mısra: 9

Söyleyen, konuşan bülbül.

9. Görünce gonce-i ḥandāni bülbül-i gūyā

10. Ayağı yer mi başar per ü bāl ile oynar

bülbül-i mestāne:

bülbül-i mestâne:-

G: 48 Mısra: 1
Sarhoş âşık.

1. Bülbül-i mestâneye mey-
gedeler bāğdır
2. Zāhid-i ḥod-bīne mey
müfside-i dimāğdır

bülbül-i mestâneye:***bülbül-i mestâneye:-***

G: 48 Mısra: 1
Sarhoş âşık.

1. Bülbül-i mestâneye mey-
gedeler bāğdır
2. Zāhid-i ḥod-bīne mey
müfside-i dimāğdır

bülbül-i nālān:***bülbül-i nālān:-***

Thm: 2 Mısra: 15
İnleyen, ağlayan bülbül.

15. Sen gül-i ḥandānısın biz
bülbül-i nālānıyız
16. Dürr-i eşkiñ baḥr-i
‘aşkımdan çıkar ihlāşa diz

bülbül-i şeydā ol:***bülbül-i şeydā ol:-***

G: 115 Mısra: 9
Çılgın âşık olmak.

9. Cemālīñ gülşeninde bülbül-i
şeydā olan cānlar

10. Fenā meyḥānesinde cām-ı
būdı cüst ü cū almış

bülbül-i şeydā ol:-

G: 76 Mısra: 22
Çılgın âşık olmak.

21. ‘Ārdır ‘uşşāka bu ḳavm ile
ülfet eylemek
22. Būstān-ı ma‘rifetde bülbül-
i şeydā olur

bülbül-i şeydā:***bülbül-i şeydā:-***

G: 47 Mısra: 1
Çılgın âşık.

1. Bülbül-i şeydālara dağ üstü
bāğdır
2. Hicriñ ile bendeñe bāğ-ı
cihān dağdır

bülbül-i şūrīde ol:***bülbül-i şūrīde ol:-***

G: 139 Mısra: 6
Perişan, tutkun bülbül olmak.

5. Gül-‘izār u kākül ü ḡam-
ḥ‘ārı ile āşiyān
6. Ol gül-i ra‘nā ise sen bülbül-i
şūrīde ol

bülbül-i zār:***bülbül-i zār:-***

G: 143 Mısra: 3
İnleyen bülbül.

3. Beni bī-derd ḳiyās etdi

meger bülbül-i zār

4. Nāle vü zārım ile bülbülü
ḥayrān etdim

bülend-i zāt-ı Hakk:

bülend-i zāt-ı Hakk:-

G: 2 Mısra: 6
Yüce Allah.

5. İzār etdi Cemāl-i nūruna
zūlf-i Celālin Hakk

6. Bülend-i zāt-ı Hakk oldu
şifātından beşer peydā

büt-i serv-i şeh:

büt-i serv-i şeh:-

Trc.: 1 Mısra: 37
Şah servi olan güzel, sevgili.

37. Düştü bir taze büt-i serv-i
şehe dil nāgāh

38. Mürğ-i dil gülşen-i aşkıında
mülāzım her gāh

-C-

cāh-ı zenaḥdān:

cāh-ı zenaḥdān:-

K: 11 Mısra: 102
Çene çukuru.

101. Sarāy-ı devlet ü iḳbāl-i
dehri n'eylesin aşık

102. Bize lāzım degil yāriñ
yeter cāh-ı zenaḥdānı

cām-ı aşk:

cām-ı aşk:-

G: 97 Mısra: 2
Aşk kadehi.

1. Şanma ārif şol kesi
maḥbūb-ı meyden dūrdur
2. Ārif oldur gönlü cām-ı aşk
ile ma'mūrdur

cām-ı aşk:-

G: 98 Mısra: 2
Aşk kadehi.

1. Mest eden uşşākı āyā gül
müdürlül-bū mudur
2. Yoḥsa cām-ı aşk ile
şunduḳları dārū mudur

cām-ı aşk:-

K: 10 Mısra: 41
Aşk kadehi.

41. Cām-ı aşk ile doludur
ğonçe-i zībā göñül
42. Fi'le gelen ḳuvveden çāk-ı
giribān eylemiş

cām-ı būd:

cām-ı būd:-

G: 115 Mısra: 10
Varlık kadehi.

9. Cemāliñ gülşeninde bülbül-i
şeydā olan cānlar
10. Fenā meyḥānesinde cām-ı
būdı cüst ü cū almış

cām-ı cihān:

cām-1 cihān:-

Thm: 3 Mısra: 16

*Dünya kadehi, kadehe
benzeyen dünya.*15. Āb u hevāsı bir kamunuñ
bāğbāni bir16. Cām-1 cihāni seyr et mir'āt-
i şühüd imiş**cām-1 fenā:*****cām-1 fenā:-***

G: 151 Mısra: 9

*Yok olma şarabı.*9. İçdikse eger cām-1 fenā
cur'asın ey dil10. Şeyhī yeridir ger diye
meyhāne-i 'aşkıım**cām-1 haķāyık:*****cām-1 haķāyık:-***

G: 106 Mısra: 2

*Hakikatlerin kadehi.*1. Zāhirimiz faķr ile pür-
devletiz2. Cām-1 haķāyıkla dolu
ğayretiz**cām-1 hicr:*****cām-1 hicr:-***

G: 99 Mısra: 11

*Ayrılık kadehi.*11. Zevķi kaçdı cām-1 hicriñ
āteş urdu sīneme

12. Sāķiyā şun mey

dudağıñdan dudağıñ zevķi var

cām-1 lā-teħaf:***cām-1 lā-teħaf:-***

G: 72 Mısra: 3

*"Korkma!" emrinin kadehi.*3. Çāk bu deñli içme cām-1 lā-
teħaf

4. 'İşve-i cānāni boşla el-ħazer

cām-1 maħbüb:***cām-1 maħbüb:-***

G: 60 Mısra: 7

*Sevgilinin kadehi.*7. Cām-1 maħbüb ile me'yūs
olduğum 'ayb görmeñiz8. Ehl-i 'aşkıñ dīdesi her
zerrede Haķ-bīn olur**cām-1 mey:*****cām-1 mey:-***

G: 141 Mısra: 1

*Şarap kadehi.*1. Cām-1 mey gibi kızıl kana
boyanmış bedenim2. Kanım öldükde seniñ
boynuñadır al kefenim**cām-1 muħabbet:*****cām-1 muħabbet:-***

G: 106 Mısra: 19

Aşk kadehi.

19. Cām-1 muħabbet iledir

neşvemiz

20. Pîş-rev-i ‘aşk ile hem-
şoĥbetiz

cām-1 muşaffā:

cām-1 muşaffā:-

G: 175 Mısra: 8

Saf, parlak kadeh.

7. Keyfiyyet-i ruĥsārını şorma
dil-i zāra

8. Mestāneyi gör cām-1
muşaffā büyüdücce

cām-1 nāz:

cām-1 nāz:-

G: 18 Mısra: 5

Naz kadehi.

5. Cām-1 nāzı ger zehr olsa
yine nūş ederem

6. Ma’müldür ki ola ‘ākıbet
feth-i bāb-1 leb

cām-1 ruĥsār:

cām-1 ruĥsār:-

Thm: 2 Mısra: 6

(Sevgilinin) yanağının kadehi.

5. Cismdir ‘ālem ĥaĥīkatde biz
anıñ cānyız

6. Cām-1 ruĥsārıñ ile nāmūsu
silsek ġam degil

cām-1 surĥ:

cām-1 surĥ:-

G: 143 Mısra: 7

Kırmızı mürekkep kadehi, kan

kadehi.

7. Cām-1 surĥ ile ġam-1 hicrimi
yazdım oĥudum

8. Terk-i taĥvā ile ser-levĥa-i
rindān etdim

cām-1 şarāb:

cām-1 şarāb:-

G: 16 Mısra: 8

Şarap kadehi.

7. Vaĥt olur kim inşirāĥ-ı şadr
ile ez-bāb-1 dil

8. Rağmına ġeçmiş zamāniñ
nūş ede cām-1 şarāb

cām-1 şarāb:-

G: 19 Mısra: 5

Şarap kadehi.

5. Ĥem-demiñ cām-1 şarāb
olsun enīsiñ dilber

6. Ĥayrıdan ġönlüñü pāk eyle
tecellī-ġāh et

cām-1 şarāb-1 ‘aşk:

cām-1 şarāb-1 ‘aşk:-

G: 64 Mısra: 4

Aşk şarabının kadehi.

3. Endīşe-i aġyārı dilden
giderdi mihriñ

4. Cām-1 şarāb-1 ‘aşkıñla şu‘le-
dār olmuşdur

cām-1 şarāb-1 engür:

cām-1 şarāb-1 engūr:-

G: 71 Mısra: 5

Üzüm şarabı kadehi.

5. Bize te'sīr edemez cām-1
şarāb-1 engūr

6. Mest eden gönlüm keyfiyet-i
ruhsārimdir

cām-1 vaşl:***cām-1 vaşl:-***

G: 174 Mısra: 2

Kavuşma kadehi.

1. Tohum-ı 'aşkı ekmege bir hāk
ister pāk ola

2. Cām-1 vaşlıñ nüş eder sīne
lāzım çāk ola

cām-1 vefā:***cām-1 vefā:-***

G: 169 Mısra: 9

Daimi aşk kadehi.

9. Baña cām-1 vefāyı dā'imā
şunmaçda ümmīdin

10. Nola Şeyhī ede ümmīd-i
vaşlıñdan kerem ārzū

cām-1 zehr-i firqat:***cām-1 zehr-i firqat:-***

G: 20 Mısra: 5

Ayrılık zehrinin kadehi.

5. Şöyle olmuş cām-1 zehr-i
firqatīñden dil hārāb

6. Yā beni kandır lebiñle yā
şehīd-i nāzıñ et

cān bağışla:***cān bağışla:-***

Kt: 6 Mısra: 2

Canlandırma, can vermek.

1. Nār-ı hicrānı Hālīlīñden
gider gülzārīñ et

2. Cān bağışla 'āşıka vaşlıñla
berhūrdārīñ et

cān fedā:***cān fedā:-***

G: 142 Mısra: 26

Can feda, can kurban!

25. Dediler cān vermeden
cānān ararsın Şeyhīyā

26. Yoluna bu cān fedā katlime
fermān istemem

cān kulağıyla diñle:***cān kulağıyla diñle:-***

G: 182 Mısra: 5

Büyük bir dikkatle dinlemek.

5. Olsa nola bir kişi cān
kulağıyla diñler

6. Ben de durup söylesem
bilsin o da hālimi

cān kırtar:***cān kırtar:-***

G: 52 Mısra: 3

Canını kırtarmak.

3. Keşret-i ağıyardan cān
kurtaran
4. Hüzn ile endişeden me'mūn
olur

cān ver:

cān ver: -

G: 122 Mısra: 3
Ölmek, kendinden vazgeçmek.

3. Cān verip cennetde ger
rū'yet umarsañ zāhidā
4. Evvelā olduñ mu bilmem
küfr-i ekberden ḥalāş

cān ver: -

G: 142 Mısra: 25
Ölmek, kendinden vazgeçmek.

25. Dediler cān vermeden
cānān ararsın Şeyḥiyā
26. Yoluna bu cān fedā katlime
fermān istemem

cān ver: -

G: 71 Mısra: 7
Ölmek, kendinden vazgeçmek.

7. Cān verip vermez idim
ğayrıya ser-rişte-i 'aşk
8. Rāzımı fāş edecek dīde-i
ḥūn-bārımdır

cān ver: -

G: 74 Mısra: 3
Ölmek, kendinden vazgeçmek.

3. Dedi cān vermeyeniñ girmez
eline cānān

4. Baña cān fikri ne lāzım o
benim cānımdır

cāna minnet:

cāna minnet: -

G: 100 Mısra: 9
Cana minnet, lütuf saymak.

9. Döker peykānların var ise
kaşdı cāna minnetdir
10. Müjen temrenleriñ
sīnemden alma menn ü
selvādır

cāndan geç:

cāndan geç: -

G: 148 Mısra: 16
*Canından geçmek, ölmeye
hazır olmak.*

15. Uğradım bir āfete kim
işitenlerden irāğ
16. Şeyḥiyā 'aşk ile geçdim
tatlı cānımdan benim

cān-ı cihān:

cān-ı cihān: -

G: 73 Mısra: 17
Ālemin canı.

17. Şeyḥiyā cān-ı cihān doldu
şadā-yı hū hū
18. Görünen zerrede vü
kaṭrede dīdārımdır

cānı çek:

cānı çek: -

Mş.: 1 Mısra: 38

Arzulamak, istemek.

37. Ne devletdir ser-i küyunda

vaşşâfı olam onuñ

38. Vişâli Şeyhiyâ sükkerdir

onuñçün çeker cānıñ

cārub-ı müjgān:

cārub-ı müjgān:-

K: 11 Mısra: 40

Sevgilinin süpürge gibi

kirpikleri.

39. Unutdurdu bize çeşm-i

ğazālîñ nergis-i bezmi

40. Süpürdü bāğ-ı dehrîñ

sünbülün cārub-ı müjgānı

cāy-ı sülük:

cāy-ı sülük:-

G: 171 Mısra: 6

Tarikata bağlanma yeri.

5. Kaṭreler bu dāğ-ı firḫatden
koyuldu ser-zemīn

6. Aḫdılar cāy-ı sülūka baḫr ü
‘ummān isteyu

cedel et:

cedel et:-

G: 72 Mısra: 11

Tartışmak, münakaşaya

girmek.

11. Mekteb-i rindāna gel etme

cedel

12. Baḫsiñ eyler fitne-i ĩmā el-
hazer

cefā çek:

cefā çek:-

G: 19 Mısra: 7

Eziyet görmek.

7. Ne cefā çek ne şafā kaydına
düş ‘ālemde

8. Ne sevin varlığına
yokluğuna ne āh et

cefā çek:-

G: 96 Mısra: 8

Eziyet görmek.

7. Şafā-yı meclisinde ğayrılarla
eyledik mu‘tād

8. Cefā çekmek yoluñda ben
dil-i nā-kāma ḫalmışdır

cefā eyle:

cefā eyle:-

G: 129 Mısra: 1

Eziyet etmek.

1. Baña biñ türlü eylerse cefā
‘aşḫ

2. Ne mümkündür ki ola bî-
vefā ‘aşḫ

cefā eyle:-

G: 74 Mısra: 7

Eziyet etmek.

7. Baña biñ türlü cefā eylese
cānım cigerim

8. Yine ben bendesiyim kişver-
i hâkânımdır

cefâ-yı 'âlem:

cefâ-yı 'âlem:-

Mt: 4 Mısra: 1

Dünyanın cefası, derdi.

1. Cefâ-yı 'âleme 'âlemde
ümmîd-i şafâ bâ'is
2. Şafâ-yı cavidâna şabr-ı
eyyâm-ı cefâ bâ'is

cefâ-yı cevr:

cefâ-yı cevr:-

Kt: 22 Mısra: 3

Eziyet sıkıntısı.

3. Cefâ-yı cevri müzdâd etmek
ister
4. Zuhûr eyler dil-i dil-berde
melhûz

cefâ-yı dil-fikâr:

cefâ-yı dil-fikâr:-

G: 108 Mısra: 1

Yaralı gönlün derdi.

1. Cefâ-yı dil-fikârı kismet-i
ezel bilüriz
2. O qahrı kim çekeriz luğf-ı
lem-yezel bilüriz

cefâ-yı dil-rübâ:

cefâ-yı dil-rübâ:-

G: 54 Mısra: 14

Sevgilinin eziyeti.

13. Azâb-ı qabri şorma zâhidâ
Şeyhî sitem-kâra

14. Biz onu bilmeyiz ammâ
cefâ-yı dil-rübâdan şor

cefâ-yı dil-rübâ:-

Thm: 3 Mısra: 8

Sevgilinin eziyeti.

7. Bâğında qamusu olmuş âlât-ı
Hudâ
8. 'Âlemde nedir bu deñli cefâ-
yı dil-rübâ

cefâ-yı hicr:

cefâ-yı hicr:-

G: 58 Mısra: 2

Ayrılık eziyeti.

1. Bañâ garrâlanırsın cevr ile
ammâ vefâ göster
2. Hüner oldur cefâ-yı hicr
içinde bir şafâ göster

cefâ-yı yâr:

cefâ-yı yâr:-

G: 108 Mısra: 9

Sevgilinin eziyeti.

9. Cefâ-yı yâri şafâ i'tibâr eder
Şeyhî
10. O qahrı kim çekeriz luğf-ı
lem-yezel bilüriz

cefâ-yı yâr:-

G: 178 Mısra: 1

Sevgilinin eziyeti.

1. Dil cefâ-yı yârdan kaçmaz

vefā az olmasa

2. Olsun ammā çaḡ bu deñli
mühlik-i nāz olmasa

cefā-yı yār:-

Thm: 1 Mısra: 28

Sevgilinin eziyeti.

27. Söz müdür hiç ‘aşıḡıñ
ḡalbinde rāḡat var demek

28. Hep yalan çıḡdı cefā-yı
yāre ḡāyet var demek

cehl ü evḡām-ı ḡayālāt:

cehl ü evḡām-ı ḡayālāt:-

K: 9 Mısra: 41

*Hayallerin bilinmezliḡi ve
vehimleri.*

41. Cehl ü evḡām-ı ḡayālātı
gidermekdir murād

42. Yoḡsa şüret ile terk etmek
degildir mülk ü māl

celāl-i cāḡ-ı devlet:

celāl-i cāḡ-ı devlet:-

G: 147 Mısra: 8

Devlet makamının yüceliḡi.

7. Görüp münāşib ehlin telāş-ı
vaḡt-i ‘azlin

8. Celāl-i cāḡ-ı devlet ne kār
imiş bildim

celb-i zer-i tāb:

celb-i zer-i tāb:-

G: 36 Mısra: 6

Parlayan altın daveti.

5. Eylediḡi āḡ-ı serd vā‘iz-i
şehriñ bu ḡün

6. ḡayrı degil iç yüzü celb-i
zer-i tābdır

cem‘ et:

cem‘ et:-

G: 2 Mısra: 13

Bir araya getirmek.

13. ‘Acebdır ḡ‘āce cem‘ et diler
emrini zāhirse

14. Ṭabāyi‘ merkezinde her
nefes eyler keder peydā

cem‘ eyle:

cem‘ eyle:-

G: 116 Mısra: 10

Toplamak.

9. Cemāl-i ḡüsn-i dil-dārı
görünce āyīne-i dilde

10. ḡöñül cem‘iyyetin cem‘
eyleyen bāzārı neylermiş

cem‘ ol:

cem‘ ol:-

G: 99 Mısra: 13

Toplanmak.

13. Serv-ḡadler lāle-zār-ı
bezme cem‘ olsun yine

14. Şeyḡiyā nevrüz-ı fīrüz oldu
bāḡıñ zevḡı var

cemāl-i bāḡ-ı ḡüsn-i seyr-i dil-ber:

cemāl-i bāğ-ı hüsn-i seyr-i dil-ber:

-

G: 62 Mısra: 9

*Sevgilinin seyredilen
güzelliğinin bahçesi olan güzel
yüzü.*

9. Cemāl-i bāğ-ı hüsn-i seyr-i
dil-ber Şeyhî

10. Sehâb-ı kâkülü ebr ü
havâdan el mi deger

cemāl-i Hakk:***cemāl-i Hakk:-***

Thm: 3 Mısra: 3

Allah'ın güzelliği.

3. Seyr et cemāl-i Hakkı
ruhsâr-ı dil-rübâda müstetir

4. Çün sırr-ı Haq vüçüh-ı
mezâhirde müstetir

cemāl-i hüsn-i dil-dâr:***cemāl-i hüsn-i dil-dâr:-***

G: 116 Mısra: 9

1. *Sevgilinin güzel yüzü, 2.
Allah'ın güzel zatı.*

9. Cemāl-i hüsn-i dil-dârı
görünce âyîne-i dilde

10. Göñül cem'iyetin cem'
eyleyen bâzârı neylermiş

cemāl-i Ka'be:***cemāl-i Ka'be:-***

G: 113 Mısra: 3

Sevgilinin Kâbe kadar kutsal

güzel yüzü.

3. Tavâf etmek cemāl-i

Ka'besin h'âhiş-kerim ammâ

4. Göñül pervânesin süzân
eder şem'in dolandırılmaz

cemāl-i Mevlâ:***cemāl-i Mevlâ:-***

G: 39 Mısra: 3

Allah'ın güzelliği.

3. Degil maḥall-i şübhe ki
cemāl-i Mevlâdan

4. Şarâb-ı nâb-ı la'l-i dilbere
eşer diyeler

cemāl-i nâr-ı nûr:***cemāl-i nâr-ı nûr:-***

G: 128 Mısra: 7

*(Sevgilinin) nuruyla yakan
güzel yüzü.*

7. Cemāl-i nâr-ı nûruna göñül
olur süzân

8. Hayâl-i şem'-i ruḥuñ eylese
eger teşrîf

cemāl-i nûr:***cemāl-i nûr:-***

G: 2 Mısra: 5

*Allah'ın Cemal sıfatıyla nurlu
güzelliği ifade eden yüz.*

5. 'İzâr etdi Cemāl-i nûruna
zülfi Celâlin Haqq

6. Bülend-i zāt-ı Hakk oldu
şifâtından beşer peydâ

cemâl-i nūr:-

G: 50 Mısra: 13
(*Sevgilinin*) nur yüzü.

13. Cemâl-i nūrı nâr-ı kâl u hâl
ile Şeyhî
14. Hayâli âyîne-i dilde vişâl ile
oynar

cemâl-i nūr-ı zāt-ı Hak:

cemâl-i nūr-ı zāt-ı Hak:-

G: 29 Mısra: 11
*Allah'ın zatının nurunun
tecellisi.*

11. Cemâl-i nūr-ı zāt-ı Haktır
Âdem
12. O nūruñ Şeyhiyâ şahı
Muhammed

cemâl-i pîr-perver:

cemâl-i pîr-perver:-

G: 104 Mısra: 8
Pir yetiştiren yüz.

7. Nüküş-ı mäsivâdan olmuşuz
âzâde vü lâ-ğayd
8. Cemâl-i pîr-perver ‘âşikân-ı
Nakşibendiz biz

cemâl-i şem‘:

cemâl-i şem‘:-

G: 104 Mısra: 13
*Mum olan sevgilinin güzel
yüzü.*

13. Cemâl-i şem‘ine sūzân olur
zâr etmeyip aşlâ

14. İken pervâne-āsâ maḥv-ı
fân-ı Nakşibendiz biz

cemâl-i vech-i hâş:

cemâl-i vech-i hâş:-

G: 116 Mısra: 18
*1. Hususi yüz güzelliği, 2.
Bizzat Allah'ın zatının
güzelliği.*

17. Degil hürî vü cennet ‘âşıkıñ
kaşdı ‘ibâdetden

18. Cemâl-i vech-i hâş âşüftesi
îcârı neylermiş

cemâl-i Yūsuf:

cemâl-i Yūsuf:-

G: 13 Mısra: 3
Hz. Yusuf'un yüzü.

3. Cemâl-i Yūsufa nefahat
bedel

4. Nefes-i Zelîhâ mâhdır gūyâ

cemâl-i zāt-ı baht:

cemâl-i zāt-ı baht:-

G: 104 Mısra: 18
*Talihin kendisi olan güzel yüz,
Allah.*

17. Taşavvurdan ta‘ayyünden
giderdik haṭṭ-ı evhâmı

18. Cemâl-i zāt-ı bahta dîde-
bân-ı Nakşibendiz biz

cem^c-i şems:***cem^c-i şems:-***

G: 112 Mısra: 13

Güneşin tamamı.

13. Zerreyyiz şüretde ammā

cem^c-i şemsiz ma^cnāda14. Mūsā vü Fir^cavn-ı cāmi^c

Şeyhiyā Tūr olmuşuz

cem^cıyyet-i endiše-i ‘ālem:***cem^cıyyet-i endiše-i ‘ālem:-***

G: 91 Mısra: 3

*Ālemin kaygı, keder topluluğu.*3. Vīrān ola cem^cıyyet-i

endiše-i ‘ālem

4. Ma^cmūr edecek şehri dili

hāletimizdir

cennet-i merķūm:***cennet-i merķūm:-***

G: 76 Mısra: 7

Yazılmış cennet.

7. Cennet-i merķūmu zāhid

saña gösterdi midād

8. Onların aķ üzre kıara cenneti

imlā olur

cennet-i me^vvā:***cennet-i me^vvā:-***

G: 9 Mısra: 1

*Mev'a cenneti.*1. Cennet-i Me^vvā degil hūsn-i

cemāliñdir baña

2. Manşıb u ‘ızz ü şeref ancak

kemāliñdir baña

cevān-ı tıfl-ı ebced-h^vān:***cevān-ı tıfl-ı ebced-h^vān:-***

G: 166 Mısra: 4

*Alfabe öğrenen, okumaya yeni**başlayan tecrübesiz genç.*3. Hālimiz ma^clūm-ı ‘ālem oldu

cevr-i yār ile

4. Bir cevān-ı tıfl-ı ebced-

h^vāna söyleñ söylesin**cevher-i ‘irfān:*****cevher-i ‘irfān:-***

G: 106 Mısra: 17

*Allah'ın gizli sırlarına erme**cevheri.*

17. Faħr ederiz cevher-i ‘irfān

ile

18. Vāşıl-ı envār-ı ruħ-ı

hāzretiz

cevlān et:***cevlān et:-***

K: 11 Mısra: 70

Gezip dolaşmak.

69. Güzer mümkün degil

reftārına kim şab^c-ı çālākı

70. Şitāb etdikce eder hūme

fişnat ile cevlānı

cevlān eyle:***cevlān eyle:-***

G: 153 Mısra: 10

Gezip dolaşmak.

9. İşveler versin niyâzım
bezmine

10. Nâz ile merdâne cevlân
eylesin

cevlân eyle: -

G: 174 Mısra: 5

Gezip dolaşmak.

5. Semme vechu'llâh
gülzârında cevlân eylemek

6. Yaraşır şol bülbüle ki
hârdan bî-pâk ola

cevlân eyle: -

K: 9 Mısra: 49

Gezip dolaşmak.

49. Her biri bir ism ile 'âlemde
cevlân eylemiş

50. Maẓhar-ı Hâdî olanlardır
cihânda hayr u âl

cevr et:

cevr et: -

G: 134 Mısra: 1

Eziyet etmek.

1. Baña cevr etmegi bu hüsn
ile mu'tâd etdiñ

2. Döndüñ ol cevri yine
ğayrıya isnâd etdiñ

cevr et: -

G: 36 Mısra: 9

Eziyet etmek.

9. 'Arz-ı cemâl etmede 'aşıkına
cevr eder

10. Zülfüñüñ âzürdesi Şeyhî-i
bî-tâbdır

cevr eyle:

cevr eyle: -

G: 61 Mısra: 1

Eziyet etmek.

1. Nâz ile cevr eylemek
dilberin âyînidir

2. Dergehinde bendelikler
pîrimiñ telkînidir

cevr ü cefâ et:

cevr ü cefâ et: -

G: 159 Mısra: 11

Eziyet ve zulmetmek.

11. Güzel cevr ü cefâ etmek
bilirsin 'aşık-ı zâra

12. Meger 'âlemde yalnız bir
vefâ-yı yâri bilmezsın

cevr ü sitem eyle:

cevr ü sitem eyle: -

G: 8 Mısra: 9

Eziyet ve zulüm etmek.

9. Ne kadar cevr ü sitem
eyleseñ âhir yine ben

10. Yine 'aşkıñda kuşûr etmem
efendim aşlâ

cevr-i istignâ:

cevr-i istignâ: -

G: 170 Mısra: 9

Tenezzül etmeme eziyeti.

9. Egerçi hūb-rūlar cevr-i
istiğnāya mā'ildir
10. Güzeller içre müstesnā
cefāda bī-bedeldir bu

cevr-i yār:

cevr-i yār:-

G: 102 Mısra: 7

Sevgilinin eziyeti.

7. Ağladıķca cevr-i yār olur
füzūn
8. 'Aşıkñ beñzer bekāsı hoş
gelir

cevr-i yār:-

G: 166 Mısra: 3

Sevgilinin eziyeti.

3. Hālimiz ma'lūm-ı 'ālem oldu
cevr-i yār ile
4. Bir cevān-ı tıfl-ı ebced-
h'āna söyleñ söylesin

Ceyhūn ol:

Ceyhūn ol:-

G: 83 Mısra: 2

Ceyhun nehrine dönüşmek.

1. Derd-i hicrānıñ ne hikmet
gün-be-gün efzūn olur
2. Dönmezem elbette bir gün
kaṭreler Ceyhūn olur

cilā-yı 'aşk:

cilā-yı 'aşk:-

G: 39 Mısra: 2

Aşkın parıltısı.

1. Sezā degil mi pīr-i muğāna
gerçek er diyeler
2. Cilā-yı 'aşka mey-i cām-ı bāl
ü per diyeler

cism-i insān:

cism-i insān:-

K: 11 Mısra: 32

İnsan bedeni.

31. Hāyāl-i ma'nīdir gūyā
müzāhir ma'nādır zāhir
32. Şu'ünātında zātıñ a'zam
etdi cism-i insānı

cur'a-i üd'ü:

cur'a-i üd'ü:-

G: 171 Mısra: 9

Davet yudumu.

9. Şundu çün bir cur'a-i üd'ü
lebinden isticāb
10. Geldi bu mülke anuñçün
Şeyhī cānān isteyu

cūy-ı āb ol:

cūy-ı āb ol:-

G: 162 Mısra: 10

İrmak olmak.

9. Hemīşe çeşm-i eşk-i derd-i
hicr ile Şeyhī

10. Fiğān ü zārīñ ile cūy-ı āb
olup giderin

cūdā ol:

cūdā ol:-

G: 152 Mısra: 3
Ayrı düşmek.

3. Hāk-i rāhīñdan begim baş
kaldırıp olmam cūdā

4. Hāk-i pāyīñdir meger
başımda ancak mefharım

cūdā ol:-

G: 3 Mısra: 14
Ayrı düşmek.

13. Kām-yāb-ı ‘aşk olam
derseñ geri koy ‘aqlıñı

14. Şeyhiyā ‘aqla uyanlar
oldular Hākdan cūdā

cümle-i bī-ihtiyār:

cümle-i bī-ihtiyār:-

G: 157 Mısra: 4
İradesiz gerçekleşen her şey.

3. Ye’s-i ümmīd-i hayāl-i
vaşlıñ olmağ var ise

4. Dil-fikārım cümle-i bī-
ihtiyārımdan şağın

cünbüş-i vaşl:

cünbüş-i vaşl:-

G: 120 Mısra: 10
Kavuşma neşesi.

9. Tāze tāze neşveler tarh etdi

hüsñüñ gönlüme

10. Cünbüş-i vaşlıñla oldu
Şeyhī şimdi şāb-veş

cünd-i mezālīm ol:

cünd-i mezālīm ol:-

G: 138 Mısra: 8
*Zulümlerin askeri olmak,
eziyet eden asker olmak.*

7. Dostum her bir kılıñ olmuş
müheyyā gārete

8. Çak bu deñli Hāricī cünd-i
mezālīm olma gel

cünd-i ser-i zülf:

cünd-i ser-i zülf:-

G: 10 Mısra: 3
*(Sevgilinin) saçının ucunun
askeri.*

3. Cünd-i ser-i zülfüñ eger etse
ne deñli hücum

4. Vaşl-ı hayāl-i ruğ-ı leb burc-
ı bedendir baña

cüst ü cū:

cüst ü cū:-

G: 115 Mısra: 10
Arama, araştırma.

9. Cemālīñ gülşeninde bülbül-i
şeydā olan cānlar

10. Fenā meyhānesinde cām-ı
būdı cüst ü cū almış

-Ç-

çağı geç:

çağı geç:-

Kt: 2 Mısra: 4

*Gençliği tükenmek, kocamak.*3. Tığden geçdiği dem ağladığı
hatı-ı ruhuñ4. Çağı geçmiş güzeliñ hâlini
söyler güyâ**çāh-ı tabī'at:****çāh-ı tabī'at:-**

K: 11 Mısra: 4

*Yaradılış, mizaç kuyusu.*3. Nice dem naḥs-ı gerdūn
vermeyip āsāyişe ruḥşat4. Felek çāh-ı tabī'atde
kapatmış Yūsuf-ı cānı**çāk çāk et:****çāk çāk et:-**

Ms: 1 Mısra: 44

*Parça parça etmek.*43. Eyledi küffārı kamu zīr-i
hāk

44. Sīne-i Bū Cehl edip çāk çāk

çāk et:**çāk et:-**

G: 127 Mısra: 9

*Parçalamak, yırtmak.*9. Sīne çāk etdi dil-i Şeyḥī-i
‘aşq-ı nāb līk10. Bezmiñ içre ḥamdüli'llāh
alnım açık yüzüm ağ**çāk et:-**

G: 163 Mısra: 7

*Parçalamak, yırtmak.*7. Sīneler çāk etmege elde
buçağıñ çünki var8. Dostum bu ḡamzelerle bī-
emān olmaḡ neden**çāk et:-**

G: 85 Mısra: 4

*Parçalamak, yırtmak.*3. Gösterir mir'at-i ümmīdiñ
vişāl4. Bülbül ağlar gül yaḡasın çāk
eder**çāk et:-**

G: 95 Mısra: 5

*Parçalamak, yırtmak.*5. Niyāmından çekip tığ-ı
vişāliñ sīneler çāk et6. Göñül bu ye's-i ḥırmān içre
bir in'āma ḡalmışdır**çāk ol:****çāk ol:-**

G: 174 Mısra: 2

*Yırtılmak, parçalanmak.*1. Toḡm-ı ‘aşkı ekmege bir hāk
ister pāk ola2. Cām-ı vaşlıñ nüş eder sīne
lāzım çāk ola**çāk ol:-**

Thm: 1 Mısra: 6

Yırtılmak, parçalanmak.

5. ‘Alemin biz aġniyāsında mürüvvet bulmadık
6. Ğayretinden sīnesi çāk olmak ister ādemiñ

çāker-i ġāfil:

çāker-i ġāfil:-

G: 180 Mısra: 4
Çevresinden habersiz kul.

3. Ğadrler maġbūl imiş ‘ind-i kirāmü’n-nās çün
4. Hizmetinde çāker-i ġāfil iken ma‘zūr idi

çāk-i girībān et:

çāk-i girībān et:-

G: 143 Mısra: 2
Elbise yakasını yırtmak.

1. Aks-i ruġsārīñ ile çeşmimi pür-kan etdim
2. Nāvek-i ġamzeñ ile çāk-i girībān etdim

çāk-i girībān eyle:

çāk-i girībān eyle:-

G: 153 Mısra: 2
Yakasını yırtmak.

1. ‘Andelīb-āsā dil eġgān eylesin
2. İşidin çāk-i girībān eylesin

çāk-i girībān eyle:-

K: 10 Mısra: 42

Yakasını yırtmak.

41. Cām-ı ‘āşġ ile doludur ġonçe-i zībā ġöñül
42. Fi‘lle gelen kuvveden çāk-ı girībān eylemiş

çāk-i girībān:

çāk-i girībān:-

G: 40 Mısra: 4
Dövünüp yırtınmak.

3. ‘Andelīb-i mest-i la‘l-i ġonca olmuş ġatırım
4. Geceler t̄a şubġa dek çāk-i girībānıñdadır

çāk-i girībān:-

G: 41 Mısra: 5
Yırtık yaka.

5. ‘Aceb şeydā diliñ şubġ u mesā çāk-i girībānı
6. Lebinden zülf-i ġīsū ile ġonce-ter ġülündendir

çālāk et:

çālāk et:-

G: 85 Mısra: 6
Çeviklik kazandırmak.

5. Mest-i meydāñ-ı suġanda ‘āşıkın
6. Raġş-ı t̄ab‘-ı pākini çālāk eder

çālāk ol:

çālāk ol:-

G: 174 Mısra: 8
Çevik olmak.

7. Şāf-be-şāf olmuş müheyyā
leşker-i gerdūn-ı gam
8. Bir delīr ister bu meydān-ı
hüner çālāk ola

çarḥ-ı çenber:**çarḥ-ı çenber:-**

G: 122 Mısra: 2
Çember biçimindeki felek.

1. İstemez ‘āşık olanlar zülf ü
gül-terden ḥalāş
2. Ehl-i ‘işret istesin mi çarḥ-ı
çenberden ḥalāş

çarḥ-ı çenber:-

G: 46 Mısra: 13
Yazma yemenisinin çemberi.

13. Gīsūları başında aşıp çarḥ-ı
çenber
14. Zülf-i ruḥ-ı dil-sūzı özge
fiten olmuşdur

çarḥ-ı devvār:**çarḥ-ı devvār:-**

G: 64 Mısra: 9
Daima dönen felek.

9. Ḥaddin aşırđı devr-i hicri bu
çarḥ-ı devvār
10. Ḥaḳḳā ki yolunda Şeyḫī
ḥāk-sār olmuşdur

çarḥ-ı ğaddār:**çarḥ-ı ğaddār:-**

G: 146 Mısra: 13
Zalim felek.

13. Şeyḫiyā şol çarḥ-ı ğaddārın
elinden āh āh
14. Var ümīdim intikām alsın
penāhımdan benim

çarḥ-ı gerdūn:**çarḥ-ı gerdūn:-**

K: 11 Mısra: 99
Dönen felek.

99. Şafāsın sürsün ol ḳallāş-ı
‘ālem çarḥ-ı gerdūnuñ
100. ‘Aceb tutdu riyāsetle riyā
erbāb-ı meydānı

çārüb-ı zülf:**çārüb-ı zülf:-**

G: 85 Mısra: 1
(Sevgilinin) saçının süpürgesi.

1. Göñlümü çārüb-ı zülfüñ pāk
eder
2. Şām-ı zülfüñ ‘āşığı bī-pāk
eder

çehre-i ğam-ḥār:**çehre-i ğam-ḥār:-**

G: 176 Mısra: 4
gamli, kederli çehre

3. Seyr eyleriz āyīne-i dilden
leb-i yāri

4. Āyīne gibi çehre-i ğam-hār
elimizde

çehre-i zerd:

çehre-i zerd:-

G: 152 Mısra: 7
Sararmış yüz.

7. Kıl kalemle çehre-i
zerdimde naqş-ı nāvekiñ
8. Kanlı eşkimdir benim
‘ālemde zīb ü zīverim

çeng-i ğam:

çeng-i ğam:-

Thm: 4 Mısra: 19
Dert pençesi.

19. Cām-veş taşfiye-i bāṭını
şun ey sākī
20. Zīver-i ḥüsnüñ ile aldı
ruḥuñ āfāḳı

çerāğ et:

çerāğ et:-

G: 94 Mısra: 2
Işık yapmak, aydınlatmak.

1. Edā-yı la’l-i şeker-bār cāna
āteş urur
2. Çerāğ edem der ise ḥān u
māna āteş urur

çerāğ kıl:

çerāğ kıl:-

G: 99 Mısra: 9
Aydınlatmak.

9. Ḥ’āb-ı hicrim şem’-i vaşlıñla
uyandır kıl çerāğ

10. İktibās-ı sūz-ı ‘aksiñle
çerāğıñ zevki var

çerāğ kıl:-

Mt: 18 Mısra: 1
Aydınlatmak.

1. Düşmüşüm sermāye-i
vaşlıñla kaldır kıl çerāğ
2. Şāhin-i luṭfuñ dirīğ etme
uyandır bir ocağ

çerāğ ol:

çerāğ ol:-

G: 127 Mısra: 3
Kandil olmak, aydınlatmak.

3. Kenz-i vaşlından çerāğ
olmağ ümīdin eylerim
4. Bezm-i dil-ber rüşen olmaz
olmasa bir şeb-çerāğ

çerāğ-ı ‘ālem:

çerāğ-ı ‘ālem:-

G: 117 Mısra: 3
Dünyanın kandili.

3. Nūr-ı bākīsin çerāğ-ı ‘ālem
etmiş bir zamān
4. Ol çerāğ-ı ‘ālemiñ şevkinde
devrān eylemiş

çerāğ-ı ‘ālem:-

G: 117 Mısra: 4
Dünyanın kandili.

3. Nūr-ı bākīsin çerāğ-ı ‘ālem

etmiş bir zamān

4. Ol çerāğ-ı ‘ālemiñ şevķinde
devrān eylemiş

çerāğ-ı ‘ālem:-

Thm: 2 Mısra: 13

Dünyanın kandili.

13. Senden alır feyz-i envārı
çerāğ-ı ‘ālemiñ

14. Ağlasak biz ğam değil sen
gül ki bāğ-ı ‘ālemiñ

çerāğ-ı ‘aşk:

çerāğ-ı ‘aşk:-

Mr: 1 Mısra: 18

Aşk kandili.

17. Yürü bir pāk-dāmen şeyh
eşigin Ka‘be-i cān et

18. Çerāğ-ı ‘aşkı yandır gece
gündüz cān sūzān et

çeşme-i hayvān:

çeşme-i hayvān:-

G: 70 Mısra: 1

Hayat suyu.

1. Bilirim her dem kūyuñda
çeşme-i hayvān akar

2. LİK bu hışm ile bir gün
çeşmelerden kan akar

çeşm-i bīnā:

çeşm-i bīnā:-

G: 72 Mısra: 10

Gören göz, gönül gözü.

9. Kayd olur kayd-ı şikār
ardınca dil

10. Uğruñ olmuş çeşm-i bīnā
el-ħazer

çeşm-i ciger-sūz:

çeşm-i ciger-sūz:-

G: 35 Mısra: 8

Yürek yakan göz.

7. Fitne-i gerdüna āh bā‘iṣ-i
rīzān olan

8. Çeşm-i ciger-sūzdan kaṭre-i
hūn-ābdır

çeşm-i eşk:

çeşm-i eşk:-

G: 120 Mısra: 2

Gözyaşı.

1. Doldu gönüm naķş-ı
ümmīdiñ ile dolāb-veş

2. Çeşm-i eşkim rāh-ı vaşlıñda
aķıtdıñ āb-veş

çeşm-i eşk:-

G: 131 Mısra: 8

Gözyaşı.

7. Dökme eşkim yerlere
ağlatma ey ğadr-i şinās

8. Çeşm-i eşkim ‘ıyd-ı vaşlıñda
gül-āb etmek gerek

çeşm-i eşk:-

G: 132 Mısra: 8

Gözyaşı.

7. Ğasretiñle geceler tā şubħa

dek

8. Çeşm-i eşkim hün-âlüd
eylediñ

çeşm-i eşk-i derd-i hicr:

çeşm-i eşk-i derd-i hicr:-

G: 162 Mısra: 9

Ayrılık derdinin gözyaşı.

9. Hemîşe çeşm-i eşk-i derd-i
hicr ile Şeyhî

10. Fiğân ü zârîñ ile cüy-ı âb
olup giderin

çeşm-i eşk-i ebr-i dil:

çeşm-i eşk-i ebr-i dil:-

G: 105 Mısra: 19

Gönlün bulutunun gözyaşı.

19. Başım üstünde dururken
çeşm-i eşk-i ebr-i dil

20. Gökden emtâr etmege
hâcet degil nîsânımız

çeşm-i eşk-i hasret:

çeşm-i eşk-i hasret:-

G: 105 Mısra: 4

Hasretten akan gözyaşı.

3. Lebleriñ sevdâsı çün deryâ-
dil oldu hâşılı

4. Çeşm-i eşk-i hasretiñdir
lü'lü'-i mercânımız

çeşm-i eşk-i hün-feşân:

çeşm-i eşk-i hün-feşân:-

G: 63 Mısra: 1

Kanlı gözyaşı saçan göz.

1. Çeşm-i eşk-i hün-feşânım
pâyiñe tapudadır

2. Devletiñde dil hevâ-yı
ğayrıdan âsüdedir

çeşm-i gammâz:

çeşm-i gammâz:-

G: 178 Mısra: 6

Fitneci, laf taşıyan göz.

5. Gece göñlüm Kâ'be-i vaşlıñ
tavâf etmek diler

6. Tâli'im yâr olsun ammâ
çeşm-i gammâz olmasa

çeşm-i gazâl:

çeşm-i gazâl:-

G: 118 Mısra: 2

(Sevgilinin) ahu gözü.

1. 'Aşk ile zülfüñ eglemiş
hüsnüñe yâ hû demiş

2. Seyr eden çeşm-i gazâliñ
nergis-i cādū demiş

çeşm-i gazâl:-

G: 153 Mısra: 11

(Sevgilinin) ahu gözü.

11. Sînemi çeşm-i gazâliñ
dostum

12. Esb-i nâz-endâza meydân
eylesin

çeşm-i gazâl:-

G: 37 Mısra: 4

(Sevgilinin) ahu gözü.

3. Gūşuma erdi şadā-yı nāydan
ceffe'l-ķalem

4. Göñlüm ol çeşm-i ğazālīnde
yerim meyḥānedir

çeşm-i ğazāl:-

G: 38 Mısra: 4
(Sevgilinin) ahu gözü.

3. Beni meftūn-dil-i zār-ı
heves-kār etmege bā'is

4. İki ebr-i sitem-kārīñ iki
çeşm-i ğazālīñdir

çeşm-i ğazāl:-

G: 46 Mısra: 1
(Sevgilinin) ahu gözü.

1. Çeşm-i ğazālīñ dilde bāğ-ı
çemen olmuşdur

2. Nafeñ ḥayālī ḥālā müşk-i
Ḥoten olmuşdur

çeşm-i ğazāl:-

G: 89 Mısra: 4
(Sevgilinin) ahu gözü.

3. Şehīd-i ḥ'ān-ı müjgān-ı
vişālīñ iddi'ām üzre

4. İki çeşm-i ğazālīñ şāhid-i
bürhānim olmuşdur

çeşm-i ğazāl:-

G: 93 Mısra: 4
(Sevgilinin) ahu gözü.

3. Benim ser-bāz-ı 'aşk-ı ḥān-
ķāh-ı 'ālem-i tecrīd

4. Derūn-ı sīnede çeşm-i
ğazālīñ 'izz ü şānımdır

çeşm-i ğazāl:-

K: 11 Mısra: 39
(Sevgilinin) ahu gözü.

39. Unutdurdu bize çeşm-i
ğazālīñ nergis-i bezmi

40. Süpürdü bāğ-ı dehriñ
sünbülün cārub-ı müjgānı

çeşm-i Ḥaķ-bīn:-

G: 135 Mısra: 7
Hakikati, Hakk'ı gören göz.

7. Naķş-ı ḥüsnün çeşm-i Ḥaķ-
bīn ile taşvīr eyledik

8. Ḥalka-i vaḥdetde lā-
mevcūda illā Hū dedik

çeşm-i Hakk-bīn:

çeşm-i Ḥaķķ-bīn:-

G: 97 Mısra: 3
Hakikati, Hakk'ı gören göz.

3. Çeşm-i Ḥaķķ-bīn ile terk
etmem güzeller bezmini

4. Dārdan dönmez şular kim
meşhed-i Manşūrdur

çeşm-i ḥün-ālūd:

çeşm-i ḥün-ālūd:-

G: 157 Mısra: 7
Kana bulanmış göz.

7. Çeşm-i ḥün-ālūdumu taḥrīk
ederse cevri ile

8. Varṭa-i seyl-i sirişk-i eşk-
bārımdan şaķın

çeşm-i ḥün-bār:

çeşm-i hün-bār:-

G: 140 Mısra: 3

Kan yağdıran göz.

3. Çeşm-i hün-bārımı

ruhsārına ber-dār etdiñ

4. Vardır pāy-ı şebātım resen

oldu gönlüm

çeşm-i hün-efşān:***çeşm-i hün-efşān:-***

G: 161 Mısra: 7

Kan saçan göz.

7. Çeşm-i hün-efşānımı döksün

ğubār-ı pāyine

8. Görsün ol hün-rīz-i ‘ālem

mevc-i deryā n’idügin

çeşm-i hün-feşān:***çeşm-i hün-feşān:-***

G: 93 Mısra: 2

Kan saçan göz.

1. Hayāl-i nakş-ı şahbā-yı

muḥabbet hem-zebānımdır

2. Beni fāş eyleyen ‘ālemde

çeşm-i hün-feşānımdır

çeşm-i hüviyyet:***çeşm-i hüviyyet:-***

G: 77 Mısra: 13

Hakikat gözü.

13. Şeyḫiyā çeşm-i hüviyyetle

nażar kıl ‘āleme

14. Zerreden şems-i ḥaḳīḳat

kaṭreden ‘ummān aḳar

çeşm-i ‘irfān:***çeşm-i ‘irfān:-***

G: 40 Mısra: 18

İrfan gözü.

17. ‘Aḳıbet bir ḳan eder

kūyuñda tīr ü ğanzeler

18. Şüphesiz naḳd-i ḥayātım

çeşm-i ‘irfānıñdadır

çeşm-i nā-bīnā:***çeşm-i nā-bīnā:-***

G: 120 Mısra: 8

Görmeyen göz.

7. Tār-ı ğamda ṭal‘at-ı ruhsārı

ile meh-veşim

8. Rūşen etdi çeşm-i nā-

bīnāmızı mehtāb-veş

çeşm-i nāz:***çeşm-i nāz:-***

G: 41 Mısra: 8

Nazlı göz.

7. Seḫerler vaşf-ı nāz u dilbere

āġāz eder gönlüm

8. Meger ki mest-i ḥ‘āb çeşm-i

nāzıñ bülbülündendir

çeşm-i nergis:***çeşm-i nergis:-***

Thm: 4 Mısra: 3

*(Sevgilinin) baştan çıkarın**gözü.*

3. Çeşm-i nergisleri seyr et ki
tarāvet demidir
4. Dem-i şubḥ erdi getir bādeyi
şoḥbet demidir

çeşm-i nergis:-

Trc.: 1 Mısra: 8
(Sevgilinin) baştan çıkaran
gözü.

7. Ḥāk-i rāhıñla tütulmuş
gözümüz bī-ferdir
8. Çeşm-i nergisleri ḥurşid ü
meh-i enverdir

çeşm-i pür-kan ol:

çeşm-i pür-kan ol:-

G: 24 Mısra: 10
Gözü kan dolu olmak.

9. Gözüm nūru fitīl-i şevk-i
dīdār-ı ḥayālīñdir
10. Leb-ā-leb ḥasretiñle çeşm-i
pür-kan olmağa bā'is

çeşm-i şem^c-efrüz:

çeşm-i şem^c-efrüz:-

G: 139 Mısra: 3
Mum gibi parlayan göz.

3. Çeşm-i şem^c-efrüzuna
düşdüñ hevā-yı aşk ile
4. Yandıñ ey pervāne-dil var
tütüyā-yı dīde ol

çevgān ol:

çevgān ol:-

G: 32 Mısra: 3
Cirit sopası olmak.

3. Cān şehā çevgāñıñ olsun top
ederseñ başımı
4. 'Aşka emriñde olmağ cān
ile serden lezīz

çevgān-ı ḥayāl-i ḥām koy:

çevgān-ı ḥayāl-i ḥām koy:-

G: 21 Mısra: 3
Boş hayal değneğini bırakmak.

3. 'Arşa-i aşk içre çevgān-ı
ḥayāl-i ḥām koy
4. Top gibi var naqd-i cāñıñ
meclis-i rindāna at

çille-i vaşl:

çille-i vaşl:-

G: 124 Mısra: 10
Kavuşma çilesi.

9. Şeyḥiyā çün tekye-i tevḥīde
girdik ba^cdezā
10. Çille-i vaşlıñ çeker
merdāne bāzū-yı neşāṭ

çin çin eyle:

çin çin eyle:-

G: 43 Mısra: 3
Büklüm büklüm etmek.

3. Eyleyen zülfüñ gibi zihnim
ḥayālīñ çin çin

4. Raḥş-ı cevġān-ı bülendim
hicr ile bīmārdır

çġn et:

çġn et:-

Trc.: 1 Mısra: 25
Çatmak, kırıştırmak.

25. Beni gördükde niçin
kaşlarını çġn edesin
26. Aynada keñdine bir
başkaca āyġn edesin

çġn-i cebġn 'arz eyle:

çġn-i cebġn 'arz eyle:-

G: 144 Mısra: 11
Alnını buruşturmak, kızmak.

11. Hışm ile çġn-i cebġn 'arz
eyledi 'uřřākına
12. řeyḥiyā ümmġd kesdim
kendi kendimden benim

çġn-i cebġn et:

çġn-i cebġn et:-

Kt: 11 Mısra: 1
Alnını kırıştırmak.

1. Zülfüñ çġn-i cebġn edip
boynuma atdı kemend
2. Hun-rġz göñlüm keřān keřān
etdi bend

çġn-i cebġn:

çġn-i cebġn:-

G: 120 Mısra: 5
Alın kırışıklığı, kızgınlık.

5. Eyledikçe hışm ile çġn-i
cebġniñ sell-i seyf
6. Sġnem üzre dostum
revzenler açdı bāb-veş

çġn-i cebġn:-

G: 136 Mısra: 3
Alın kırışıklığı, kızgınlık.

3. Ne ḥāřıl gül-'izār u kākülüñ
çġn-i cebġniñden
4. Bezimde ġamzelerle
göñlümüz berk-i ḥazān etmek

çirkġn olur:

çirkġn olur:-

G: 60 Mısra: 6
Çirkin olmak.

5. Vā'iziñ kürsġde pġç ü tābı
dām-ı dānedir
6. Bu ne ḥikmetdir bular hep
bildigim çirkġn olur

çok çok:

çok çok:-

G: 138 Mısra: 4
Pek çok, nice nice.

3. Gerçi 'ālimsin řehādet
rütbesin bilmekde lġk
4. Çok çok 'uřřākı řehġd
etmekde 'ālim olma gel

çok gör:

çok gör:-

G: 144 Mısra: 8
Fazla bulmak.

7. Hānemi gel reşk-i cennet
eyle teşrîfiñ ile
8. Kimse çok görmez bu luṭfu
ser-bülendimden benim

-D-

dād eyle:

dād eyle:-

G: 26 Mısra: 9
Şikâyet etmek.

9. ‘Aşk-ı hüsniñ eyledi pā-
māl-i būd etmege dād
10. Mülkümüzde Şeyhiyā bir
pādişāh olmazam hic

dād-ı Hāk:

dād-ı Hāk:-

G: 72 Mısra: 13
Allah vergisi.

13. Hürde-bīnlik dād-ı Hākdır
Şeyhiye
14. Ey dil-i mestāne illā el-
hazer

dāğ dāğ et:

dāğ dāğ et:-

G: 20 Mısra: 11
Yara üstüne yara açmak.

11. Āteş-i sūzuñ ile sīnem dāğ
dāğ et tek hemān
12. Ğayrılardan Şeyhī-i dil-
sūzuñu mümtāziñ et

dāğ dāğ et:-

G: 40 Mısra: 7
Yara üstüne yara açmak.

7. Hānçer-i hicriñ ne lāzım dāğ
dāğ etsin gönül
8. Sīnem elbetde nişān-ı tīr-i
müjgāniñdadır

dāğ dāğ et:-

Thm: 2 Mısra: 12
Yara üstüne yara açmak.

11. Bī-ḥabersin ḡamzeñ olmuş
sīne-dāğ-ı ‘ālemiñ
12. Dāğ dāğ etdi dil ü cānın
bıcağ ‘ālemiñ

dāğ dāğ eyle:

dāğ dāğ eyle:-

G: 15 Mısra: 7
Yara üstüne yara açmak.

7. Ben niyāz etdikce istignāsın
eyler dāğ dāğ
8. Bu niyāzım nāza tebdīl eyler
Allāh ‘an-ḡarīb

dāğ dāğ eyle:-

G: 9 Mısra: 5
Yara üstüne yara açmak.

5. Gönlümü eylerdi hicriñ
bilirim ki dāğ dāğ
6. Şöyle kim imdād-ı rūḡānī
ḡayālīñdir bañā

dāğ dāğ ol:

dāğ dāğ ol:-

G: 77 Mısra: 5

*Yaralarla dolmak, dağlanmak.*5. Hañçer-i vaşlıñ ile sīnem
olur ise dāğ dāğ6. Cān giderse ğam degildir
yerine cānān açar**dāğ dāğ:*****dāğ dāğ:-***

G: 127 Mısra: 2

*Yara yara, birçok yara.*1. Tāze meclis tāze şöhet tāze
dil-ber tāze dāğ2. Sīnem üzre tāze tāze cevriñ
urduñ dāğ dāğ**dāğ ur:*****dāğ ur:-***

G: 99 Mısra: 2

*Yaralamak.*1. Mıhla tīğñ sīneme dilde
buçağñ zevki var2. Göñlüme bir dāğ ur
göñlümde dāğñ zevki var**dağdağa-i hicr:*****dağdağa-i hicr:-***

G: 78 Mısra: 4

*Ayrılık derdi.*3. Āşık-ı remīd saltanat-ı vaşla
düşerse4. Kim dağdağa-i hicri
çekerdim ‘alemimdir**dāğ-1 derd:*****dāğ-1 derd:-***

G: 156 Mısra: 8

*Dert yarası.*7. İztirābım var tehī şanmañ
fiğān u zārım8. Dāğ-1 derde mest olup
düşdüm şarāb-ı nāzdan**dāğ-1 dil:*****dāğ-1 dil:-***

G: 78 Mısra: 2

*Göñül yarası.*1. Terkīb-i vücūd-ı beşeriyet
haremimdir2. Şerh etmege dāğ-1 dili sevdā
kalemimdir***dāğ-1 dil:-***

Kt: 26 Mısra: 2

*Göñül yarası.*1. Nuṭkuñ şafāsı derd-i
derūnuma ṭabīb-i hāzık2. Ördük dāğ-1 dile dil-berā
merhem-i muvāfık**dāğ-1 firkat:*****dāğ-1 firkat:-***

G: 171 Mısra: 5

Ayrılık yarası.

5. Kaṭreler bu dāğ-1 firkatden

koyuldu ser-zemîn

6. Akdılar cāy-ı sülûka baħr ü
‘ummān isteyu

dāğ-ı hayret:

dāğ-ı hayret:-

G: 119 Mısra: 9

Hayret yarası.

9. Niğāhıñ sīneme bir dāğ-ı
hayret urdu luṭf etdi

10. Nazar-gāh-ı cemāliñ
olduğum hep rāyegān olmuş

dağ-ı vaşl:

dağ-ı vaşl:-

G: 134 Mısra: 6

Kavuşma dağı.

5. Gerçi biz hāk-i reh-i çeşm-i
ğazāliz ammā

6. Dağ-ı vaşlında hele cevri ile
Ferhād ettiñ

dāhil ol:

dāhil ol:-

K: 11 Mısra: 97

Dahil olmak.

97. Nezāret tahtına dāhil
olanlar hep gümüş gözler

98. Bu mülküñ çokdu pāzāra
kumāş-ı silk-i ‘irfānı

daħme-i insān:

daħme-i insān:-

Thm: 3 Mısra: 22

İnsan serpintisı.

21. Sırr-ı rumūz-ı şüret-i
Raħmānı farķ edip

22. ‘Älemde olan daħme-i
insānı farķ edip

dalāl ol:

dalāl ol:-

K: 9 Mısra: 54

Doğru yoldan sapmış olmak.

53. Kahr u luṭfuñ mażharıdır
Şeyhıyā ‘ālem kamu

54. Biriniñ aşlı hidāyet biri
olmuşdur ḍalāl

dāmen-i pāk-i dil-i dānā:

dāmen-i pāk-i dil-i dānā:-

G: 121 Mısra: 5

Gönül aliminin mübarek eteği.

5. Dāmen-i pāk-i dil-i dānāyı
elden boşlama

6. Varlığından bir kadem at
meslek-i zü'n-nūna baş

dāmenine tutun:

dāmenine tutun:-

G: 182 Mısra: 21

*Eteğine tutunmak, birine
sığınmak.*

21. Mürşid ara pek tutun
dāmenine şāhımın

22. Verme gönül gördüğüñ
Şeyhī gibi sersemi

dām-ı belā:

dām-1 belā:-

Mr: 1 Mısra: 5
Dert tuzağı.

5. Giriftār etmesin dām-1
belāya miḥnet-i tezyīn
6. Vücūduñ yođ iken Ḥaqq
eylemişdir rızkıñı ta‘yīn

dām-1 dāne:***dām-1 dāne:***-

G: 60 Mısra: 5
Tohum tuzağı.

5. Vā‘iziñ kürsīde pīç ü tābı
dām-1 dānedir
6. Bu ne ḥikmetdir bular hep
bildigim çirkīn olur

dāne-i eşk:***dāne-i eşk:***-

G: 162 Mısra: 3
Gözyaşı damlası.

3. Ümīd-i baḥr-i vişāliñde
dāne-i eşkim
4. Kenār-ı istirāḥata ḥabāb
olup giderin

dār-1 cennet:***dār-1 cennet:***-

G: 141 Mısra: 9
Cennet yurdu.

9. Dār-ı cennet dediler zülf-i
siyeh-mūlarını

10. Şeyḥiyā Ḥaqq derim ol
mūya ger olsa resenim

dār-1 ğam:***dār-1 ğam:***-

G: 83 Mısra: 14
Ğam yeri (dünya).

13. Zāhire dil vermeyip
maẓharda ƣaldıysa göñül
14. Şübhesiz bu dār-ı ğamda
Şeyḥī-veş maġbūn olur

dār-1 intisāb-ı ‘ālī et:***dār-1 intisāb-ı ‘ālī et:***-

G: 14 Mısra: 4
Yüce kapıya varmak.

3. Merkez-i ser-çeşme-i
gencīne-i ‘ālī-himem
4. Faḥr ederdi etse dār-ı
intisāb-ı ‘ālī bāb

dār-1 miḥnet:***dār-1 miḥnet:***-

G: 45 Mısra: 1
Cefa yurdu.

1. Göñül ‘Anƣasınıñ bu dār-ı
miḥnet āşiyānıdır
2. Ƙaradaġ olsa çekmez
çekdigim bu ƣuşça canıdır

dār-1 şifā:***dār-1 şifā:***-

G: 53 Mısra: 8
Şifa yurdu.

7. Ben değil 'ālem lebiñ
mecnūnu olmuşken yine
8. Dostum günden güne dār-ı
şifāsın artırır

dāstān et:

dāstān et:-

G: 136 Mısra: 6
*Destan etmek, herkese
duyurmak.*

5. Benim ser-defter-i düş-nām-
ı yārān-ı şafā ammā
6. Gerek mi 'āşıkñ rüsvālığıyla
dāstān etmek

da'vā eyle:

da'vā eyle:-

Mr: 1 Mısra: 2
Şikayet etmek.

1. Hevā kūh-sārınıñ olma
sehābı bī-ser ü bī-pā
2. Yaraşmaz kimseye bu
bendelikde eyleye da'vā

da'va-i kārḥāne-i 'aşk:

da'va-i kārḥāne-i 'aşk:-

G: 151 Mısra: 6
Aşk dünyasının davası.

5. Geçdikse ğam-ı çille-i
endūh-ı cihāndan
6. Ey dil yaraşır da'va-i
kārḥāne-i 'aşkım

da'vet eyle:

da'vet eyle:-

G: 116 Mısra: 25
Davet etmek.

25. Tarīḳ-i Ḥaḳḳa ḥalkı da'vet
eylersin velī Şeyḫī
26. Olanlar ṭālib-i Ḥaḳḳ erdiler
nāçarı neylermiş

da'vet-i ḥübān:

da'vet-i ḥübān:-

G: 59 Mısra: 9
Güzellerin daveti.

9. Şeyḫiyā da'vet-i ḥübāna var
ol şadr-nişīn
10. Geldi erbāb-ı şafā bezme
dilārā ne durur

da'vet-i vuşlat et:

da'vet-i vuşlat et:-

G: 115 Mısra: 3
Kavuşmaya davet etmek.

3. Edenler da'vet-i vuşlat
sipāh-ı lem-yezālīden
4. Ezel peymānesinde mezraç-ı
ḥüsne ṭapu almış

da'vet-i zühd ü veraç:

da'vet-i zühd ü veraç:-

G: 88 Mısra: 7
*Dinî emirlere uyma ve ibadet
etme daveti.*

7. Da'vet-i zühd ü veraç bār-ı
girāndır bilirim

8. Seni bu bezme meger ʿaşk
ile yā Hū getirir

dayanmaz ol:

dayanmaz ol:-

G: 17 Mısra: 6

Dayanamamak.

5. Bu hasrete bu firḳate ṭāḳat
getirmez kūh-ı Ḳāf

6. Feryād edip ağlar idim
dayanmaz olmasa edeb

defter eyle:

defter eyle:-

Kt: 18 Mısra: 3

*Hesabını tutmak, deftere
yazmak.*

3. Luṭfuñ ile derd-i derūnumu
defter eyledim

4. Kārḥāne-i dilde ğam
miḥnetiñ bī-ḥesāb imiş

defter-i kânûn:

defter-i kânûn:-

G: 121 Mısra: 8

Kanun defteri.

7. Maḥrem-i sırr-ı Hudā olmak
dilerseñ bir nefes

8. Hâtem-i âlufte-göñlüñ
defter-i kânûna baş

defterin dür:

defterin dür:-

Mr: 1 Mısra: 11

Defterini dürmek, işine son

vermek.

11. Gedâlik defterin dürmüş
oturmuş şāh-ı kişversin

12. Ḥalāş olmuş gidermiş lāsın
olmuş manşıbiñ illā

dehen kapat:

dehen kapat:-

G: 141 Mısra: 4

Ağzını kapatmak, susturmak.

3. Āh u zārımdan uşanmış gibi
dil-dār meger

4. Penbe-i çin-i cebin ile
kapatdı dehenim

dem sür:

dem sür:-

G: 11 Mısra: 11

Güzel günler yaşamak.

11. Bezm-i ʿālemde niçin
şeydâlarıñ dem sürmesin

12. İki ʿālemde n'olur eyler
iseñ zevḳ u şafā

dem sür:-

G: 182 Mısra: 20

Güzel günler yaşamak.

19. Ey atanıñ cānı gel ebsem
otur diñle söz

20. İki cihānda hemin rāḥat ile
sür demi

dem ur:

dem ur:-

Trc.: 1 Mısra: 5

*Bahsetmek, konuşmak.*5. Burada dem uramaz ğamzesi
her ki erdir6. Bizi başdan çıkararak hep leb-i
şîrîn-terdir**dem-i hâtt:*****dem-i hâtt:-***

Kt: 21 Mısra: 2

*Ayva tûylerinin çıkma zamanı.*1. Başdı eṭrâfı ale'l-ġafle erişdi
ġam-ı hâtt2. Bozdu ârâyiş-i cem'iyet-i
hüsnüñ dem-i hâtt**dem-i hüşyâr:*****dem-i hüşyâr:-***

G: 114 Mısra: 6

*Ayıklık zamanı.*5. Gece rü'yâda görüp bir
güzeliñ şevketini6. Mest olaldan ederim ol dem-
i hüşyâra heves**dem-i miḥnet-zede:*****dem-i miḥnet-zede:-***

Trc.: 1 Mısra: 16

*Sıkıntı çekme zamanı.*15. Ne şadâqatle muḥabbet
edecek er bulunur16. Ne belâ-keş dem-i miḥnet-
zede server bulunur**dem-i mu'ciz-i yed-i beyzâ:*****dem-i mu'ciz-i yed-i beyzâ:-***

K: 11 Mısra: 29

*Beyaz el mucizesinin zamanı.*29. N'ola teşhîre 'azm etse
dem-i mu'ciz-i yed-i beyzâ30. Mu'attâr eylesin feyz-i
muḳaddes ile mürġânı**dem-i nesîm-i nebî:*****dem-i nesîm-i nebî:-***

G: 86 Mısra: 5

*Hız Muhammed'in latif rüzgâr
olan nefesi.*5. Dem-i nesîm-i nebîden
ḫakâyık etdi zühür6. Âyîne-i nümâ oldu
mü'essire-i âşâr**dem-i şubḫ:*****dem-i şubḫ:-***

Thm: 4 Mısra: 4

*Sabah vakti.*3. Çeşm-i nergisleri seyr et ki
ṭarâvet demidir4. Dem-i şubḫ erdi getir bâdeyi
şoḫbet demidir**dem-sâz et:*****dem-sâz et:-***

G: 20 Mısra: 10

Sırdaş etmek.

9. Bāğ-ı hicriñde beni bülbül
gibi koyma ğarīb
10. Bağrı yanmış ‘āşıkıñ
pervāne-veş dem-sāzıñ et

dem-sāz eyle:

dem-sāz eyle:-

G: 158 Mısra: 8
Dost, yakın arkadaş etmek.

7. Ney gibi düşdüm hevā-yı
āteş-i hicrānına
8. Var kemānım bendesin
bezminde dem-sāz eylesin

dem-sāz ol:

dem-sāz ol:-

G: 178 Mısra: 10
Dost olmak.

9. El ururduk nāfe-i müşgīn-i
yāra Şeyhiyā
10. Ğayrılarla āh kim ‘ālemde
dem-sāz olmasa

depme-i ħar:

depme-i ħar:-

G: 122 Mısra: 8
Eşğın tepmesi.

7. Depinir kürsīde vā‘iz dil atar
dervīşlere
8. Āh kim ‘ālemde yokdur
depme-i ħardan ħalāş

der-āğūş eyle:

der-āğūş eyle:-

G: 116 Mısra: 6
Kucaklamak.

5. Seğerde bülbül-i gūyā olan
büstān-ı dil içre
6. Der-āğūş eyleyince goncasın
yā ħarı neylermiş

derbān eyle:

derbān eyle:-

G: 153 Mısra: 14
Kapıcı yapmak.

13. Zülfüñe ber-dār olam baş
üstüne
14. Tek o sīm-endāma derbān
eylesin

derbān kıl:

derbān kıl:-

G: 101 Mısra: 9
Kapıcı yapmak.

9. Ser-i kūyunda beni assalar
ne kıl derbān
10. Eyle gel Şeyhī-i nā-şādını
bir şād yeter

der-bān ol:

der-bān ol:-

G: 181 Mısra: 13
Kapıcı olmak.

13. Göñül gülzārına der-bān
olan gözler nigāh aştı

14. Bu bir ra'cnā-edādır
böyledir resm-i h'ācegānī

derbān ol:-

K: 9 Mısra: 31

Kapıcı olmak.

31. Ālem-i kudside açmak diler
iseñ per ü bāl

32. Bārgāh-ı vaḥdete derbān
olanlar nīk ü bed

derc eyle:

derc eyle:-

G: 2 Mısra: 10

Toplamak, içine koymak.

9. Göründü şahş-ı Ādem 'ālem
içre bir şadef-mānend

10. 'Avālim dūrlerin ḳalbinde
derc eyler ḳader peydā

derd-i 'aşk:

derd-i 'aşk:-

G: 153 Mısra: 21

Aşk derdi.

21. Oldu kārım derd-i 'aşkıyla
tamām

22. Bārī söyleñ öldürüp ḳan
eylesin

derd-i 'aşk:-

Thm: 2 Mısra: 3

Aşk derdi.

3. Derd-i 'aşkıñ fi'l-meşel
'ālemde biz dükkānıyız

4. Sīnemiz güherle memlūdur
ma'ārif kānıyız

derd-i derūn:

derd-i derūn:-

G: 159 Mısra: 15

Gönül derdi.

15. Hāzer etmek gerekdir
'āşıkıñ derd-i derūnundan

16. Sen ey tıfl-ı melāḫat
ḡayret-i Ḳahhārı bilmezsin

derd-i derūn:-

G: 33 Mısra: 13

Gönül derdi.

13. Arz-ı ḫālīm oḳumaz derd-i
derūnum diñlemez

14. Neylesin kim kendi diñler
kendi söyler eglenir

derd-i derūn:-

Kt: 18 Mısra: 3

Gönül derdi.

3. Luḫfuñ ile derd-i derūnumu
defter eyledim

4. Kārḫāne-i dilde ḡam
miḫnetiñ bī-ḫesāb imiş

derd-i derūn:-

Kt: 26 Mısra: 1

Gönül derdi.

1. Nuḫkuñ şafāsı derd-i
derūnuma ṭabīb-i ḫāzık

2. Ördük dāḡ-ı dile dil-berā
merhem-i muvāfiḳ

derd-i dil:***derd-i dil:-***

G: 143 Mısra: 9

Gönül derdi.

9. Derd-i dil şerhine dil-dāra

dil oldum Şeyhī

10. N'eyledimse o sitem-kār-ı

ğazel-ḥ^yān etdim***derd-i dil:-***

Thm: 1 Mısra: 15

*Gönül derdi.*15. Derd-i dil şerhine biz ehl-i
muḥabbet bulmadık16. Gönlümü pejmürde vīrān
eyledi hicriñ gamı**derd-i firāk:*****derd-i firāk:-***

G: 73 Mısra: 11

*Ayrılık derdi.*11. Dediler bunca zamān derd-
i firākın çektiñ12. Çekerim ḳahrını āzārını
dil-dārımdır**derd-i firkat:*****derd-i firkat:-***

G: 132 Mısra: 10

*Ayrılık derdi.*9. Vaşlıñ ümmīd eyledik Şeyhī
‘aceb10. Derd-i firkatle yeriñ dūd
eylediñ***derd-i firkat:-***

G: 150 Mısra: 9

Ayrılık derdi.

9. Derd-i firkat Şeyhīyā

artmaḳda gün gün üstüne

10. Añladım gam za‘fımı fāş
oldu esrārım benim**derd-i hicr:*****derd-i hicr:-***

G: 153 Mısra: 38

*Ayrılık derdi.*37. Metn-i zülfüñ mū-be-mū
şerḫ eylesin38. Derd-i hicriñ Şeyhī dīvān
eylesin***derd-i hicr:-***

G: 157 Mısra: 2

*Ayrılık derdi.*1. Pāy-māl-i mest-i ‘aşḳ oldum
ğubārımdan şaḳın2. Derd-i hicriñle seḫerde āh u
zārımdan şaḳın***derd-i hicr:-***

G: 166 Mısra: 8

*Ayrılık derdi.*7. Şabra ṭāḳat ḳalmadı cevre
taḫammül bir nefes8. Derd-i hicr ile dil-i ‘üryāna
söyleñ söylesin

derd-i hicr:-

G: 54 Mısra: 11
Ayrılık derdi.

11. Nabız-gîr ol tabîbâ derd-i
hicriñ 'illetin şorma
12. Baña miḥnet demin
söyletme eyyâm-ı şafâdan şor

derd-i hicrân:***derd-i hicrân:-***

G: 77 Mısra: 11
Ayrılık acısının derdi.

11. Derd-i hicrâna devâ-cû
olmuş iken nâgehân
12. Dediler kim derd içinde
dâ'imâ dermân aḳar

derd-i hicrân:-

G: 83 Mısra: 1
Ayrılık acısının derdi.

1. Derd-i hicrânıñ ne ḥikmet
gün-be-gün eفزün olur
2. Dönmezem elbette bir gün
ḳatreler Ceyḥûn olur

derdi ol:***derdi ol:-***

G: 84 Mısra: 7
Dertli olmak.

7. Derdi olanlar n'etsin
'aşkıñla tımâr etsin
8. Lâ eyleyen kendisin illâ
ḥaberin söyler

derd-i ruḥ:***derd-i ruḥ:-***

G: 88 Mısra: 3
(Sevgilinin) yanağının derdi.

3. Āh kim derd-i ruḥuñ ḳayd-ı
ḥayâl-i zülfüñ
4. Bilirim ḥastalara her gece
ḳayḡu getirir

derd-i ser:***derd-i ser:-***

G: 95 Mısra: 2
Baş derdi.

1. Serimde biñ belâ destimde
yalñız ḥâme ḳalmışdır
2. Sipihir içre hemân derd-i
serim ifhâma ḳalmışdır

derd-i ser:-

Kt: 31 Mısra: 1
Baş derdi.

1. Denilmez sergüzeştim 'âlem
içre derd-i serdir bu
2. Meger vaşl-ı cefâ-yı dil-
rübâdan bir eşerdir bu

derd-i şikem:***derd-i şikem:-***

G: 97 Mısra: 7
Karın derdi, yemek tasası.

7. Vâ'izi ḫâ'n etme dil derd-i
şikemdir 'illeti
8. Onlarıñ kürsîde ḥâli câr u
mecrûrdur

dergâh-ı ma'rifet:

dergāh-ı ma'rifet:-

G: 56 Mısra: 17

Hakikati anlama dergāhı.

17. Dergāh-ı ma'rifetde devr edip duran kişi

18. Devrinde bir vaqt olur ki dā'im kadīm olur

dergāh-ı terkīb:***dergāh-ı terkīb:-***

G: 51 Mısra: 11

Bir olup bütünleşme dergāhı.

11. Dergāh-ı terkīb'e şu deñli sefer eder

12. Vāşıl ola tā seyr-i a'lāya gelir gider

der-i dārāt:***der-i dārāt:-***

G: 73 Mısra: 1

Heybetli kapı.

1. 'Arz-ı hāl'im der-i dārātına eş'arımdır

2. İşve-i şubh-i vişāliñ gece efkārımdır

der-i encümen ol:***der-i encümen ol:-***

G: 46 Mısra: 8

Meclisin kapısı olmak.

7. Dil hāne-i vaḥdetde maḥbüb ile 'işretde

8. Bu naşş bu şüretde der-i encümen olmuşdur

der-i fazl:***der-i fazl:-***

G: 8 Mısra: 15

Cömertlik kapısı.

15. Der-i fazlında ne ḥıdmet ede ben gibi faķır

16. İş odur mazḥar-ı luṭfuñ ola bay u gedā

der-i ḥüsn:***der-i ḥüsn:-***

G: 73 Mısra: 14

Güzellik kapısı.

13. 'Ār eder zāhid-i ḥar ḥüsnüñe bend olmaḥdan

14. Der-i ḥüsnüñden ırāğ olma benim 'ārımdır

der-i luṭf:***der-i luṭf:-***

G: 46 Mısra: 11

Cömertlik kapısı.

11. Ben bende-i āzādeñ gitmez der-i luṭfundan

12. La'l-i leb-i şiriniñ teşḥir-i ten olmuşdur

der-i vaşl:***der-i vaşl:-***

G: 10 Mısra: 7

Kavuşma kapısı.

7. Nağd-i hayâtım der-i
vaşlında nişâr eyledim
8. Hâl-i hayâli meh-i nev özge
kefendir bañā

der-i vaşl:-

G: 115 Mısra: 30
Kavuşma kapısı.

29. Serây-ı saltanatda pâdişâh-
ı kişver olmazsa
30. Der-i vaşl üzre cân qurbân
için Şeyhî kuyu almış

der-i vaşl:-

G: 49 Mısra: 3
Kavuşma kapısı.

3. Bî-çâre vü dermânde qaldım
der-i vaşlında
4. Tâ'n-ı raqîb-i bed-hûla
zahm-ı hâr olmuşdur

der-i vaşl:-

G: 71 Mısra: 2
Kavuşma kapısı.

1. Bâgbânım lebine ruhları
gülzârımdır
2. Der-i vaşlında durup
bendelik icârımdır

dermân eyle:***dermân eyle:-***

G: 153 Mısra: 24
Şifa vermek.

23. Devletiñde yok mudur
hiçbir tabîb

24. Böyle gîrân derde dermân
eylesin

dermân ol:***dermân ol:-***

G: 7 Mısra: 10
Çare olmak.

9. Añladıñ çün gayrıdan bir
çâre yokdur Şeyhiyâ
10. 'Aşk-ı yâra düş eger derseñ
ola dermân bañā

der-piş et:***der-piş et:-***

Thm: 2 Mısra: 21
Göz önünde bulundurmak.

21. Hûblar bezminde 'ayş u
zevki der-piş edelim
22. Bâğa gel Şeyhî gam-ı
ferdâya bir kîş edelim

ders-i hubb-i sırr-ı 'âşıkân:***ders-i hubb-i sırr-ı 'âşıkân:-***

G: 67 Mısra: 4
Âşıkların sırrı olan aşkın dersi.

3. Raqîb-i seg-tabî'atı koymañ
kenâr-ı bezme
4. Kûyuñda ders-i hubb-i sırr-ı
'âşıkân okunur

ders-i 'ilm-i tünd-hû al:***ders-i 'ilm-i tünd-hû al:-***

G: 115 Mısra: 14
*Huysuzluk ilminin dersini
almak.*

13. oklasın münkirān ehl-i
‘irfāniñ ser-gerdān

14. Ta‘annüd mektebinde
ders-i ‘ilm-i tünd-ħū almıř

derūn-ı sīne:

derūn-ı sīne:-

G: 93 Mısra: 4

Gönül.

3. Benim ser-bāz-ı ‘aşq-ı ħān-
ķāh-ı ‘ālem-i tecrīd

4. Derūn-ı sīnede çeřm-i
ğazāliñ ‘izz ü řānımdır

derviřān-ı nakşibend:

derviřān-ı nakşibend:-

G: 104 Mısra: 22

*Nakřibendī tarikatının
dervişleri.*

21. Bize muħtařdurur ħabs-i
nefes etmek tezekkürde

22. Bi-ħamdi’llāh ki řeyħī
derviřān-ı Nakşibendiz biz

derviş-i dergāh-ı muħabbet:

derviş-i dergāh-ı muħabbet:-

G: 119 Mısra: 11

*Aşk dergāhının dervişi,
yolcusu.*

11. Eger derviş-i dergāh-ı
muħabbetseñ ne ğam yersin

12. Bu esrār-ı ma‘ārif iħtirā‘-ı
derviřān olmuş

deryā ol:

deryā ol:-

G: 51 Mısra: 3

Denize dönüşmek.

3. Deryā olunca tā ķatre-i
ta‘ayyünāt

4. Mişliyle rüy-ı deryāya gelir
gider

deryā-dil ol:

deryā-dil ol:-

G: 105 Mısra: 3

Gönlü geniş olmak.

3. Lebleriñ sevdāsı ħün deryā-
dil oldu ħāřılı

4. Çeşm-i eşk-i ħasretiñdir
lü’lü’-i mercānımız

dest-gīr ol:

dest-gīr ol:-

G: 9 Mısra: 11

*Yardımcı olmak, elinden
tutmak.*

11. Luřfuñ ile ehl-i derde
ħüsünüñ olsun dest-gīr

12. Ğayr ğam bilmem nedir
hicr ü melāliñdir baña

dest-gīr ol:-

Trc.: 1 Mısra: 43

*Yardımcı olmak, elinden
tutmak.*

43. Dest-gīr ola meĝer hicr ü

ğama luṭf-ı İlāh
 44. Kaʿbe-i vaşlıña ʿaşkıñ ile
 oldum hem-rāh

dest-i dāmān:

dest-i dāmān:-

G: 155 Mısra: 2
Eteğın eli, kenarı.

1. Mücerred eyledim
 ümmīdimi dünyā vü ʿuqbādan
2. Donaldan dest-i dāmānı
 şafā-yı laʿl-i şahbādan

dest-i dāmān:-

G: 40 Mısra: 22
(Sevgilinin) eteğinin eli, ucu.

21. Bezm-i gülşende bu şeb
 kıadr isteyen gelsin beri
22. Leb-be-leb hāṭır be-vuslat
 dest-i dāmānıñdadır

dest-i hayālide ol:

dest-i hayālide ol:-

G: 88 Mısra: 5
Hayalin elinde olmak.

5. İkidenden hālī degil dest-i
 hayālimde olan
6. Biri ümmīd-i vişālīñ biri ağı
 getirir

dest-i hūn-feşān:

dest-i hūn-feşān:-

G: 136 Mısra: 2
Kan saçan el.

1. Ne hācet çak bu deñli
 sīnemiz seng-i nişān etmek
2. Beni gördükde dest-i hūn-
 feşānıñdır kemān etmek

dest-i hüsn:

dest-i hüsn:-

G: 4 Mısra: 9
(Sevgilinin) güzelliğinin eli.

9. Tükendi naqd-i ʿömrüm bir
 nefesdir dest-i hüsnüñde
10. Yine durmaz edersin
 Şeyhī-i āvāre istignā

dest-i luṭf:

dest-i luṭf:-

G: 22 Mısra: 4
Yardım eli.

3. Sūz-ı cān etmeklige
 āmādeyim pervāne-veş
4. Dest-i luṭfuñda vişālīñ
 şemʿine kāfūr tuṭ

dest-i mürşid:

dest-i mürşid:-

G: 3 Mısra: 5
Hak yolu öğretenin eli.

5. Dest-i mürşidde konulmuş
 ʿāşkıñ ʿayş u demi
6. Vech-i zāt-ı Kibriyādır ol
 kadehde mey oña

dest-i Süleymān:

dest-i Süleymān:-

G: 40 Mısra: 16

Hız. Süleyman'ın eli.

15. Gönlüm al bir kez ele
kaldım ayaklar altına

16. Mür-ı gönlüm bilirim dest-i
Süleymāniñdadır

dest-i tab^c-ı nā-pāk:

dest-i tab^c-ı nā-pāk:-

K: 11 Mısra: 51

Kırlı mizaç eli.

51. Erişmez sāye-i ihsāna dest-
i tab^c-ı nā-pākiñ

52. Bahār-ı şevk ile ehl-i diliñ
dolmağda dāmāni

dest-i vaḥdet:

dest-i vaḥdet:-

G: 78 Mısra: 15

Allah'a ulaşma eli.

15. Piyāle-i hüviyyet şununca
dest-i vaḥdet

16. Rüsüm-ı kâ'ināt pençesin
büresim gelir

dest-res ol:

dest-res ol:-

G: 20 Mısra: 7

Ulaşmak.

7. Olmadı bir gün vişāliñ
bezmine dil dest-res

8. Āşiyān-ı kākülün üzre yüce
pervāziñ et

dest-res ol:-

Thm: 1 Mısra: 7

Eli ulaşmak.

7. Dest-res oldu 'arūs-ı
ma'nāya nā-maḥremiñ

8. Āh servi gösterir tezvīrin
ehl-i mātemiñ

devā-cū ol:

devā-cū ol:-

G: 77 Mısra: 11

Çare aramak.

11. Derd-i hicrāna devā-cū
olmuş iken nāgehān

12. Dediler kim derd içinde
dā'imā dermān aḳar

devām-ı lezzet-i dehr-i ḥayāl:

devām-ı lezzet-i dehr-i ḥayāl:-

G: 12 Mısra: 3

*Hayal dünyasının lezzetinin
devamı.*

3. Devām-ı lezzet-i dehr-i
ḥayāli ḥāba beñzetmiş

4. Onuñçün ol ḥayāliñ ḥāliyā
'üryāniyız cānā

devāt-ı nūn:

devāt-ı nūn:-

G: 121 Mısra: 4

Nun harfi diviti.

3. Nağme-i vaşfin tesattur
etmek isterseñ meger

4. Hāme-i ālūde nisyānıñ
devāt-ı nūna baş

devā-yı cān:

devā-yı cān: -

G: 77 Mısra: 2

Canın dermanı.

1. Gözlerimden her seher
‘aşkıñ ile nīsān aqar
2. Dūd-ı āhımla dehānımdan
devā-yı cān aqār

devā-yı derd-i dil-ārā:

devā-yı derd-i dil-ārā: -

G: 81 Mısra: 2

Sevgilinin derdinin devası.

1. Peyām-ı vuşlat-ı dil-dārı
hevā mı getirir
2. Devā-yı derd-i dil-ārāyı şabā
mı getirir

devlet-i dāreyn:

devlet-i dāreyn: -

G: 1 Mısra: 1

İki cihan saadeti.

1. Devlet-i dāreyn tārīkatde
şerī‘atdir baña
2. Şer‘-i pāk-i Hāzret-i nūr-ı
tārīkatdir baña

devlet-i dāreyn: -

G: 9 Mısra: 4

İki cihan saadeti.

3. Bülbülem bāğında her şeb

eylerim āh u figān

4. Devlet-i dāreyn nedir
bilmem vişālīñdir baña

devr edip dur:

devr edip dur: -

G: 56 Mısra: 17

Dönüp durmak.

17. Dergāh-ı ma‘rifetde devr
edip duran kişi
18. Devrinde bir vaqt olur ki
dā’im qadīm olur

devr et:

devr et: -

G: 27 Mısra: 13

Dönmek, elden ele dolaşmak.

13. Devr ederse dönderir bu
kā’inātı dem-be-dem
14. Hılqati o demden evvel
‘alleme’l-Ḳur’ān qadeh

devr et: -

G: 27 Mısra: 6

Dönmek, elden ele dolaşmak.

5. Maşşer olup titreşirken halk
u ‘ālem zāhidā
6. Sāye-i ‘arş-ı ‘azīmde devr
eder ‘irfān qadeh

devr et: -

G: 8 Mısra: 21

Dönmek.

21. Ṭālī‘im devr ederek burc-ı
belāya düşüp

22. Naḥs-ı kevkebe ‘aceb oldu
belā üzre belā

devr et:-

Kt: 7 Mısra: 3

Dönmek.

3. Felek devr etdi rif‘at zīre
düşdü

4. Bu renc-i miḥnete cānāne
bā‘is

devr ettir:

devr ettir:-

G: 100 Mısra: 15

Döndürmek.

15. Cihānda hep muḥabbet
sevķidir devr ettiren ḥalkı

16. Müsem mā sırrıdır hep
şanmañız te’sīr-i esmādır

devr eyle:

devr eyle:-

G: 142 Mısra: 10

Dönmek.

9. Mey gibi aķarsa cān
göçdükte cānān ağızına

10. Sāķi-i cām-ı tīz-reg devr
eylesin cān istemem

devr eyle:-

G: 37 Mısra: 10

Dönmek.

9. Tekye-i ‘aşķında ķandīl-i
ḥayāl-i yār ile

10. Raķş edip devr eyleyen
Şeyḥī dil-i pervānedir

devr ol:

devr ol:-

G: 27 Mısra: 4

*Elden ele dolaşmak, başkasına
geçmek.*

3. Tövbe et vā‘iz dedi görseydi
mey nūş etmeden

4. Hey ma‘āzallāh elimden
devr ola bir ān ķadeḥ

devrān et:

devrān et:-

G: 103 Mısra: 8

Dönmek.

7. Āteş-i derd-i muḥabbet bir
yana hicrān-ı ğam

8. Hey nice devrān ede hicrin
belāısı etdi pīr

devrān eyle:

devrān eyle:-

K: 10 Mısra: 10

*Dönmek, harekete devam
etmek.*

9. Bu tecellī münķatı‘ olmaz
ezelden tā ebed

10. Şems olunca zerreler her
nūrda devrān eylemiş

devr-i ‘aşķ:

devr-i aşk:-

G: 19 Mısra: 2

Aşkın dönüşü.

1. Tutma dünyâyı şaşın ʿālemi
seyrān-gāh et
2. Hürrem ü hüznüne devr-i
ʿaşkla eyvallāh et

devr-i derūn-ı āh:***devr-i derūn-ı āh:-***

G: 73 Mısra: 7

*(Aşğın) ahının yüreğindeki
dönüşü.*

7. Gece zār eylemeden devr-i
derūn-ı āhım
8. Surh eden kubbe-i gerdūnu
benim zārımdır

devr-i felek:***devr-i felek:-***

G: 126 Mısra: 2

Gök kubbenin dönüşü.

1. Pertev-i mihrinden almış
Ādem ü ʿālem şuʿāʿ
2. Yā Muḥammed ʿaşkıña devr-
i felek eyler semāʿ

devr-i ğam-ı fakr:***devr-i ğam-ı fakr:-***

G: 54 Mısra: 3

Yokluk derdinin devri.

3. Ğinā-yı hüsle ğarrālanırsın
devr-i ğam-ı fakrı

4. Firāk-ı hicr ile pejmürde-
hātır bir gedādan şor

devr-i hicr:***devr-i hicr:-***

G: 64 Mısra: 9

Ayrılık zamanı.

9. Haddin aşırđı devr-i hicri bu
çarh-ı devvār
10. Hāḫḫā ki yolunda Şeyhī
hāk-sār olmuşdur

devr-i hüsñ:***devr-i hüsñ:-***

G: 158 Mısra: 11

Güzellik zamanı.

11. Devr-i hüsñünde yanıp
olmağdayız biz maḫv u fān
12. Naḫl-i ümmīdinde varsın
bülbül āvāz eylesin

devr-i hüsñ:-

G: 63 Mısra: 5

Güzellik zamanı.

5. Devr-i hüsñünle semāʿa
girdi ḫopdu hāy Hū
6. Şerbet-i şīrīn lebiñle göñlüm
illā Hūdadır

devr-i şemʿa-i hüsñ:***devr-i şemʿa-i hüsñ:-***

G: 6 Mısra: 7

Güzellik fitilinin dönmesi.

7. Demidir āteşin şevḫ ile devr-

i şem‘a-i hüsnüñ

8. Ğazālîñ âteş urdu ğâret etdi
bāl u per cāna

devrinde ol:

devrinde ol:-

G: 14 Mısra: 9

Aynı devirde yaşamak.

9. Hakkını ikrār eder devrinde
olsaydı Cüneyd

10. Ma‘den-i dürr-i ma‘ānî
reşş-i nūr-ı şeyḫ ü şāb

deyr ol:

deyr ol:-

G: 103 Mısra: 1

Meyhane olmak.

1. Oldu ‘uşşākıñ ḫayāl-i şem‘a-i
hüsnüñe deyr

2. Müstetirdir nükte-i eşnām-ı
tahtından zamīm

dırāz et:

dırāz et:-

K: 11 Mısra: 21

Uzatmak.

21. Yeter lāf u güzāfıñ bezm-i
güftārı dırāz etme

22. Mü‘essir revnaḫ-āsā nuṭḫa
kādırsıñ çıkar onu

dırīg et:

dırīg et:-

G: 183 Mısra: 14

Esirgemek, mahrum bırakmak.

13. Mürīd olmak murādı ḫān-
ḫāh-ı ‘aşḫa yüz tutdu

14. Dırīg etme vefā telḫıñıñ et
Şeyḫı oña geldi

dırīg et:-

Mt: 18 Mısra: 2

Esirgemek, mahrum bırakmak.

1. Düşmüşüm sermāye-i
vaşlıñla ḫaldır ḫıl çerāğ

2. Şāhin-i luṭfuñ dırīg etme
uyandır bir ocağ

dīde-bān ol:

dīde-bān ol:-

G: 119 Mısra: 2

Gözcü olmak.

1. Çıkarılmış ruḫlarıñ taşvīrini
güller ‘ıyān olmuş

2. Ğazālîñ naḫşıñ almış bŷy-ı
nergis dīde-bān olmuş

dīde-bān-ı naḫşibend:

dīde-bān-ı naḫşibend:-

G: 104 Mısra: 18

*Gözcü olan Naḫşibendî
mensupları.*

17. Taşavvurdan ta‘ayyünden
giderdik ḫaṭṭ-ı evhāmı

18. Cemāl-i zāt-ı baḫta dīde-
bān-ı Naḫşibendiz biz

dīde-i aġyār:

dīde-i aġyār:-

G: 139 Mısra: 10

*Yabancıların gözü.*9. Haṭṭ u ḥāl-i ḥüsnüne taṣvīr-i
ihlāş eyledik10. Dīde-i aġyārdan Şeyhī yürü
pūşīde ol**dīde-i ḥaḫ-bīn:*****dīde-i ḥaḫ-bīn:-***

G: 61 Mısra: 4

*Hakkı gören göz.*3. Kākül-i ġisūlarından Ḥaḫḫ
bilir kim şākiriz4. Ḥaḫ budur ki iki ʿālem dīde-i
ḥaḫ-bīnidir**dīde-i ḥūn-bār:*****dīde-i ḥūn-bār:-***

G: 71 Mısra: 8

*Kan yağdıran göz.*7. Cān verip vermez idim
ġayrıya ser-rişte-i ʿaşḫ8. Rāzımı fāş edecek dīde-i
ḥūn-bārımdır**dik başlı:*****dik başlı:-***

G: 144 Mısra: 9

*Dik kafalı, asi.*9. Gör nice dik başlıyam
iḫdām-ı vuşlat eylerim10. Bilirim ki ḥazz eder ṭavr-ı
levendimden benim**dil at:*****dil at:-***

G: 122 Mısra: 7

*Laf söylemek.*7. Depinir kürsīde vāʿiz dil atar
dervişlere8. Ah kim ʿālemde yokdur
depme-i ḥardan ḥalāş***dil at:-***

G: 21 Mısra: 8

*Laf söylemek.*7. İşimiz Allāha ḫalmış bir
ḫalender-meşrebiz8. Sen bize dil atma vāʿiz
raḫmet-i Raḫmāna at***dil at:-***

G: 75 Mısra: 3

Laf söylemek.

3. Beni görüp dil atarsın vāʿiz

4. Efendi ḫıyl u ḫālimiz yokdur

dil et:***dil et:-***

G: 51 Mısra: 14

*Gönül yıkmak.*13. Şeyhī ulüvv-i himmet ile
ger ḫaṭʿ-ı berāzah14. Dil etmediyse zīr ü bālāya
gelir gider

dil ol:***dil ol:-***

G: 143 Mısra: 9

(Sevgilinin) dili olmak.

9. Derd-i dil şerhine dil-dāra

dil oldum Şeyhī

10. N'eyledimse o sitem-kār-ı

ğazel-ḥ^yān etdim**dil uzat:*****dil uzat:-***

G: 21 Mısra: 1

Söz söylemek.

1. Dil uzatma nā-sezāya

gerden-i cānāna at

2. Nīze-i ser-tīz-i ʿaşkıñ sīne-i

ʿüryāna at

dil ver:***dil ver:-***

G: 83 Mısra: 13

Gönül vermek.

13. Zāhire dil vermeyip

mazharda kaldıysa gönül

14. Şübhesiz bu dār-ı ğamda

Şeyhī-veş mağbūn olur

dil-firīb ol:***dil-firīb ol:-***

G: 48 Mısra: 3

Aldanmak.

3. Olma gönül vāʿiziñ sözlerine

dil-firīb

4. Zühdüne bakmañ onuñ fikri
ʿasel yağdır***dil-firīb ol:-***

G: 5 Mısra: 21

*Aldanmak.*21. Zülmet-i endīşe-i ḥusrāne
olma dil-firīb22. Tā sarāy-ı dilde cemʿiyyet
naşīb olsun saña***dil-firīb ol:-***

G: 72 Mısra: 7

*Aldanmak.*7. Ḥande-i cānāna olma dil-
firīb8. Bī-bekādır ḥüsn-i dünyā el-
ḥazer**dil-i āvāre:*****dil-i āvāre:-***

G: 28 Mısra: 1

*Perişan gönül.*1. Olmasın mı bu dil-i āvārede
sevdā-yı şūḥ2. Açmasın mı sīnesin ʿuşşāka
hiç āyā şūḥ***dil-i āvāre:-***

G: 84 Mısra: 4

*Perişan gönül.*3. Ḥüsnün gören bī-çāre olmaz
mı hiç bīmāre4. Durmaz dil-i āvāre sevdā
ḥaberin söyler

dil-i bīmār:***dil-i bīmār:-***

G: 85 Mısra: 7

*Hasta gönül.*7. Zehr-i hicriñle dil-i
bīmārımı

8. Ārzū-yı vuşlatıñ tiryāk eder

dil-i bīmār:-

Kt: 19 Mısra: 3

*Hasta gönül.*3. Dil-i bīmārıma rūhānī
meded kııl kerem et4. Ruħuñ ārzū ederek dergehe
geldim maḥşuş**dil-i bīzār:*****dil-i bīzār:-***

G: 159 Mısra: 10

*Usanmış gönül.*9. Edersin ğayrılarla
meclisinde hoş nümāyişler10. Ne hoş pejmürde-i hicri
dil-i bīzārı bilmezsin**dil-i dānā:*****dil-i dānā:-***

G: 51 Mısra: 10

*Ālim, bilge gönül.*9. Nā-puḥte olup seyr-i
kevākib eylemek10. Vāşıl olunca dil-i dānāya
gelir gider**dil-i dil-ber:*****dil-i dil-ber:-***

Kt: 22 Mısra: 4

*Güzelin gönü.*3. Cefā-yı cevri müzdād etmek
ister4. Żuhūr eyler dil-i dil-berde
melḥūz**dil-i dīvāne:*****dil-i dīvāne:-***

G: 49 Mısra: 7

*Deli gönül.*7. Sensiz dil-i dīvānem bāğ-ı
behişti netsin8. Zülfüñ ḥayālî gönülümde
lāle-zār olmuşdur**dili dolan:*****dili dolan:-***

G: 78 Mısra: 20

*Korku, heyecan, hastalık,
utangaçlık, sarhoşluk gibi
sebeplerle şaşırarak
söyleyeceğini karıştırmak.*19. Seniñ midir bu da'vā
kimiñle Şeyḥī ğavġā20. Dilim dolanmasa ger Ḥaḫḫa
sorasım gelir**dil-i 'irfān:*****dil-i 'irfān:-***

G: 21 Mısra: 12

İrfanın içi, kalbi, ortası.

11. Biz şarāb-ı mest-i ruḥsār-ı şafā-yı dilberiz
12. Şeyḫiyā teşnī^c-i ecnāsı dil-i ʿirfāna at

dil-i mestāne:

dil-i mestāne:-

G: 72 Mısra: 14
Sarhoş, kendinden geçmiş olan gönül.

13. Ḥurde-bīnlik dād-ı Ḥaḫdır Şeyḫiye
14. Ey dil-i mestāne illā el-ḫazer

dil-i nā-kām:

dil-i nā-kām:-

G: 96 Mısra: 8
Nasıpsiz gönül.

7. Şafā-yı meclisinde ḡayrılarla eyledik muʿtād
8. Cefā çekmek yoluñda ben dil-i nā-kāma ḫalmışdır

dil-i pejmürde:

dil-i pejmürde:-

Trc.: 1 Mısra: 42
Perişan gönül.

41. Vaşlıñ özler dilimiz istemeziz manşib u cāh
42. Sāye-i zülfüñ edinmiş dil-i pejmürde penāh

dil-i pervāne:

dil-i pervāne:-

G: 37 Mısra: 10
Pervane gibi dönen gönül.

9. Tekye-i ʿaşkıñda ḫandīl-i ḫayāl-i yār ile
10. Raḫş edip devr eyleyen Şeyḫī dil-i pervānedir

dil-i pür-süz:

dil-i pür-süz:-

G: 18 Mısra: 2
Çok yanmış gönül.

1. Lāzım degil mi ehl-i dilāna şarāb-ı leb
2. Yetmez mi dil-i pür-sûza meger kebāb-ı leb

dil-i pür-süz:-

G: 92 Mısra: 4
Ateş dolu gönül.

3. Lāle vechinde nümāyiş aldı gülzār içre gül
4. Reşk-i ruḥsārıñla germ olmuş dil-i pür-süzü var

dil-i süz:

dil-i süz:-

G: 134 Mısra: 8
Yanan gönül.

7. Söyleriz ruḫlarıña zülfüñe nazm-ı dil-süz
8. Ḳayd-ı zülfüñle dil-i süzümü ābād etdiñ

dil-i şeydā:

dil-i şeydā:-

G: 113 Mısra: 2

Çılgın âşık.

1. Ne serkeşdir bezmde cā-be-cā ruhsārīñ andırmaz
2. Dil-i şeydāsını gülzār-ı hüsnüñ seyre kandırmaz

dil-i Şeyhî-i ‘aşk-ı nāb:***dil-i Şeyhî-i ‘aşk-ı nāb:-***

G: 127 Mısra: 9

Saf aşk olan Şeyhî'nin gönlü.

9. Sīne çāk etdi dil-i Şeyhî-i ‘aşk-ı nāb līk
10. Bezmiñ içre hamdüli’llāh alnım açık yüzüm ağ

dil-i şūrīde:***dil-i şūrīde:-***

G: 165 Mısra: 1

Perişan gönül.

1. Bir dil-i şūrīdesin ammā ki miḥnet-dīdesin
2. Hāşılı ‘ālemde sūz-ı ‘aşk ile rencīdesin

dil-i tablını çal:***dil-i tablını çal:-***

G: 79 Mısra: 18

Davulun yüreğine vurmak, ortalığı ayağa kaldırmak.

17. Çünkü teslīm ü tevekkül Şeyhiyā maḳbül-i Hāḳḳ

18. Kesb-i ḥāl etmek dil-i tablını çalmaḳ nedir

dil-i ‘uşşāk:***dil-i ‘uşşāk:-***

G: 38 Mısra: 2

Âşıkların gönlü.

1. Temevvüc eyleyen baḥr-i vücūd içre kemālīñdir
2. Dil-i ‘uşşāḳı yağmā eyleyen hüsn-i cemālīñdir

dil-i ‘uşşāk:-

Thm: 4 Mısra: 21

Âşıkların gönlü.

21. Şeyhiyā kayd-ı belā etdi dil-i ‘uşşāḳı
22. Miḥneti dil ser-i zülfünde çeker ey Bākī

dil-i ‘üryān:***dil-i ‘üryān:-***

G: 166 Mısra: 8

Çıplak, maddi varlıklardan arınmış gönül.

7. Şabra ṭāḳat ḳalmadı çevre taḥammül bir nefes
8. Derd-i hicr ile dil-i ‘üryāna söyleñ söylesin

dil-i vīrāne:***dil-i vīrāne:-***

G: 26 Mısra: 7

Harap gönül.

7. Hep şu^{‘ā}-ı hışm-düz āhāddir
dil-i vīrānemiz

8. Yoḥsa ḡayrı ‘āşıka ḡahr ola
olmazam hic

dil-i zār:

dil-i zār:-

G: 175 Mısra: 7

Ağlayan gönül.

7. Keyfiyyet-i ruḥsārını şorma
dil-i zāra

8. Mestāneyi gör cām-ı
muşaffā büyüdüke

dil-i zār:-

G: 94 Mısra: 7

Ağlayan gönül.

7. Emān ile ocaḡına düşen dil-i
zārıñ

8. Kenār-ı çeşm dilā dūdmāna
āteş urur

dil-i zār:-

Thm: 4 Mısra: 17

Ağlayan gönül.

17. Çoḡ belā çekdi seniñ çeng-i
ḡamıñda dil-i zār

18. Nāy-veş nāleler eylerse
şikāyet demidir

dīvān eyle:

dīvān eyle:-

G: 153 Mısra: 38

*Divan oluşturmak, şiirler
tertîp etmek.*

37. Metn-i zūlfūñ mū-be-mū
şerḡ eylesin

38. Derd-i hicriñ Şeyḡī dīvān
eylesin

dīvāne et:

dīvāne et:-

G: 21 Mısra: 6

Aklını başından almak.

5. Mey ü maḡbūbuñ Ḥudā
eksikligin göstermesin

6. Tek şafāsın ‘ālemiñ dilberle
sür dīvāne et

dīvāne ol:

dīvāne ol:-

G: 46 Mısra: 20

Delirmek.

19. Şeyḡī yeter zār ettiñ
dünyāyı bīzār ettiñ

20. Dīvāne mi olmuşsun
bilmem ki nen olmuşdur

diyār-ı ḡurbet-i ‘aşḡ:

diyār-ı ḡurbet-i ‘aşḡ:-

Müs.: 1 Mısra: 13

Aşkın yabancı memleketi.

13. Diyār-ı ḡurbet-i ‘aşḡ içre
ḡalmış bir gedā oldum

14. Esīr-i dām-ı zūlf-i ḡayd-ı
mū-yı meh-liḡā oldum

dolāb et:

dolāb et:-

G: 131 Mısra: 12

Dolap çevirmek, oyun kurmak.

11. Dün gece kūyuñda uğruluk eder gördüm raķīb
12. Dedim ol uğruya āhir bir dolāb etmek gerek

dolab kur:

dolab kur:-

G: 35 Mısra: 2

Düzen, aldatıcı oyun kurmak.

1. Hısta demek bülbüle mest-i mey-i nābdır
2. Ğoncalarıñ alına ķurduđu dolabdır

dolab kur:-

G: 36 Mısra: 4

Düzen, aldatıcı oyun kurmak.

3. Şüretine baķmañız sūk-ı ebālīs içi
4. Sāde-dilāne meger ķurduđu dolabdır

du‘ā et:

du‘ā et:-

G: 131 Mısra: 4

Dua etmek, yalvarmak.

3. Şağ ü şen ol mesned-i şıhhatde dā’im hısn ile
4. Bu du‘āyı dergehiñde şeyh ü şāb etmek gerek

du‘āyı naķde ķıl:

du‘āyı naķde ķıl:-

G: 116 Mısra: 19

Duayı para için yapmak, paraya satmak.

19. Erenler naķde ķılmışlar du‘āyı çünkü ey ‘āşık
20. Ğöñül hāl ārzūlar ferdādaki iķrārı neylermiş

du‘ā-yı şāh-ı men naķde ķıl:

du‘ā-yı şāh-ı men naķde ķıl:-

G: 79 Mısra: 11

İyiliğın şahı olan duayı para için yapmak, paraya satmak.

11. Hep erenler naķde ķılmışlar du‘ā-yı şāh-ı men
12. Hısn-i hulķ-ı cenneti ferdāya yā şalmaķ nedir

dūd eyle:

dūd eyle:-

G: 132 Mısra: 10

Duman etmek, yanmak.

9. Vaşlıñ ümmīd eyledik şeyhī ‘aceb
10. Derd-i firķatle yeriñ dūd eylediñ

dūd-ı āh:

dūd-ı āh:-

G: 100 Mısra: 2

Ahın dumanı.

1. Firāş-ı hāk-i rāhıñ atlas-ı

dünyâdan a^çlâdır
 2. Başımda dūd-ı āhım tâc-ı
 Kısradan dü bālâdır

dūd-ı āh: -

G: 158 Mısra: 3
Ahın dumanı.

3. Dūd-ı āhımdan kararımış zülf
 olmuş pür-belâ
 4. Kākül-i bāl ü peri çeşmimle
 pervâz eylesin

dūd-ı āh: -

G: 77 Mısra: 2
Ahın dumanı.

1. Gözlerimden her seher
 ʿaşkıñ ile nîsân akar
 2. Dūd-ı āhımla dehānımdan
 devā-yı cān akar

dūdmān-ı nakşibend:

dūdmān-ı nakşibend: -

G: 104 Mısra: 20
Nakşibendî soyu.

19. Muʿarrâyız hayâl-i zerķ-ı
 tezvîr-i taʿayyüşden
 20. Kamumuz ırķ-ı t̄ahir
 dūdmān-ı Nakşibendiz biz

dūn-ı dükkān:

dūn-ı dükkān: -

Kt: 33 Mısra: 2
Alçak dünya.

1. Sürdü baħr-i ʿālem-i

tecrīdden keştî beni
 2. Dūn-ı dükkān ħüsn-i
 istiğnâda berber tâzesi

dūr et:

dūr et: -

G: 1 Mısra: 3
*Uzaklaştırmak, mahrum
 etmek.*

3. Na^t-ı evşâf-ı cemîlinden
 bizi dūr etmesin
 4. Şâh-râh-ı sünneti ʿayn-ı
 ħaķîkatdir baña

dūr et: -

G: 138 Mısra: 10
*Uzaklaştırmak, mahrum
 etmek.*

9. Şeyhîniñ ħākisterin ey şem^c
 kühl-i dīde et
 10. Tek ħayālînden beni dūr
 etme zālîm olma gel

dūr et: -

Mt: 16 Mısra: 2
Uzaklaşmak.

1. Kıyās etmeñ ki zāhid
 eylemez ʿayş u şafādan ħazż
 2. Şafādan dūr eden ancak
 şudur eyler riyādan ħazż

dūr et: -

Mt: 16 Mısra: 2
Uzaklaştırmak.

1. Kıyās etmeñ ki zāhid

eylemez ‘ayş u şafādan hazz
2. Şafādan dūr eden ancağ
şudur eyler riyādan hazz

dūr kıl:

dūr kıl:-

Ms: 1 Mısra: 9

Uzak tutmak.

9. ‘Aşkı ile kendiñe dūr kıl ilāc
10. Hāşıl ola şaffet-i raqqü’z-
zücāc

dūr ol:

dūr ol:-

G: 15 Mısra: 3

Uzaklaşmak.

3. Dergehinden dūr olup
etmek revā mı pāy-māl
4. Sen gülüp oynayasın
ağlamağ ile ben garīb

dūr ol:-

G: 153 Mısra: 7

Uzaklaşmak.

7. Şem^c-i vech-i yārdan dūr
olmasın
8. H[’]āh ihyā h[’]āh sūzān
eylesin

dūr ol:-

G: 2 Mısra: 21

Uzaklaşmak.

21. Şağın dūr olma silk-i
enbiyā vü evliyādan sen

22. Şerī^catsiz haķīkatde olur
mu Şeyhī ār peydā

dūr ol:-

G: 5 Mısra: 3

Uzaklaşmak.

3. Sübħa ber-dest dil hevā-yı
yārdan dūr olsun
4. Pāsbān-ı şıdk ol vuşlat naşīb
olsun saña

dūr-endiř et:

dūr-endiř et:-

G: 43 Mısra: 5

Tedbir almak.

5. Etme dūr-endiř vaşlıñdan
ırāğ oldum diye
6. Çünkü göñlüñde hevā-yı
kākül-i dildārdır

dūr-ı vaşl ol:

dūr-ı vaşl ol:-

G: 74 Mısra: 13

Kavuşmadan uzak olmak.

13. Dūr-ı vaşl olmamız ‘aşkıñla
degil bunca zamān
14. ‘İllet-i gā’ibe hep ‘aql-ı
perişānımdır

düş ol:

düş ol:-

G: 107 Mısra: 16

Dayanak olmak.

15. Eşigi toprağın ins ü cinn

eyler iltizām
 16. Düş olursa şol kesiñ cān u
 tene reh-gīrimiz

düş ol:-

K: 11 Mısra: 79
Müptela olmak, bağlanmak.

79. Zihī nazm-ı edā-yı ‘aşka
 düş olduñ bu gün Şeyhī
 80. Sezā ol zātıñ ihlāşıyla olsañ
 ger sene- hānī

düş ol:-

Ms: 1 Mısra: 26
Müptela olmak, bağlanmak.

25. Ol ki ola kulluğa halka-be-
 ğūş
 26. Oldu hemān hāzret-i Allāha
 düş

dü nīm ol:

dü nīm ol:-

Ms: 1 Mısra: 54
İkiye ayrılmak, bölünmek.

53. Şöyle kerāmāt oña verdi
 ele
 54. Parmağını gördü dü nīm
 oldu māh

dükkān eyle:

dükkān eyle:-

G: 153 Mısra: 30
Dükkān yapmak.

29. Şol ki kālā-yı metā‘-ı vaşl
 olur

30. Sīnesin endūha dükkān
 eylesin

dünyā-yı ‘ālem:

dünyā-yı ‘ālem:-

G: 167 Mısra: 1
Dünyadaki hiç kimse.

1. Āteşi yaqsun diler dünyā-yı
 ‘ālem olmasın
 2. Şöyle ister dostum ‘ālemde
 ādem olmasın

dürr-i eşk:

dürr-i eşk:-

Thm: 2 Mısra: 16
Gözyaşı incisi.

15. Sen gül-i hāndānısın biz
 bülbül-i nālānıyız
 16. Dürr-i eşkiñ baħr-i
 ‘aşkımdan çıkar ihlāşa diz

düş ol:

düş ol:-

G: 153 Mısra: 31
Müptela olmak.

31. Düş olan bir kez hevā-yı
 zülfüne
 32. Gün-be-gündeyin nigeħbān
 eylesin

düşnām-ı rakīb:

düşnām-ı rakīb:-

G: 160 Mısra: 4
Rakibin sövmesi.

3. Ağlamam zār eylemem
yāriñ cefāsından velī
4. Āh kim ʿālemde düşünām-ı
raķīb idbārdan

-E-

e'ş-şalā eyle:

e'ş-şalā eyle:-

G: 129 Mısra: 4

Meydan okumak.

3. Kānı ʿāşık ki ola maʿşūka
vāşıl
4. Deyip ʿuşşāka eyler e'ş-şalā
ʿaşk

ebr-i cemāl:

ebr-i cemāl:-

G: 77 Mısra: 9

*(Sevgilinin) güzelliğinin
bulutu.*

9. Dökülür bārān-ı ʿaşk ebr-i
cemālinden şehā
10. Reşha reşha sīnem üzre
lü'lü' vü mercān aķar

ebr-i sitem-kār:

ebr-i sitem-kār:-

G: 38 Mısra: 4

(Sevgilinin) zalim kaşı.

3. Beni meftūn-dil-i zār-ı
heves-kār etmege bā'ış
4. İki ebr-i sitem-kārıñ iki
çeşm-i ğazālīñdir

ecr-i eţibbā:

ecr-i eţibbā:-

G: 161 Mısra: 12

Doktorların sevabı.

11. İltifāt etse mürüvvetle
hevā-yı gönlüme
12. Öğrenirdi ol zamān ecr-i
eţibbā n'idügin

edā-yı hūb:

edā-yı hūb:-

K: 11 Mısra: 18

Hoş eda.

17. Hemān taħrīk-i şi'ri tarz-ı
zībāya teşviķdir
18. Pend etsin edā-yı hūb ile
her seyr eden onu

edā-yı hūsn:

edā-yı hūsn:-

G: 90 Mısra: 9

(Mürşidin) güzelliğinin edası.

9. Edā-yı hūsnüñüñ vaşfında
ʿāciz Şeyhī-i zārıñ
10. Göñülde şıdķ u ihlāş ile
şāh-ı Naķşibendimdir

edā-yı la'l-i şeker-bār:

edā-yı la'l-i şeker-bār:-

G: 94 Mısra: 1

*(Sevgilinin) şeker saķan
dudağının nazı.*

1. Edā-yı la'l-i şeker-bār cāna
āteş urur

2. Çerāğ edem der ise h̄ān u
māna āteş urur

efendisi ol:

efendisi ol:-

G: 50 Mısra: 3
Sahip olmak.

3. Efendisi olunca sen gibi
güzel kişiniñ
4. Ğanī olur yüzüñde mülk ü
māl ile oynar

efgān eyle:

efgān eyle:-

G: 153 Mısra: 1
Feryat etmek.

1. ‘Andelīb-āsā dil efgān
eylesin
2. İşidin çāk-i girībān eylesin

efzūn ol:

efzūn ol:-

G: 100 Mısra: 3
Artmak.

3. Göñülde len terānī āteşi
efzūn olur her şeb
4. Muḥabbet dāğıdır sīnemde
sīnem Ṭūr-ı Sīnādır

efzūn ol:-

G: 128 Mısra: 5
Artmak.

5. Firāk-ı derd-i dilim gün-be-
gün olur efzūn

6. Hemān şu var ki derdimi
vefāñ eder taḥfif

efzūn ol:-

G: 83 Mısra: 1
Artmak.

1. Derd-i hicrānıñ ne ḥikmet
gün-be-gün efzūn olur
2. Dönmezem elbette bir gün
ḫatreler Ceyḫūn olur

ehl-i ‘aşk:

ehl-i ‘aşk:-

G: 159 Mısra: 2
Aşk sahipleri, âşıklar.

1. Ne ḫanlar dökdü çeşmimden
sen ol ḫūn-ḫ’arı bilmezsin
2. Öcünden ehl-i ‘aşkıñ çekdiği
āzārı bilmezsin

ehl-i ‘aşk:-

G: 57 Mısra: 12
Aşk sahipleri, âşıklar.

11. Küfr ü ĩmān bilmez iken
nidügiñ
12. Ehl-i ‘aşka ettiği inkārı gör

ehl-i ‘aşk:-

G: 60 Mısra: 8
Aşk sahipleri, âşıklar.

7. Cām-ı maḥbūb ile me’yūs
olduğum ‘ayb görmeñiz
8. Ehl-i ‘aşkıñ dīdesi her
zerrede Ḥaḫ-bīn olur

ehl-i aşk:-

Thm: 1 Mısra: 33

*Aşk sahipleri, âşıklar.*33. Ehl-i aşkın zerre deñli
kâdri yok bir demdeyiz34. Mâla oldu rağbet ey Rūhī
‘aceb ‘âlemdeyiz**ehl-i ayş:*****ehl-i ayş:-***

G: 124 Mısra: 4

*Hayatın zevkini çıkarırlar.*3. Her tarafından gönlümüz aldı
şafâ-yı şevk-i yâr4. Ehl-i ayşın hâşılı peymâne-i
sû-yı neşât**ehl-i da‘vâ ol:*****ehl-i da‘vâ ol:-***

G: 19 Mısra: 15

*Hak davasının yolunu tutmak.*15. Ehl-i da‘vâdan olup eyleme
halkı ızlâl16. Yokluk ‘âlemlerine seyr-i
fenâfillâh et**ehl-i derd:*****ehl-i derd:-***

G: 163 Mısra: 6

*Dertliler.*5. Muntazırken ehl-i meclis
‘aşk ile güftârına6. Ehl-i derdi söyledip sen bî-
zebân olmak neden***ehl-i derd:-***

G: 9 Mısra: 11

*Dertliler.*11. Luţfuñ ile ehl-i derde
hüsnuñ olsun dest-gîr12. Ğayr ğam bilmem nedir
hicr ü melâliñdir baña**ehl-i dil:*****ehl-i dil:-***

G: 176 Mısra: 12

*Gönül ehli.*11. Rindâneleriz ‘âlemi seyr
eyleriz ammâ12. Vezn etmege ehl-i dili
mi‘yâr elimizde***ehl-i dil:-***

G: 47 Mısra: 6

*Gönül ehli.*5. Çekme şıktı göñül eyle
bugün ‘ıyş u nüş6. Kayd-ı behişt ü dūzağ ehl-i
dile bāğdır***ehl-i dil:-***

K: 11 Mısra: 52

*Gönül ehli.*51. Erişmez sâye-i ihsâna dest-
i tab‘-ı nâ-pâkiñ52. Bahâr-ı şevk ile ehl-i diliñ
dolmağda dāmānı

ehl-i dilān:***ehl-i dilān:-***

G: 18 Mısra: 1

Gönül ehli kimseler.

1. Lâzım degil mi ehl-i dilāna şarāb-ı leb
2. Yetmez mi dil-i pür-sûza meger kebāb-ı leb

ehl-i fenā:***ehl-i fenā:-***

G: 111 Mısra: 6

Allah'ın varlığında yok olan kimse.

5. Hele bir himmet-i ʿālī olup yıkılsa vücūd
6. ʿAceb mi ehl-i fenādan sirāyet etse biriz

ehl-i ğurbet:***ehl-i ğurbet:-***

G: 54 Mısra: 1

Ğurbet ehli, ğurbette bulunan kimseler.

1. Haber ħubb-i vaţandan ehl-i ğurbet mübtelādan şor
2. Şafāsın ğurbetiñ var sâkin-i şehri belādan şor

ehl-i ħʿācegān:***ehl-i ħʿācegān:-***

G: 56 Mısra: 19

Nakşibendi mürşitleri.

19. Ħable'l-metīn ʿurvetü'l-vüşkādır ehl-i ħʿācegān

20. Silk-i Muĥammedīde bular ħamu müstaķīm olur

ehl-i hicr:***ehl-i hicr:-***

G: 130 Mısra: 7

Ayrılık sahibi.

7. Ehl-i hicriñ āhıdır hemderdi ammā vāşılıñ

8. Ħaĥĥ erenlerden olunca defterinde āh yok

ehl-i ʿirfān:***ehl-i ʿirfān:-***

G: 115 Mısra: 13

İrfan sahipleri, arifler.

13. Ķoĥlasın münkirān ehl-i ʿirfāniñ ser-gerdān

14. Taʿannüd mektebinde ders-i ʿilm-i tünd-ĥū almış

ehl-i ʿişret:***ehl-i ʿişret:-***

G: 122 Mısra: 2

Eğlence, içki içme ehli.

1. İstemez ʿāşık olanlar zülf ü gül-terden ĥalāş

2. Ehl-i ʿişret istesin mi çarĥ-ı çenberden ĥalāş

ehl-i kemāl:***ehl-i kemāl:-***

K: 9 Mısra: 12

*Kemal sahibi, manevi
olgunluğa erişmiş kimse.*

11. Kırb u bu'd u vaşl u faşl
ancağ tefehhümdür bize
12. Biri maħcüb-ı tevehhüm
birisi ehl-i kemāl

ehl-i maħşer:

ehl-i maħşer: -

G: 146 Mısra: 12
Maħşerdekilir.

11. Kıydım āħir kendime
ammā ki hicriñdir sebeb
12. Ehl-i maħşer titreşir kıanlı
günāhımdan benim

ehl-i mātem:

ehl-i mātem: -

Thm: 1 Mısra: 8
Yas tutanlar.

7. Dest-res oldu 'arūs-ı
ma'nāya nā-maħremiñ
8. Āh servi gösterir tezvīrin
ehl-i mātemiñ

ehl-i meclis:

ehl-i meclis: -

G: 163 Mısra: 5
Mecliste bulunan âşıklar.

5. Muntazırken ehl-i meclis
'aşğ ile güftarıña
6. Ehl-i derdi söyledip sen bī-
zebān olmağ neden

ehl-i muħabbet:

ehl-i muħabbet: -

Thm: 1 Mısra: 15
*Aşktan anlayın kimseler,
âşıklar.*

15. Derd-i dil şerħine biz ehl-i
muħabbet bulmadık
16. Göñlümü pejmürde vīrān
eyledi hicriñ ğamı

ehl-i nefis:

ehl-i nefis: -

G: 22 Mısra: 7
Nefsine düşkün olan.

7. Ehl-i nefsiñ biliriz mā-fi'z-
zamīrin zāhidā
8. Sen gerekse ħāliñi keşf et
gerek mestūr tut

ehl-i riyā:

ehl-i riyā: -

G: 62 Mısra: 8
İki yüzlü kimse.

7. Ĥulūş ile kıapuñda 'arzuħāle
yok vağtim
8. Dürüg u mekr ile ehl-i
riyādan el mi deger

ehl-i seyr-i a'lā:

ehl-i seyr-i a'lā: -

G: 2 Mısra: 19
En yüce temaşa sahibi.

19. Şerī'at 'urvetü'l-vüşkādır

ehl-i seyr-i a'lāya
 20. Tarīkatde eder bī-fehm
 olan mülhid hatar peydā

ehl-i tab:

ehl-i tab:-

G: 148 Mısra: 13
Mizaç sahipleri, şairler.

13. Ehl-i tab'a söyledim
 berceste bir kaç nev-gazel
 14. Şi'ri ta'līm eylesin Şākir
 dīvānımdan benim

ehl-i tab:-

K: 11 Mısra: 71
Mizaç sahipleri, şairler.

71. 'Acebdür kim bir ehl-i tab'a
 vermez hiç felek ruḥşat
 72. Hazer eyler elinden almaya
 şan'atla devrānı

ehl-i terk-i diyār:

ehl-i terk-i diyār:-

G: 147 Mısra: 10
*Dünyayı terk etme sahibi
 olmak.*

9. Keşret-i gāmdan rehā
 bulmadım dil vaḥanda
 10. Selāmet ehl-i terk-i diyār
 imiş bildim

ehl-i vecd:

ehl-i vecd:-

G: 76 Mısra: 9
Aşk coşkunluğuyla kendinden

geçenler.

9. Ehl-i vecdiñ ṭarab-engiz
 olduğun 'ayb görmeñiz
 10. Onlarıñ her lāsınıñ encāmı
 bir illā olur

ehl-i vişāl:

ehl-i vişāl:-

K: 11 Mısra: 1
Kavuşma sahibi.

1. Yine ehl-i vişāliñ serpdi
 çıktı bir suḥendānı
 2. Qabul eyler kuşuruñ olsa ger
 vaḳtiñ Süleymānı

ehl-i zevk:

ehl-i zevk:-

G: 137 Mısra: 10
Zevk sahibi.

9. 'Ālem oldur olmaya 'ālemde
 ğayrı Şeyḥīye
 10. Ehl-i zevkiñ elde mey
 başında bir sevdā gerek

ejderhā ol:

ejderhā ol:-

G: 76 Mısra: 18
*Ejderhaya dönüştürmek, onun
 gibi ateş saçmak.*

17. Kāfire hem-sāye ol kaç kaç
 mu'annid ḥ'āceden
 18. Nefs-i şüm ağzın açarsa
 saña ejderhā olur

el al:***el al:-***

G: 79 Mısra: 10

*Tarikatlarda bir müridin
mürşidinden, başkalarına yol
gösterme iznini alması.*

9. Çünkü lā-mevcūda illā Hū
demiştir kāmīlūn

10. Nāķış u kāmīl ya
kāmillerden el almaķ nedir

el al:-

G: 82 Mısra: 7

İcazet almak, izin almak.

7. Pīrimdir ulumuz ondan el
aldıķ ‘aşķa

8. H‘āce-i dehre meger bizde
‘ināyet ne gezer

el at:***el at:-***

G: 23 Mısra: 8

Müdahale etmek.

7. ‘Iyşa raġbetden bilindi
zāhidiñ maķşūdu līk

8. Dilberā şan‘at ile el at ķopar
meydāna at

el deġ:***el deġ:-***

G: 62 Mısra: 1

Güç yetirmek, imkân bulmak.

1. Şafā-yı dehre ‘aceb hiç

cefādan el mi deger

2. Vişāl-i dest-rese bī-vefādan
el mi deger

el deġ:-

G: 62 Mısra: 10

Güç yetirmek, imkân bulmak.

9. Cemāl-i bāġ-ı ħüsn-i seyr-i
dil-bere Şeyhī

10. Seġāb-ı kākülü ebr ü
havādan el mi deger

el deġ:-

G: 62 Mısra: 2

Güç yetirmek, imkân bulmak.

1. Şafā-yı dehre ‘aceb hiç
cefādan el mi deger

2. Vişāl-i dest-rese bī-vefādan
el mi deger

el deġ:-

G: 62 Mısra: 4

Güç yetirmek, imkân bulmak.

3. Ümīd ile mi geķer naķd-i
‘ömrümüz āyā

4. Hemīşe mihr ü vefāya
şafādan el mi deger

el deġ:-

G: 62 Mısra: 6

Güç yetirmek, imkân bulmak.

5. Bahār-ı eşki ħāk-i pāyine
nişār etmek

6. Esīr-i zülf-i hezār-āşinādan
el mi deger

el deĝ:-

G: 62 Mısra: 8

*Güç yetirmek, imkân bulmak.*7. Hülüş ile kapuñda ʿarzuḥāle
yoğ vaḳtim8. Dürüg u mekr ile ehl-i
riyādan el mi deger**el et:*****el et:-***

G: 124 Mısra: 8

*Çağırma.*7. Mest-i cām-ı vaḥdetiz
keşretde ʿişret eyleriz8. Ruḥlarıñ el etdi göñlüm
ḳapdı vardı neşāt**el kes:*****el kes:-***

G: 170 Mısra: 11

*El çekmek, vazgeçmek.*11. Ṭabībā kes eliñ timār-ı
derd-i hicr-i dil-berden12. Ḳarışmaz ğayrı el merhem
ḳabül etmez ʿileldir bu**el tut:*****el tut:-***

G: 38 Mısra: 9

*Elinden tutmak, yardım
etmek.*9. Elim tut luṭf u iḥsānıñla al
ḥāk-i mezellelden10. Ayaklar altına ḳalmış faḳır
ü pāy-māliñdir**el ur:*****el ur:-***

G: 178 Mısra: 9

*Dokunmak.*9. El ururduḳ nāfe-i müşĝin-i
yāra Şeyḥiyā10. Ğayrılarla āh kim ʿālemde
dem-sāz olmasa***el ur:-***

G: 82 Mısra: 5

*Bir şeyi eline almak.*5. Beni ölsün diye el ḥançere
urmak ne gerek6. Ḥasta-i ḥicriñe ʿālemde
ifāḳat ne gezer**el urma:*****el urma:-***

G: 148 Mısra: 9

*El sürmemek, dokunmamak.*9. Ğayrılar el urmasın ḥüsnüñ
ḳurusun ḳurudur10. Gülsitān-ı zülfüñe ḳoy
üstüḥʿānimdan benim**el ver:*****el ver:-***

G: 130 Mısra: 9

Yardım etmek.

9. Ḥamdüli'llāh ʿālem içre

şubh-i vaşl el verdi çün
 10. Ğam degildir Şeyhiyā
 şimdengeri dil-ḥ^vāh yok

el ver:-

G: 182 Mısra: 9

*Tarikatlarda bir mürşidin bir
 müride, başkalarına yol
 gösterme izni vermesi.*

9. Evrende ne hoşcasın el
 vereni bekçe tut
 10. Tutmamağa bir sebep
 gözleme a‘mālimi

el ver:-

Thm: 1 Mısra: 24

İmkân tanımak.

23. Āh kim ‘ālemde hep
 ḥasretle geçdi ‘ömrümüz
 24. Zevk-i vaşl el vermedi
 firkatle geçdi ‘ömrümüz

el yu:

el yu:-

G: 135 Mısra: 14

Elini çekmek, vazgeçmek.

13. Vāqıf olduk ḥāline erbāb-ı
 bezmiñ Şeyhiyā
 14. Yokladık ağzın vefā-yı
 yārdan el yu dedik

elden boşlama:

elden boşlama:-

G: 167 Mısra: 3

*Elden bırakmamak, sürekli
 ilgilenmek.*

3. Yār cevrin boşlamaz bir
 laḥza elden rüz u şeb
 4. İltimās eyler ki bāri miḥneti
 kem olmasın

elden boşlama:-

G: 39 Mısra: 13

*Elden bırakmamak, sürekli
 ilgilenmek.*

13. Dilā vişāl-i kūy-ı nāzı
 boşlama elden
 14. Nihāyet şu degil mi ki güzel
 sever diyeler

ele al:

ele al:-

G: 40 Mısra: 15

İlgilenmek.

15. Göñlüm al bir kez ele
 kaldım ayaklar altına
 16. Mūr-ı göñlüm bilirim dest-i
 Süleymāniñdadır

ele düş:

ele düş:-

G: 20 Mısra: 3

Değersizleşmek.

3. Meclisinde mürğ-i hüsnüñ
 koyma düşsün ellere
 4. Bāğ-ı vaşl içre mürüvvet kıl
 şikār-endāziñ et

ele ver:

ele ver:-

Ms: 1 Mısra: 53

*Ortaya çıkarmak.*53. Şöyle kerāmāt oña verdi
ele54. Parmağını gördü dü nīm
oldu māh**el-fakru sevādū'l-vechi fi'd-dāreyn:*****el-fakru sevādū'l-vechi fi'd-dāreyn:***

-

K: 10 Mısra: 25

*Fakirlik iki cihanda da yüz
karasıdır.*25. Çünkü el-fakru sevādū'l-
vechi fi'd-dāreyn imiş26. Küfr içinde ol sevād-ı 'ayn-
ı īmān eylemiş**elfāz-ı remz:*****elfāz-ı remz:-***

G: 2 Mısra: 15

*İmalı kelimeler.*15. Ma'ānī 'āleminiñ elfāz-ı
remzinden deseñ oña16. Eder her nuṭṭuna 'aqlı ile
ol bir ser peydā**elif lām mīm ol:*****elif lām mīm ol:-***

G: 56 Mısra: 14

Huruf-i mukatta olmak.

13. Ta'rīf-i mīm-i

Muḥammeddir ḥurūf-ı ism-i
Celāl14. Hās-ı hüviyyet olunca elif
lām mīm olur**elinden al:*****elinden al:-***

K: 11 Mısra: 72

*Bir şeyden mahrum etmek.*71. 'Acebdür kim bir ehl-i ṭab'a
vermez hiç felek ruḥṣat72. Ḥazer eyler elinden almaya
şan'atla devrānı**eline gir:*****eline gir:-***

G: 74 Mısra: 3

*Eline geçmek, kazanmak.*3. Dedi cān vermeyeniñ girmez
eline cānān4. Baña cān fikri ne lāzım o
benim cānımdır**emām-ı deyr:*****emām-ı deyr:-***

Müs.: 1 Mısra: 15

*Meyhanenin önü.*15. Emām-ı deyr ü endüh u
belā içre şabūrum ben16. Muḳīm-i tekye-gāh-ı renc ü
miḥnetde şekūrum ben***emām-ı deyr:-***

Müs.: 1 Mısra: 7

Meyhanenin önü.

7. Emām-ı deyr ü endüh u belā
içre şabūrum ben

8. Muķīm-i tekye-gāh-ı renc ü
miḥnetde şekūrum ben

emān ver:

emān ver:-

G: 138 Mısra: 5

Canını bağışlamak.

5. Mübtelāña mülk-i ḥüsnünde
emān ver gāh gāh

6. Qatlı-i ‘āmm etmekle fātih-i
ekālim olma gel

emrāz-ı ekvān:

emrāz-ı ekvān:-

G: 129 Mısra: 5

Mahlukların hastalıkları.

5. Tenevvü‘ eylese emrāz-ı
ekvān

6. Ol emrāzıñ qamusuna devā
‘aşq

emr-i qadeh:

emr-i qadeh:-

G: 31 Mısra: 5

Şarabın, sevgilinin emri.

5. Bādeden renk aldı müşkil
oldu çün emr-i qadeh

6. Ruḥlarıñ añla biz ‘uşşāqıñ
eyle ittiḥād

emr-i muḥāl:

emr-i muḥāl:-

K: 9 Mısra: 24

İmkânsız iş.

23. Bir ḥaķıķatdır o zāt-ı
Kibriyā bī-mişāl

24. Keşret-i emvācı gösterdi
nice yüz biñ şuver

emriñde ol:

emriñde ol:-

G: 32 Mısra: 4

(Sevgilinin) emrinde olmak.

3. Cān şehā çevgānıñ olsun top
ederseñ başımı

4. ‘Aşıķa emriñde olmaķ cān
ile serden lezīz

emṭār et:

emṭār et:-

G: 105 Mısra: 20

Yağmurlar yağdırmak.

19. Başım üstünde dururken
çeşm-i eşk-i ebr-i dil

20. Gökden emṭār etmege
ḥācet degil nīsānımız

emvāc-ı biḥār-ı ma‘rifet:

emvāc-ı biḥār-ı ma‘rifet:-

K: 9 Mısra: 21

İrfan denizlerinin dalgaları.

21. Ğayra işbāt-ı vücūd etmek
‘adīmü’l-iḥtimāl

22. Bir ta'ayyündür bu emvâc-ı
biḥâr-ı ma'rifet

emvâc-ı deryâ:

emvâc-ı deryâ:-

G: 100 Mısra: 18
Deniz dalgaları.

17. Ḥabâb-âsâ egerçi bir
ta'ayyündür kamu eşyâ

18. Ta'ayyün bir nesebdir
cümleten emvâc-ı deryâdır

emvâc-ı tecellî:

emvâc-ı tecellî:-

G: 172 Mısra: 9
*Allah'ın varlıklar üzerinde
kudretinin görünmesi
dalgaları.*

9. Bu emvâc-ı tecellîde
ta'ayyün

10. Degildir Şeyḫî yemden
kaṭre irü

encümen-i 'işret:

encümen-i 'işret:-

G: 91 Mısra: 1
İçki içme meclisi.

1. 'Älemde şafâ encümen-i
'işretimizdir

2. Kimyâ-yı Sa'âdet denilen
şoḥbetimizdir

endâzedden bîrûn ol:

endâzedden bîrûn ol:-

G: 83 Mısra: 10

*Ölçüye gelmemek,
ölçülememek.*

9. 'Aql ile ölçüp biçip çırpırmaya
gelmez kâr-ı 'aşk

10. Her metâ'ı 'âşkıñ
endâzedden bîrûn olur

endîş et:

endîş et:-

Thm: 2 Mısra: 23

Düşünmek, kaygılanmak.

23. Bî-bekā 'âlemde rızk için
ne endîş edelim

24. 'Ömre Rûḫî i'tibâr olmaz
hemân 'ayş edelim

endîşe et:

endîşe et:-

Ms: 1 Mısra: 6

Düşünmek, kaygısını çekmek.

5. Na't-ı şerîfiñ diliñe pîşe et

6. 'Âkıbet âlâmını endîşe et

endîşe-i aġyâr:

endîşe-i aġyâr:-

G: 64 Mısra: 3

Yabancı kimselere dair kaygı.

3. Endîşe-i aġyârı dilden
giderdi mihrîñ

4. Câm-ı şarâb-ı 'aşkıñla şu'le-
dâr olmuştur

endîşe-i endûh-ı hicrân:

endīše-i endūh-ı hicrān: -

G: 93 Mısra: 7

*Ayrılık gaminin düşüncesi.*7. Ferāmūş eyledim endīše-i
endūh-ı hicrānı8. Ḥam-ı zūlf-i vişāliñ sāyebān-
ı ḥusrevānımdır***endīše-i la'ı-i güher-bār:******endīše-i la'ı-i güher-bār:*** -

G: 40 Mısra: 2

*Cevher saçan dudağın kaygısı.*1. Ben ba'īdim meclisiñden līk
dil yanıñdadır2. Göñlümüz endīše-i la'ı-i
güher-bārıñdadır***endīše-i nān u direm:******endīše-i nān u direm:*** -

G: 169 Mısra: 6

*Ekmek ve dirhem kaygısı.*5. Esīr-i gülḥan-ı endīše-i ḥüsn
olmayan vā'iz6. Eder şubḥ u mesā endīše-i
nān u direm ārzū***endīše-i te'sīr-i āh ol:******endīše-i te'sīr-i āh ol:*** -

G: 26 Mısra: 6

*Ahın etkisini hayal etmek.*5. Mihr-i 'ālem tāb-ı ḥüsn
olmuş oçurmuş nāzda6. Bilmezem endīše-i te'sīr-i āh
olmazam hic***endīše-i 'uqbā:******endīše-i 'uqbā:*** -

G: 137 Mısra: 6

*Ahret kaygısı.*5. Kıl kerem cevriñle şāhā
yağma mülk-i göñlümü6. Dil ḥarāb etmekde bir
endīše-i 'uqbā gerek***endūh-ı belā:******endūh-ı belā:*** -

G: 19 Mısra: 3

*Gam derdi.*3. Olma endūh-ı belā dāmene
gerden-beste4. Şadr-ı meyḥānede ol terk-i
ḥayāl-i cāh et***endūh-ı belā-yı hicr:******endūh-ı belā-yı hicr:*** -

G: 180 Mısra: 7

*Ayrılık derdinin tasası.*7. Gerçi endūh-ı belā-yı hicr
olurdu gāh gāh8. Līk künc-i dilde genc-i
vuşlatı mestūr idi***enfās-ı tū:******enfās-ı tū:*** -

G: 179 Mısra: 18

Senin nefeslerin.

17. Ey nūr-ı ʿayn-ı kün fe-kān

vey sırr-ı hüsni-lā-mekān

18. Enfās-ı tū Kerrūbiyān şad

ber-zebān şallū ʿalā

enīs ol:

enīs ol:-

G: 173 Mısra: 7

Dost olmak.

7. Zıkr-i Hakk olsun enīsi rüz u şeb

8. Bu harābāt içre dil ābād ola

enīs ol:-

G: 25 Mısra: 3

Dost olmak.

3. Kuʿūduñ şemme vechullāh enīsiñ ola ehlullāh

4. Yaķiniñ ola illāllāh dilerseñ māsivādan gec

erbāb-ı ʿaşk:

erbāb-ı ʿaşk:-

K: 11 Mısra: 104

Âşıklar.

103. Cihān bir yağlı kuyruk ʿaşk ola t̄alib olan duta

104. Yeter erbāb-ı ʿaşka bī-tekellūf huşk ü ternānı

erbāb-ı ʿaşk:-

K: 11 Mısra: 87

Âşıklar.

87. Ne gözükmüş felek erbāb-ı ʿaşka añaşılmaz hiç

88. Meger hubb-i sevādan hıfz

için çonmuş nighbānı

erbāb-ı bezm:

erbāb-ı bezm:-

G: 135 Mısra: 13

Meclis mensupları.

13. Vāķıf olduķ hāline erbāb-ı bezmiñ Şeyhiyā

14. Yoķladıķ ağzın vefā-yı yārdan el yu dedik

erbāb-ı bezm-i pīr-i ʿaşk ol:

erbāb-ı bezm-i pīr-i ʿaşk ol:-

G: 119 Mısra: 13

Aşkın üstadının meclisinin ehli olmak.

13. O kim erbāb-ı bezm-i pīr-i ʿaşk olmuşdurur Şeyhī

14. Göñül iķlīmine rindāne sultān-ı cihān olmuş

erbāb-ı der-i himmet:

erbāb-ı der-i himmet:-

G: 106 Mısra: 14

Manevi yardım kapısının sahipleri.

13. Nāzır-ı ālāyiş-i rindāneyiz

14. Müntesib erbāb-ı der-i himmetiz

erbāb-ı dikkat:

erbāb-ı dikkat:-

G: 118 Mısra: 3

Dikkat sahipleri.

3. Ruḥlarıñda eylemiş erbāb-ı diḳḳat iḥtilāf
4. Kimisi gül-berg-i me'vā kimi 'anber-bū demiş

erbāb-ı dil:

erbāb-ı dil:-

G: 105 Mısra: 11
Gönül sahipleri.

11. Ka'be-i kūyuñ ṭavāf etmekdedir erbāb-ı dil
12. Biz o rind-i āveriz ma'nadadır devrānımız

erbāb-ı dil:-

G: 76 Mısra: 11
Gönül sahipleri.

11. Şanma ger erbāb-ı dil şimdengeri etmez zuhūr
12. Māzi vü müstaḳbeliñ cünbüşleri ḥālā olur

erbāb-ı dil:-

G: 76 Mısra: 25
Gönül sahipleri.

25. Meslegi erbāb-ı dildir Naḳşibendīler ḳamu
26. Şeyḫi vü dervīşleriniñ himmeti a'lā olur

erbāb-ı hüner:

erbāb-ı hüner:-

K: 11 Mısra: 92
Marifet sahipleri.

91. Ḥarīm-i hāşşa yol vermez felek bilmem nedir fikri
92. Şitāb ettikçe erbāb-ı hüner bağlar belā anı

erbāb-ı 'irfān:

erbāb-ı 'irfān:-

G: 109 Mısra: 13
'irfan sahipleri.

13. Bu ṭab'-ı pākimi 'arz eyledim erbāb-ı 'irfāna
14. Dediler Şeyḫī ādem nuṭḳ-ı inşāfāne incinmez

erbāb-ı meydān:

erbāb-ı meydān:-

K: 11 Mısra: 100
Meydanın sahipleri.

99. Şafāsın sürsün ol ḳallāş-ı 'ālem çarḫ-ı gerdünuñ
100. 'Aceb ṭutdu riyāsetle riyā erbāb-ı meydānı

erbāb-ı şafā:

erbāb-ı şafā:-

G: 109 Mısra: 1
Safa sahipleri.

1. Ser-i kūyunda erbāb-ı şafā mihmāna incinmez
2. Mürüvvet resmidir yārān-ı küstāḫāna incinmez

erbāb-ı şafā:-

G: 59 Mısra: 10
Safa sahipleri.

9. Şeyhiyā da‘vet-i hūbāna var
ol şadr-nişīn
10. Geldi erbāb-ı şafā bezme
dilārā ne durur

erbāb-ı şāhib-dil:

erbāb-ı şāhib-dil:-

G: 136 Mısra: 7
Gönül sahibi olan üstatlar.

7. Biz ol faqr u fenā erbāb-ı
şāhib-dilleriz hālā
8. Fedādır işte başım var ise
gönlünde kan etmek

erbāb-ı şalāh:

erbāb-ı şalāh:-

Thm: 1 Mısra: 9
Doğruluk sahipleri, sofular.

9. Hep muqallid gördük erbāb-ı
şalāhın ‘ālemiñ
10. Ol muqallidlerde āsār-ı
haqīkat bulmadık

erbāb-ı zekā:

erbāb-ı zekā:-

G: 76 Mısra: 23
Zekā sahipleri.

23. Bende ol şıdık ile erbāb-ı
zekā vü fiṭnata
24. Onlarıñ her nüktesinde
ma‘den-i kimyā olur

ere ol:

ere ol:-

G: 30 Mısra: 10
Erişmiş, ulaşmış olmak.

9. Erdi maqşūda kamu ‘aşıklar
10. Ola mı Şeyhī dahī ere
meded

eren ol:

eren ol:-

G: 130 Mısra: 8
Ermiş, veli olmak.

7. Ehl-i hicriñ āhıdır hem-
derdi ammā vāşılıñ
8. Haqḳ erenlerden olunca
defterinde āh yok

esās-ı mescid:

esās-ı mescid:-

G: 78 Mısra: 17
Mescidin temeli.

17. Esās-ı mescidi ‘unşuru edip
harābāt
18. İçinde ‘aşka nev-meygede
kurasım gelir

esās-ı şer‘:

esās-ı şer‘:-

G: 86 Mısra: 11
Şeriatın temeli.

11. Esās-ı şer‘ Muḥammed
haqīkat Aḥmed
12. Basīṭ hükmi şerāyi‘
mürāfi‘-i miqdār

esb-i nāz-endāz:***esb-i nāz-endāz:-***

G: 153 Mısra: 12

İşve satan at, nazlı at.

11. Sīnemi çeşm-i ğazālīñ

dostum

12. Esb-i nāz-endāza meydān

eylesin

esb-i rızā:***esb-i rızā:-***

K: 10 Mısra: 17

Razılık atı.

17. Ki süvār olduñ ise esb-i

rızāya lā'übāl

18. Bil seni ḥatt-ı ebed

cennetde rıdvān eylemiş

esfel-i a'lā:***esfel-i a'lā:-***

K: 10 Mısra: 12

En mükemmelin en aşığısı.

11. Ermeyince cümle eşyā tā

kemāle ser-te-ser

12. Esfel-i a'lāyı bir bir sırr-ı

seyrān eylemiş

esīr-i 'aşk:***esīr-i 'aşk:-***

G: 135 Mısra: 10

Aşk tutsağı.

9. Mescid içre dün bizi vā'iz

esīr-i 'aşk demiş

10. Ben esīr-i 'aşk isem zāhid

riyā-memlū dedik

esīr-i 'aşk:-

G: 135 Mısra: 9

Aşk tutsağı.

9. Mescid içre dün bizi vā'iz

esīr-i 'aşk demiş

10. Ben esīr-i 'aşk isem zāhid

riyā-memlū dedik

esīr-i bend-i ālām ol:***esīr-i bend-i ālām ol:-***

G: 41 Mısra: 1

Acılar bağına esir olmak.

1. Esīr-i bend-i ālām olduğum

hep kākülündendir

2. Kuşurumdan degildir tā ezel

mest-i mülündendir

esīr-i çend-i ṭabāyi'-i mü'evvel-i**aḥbār:*****esīr-i çend-i ṭabāyi'-i mü'evvel-i******aḥbār:-***

G: 86 Mısra: 2

*Hikâyelerin yorumla başka bir**anlam kazanması doğasının**birkaç esiri.*

1. Reh-i hüviyyeti bād-ı 'alāyık

etdi gubār

2. Esīr-i çend-i ṭabāyi'-i

mü'evvel-i aḥbār

esīr-i dām-ı zülfi kayd-ı mü-yi meh-**likā ol:**

*esîr-i dām-ı zülf-i kayd-ı mû-yı
meh-likâ ol:-*

Müs.: 1 Mısra: 14

*Ay yüzlü güzelin saç teli
bağının sarkan lülesinin
tuzağına esir olmak.*

13. Diyâr-ı gurbet-i ‘aşk içre
kalmış bir gedâ oldum

14. Esîr-i dām-ı zülf-i kayd-ı
mû-yı meh-likâ oldum

esîr-i derd-i firkat ol:

esîr-i derd-i firkat ol:-

G: 183 Mısra: 5

Ayrılık derdinin esiri olmak.

5. Esîr-i derd-i firkat olduğum
bildi firâsetle

6. Raķib-i rû-siyâhı terk edip
bizden yaña geldi

esîr-i gülhan-ı endîşe-i hüsn ol:

esîr-i gülhan-ı endîşe-i hüsn ol:-

G: 169 Mısra: 5

*Güzelliğinin tasasıyla gül
sultanının tutsağı olmak.*

5. Esîr-i gülhan-ı endîşe-i hüsn
olmayan vâ‘iz

6. Eder şubh u mesâ endîşe-i
nân u direm ârzü

esîr-i halk ol:

esîr-i halk ol:-

G: 5 Mısra: 5

Yaratılmışların (dünya) esiri

olmak.

5. Dil esîr-i halk olup yağmaya
verme kendiñi

6. Ser-te-ser hak-bîn ol vahdet
naşib olsun saña

esîr-i kâkül ol:

esîr-i kâkül ol:-

G: 98 Mısra: 7

*(Sevgilinin) perçemine
tutulmak.*

7. Dil esîr-i kâkülün olduysa
kâfir olmadı

8. Hep rakîb-âsâ

esîr-i miñnet:

esîr-i miñnet:-

G: 66 Mısra: 2

Eziyetin tutkunu.

1. Raķib-i bed-likâyâ nâz ile
feth-i niķâb eyler

2. Esîr-i miñnetin gördükde
hışm ile ‘itâb eyler

esîr-i sicn-i evhâm u cefâ:

esîr-i sicn-i evhâm u cefâ:-

Ş: 1 Mısra: 13

*Vehim ve cefa zindanının
esiri.*

13. Esîr-i sicn-i evhâm u
cefâyız

14. Tâbâyi‘ merkezinde bî-
şafâyız

esîr-i silk-i hüsn-i kâmilân-ı**nakşibend:*****esîr-i silk-i hüsn-i kâmilân-ı******nakşibend:-***

G: 104 Mısra: 12

*Nakşibendî tarikatının
kâmillerinin güzellik ipinin
tutkunu.*

11. Tarîk-i 'urvetü'l-vüşkâ

budur hablü'l-metîn ancak

12. Esîr-i silk-i hüsn-i kâmilân-

ı Nakşibendiz biz

esîr-i zülf-i hezâr-âşinâ:***esîr-i zülf-i hezâr-âşinâ:-***

G: 62 Mısra: 6

*Birçok dostu olan sevgilinin
saçının tutkunu olan kimse.*

5. Bahâr-ı eşki hâk-i pâyine

nişâr etmek

6. Esîr-i zülf-i hezâr-âşinâdan

el mi deger

esrâr-ı Hudâ:***esrâr-ı Hudâ:-***

G: 51 Mısra: 8

Allah'ın sırları.

7. Bu mekteb-i dehrîñ etfâl-i

küntü kenzi

8. 'Arif olunca esrâr-ı Hudâya

gelir gider

esrâr-ı ma'ârif:***esrâr-ı ma'ârif:-***

G: 119 Mısra: 12

İrfan sırları.

11. Eger dervîş-i dergâh-ı

muhabbetseñ ne gam yersin

12. Bu esrâr-ı ma'ârif ihtirâ'-ı

dervîşân olmuş

eşkâl-i dil:***eşkâl-i dil:-***

G: 55 Mısra: 16

*Gönlün müşkülleri.*15. 'Akl ile muqayyed degiliz
muṭlak 'inânız16. Hal etmege eşkâl-i dili
ḳudretimiz var**eşk-i bārân ol:*****eşk-i bārân ol:-***

G: 24 Mısra: 12

Gözyaşı yağmuruna tutulmak.

11. Seḫâb-ı zülfüñ almışdır

yüzün 'uşşâka rağm eyler

12. Riyâz-ı sînem üzre eşk-i
bārân olmağa bâ'îş**eşk-i çeşm-i nîsân et:*****eşk-i çeşm-i nîsân et:-***

Mr: 1 Mısra: 19

*Nisanın gözyaşı yağmurunu
akıtmak.*

19. Göñül şandūkasın pâk eyle
eşk-i çeşm-i nîsân et

20. Ne dünyā ʿizz ü cāhı
mağsadıñ olsun ne ħod ʿuqbā

eşk-i hevā:

eşk-i hevā: -

G: 24 Mısra: 5
Aşk gözyaşı.

5. Döker eşk-i hevāsın şubḥ-
dem mürğ-i dil-i şeydā
6. Meger bŷy-ı vişāl-i ğonce
nālān olmağa bāʿis

eşyā-yı ʿadem:

eşyā-yı ʿadem: -

G: 19 Mısra: 14
Yokluğun varlığı.

13. Ḥār-ı gül ğayrıyı yār ile
gider evhāmı
14. Cümle eşyā-yı ʿadem sırrını
vechullāh et

eṯfāl-i küntü kenz:

eṯfāl-i küntü kenz: -

G: 51 Mısra: 7
*"Ben gizli bir hazineydim."
lafzının çocukları, talebeleri.*

7. Bu mekteb-i dehriñ eṯfāl-i
küntü kenzi
8. ʿĀrif olunca esrār-ı Ḥudāya
gelir gider

evhām-ı hār-ı māsivā:

evhām-ı hār-ı māsivā: -

G: 5 Mısra: 11
Masiva ateşinin kuruntuları.

11. Bāğ-ı kalbiñde koma
evhām-ı hār-ı māsivā

12. Naḥl-i maʿnā ser çekip
rifʿat naşīb olsuñ saña

evvel-i ebced:

evvel-i ebced: -

G: 3 Mısra: 7
Alfabenin ilk harfi.

7. Ḥilʿat-i Ādemden oldu
evvel-i ebced zuhūr

8. Yine ol şüret ile bulmak
ʿaceb mi intihā

eyvallāh et:

eyvallāh et: -

G: 19 Mısra: 2
Hoş görerek kabul etmek.

1. Ṭutma dünyāyı şaḡın ʿālemi
seyrān-ġāh et

2. Ḥurrem ü ḥüznüne devr-i
ʿaşkla eyvallāh et

eyyām-ı ḥazān:

eyyām-ı ḥazān: -

G: 54 Mısra: 7
*Sonbahar günleri, hüznün
günleri.*

7. Bahār-ı ḥüsnüñ eyyām-ı
ḥazānın şorma aġyāra

8. Onu kerrāt ile görmüş
geçirmiş āşinādan şor

eyyām-ı şafā:

eyyām-ı şafâ:-

G: 54 Mısra: 12
Huzur günleri.

11. Nabız-gîr ol tabîbâ derd-i
hicriñ illetin şorma
12. Baña miḥnet demin
söyletme eyyām-ı şafâdan şor

eyyām-ı sitem:**eyyām-ı sitem:-**

G: 16 Mısra: 9
Eziyet devri.

9. Geçse eyyām-ı sitem
diñlensin ʿâlem bir zamân
10. Secde-i şükr eylesin nev-
sâle eren şeyḥ ü şâb

eyyām-ı sitem:-

G: 176 Mısra: 17
Eziyet devri.

17. Eyyām-ı sitem geçdi yine
ḥâmil-i renciz
18. Zîrâ sitem-i Şeyḥî sitemkâr
elimizde

eyyühe'l-mağrūr-ı ḥüsnâ:**eyyühe'l-mağrūr-ı ḥüsnâ:-**

G: 72 Mısra: 2
Ey güzelliğine güvenen!

1. El-ḥazer ey mest-i sevdâ el-
ḥazer
2. Eyyühe'l-mağrūr-ı ḥüsnâ el-
ḥazer

ezâ-yı ḥâr:**ezâ-yı ḥâr:-**

G: 160 Mısra: 2
Dikenin eziyeti.

1. Fitne düşdü ʿâleme tel
koptu zülf-i yârdan
2. Bülbül ağlar gül figân eyler
ezâ-yı ḥârdan

ez-bâb-ı dil:**ez-bâb-ı dil:-**

G: 16 Mısra: 7
Gönül kapısından.

7. Vaqt olur kim inşirâḥ-ı şadr
ile ez-bâb-ı dil
8. Rağmına geçmiş zamânıñ
nüş ede câm-ı şarâb

ezhâr-ı ʿirfân:**ezhâr-ı ʿirfân:-**

G: 181 Mısra: 12
İrfân, anlayış çiçekleri.

11. İrerse hoş derdim goncalar
gülzâr-ı dil içre
12. Açılır her seḥer güller gibi
ezhâr-ı ʿirfânı

ezkâr-ı murâdât-ı nüfûs ol:**ezkâr-ı murâdât-nüfûs ol:-**

G: 81 Mısra: 13
Nefislerin murat ettiği
şeylerin zikri olmak,
bulunmak.

13. Dilde ezkâr-ı murâdât-ı

nüfus olsa 'aceb
 14. Bu ta'abbüd kişiyē faqr u
 fenā mı getirir

-F-

fā'iz-i hālīk:

fā'iz-i hālīk:-

K: 9 Mısra: 32

Allah'ın işi.

31. Ālem-i kud̄sīde açmak diler
 iseñ per ü bāl

32. Bārgāh-ı vah̄dete derbān
 olanlar nīk ü bed

faḥr et:

faḥr et:-

G: 106 Mısra: 17

Övünmek.

17. Faḥr ederiz cevher-i 'irfān
 ile

18. Vāşıl-ı envār-ı ruḥ-ı
 ḥāzretiz

faḥr et:-

G: 14 Mısra: 4

Övünmek.

3. Merkez-i ser-çeşme-i
 gencīne-i 'ālī-himem

4. Faḥr ederdı etse dār-ı
 intisāb-ı 'ālī bāb

faḥr et:-

G: 81 Mısra: 11

Övünmek.

11. Faḥr eder faqr ile ol kes ki
 sivādan ola pāk

12. Yoḥsa bu mefḥarı faqrıydı
 'abā mı getirir

faḥr eyle:

faḥr eyle:-

G: 175 Mısra: 5

Övünmek.

5. Faḥr eyler idim ḥaṭṭ-ı siyeh-
 hāle gelince

6. Hep miḥnet imiş devlet ü
 dünyā büyüdükce

faḥr eyle:-

G: 92 Mısra: 10

Övünmek.

9. 'Aşkdır gencīne-i sırr-ı
 ḥaḳāyık Şeyḥiyā

10. Ol gün ol faḥr eylesiñ ki
 'āşık-ı fīrūzu var

faḥr eyle:-

K: 10 Mısra: 36

Övünmek.

35. Her ki mir'at-i celāl içinde
 seyr eyler cemāl

36. Faqr ile faḥr eyleyen
 'uşşāḳ-ı merdān eylemiş

faḳīr-i bī-ser ü pāy:

faḳīr-i bī-ser ü pāy:-

K: 11 Mısra: 75

*Başsız ve ayaksız fakir, elinden
 bir şey gelemeyen derviş.*

75. Faķır-i bī-ser ü pāyı
ħadeng-i ʿa-na çignetme
76. Kemend-i ʿacz ile pā-
bestelikler buldu pāyānı

faķır-i derd-mend:

faķır-i derd-mend:-

Ş: 1 Mısra: 9

Dertli zavallı.

9. İlāhī ben faķır-i derd-mendi
10. Ğubār-ı pāy-ı pīr-i
Naķşibendī

fakr-ı hicr:

fakr-ı hicr:-

G: 183 Mısra: 2

Ayrılığın yoksulluğu.

1. Baña ol genc-i vuşlat teng
vaķtimde ğinā geldi
2. Ğanī etdi vişāliñ faķr-ı
hicriñ bir yaña geldi

fān eyle:

fān eyle:-

K: 10 Mısra: 24

Yok etmek.

23. Āteş-i sicn-i ʿabīʿatden
ħalāş olan kişi
24. Zerresin şems-i beķā
envārına fān eylemiş

fāriğ ü āzāde ol:

fāriğ ü āzāde ol:-

G: 102 Mısra: 5

Vazgeçmiş ve hür olmak.

5. Fāriğ ü āzāde olmaķdan
ğöñül
6. Ğüb-rūlar ibtilāsı hoş gelir

fāriğ-i āzāde-i eṭvār-ı mecāz:

fāriğ-i āzāde-i eṭvār-ı mecāz:-

G: 176 Mısra: 13

*Mecazi hāllerden hür şekilde
vazgeçen.*

13. Biz fāriğ-i āzāde-i eṭvār-ı
mecāzız
14. Dil olmağa her dil-bere
eşʿār elimizde

fāriğ-i şahbā:

fāriğ-i şahbā:-

G: 59 Mısra: 8

Şaraptan vazgeçmiş.

7. Ne muķassī şaķalıñ var hele
bir baķ vāʿiz
8. Bizde āħir deme dek fāriğ-i
şahbā ne durur

fāris-i mışr-ı ħayāl-i ṭābʿ:

fāris-i mışr-ı ħayāl-i ṭābʿ:-

G: 23 Mısra: 1

*Şairlik mizacının hayal
ülkesinin atlısı.*

1. Fāris-i mışr-ı ħayāl-i ṭābʿ sür
meydāna at
2. Ķanda ʿazm etsek umūruñ
himmet-i merdāna at

fark et:

farḳ et:-

Thm: 3 Mısra: 21

İdrak etmek.

21. Sırr-ı rumūz-ı şūret-i

Raḥmānı farḳ edip

22. ‘Ālemde olan daḥme-i

insānı farḳ edip

farḳ et:-

Thm: 3 Mısra: 22

İdrak etmek.

21. Sırr-ı rumūz-ı şūret-i

Raḥmānı farḳ edip

22. ‘Ālemde olan daḥme-i

insānı farḳ edip

farḳ et:-

Thm: 3 Mısra: 23

*İdrak etmek.*23. Şeyḫī ḥaḳīḳat-i ekvānı farḳ
edip

24. Māhiyyet-i vücūb ile

imkānı farḳ edip

farḳ et:-

Thm: 3 Mısra: 24

*İdrak etmek.*23. Şeyḫī ḥaḳīḳat-i ekvānı farḳ
edip

24. Māhiyyet-i vücūb ile

imkānı farḳ edip

farḳ-ı felek:***farḳ-ı felek:-***

G: 118 Mısra: 5

Gökyüzünün tepesi.

5. Ḥayme ḳurmuş kākülüñ

farḳ-ı felekde dūstum

6. Kimi püsküllü belādır kimisi

gīsū demiş

farz et:***farz et:-***

K: 10 Mısra: 3

Varsaymak.

3. Bir nefes farz edelim bu

mümkınātı fi’l-meşel

4. Her tecellīsın şu’ünātında

ser-şān eylemiş

farz et:-

K: 10 Mısra: 3

Varsaymak.

3. Bir nefes farz edelim bu

mümkınātı fi’l-meşel

4. Her tecellīsın şu’ünātında

ser-şān eylemiş

faşlu’l-ḥitāb et:***faşlu’l-ḥitāb et:-***

G: 131 Mısra: 2

*Ayrı bir bölüm olarak**hazırlamak.*1. Āteş-i āhımla devrānı kebāb
etmek gerek

2. Metn-i ḥüsnüñ şerḫini

faşlu’l-ḥitāb etmek gerek

fāş et:

fāş et:-

G: 71 Mısra: 8

*Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak.*7. Cān verip vermez idim
ğayrıya ser-rişte-i ‘aşk8. Rāzımı fāş edecek dīde-i
hūn-bārımdır***fāş et:-***

Mş.: 1 Mısra: 25

*Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak.*25. Beni fāş etme dersin līk
elde ihtiyārım yok26. Niyāz ile yolunda
ağlamakdan gayrı kārım yok**fāş eyle:*****fāş eyle:-***

G: 105 Mısra: 16

*Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak.*15. Şevk-i zūlf-i mā’yeşā keşf
etdi mā-fi’l-nālemi16. Düşdük eller ağzına fāş
eyledi pinhānımız***fāş eyle:-***

G: 93 Mısra: 2

*Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak.*1. Hāyāl-i naqş-ı şahbā-yı
muḥabbet hem-zebānımdır2. Beni fāş eyleyen ‘ālemde
çeşm-i hūn-feşānımdır**fāş ol:*****fāş ol:-***

G: 150 Mısra: 10

*Açığa çıkmak, duyulmak.*9. Derd-i firkat Şeyhiyā
artmağda gün gün üstüne10. Añladım gam za‘fımı fāş
oldu esrārım benim***fāş ol:-***

G: 170 Mısra: 4

*Açığa çıkmak, duyulmak.*3. Begim ellerle hoş-ḥāl
olduğun duydum dehānıñdan4. Dikilmez ḥalkıñ ağzı fāş
olursun bir gün eldir bu**fātih-i ekālim ol:*****fātih-i ekālim ol:-***

G: 138 Mısra: 6

*Memleketler fatihi olmak.*5. Mübtelāña mülk-i ḥüsnuñde
emān ver gāh gāh6. Kāt-i ‘āmm etmekle fātih-i
ekālim olma gel**fāyık-ı maḥbūb:*****fāyık-ı maḥbūb:-***

Ms: 1 Mısra: 48

Sevilenlerin en üstünü.

47. Zübde-i maḥlūk u şeh-i ḥāş

u ‘ām

48. Fāyık-ı maḥbüb u ḥayrū’l-enām

fedā et:

fedā et:-

G: 32 Mısra: 6

Harcamak, uğruna vermek.

5. Vechiniñ dem-bestesi
pervāne-āsā olduğum

6. Cān fedā etmek yolunda
şehd-i sükkerden lezīz

fedā et:-

G: 58 Mısra: 6

Harcamak, uğruna vermek.

5. Görünmez bir belādır nāfe-i
miskīniñ ammā ben

6. Fedā etdim yolunda baş ü
cānım tek belā göster

fedā et:-

Thm: 2 Mısra: 7

Harcamak, uğruna vermek.

7. Cān fedā etmek güzel cānān
bilsin ğam degil

8. Bād-bān-ı baḥr-i vaşlıñla
degilsek ğam degil

fedā eyle:

fedā eyle:-

G: 105 Mısra: 5

Feda etmek.

5. Eşiginde cān fedā eyler
fenāyilerdeniz

6. Biz ğarībiz bu ser-i bī-
çāredir ḳurbānımız

fedā eyle:-

G: 28 Mısra: 4

Feda etmek.

3. Bir ṭabīb ol dilrübā nabza
münāsib ḳan alır

4. Cān fedā eyler gedāya ḥande
etse bāy-ı şūḥ

fedā-yı cān:

fedā-yı cān:-

G: 38 Mısra: 14

Can feda etmek.

13. Yolumda naḳd-i varın yok
eden gelsin demiş dil-dār

14. Degil varın fedā-yı cāna
Şeyḥī pür-melāliñdir

fenā bul:

fenā bul:-

G: 65 Mısra: 9

Yok olmak.

9. Fenā bulur ta‘ayyün-i Şeyḥī

10. Ḥaḳīḳat-i ḳadīm-i
ḳudretdir

fenā dur:

fenā dur:-

G: 125 Mısra: 5

Yok olmak.

5. Ḥarābātıñ fenā durmaḳdı
ammā ‘acebdir kim

6. Bekā ister efendi eylemez
aşlā fenādan hazz

fer ü zīb-i ‘ālem-ārā:

fer ü zīb-i ‘ālem-ārā: -

Mş.: 1 Mısra: 4

Kâinatı süsleyen süs ve ziynet.

3. Kaşîñ mihrāb cebheñ Ka‘be-
i beytü’l-mu‘allādır

4. Ğazālîñ mihr ü māh u fer ü
zīb-i ‘ālem-ārādır

ferāmüş eyle:

ferāmüş eyle: -

G: 93 Mısra: 7

Unutmak.

7. Ferāmüş eyledim endîşe-i
endūh-ı hicrānı

8. Ğam-ı zūlf-i vişālîñ sāyebān-
ı Ğusrevānımdır

ferāmüş eyle: -

Thm: 1 Mısra: 18

Unutmak.

17. Āhıdır sermāye-i hicr ü
vişālîñ hem-demi

18. Hep ferāmüş eyledik
bezminde Ğüzn ü Ğurremi

Ferhād et:

Ferhād et: -

G: 134 Mısra: 6

Şirin'in aşkından dağları delen

Ferhat'a dönüştürmek.

5. Gerçi biz Ğāk-i reh-i çeşm-i
Ğazālîz ammā

6. Dağ-ı vaşlıñda hele cevri ile
Ferhād ettiñ

fermān eyle:

fermān eyle: -

K: 10 Mısra: 6

Emretmek.

5. Bu fenāsı ‘ālemiñ maĞz-ı
beĞādır iç nūru

6. Onuñ için ki rücū‘iñ oña
fermān eylemiş

feryād et:

feryād et: -

G: 17 Mısra: 6

Haykırmak.

5. Bu Ğasrete bu firĞate ĞāĞat
getirmez kūh-ı Ğāf

6. Feryād edip aĞlar idim
dayanmaz olmasa edeb

feryād et: -

Mr: 2 Mısra: 1

Haykırmak.

1. Ğöñül feryād edip aĞlar
seĞer-Ğāh

2. Min-allāh ila’llāh ma‘allāh

feryād u zār et:

feryād u zār et: -

G: 53 Mısra: 9

Feryat edip inlemek.

9. Dergehiñde ney gibi feryād

u zār ettikce dil

10. Şeyhî-i hākistere cevr ü

cefāsın artırır

ferzend-i harābāt-ı nesīm-i kākül:

ferzend-i harābāt-ı nesīm-i kākül:-

G: 107 Mısra: 7

*(Sevgilinin) perçeminin hoş
rüzgârının meyhanesinin oğlu.*

7. Biz o ferzend-i harābāt-ı

nesīm-i kākülüz

8. H̄'āceye baş egmeziz pīr-i

muğāndır yerimiz

feth ol:

feth ol:-

G: 42 Mısra: 4

Ele geçirilmek.

3. Luṭf ile ref^c-i niḳāb eylese
görsem nūrunu

4. Feth olur mülk-i dilim luṭf
ile eller açılır

feth-i bāb et:

feth-i bāb et:-

G: 131 Mısra: 14

Kapı açmak.

13. Hüsniñ üzre okudum innā
fetaḥnā süresin

14. Vaşlıña ümmīdim oldur
feth-i bāb etmek gerek

feth-i bāb ol:

feth-i bāb ol:-

G: 16 Mısra: 1

Kapının açılması.

1. Ḥamd ederdim çıksa nüh
tārīhi olsa feth-i bāb

2. Naḥl-i 'ālemden umarım uça
mürğ-i ıztırāb

feth-i bab:

feth-i bab:-

G: 14 Mısra: 8

Kapı açmak.

7. Dergehinde kim fenā

'ālemlerin kesb etmede

8. Ḳalbi ilhām-ı ilāhī vāridātı

feth-i bab

feth-i bāb-ı leb ol:

feth-i bāb-ı leb ol:-

G: 18 Mısra: 6

Dudak kapısı açılmak.

5. Cām-ı nāzı ger zehr olsa
yine nūş ederem

6. Ma'müldür ki ola 'āḳıbet

feth-i bāb-ı leb

feth-i bāb-ı ma'rifet:

feth-i bāb-ı ma'rifet:-

G: 27 Mısra: 8

*Marifet makamının kapısını
açmak.*

7. Cāme inkār ederek cennet

dilermiş h^ıāce gör
 8. Feth-i bāb-ı ma'rifet
 mümkün mü ki Rıdvān kadeh

feth-i niķāb eyle:

feth-i niķāb eyle:-

G: 66 Mısra: 1
(Sevgilinin) örtüsünü açması.

1. Raķīb-i bed-liķāya nāz ile
 feth-i niķāb eyler
2. Esīr-i miħnetin gördükde
 hışm ile 'itāb eyler

fetvā ver:

fetvā ver:-

G: 105 Mısra: 7
Hüküm vermek.

7. Küfrüne fetvā verir kürsīde
 vā'iz derviřiñ
8. Zāhidā vezn eyleriz maħřer
 günü ĩmānımız

fevc-i bülend:

fevc-i bülend:-

G: 182 Mısra: 11
Yüce insan kalabalığı.

11. Fevc-i bülend bā-çenār
 olduğuna baķma sen
12. Kaşık kaşık geceler içindeki
 balımı

feyz-i akdes-i nevrüz-ı sultānī:

feyz-i akdes-i nevrüz-ı sultānī:-

K: 11 Mısra: 44
Sultana ait baharın ilk

*gününün pek mukaddes
 bereketi.*

43. O sultān-ı kerem-
 baħřāyiřiñ vařında maħřūruz
44. Bahār-ı mülke feyz-i akdes-
 i nevrüz-ı sultānī

feyz-i envār:

feyz-i envār:-

Thm: 2 Mısra: 13
Nurlarının bereketi.

13. Senden alır feyz-i envāri
 çerāđ-ı 'ālemiñ
14. Ağlasaķ biz ğam degil sen
 gül ki bāđ-ı 'ālemiñ

feyz-i hüsñ:

feyz-i hüsñ:-

G: 153 Mısra: 5
(Sevgilinin) güzelliğinin feyzi.

5. Feyz-i hüsñüñden ümīd
 eyler göñül
6. Taħt-ı 'ālemde Süleymān
 eylesin

feyz-i mukaddes:

feyz-i mukaddes:-

K: 11 Mısra: 30
Kutsal nimet, ihsan.

29. N'ola teshīre 'azm etse
 dem-i mu'ciz-i yed-i beyzā
30. Mu'aħtār eylesin feyz-i
 mukaddes ile mürğanı

feyz-i zîb ü zînet eyle:***feyz-i zîb ü zînet eyle:-***

K: 11 Mısra: 83

*Süis ve bezekle
nimetlendirmek.*83. O deñli nazm feyz-i zîb ü
zînet eylemiş güyâ84. Hayâl-i tab^ç ile haşr^ç
eylemiş ressam-ı İrânı**fırsatı fevt eyleme:*****fırsatı fevt eyleme:-***

G: 5 Mısra: 8

*Fırsatı kaçırmamak.*7. Arşa-i nâşûta tohm-ı aşkı
zıra^ç et her seher8. Fırsatıñ fevt eyleme niçmet
naşîb olsun saña**figân eyle:*****figân eyle:-***

G: 160 Mısra: 2

*Feryat etmek.*1. Fitne düşdü âleme tel
kopdu zülf-i yârdan2. Bülbül ağlar gül figân eyler
ezâ-yı hârdan**figân okun:*****figân okun:-***

G: 67 Mısra: 2

Feryat edilmek.

1. Kitâb-ı hüsn-i ruhuñ dilde

bî-zebân okunur

2. Yüzüñde nûrun alâ nûr
iken figân okunur**fikr eyle:*****fikr eyle:-***

G: 156 Mısra: 10

*Düşünmek.*9. Hasretiñle Şeyhî-i zârıñ ne
var ağlarsa lîk10. Ben beni fikr eylemem
şerm eylerim dem-sâzdan**fikre var:*****fikre var:-***

K: 9 Mısra: 40

*Düşünmek.*39. Varı terk etmek ne
mümkün yoğu terk etmek
muḥâl40. Mâsivâya var ise ki
müstakillen bir vücûd**fî-mağ^çad-ı şıdk-ı ind-i melîk-i****muḳtedir:*****fî-mağ^çad-ı şıdk-ı ind-i melîk-i******muḳtedir:-***

Thm: 3 Mısra: 1

*Kudretli hükümdarın
katındaki doğruluk yerinde,
makamında.*1. Fî-mağ^çad-ı şıdk-ı ind-i
melîk-i muḳtedir

2. Vech-i Hudāda sırr
ta'ayyünāt-ı noktadır

firāk-ı çeşm-i hübân:

firāk-ı çeşm-i hübân:-

G: 115 Mısra: 21

Güzellerin gözünün kederi.

21. Sülük-ı h'ācegān içre firāk-ı çeşm-i hübānı

22. Yed-i kudret şununca kalb-i maḥzūnum dolu almış

firāk-ı derd-i dil:

firāk-ı derd-i dil:-

G: 128 Mısra: 5

Gönlün derdi olan ayrılık.

5. Firāk-ı derd-i dilim gün-be-gün olur efzūn

6. Hemān şu var ki derdimi vefān eder taḥfif

firāk-ı hicr:

firāk-ı hicr:-

G: 54 Mısra: 4

Ayrılık hüznü.

3. Ğinā-yı ḥüsnele ğarrālanırsın devr-i ğam-ı faḫrı

4. Firāk-ı hicr ile pejmürde-ḥāṭır bir gedādan şor

firāk-ı yār:

firāk-ı yār:-

G: 33 Mısra: 7

Sevgiliden ayrılık.

7. Dil firāk-ı yār ile zār ettigin 'ayb görmeñiz

8. Vaşlıñ elbette ne kâbil cāndır ister eglenir

firāş-ı ḥāk-i rāh:

firāş-ı ḥāk-i rāh:-

G: 100 Mısra: 1

(Sevgilinin) yolunun toprağının yatağı.

1. Firāş-ı ḥāk-i rāhıñ atlas-ı dünyādan a'lādır

2. Başımda dūd-ı āhım tēc-ı Kısradan dü bālādır

fırkat-i cāh u āh:

fırkat-i cāh u āh:-

G: 13 Mısra: 8

Ah ve makamın ayrılığı.

7. Ḳayd-ı ṭabī'atde iken Ādemi

8. Fırkat-i cāh u āhdır güyā

fırkat-i mu'tād et:

fırkat-i mu'tād et:-

G: 101 Mısra: 4

Ayrılığa alışmak.

3. Ni'met-i vaşla nice şabrı kılarırsın me'mūr

4. 'Aşıkıñ hīç ede mi fırkat-i mu'tād yeter

fırkat-i 'uzmā:

fırkat-i 'uzmā:-

Thm: 4 Mısra: 11

Çok büyük ayrılık.

11. Kākülün her kılı bir firqat-i
‘uzmā şimdi
12. ‘Aşkıını şaqlar idim sinede
ammā şimdi

fiten ol:

fiten ol:-

G: 46 Mısra: 14
Fitnelerle dolmak.

13. Gīsuları başında aşıp çarh-ı
çenber
14. Zülf-i ruḥ-ı dil-sūzı özge
fiten olmuşdur

fitil-i şevk-i dīdār-ı ḥayāl:

fitil-i şevk-i dīdār-ı ḥayāl:-

G: 24 Mısra: 9
*(Sevgilinin) hayalinin
görünüşünün arzu fitili.*

9. Gözüm nūru fitil-i şevk-i
dīdār-ı ḥayālindedir
10. Leb-ā-leb ḥasretiñle çeşm-i
pür-kan olmağa bā‘is

fitne-i gerdün:

fitne-i gerdün:-

G: 35 Mısra: 7
Feleğin fitnesi.

7. Fitne-i gerdüna āh bā‘is-i
rīzān olan
8. Çeşm-i ciger-sūzdan kaṭre-i
ḥūn-ābdır

fitne-i imā:

fitne-i imā:-

G: 72 Mısra: 12
İmada bulunma fitnesi.

11. Mekteb-i rindāna gel etme
cedel
12. Baḥşin eyler fitne-i imā el-
ḥazer

fitne-i şer:

fitne-i şer:-

G: 122 Mısra: 6
Kötülüğün fitnesi, karışıklığı.

5. Vay ne ḥardır ol kişi dünyā
gibi ‘uqbā diler
6. Hiç beşeriyet olur mu
fitne-i şerden ḥalāş

fitne-i zülf:

fitne-i zülf:-

G: 123 Mısra: 9
Saçın fitnesi.

9. ‘Aqlımı şol fitne-i zülfün
perīşān eylesin
10. Şeyḥiyā Mecnūn-ı ‘aşkıdır
nefs-i Leylādan ğaraż

fuzalāt-ı cihān:

fuzalāt-ı cihān:-

G: 110 Mısra: 3
Âlemin faziletlieleri.

3. Çağla fuzalāt-ı cihān şeydā
dile ezhār gül

4. Böyle kısmet eylemiş bezm-i
ezelden şâhımız

fütâde ol:

fütâde ol:-

G: 140 Mısra: 6

Düşkün, âşık olmak.

5. Gerçi meftûnuñ idim bezm-i
ezelde ammâ

6. Şimdi şadr-ı büte fütâden
neden oldu göñlüm

füzün ol:

füzün ol:-

G: 102 Mısra: 7

Artmak.

7. Ağladıkça cevr-i yâr olur
füzün

8. 'Āşıkıñ beñzer bekâsı hoş
gelir

-G-

gâh gâh:

gâh gâh:-

G: 138 Mısra: 5

Ara sıra.

5. Mübtelâña mülk-i hüsnünde
emân ver gâh gâh

6. Qatl-i 'āmm etmekle fâtiḥ-i
ekālîm olma gel

gâh gâh:-

G: 148 Mısra: 3

Ara sıra.

3. Çarḥ ağzından ne âteşler
şaçıpdır gâh gâh

4. Āteşi görsün velî âteş-
feşânımdan benim

gâh gâh:-

G: 180 Mısra: 7

Ara sıra.

7. Gerçi endüh-ı belâ-yı hicr
olurdu gâh gâh

8. Lîk künc-i dilde genc-i
vuşlatı mestür idi

gâh geh:

gâh geh:-

Thm: 4 Mısra: 8

*"Gah ... gah ..." karşılaştırma
anlamında bağlama edatı.*

7. Geh gam-ı hicr ile geh
vuşlat-ı 'ayş-ı dildâr

8. Gâh mesrûr-liqâ geh gam-ı
fîkr-i agyâr

ğalat et:

ğalat et:-

Ms: 1 Mısra: 31

Hata etmek, yanlış yapmak.

31. Etdi öz 'aqlıyla münâfîḥ
ğalat

32. Dîn ü dünyâsını pes etdi
ḥalṭ

ğaltân et:

ğaltân et:-

G: 24 Mısra: 7

Yuvarlamak.

7. Eşiginde hezārān baş u cān
ğaltān eder ‘āşık
8. Dilā kūyunda ölmek hayy u
zī-şān olmağa bā‘is

ğam çek:

ğam çek:-

G: 91 Mısra: 7
Tasalanmak, üzölmek.

7. Taşşil-i ma‘āş etmege ‘ālem
ne çeker ğam
8. Gencīne-i āsāyiş-i dil
ölfetimizdir

ğam ye:

ğam ye:-

G: 119 Mısra: 11
Tasalanmak.

11. Eger dervīş-i dergāh-ı
muħabbetseñ ne ğam yersin
12. Bu esrār-ı ma‘ārif ihtirā‘-ı
dervişān olmuş

ğām yeme:

ğam yeme:-

G: 133 Mısra: 1
*Gam yememek,
tasalanmamak.*

1. Öldürürse ğam yemem yā
hū seniñ bed-ħūlarıñ
2. Cāna te’sīr eylemiş bed-ħū
ile hoşlarıñ

ğām yeme:-

G: 7 Mısra: 3
*Gam yememek,
tasalanmamak.*

3. Dil sitem-kār-ı der-i dārātīñ
olsun ğām yemem
4. Perde-dār-ı ‘işve-i ğisūları
‘irfān baña

ğam yeme:-

G: 83 Mısra: 3
*Gam yememek,
tasalanmamak.*

3. Ger şehīd-i ‘aşk olursam
ğam yemem bu yolda kim
4. Naqd-i ħāl-i vaħdetiñ çünki
behā-yı ħūn olur

ğamdan et:

ğamdan et:-

G: 3 Mısra: 10
Kederden temizlemek.

9. Şems-i zāt-ı ħüsnü pertev
şaldı çün bu ‘āleme
10. ‘Aşıkıñ ħalbin ğubārı
ğamdan etdi etdi şafā

ğamgīn et:

ğamgīn et:-

Trc.: 1 Mısra: 34
Kederlendirmek.

33. Baña rağmen o siyeh-rūları
bālīn edesin

34. Niçin olsun beni her vech
ile ğamġin edesin

ġamġin ol:

ġamġin ol: -

G: 60 Mısra: 2
Dertli olmak.

1. Ğonce-veş gönlümde şad-
berg-i gül-i rengin olur
2. Resmdir şad-rütbe ‘uşşâkıñ
dili ġamġin olur

ġam-ġâr kıl:

ġam-ġâr kıl: -

G: 5 Mısra: 9
Dert sahibi yapmak.

9. Āşiyân-ı bāz-ı keştiñ kākülü
ġam-ġâr kıl
10. Kim ser-i zülfünde
ünsiyyet naşib olsun saña

ġam-ı çille-i endüh-ı cihân:

ġam-ı çille-i endüh-ı cihân: -

G: 151 Mısra: 5
*Dünyanın derdi olan çilenin
tasası.*

5. Geçdikse ġam-ı çille-i
endüh-ı cihândan
6. Ey dil yaraşır da‘va-i
kārġâne-i ‘aşkıñ

ġam-ı ferdâ:

ġam-ı ferdâ: -

Thm: 2 Mısra: 22
Gelecek kaygısı.

21. Ğüblar bezminde ‘ayş u
zevķi der-piş edelim

22. Bāġa gel Şeyġi ġam-ı
ferdâya bir kiş edelim

ġam-ı fikr-i aġyâr:

ġam-ı fikr-i aġyâr: -

Thm: 4 Mısra: 8
Rakip düşüncesinin kaygısı.

7. Geh ġam-ı hicr ile geh
vuşlat-ı ‘ayş-ı dildâr

8. Gâh mesrür-liķâ geh ġam-ı
fikr-i aġyâr

ġam-ı ġaţţ:

ġam-ı ġaţţ: -

Kt: 21 Mısra: 1
Ayva tüyelerinin kederi.

1. Başdı eţrâfı ale’l-ġafle erişdi
ġam-ı ġaţţ

2. Bozdu ārâyiş-i cem‘iyyet-i
ġüsnüñ dem-i ġaţţ

ġam-ı hicr:

ġam-ı hicr: -

G: 139 Mısra: 1
Ayrılık acısı.

1. Ben ġam-ı hicriñ ile sen
ġüsn ile vādide ol

2. Hep güzellerden vefâ
‘ahdiñde dur nâ-dide ol

ġam-ı hicr: -

G: 143 Mısra: 7

Ayrılık acısı.

7. Cām-ı surh ile ğam-ı hicrimi
yazdım okudum

8. Terk-i takvā ile ser-levḥa-i
rindān etdim

ġam-ı hicr:-

G: 91 Mısra: 9

Ayrılık acısı.

9. Ālemde ğam-ı hicr ile bī-
revnaḳ oturmak

10. Taʿrīf edemem keşretimiz
vaḥdetimizdir

ġam-ı hicr:-

Kt: 22 Mısra: 2

Ayrılık acısı.

1. Ḥayāl-i ḥāmedir dil levḥ-i
maḥfūz

2. Güzel kıydı ğam-ı hicr ile
maḥzūz

ġam-ı hicr:-

Mş.: 1 Mısra: 11

Ayrılık acısı.

11. Şafāmız var ğam-ı hicrinle
hiç ālāmımız yokdur

12. Vişāliñ isteriz ādāb ile
ibrāmımız yokdur

ġam-ı hicr:-

Thm: 1 Mısra: 29

Ayrılık acısı.

29. Bir tesellīymiş ğam-ı hicre
nihāyet var demek

30. Biz ölünce miḥnetiñ çekdik
nihāyet bulmadık

ġam-ı hicr:-

Thm: 4 Mısra: 7

Ayrılık acısı.

7. Geh ğam-ı hicr ile geh
vuşlat-ı ʿayş-ı dildār

8. Gāh mesrūr-liḳā geh ğam-ı
fikr-i aġyār

ġāmm-ı ruḥ-ı yār:

ġāmm-ı ruḥ-ı yār:-

G: 176 Mısra: 1

Sevgilinin yanaġının

üzüntüsü.

1. Yārān yoġ ise ġāmm-ı ruḥ-ı
yār elimizde

2. Dil gitdi ise ḥamd ola dil-dār
elimizde

ġam-nāk et:

ġam-nāk et:-

G: 85 Mısra: 10

Kederlendirmek.

9. Ğayrıya luḫ-ı mürüvvet
etmede

10. Şeyḫī-zārīñ sīnesin ğam-
nāk eder

ġamr it:

ġamr it:-

G: 44 Mısra: 11

Şiddetlendirmek.

11. Peyk-i vuşlat ʿıyd olunca
gamr iderse būsesin
12. Naḳd-i ʿömrüm müjde-gān-
ı ğamze-i ğammāz olur

ġamze-i yār:

ġamze-i yār:-

G: 8 Mısra: 23
Sevgilinin süzgün bakışı.

23. Yine sihr eylemege
başlıyacak ġamze-i yār
24. Yine pā-beste-i ḫayret-
zede mest-i şahbā

ġanī et:

ġanī et:-

G: 183 Mısra: 2
Zenginleştirmek.

1. Baña ol genc-i vuşlat teng
vaḳtimde ġnā geldi
2. Ġanī etdi vişāliñ faḳr-ı
hicriñ bir yaña geldi

ġanī ol:

ġanī ol:-

G: 50 Mısra: 4
Bol, çok olmak.

3. Efendisi olunca sen gibi
güzel kişiniñ
4. Ġanī olur yüzünde mülk ü
māl ile oynar

ġaraż-ı sırr-ı nihān:

ġaraż-ı sırr-ı nihān:-

Kt: 20 Mısra: 2

Gizli sırrın maksadı.

1. Āyetleriyle gece günü de
yelüp tā-be-şabāḫ
2. O sitem-kāra ġaraż-ı sırr-ı
nihānım edem ʿarż

ġāret et:

ġāret et:-

G: 6 Mısra: 8
Yağmalamak.

7. Demidir āteşin şevḳ ile devr-
i şemʿa-i ḫüsnüñ
8. Ġazāliñ āteş urdu ġāret etdi
bāl u per cāna

ġāret-i ġaddār:

ġāret-i ġaddār:-

G: 180 Mısra: 5
Merhametsiz yağma.

5. Mülk-i ʿaşkıñ ġāret-i ġaddār
etdi tār u mār
6. Ağlarım şol dem ki ḫüsnüñ
ünsüyle maʿmūr idi

ġarīb koy:

ġarīb koy:-

G: 20 Mısra: 9
Kimseiz, çaresiz bırakmak.

9. Bāġ-ı hicriñde beni bülbül
gibi ḳoyma ġarīb
10. Baġrı yanmış ʿaşıkıñ
pervāne-veş dem-sāziñ et

ġarīb-i kayd-ı zülf ol:

ġarīb-i kayd-ı zülf ol:-

G: 70 Mısra: 7
*(Sevgilinin) saçına bağlanmış
 zavallı olmak.*

7. Bir ġarīb-i kayd-ı zülf olmuş
 esīriñdir gönül

8. Her nazarda sīne-i ‘uṣṣāka
 biñ dermān akar

ġarķ-ı ihsān-ı hayāt-ı ābdār:***ġarķ-ı ihsān-ı hayāt-ı ābdār:-***

G: 157 Mısra: 10
*Taze hayat baġışında
 boġulmak.*

9. İŷitip geldi dedi Őeyhīye la‘l-
 i cūdumuñ

10. Ğarķ-ı ihsān-ı hayāt-ı
 ābdārımdan Őaķın

ġavġā-yı ‘aŝķ:***ġavġā-yı ‘aŝķ:-***

G: 171 Mısra: 3
Aŝķ kavgası.

3. Kıpdu bu ġavġā-yı ‘aŝķ
 peymāne-i mestāneden

4. Mācerā-yı küntü kenz içinde
 seyrān isteyu

ġavġā-yı Őūh:***ġavġā-yı Őūh:-***

G: 28 Mısra: 8
Dilberin kavgasında olmak.

7. Gönlüm aġlar zār eder

diñler gülermiş sevdiğim

8. Ğoncalar ile bülbül Őubħa
 dek ġavġā-yı Őūh

ġavs-i a‘zam:***ġavs-i a‘zam:-***

G: 90 Mısra: 4
En yüce sığınak, yardımcı.

3. Nigāh-ı iltifāt-ı himmeti
 ref‘-i ġubār etdi

4. Penāhım ġavs-i a‘zam
 ġū‘aceġān-ı ser-bülendimdir

ġayr ol:***ġayr ol:-***

G: 10 Mısra: 9
Yabancılaşmak.

9. ‘Arşa-i ġüsnünde ‘aceb ‘aŝķ
 ġayr olmaġa

10. Sūz-ı dili vech-i Ĥudā Őeyhī
 nedendir bañā

ġayret-i akrān:***ġayret-i akrān:-***

G: 74 Mısra: 18
*Arkadaş kıskançlığı,
 çekememezliği.*

17. Muttaŝıl derd ü belā
 çekmege bā‘is ey dil

18. Çekilen ġayrı degil ġayret-i
 akrānımdır

ġayret-i Kahhār:***ġayret-i Kahhār:-***

G: 159 Mısra: 16

*Kahhar olan Allah'ın
gücenmesi.*

15. Hazer etmek gerekdir
‘aşıkıñ derd-i derünundan
16. Sen ey tıfl-ı melâhat
ğayret-i Qahhârı bilmezsin

ğazel-ğ^vân et:

ğazel-ğ^vân et:-

G: 143 Mısra: 10
Gazel söyletmek.

9. Derd-i dil şerhine dil-dâra
dil oldum Şeyhî
10. N’eyledimse o sitem-kâr-ı
ğazel-ğ^vân etdim

gedâ ol:

gedâ ol:-

Müs.: 1 Mısra: 13
Dilenci olmak.

13. Diyâr-ı ğurbet-i ‘aşk içre
kalmış bir gedâ oldum
14. Esîr-i dâm-ı zülf-i kayd-ı
mû-yı meh-liqâ oldum

gedâ-yı dūn:

gedâ-yı dūn:-

G: 107 Mısra: 13
Değersiz dilenci, kul.

13. Biz gedâ-yı dūnlar ser-
defter-i mestāneyiz
14. Gūşe-i meyḥāne-i ehl-i
dilāndır yerimiz

geh geh:

geh geh:-

Thm: 4 Mısra: 7
*"Gâh ... gâh ..." karşılaştırma
anlamında bağlama edatı.*

7. Geh ğam-ı hicr ile geh
vuşlat-ı ‘ayş-ı dildâr
8. Gâh mesrūr-liqâ geh ğam-ı
fıkr-i aġyâr

gelip geç:

gelip geç:-

G: 182 Mısra: 4
Yaşanıp tükenmek.

3. Ulū’l-ebşâr olmaġa ‘ırfân
gerek birâder
4. ‘Ömr gelip geçdi biz
añlamadık ‘âlemi

genc-i ḥakâyık:

genc-i ḥakâyık:-

G: 106 Mısra: 9
Hakikatler hazinesi.

9. Bâḥınımız genc-i ḥakâyık
dolu
10. Ma‘rifetu’llâh ile pür-
vaḥdetiz

genc-i vuşlat:

genc-i vuşlat:-

G: 180 Mısra: 8
Kavuşma hazinesi.

7. Gerçi endūh-ı belâ-yı hicr

olurdu gāh gāh

8. Līk künc-i dilde genc-i
vuşlatı mestür idi

genc-i vuşlat:-

G: 183 Mısra: 1

Kavuşma hazinesi.

1. Baña ol genc-i vuşlat teng
vaqtimde ğinā geldi
2. Ğanī etdi vişāliñ faqr-ı
hicriñ bir yaña geldi

gencine-i āsāyiş-i dil:

gencine-i āsāyiş-i dil:-

G: 91 Mısra: 8

Gönlün huzurunun hazinesi.

7. Taḥşīl-i ma‘āş etmege ‘ālem
ne çeker ğam
8. Gencine-i āsāyiş-i dil
ülfetimizdir

gencine-i ḥān eyle:

gencine-i ḥān eyle:-

K: 10 Mısra: 30

Hükümdar hazinesi yapmak.

29. On sekiz biñ ‘ālemi bir ten
ederseñ i‘tibār
30. Ol ten içre ādemi gencine-i
ḥān eylemiş

gencine-i nīsān:

gencine-i nīsān:-

G: 27 Mısra: 16

*Nisan hazinesi (nisan
yağmuru).*

15. Zehr olur nā-ķābile ağzın
açarsa müsta‘id

16. Leblerinden aķıdır
gencine-i nīsān ķadeḥ

gencine-i sırr-ı ḥakāyık:

gencine-i sırr-ı ḥakāyık:-

G: 92 Mısra: 9

Hakikatler sırrının hazinesi.

9. ‘Aşķdır gencine-i sırr-ı
ḥakāyık Şeyḥiyā
10. Ol gün ol faḥr eylesiñ ki
‘āşık-ı fırūzu var

gerden-beste ol:

gerden-beste ol:-

G: 19 Mısra: 3

Boyun eĝmek.

3. Olma endūh-ı belā dāmene
gerden-beste
4. Şadr-ı meyḥānede ol terk-i
ḥayāl-i cāh et

gerden-i cānān:

gerden-i cānān:-

G: 21 Mısra: 1

Sevgilinin gerdanı.

1. Dil uzatma nā-sezāya
gerden-i cānāna at
2. Nīze-i ser-tīz-i ‘aşkıñ sīne-i
‘üryāna at

gerd-i cānān:

gerd-i cānān:-

G: 102 Mısra: 12

Sevgilinin toprağı.

11. Gözüm açdı hāk-i rāh-ı

kūy-ı yār

12. Gerd-i cānān tūtiyāsı hoş
gelir**gerdūn-ı felek:*****gerdūn-ı felek:-***

G: 159 Mısra: 7

*Feleğin dönüşü.*7. Bu gerdūn-ı felekde gerçi
sen lā-ı kaydsın ammā8. Niyāz erbābınıñ göñlündeki
efkārı bilmezsin**geri koy:*****geri koy:-***

G: 3 Mısra: 13

*Geride bırakmak, vazgeçmek.*13. Kām-yāb-ı ‘aşk olam
derseñ geri koy ‘aqlıñı14. Şeyhiyā ‘aqla uyanlar
oldular Hāğdan cüdā**germ ol:*****germ ol:-***

G: 144 Mısra: 6

*Hararetlenmek, yanmak.*5. Ruğlarıñ maḥv eyledi
ḥurşid-i ṭāb-ı ṭal‘atın

6. Ateş oldu germ olup

bezminde pendimden benim

germ ol:-

G: 92 Mısra: 4

*Hararetlenmek, yanmak.*3. Lāle vechinde nümāyiş aldı
gülzār içre gül4. Reşk-i ruḥsārıñla germ
olmuş dil-i pür-sūzu var**germ-i hevā:*****germ-i hevā:-***

G: 87 Mısra: 1

*Arzunun harareti.*1. Reh-i kūyuñda deme germ-i
hevādan yıkılır2. ‘Aşıkıñ hicriñ ile göñlü
belādan yıkılır**geşt ü güzār et:*****geşt ü güzār et:-***

G: 110 Mısra: 5

*Gezip tozmak.*5. ‘Alemler geşt ü güzār etmek
degildir kārımız6. Ka‘be-i kūyun ṭavāf eyler
bizim her āhımız**gevher-i baḥr-i ‘atā:*****gevher-i baḥr-i ‘atā:-***

G: 179 Mısra: 10

Bağışlama denizinin incisi.

9. Ey mālīk-i mülk-i beḳā vey

şāhib-i ḥüsn-i likā
10. Ey gevher-i baḥr-i ‘aṭā şad
ber-zebān şallū ‘alā

gevher-i ‘irfān u laṭīfū’l-ḥıṣāl:

gevher-i ‘irfān u laṭīfū’l-ḥıṣāl:-

Ms: 1 Mısra: 46
*Nazik huylar ve Allah’ı
bilmenin cevheri, aslı.*

45. Gönlü ṭolu ḥazret-i nūr-ı
cemāl

46. Gevher-i ‘irfān u laṭīfū’l-
ḥıṣāl

ğill u gıṣ:

ğill u gıṣ:-

G: 72 Mısra: 5
Gizli kin ve düşmanlık.

5. Bāṭınıñda gerçi yoḡdur ğill u
gıṣ

6. Şüreti çirkīn mu‘ammā el-
ḥazer

ğınā gel:

ğınā gel:-

G: 183 Mısra: 1
Çok gelmek.

1. Baña ol genc-i vuşlat teng
vaḡtimde ğınā geldi

2. Ğanī etdi vişāliñ faḡr-ı
hicriñ bir yaña geldi

ğınā-yı dehr:

ğınā-yı dehr:-

G: 147 Mısra: 5

Dünya zenginliğı.

5. Ğınā-yı dehri gördüm belā-
yı mübrem ancak

6. Hemyāne-i cihānda ne var
imiş bildim

ğınā-yı ḥüsn:

ğınā-yı ḥüsn:-

G: 54 Mısra: 3
*(Sevgilinin) güzelliğinin
çokluğu.*

3. Ğınā-yı ḥüsnle ğarrālanırsın
devr-i ğam-ı faḡrı

4. Firāk-ı hicr ile pejmürde-
ḡāṭır bir gedādan şor

ğınā-yı ṭab‘:

ğınā-yı ṭab‘:-

G: 145 Mısra: 7
Yaratılış zenginliğı.

7. Ğınā-yı ṭab‘ımı yağmaya
verdi sūz-ı ruḡuñ

8. Su’āl-i vaşlıñ için ben
gedālanıp durdum

ğınā-yı ṭab‘:-

G: 56 Mısra: 21
Yaratılış zenginliğı.

21. Hālā ğınā-yı ṭab‘ iledir
meslegimiz Şeyḡiyā

22. Biz de meger tükenmez
kenz-i raḡīm olur

ğirdāb-ı ‘ummān eyle:

girdāb-ı ʿummān eyle:-

G: 153 Mısra: 34

*Okyanus girdabı yapmak.*33. Ol ki düşmüştür hayāl-i
hüsünü34. Gönlünü girdāb-ı ʿummān
eylesin**girdāb-veş ol:*****girdāb-veş ol:-***

G: 120 Mısra: 4

*Girdaba dönmek.*3. Sāhil-i hüsünüde emvācīnla
gezdik yürüdük4. Şimdi olduk hālet-i ʿaşkıñ ile
girdāb-veş**giriftār et:*****giriftār et:-***

Mr: 1 Mısra: 5

*Düşürmek.*5. Giriftār etmesin dām-ı
belāya miḥnet-i tezyīn6. Vücūduñ yok iken Ḥaḫḫ
eylemiştir rızkıñı taʿyīn**giriftār ol:*****giriftār ol:-***

Kt: 10 Mısra: 3

*Tutkun olmak, tutulmak.*3. Ben gibi bir dil-bere bir kez
giriftār ol da gör4. Hüb imiş biñ pendden bir
kerre serencām-ı telḥ**gonca-i ter:*****gonca-i ter:-***

G: 39 Mısra: 16

*Taze gonca.*15. Ne saʿādet ne şerefdir dilā
bu ʿālemde16. Efendisidir o şeyhiñ gonca-
i ter diyeler**gonce-i ḥandān:*****gonce-i ḥandān:-***

G: 50 Mısra: 9

*Açmış, gülen gonca.*9. Görünce gonce-i ḥandānı
bülbül-i güyā10. Ayağı yer mi başar per ü
bāl ile oynar**gonce-i gül-bū:*****gonce-i gül-bū:-***

G: 88 Mısra: 1

*Gül kokulu gonca.*1. ʿAndelībiñ çemene gonce-i
gül-bū getirir2. Mest-i zār olsa seḫer jāle-i
ter şu getirir**gonce-i zībā:*****gonce-i zībā:-***

K: 10 Mısra: 41

Güzel gonca, sevgili.

41. Cām-ı ‘āşık ile doludur

ğonçe-i zībā gönül

42. Fi‘lle gelen kuvveden çāk-ı

giribān eylemiş

ğonçe-i zībā:-

K: 11 Mısra: 25

Güzel gonca, sevgili.

25. Ser-āğāz eyle gel ğonçe-i

zībā bu gülşende

26. Okunsun ruħlarıñda ahsen-

i taqvīm-i Kur’ānī

gönle gir:

gönle gir:-

G: 165 Mısra: 5

Kalbine girmek.

5. Dostum haqqā ki girdiñ

gözlerimden gönlüme

6. Gūyiyā bu tār-ı hicrān içre

nūr-ı dīdesin

gönül ol:

gönül ol:-

G: 48 Mısra: 7

Gönlü olmak, sevinmek.

7. Ola gönül sevdiğim

bendeleriñ hoşça gör

8. Gönlü şınık bī-kese ħurde-i

kerem dāğdır

gönül ver:

gönül ver:-

G: 182 Mısra: 22

Meyletmek.

21. Mürşid ara pek tutun

dāmenine şāhımın

22. Verme gönül gördüğüñ

Şeyhī gibi sersemi

görmüş geçirmiş:

görmüş geçirmiş:-

G: 54 Mısra: 8

Tecrübeli kimse.

7. Bahār-ı ħüsnuñ eyyām-ı

ħazānın şorma ağıyāra

8. Onu kerrāt ile görmüş

geçirmiş āşinādan şor

göz aç:

göz aç:-

G: 102 Mısra: 11

Farkına varmasını sağlamak.

11. Gözüm açdı ħāk-i rāh-ı

kūy-ı yār

12. Gerd-i cānān tütüyāsı hoş

gelir

göz açdırma:

göz açdırma:-

G: 150 Mısra: 3

Göz açtırmamak, fırsat

vermemek.

3. Ğamzelerle hiç göz açdırmaz

leb-i gül-çehreler

4. Ben vefâ aındıkça söylemez
cefâ-kârim benim

göz karart:

göz karart:-

G: 178 Mısra: 7

Çekinmeden işe girişmek.

7. Göz karardıp hamle-i
merdân ederdim üstüne

8. Hübolar bezminde ser-
keşlikle mümtâz olmasa

göz yum:

göz yum:-

G: 45 Mısra: 7

Görmezlikten gelmek.

7. Cihânda göz yumup hâbs-i
nefesle naķşibendiyiz

8. Sebak-ı hân-ı gönül ancak
rüsüm-ı hâceganıdır

gözden geçir:

gözden geçir:-

G: 21 Mısra: 10

Okumak.

9. Yek kalem 'Aşık 'Ömerce bir
gazel tarh eyledim

10. Revnaķa gözden geçir kayd
etme al yabana at

gözü açık kal:

gözü açık kal:-

Kt: 17 Mısra: 3

Çok şaşırarak.

3. Gözü açık kaldı çün nergis
görünce çeşmiñi

4. Gözü açıklar seniñ
çeşminden eyler iktibâs

gözü açık:

gözü açık:-

Kt: 17 Mısra: 4

Uyanık.

3. Gözü açık kaldı çün nergis
görünce çeşmiñi

4. Gözü açıklar seniñ
çeşminden eyler iktibâs

gözü çıksın:

gözü çıksın:-

G: 61 Mısra: 10

*"Kör olsun!" anlamında
beddua.*

9. Hüsünüñ meftûnu olmak
ben degil 'âlem sezâ

10. Gözü çıksın ol ki nergis
çeşminiñ hâ'idir

gözü kal:

gözü kal:-

G: 95 Mısra: 7

*Elde edemediği bir şeye karşı
isteği sürmek.*

7. Gözüm kaldı lebiñde
ruhlarıñ itmâ' eder gönülüm

8. Beni söyletme zîrâ her
sözüm âlâma kalmışdır

gözün aç:

gözüñ aç:

K: 11 Mısra: 28

Uyanık olmak, gözünü açmak.

27. Hazer et neşter-i ahımdan

ey gonca seherlerde

28. Gel ey berg-i muhabbet aç

gözüñ seyr et çerāgānı

gubār et:**gubār et:**

G: 86 Mısra: 1

*Toz toprak hâline getirmek,
yok etmek.*

1. Reh-i hüviyyeti bād-ı ʿalāyık

etdi gubār

2. Esīr-i çend-i ṭabāyīʿ-i

mü'evvel-i aḥbār

gubār-ı ğayr:**gubār-ı ğayr:**

G: 128 Mısra: 3

*Başkasının tozu, Allah'tan
başkası.*

3. Gubār-ı ğayrı nider bu şafā-

yı āyīne-i dil

4. Şafā-yı sırr-ı nihādım cefāñ

eder taʿrīf

gubār-ı ğayrı:**gubār-ı ğayrı:**

G: 174 Mısra: 3

Başka toz, kir.

3. Sil süpür āyīne-i dilden

gubār-ı ğayrıyı

4. Şol gönül lāyık mıdır sultāna

pür-ḥāşāk ola

gubār-ı ḥāk-i pāy:**gubār-ı ḥāk-i pāy:**

Mş.: 1 Mısra: 1

*(Sevgilinin) ayağının**toprağının tozu.*

1. Gubār-ı ḥāk-i pāyiñ kühl-i

nūr-ı çeşm-i bīnādır

2. Şuʿā-i mihr-i ʿālem tāb-ı

ruḥsār-ı dilārādır

gubār-ı ḥāk-i reh:**gubār-ı ḥāk-i reh:**

G: 86 Mısra: 32

*(Sevgilinin) yolunun**toprağının tozu.*

31. Şu deñli rū-yı siyehim līk

eylemiş ʿaşkıñ

32. Gubār-ı ḥāk-i rehi Şeyḥī

ḳadem-i cebbār

gubār-ı kākül:**gubār-ı kākül:**

G: 89 Mısra: 1

Perçemin tozu.

1. Gubār-ı kākülün tütyā-yı

çeşm-i cānım olmuşdur

2. Şafā-yı zülf-i gīsū bāʿiṣ-i

ʿirfānım olmuşdur

gubār-ı kevn:

ġubār-ı kevn:-

G: 78 Mısra: 14

Varlığın toprağı.

13. Kemāhī aşl-ı eşyā nazar

olunca aşla

14. Ğubār-ı kevn cümle

yüzüm süresim gelir

ġubār-ı kuhl-i dīdār ol:***ġubār-ı kuhl-i dīdār ol:-***

Thm: 1 Mısra: 12

*Tecelli sürmesinin tozunun
sürülmesi.*11. Pāy-būs etdik velī telşīm-i
ruhsār olmadı12. Kañmadı göñlüm ġubār-ı
kuhl-i dīdār olmadı**ġubār-ı pāk:*****ġubār-ı pāk:-***

G: 86 Mısra: 24

*Mübarek toprak.*23. Mücerredāt-ı ma‘ānī
mürekkebāt-ı cihān24. Ğubār-ı pākine çāker
münāşar u enşār**ġubār-ı pāy:*****ġubār-ı pāy:-***

G: 161 Mısra: 7

(Sevgilinin) ayağının toprağı.

7. Çeşm-i hūn-efşānımı döksün

ġubār-ı pāyine

8. Görsün ol hūn-rīz-i ‘ālem

mevc-i deryā n’idügin

ġubār-ı pāy:-

G: 162 Mısra: 1

*(Sevgilinin) ayağının toprağı.*1. Ğubār-ı pāyiñe düşüp türāb
olup giderin2. Hevā-yı hūsn ile āhır harāb
olup giderin***ġubār-ı pāy:-***

G: 40 Mısra: 13

*(Sevgilinin) ayağının toprağı.*13. Dil hevā-yı vaşl ile düşdü
ġubār-ı pāyiñe14. Hākden ref‘-i dil etmek
şöhret-i şāniñdadır**ġubār-ı pāy-ı pīr-i naķşibendī:*****ġubār-ı pāy-ı pīr-i naķşibendī:-***

Ş: 1 Mısra: 10

*Naķşibendī tarikatının
kurucusunun ayağının tozu.*

9. İlahī ben faķīr-i derd-mendi

10. Ğubār-ı pāy-ı pīr-i

Naķşibendī

ġubār-ı reh-ġüzār:***ġubār-ı reh-ġüzār:-***

G: 66 Mısra: 3

(Sevgilinin) geçtiğı yolun tozu.

3. Ğubār-ı reh-ġüzārında ne

deñli hāk-şār olsam
4. Şafā eyler yine her bir
görüşde bir hiṭāb eyler

ġulām-ı şāh-ı kaşr-ı ‘ārifān-ı

nakşibend:

ġulām-ı şāh-ı kaşr-ı ‘ārifān-ı

nakşibend:-

G: 104 Mısra: 1

*Nakşibendî tarikatının
ariflerinin sarayının şahının
kulu.*

1. Ğulām-ı şāh-ı kaşr-ı ‘ārifān-ı
Nakşibendiz biz
2. Tūrāb-ı hāk-i rāh-ı sālīkān-ı
Nakşibendiz biz

gūne gūne:

gūne gūne:-

Thm: 3 Mısra: 14

Çeşit çeşit.

13. Gör şun‘-ı Hudāyı kūhsārda
halk etmiş neler
14. Gülşende nedir gūne gūne
bu şükūfeler

gurbet-i hüsn:

gurbet-i hüsn:-

G: 177 Mısra: 2

Güzelliğin gurbeti, uzağı.

1. Düşdü mürġ-i dil yine gül-
berg-i hoş-fām üstüne
2. Ğurbet-i hüsnünde ‘āşık
ağlar aḫşām üstüne

ġurūr-ı hüsn:

ġurūr-ı hüsn:-

G: 159 Mısra: 4

Güzelliğin kibri.

3. Bu gün mesned-nişīn-i nāz u
istiġnā-yı devletsin
4. Ğurūr-ı hüsn ile mest
olduğundan zārı bilmezsin

ġuşşa-i aġyār:

ġuşşa-i aġyār:-

G: 160 Mısra: 10

*Allah'tan başka her şeyin
derdi.*

9. Dilleri zūlf gibi etmiş
perīşān Şeyḫiyā
10. Var mıdır āsūde-dil hiç
ġuşşa-i aġyārdan

gūş eyle:

gūş eyle:-

G: 33 Mısra: 17

Dinlemek.

17. Na‘ra-i mestānemi gūş
eyleyip gelmiş o şūḫ
18. Resmidir şeydā-yı zār-ı
ğonca diñler eglenir

gūşe-i çeşm:

gūşe-i çeşm:-

G: 99 Mısra: 4

*Gözün kenarı, göz ucu,
(sevgilinin) yan bakışı.*

3. Fikriñ oldur gūşe-i dilde dilā
yoğdur yeriñ

4. Gūşe-i çeşmiñde olsun bir
bıçağıñ zevki var

gūşe-i dil:

gūşe-i dil:-

G: 99 Mısra: 3

Gönül köşesi.

3. Fikriñ oldur gūşe-i dilde dilā
yoğdur yeriñ

4. Gūşe-i çeşmiñde olsun bir
bıçağıñ zevki var

gūşe-i meyhāne:

gūşe-i meyhāne:-

G: 33 Mısra: 19

Meyhane köşesi.

19. Boşlama Şeyhī şarāb u
gūşe-i meyhāneyi

20. Meclis-i ʿirfāndurur onda
güzeller eglenir

gūşe-i meyhāne:-

G: 60 Mısra: 9

Meyhane köşesi.

9. Gūşe-i meyhānedir aşhāb-ı
derdiñ meskeni

10. Mest-i hüsñüñ menzili aʿlā-
yı ʿilliyiñ olur

gūşe-i meyhāne-i ehl-i dilān:

gūşe-i meyhāne-i ehl-i dilān:-

G: 107 Mısra: 14

Gönül sahiplerinin

meyhanesinin köşesi.

13. Biz gedā-yı dūnlar ser-
defter-i mestāneyiz

14. Gūşe-i meyhāne-i ehl-i
dilāndır yerimiz

gūyā et:

gūyā et:-

G: 8 Mısra: 6

Söyletmek.

5. Nāle vü āh u figān etme
degildir hālim

6. Mey-i hüsñüñdür eden
bendeñi böyle gūyā

güç et:

güç et:-

G: 76 Mısra: 1

Zorlaştırmak.

1. ʿAşk gelince güç eder ʿaklıñ
vücūdı lā olur

2. Şübhe yoğdur gün doğunca
gece istilā olur

güft ü gū:

güft ü gū:-

G: 115 Mısra: 12

Dedikodu.

11. Rüsüm ehli ne bilsin kıyl u
kāl ile bu maʿnādan

12. Ezel bezminde vāʿiz
neylesin ki güft ü gū almış

güft ü gü:

G: 133 Mısra: 12
Dedikodu.

11. Gösterip kendin ene'l-
Hakdan nihān etdi özün
12. Kaldı Fir'avn ile Manşūr
üzre güft ü güların

gül oyna:***gül oyna:***

G: 64 Mısra: 5
*Neşeli, sevinçli olmak,
eğlenmek.*

5. Sen gül gibi gül oyna
āzādelik çağñdır
6. Ben zehr ü kan içmeklik leyl
ü nehār olmuşdur

gül-āb et:***gül-āb et:***

G: 131 Mısra: 8
Gül suyuna çevirmek.

7. Dökme eşkim yerlere
ağlatma ey qadr-i şinās
8. Çeşm-i eşkim 'ıyd-ı vaşlıñda
gül-āb etmek gerek

gül-berg-i hoş-fām:***gül-berg-i hoş-fām:***

G: 177 Mısra: 1
Hoş renkli gül yaprağı.

1. Düşdü mürğ-i dil yine gül-
berg-i hoş-fām üstüne

2. Ğurbet-i hüsnünde 'aşık
ağlar aḥşām üstüne

gül-berg-i me'vā:***gül-berg-i me'vā:***

G: 118 Mısra: 4
Meva cennetinin gül yaprağı.

3. Ruḥlarıñda eylemiş erbāb-ı
dikḳat iḥtilāf
4. Kimisi gül-berg-i me'vā kimi
'anber-bū demiş

gül-i bŷy-ı vişāl:***gül-i bŷy-ı vişāl:***

G: 32 Mısra: 7
Vuslat kokusunun gülü.

7. Bāğ-ı hüsnünde gül-i bŷy-ı
vişālī serv-ḳad
8. Mübtelāya şöyle der kim
misk-i ezferden lezīz

gül-i gülzār-ı dehr:***gül-i gülzār-ı dehr:***

G: 147 Mısra: 1
Dünyanın gül bahçesinin gülü.

1. Gül-i gülzār-ı dehrin ne ḥār
imiş bildim
2. Şarāb-ı nābın 'aks-i ḥummār
imiş bildim

gül-i ḥandān ol:***gül-i ḥandān ol:***

G: 89 Mısra: 8
Gülen, açılmış gül olmak.

7. Vişāliñ bāğçesinde zār u
gīryān olduğum der kim
8. Ben onuñ bülbülüyüm ol
gül-i ḥandānım olmuşdur

gül-i ḥandān:

gül-i ḥandān: -

G: 77 Mısra: 8

Açmış, gülen gül.

7. Şem‘a-i dīdāra gīsūlar ḥicāb
olmuş demem
8. Bilirem ḥār-ı siyeh-rūdan
gül-i ḥandān aḳar

gül-i ḥandān: -

Thm: 2 Mısra: 15

Açmış, gülen gül.

15. Sen gül-i ḥandānısın biz
bülbül-i nālānıyız
16. Dürr-i eškiñ baḥr-i
‘aşkımdan çıkar ihlāşa diz

gül-i ḥār:

gül-i ḥār: -

G: 4 Mısra: 1

Dikenin gülü.

1. Göñül yalnız gül-i ḥāra eder
gülzāra istiğnā
2. N’ola bir kerre etsem ben
daḥī dildāra istiğnā

gül-i ra‘nā:

gül-i ra‘nā: -

G: 139 Mısra: 6

Güzel, parlak gül.

5. Gül-‘izār u kākül ü ğam-
ḥ‘ārı ile āşiyān

6. Ol gül-i ra‘nā ise sen bülbül-i
şūrīde ol

gül-i ter:

gül-i ter: -

G: 33 Mısra: 2

Taze gül (körpe sevgili).

1. Göñlüm eglenmez ‘aceb
göñlümde dilber eglenir
2. Bülbül aḳlar zār eder diñler
gül-i ter eglenir

gül-i ter: -

G: 53 Mısra: 6

Taze gül (körpe sevgili).

5. Vaşlına şeydālanıp mestāne
ibrām eyleme
6. Bir gül-i terdir ḥicābından
ḥafāsın artırır

gül-i ter: -

Trc.: 1 Mısra: 13

Taze gül (körpe sevgili).

13. Bāğ-ı dehr içre ne sünbül
ne gül-i ter bulunur
14. Ḥasb-i ḥāl etmege şehr içre
ne hem-ser bulunur

gülistān eyle:

gülistān eyle: -

G: 153 Mısra: 20

Gül bahçesine çevirmek.

19. Dökseler hāk-i siyāha
hūnumu
20. ‘Ālem-i sebzi gülistān
eylesin

gül-‘izār ol:

gül-‘izār ol:-

G: 49 Mısra: 2
*(Bahçelerde) gül yanaklı
sevgilinin görünmesi.*

1. Çık seyr-i gülistāna gör nev-
bahār olmuşdur
2. Zār eylesin şeydālar ki gül-
‘izār olmuşdur

gülsitān ol:

gülsitān ol:-

G: 119 Mısra: 4
Gül bahçesine dönmek.

3. Mişāl-i lāle ser çekmiş
hayālīñ ravza-i dilde
4. Nesīm-i şubḥ ile sīnemde
‘aşkıñ gülsitān olmuş

gülsitān-ı luṭf:

gülsitān-ı luṭf:-

G: 153 Mısra: 3
İhsanın gül bahçesi.

3. Gülsitān-ı luṭfuñ içre āh kim
4. Dilerim bir kerre ḥandān
eylesin

gülsitān-ı zülf:

gülsitān-ı zülf:-

G: 148 Mısra: 10
*(Sevgilinin) saçının gül
bahçesi.*

9. Ğayrılar el urmasın ḥüsnüñ
kurusun kurudur

10. Gülsitān-ı zülfüne koy
üstühvānımdan benim

gülşen-i ‘aşk:

gülşen-i ‘aşk:-

Trc.: 1 Mısra: 38
*(Sevgilinin) aşkının gül
bahçesi.*

37. Düşdü bir tāze büt-i serv-i
şehe dil nāgāh

38. Mürğ-i dil gülşen-i ‘aşkında
mülāzım her gāh

gülşen-i zevk-i ferāgat:

gülşen-i zevk-i ferāgat:-

Thm: 4 Mısra: 6
*Hakkından vazgeçme zevkinin
gül bahçesi.*

5. Mey-i nāb ile pür et sāğarı
‘işret demidir

6. Gülşen-i zevk-i ferāgatde
biziz ‘işve-güzār

gülüp oyna:

gülüp oyna:-

G: 15 Mısra: 4
Neşeli vakit geçirmek.

3. Dergehinden dūr olup
etmek revā mı pāy-māl
4. Sen gülüp oynayasın
ağlamağ ile ben ğarīb

gülzār et:

gülzār et: -

Kt: 6 Mısra: 1
Gül bahçesine çevirmek.

1. Nār-ı hicrānı Ḥalīlīnden
gider gülzārīñ et
2. Cān bağışla ‘āşıkā vaşlıñla
berḥūrdārīñ et

gülzār-ı dil:

gülzār-ı dil: -

G: 181 Mısra: 11
Gönlün gül bahçesi.

11. İrerse hoş derdim ğoncalar
gülzār-ı dil içre
12. Açılır her seḥer güller gibi
ezhār-ı ‘irfānı

gülzār-ı ḥüsn:

gülzār-ı ḥüsn: -

G: 113 Mısra: 2
*Güzelliğın gül bahçesi
(sevgilinin yüzü).*

1. Ne serkeşdir bezmde cā-be-
cā ruḥsārīñ andırmaz
2. Dil-i şeydāsını gülzār-ı
ḥüsnüñ seyre ḳandırılmaz

gülzār-ı vech:

gülzār-ı vech: -

G: 115 Mısra: 1
*(Sevgilinin) yüzünün gül
bahçesi.*

1. Göñül gülzār-ı vechiñden bu
gün bir hoş ḳoḳu almış
2. Ser-i kūyuñda ‘aşḳa sākī-i
dilden sebū almış

gülzār-ı vech: -

G: 124 Mısra: 1
*(Sevgilinin) yüzünün gül
bahçesi.*

1. ‘Āşıkā gülzār-ı vechiñden
gelir bŷy-ı neşāt
2. Olmasın mı ‘āşıkıñ ‘aşḳıñla
hoş-ḥŷy-ı neşāt

ğumbet-i devvār:

ğumbet-i devvār: -

G: 4 Mısra: 8
Daima dönen gökyüzü.

7. O eden bellidir bir gün bu
reftār u bu ḥüsn ile
8. Edersin ‘ākıbet sen ğumbet-i
devvāra istignā

ğün doğ:

ğün doğ: -

G: 76 Mısra: 2
Sabah olmak.

1. ‘Aşḳ gelince güç eder ‘aḳlıñ
vücūdı lā olur

2. Şübhe yokdur gün doğunca
gece istilā olur

gün ol:

gün ol:-

G: 45 Mısra: 6
Zamanı gelmek.

5. Dediler günde bir kurban
olur yāriñ eşiginde

6. Dedim ol gün olup görmek
olursa bende şānidır

günāh ol:

günāh ol:-

G: 26 Mısra: 4
Günah olmak.

3. Hüsününe kāfir mi oldum
‘aşık oldumsa meger

4. Bī-günāh āteşlere yakmak
günāh olmazam hic

günden güne:

günden güne:-

G: 137 Mısra: 8
Gün geçtikçe, gittikçe.

7. ‘Aşkdan hüsünñ Hudā
eksikligin göstermesin

8. ‘Aşq u hüsünñ dostum
günden güne a‘lā gerek

günden güne:-

G: 53 Mısra: 8
Gün geçtikçe, gittikçe.

7. Ben degil ‘ālem lebiñ

mecnūnu olmuşken yine

8. Dostum günden güne dār-ı
şifāsın artırır

güneh-kār-ı siyeh-rū:

güneh-kār-ı siyeh-rū:-

Müs.: 1 Mısra: 2
Kara yüzlü günahkâr.

1. Süleymān-ı belāgat
dergehinde çünki mūrum ben

2. Güneh-kār-ı siyeh-rū çāker
ü ‘abd-i Ğafūrum ben

güzer kıl:

güzer kıl:-

G: 173 Mısra: 6
Geçmek.

5. Müştehiyyāt-ı behāyimden
güzer

6. Kıl o ser-keş emriñe münkād
ola

-H-

habāb et:

habāb et:-

G: 131 Mısra: 10
*Sudaki hava kabarcığı gibi
köpürtmek, kabartmak.*

9. Zülfüñe bend olduğum
duyduñ gibi ey mest-i nāz

10. Sāhil-i ruhsāriña ‘aşkıım
habāb etmek gerek

habāb ol:

ḥabāb ol:-

G: 162 Mısra: 4

*Hava kabarcığı olmak.*3. Ümīd-i baḥr-i vişālīnde
dāne-i eşkim4. Kenār-ı istirāḥata ḥabāb
olup giderin**ḥabāb-ı zāt-ı pāk:*****ḥabāb-ı zāt-ı pāk:-***

G: 155 Mısra: 14

*Tertemiz zatının hava
kabarcığı.*13. Degildir kurb-ı Ḥaḳḳ
varmak ulaşmak Şeyḥiyā
Ḥaḳḳa14. Münezzehtir ḥabāb-ı zāt-ı
pāki zīr ü belādan**ḥaber al:*****ḥaber al:-***

G: 29 Mısra: 7

*Öğrenmek.*7. Ḥaber al men reʿanī kuvvet-i
cān et8. Ḥudānıñ vechullāhı
Muḥammed**ḥaber sor:*****ḥaber sor:-***

G: 61 Mısra: 11

*Haber almak istemek, ne
durumda olduğunu sormak.*11. Ḥasta ḥālimden ḥaber
şormuş işitdim sevdiğim12. Ağlayıp dedim sebep hep
nāfe-i müşgīnidir**ḥʿāb-ı hicr:*****ḥʿāb-ı hicr:-***

G: 99 Mısra: 9

*Ayrılık uykusu.*9. Ḥʿāb-ı hicrim şemʿ-i vaşlıñla
uyandır kıl çerāğ10. İktibās-ı sūz-ı ʿaksiñle
çerāğın zevki var**ḥabs-i nefes et:*****ḥabs-i nefes et:-***

G: 104 Mısra: 21

*Nefesi hapsetmek, tutmak.*21. Bize muhtaşdurur ḥabs-i
nefes etmek tezekkürde22. Bi-ḥamdi'llāh ki Şeyḥī
dervişān-ı Nakşibendiz biz**ḥabs-i nefes:*****ḥabs-i nefes:-***

G: 45 Mısra: 7

*Nefesi hapsetmek, tutmak.*7. Cihānda göz yumup ḥabs-i
nefesle nakşibendiyiz8. Sebaḳ-ḥʿān-ı gönül ancak
rūsüm-ı ḥʿācegāmıdır***ḥabs-i nefes:-***

G: 55 Mısra: 3

Nefesi hapsetmek, tutmak.

3. Zār eylemeziz meslegimiz
ḥabs-i nefesdir
4. Şeh-rāh-ı t̄arīkatde yüce
himmetimiz var

ḥ^vācegān-ı ser-bülend:

ḥ^vācegān-ı ser-bülend:-

G: 90 Mısra: 4
Hocaların en yücesi.

3. Nigāh-ı iltifāt-ı himmeti
ref^c-i ğubār etdi
4. Penāhım ğavṣ-ı a^czam
ḥ^vācegān-ı ser-bülendimdir

ḥ^vāce-i dehr:

ḥ^vāce-i dehr:-

G: 82 Mısra: 8
Dünya hocası.

7. Pīrimdir ulumuz ondan el
aldık ^caşka
8. Ḥ^vāce-i dehre meger bizde
^cināyet ne gezer

ḥacīm-i cehl:

ḥacīm-i cehl:-

G: 79 Mısra: 8
Cahillik hacmi.

7. Ḥalk-ı a^czām maẓhar-ı
ekrem iken çün Ādemi
8. Yā ḥacīm-i cehl ile insān
olup ḳalmaḳ nedir

ḥadd-i ruḥsār:

ḥadd-i ruḥsār:-

G: 117 Mısra: 8
Yanak.

7. Ğayra yüz göstermemekdir
muḳteẓī ism-i Ğayūr
8. Ḥadd-i ruḥsār üzre zülfünü
perişān eylemiş

ḥadd-i ruḥsār:-

G: 7 Mısra: 7
Yanak.

7. Server-i ḥātem ḥadd-i
ruḥsārında çün vaḥdet-nümā
8. Ḥurrem ü ḥüzn ü cihān
mir'at ise seyrān baña

ḥadeng-i dil:

ḥadeng-i dil:-

G: 8 Mısra: 3
Gönlün oku.

3. Eyleşir şanma ḥadeng-i dil
ederse yā ḥayy
4. Zülf-ü yāre doḳunur
eylerisem vāveylā

ḥadeng-i nāz:

ḥadeng-i nāz:-

G: 98 Mısra: 3
Naz oku.

3. Çün ḥadeng-i nāzına
sīnemden özge yoḳ nişān
4. Ğamzelerle dolduran
gönlüm kemān ebrū mudur

ḥadeng-i ta^cn:

ḥadeng-i ṭa'ın:

K: 11 Mısra: 75
Ayıplama oku.

75. Faḳīr-i bī-ser ü pāyı
ḥadeng-i ṭa'ına çignetme
76. Kemend-i 'aciz ile pā-
bestelikler buldu pāyānı

hafız ol:**hafız ol:**

Ms: 1 Mısra: 33
Koruyucu olmak.

33. Ḥaḳḳ oña ol ümmete oldu
ḥafız
34. Maẓhar-ı levlāk ü ḥayrū'l-
ḥazīz

hafri kaz:**hafri kaz:**

G: 170 Mısra: 6
Çukurunu kazmak, birinin
felaketine yol açacak bir düzen
kurmak.

5. Beni hicr oduna yaḳma
yanarsın oduna āḥir
6. Büyükce hafri kaz derler
ezelden bir meşeldir bu

ḥ'āh ḥ'āh:**ḥ'āh ḥ'āh:**

G: 153 Mısra: 8
"İster... ister..." bağlacı.

7. Şem'ci vech-i yārdan dūr

olmasın

8. Ḥ'āh iḥyā ḥ'āh sūzān
eylesin

ḥ'āh nā-ḥ'āh:**ḥ'āh nā-ḥ'āh:**

G: 133 Mısra: 8
İster istemez.

7. Şeş cihetden bend edip innā
hedeynāhü's-sebīl
8. Ḥ'āh nā-ḥ'āh cānı ber-dār
etdi zūlf-i mūlarıñ

ḥāk ol:**ḥāk ol:**

G: 152 Mısra: 9
Toprak olmak.

9. Reh-güzārında yanıp ḥāk
olmağa Şeyḥī meger
10. Nāḥun-ı pāyinde kühl
olmaḳ diler ḥākisterim

ḥāk ol:

G: 58 Mısra: 8
Ölmek.

7. Za'īf ü ḥasta ḥālīm vaşlıñ
ümīd eylerim ḥālā
8. Ya koy ben ḥāk olam
hicriñle yāḥūd bir devā göster

Hak-bīn ol:**hak-bīn ol:**

G: 5 Mısra: 6
Hakikati görmek.

5. Dil esîr-i hâk olup yağmaya
verme kendiñi
6. Ser-te-ser haq-bîn ol vahdet
naşîb olsuñ saña

Hâq-bîn ol:-

G: 60 Mısra: 8
Allah'ı görmek.

7. Câm-ı maḥbûb ile me'yûs
olduğum 'ayb görmeñiz
8. Ehl-i 'aşkıñ dîdesi her
zerrede Hâq-bîn olur

hâke şal:

hâke şal:-

G: 31 Mısra: 7
Toprağa vermek, yok etmek.

7. Hâke şaldım mâtemi evhâmı
şimdi ey göñül
8. Yâr ile şöḥbet demidir
eyleme ağıyârı yâd

hâk-i mezellet:

hâk-i mezellet:-

G: 38 Mısra: 9
Ayaklar altı, hakirlik dünyası.

9. Elim tut luṭf u iḥsânıñla al
hâk-i mezelletden
10. Ayaklar altına kalmış faḳîr
ü pây-mâliñdir

hâk-i mezellet:-

Mr: 1 Mısra: 8
Ayaklar altı, hakirlik dünyası.

7. Tevekkül ol otur merdâne
verme ḳalbiñe telvîn
8. Ḳomaz hâk-i mezelletde
ḳulun Hâḳḳ Ḳazreti ḥâşâ

hâk-i pây:

hâk-i pây:-

G: 142 Mısra: 14
(Sevgilinin) ayağının toprağı.

13. Gözlerim ḥâlin görenler
dediler ister ṭabîb
14. Hâk-i pâyıñ var iken
tütyâyı 'inân istemem

hâk-i pây:-

G: 152 Mısra: 4
(Sevgilinin) ayağının toprağı.

3. Hâk-i râhîñdan begim baş
ḳaldırıp olmam cüdâ
4. Hâk-i pâyıñdir meger
başımda ancaḳ mefḥarım

hâk-i pây:-

G: 62 Mısra: 5
(Sevgilinin) ayağının toprağı.

5. Bahâr-ı eşki hâk-i pâyine
nişâr etmek
6. Esîr-i zülf-i hezâr-âşinâdan
el mi deger

hâk-i pây:-

G: 86 Mısra: 26
(Sevgilinin) ayağının toprağı.

25. Yolunda naḳd-i cân u
başını eder 'uşşâḳ

26. Hezār minnet ile ḥāk-i
pāyine iḥzār

ḥāk-i rāh:

ḥāk-i rāh:-

G: 152 Mısra: 3
(*Sevgilinin*) yolunun toprağı.

3. Ḥāk-i rāhından begim baş
kaldırıp olmam cüdā

4. Ḥāk-i pāyîndir meger
başım da ancak mefharım

ḥāk-i rāh:-

Trc.: 1 Mısra: 7
(*Sevgilinin*) yolunun toprağı.

7. Ḥāk-i rāhıyla tütulmuş
gözümüz bî-ferdir

8. Çeşm-i nergisleri ḥurşid ü
meh-i enverdir

ḥāk-i rāh-ı kûy-ı yâr:

ḥāk-i rāh-ı kûy-ı yâr:-

G: 102 Mısra: 11
*Sevgilinin semtinin yolunun
toprağı.*

11. Gözüm açdı ḥāk-i rāh-ı
kûy-ı yâr

12. Gerd-i cānān tütüyāsı hoş
gelir

ḥāk-i reh-i çeşm-i gāzāl:

ḥāk-i reh-i çeşm-i gāzāl:-

G: 134 Mısra: 5
(*Sevgilinin*) ahu gözünün
yolunun toprağı.

5. Gerçi biz ḥāk-i reh-i çeşm-i
gāzāliz ammā

6. Dağ-ı vaşlında hele cevr ile
Ferhād ettiñ

ḥāk-i reh-i kûy:

ḥāk-i reh-i kûy:-

G: 47 Mısra: 3
(*Sevgilinin*) semtinin yolunun
toprağı.

3. Ḥāk-i reh-i kûyudur kuḥl-ı
başiret şehiñ

4. Hep bizi nālān eden çeşm ile
bıçağdır

ḥāk-i reh-i kûy-ı emel:

ḥāk-i reh-i kûy-ı emel:-

G: 10 Mısra: 1
(*Sevgilinin*) arzu semtinin
yolunun toprağı.

1. Ḥāk-i reh-i kûy-ı emel misk-
i Ḥotendir baña

2. Sûz-ı mey-i şem^c-i gönül
ḥubb u ḥüsnüñdür baña

ḥāk-i reh-i meyḥāne:

ḥāk-i reh-i meyḥāne:-

G: 106 Mısra: 21
Meyhanenin yolunun toprağı.

21. Gerçi ki ḥāk-i reh-i
meyḥāneyiz

22. Şeyḥî-i rindāna be-hem
işretiz

hāk-i siyāh:***hāk-i siyāh:-***

G: 153 Mısra: 19

Kara toprak.

19. Dökseler hāk-i siyāha

hūnumu

20. Ālem-i sebzi gülistān

eylesin

hakikat-i ekvān:***hakikat-i ekvān:-***

Thm: 3 Mısra: 23

*Ālemlerin hakikati, aslı.*23. Şeyhī hakikat-i ekvānı fark
edip24. Māhiyyet-i vücüb ile
imkānı fark edip**hakikat-i kadīm-i kudret:*****hakikat-i kadīm-i kudret:-***

G: 65 Mısra: 10

1. Kudretin en eski gerçeği, 2.
Allah'ın asıl hakikati olması.

9. Fenā bulur ta'ayyün-i Şeyhī

10. Hakikat-i kadīm-i
kudretidir**hakīm ol:*****hakīm ol:-***

G: 56 Mısra: 8

*Hakikat ilmini anlamada ehil
olmak.*

7. Bu t̄ā'ifedir hemīn

silsiletü'z-zeheb dinen

8. Hall-i rumūz-ı sırr-ı Hudāda
hakīm olur**hākister-i hūm-hāne ol:*****hākister-i hūm-hāne ol:-***

G: 123 Mısra: 3

*Tekkenin külü olmak.*3. Mest olup hākister-i hūm-
hāne olmak isterim4. Ne bilinsin Ālem içre la'l-i
şahbādan garaż**Hakk erenler:*****Hakk erenler:-***

G: 107 Mısra: 12

*Allah'ın varlığında kendi
benliklerini yok edenler,
evliyalar.*11. Tās-ı gerdünü kızıl altın
eder bī-reyb ü şek12. Hakk erenler devletinde
himmet-i iksīrimiz**Hakk getire:*****Hakk getire:-***

G: 140 Mısra: 7

*"Yoktur, ne arar" anlamında
bir söz.*7. Sende inşāf yok bende şabr
Hakk getire8. Hele bilmem çatı miḥnet-
zeden oldu gönlüm**Hakk yolu:**

Ḥaḳḳ yolu:

G: 47 Mısra: 8

Doğru yol, Allah yolu.

7. Nefs için zāhidiñ eylediği bendelik

8. Ḥaḳḳ yoludur şanmañız mağlaṭa-i zāğdır

ḥāk-şār ol:**ḥāk-şār ol:**

G: 64 Mısra: 10

Perişan olmak.

9. Ḥaddin aşırđı devr-i hicri bu çarḥ-ı devvār

10. Ḥaḳḳā ki yolunda Şeyḥī ḥāk-şār olmuşdur

ḥāk-şār ol:

G: 66 Mısra: 3

Perişan, toz toprak içinde kalmış olmak.

3. Ğubār-ı reh-güzārında ne deñli ḥāk-şār olsam

4. Şafā eyler yine her bir görüşde bir ḥiṭāb eyler

ḥal et:**ḥal et:-**

G: 55 Mısra: 16

Çare bulmak.

15. ‘Aql ile muḳayyed degiliz muṭlaḳ ‘inānız

16. Ḥal etmege eşkāl-i dili ḳudretimiz var

ḥāl iḥsān et:**ḥāl iḥsān et:-**

G: 181 Mısra: 5

Güç bağışlamak.

5. Ḥayāl-i ḥāli ḥāl iḥsān eder anca ḥayālinden

6. Ḥayāliñ perdesin ḳaldır göresin vech-i Ḥaḳḳāñi

ḥalāl olsun:**ḥalāl olsun:-**

G: 142 Mısra: 20

"Feda olsun." anlamında kullanılan bir söz.

19. Cān eger mehcūr olur ise vişāl-i yārdan

20. Öldür biñ ḳānım ḥalāl olsun size ḳān istemem

ḥalāş eyle:**ḥalāş eyle:-**

Ms: 1 Mısra: 27

Kurtarmak.

27. Ümmetini eyledi şirkden ḥalāş

28. Oldu sülükunda olan ‘ām u ḥāş

ḥalāş ol:**ḥalāş ol:-**

G: 122 Mısra: 4

Kurtulmak.

3. Cān verip cennetde ger

rü'yet umarsañ zāhidā
 4. Evvelā olduñ mu bilmem
 küfr-i ekberden ḥalāş

ḥalāş ol:-

G: 122 Mısra: 6
Kurtulmak.

5. Vay ne ḥardır ol kişi dünyā
 gibi 'uqbā diler
 6. Hiç beşeriyet olur mu
 fitne-i şerden ḥalāş

ḥalāş ol:-

K: 10 Mısra: 23
Kurtulmak.

23. Āteş-i sicn-i ṭabī'atden
 ḥalāş olan kişi
 24. Zerresin şems-i beḳā
 envārına fān eylemiş

ḥalāş ol:-

Mr: 1 Mısra: 12
Kurtulmak.

11. Gedālık defterin dürmüş
 oturmuş şāh-ı kişversin
 12. Ḥalāş olmuş gidermiş lāsın
 olmuş manşıbıñ illā

ḥālāt-ı aşk:

ḥālāt-ı aşk:-

G: 60 Mısra: 11
Aşkın halleri.

11. Zāhidi gör cehl ile ḥālāt-ı
 aşkı nefy eder

12. Allāh Allāh ekşeri bu
 milletiñ ḥod-bīn olur

ḥālet-i aşk:

ḥālet-i aşk:-

G: 120 Mısra: 4
(Sevgilinin) aşkının hālleri.

3. Sāhil-i ḥüsnünde emvācīñla
 gezdik yürüdük
 4. Şimdi olduḳ ḥālet-i aşkıñ ile
 girdāb-veş

ḥālet-i aşk:-

G: 134 Mısra: 3
(Sevgilinin) aşkının hālleri.

3. Ḥālet-i aşkıñ ile ḥavf u
 recādan āḥir
 4. Ğayra isnād ḳo zīrā ki sen
 āzād etdiñ

ḥāl-i ḥayāl:

ḥāl-i ḥayāl:-

G: 10 Mısra: 8
(Sevgilinin) hayal edilen beni.

7. Naḳd-i ḥayātım der-i
 vaşlında nişār eyledim
 8. Ḥāl-i ḥayāli meh-i nev özge
 kefendir bañā

ḥāl-i ruḥsār:

ḥāl-i ruḥsār:-

G: 142 Mısra: 1
(Sevgilinin) yanağındaki ben.

1. Ḥāl-i ruḥsārıñ yeter

muşhafdan Qur'ân istemem
2. Pertev-i mihriñde mişbâh
ile bürhân istemem

hâl-i ruhsâr:-

G: 77 Mısra: 3
(Sevgilinin) yanağındaki ben.

3. Hâl-i ruhsârıñ görelden
semme veçü'llâh ile
4. Kaatre kaatre gözlerimden
bahr-i bî-pâyân akar

halîm ol:

halîm ol:-

G: 56 Mısra: 2
Yumuşak huylu olmak.

1. Biz Nakşibendîyiz bizde
kalb-i selîm olur
2. Bizden tülû' edenler elbet
halîm olur

halk et:

halk et:-

Thm: 3 Mısra: 13
Yaratmak.

13. Gör şun^c-ı Hudâyı kühsârda
halk etmiş neler
14. Gülşende nedir güne güne
bu şüküfeler

halka-be-güş ol:

halka-be-güş ol:-

Ms: 1 Mısra: 25
Kulağı halkalı olmak, azat
kabul etmez kul olmak.

25. Ol ki ola kulluğa halka-be-
güş
26. Oldu hemân hazret-i Allâha
düş

halka-i Mecnûn:

halka-i Mecnûn:-

G: 121 Mısra: 2
Mecnûn'un muhiti.

1. Başıñı top eyle merdâne
ayağıñ hûna baş
2. Şoşbet-i yârândan geç
halka-i Mecnûna baş

halka-i rindân:

halka-i rindân:-

G: 50 Mısra: 5
Rintlerin daire şeklinde
oluşturduğu meclis.

5. Girince halka-i rindâna
'âşık-ı zârıñ
6. Elinde sâkiyâ kadeh ü bâl ile
oynar

halka-i vahdet:

halka-i vahdet:-

G: 135 Mısra: 8
Vahdet, birlik halkası.

7. Nakş-ı hüsnüñ çeşm-i Hâk-
bîn ile taşvîr eyledik
8. Halka-i vahdetde lâ-
mevcûda illâ Hû dedik

halka-i zikr:

ḥalka-i zikr: -

K: 11 Mısra: 37

*Zikir halkası.*37. Benefşe ḥalka-i zikre şan ol
şāhib-ṭarīkat-veş38. Mürākıb naḳşibend-āsā
eder ḥatm-i ḥāceğānı**ḥalk-ı a'zām:****ḥalk-ı a'zām:** -

G: 79 Mısra: 7

*Yaratılmışların en yücesi.*7. Ḥalk-ı a'zām maẓhar-ı
ekrem iken çün Ādemi8. Yā ḥacīm-i cehl ile insān
olup ḳalmaḳ nedir**ḥalk-ı cedīdullāh:****ḥalk-ı cedīdullāh:** -

G: 2 Mısra: 8

*Allah'ın yeni yaratması.*7. Oḳundu levḥ-i naḳş-ı külle
yevmin hüve fī-şe'n8. Ki her ān içre bir ḥalk-ı
cedīdullāh eder peydā**ḥall-i rumūz-ı sırr-ı Ḥudā:****ḥall-i rumūz-ı sırr-ı Ḥudā:** -

G: 56 Mısra: 8

*Allah'ın sırrının remzinin
çözülmesi.*7. Bu ṭā'ifedir hemīn
silsetü'z-zeheb dinen8. Ḥall-i rumūz-ı sırr-ı Ḥudāda
ḥakīm olur**ḥalt et:****ḥalt et:** -

Ms: 1 Mısra: 32

*Karıştırmak.*31. Etdi öz 'aḳlıyla münāfıḳ
ğalaṭ32. Dīn ü dünyāsını pes etdi
ḥalt**ḥalvet der-encümen et:****ḥalvet der-encümen et:** -

G: 114 Mısra: 11

*Zahirde halk içinde iken gönlü
Hak ile olmak, bedeni halk
arasında, kalbi Hak'ta olmak.*11. Yā otur Ḥaḳḳ ile ol ḥalvet
der-encümen et12. Yā çekil zāviyeñe eyleme
bāzāra heves**ḥam eyle:****ḥam eyle:** -

G: 63 Mısra: 3

*İki büklüm etmek.*3. Ḳaddini ḥam eyledi ba'd u
vişāliñ 'āşıḳıñ4. Ḥayretim hep neşve-bāz-ı
dīde-i āhūdadır**ḥamd et:****ḥamd et:** -

G: 16 Mısra: 1

Allah'a teşekkür etmek.

1. Hamd ederdim çıkısa nüħ
tārīhi olsa fetħ-i bāb
2. Naħl-i ʿālemden umarım uça
mürğ-i ıztırāb

hāme-i ālūde:

hāme-i ālūde:-

G: 121 Mısra: 4
Günahkār kalem.

3. Nağme-i vaşfin tesattur
etmek isterseñ meger
4. Hāme-i ālūde nisyāniñ
devāt-ı nūna baş

hāme-i āşüfte:

hāme-i āşüfte:-

G: 40 Mısra: 24
Perişan kalem.

23. Serv-ğadd ü naħl-i ÷übāsın
görünce ol bütüñ
24. Hāme-i āşüfte zülfüñ
nazm-ı dīvāniñdadır

hāme-i ğayb:

hāme-i ğayb:-

G: 112 Mısra: 3
*Bilinmeyenin, manevi ālemin
kalem.*

3. Hāğkımızda hāme-i ğayb
yed-i ğudret ile Hū
4. Tā ezelden levħa-i
hüsnünde meşür olmuşuz

hāme-i ÷abʿ:

hāme-i ÷abʿ:-

G: 43 Mısra: 2
Mizacın kalem.

1. Metn-i hüsnüñ mü-be-mū
şerħ eyleyenler vardır
2. Hāme-i ÷abʿım perīşān
eyleyen ağyārdır

ham-ı zülf-i vişāl:

ham-ı zülf-i vişāl:-

G: 93 Mısra: 8
Kavuşma saçının kıvrımı.

7. Ferāmüş eyledim endīşe-i
endüh-i hicrāni
8. Ham-ı zülf-i vişāliñ sāyebān-
ı husrevānımdır

hāmil-i renc:

hāmil-i renc:-

G: 176 Mısra: 17
Eziyeti taşıyan.

17. Eyyām-ı sitem geçdi yine
hāmil-i renciz
18. Zīrā sitem-i şeyhī sitemkār
elimizde

hamle-i merdān et:

hamle-i merdān et:-

G: 178 Mısra: 7
Yiğitler gibi saldırmak.

7. Göz ğarardıp hamle-i
merdān ederdim üstüne

8. Hübolar bezminde ser-
keşlikle mümtâz olmasa

hân u mân:

hân u mân:-

G: 94 Mısra: 2

Ev bark, yuva.

1. Edâ-yı la'l-i şeker-bâr cāna
āteş urur
2. Çerâğ edem der ise hân u
māna āteş urur

hançer-i hicr:

hançer-i hicr:-

G: 40 Mısra: 7

Ayrılık hançeri.

7. Hançer-i hicriñ ne lâzım dâğ
dâğ etsin göñül
8. Sīnem elbetde nişān-ı tīr-i
müjgāniñdadır

hançer-i lālā:

hançer-i lālā:-

G: 123 Mısra: 5

Parlak hançer.

5. Hançer-i lālā ile ağıyāra
vermez hiç vücūd
6. Añlayız ki ol şanemdir
remz-i illādan ğarāz

hançer-i vaşl:

hançer-i vaşl:-

G: 77 Mısra: 5

Kavuşma hançeri.

5. Hançer-i vaşlıñ ile sīnem
olur ise dâğ dâğ

6. Cān giderse ğam degildir
yerine cānān aķar

handān eyle:

handān eyle:-

G: 153 Mısra: 4

Sevindirmek.

3. Gülsitān-ı luţfuñ içre āh kim
4. Dilerim bir kerre handān
eylesin

hande et:

hande et:-

G: 28 Mısra: 4

Gülmek.

3. Bir řabīb ol dilrübā nabza
münāsib şan alır
4. Cān fedā eyler gedāya hande
etse bāy-ı şūh

hande et:-

G: 8 Mısra: 19

Gülmek.

19. Hande etdi işitip
ağladığından dediler
20. O şafādır velī vīrānem
içinde hālā

hande-i cānān:

hande-i cānān:-

G: 72 Mısra: 7

Sevgilinin gülüşü.

7. Ḥande-i cānāna olma dil-
firīb

8. Bī-beḳādir ḥüsn-i dünyā el-
ḥazer

ḥande-rūy-ı ğayr:

ḥande-rūy-ı ğayr:-

G: 170 Mısra: 1

Başkasının gülen yüzü.

1. Dayanma ḥande-rūy-ı ğayra

dil-ber āb-ı seldir bu

2. Dediler seyl gider elbette

ḳum ḳalır meşeldir bu

ḥānedān-ı ʿırḳ-ı tāhir:

ḥānedān-ı ʿırḳ-ı tāhir:-

G: 56 Mısra: 5

Temiz ırkın soyu.

5. Bir ḥānedān-ı ʿırḳ-ı tāhirdir

ki ʿaceb

6. Ekşer bu dāʿire hep ṭabʿ-ı

kerīm olur

ḥāne-i vahdet:

ḥāne-i vahdet:-

G: 46 Mısra: 7

Vahdet yuvası.

7. Dil ḥāne-i vahdetde maḥbūb

ile ʿişretde

8. Bu naḳş bu şüretde der-i

encümen olmuşdur

ḥʿān-ı ʿaşḳ:

ḥʿān-ı ʿaşḳ:-

G: 1 Mısra: 10

Aşḳ sofrası.

9. Şeyḫīyi simāṭ-ı iḳbālīnden
etme bī-naşīb

10. Ḥʿān-ı ʿaşḳıñ māye-i feyz-i
ʿināyetdir baña

ḥʿān-ı ḥayāl-i ḥüsn:

ḥʿān-ı ḥayāl-i ḥüsn:-

G: 82 Mısra: 9

(Sevgilinin) güzelliğinin

hayalinin lütfu.

9. ʿĀriyet verdi dile ḥʿān-ı

ḥayāl-i ḥüsnüñ

10. Sāʿil-i faḳr-i vişāliñde

emānet ne gezer

ḥʿān-ı ḥüsn:

ḥʿān-ı ḥüsn:-

G: 95 Mısra: 3

Güzelliğın sofrası.

3. Faḳīrim dergehiñde ḥʿān-ı

ḥüsnüñden ʿināyet ḳıl

4. Sımāṭ-ı vaşlıñ üzre her işim

iṭʿāma ḳalmışdır

ḥʿān-ı ihsān:

ḥʿān-ı ihsān:-

Thm: 4 Mısra: 14

Bağış nimeti.

13. Āh edersen beni ʿayb

eyleme firḳat demidir

14. H̄ān-ı iḥsānıñ ile ſimdi pür
olmuſ gülzār

h̄ān-kāh-ı ‘aſk:

h̄ān-kāh-ı ‘aſk:-

G: 165 Mısra: 3

Aſk dergāhı.

3. H̄aḩ budur rindāne bulduñ
h̄ān-kāh-ı ‘aſka yol

4. Sen de bu ‘ālemde ābdālāne
bir vādīdesin

h̄ān-kāh-ı ‘aſk:-

G: 183 Mısra: 13

Aſk dergāhı.

13. Mürīd olmaḩ murādı h̄ān-
kāh-ı ‘aſka yüz tutdu

14. Dirīḡ etme vefā telḩiniñ et
ſeyḩī oña geldi

h̄ān-kāh-ı çille-i ‘aſk:

h̄ān-kāh-ı çille-i ‘aſk:-

G: 54 Mısra: 5

Aſk çilesinin tekkesi.

5. Oḡul sen h̄ān-kāh-ı çille-i
‘aſḩı ḩolay ſandiñ

6. ſafā-yı ‘aſḩı var bir çillesi
dolḡun babadan ſor

h̄ān-kāh-ı h̄üsn:

h̄ān-kāh-ı h̄üsn:-

Thm: 2 Mısra: 2

*(Sevgilinin) güzelliḡinin
tekkesi.*

1. Pādiſāh-ı mülk-i hicriñ
fāyıḩu’l-aḩrānıyız

2. H̄ān-kāh-ı h̄üsnünüñ āſüfte
vü ‘üryānıyız

h̄ān-kāh-ı pīr:

h̄ān-kāh-ı pīr:-

G: 37 Mısra: 1

*Pirin tarikatının merkez
tekkesi.*

1. H̄ān-kāh-ı pīrimiz bir ‘ālī
himmet-h̄ānedir

2. Dergehinde bendeler mest-i
mey-i rindānedir

ḩarāb et:

ḩarāb et:-

G: 137 Mısra: 6

Periſan etmek, yıḩmak.

5. ḩıl kerem cevriñle ſāhā
yaḩma mülk-i göñlümü

6. Dil ḩarāb etmekde bir
endīſe-i ‘uḩbā gerek

ḩarāb et:-

G: 138 Mısra: 2

Periſan etmek, yıḩmak.

1. Öldür ammā ḡayra pā-māl
etme zālīm olma gel

2. Dil ḩarāb etmekle taḩrīb-i
‘avālim olma gel

ḩarāb eyle:

ḩarāb eyle:-

G: 101 Mısra: 5

Perişan etmek, yıkmak.

5. Eylediñ ucdan uca ʿālemi diliniñ ħarāb
6. Etdiñ ey şūĥ göñül mülkünü berbād yeter

ħarāb eyle:-

G: 66 Mısra: 10

Perişan etmek, yıkmak.

9. Gerekmez bu deñli redd-i bāb-ı ħüsn olam zīrā
10. Bu tavr u bu revişler Şeyĥi-i zārı ħarāb eyler

ħarāb ol:

ħarāb ol:-

G: 162 Mısra: 2

Yıklmak, perişan olmak.

1. Ğubār-ı pāyiñe düşüp türāb olup giderin
2. Hevā-yı ħüsn ile āĥir ħarāb olup giderin

ħarāb ol:-

Mr: 2 Mısra: 3

Yıklmak, perişan olmak.

3. Ħarāb olsun tenim men ħaşyetu'llāh
4. Min-allāh ila'llāh ma'allāh

ħarābāt ol:

ħarābāt ol:-

G: 27 Mısra: 1

Viranelere dönmek.

1. Ten ħarābāt oldu ammā dil şurāĥ-ı cān ħadeĥ
2. Ben bu ʿaşĥ ile ölürsem dīn şarāb ĩmāñ ħadeĥ

ħarf-i cer:

ħarf-i cer:-

G: 97 Mısra: 9

Arap gramerinde isim ve zamirlerin başına gelerek sonlarını esre yāni "i" okutan ve "-den, ile, üzere, için" gibi anlamlar ifāde eden "bi, fi, ilā, an, alā vb." harflerin her biri.

9. Ħarf-i cerdir kim muzāf olur oĥuma Şeyĥiyā
10. Her ne deñli ħadr-i merfū^c olsa da meksürdur

ħār-ı aġyār-ı siyeh-rū:

ħār-ı aġyār-ı siyeh-rū:-

K: 10 Mısra: 46

Kara yüzlü rakibin dikenini.

45. Gizlemez la^l-i lebin yār u şafādan ol şanem
46. Ħār-ı aġyār-ı siyeh-rūdan nigehbān eylemiş

ħār-ı ġām:

ħār-ı ġām:-

K: 10 Mısra: 44

Gam dikenini.

43. Dāmenin şakĥ edip işkātü'l-izāfāt eyleyen

44. Gonçesin bu h̄ār-ı gām̄da
verd-i h̄andān eylemiş

h̄ār-ı gül:

h̄ār-ı gül: -

G: 19 Mısra: 13
Gülün dikenini.

13. H̄ār-ı gül gayrıyla yār ile
gider evhāmı

14. Cümle eşyā-yı ‘adem sırrını
vechullāh et

h̄ār-ı gül: -

G: 83 Mısra: 5
Gülün dikenini.

5. H̄ār-ı gülden bülbül-āsā āh u
zār etsem ne var

6. ‘Aşıkıñ ağıyāra karşı sīnesi
maḥzūn olur

h̄ār-ı siyeh-rū:

h̄ār-ı siyeh-rū: -

G: 172 Mısra: 4
Kara yüzlü diken.

3. Degildir gayr gülden berg ü
h̄ār

4. Nihāl-i goncadır h̄ār-ı siyeh-
rū

h̄ār-ı siyeh-rū: -

G: 77 Mısra: 8
Kara yüzlü diken (saç).

7. Şem‘a-i dīdāra gīsūlar ḥicāb
olmuş demem

8. Bilirem h̄ār-ı siyeh-rūdan
gül-i h̄andān aḥar

harīm-i hāşş:

harīm-i hāşş: -

K: 11 Mısra: 91
*Büyük bir kimsenin özel
makamı.*

91. Harīm-i hāşşa yol vermez
felek bilmem nedir fikri

92. Şitāb ettikçe erbāb-ı hüner
bağlar belā anı

har-kāh-ı ‘uşşāk eyle:

har-kāh-ı ‘uşşāk eyle: -

G: 99 Mısra: 5
‘Aşıklara çadır yapmak.

5. Erdi nevrüz kākülün h̄ar-
kāh-ı ‘uşşāk eylesin

6. Tāb-ı ruḥsārında dil-sūzum
oḥağın zevki var

hasb-i hāl et:

hasb-i hāl et: -

Trc.: 1 Mısra: 14
Dertleşmek, sohbet etmek.

13. Bāğ-ı dehr içre ne sünbül
ne gül-i ter bulunur

14. Hasb-i hāl etmege şehr içre
ne hem-ser bulunur

hās-ı hüviyyet ol:

hās-ı hüviyyet ol: -

G: 56 Mısra: 14
Hakikatin kendisi olmak.

13. Ta'rif-i mīm-i
Muhammeddir ħurūf-ı ism-i
Celāl
14. Hās-ı hüviyyet olunca elif
lām mīm olur

hāşıl ol:

hāşıl ol:-

Ms: 1 Mısra: 10
Elde edilmek, kazanılmak.

9. 'Aşkı ile kendiñe dūr kı l ilāc
10. Hāşıl ola şaffet-i raḳḳü'z-
zücāc

hāşıl ol:-

Thm: 3 Mısra: 11
Meydana gelmek.

11. Sa'y et gönülde hāşıl
olunca 'aşka maḳarr
12. Cān dīdesin aç mebdē' vü
me'āda kı l nazār

hāşıl-ı dil:

hāşıl-ı dil:-

G: 18 Mısra: 14
Gönlün özü.

13. İsterseñ eger 'ālemde
ḫayāt-ı cāvidān
14. Hāşıl-ı dilde gerek Şeyḫiyā
ḫoş āb-ı leb

ḫaşr eyle:

ḫaşr eyle:-

K: 11 Mısra: 84

Ona tahsis etmek.

83. O deñli nazm feyz-i zīb ü
zīnet eylemiş gūyā
84. ḫayāl-i ṭab' ile ḫaşr
eylemiş ressam-ı İrānı

hasret çek:

hasret çek:-

G: 149 Mısra: 2
Özlem duymak.

1. Ben nice 'aşkıñ ile
yanmayayım
2. Nice bir ḫasret çekip
ḫanmayayım

hasret-i miskīn ed:

hasret-i miskīn ed:-

Trc.: 1 Mısra: 31
Āciz âşığa özletmek.

31. Ne güzel şoḫbetiñi ḫasret-i
miskīn edesin
32. Ne revādır ki efendim
ḫuluña kīn edesin

hasret-i vaşl u şafā ol:

hasret-i vaşl u şafā ol:-

Müs.: 1 Mısra: 11
*Kavuşma ve huzura hasret
kalmak.*

11. Cefā vādilerinde ḫasret-i
vaşl u şafā oldum

12. Şafâdan geçdim ammâ
 kayd-ı hicre mübtelâ oldum

hasret-zede ol:

hasret-zede ol:-

G: 46 Mısra: 16

Hasretli olmak.

15. Zaḥm-ı firâkıñ luḫf et vaşlıñ
 ile tımar et

16. Hicrâniñ ile sînem ḫasret-
 zeden olmuşdur

ḫasta-i hicr:

ḫasta-i hicr:-

G: 82 Mısra: 6

Ayrılık hastası.

5. Beni ölsün diye el ḫançere
 urmaḫ ne gerek

6. ḫasta-i ḫicriñe ‘âlemde
 ifâḫat ne gezer

ḫaşr ü neşr ol:

ḫaşr ü neşr ol:-

G: 51 Mısra: 5

Toplanıp dağılmak.

5. Kerrât ile kişi ḫaşr ü neşr
 olur

6. Geh şüret gehî ma‘nâya
 gelir gider

ḫaşr-i nüfûs ol:

ḫaşr-i nüfûs ol:-

G: 46 Mısra: 9

Canları diriltip toplamak.

9. ḫaşr-i nüfûs olmaḫda
 cepheñ hele ḡayru‘l-arz

10. Ebrûları vechinde siḫr-i
 beden olmuşdur

ḫatâ et:

ḫatâ et:-

G: 107 Mısra: 2

Yanlışlık yapmak.

1. Bir ḡarîb ü bî-kesiz Allahdır
 şimşîrimiz

2. Âh edersen ḫiç ḫatâ etmez
 nişâna tîrimiz

ḫâtem-i âlufte-göñül:

ḫâtem-i âlufte-göñül:-

G: 121 Mısra: 8

Düşkün gönlün mührü.

7. Maḫrem-i sırr-ı Ḥudâ olmaḫ
 dilerseñ bir nefes

8. Ḥâtem-i âlufte-göñlüñ
 defter-i ḫânûna baş

ḫat-ı ruḫsâr:

ḫat-ı ruḫsâr:-

G: 6 Mısra: 9

*(Sevgilinin) yüzündeki ayva
 tüyleri.*

9. ḫat-ı ruḫsârıñı vaşf eylemek
 Şeyḫî sitem-kâra

10. Ezelden pîr-i ‘aşḫ-ı
 ta‘lîmidir verdi siḫr cânâ

ḫâtır-ı Ḥakkânî:

ḥāṭır-ı Ḥaḳḳānī-

K: 10 Mısra: 16

*Hakk'a ait manevi hitap.*15. Çünkü rūḥāniyyetiñ cennet
ü cismidir ṭamu16. Ḥāṭır-ı Ḥaḳḳānī dilde ḥūri
vü ğılmān eylemiş**ḥāṭırın al:*****ḥāṭırın al:-***

Mısra: 3

*Gönlünü almak.*3. N'olur āzürde-ḥāliñ ḥāṭırın
alsañ eyā bir kez4. Der iseñ ersek murāda
eyleyem aġyāra istignā**ḥatm-i ḥāceġān et:*****ḥatm-i ḥāceġān et:-***

K: 11 Mısra: 38

*Nakşibendi zikri etmek.*37. Benefşe ḥalka-i zikre şan ol
şāhib-ṭarīḳat-veş38. Mürākıb nakşibend-āsā
eder ḥatm-i ḥāceġānı**ḥatm-i ḥāceġān:*****ḥatm-i ḥāceġān:-***

G: 40 Mısra: 28

*Nakşibendi tarikati**mensuplarının Kur'an-ı**Kerim'den bazı sureleri belirli**sayıda okuyarak ve salavat**getirerek toplu halde**yaptıkları ayin.*27. Bezl-i maḳdūr eyleyip ihlāş
ile teşhīrine28. Biñ bir ihlāş okumaḳ ḥatm-
i ḥāceġānıñdadır***ḥatm-i ḥāceġān:-***

G: 67 Mısra: 12

*Nakşibendi tarikati**mensuplarının Kur'an-ı**Kerim'den bazı sureleri belirli**sayıda okuyarak ve salavat**getirerek toplu halde**yaptıkları ayin.*11. Okursa vā'izi şehriñ Ḥayālī
vü Ḥikmet12. Bizim de tekyemizde ḥatm-
i ḥāceġān okunur**ḥatm-i ḥāceġān-ı nakşibend:*****ḥatm-i ḥāceġān-ı nakşibend:-***

G: 104 Mısra: 10

*Nakşibendi tarikati**mensuplarının Kur'an-ı**Kerim'den bazı sureleri belirli**sayıda okuyarak ve salavat**getirerek toplu halde**yaptıkları ayin.*9. Ḥaḳīḳatde biz isḳāṭ-ı izāfāt
etmişiz bi'llāh

10. Şerī'at üzre ḥatm-i

*ḥāceġān-ı Nakşibendiz biz***ḥatt u ḥāl-i ḥüsn:**

ḥaṭṭ u ḥāl-i ḥüsn:-

G: 139 Mısra: 9

(Sevgilinin) güzelliğinin ayva tüyü ve beni.

9. Ḥaṭṭ u ḥāl-i ḥüsnüne taşvîr-i iḥlâş eyledik

10. Dîde-i aġyârdan Şeyhî yürü pûşîde ol

ḥaṭṭ-1 evhâm:***ḥaṭṭ-1 evhâm:***-

G: 104 Mısra: 17

Kuruntuların yazısı.

17. Taşavvurdan ta‘ayyünden giderdik ḥaṭṭ-1 evhâmı

18. Cemâl-i zât-ı baḥta dîde-bân-ı Nakşibendiz biz

ḥaṭṭ-1 ruḥ:***ḥaṭṭ-1 ruḥ:***-

Kt: 2 Mısra: 3

Yüzdeki tüyler.

3. Tîğden geçdiği dem ağladığı ḥaṭṭ-1 ruḥuñ

4. Çağı geçmiş güzeliñ ḥālını söyler gūyā

ḥaṭṭ-1 ruḥsâr-1 mehter:***ḥaṭṭ-1 ruḥsâr-1 mehter:***-

Kt: 33 Mısra: 4

Mehterin yüzündeki ayva tüyleri.

3. ‘Aks-i tâb-ı vaşla ben dîvâne

nevbet beklerim

4. Şeb-çerâğ-ı dil ḥaṭṭ-1 ruḥsâr-ı mehter tâzesi

ḥaṭṭ-1 siyeh-hâl:***ḥaṭṭ-1 siyeh-hâl:***-

G: 175 Mısra: 5

Siyah beneğın ayva tüyü.

5. Faḥr eyler idim ḥaṭṭ-1 siyeh-hâle gelince

6. Hep miḥnet imiş devlet ü dünyā büyüdüke

ḥaṭṭ-1 yâr:***ḥaṭṭ-1 yâr:***-

Kt: 2 Mısra: 1

Sevgilinin ayva tüyleri.

1. Ḥaṭṭ-1 yâriñ qaralar giydigini şanma tehî

2. Mâtem-i ḥüsnünü her bir kılı eyler îmā

ḥavâş-1 sūz-1 âh:***ḥavâş-1 sūz-1 âh:***-

G: 146 Mısra: 6

Ah ateşinin nitelikleri.

5. Sînem üzre tâb-ı ‘aşkıñ ıztırâb etmekde lîk

6. Peyk-i vuşlatdır ḥavâş-1 sūz-ı âhımdan benim

ḥavf et:***ḥavf et:***-

G: 60 Mısra: 4

Korkutmak.

3. Kâsd edip dil-h'âhım üzre
dönmedi bir laḥza çarḥ
4. Ḥavf eder 'uṣṣâka bundan
böyle bir âyîn olur

havz-ı la'î:

havz-ı la'î:-

G: 43 Mısra: 9

Dudağın havuzu.

9. Ḥavz-ı la'î'nden ırâğ oldum
ğam evkâti hele
10. Ol ḥayâti Şeyḥiyâ 'add
eylemem bî-kârdır

ḥayâl et:

ḥayâl et:-

G: 144 Mısra: 3

Hayal etmek.

3. Hiç ḥayâl etmem ki
baḥtımdan ve yâḥūd ğayrıdan
4. Pây-busun bilirim luṭf-ı
efendimden benim

ḥayâl et:-

Kt: 29 Mısra: 2

Düşünmek.

1. 'Aşkı ser-rişte-i vişâl edelim
2. 'Aklı ne rütbede ḥayâl
edelim

ḥayâl-i ğayrı:

ḥayâl-i ğayrı:-

Mş.: 1 Mısra: 19

Başka hayal.

19. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-
i gönlüm mu'arrâdır
20. Dimâğım tâc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrâdır

ḥayâl-i ğayrı:-

Mş.: 1 Mısra: 29

Başka hayal.

29. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-
i gönlüm mu'arrâdır
30. Dimâğım tâc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrâdır

ḥayâl-i ğayrı:-

Mş.: 1 Mısra: 39

Başka hayal.

39. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-
i gönlüm mu'arrâdır
40. Dimâğım tâc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrâdır

ḥayâl-i ğayrı:-

Mş.: 1 Mısra: 9

Başka hayal.

9. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-i
gönlüm mu'arrâdır
10. Dimâğım tâc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrâdır

ḥayâl-i ğonca:

ḥayâl-i ğonca:-

G: 61 Mısra: 16

Güllerin, güzellerin hayali.

15. Ḥayret ile Allâh Allâh derdi

Şeyhî geceler

16. ‘Andelîb-âsâ hayâl-i
goncalar bâlînidir

hayâl-i hâl:

hayâl-i hâl:-

G: 181 Mısra: 5

Siyah beneğin hayali.

5. Hayâl-i hâli hâl ihsân eder
anca hayâlinden

6. Hayâlîñ perdesin kaldır
göresin vech-i Hakkânî

hayâl-i hâl-i yâr:

hayâl-i hâl-i yâr:-

G: 142 Mısra: 17

Sevgilinin beninin hayali.

17. Var iken destînde ‘uşşâkıñ
hayâl-i hâl-i yâr

18. Hakk inandırısın seni mühr-
i Süleymân istemem

hayâl-i hām:

hayâl-i hām:-

G: 23 Mısra: 12

İmkânsız, boş hayal.

11. Şarpa uğratma belâğatla
suhan meydânın al

12. Bu hayâl-i hāmıdır
doldurma sengistâna at

hayâl-i hāme:

hayâl-i hāme:-

Kt: 22 Mısra: 1

Kalemin hayali.

1. Hayâl-i hāmedir dil levh-i
maḥfūz

2. Güzel kıydı gam-ı hicr ile
maḥzūz

hayâl-i ḥaṭṭ-ı çenber:

hayâl-i ḥaṭṭ-ı çenber:-

G: 33 Mısra: 6

*(Sevgilinin) tûlbentinin
çizgilerinin hayali.*

5. Baḥr-i luṭfundan ırağ
olmam lebinden ayrılıp

6. Var ümîdim ki hayâl-i ḥaṭṭ-ı
çenber eglenir

hayâl-i ḥüsn ü sūz-ı âfitâb ol:

hayâl-i ḥüsn ü sūz-ı âfitâb ol:-

G: 162 Mısra: 6

*Güneş gibi olan sevgilinin
güzelliğinin hayali ve ateşi
olmak.*

5. Muḥabbetiñle şanma ‘ayş u
zevķ eder göñlüm

6. Hayâl-i ḥüsn ü sūz-ı âfitâb
olup giderin

hayâl-i ḥüsn:

hayâl-i ḥüsn:-

G: 153 Mısra: 33

*(Sevgilinin) güzelliğinin
hayali.*

33. Ol ki düşmüşdür hayâl-i
ḥüsnüñe

34. Gönlünü girdâb-ı ʿummân
eylesin

hayâl-i maʿnî:

hayâl-i maʿnî:-

K: 11 Mısra: 31

Mananın hayali.

31. Hayâl-i maʿnîdir gūyâ

müzâhir maʿnâdır zâhir

32. Şuʿûnâtında zâtıñ aʿzam

etdi cism-i insânı

hayâl-i nakş-ı dârât-ı sipihr:

hayâl-i nakş-ı dârât-ı sipihr:-

G: 96 Mısra: 3

Göğün heybetli görünüşünün

hayali.

3. Hayâl-i nakş-ı dârât-ı sipihri
eyledik berbâd

4. Neşâţ-ı sîne-i vîrânemiz bir
câma kalmışdır

hayâl-i nakş-ı şahbâ-yı muhabbet:

hayâl-i nakş-ı şahbâ-yı muhabbet:

-

G: 93 Mısra: 1

Aşk şarabının suretinin hayali.

1. Hayâl-i nakş-ı şahbâ-yı
muhabbet hem-zebânımdır

2. Beni fâş eyleyen ʿâlemde
çeşm-i hûn-feşânımdır

hayâl-i rabţ-ı kalb-i vâşılân-ı

nakşibend:

hayâl-i rabţ-ı kalb-i vâşılân-ı

nakşibend:-

G: 104 Mısra: 4

Nakşibendî tarikatının

ulaşanlarının kalben

bağlandığı hayal.

3. Teveccüh etmişiz rāh-ı

Ḥudāya zār u dem-beste

4. Hayâl-i rabţ-ı kalb-i vâşılân-

ı Nakşibendiz biz

hayâl-i ruh:

hayâl-i ruh:-

G: 145 Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağının hayali.

1. Göñül hayâl-i ruhuñla

şafalanıp durdum

2. Hümâ-yı ʿaşka düşelden

hevâlanıp durdum

hayâl-i şemʿa-i hüsn:

hayâl-i şemʿa-i hüsn:-

G: 103 Mısra: 1

(Sevgilinin) güzelliğinin

mumunun hayali.

1. Oldu ʿuşşâkıñ hayâl-i şemʿa-i
hüsnüñe deyr

2. Müstetirdir nükte-i eşnâm-ı
tahtından zamîm

hayâl-i şemʿ-i dil:

ḥayāl-i şemʿ-i dil:-

G: 50 Mısra: 11

*Gönlün çerağının hayali.*11. Ḥayāl-i şemʿ-i dil vişāl u
hicr ile her şeb12. ʿAceb budur gönülde nūr u
nār ile oynar**ḥayāl-i şemʿ-i ḥüsn-i mahrem:*****ḥayāl-i şemʿ-i ḥüsn-i mahrem:-***

G: 93 Mısra: 6

*(Sevgilinin) gizli güzelliğinin
mumunun hayali.*5. Tekellüfsüz bu nazm-ı ʿaşk-ı
berceste dedim bezme6. Ḥayāl-i şemʿ-i ḥüsn-i
mahremi sırr-ı nihānımdır**ḥayāl-i şemʿ-i ruh:*****ḥayāl-i şemʿ-i ruh:-***

G: 128 Mısra: 8

*(Sevgilinin) yüzünün aydınlık
hayali.*7. Cemāl-i nār-ı nūruna gönül
olur sūzān8. Ḥayāl-i şemʿ-i ruḥuñ eylese
eger teşrîf**ḥayāl-i tabʿ:*****ḥayāl-i tabʿ:-***

K: 11 Mısra: 84

Mizaç hayali.

83. O deñli nazm feyz-i zîb ü

zînet eylemiş güyā

84. Ḥayāl-i tabʿ ile ḥaşr
eylemiş ressam-ı Īrānı**ḥayāl-i vaşl:*****ḥayāl-i vaşl:-***

G: 94 Mısra: 10

*Kavuşma hayali.*9. Şurāhî-veş yakılıp āh eder
seher Şeyhî10. Ḥayāl-i vaşlîñ ile yana yana
āteş urur**ḥayāl-i zerḳ-ı tezvîr-i taʿayyüş:*****ḥayāl-i zerḳ-ı tezvîr-i taʿayyüş:-***

G: 104 Mısra: 19

*Yaşamanın ara bozucu iki
yüzlülüğünün zihindeki sureti.*19. Muʿarrāyız ḥayāl-i zerḳ-ı
tezvîr-i taʿayyüşden20. Kamumuz ʿırḳ-ı t̄ahir
düdmān-ı Nakşibendiz biz**ḥayāl-i zülf-i sîne:*****ḥayāl-i zülf-i sîne:-***

G: 86 Mısra: 27

*Gönüldeki (sevgilinin) saçının
hayali.*27. Seḥāb-ı cennet-i Meʿvā
ḥayāl-i zülf-i sîne28. Semāʿ-ı ḳalbe reşş-i nūrunu
eder imtār**ḥayāt-ı cāvidān:**

ḥayāt-ı cāvidān:-

G: 18 Mısra: 13

Sonsuz hayat.

13. İsterseñ eger ʿālemde

ḥayāt-ı cāvidān

14. Hāşıl-ı dilde gerek Şeyhiyā

*ḥoş āb-ı leb***ḥayāt-ı nağme-i mül:*****ḥayāt-ı nağme-i mül:-***

G: 155 Mısra: 4

Hayat şarkısının şarabı.

3. Marīz-i derd-i derhem

olmayan ser-mest-i meyḥāne

4. Ḥayāt-ı nağme-i müldür

*devā ummaz eṭibbādan***ḥayrān et:*****ḥayrān et:-***

G: 143 Mısra: 4

*Hayran etmek, çok
beğenilmek.*

3. Beni bī-derd kıyās etdi

meger bülbül-i zār

4. Nāle vü zārım ile bülbülü

*ḥayrān etdim***ḥayrān ol:*****ḥayrān ol:-***

G: 24 Mısra: 1

Hayran olmak.

1. Cemāliñ görmedir ʿuşşāka

ḥayrān olmağa bāʿis

2. Bahārıñ gülşenidir verd-i

*ḥandān olmağa bāʿis***ḥayy u zī-şān ol:*****ḥayy u zī-şān ol:-***

G: 24 Mısra: 8

Hayat ve şöhrat bulmak.

7. Eşiginde hezārān baş u cān

ğaltān eder ʿāşık

8. Dilā kūyunda ölmek ḥayy u

*zī-şān olmağa bāʿis***hazer et:****hazer et:*****hazer et:-***

G: 159 Mısra: 15

Sakınmak, korkmak.

15. Hazer etmek gerekdir

ʿāşıkıñ derd-i derūnundan

16. Sen ey ṭıfl-ı melāḥat

*ğayret-i Kahhārı bilmezsin****hazer et:-***

K: 11 Mısra: 27

*Sakınmak, korkmak.*27. Hazer et neşter-i āhımdan
*ey gönca seherlerde*28. Gel ey berg-i muḥabbet aç
*gözün seyr et çerāğānı***hazer eyle:**

hazer eyle:-

K: 11 Mısra: 72

*Çekinmek, sakınmak.*71. ‘Acebdür kim bir ehl-i ʿab‘a
vermez hiç felek ruḥşat72. Hazer eyler elinden almaya
şan‘atla devrānı**hazret-i Allāh:*****hazret-i allāh:-***

Ms: 1 Mısra: 26

*Yüce Allah.*25. Ol ki ola ʿkulluḡa ḡalka-be-
ḡuş26. Oldu hemān hazret-i Allāha
düş***hazret-i Allāh:-***

Ms: 1 Mısra: 41

Yüce Allah.

41. Hazret-i Allāha ol açdı ʿarīḡ

42. Ümmetine himmetin etdi
refīḡ**hazret-i Dāvūd:*****hazret-i Dāvūd:-***

K: 9 Mısra: 45

*H. Davud peygamber.*45. Hazret-i Dāvūd u Yūsuf u
Süleymān-ı zamān46. Yā ne terk etmedi onlar
mülk ü māl ehl ü ‘ıyāl**hazret-i Hakk:*****hazret-i Hakk:-***

G: 167 Mısra: 10

*Yüce Allah.*9. Dergehinde var iken Şeyḡı-i
şādıḡ ʿākeri10. Hazret-i Hakkdan murādım
ḡayra maḡrem olmasın**hazret-i Mevlā:*****hazret-i Mevlā:-***

G: 25 Mısra: 8

*Yüce Allah.*7. ʿanā‘atü kenzi lā-yefnā dedi
çün maḡzar-ı kübrā8. Vekīlīñ hazret-i Mevlā
tevekkül ol ḡmādan***hazret-i Mevlā:-***

Mr: 1 Mısra: 4

*Yüce Allah.*3. Taḡammül edegör ālām-ı
‘aşḡı eyleme şekvā4. Verir ‘āşıḡlarıñ bir gün
murādın hazret-i Mevlā**hazret-i nūr-ı cemāl:*****hazret-i nūr-ı cemāl:-***

Ms: 1 Mısra: 45

*Yüce Allah'ın güzelliḡinin
nuru.*45. Göñlü ḡolu hazret-i nūr-ı
cemāl46. Gevher-i ‘ırfān u laḡıfü'l-
ḡışāl

hazz al:***hazz al:-***

G: 125 Mısra: 4

Zevk almak.

3. abā-pūş olmak ister devlet

ü ibāl ile ālem

4. Göñül kārāne-i vechiñde

almış bir abā'dan hazz

hazz et:***hazz et:-***

G: 125 Mısra: 10

Hoşlanmak.

9. acebdır Şey efendi faqr u

tecrīdi eder terib

10. Bilinmez kim niin

kendileri etmez gedādan hazz

hazz et:-

G: 144 Mısra: 10

Hoşlanmak.

9. Gör nice dik başıyam

idām-ı vuşlat eylerim

10. Bilirim ki hazz eder avr-ı

levendimden benim

hazz eyle:***hazz eyle:-***

G: 125 Mısra: 1

Hoşlanmak, zevk almak.

1. Cihān hālı amusu bildigim

eyler şafādan hazz

2. Ne hāletdir ara bahtım

benim eyler cefādan hazz

hazz eyle:-

G: 125 Mısra: 2

Hoşlanmak, zevk almak.

1. Cihān hālı amusu bildigim

eyler şafādan hazz

2. Ne hāletdir ara bahtım

benim eyler cefādan hazz

hazz eyle:-

G: 125 Mısra: 6

Hoşlanmak, zevk almak.

5. Hārābātıñ fenā durmadı

ammā acebdır kim

6. Beā ister efendi eylemez

aqlā fenādan hazz

hazz eyle:-

Mt: 16 Mısra: 1

Hoşlanmak, zevk almak.

1. ıyās etmeñ ki zāhid

eylemez ayş u şafādan hazz

2. Şafādan dūr eden ancak

şudur eyler riyādan hazz

hazz eyle:-

Mt: 16 Mısra: 2

Hoşlanmak, zevk almak.

1. ıyās etmeñ ki zāhid

eylemez ayş u şafādan hazz

2. Şafādan dūr eden ancak

şudur eyler riyādan hazz

hazz sür:

hazz sür:-

G: 125 Mısra: 8
Sefasını sürmek.

7. Erenler mezhebin cāhillere
rām etdi sālūslar
8. O meşreble cihānda sürmek
isterler hevādan hazz

helāk et:***helāk et:-***

G: 50 Mısra: 7
Mahvetmek, perişan etmek.

7. Beni budur helāk eden raķīb
ile dil-dār
8. ‘Aceb degil mi öyle h̄ar ğazāl
ile oynar

helāk et:-

Trc.: 1 Mısra: 17
Mahvetmek, yok etmek.

17. Tīġ-i cev̄r ile helāk etmege
dilber bulunur
18. ‘Aşkıını şaklamaġa dilde
meger yer bulunur

helāk ol:***helāk ol:-***

G: 133 Mısra: 9
Perişan olmak, yok olmak.

9. Reşk-i ğayretle helāk olsun
revādır ‘aşıkān
10. Zāhid alsın mı bu evşāf ile
şeftālülārñ

hem-dem ol:***hem-dem ol:-***

G: 182 Mısra: 2
Arkadaş olmak.

1. ‘Aşık olan dervīşñ ğamla
olur her demi
2. Ğamdan kaçan sālikiñ derd
olur hem-demi

hemdem-i zār:***hemdem-i zār:-***

Thm: 4 Mısra: 9
İnleme dostu.

9. Yār ise maħrem-i aġyār
gönül hemdem-i zār
10. Gözlerim kan aķıdırsa n’ola
ġayret demidir

hem-rāh ol:***hem-rāh ol:-***

Trc.: 1 Mısra: 44
Yoldaş olmak.

43. Dest-ġīr ola meger hicr ü
ġama luţf-ı ilāh
44. Ka‘be-i vaşlıña ‘aşkıñ ile
oldum hem-rāh

hem-sāye ol:***hem-sāye ol:-***

G: 76 Mısra: 17
Komşu olmak.

17. Kāfire hem-sāye ol kaç kaç
mu‘annid h̄vāceden

18. Nefs-i şüm ağzın açarsa
saña ejderhā olur

hem-ser ol:

hem-ser ol:-

G: 91 Mısra: 11
Arkadaş olmak.

11. Gel mey-gedeye hem-ser
olup ıyş edelim biz
12. Vā'iz bizi ta'n eyler ise
rif'atimizdir

hemyāne-i cihān:

hemyāne-i cihān:-

G: 147 Mısra: 6
Dünya kesesi.

5. Ğinā-yı dehri gördüm belā-
yı mübrem ancak
6. Hemyāne-i cihānda ne var
imiş bildim

hengāme-i aġyār:

hengāme-i aġyār:-

G: 81 Mısra: 5
Başkalarının kavgası, derdi.

5. Kim alır başına hengāme-i
aġyārı ıaceb
6. Bu cihān daġdaġası derde
devā mı getirir

her ne deñli:

her ne deñli:-

G: 97 Mısra: 10
*"Her ne kadar" anlamında
zarf.*

9. Harf-i cerdir kim muzāf olur
oġuma Şeyhiyā

10. Her ne deñli ġadr-i merfū'
olsa da meksürdur

hesāb et:

hesāb et:-

G: 66 Mısra: 7
Hesaplamak.

7. Hesāb etme yolunda naġd-i
ıömrüñ dediler zīrā
8. Saña elbetde bir gün luġf
edince bī-ġesāb eyler

hesāb eyle:

hesāb eyle:-

G: 81 Mısra: 7
Hesaplamak.

7. Gele bir kerre ġesāb
eyleyelim naġd-i dili
8. Görelim ġalbe bu ġilyāyı
ġinā mı getirir

hesāb ol:

hesāb ol:-

Kt: 14 Mısra: 4
Hesabı mümkün olmak.

3. Kirāmen kātibīn almış
ġesābın cürmümüñ ġamı
4. Ĥudānıñ rahmet-i ġufrānına
çünkü ġesāb olmaz

hesābın al:

ḥesābın al:-

Kt: 14 Mısra: 3

İşin sonunda hakkını almak.

3. Kirāmen kātibīn almış
ḥesābın cürmümüñ ğamı
4. Ḥudānıñ rahmet-i ğufrānına
çünkü ḥesāb olmaz

hevā-pervāz ol:***hevā-pervāz ol:-***

G: 44 Mısra: 4

*Havalanıp uçmak, hevesinin
peşinde olmak.*

3. Sāye şalsa şu^cle-i çeşm-i
ġazāliñ ḥāṭıra
4. Selsebīl-i ḥāme-i fikrim
hevā-pervāz olur

hevā-yı ‘aşk:***hevā-yı ‘aşk:-***

G: 139 Mısra: 3

Aşk arzusu.

3. Çeşm-i şem^c-efrūzuna
düşdüñ hevā-yı ‘aşk ile
4. Yandıñ ey pervāne-dil var
tütüiyā-yı dāde ol

hevā-yı ‘aşk:-

G: 18 Mısra: 3

Aşk arzusu.

3. Bilmez miyem ki ‘ākıbet bu
hevā-yı ‘aşkla
4. Kūyuñda bir ğün yıkılıp
olam türāb-ı leb

hevā-yı ‘aşk:-

G: 67 Mısra: 13

Aşk arzusu.

13. Hevā-yı ‘aşk ne bilsin riyā-
perest ḥ^yāce
14. Şafā-yı nefis ile dersinde ekl
ü nān okunur

hevā-yı ‘aşk:-

Kt: 11 Mısra: 4

Aşk arzusu.

3. Silk-i vedād ile nuşha-i
naşşıñ etdim bāz-bend
4. Oldum hevā-yı ‘aşkıñ ile
şeyḥ-i Şāh-ı Naşşibend

hevā-yı āteş-i hicrān:***hevā-yı āteş-i hicrān:-***

G: 158 Mısra: 7

Ayrılık ateşinin arzusu.

7. Ney gibi düşdüm hevā-yı
āteş-i hicrānına
8. Var kemānım bendesin
bezminde dem-sāz eylesin

hevā-yı ğayrı:***hevā-yı ğayrı:-***

G: 63 Mısra: 2

Başka arzu.

1. Çeşm-i eşk-i ḥūn-feşānım
pāyiñe ṭapudadır
2. Devletiñde dil hevā-yı
ġayrıdan āsūdedir

hevā-yı ğöñül:

hevā-yı göñül:-

G: 161 Mısra: 11
Gönlün aşkı.

11. İltifāt etse mürüvvetle
hevā-yı göñlüme
12. Öğrenirdi ol zamān ecr-i
eṭibbā n'idügin

hevā-yı hüsn:***hevā-yı hüsn:-***

G: 162 Mısra: 2
*(Sevgilinin) güzelliğinin
arzusu.*

1. Ğubār-ı pāyiñe düşüp türāb
olup giderin
2. Hevā-yı hüsn ile āhir ḥarāb
olup giderin

hevā-yı ʿıyş u nüş id:***hevā-yı ʿıyş u nüş id:-***

G: 39 Mısra: 11
*Yeme içme, eğlenmeye
heveslenmek.*

11. Güzel sever hevā-yı ʿıyş u
nüş ider derler
12. Şafāsı andadır ki daḥi beş
beter diyeler

hevā-yı ʿıyş u nüş it:***hevā-yı ʿıyş u nüş it:-***

G: 39 Mısra: 11
*Yeme içme, eğlenmeye
heveslenmek.*

11. Güzel sever hevā-yı ʿıyş u
nüş ider derler
12. Şafāsı andadır ki daḥi beş
beter diyeler

hevā-yı kākül-i dildār:***hevā-yı kākül-i dildār:-***

G: 43 Mısra: 6
Sevgilinin kākülünün arzusu.

5. Etme dūr-endiş vaşlıñdan
ırāğ oldum diye
6. Çünkü göñlüñde hevā-yı
kākül-i dildārdır

hevā-yı ruḥ:***hevā-yı ruḥ:-***

G: 35 Mısra: 4
(Sevgilinin) yüzünün arzusu.

3. Şanma kara giyirir gece ile
ʿāşıkıñ
4. Dilde hevā-yı ruḥun şuʿle-i
meh-i nābdır

hevā-yı şāʿika-i dīde-i şerāre-feşān:***hevā-yı şāʿika-i dīde-i şerāre-feşān:***

-
G: 94 Mısra: 5
*Kıvılcım saçan gözün
yıldırımının arzusu.*

5. Hevā-yı şāʿika-i dīde-i
şerāre-feşān
6. Ki mülk-i pādişāh-ı
ḥusrevāna āteş urur

hevā-yı vaşl:

hevā-yı vaşl:-

G: 40 Mısra: 13

*Kavuşma arzusu.*13. Dil hevā-yı vaşl ile düşdü
ğubār-ı pāyiñe14. Hākden ref^c-i dil etmek
şöhret-i şāniñdadır**hevā-yı vaşl-ı yār:*****hevā-yı vaşl-ı yār:-***

G: 107 Mısra: 19

*Sevgiliye kavuşma arzusu.*19. Kālbiñ içre olmasa Şeyhī
hevā-yı vaşl-ı yār20. Naşş olur muydu şınık
dillerdeki taşvīrimiz**hevā-yı yār:*****hevā-yı yār:-***

G: 5 Mısra: 3

*Sevgiliyi arzulamak.*3. Sübhā ber-dest dil hevā-yı
yārdan dūr olsun4. Pāsbān-ı şıdk ol vuşlat naşīb
olsun saña**hevā-yı zülf:*****hevā-yı zülf:-***

G: 128 Mısra: 1

*(Sevgilinin) saçının arzusu.*1. Hevā-yı zülfüñ eder metn-i
hüsñüñü taşnīf2. Hevā-yı zülfüñü gönül kaçan
ede tavşīf***hevā-yı zülf:-***

G: 128 Mısra: 2

*(Sevgilinin) saçının arzusu.*1. Hevā-yı zülfüñ eder metn-i
hüsñüñü taşnīf2. Hevā-yı zülfüñü gönül kaçan
ede tavşīf***hevā-yı zülf:-***

G: 153 Mısra: 31

*(Sevgilinin) saçının arzusu.*31. Düş olan bir kez hevā-yı
zülfüne32. Gün-be-gündeyin nighbān
eylesin**heves et:*****heves et:-***

G: 114 Mısra: 1

*Meyletmek, heveslenmek.*1. Ey gönül bülbül-veş
etmeyelim zāra heves2. Edelim ‘aşk ile pervāne gibi
yāra heves***heves et:-***

G: 114 Mısra: 16

*Meyletmek, heveslenmek.*15. Şeyhiyā zülf-i perīşānı gibi
‘aşıklar16. Etdiler ‘aşk ile her birisi bir
kāra heves

heves et:-

G: 114 Mısra: 2

Meyletmek, heveslenmek.

1. Ey gönül bülbül-veş
etmeyelim zāra heves
2. Edelim ‘aşk ile pervāne gibi
yāra heves

heves et:-

G: 114 Mısra: 4

Meyletmek, heveslenmek.

3. Hakk deyip Hakk işidip Hakk
görelim halkı kamu
4. Ede biz daği bu derd ile ber-
dāra heves

heves et:-

G: 114 Mısra: 6

Meyletmek, heveslenmek.

5. Gece rü'yāda görüp bir
güzeliñ şevketini
6. Mest olaldan ederim ol dem-
i hüşyāra heves

heves eyle:**heves eyle:-**

G: 114 Mısra: 10

Meyletmek, heveslenmek.

9. ‘Aşk bir āteş-i sūzān idigiñ
bildi gönül
10. Bu ‘acebdir yine eyler
bilerek yāra heves

heves eyle:-

G: 114 Mısra: 12

Meyletmek, heveslenmek.

11. Yā otur Hakk ile ol hılvat
der-encümen et
12. Yā çekil zāviyeñe eyleme
bāzāra heves

heves eyle:-

G: 114 Mısra: 14

Meyletmek, heveslenmek.

13. Bi'l-heves olma şağın bir
meyñ āvāresi ol
14. Boşlama yār etegin eyleme
āgyāra heves

hıdmet et:**hıdmet et:-**

G: 8 Mısra: 15

Hizmet etmek.

15. Der-i fazlında ne hıdmet
ede ben gibi fakīr
16. İş odur mazhar-ı luţfuñ ola
bay u gedā

hıdmet eyle:**hıdmet eyle:-**

Mt: 13 Mısra: 1

Hizmet etmek.

1. Dergehinde rüz u şeb
hıdmetler eyle bā-hulūş
2. Vuşlata ikdām kıl ihmāl
getirmez bu hıuş

hıfz et:

hıfz et:

G: 23 Mısra: 9

Korumak.

9. At önden şeh-süvārım ğayrı

hıfz et hüsünü

10. Şāh önüñ doldur piyāde

‘asker ile dāne at

hışm et:**hışm et:**

G: 74 Mısra: 9

*Öfkelenmek.*9. Hışm edip sürse beni cevr ile
dergāhından10. Ser-i tācım yine şāhım yine
sultānımdır**hızāne-i in‘ām:****hızāne-i in‘ām:**

G: 86 Mısra: 15

Lütuf hazinesi.

15. Sücūd-ı dehşet-i eşnām

hızāne-i in‘ām

16. Şu‘ā‘-i şem‘-i hidāyet

muḳarrib ü ebrār

hicāb eyle:**hicāb eyle:**

G: 116 Mısra: 7

Perdelemek, engellemek.

7. Bu tedbīrāt-ı zihniyye hicāb

eyle ki sālīkdir

8. Boyanan reng-i ‘aşḳa ‘aḳl u

fikr ü yārı neylermiş

hicāb eyle:

G: 70 Mısra: 11

Utanmak.

11. Olmayan āşüfte zülfünden

hicāb eyler şehā

12. Mū-be-mū kākülleriñden

şöhret ile şān aḳar

hicāb ol:**hicāb ol:**

G: 77 Mısra: 7

*Örtmek.*7. Şem‘a-i dīdāra ğīsūlar hicāb
olmuş demem8. Bilirem ḥār-ı siyeh-rūdan
gül-i ḥandān aḳar**hicrān-ı ğam:****hicrān-ı ğam:**

G: 103 Mısra: 7

*Ayrılık acısı.*7. Āteş-i derd-i muḥabbet bir
yana hicrān-ı ğam8. Hey nice devrān ede hicrin
belāsı etdi pīr**hicr-i bahār-ı dil-rübā:****hicr-i bahār-ı dil-rübā:**

G: 11 Mısra: 2

Sevgilinin baharının gidişi.

1. Āteş-i hüzn ü ḥazānım arzı

etdim kabkara
2. Kapladı her yanımız hicr-i
bahār-ı dil-rübā

hicr-i cām-ı telh:

hicr-i cām-ı telh:-

Kt: 10 Mısra: 1
Ayrılığın acı kadehi.

1. Şunma sākī vaşl eyyāmında
hicr-i cām-ı telh
2. Sehv kılmış kim demiş bir
zevkdir ālām-ı telh

hidāyet et:

hidāyet et:-

G: 111 Mısra: 1
Doğru yolu göstermek.

1. Bize de şāhib-i himmet
hidāyet etse biriz
2. Peyām-ı dil-ber-i nāzı
hikāyet etse biriz

hikāyet et:

hikāyet et:-

G: 111 Mısra: 2
Anlatmak.

1. Bize de şāhib-i himmet
hidāyet etse biriz
2. Peyām-ı dil-ber-i nāzı
hikāyet etse biriz

hil'at-i Ādem:

hil'at-i Ādem:-

G: 3 Mısra: 7
Hız. Ādem'in giydiği kulluk

giysisi.

7. Hil'at-i Ādemden oldu
evvel-i ebced zuhūr
8. Yine ol şūret ile bulmak
‘aceb mi intihā

hil'at-i ekvān-ı elvānī:

hil'at-i ekvān-ı elvānī:-

G: 2 Mısra: 11
Rengârenk varlıkların giysisi.

11. Hüve'z-zāhir büründü
hil'at-i ekvān-ı elvānī
12. Anıñçün oldu bu keşret
yüzünde baħr ü ber peydā

hil'at-i elvān-ı evhām:

hil'at-i elvān-ı evhām:-

G: 115 Mısra: 7
Kuşkuların rengârenk kaftanı.

7. Egerçi ten bürünmüş hil'at-i
elvān-ı evhāmı
8. Göñül bāzār-ı ecsād
olmadan ‘aşk ile hû almış

hilkat-i ebu'l-beşer:

hilkat-i ebu'l-beşer:-

G: 86 Mısra: 3
Hız. Ādem'in yaratılışı.

3. Hafā bu hilkat-i ebu'l-
beşerle oldu ‘ıyān
4. Hitām-ı sırr-ı zuhūr-ı Hüdā
şeh-i muhtār

himmət et:

himmet et:-

G: 46 Mısra: 17

Yardımda bulunmak.

17. Himmet edeli p̄irim ol şāh

Şeyh̄i-i şāmı

18. ‘Aşk ile bu güftārim şi‘r-i
hüsün olmuşdur**himmet-i ‘ālī ol:*****himmet-i ‘ālī ol:-***

G: 111 Mısra: 5

*Yüce yardım erişmek.*5. Hele bir himmet-i ‘ālī olup
yıkılsa vücūd6. ‘Aceb mi ehl-i fenādan
sirāyet etse biriz**himmet-i iksīr:*****himmet-i iksīr:-***

G: 107 Mısra: 12

*Evlīya nazarının yardımı.*11. Tās-ı gerdūnu kızıl altın
eder bī-reyb ü şek12. Hāḫḫ erenler devletinde
himmet-i iksīrimiz**himmet-i merdān:*****himmet-i merdān:-***

G: 23 Mısra: 2

*Mertlerin manevi yardımı.*1. Fāris-i mısr-ı ḫayāl-i ṭāb^c sür
meydāna at2. Ḳanda ‘azm etsek umūruñ
himmet-i merdāna at***himmet-i merdān:-***

G: 27 Mısra: 18

*Mertlerin manevi yardımı.*17. Tekye-i rindānedir
meyhāne-i mest-i elest18. Mey muḫabbet sāḫi mürşid
himmet-i merdān ḳadeḫ**himmet-i p̄ir-i muḡān:*****himmet-i p̄ir-i muḡān:-***

G: 145 Mısra: 5

*Mürşidin yardımı.*5. Hemīşe himmet-i p̄ir-i
muḡān ola p̄işem6. Semā^c-ı ḫüsne girince
babalanıp durdum**hisār et:*****hisār et:-***

G: 76 Mısra: 5

*Kale yapmak.*5. ‘Aḫlı derbend fikri burc
vehmiñ hisār etmez iseñ6. Aşk ḫākim şevḳ ḡālib
menziliñ bālā olur**ḫitāb eyle:*****ḫitāb eyle:-***

G: 66 Mısra: 4

*Hitap etmek, söylemek,
konuşmak.*

3. Ğubār-ı reh-güzārında ne deñli ħāk-şār olsam
4. Şafā eyler yine her bir görüşde bir ħiṭāb eyler

ħitām-ı sırr-ı zuhūr-ı Ħudā:

ħitām-ı sırr-ı zuhūr-ı Ħudā:-

G: 86 Mısra: 4
Allah'ın varlık suretinde görünmesi sırrının sonuncusu.

3. Ħafā bu ħilkat-i ebu'l-beşerle oldu ʿıyān
4. Ħitām-ı sırr-ı zuhūr-ı Ħudā şeh-i muḥtār

ħod-bīn et:

ħod-bīn et:-

G: 133 Mısra: 3
*Bencilleştirme,
kibirlendirmek.*

3. Küntü kenz āyīnesi ħod-bīn edince ʿālemi
4. Bozdu bir yüzden daħi ʿuṣṣāk-ı zārīñ sūlarıñ

ħod-bīn ol:

ħod-bīn ol:-

G: 60 Mısra: 12
Kibirli olmak.

11. Zāhidi gör cehl ile ħālāt-ı aşkı nefy eder
12. Allāh Allāh ekseri bu milletiñ ħod-bīn olur

hoş gel:

hoş gel:-

G: 102 Mısra: 1
Memnun etmek.

1. ʿĀleme luṭf u ʿaṭāsı hoş gelir
2. ʿĀşıka derd ü belāsı hoş gelir

hoş gel:-

G: 102 Mısra: 10
İyi bir etki yaratmak.

9. Ğoncalarla şalınur serv-i semīn
10. Serve gülzārīñ havāsı hoş gelir

hoş gel:-

G: 102 Mısra: 12
İyi gelmek, hoşla gitmek.

11. Gözüm açdı ħāk-i rāh-ı küy-ı yār
12. Gerd-i cānān tütüyāsı hoş gelir

hoş gel:-

G: 102 Mısra: 14
Hoş görünmek.

13. Dün demiş Şeyḫī beni ifşā eder
14. Mübtelāya iftirāsı hoş gelir

hoş gel:-

G: 102 Mısra: 2
Güzel görünmek.

1. ʿĀleme luṭf u ʿaṭāsı hoş gelir
2. ʿĀşıka derd ü belāsı hoş gelir

hoş gel:-

G: 102 Mısra: 4

*Hoş görülmek.*3. Hüsünüñ vaşfında sehv
etmese ger4. Şehlere abdāl hatāsı hoş
gelir***hoş gel:-***

G: 102 Mısra: 6

*Hoşa gitmek, yeğ olmak.*5. Fāriğ ü āzāde olmağdan
göñül

6. Hüb-rūlar ibtilāsı hoş gelir

hoş gel:-

G: 102 Mısra: 8

*Hoş görülmek.*7. Ağladıkça cevr-i yār olur
füzūn8. Āşıkñ beñzer bekāsı hoş
gelir**hoşça gör:*****hoşça gör:-***

G: 48 Mısra: 7

*Hoşgörü ile karşılamak.*7. Ola göñül sevdiğim
bendeleriñ hoşça gör8. Göñlü şınık bī-kese hurde-i
kerem dāğdır**hoş-hāl ol:*****hoş-hāl ol:-***

G: 170 Mısra: 3

*Mesut, bahtiyar olmak.*3. Begim ellerle hoş-hāl
olduğñ duydum dehānıñdan4. Dikilmez halkıñ ağzı fāş
olursun bir gün eldir bu**hoş-hüy-ı neşāt ol:*****hoş-hüy-ı neşāt ol:-***

G: 124 Mısra: 2

*Sevinçle güzel huylu olmak.*1. Āşıkā gülzār-ı vechiñden
gelir büy-ı neşāt2. Olmasın mı Āşıkñ Āşıkñla
hoş-hüy-ı neşāt**hū çek:*****hū çek:-***

Ş: 1 Mısra: 17

*Devamlı olarak Allah'ın ismini
zikretmek.*17. Dilim baħr-i hüviyyetden
çeker Hū18. Göñül Şeyhī talebkārı küllī
bu**hubb-i sevād:*****hubb-i sevād:-***

K: 11 Mısra: 88

*Kara sevda.*87. Ne gözükmüş felek erbāb-ı
Āşka añlaşılmaz hiç88. Meger hubb-i sevādan hıfz
için konmuş nigeħbānı

ḥubb-i vatan:***ḥubb-i vatan:-***

G: 54 Mısra: 1

Vatan sevgisi.

1. Haber ḥubb-i vaṭandan ehl-i gurbet mübtelâdan şor
2. Şafâsın gurbetiñ var sâkin-i şehr-i belâdan şor

ḥubbu'l-vaṭan ol:***ḥubbu'l-vaṭan ol:-***

G: 46 Mısra: 4

Vatan (ahiret) sevgisine dönüşmek.

3. Cân mürği aşlın özler gözler reh-i cānânı
4. Arzū-yı innallāhe ḥubbu'l-vaṭan olmuşdur

ḥüb-ı ruḥsâr:***ḥüb-ı ruḥsâr:-***

G: 59 Mısra: 5

(Sevgilinin) yüzünün güzelliği.

5. Ḥüb-ı ruḥsâra nazar Ka'be tavâf etmektir
6. Bezm-i rindânedede hiç zühd ü takvâ ne durur

ḥulûş-ı dil:***ḥulûş-ı dil:-***

Kt: 20 Mısra: 4

Temiz gönül.

3. Beni pâ-beste eden ṭâli'-i

naḥs-ı gerdün

4. Yoḥsa ez-ğayr ḥulûş-ı dilde ğaraż var ne 'ivaż

ḥumḥâne-i gönül:***ḥumḥâne-i gönül:-***

Mş.: 1 Mısra: 19

Gönül meyhanesi.

19. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-i gönülüm mu'arrâdır
20. Dimâğım tâc u taḥt-ı salṭanattan hep müberrâdır

ḥumḥâne-i gönül:-

Mş.: 1 Mısra: 29

Gönül meyhanesi.

29. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-i gönülüm mu'arrâdır
30. Dimâğım tâc u taḥt-ı salṭanattan hep müberrâdır

ḥumḥâne-i gönül:-

Mş.: 1 Mısra: 39

Gönül meyhanesi.

39. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-i gönülüm mu'arrâdır
40. Dimâğım tâc u taḥt-ı salṭanattan hep müberrâdır

ḥumḥâne-i gönül:-

Mş.: 1 Mısra: 9

Gönül meyhanesi.

9. Ḥayâl-i ğayrıdan ḥumḥâne-i gönülüm mu'arrâdır

10. Dimāgım t̄ac u taht-ı
saltanattan hep müberrādır

h̄un ol:

h̄un ol: -

G: 52 Mısra: 16
Kanamak.

15. Şeyh̄ī-i dil-beste-zülfüñ
s̄inesi

16. Ārzū-yı vaşlıñ ile h̄un olur

h̄un-āb-ı eşk:

h̄un-āb-ı eşk: -

G: 45 Mısra: 3
(Āşığın) kanlı gözyaşı.

3. ‘Aceb h̄un-āb-ı eşkim
kūyuna varmaz ulaşmaz mı

4. Dedim dedi sirişkiñ şübhesiz
vuşlat nişānidır

h̄un-āb-ı ğam:

h̄un-āb-ı ğam: -

G: 103 Mısra: 9
Acının kanlı yaşı.

9. Hem-niş̄inim rüz u şeb h̄un-
āb-ı ğamdır s̄inede

10. Zahmına dermān derdin
Şeyh̄īye ‘aşkıñ zah̄ir

h̄un-ālūd eyle:

h̄un-ālūd eyle: -

G: 132 Mısra: 8
Kana bulamak.

7. Hasretiñle geceler tā şubha

dek

8. Çeşm-i eşkim h̄un-ālūd
eylediñ

h̄un-ı sirişk:

h̄un-ı sirişk: -

G: 121 Mısra: 10
Kanlı gözyaşı

9. Mālik-i mühr-i Süleymān
olmadıñsa Şeyh̄iyā

10. Parmağıñ h̄un-ı sirişk et
nāme-i merhūna baş

h̄un-rīz-i ‘ālem:

h̄un-rīz-i ‘ālem: -

G: 161 Mısra: 8
Ālemin kan dökücüsü.

7. Çeşm-i h̄un-efşānımı döksün
ğubār-ı pāyine

8. Görsün ol h̄un-rīz-i ‘ālem
mevc-i deryā n’idügin

h̄urān-ı kuşūr:

h̄urān-ı kuşūr: -

G: 78 Mısra: 7
Cennet köşklerindeki huriler.

7. Vaşf eyleme ferdāda h̄urān-ı
kuşūru

8. Her ān o bütüñ sāye-i zülfi
İremimdir

hurde ol:

hurde ol: -

G: 35 Mısra: 10
Kırıntı, çöp olmak.

9. Doğrusu bu ṭab^c-ı pāk
mevhibe-i bī-zevāl
10. Olmağa ḥurdesin Şeyḥī
deme şābdır

ḥurde-i kerem:

ḥurde-i kerem:-

G: 48 Mısra: 8

İyilik kırıntısı.

7. Ola göñül sevdiğim
bendeleriñ hoşça gör
8. Göñlü şınık bī-kese ḥurde-i
kerem dāğdır

ḥūri ḡilmān eyle:

ḥūri ḡilmān eyle:-

K: 10 Mısra: 16

*Huri, gençler olarak
nitelendirmek.*

15. Çünkü rūḥāniyyetiñ cennet
ü cismidir ṭamu
16. Ḥāṭır-ı Ḥaḳḳānī dilde ḥūri
vü ḡilmān eylemiş

ḥūrşīd-i cihān:

ḥūrşīd-i cihān:-

Thm: 4 Mısra: 1

Âlemin güneşi.

1. Doğdu ḥūrşīd-i cihān ‘aşıka
rū’yet demidir
2. Bir oğul doğdu yine bezm-i
sa‘ādet demidir

ḥurşīd-i mühr-i ṭal‘at:

ḥurşīd-i mühr-i ṭal‘at:-

G: 92 Mısra: 5

*Güzel yüzün mührü olan
güneş.*

5. Gökde ararken meger
ḥurşīd-i mühr-i ṭal‘atı
6. Yerde germiyetli ‘aḳs-i tāb
ile temmüzu var

ḥurşīd-i ṭāb-ı ṭal‘at:

ḥurşīd-i ṭāb-ı ṭal‘at:-

G: 144 Mısra: 5

*Güzel yüzün parıltısı olan
güneş.*

5. Ruḥlarıñ maḥv eyledi
ḥurşīd-i ṭāb-ı ṭal‘atın
6. Āteş oldu germ olup
bezminde pendimden benim

hurūf-ı ism-i Celāl:

hurūf-ı ism-i Celāl:-

G: 56 Mısra: 13

Allah'ın Celāl isminin harfleri.

13. Ta‘rīf-i mīm-i
Muḥammeddir ḥurūf-ı ism-i
Celāl
14. Hās-ı hüviyyet olunca elif
lām mīm olur

husrev-i sālār-ı rif‘at:

husrev-i sālār-ı rif‘at:-

G: 179 Mısra: 11

Yüceliğin başı olan padişah.

11. Vaḥdet-serāniñ ḥusrev-i
sālār-ı rif'at peşrevi
12. Aḳvā-yı mecma'ı'l-ḳavī şad
ber-zebān şallū 'alā

ḥuzūz-ı müştehiyyāt:

ḥuzūz-ı müştehiyyāt:-

G: 2 Mısra: 17
Arzulanan zevkler.

17. Ḥuzūz-ı müştehiyyātın
kemāliyle eder icrā
18. Lezzet-i 'ilmi 'arz olduḳda
eyler nev ḥazer peydā

hücüm et:

hücüm et:-

G: 10 Mısra: 3
Saldırmak.

3. Cünd-i ser-i zülfün eger etse
ne deñli hücüm
4. Vaşl-ı ḥayāl-i ruḥ-ı leb burc-
ı bedendir baña

ḥükm-i 'ālem:

ḥükm-i 'ālem:-

G: 63 Mısra: 8
Kâinatın hakimiyeti.

7. Ḳuṭb-i 'ālem olduḡuñ bildim
bu ḥüsn ü ān ile
8. Lîk bildim ḥükm-i 'ālem
zülf-i 'anber-büdadır

ḥükm-i şerāyi':

ḥükm-i şerāyi':-

G: 86 Mısra: 12

Şeriatların buyruḡu.

11. Esās-ı şer' Muhammed
ḥaḳıḳat Aḥmed
12. Basit ḥükm-i şerāyi'
mürāfi'-i miḳdār

hümā-yı 'aşk:

hümā-yı 'aşk:-

G: 145 Mısra: 2
Aşk Hüma'sı, aşkın talih kuşu.

1. Göñül ḥayāl-i ruḥuñla
şafālanıp durdum
2. Hümā-yı 'aşka düşelden
hevālanıp durdum

hüner-mendān-ı dehr:

hüner-mendān-ı dehr:-

K: 11 Mısra: 20
Dünyanın marifetlileri.

19. Yazıldı şanmasın ceffe'l-
ḳalemdir ba'de-zīn eş'ār
20. Hüner-mendān-ı dehriñ
serābdan çıḳdı bir suḡandānı

ḥüsn ü ān:

ḥüsn ü ān:-

G: 63 Mısra: 7
Güzellik.

7. Ḳuṭb-i 'ālem olduḡuñ bildim
bu ḥüsn ü ān ile
8. Lîk bildim ḥükm-i 'ālem
zülf-i 'anber-büdadır

ḥüsn-i cemāl:

ḥüsn-i cemāl:-

G: 38 Mısra: 2

(Sevgilinin) yüzünün güzelliği.

1. Temevvüc eyleyen baḥr-i vücūd içre kemālîndir
2. Dil-i ‘uşşākı yağmā eyleyen ḥüsn-i cemālîndir

ḥüsn-i cemāl:-

G: 9 Mısra: 1

(Sevgilinin) yüzünün güzelliği.

1. Cennet-i Me’vā degil ḥüsn-i cemālîndir baña
2. Mañşıb u ‘izz ü şeref ancak kemālîndir baña

ḥüsn-i dil-ārā:***ḥüsn-i dil-ārā:-***

G: 123 Mısra: 1

Sevgilinin güzelliği.

1. Dil uğurlamağdurur ḥüsn-i dil-ārādan ğaraż
2. Varlığıñ maḥv eylemekdir zühd ü taḳvādan ğaraż

ḥüsn-i dil-rübā:***ḥüsn-i dil-rübā:-***

G: 153 Mısra: 27

Güzel sevgili.

27. Eylesün bāzārı ḥüsn-i dil-rübā
28. Göñlünü ol gevhere kân eylesin

ḥüsn-i dünyā:***ḥüsn-i dünyā:-***

G: 72 Mısra: 8

Dünyanın güzelliği.

7. Ḥande-i cānāna olma dil-firīb
8. Bī-bekādır ḥüsn-i dünyā el-ḥazer

ḥüsn-i enbiyā:***ḥüsn-i enbiyā:-***

K: 9 Mısra: 18

Peygamberlerin güzelliği.

17. İki ma’nādır şerī’atle ḥaḳīḳat zāhiren
18. Biri ḥüsn-i enbiyādır biri vech-i Zü’l-Celāl

ḥüsn-i ḥayāl:***ḥüsn-i ḥayāl:-***

G: 150 Mısra: 5

(Sevgilinin) hayalinin güzelliği.

5. Gözlerimden yaḳalar ḥüsn-i ḥayāli dostlar
6. Yaş çıkartmaz gör nice ḥün-rīzdürür yārim benim

ḥüsn-i ḥulḳ-ı cennet:***ḥüsn-i ḥulḳ-ı cennet:-***

G: 79 Mısra: 12

Cennet tabiatının güzelliği.

11. Hep erenler nakde
kılmışlar du‘ā-yı şāh-ı men
12. Hüsn-i hülķ-ı cenneti
ferdāya yā şalmaķ nedir

hüsn-i istiġnā:

hüsn-i istiġnā: -

Kt: 33 Mısra: 2

Gönül tokluġunun güzelliġi.

1. Sürdü baħr-i ‘ālem-i
tecrīdden keşti beni
2. Dün-ı dükkān hüsn-i
istiġnāda berber tāzesi

hüsn-i metā‘:

hüsn-i metā‘: -

G: 126 Mısra: 4

Güzellik sermayesi.

3. Vechiñiñ āşüfte vü dil-
bestesiyim ben daħi
4. Hıçe şatdı varlıġıñ ‘uşşāķıñ
ol hüsn-i metā‘

hüsn-i mey-i nāb:

hüsn-i mey-i nāb: -

G: 36 Mısra: 2

Saf şarabın güzelliġi.

1. Mürde demek zāhide mest-i
mey-i h‘ābdır
2. Kim sebab-i maġfired hüsn-i
mey-i nābdır

hüsn-i tal‘at:

hüsn-i tal‘at: -

K: 11 Mısra: 68

Yüz güzelliġi.

67. Şaķın zülf-i nigāra ey şabā
ref‘-i ġubār etme
68. Bahār-ı bezme hüsn-i
tal‘atıñ nevrüz-ı sulţānı

hüsn-i yār:

hüsn-i yār: -

G: 18 Mısra: 11

Sevgilinin güzelliġi.

11. Terk eyler idiñ şavm u
şalātı hüsn-i yār ile
12. Bilsen efendi ne rütbe
yücedir şevāb-ı leb

hüsn-i yār: -

G: 49 Mısra: 10

Sevgilinin güzelliġi.

9. Korkutmasın düzāħla zāhid
ki biz rindānız
10. İmān u ikrārım Şeyħi hüsn-
i yār olmuşdur

hüsn-i zībā:

hüsn-i zībā: -

G: 100 Mısra: 20

Gösterişli güzellik.

19. Kitāb-ı fenn-i ‘aşķa Şeyħiyā
ser-defter olmuşsun
20. Onuñçün sīnen içre
Naķşibendī hüsn-i zībādır

-I-

ıraġ et:

ırağ et:-

G: 115 Mısra: 23
Uzaklaştırmak.

23. İrağ etme kapuñdan ben
faķır ü derd-mendiñ kim

24. Bu bñstān-ı muħabbetden
o da ħālince bñ almış

ırağ eyle:***ırağ eyle:-***

K: 11 Mısra: 61
Uzaklaştırmak.

61. Viřāl-i bāğ-ı ħüsnñnden
beni baħtım ırağ eyler

62. Meger tezhīb-i aħlāk
eylemekse tālī'ıñ řānı

ırāğ ol:***ırağ ol:-***

G: 127 Mısra: 8
Uzaklaşmak.

7. Eşiginde gerçi biz rind-i
faķırız zāhidā

8. Bāb-ı vaşlından bizi zānn
eyleme olmuş ırağ

ırağ ol:-

G: 33 Mısra: 5
Uzaklaşmak.

5. Baħr-i luťfundan ırağ
olmam lebinden ayrılıp

6. Var ümīdim ki ħayāl-i ħaťt-ı
çenber eglenir

ırāğ ol:-

G: 43 Mısra: 5
Uzaklaşmak.

5. Etme dūr-endīř vařlıñdan
ırāğ oldum diye

6. Çünki gönlñnde hevā-yı
kākül-i dildārdır

ırāğ ol:-

G: 43 Mısra: 9
Uzaklaşmak.

9. Ĥavz-ı la'liñden ırāğ oldum
ğam evķātı hele

10. Ol ħayātı řeyĥiyā 'add
eylemem bī-kārdır

ırāğ ol:-

G: 73 Mısra: 14
Uzaklaşmak.

13. 'Ār eder zāhid-i ħar
ħüsnñne bend olmağdan

14. Der-i ħüsnñnden ırāğ olma
benim 'ārımdır

ırağ ol:-

G: 76 Mısra: 19
Uzaklaşmak.

19. Bunlar ırağ olduğu ādem
olur Ĥaķķa yakın

20. Bunlar onlardır ki ķatre
olmadan deryā olur

'ırķ-ı tāhir:***'ırķ-ı tāhir:-***

G: 104 Mısra: 20

Temiz nesil.

19. Mu‘arrāyız ḥayāl-i zerḳ-ı
tezvīr-i ta‘ayyüşden
20. Kāmumuz ‘ırḳ-ı ṭāhir
dūdmān-ı Nakşibendiz biz

ıtmā‘ et:

ıtmā‘ et:-

G: 95 Mısra: 7
*İsteklendirmek,
hırslandırmak.*

7. Gözüm kaldı lebiñde
ruḥlarıñ ıtmā‘ eder göñlüm
8. Beni söyletme zīrā her
sözüm ālāma ḳalmışdır

‘ıyān ol:

‘ıyān ol:-

G: 119 Mısra: 1
Açılmak, meydana çıkmak.

1. Çıkarılmış ruḥlarıñ taşvīrini
güller ‘ıyān olmuş
2. Ğazālīñ naḳşıñ almış bŷy-ı
nergis dāde-bān olmuş

‘ıyān ol:-

G: 86 Mısra: 3
Açılmak, meydana çıkmak.

3. Ḥafā bu ḥilḳat-i ebu’l-
beşerle oldu ‘ıyān
4. Ḥitām-ı sırr-ı zuhūr-ı Ḥudā
şeh-i muḥtār

‘ıyd ol:

‘ıyd ol:-

G: 142 Mısra: 16
Bayram olmak.

15. Bir elim çü kān-ı cānda bir
elimde ṭop-ı ser
16. ‘ıyd olursa benliğimden
ğayrı ḳurbān istemem

‘ıyd ol:-

G: 42 Mısra: 2
Bayram olmak.

1. Bāğ-ı sīnemde benim bir
gece güller açılır
2. ‘ıyd olup pāyını bŷ etmede
diller açılır

‘ıyd ol:-

G: 44 Mısra: 11
Bayram olmak.

11. Peyk-i vuşlat ‘ıyd olunca
ğamr iderse bŷsesin
12. Naḳd-i ‘ömrüm müjde-gān-ı
ğamze-i ğammāz olur

‘ıyd-ı vaşl:

‘ıyd-ı vaşl:-

G: 131 Mısra: 8
Kavuşma bayramı.

7. Dökme eşkim yerlere
ağlatma ey ḳadr-i şinās
8. Çeşm-i eşkim ‘ıyd-ı vaşlıñda
gül-āb etmek gerek

‘ıyş et:

‘ıyş et:-

G: 91 Mısra: 11

Yiyip içme, eğlenme.

11. Gel mey-gegede hem-ser olup ‘ıyş edelim biz

12. Vā‘iz bizi ta‘n eyler ise rif‘atimizdir

‘ıyş u nūş eyle:***‘ıyş u nūş eyle:-***

G: 47 Mısra: 5

Yiyip içmek, eğlenmek.

5. Çekme şikintı gönül eyle bugün ‘ıyş u nūş

6. Kayd-ı behişt ü düzah ehl-i dile bāğdır

ızlāl eyle:***ızlāl eyle:-***

G: 19 Mısra: 15

Doğru yoldan çıkarmak.

15. Ehl-i da‘vādan olup eyleme halkı ızlāl

16. Yokluk ‘ālemlerine seyr-i fenāfillāh et

ıztırāb et:***ıztırāb et:-***

G: 146 Mısra: 5

Titreşmek.

5. Sīnem üzre tāb-ı ‘aşkıñ ıztırāb etmekde līk

6. Peyk-i vuşlatdır havāş-ı sūz-ı āhımdan benim

ıztırāb et:-

G: 177 Mısra: 4

Titreşmek.

3. ‘Arızıñdan la‘l-i nābıñ gösterir ‘uşşākıña

4. ‘Aks-i tābıñ ıztırāb etmekdedir cām üstüne

-i-**i‘ānet et:*****i‘ānet et:-***

G: 111 Mısra: 8

Yardım etmek.

7. Bu nefsi serkeş ile ma‘reke günü dil-dār

8. Temevvüc etse baħr-i dil i‘ānet etse biriz

‘ibāret ol:***‘ibāret ol:-***

K: 9 Mısra: 15

(Bir şey)den oluşmak, meydana gelmek.

15. İki ‘ālemden ‘ibāret oldu dünyā vü āħret

16. Gerçi çok tafşīli var biri hayal biri fāl

ibrām eyle:***ibrām eyle:-***

G: 53 Mısra: 5

Biktiracak kadar ısrarcı olmak.

5. Vaşlına şeydālanıp mestāne
ibrām eyleme
6. Bir gül-i terdir hiçābından
ḥafāsın artırır

i'cāb-ı kabā:

i'cāb-ı kabā:-

G: 81 Mısra: 10

Büyük şaşkınlık.

9. Söyle jengār-ı küdürāt-ı
nuḳūşı cānā
10. Dilde müşbet olan i'cāb-ı
kabā mı getirir

iclāl-i devlet:

iclāl-i devlet:-

G: 183 Mısra: 4

Saadetin kudreti.

3. Yıkılmış mest-i ḥüsnüñ
olduğum 'ayb etmesin yārān
4. Bu baht-ı dil-güşā iclāl-i
devletle baña geldi

icrā et:

icrā et:-

G: 2 Mısra: 17

Yapmak, yerine getirmek.

17. Ḥuzūz-ı müştehiyyātın
kemāliyle eder icrā
18. Lezzet-i 'ilmi 'arz olduḡda
eyler nev ḥazer peydā

ifşā et:

ifşā et-

G: 102 Mısra: 13

Açık etmek.

13. Dün demiş Şeyḫī beni ifşā
eder

14. Mübtelāya iftirāsı ḥoş gelir

ifşā eyle:

ifşā eyle:-

G: 8 Mısra: 8

Açık etmek.

7. Olmasam mest-i ḥarābat-ı
leb-i zülf-i nigār
8. Eylemezdim hele ben sırr-ı
nihānım ifşā

ihmāl getirme:

ihmāl getirme:-

Mt: 13 Mısra: 2

*Önem arz eden bir konunun
üstünde durmamak,
ilgilenmemek*

1. Dergehinde rüz u şeb
ḥıdmetler eyle bā-ḥulūş
2. Vuşlata iḡdām kılm ihmāl
getirmez bu ḥusūş

ihsān eyle:

ihsān eyle:-

K: 11 Mısra: 50

Bağışta bulunmak.

49. Cihān cāhından etdi
kend'özüñ şol Yūsuf-ı ezhār

50. Gedāyı baya eyler sāye-i
hüsünüde ihsānı

ihtilāf eyle:

ihtilāf eyle:-

G: 118 Mısra: 3

Anlaşmazlığa düşmek.

3. Ruhlarıında eylemiş erbāb-ı
dikḳat ihtilāf

4. Kimisi gül-berg-i me'vā kimi
‘anber-bū demiş

ihtilāṭ et:

ihtilāṭ et:-

G: 122 Mısra: 11

Karşılaşıp görüşmek.

11. Başını hırkaya çek
münkirle etme ihtilāṭ

12. Şeyhiyā ger ister iseñ
zahm-ı hañçerden ḥalāş

ihtirā^c-ı dervişān ol:

ihtirā^c-ı dervişān ol:-

G: 119 Mısra: 12

Dervişlerin icadı olmak.

11. Eger dervīş-i dergāh-ı
muḥabbetseñ ne ğam yersin

12. Bu esrār-ı ma‘ārif ihtirā^c-ı
dervişān olmuş

ihtiyār-ı cüz’î:

ihtiyār-ı cüz’î:-

G: 112 Mısra: 12

Kişinin kendi iradesi.

11. Destimizde sırr-ı ḳāl küllün
min ‘inda’llāh ile

12. İhtiyār-ı cüz’î gitdi ḳālde
mecebūr olmuşuz

ihyā et:

ihyā et:-

G: 112 Mısra: 6

Diriltmek.

5. Maḥşer-i ‘arz-ı ḥān-ḳāhı
dersimiz meydānıdır

6. Mürde diller etmege ihyāya
biz şūr olmuşuz

ihyā et:-

G: 8 Mısra: 18

Diriltmek.

17. Naḳd-i ‘ömrüm reh-i
vaşlında nişār eyledigim

18. Kereminden umarım
bendesin etsin ihyā

ihyā et:-

Kt: 6 Mısra: 4

Diriltmek.

3. Çeşmini ürkütme peykānın
nişān et sīneme

4. Öldür ihyā etmege āzāde-i
müjgānıñ et

iḥzār et:

iḥzār et:-

G: 86 Mısra: 26

Hazır etmek.

25. Yolunda naḳd-i cān u

başını eder ‘uşşāk
26. Hezār minnet ile ḥāk-i
pāyine iḥzār

ikbāl-i dehr:

ikbāl-i dehr:-

K: 11 Mısra: 101
Dünya saadeti.

101. Sarāy-ı devlet ü iḳbāl-i
dehri n’eylesin ‘āşık
102. Bize lāzım degil yāriñ
yeter cāh-ı zenaḥdānı

ikbāl-i devlet:

ikbāl-i devlet:-

G: 183 Mısra: 7
*Ululuğun, talihin parlak
makamı.*

7. Zihī iḳbāl-i devlet mihr-i
ruḥsārıñ ede teşrīf
8. Yürü sür‘atle istikbāle dil bir
āşinā geldi

ikdām kıl:

ikdām kıl:-

Mt: 13 Mısra: 2
Sabırla gayret göstermek.

1. Dergehinde rüz u şeb
ḥıdmetler eyle bā-ḥulūş
2. Vuşlata iḳdām kıl ihmāl
getirmez bu ḥusūş

ikdām-ı vuşlat eyle:

ikdām-ı vuşlat eyle:-

G: 144 Mısra: 9

Kavuşmada sebat etmek.

9. Gör nice dik başlıyam
iḳdām-ı vuşlat eylerim
10. Bilirim ki ḥazż eder ṭavr-ı
levendimden benim

ikrār et:

ikrār et:-

G: 14 Mısra: 5
Açıkça söylemek.

5. Ḥaḳḳıñ iḳrār etmede
mü’min münāfiḳ yek-zebān
6. Kāfir ĩmāna gelir mü’min
olur ‘ālī-cenāb

ikrār et:-

G: 14 Mısra: 9
Açıkça söylemek.

9. Ḥaḳḳını iḳrār eder devrinde
olsaydı Cüneyd
10. Ma‘den-i dürr-i ma‘ānī
reşş-i nūr-ı şeyḥ ü şāb

ikrār göster:

ikrār göster:-

K: 11 Mısra: 59
Kabullenmek.

59. ‘Arūs-ı baḥt-ı bikrim
şüretinde gösterip iḳrār
60. Ayak başdırma yā Rab
bezm-i iḳrār üzre nādānı

ikrāra gel:

ıkrāra gel:-

G: 107 Mısra: 3

Kabul ve tasdik etmek.

3. Mest olup bezm-i ezel ıkrāra gelmişlerdeniz
4. Aşk ile ālūde olmuş tıynet-i tahmīrimiz

ıksār et:***ıksār et:-***

G: 68 Mısra: 12

Artırmak.

11. İlāhī ittiḥāz etmiş hevāsın
12. Onuñçün ḥazreti ıksār ederler

ıktibās eyle:***ıktibās eyle:-***

Kt: 17 Mısra: 4

Alıp faydalanmak.

3. Gözü açık kaldı çün nergis görünce çeşmiñi
4. Gözü açıklar seniñ çeşminden eyler ıktibās

ıktibās-ı sūz-ı ‘aks:***ıktibās-ı sūz-ı ‘aks:-***

G: 99 Mısra: 10

Yansıyan ateşten yararlanma.

9. Ḥ‘āb-ı hicrim şem‘-i vaşlıñla uyandır kıl çerāğ
10. İktibās-ı sūz-ı ‘aksiñle çerāğıñ zevki var

ıktizā-yı vech-i ra‘nā:***ıktizā-yı vech-i ra‘nā:-***

Mş.: 1 Mısra: 7

Güzel yüzün gereği.

7. Tecāhül etdiren hep ıktizā-yı vech-i ra‘nādır
8. Olursun şadr-ı meclis gel efendim ḥāne tenhādır

ilhām-ı ilāhī:***ilhām-ı ilāhī:-***

G: 14 Mısra: 8

Allah'tan gelen hâl, duygu.

7. Dergehinde kim fenā ‘ālemlerin kesb etmede
8. Qalbi ilhām-ı ilāhī vāridatı fetḥ-i bab

‘illet-i ‘atf ol:***‘illet-i ‘atf ol:-***

G: 79 Mısra: 13

Alaka kurma sebebi olmak.

13. Qahr u lütfuñ ‘illet-i ‘atf oldu isti‘dāda çün
14. Ḥaqq vücūdu içre gam deryāsına dalmağ nedir

‘illet-i gā‘ibe:***‘illet-i gā‘ibe:-***

G: 74 Mısra: 14

Bilinmeyen sebep.

13. Dūr-ı vaşl olmamız ‘aşkıñla degil bunca zamān

14. ‘illet-i gā’ibe hep ‘aql-ı
perīṣānımdır

iltifāt et:

iltifāt et:-

G: 161 Mısra: 11

İlgilenmek.

11. İltifāt etse mürüvvetle
hevā-yı göñlüme

12. Öğrenirdi ol zamān ecr-i
eṭibbā n’idügin

iltifāt-ı hubb-ı ihvān:

iltifāt-ı hubb-ı ihvān:-

K: 11 Mısra: 12

*Candan dostların muhabbetli
alakası.*

11. Ne tanzīr ü ne temşīl
eylemektir maḫṣadım illā

12. Nigāh-ı çeşm-i ‘irfān iltifāt-ı
ı hubb-ı ihvānı

iltimās eyle:

iltimās eyle:-

G: 167 Mısra: 4

İstemek.

3. Yār cevrin boşlamaz bir
laḫza elden rüz u şeb

4. İltimās eyler ki bāri miḫneti
kem olmasın

iltimās eyle:-

Kt: 17 Mısra: 2

Kayırmak.

1. Dostum mir’ata baḫ
ḫüsnüñden et ‘aşkıım kıyās

2. ḫüsnüñ eyler her nefes her
ān ‘aşkıñ iltimās

iltizām eyle:

iltizām eyle:-

G: 107 Mısra: 15

Tercih etmek, tarafını tutmak.

15. Eşigi ṭoprağını ins ü cinn
eyler iltizām

16. Düş olursa şol kesīñ cān u
tene reh-gīrimiz

īmā eyle:

īmā eyle:-

Kt: 2 Mısra: 2

İşaret etmek.

1. Ḥaṭṭ-ı yāriñ ḫaralar
giydigini şanma tehī

2. Mātem-i ḫüsnünü her bir
ḫılı eyler īmā

īmān u ikrār ol:

īmān u ikrār ol:-

G: 49 Mısra: 10

İman edilip söylenen şey.

9. Ḳorḫutmasın düzāḫla zāhid
ki biz rindānız

10. İmān u ikrārım Şeyḫī ḫüsn-ı
ı yār olmuşdur

īmāna gel:

īmāna gel:-

G: 14 Mısra: 6

Müslümanlığı kabul etmek.

5. Haqqıñ ikrār etmede
mü'min münāfıķ yek-zebān
6. Kāfir ĩmāna gelir mü'min
olur ʿālī-cenāb

imdād-ı rūhānī eyle:

imdād-ı rūhānī eyle:-

K: 11 Mısra: 6
Manevi yardımda bulunmak.

5. Diñlemezsze güzeştim bu
felekde ben neler çekdim
6. Meger bir zāt-ı ʿālī eyleye
imdād-ı rūhānī

imdād-ı rūhānī:

imdād-ı rūhānī:-

G: 9 Mısra: 6
Manevi yardım.

5. Göñlümü eylerdi hicriñ
bilirim ki dāğ dāğ
6. Şöyle kim imdād-ı rūhānī
hayālindir bañā

imlā ol:

imlā ol:-

G: 76 Mısra: 8
*(Sadece) yazıda (var) olmak,
yazılmak.*

7. Cennet-i merķūmu zāhid
saña gösterdi midād
8. Onlarıñ aķ üzre қара cenneti
imlā olur

imţār et:

imţār et:-

G: 86 Mısra: 28
Yağdırmak.

27. Seĥāb-ı cennet-i Me'vā
hayāl-i zülf-i sīne
28. Semā'-ı қalbe reşş-i nūrunu
eder imţār

imtiĥān et:

imtiĥān et:-

G: 136 Mısra: 10
Sınamak.

9. Ne işlerseñ sezādır Şeyĥī-i
cevr ü sitem-kāra
10. Hemān aғыār ile lāyıķ
degildir imtiĥān etmek

imtizāc et:

imtizāc et:-

G: 83 Mısra: 7
Anlaşmak.

7. İstemem şol ʿaķlı kim
ʿaşķımla etmez imtizāc
8. Şol қadar ki şüret içre
ismimiz Mecnūn olur

imzā et:

imzā et:-

G: 8 Mısra: 26
Yazmak.

25. Hele ĥasret-zede āzürde-i
kevkeb Şeyĥī

26. Naş-i teşhîrini levh-i dile
etdim imzâ

in‘âm-ı feyz eyle:

in‘âm-ı feyz eyle:-

Ms: 1 Mısra: 29

Marifet lütfunda bulunmak.

29. Eyledi ol ‘āleme in‘âm-ı
feyz

30. Verdi sülûk ehline çün
nām-ı feyz

‘ināyet et:

‘ināyet et:-

G: 111 Mısra: 4

Lutfetmek, ihsan etmek.

3. Binā-yı ṭab‘ımı taḥrîk edip
devirir ‘aşkıñ

4. N’ola vişāl ile cānān ‘ināyet
etse biriz

‘ināyet kıl:

‘ināyet kıl:-

G: 95 Mısra: 3

İkram etmek.

3. Faḳîrim dergehiñde ḥ‘ān-ı
ḥüsnüñden ‘ināyet kıl

4. Sımāṭ-ı vaşlıñ üzre her işim
iṭ‘āma ḳalmışdır

‘ind-i kirāmü’n-nās:

‘ind-i kirāmü’n-nās:-

G: 180 Mısra: 3

*İnsanların en yücelerinin
katında.*

3. Ğadrler maḳbûl imiş ‘ind-i
kirāmü’n-nās çün

4. Hizmetinde çāker-i ğāfil
iken ma‘zûr idi

infi‘āl et:

infi‘āl et:-

K: 9 Mısra: 32

Gücenmek.

31. Ālem-i ḳudsīde açmaḳ diler
iseñ per ü bāl

32. Bārgāh-ı vaḥdete derbān
olanlar nîk ü bed

inkār et:

inkār et:-

G: 164 Mısra: 3

İnkâr etmek.

3. Şöyle beñzer dostum inkār
edermiş cevrim

4. Doğrusun Allāh için
merdāne söyleñ söylesin

inkār et:-

G: 27 Mısra: 7

İnkâr etmek.

7. Cāme inkār ederek cennet
dilermiş ḥ‘āce gör

8. Fetḥ-i bāb-ı ma‘rifet
mümkün mü ki Rıḍvān ḳadeḥ

inkār et:-

G: 57 Mısra: 12

İnkâr etmek.

11. Küfr ü İmān bilmez iken
nidügiñ
12. Ehl-i ʿaşka ettigi inkārı gör

inkār et:-

G: 68 Mısra: 14
İnkâr etmek.

13. Gücenmem bilse Hakkı
hod-perestler
14. ʿināden Şeyhîyi inkār
ederler

inkār et:-

G: 68 Mısra: 2
İnkâr etmek.

1. Namāz u mescīd ile kār
ederler
2. Hakkikat sırrını inkār ederler

innā fetahnā:

innā fetahnā:-

G: 131 Mısra: 13
*"Elbette biz fetih verdik."
Fetih, 48/1*

13. Hüsniñ üzre okudum innā
fetahnā sūresin
14. Vaşlıña ümmīdim oldur
feth-i bāb etmek gerek

innā hedeynāhü's-sebīl:

innā hedeynāhü's-sebīl:-

G: 133 Mısra: 7
*"Şüphesiz biz ona (insana)
doğru yolu gösterdik." İnsan,
76/3.*

7. Şeş cihetden bend edip innā
hedeynāhü's-sebīl
8. Hūāh nā-hūāh cānı ber-dār
etdi zūlf-i mūlarıñ

inşāf et:

inşāf et:-

G: 118 Mısra: 9
Acıyıp merhamet etmek.

9. Dün işitdim meclisinde
Şeyhîye inşāf edip
10. Hüsni içinde ben velākin
ʿaşk içinde bu demiş

inşāf et:-

Mş.: 1 Mısra: 28
Acıyıp merhamet etmek.

27. Ser-i kūyunda bir merd-i
ğarībim dil-fikārım yok
28. Be hey zālīm gel inşāf et
benim de gam-güsārım yok

insān ol:

insān ol:-

G: 79 Mısra: 8
İnsan olmak.

7. Halk-ı aʿzām mazhar-ı
ekrem iken çün Ādemi
8. Yā hacīm-i cehl ile insān
olup kalmağ nedir

inşirāh-ı şadr:

inşirāh-ı şadr:-

G: 16 Mısra: 7
Göğsün genişlemesi (İnşirah

*suuresinin ilk ayetinden
iktibastır).*

7. Vaqt olur kim inşirāḥ-ı şadr
ile ez-bāb-ı dil

8. Rağmına geçmiş zamānıñ
nüş ede cām-ı şarāb

intifā' ed:

intifā' ed:-

G: 126 Mısra: 8
Yararlanmak.

7. Mā' vü ṭīn beyninde

olmazdan muḫaddem Ādemī

8. Sen nebiyy-i rūḥ-ı pākiñden
ederdi intifā'

intifā' et:

intifā' et:-

Mt: 17 Mısra: 2
Faydalanmak.

1. Ḳadr-i ḫüsnüñ rütbe-i

‘aşkımla etdim irtifā'

2. Lāyık-ı ‘aşkıım dahī

ḫüsnüñden etsin intifā'

intihā bul:

intihā bul:-

G: 3 Mısra: 8
Son bulmak, ölmek.

7. Ḥil‘at-i Ādemden oldu

evvel-i ebced zuhūr

8. Yine ol şüret ile bulmaḳ
‘aceb mi intihā

intikām al:

intikām al:-

G: 146 Mısra: 14

Öç almak.

13. Şeyḫiyā şol çarḫ-ı ğaddārıñ
elinden āh āh

14. Var ümīdim intikām alsın
penāhımdan benim

intikām al:-

Thm: 1 Mısra: 25

Öç almak.

25. Senden ey çarḫ intikām
almağa fırsat bulmadık

26. Bü'l-‘acebdir

mihribānlarda seḫāvet var
demek

intisāb et:

intisāb et:-

G: 131 Mısra: 16

Bağlanmak.

15. Ḳışsa-i Mecnūna erdi

Şeyḫī-i zārıñ işi

16. Bildim ol dārü’ş-şifāya

intisāb etmek gerek

intisāb et:-

G: 14 Mısra: 1

Bağlanmak.

1. Ḥamdülillāh pāk-dāmen

şeyḫe etdim intisāb

2. Mazḫar-ı feyz-i Ḥudā āyīne-i

ümmü'l-kitāb

İntisāb-ı sāye-i silk-i risālet:

İntisāb-ı sāye-i silk-i risālet:-

G: 1 Mısra: 6

*Peygamberlik yolunun
gölgesine bağlanmak.*

5. Her ne deñli ma'rifet kesb
etmek olduysa naşīb

6. İntisāb-ı sāye-i silk-i
risāletdir baña

irtifā' et:

irtifā' et:-

Mt: 17 Mısra: 1

Yükseltmek, yüceltmek.

1. Qadr-i hüsnüñ rütbe-i
'aşkımla etdim irtifā'

2. Lāyık-ı 'aşkıım dañı
hüsnünden etsin intifā'

isbāt-ı vücūd et:

isbāt-ı vücūd et:-

K: 9 Mısra: 20

Varlığı ispat etmek.

19. Her varıñ varlığı Haq isnād
varlık gayrete nisbet

iskāt-ı izāfāt et:

iskāt-ı izāfāt et:-

G: 104 Mısra: 9

*Allah'tan başka bütün
varlıkları yok etmek.*

9. Haqikatde biz iskāt-ı izāfāt
etmişiz bi'llāh

10. Şerī'at üzre hatm-i
h'ācegān-ı Nakşibendiz biz

iskātü'l-izāfāt eyle:

iskātü'l-izāfāt eyle:-

K: 10 Mısra: 43

*İzafi varlıkları yok etmek,
ortadan kaldırmak.*

43. Dāmenin şakq edip iskātü'l-
izāfāt eyleyen

44. Gonçesin bu hār-ı gāmda
verd-i handān eylemiş

ism-i Ğayūr:

ism-i Ğayūr:-

G: 117 Mısra: 7

Ğayūr olan Allah'ın ismi.

7. Ğayra yüz göstermemekdir
muktezī ism-i Ğayūr

8. Hadd-i ruhsār üzre zülfünü
perişān eylemiş

ism-i Vedūd:

ism-i Vedūd:-

Thm: 3 Mısra: 17

*Kullarını çok seven, onlara
lütüfta bulunan Allah'ın ismi.*

17. Tahrik-i 'aşq-ı dilārā ism-i
Vedūd imiş

18. Maqşūd-ı kaṭre-i
ta'āyyünāt aşla su'ūd imiş

isnād et:

isnād et:-

G: 134 Mısra: 2

Dayandırmak.

1. Baña cevri etmegi bu hüsn ile mu'tād etdiñ
2. Döndüñ ol cevri yine ğayrıya isnād etdiñ

isnād:***isnād:-***

K: 9 Mısra: 19

(Bir işi) Bir kimseye dayandırma, atfetme.

19. Her varıñ varlığı Hağ isnād varlık ğayrete nisbet

istignā et:***istignā et:-***

G: 4 Mısra: 1

Gönül tokluğu göstermek.

1. Göñül yalnız gül-i hāra eder gülzāra istignā
2. N'ola bir kerre etsem ben daḡī dildāra istignā

istignā et:-

G: 4 Mısra: 10

Gönül tokluğu göstermek.

9. Tükendi nağd-i 'ömrüm bir nefesdir dest-i hüsnünde
10. Yine durmaz edersin Şeyhī-i āvāre istignā

istignā et:-

G: 4 Mısra: 2

Gönül tokluğu göstermek.

1. Göñül yalnız gül-i hāra eder gülzāra istignā
2. N'ola bir kerre etsem ben daḡī dildāra istignā

istignā et:-

G: 4 Mısra: 8

Gönül tokluğu göstermek.

7. O eden bellidir bir gün bu reftār u bu hüsn ile
8. Edersin 'āķıbet sen gümbet-i devvāra istignā

istignā eyle:***istignā eyle:-***

G: 4 Mısra: 4

Gönül tokluğu göstermek.

3. N'olur āzürde-hāliñ hāṭırın alsañ eyā bir kez
4. Der iseñ ersek murāda eyleyem aġyāra istignā

istignā:***istignā:-***

G: 15 Mısra: 7

Nazlı davranmak.

7. Ben niyāz etdikce istignāsın eyler dāğ dāğ
8. Bu niyāzım nāza tebdīl eyler Allāh 'an-ķarīb

istignā-yı devlet:

istiğnā-yı devlet: -

G: 159 Mısra: 3

*Yüce makamın tenezzül
etmeyenî.*3. Bu gün mesned-nişîn-i nāz u
istiğnā-yı devletsin4. Ğurūr-ı hüsn ile mest
olduğundan zārı bilmezsin**istilā ol:*****istilā ol:-***

G: 76 Mısra: 2

*Zorla ele geçirmek.*1. ‘Aşk gelince güç eder ‘aklıñ
vücüdî lā olur2. Şübhe yokdur gün doğunca
gece istilā olur**istinād eyle:*****istinād eyle:-***

G: 107 Mısra: 5

*Dayanmak, güvenmek.*5. Vā‘iz-i nādānı gör a‘māle
eyler istinād6. Tıfl-āsā dāyeye bu feyzdir
tedbīrimiz**işi Allāha kal:*****işi Allāha kal:-***

G: 21 Mısra: 7

*Kimseden yardım umudu
olmadığı bir durumda Allah'a
sığınmak.*7. İşimiz Allāha kalmış bir
kalender meşrebiz8. Sen bize dil atma vā‘iz
rahmet-i Raḥmāna at***işi Allāha kal:-***

G: 95 Mısra: 9

*Kimseden yardım umudu
olmadığı bir durumda Allah'a
sığınmak.*9. İşim Allāha kalmış kaḅı bir
derdim diyem Şeyḥī10. Demem ümmīd-i esbāb ile
rüz u şāma kalmışdır**‘işret eyle:*****‘işret eyle:-***

G: 124 Mısra: 7

*İçmek, eğlenmek.*7. Mest-i cām-ı vaḥdetiz
keşretde ‘işret eylesiz8. Ruḅlarıñ el etdi göñlüm
kaḅdı vardı neşāt***‘işret eyle:-***

G: 15 Mısra: 9

*Hoşça vakit geçirmek.*9. Ğayrılar zevk eylesin
devriñde ‘işret eylesin10. Sāye-i zülfüñ niçin Şeyḥīye
olmasın naşīb**‘işret-geh-i ‘ālem:*****‘işret-geh-i ‘ālem:-***

K: 11 Mısra: 47

Dünya meyhanesi.

47. Kırup ʿişret-geh-i ʿālemde
bir sūr-ı levendāne

48. Terennümle üşürdü başına
mürğ-i Süleymānı

ʿişve-i cānān:

ʿişve-i cānān: -

G: 72 Mısra: 4

Sevgilinin nazlı tavrı.

3. Çāk bu deñli içme cām-ı lā-
teḥaf

4. ʿİşve-i cānānı boşla el-ḥazer

ʿişve-i faḥr-i fenā:

ʿişve-i faḥr-i fenā: -

G: 174 Mısra: 11

Yok olma övüncünün edası.

11. ʿİşve-i faḥr-i fenāyı
gözleyen faḥr istesin

12. Mihr-veş yüz yere sürsün
menzili eflāk ola

işve-i şubḥ-i vişāl:

işve-i şubḥ-i vişāl: -

G: 73 Mısra: 2

Kavuşma sabahının nazı.

1. ʿArz-ı ḥālim der-i dārātına
eşʿarımıdır

2. İşve-i şubḥ-i vişālın gece
efkārımıdır

ʿişve-nümā-yı ʿaşk:

ʿişve-nümā-yı ʿaşk: -

G: 73 Mısra: 5

Aşkın işvelisi.

5. Ne bilir zāhid-i ḥuşk ʿişve-
nümā-yı ʿaşkı

6. Ğam-güsārım leb ü gīsūları
ğam-ḥʿarımıdır

ʿitāb eyle:

ʿitāb eyle: -

G: 66 Mısra: 2

Azarlamak.

1. Raḳīb-i bed-likāya nāz ile
fetḥ-i niḳāb eyler

2. Esīr-i miḥnetin gördükde
ḥışm ile ʿitāb eyler

ʿitāb ol:

ʿitāb ol: -

G: 162 Mısra: 8

Azarlanmak.

7. Odur ğamım ki meclisinde
ğāyırılar her gāh

8. Şafā-yı ḥātır ile ben ʿitāb
olup giderin

iʿtibār et:

iʿtibār et: -

G: 108 Mısra: 9

Farz etmek, saymak.

9. Cefā-yı yāri şafā iʿtibār eder
Şeyḥī

10. O ḳahrı kim çekeriz luḥf-ı
lem-yezel bilüriz

iʿtibār olma:

i'tibār olma: -

Thm: 2 Mısra: 24
Güvenilmemek.

23. Bī-bekā 'ālemde rızık için
ne endiş edelim
24. 'Ömre Rūhī i'tibār olmaz
hemān 'ayş edelim

ittibā' et:***ittibā' et:*** -

G: 126 Mısra: 6
Tabi olmak, uymak.

5. Ümmetiñ olmaqlığı eyler
temennī enbiyā
6. Evvel ü āhir seniñ hükümüñe
etdi ittibā'

ittihād eyle:***ittihād eyle:*** -

G: 31 Mısra: 6
Bir eylemek, birleştirmek.

5. Bādeden renk aldı müşkil
oldu çün emr-i kadeh
6. Ruḥlarıñ aña biz 'uşşākıñ
eyle ittiḥād

ittihāz et:***ittihāz et:*** -

G: 68 Mısra: 11
Kabul etmek.

11. İlāhī ittiḥāz etmiş hevāsın
12. Onuñçün ḥazreti iksār
ederler

'izār et:***'izār et:*** -

G: 2 Mısra: 5
Yanak etmek.

5. 'izār etdi Cemāl-i nūruna
zūlf-i Celālin Ḥaḳḳ
6. Bülend-i zāt-ı Ḥaḳḳ oldu
şifātından beşer peydā

izhār et:***izhār et:*** -

G: 71 Mısra: 10
Açığa vurma.

9. Ne kadar sırrını setr ile
muḳayyed ise dil
10. Şeyḫiyā ḥalimi izhār eden
izmārımdır

izhār eyle:***izhār eyle:*** -

G: 171 Mısra: 2
Açığa vurma.

1. 'Arz-ı ḥāl etdim bu şeb ben
cāna cānān isteyu
2. Derdim izhār eyledim dil-
dāra dermān isteyu

izhār eyle: -

G: 3 Mısra: 11
Açığa vurma.

11. Küntü kenziñ sırrın izhār
eyledi ḥubbu'l-vaṭan

12. Mü'min olmaz olmadan bu
sırta bir kes āşinā

izhār-ı yed-i tūlā et:

izhār-ı yed-i tūlā et:-

K: 11 Mısra: 73

Engin bilgisini göstermek.

73. Felātūn-veş hünerde etse
izhār-ı yed-i tūlā

74. Melāmet taşına her
güşeden ālem tutar onu

-J-

jāle-i ter:

jāle-i ter:-

G: 88 Mısra: 2

Taze çiy damlaları.

1. 'Andelībiñ çemene gonçe-i
gül-bū getirir

2. Mest-i zār olsa seher jāle-i
ter şu getirir

jengār-ı kūdūrāt-ı nukūş:

jengār-ı kūdūrāt-ı nukūş:-

G: 81 Mısra: 9

*(Gönle) işlenen kederlerin
pası.*

9. Söyle jengār-ı kūdūrāt-ı
nukūşı cānā

10. Dilde müşbet olan i'cāb-ı
ķabā mı getirir

-K-

ķabā-pūş ol:

ķabā-pūş ol:-

G: 125 Mısra: 3

Cübbe giymek.

3. Ķabā-pūş olmak ister devlet
ü iķbāl ile ālem

4. Göñül ķārķāne-i vechiñde
almış bir ābā'dan ħazz

ķābe ķavseyn ol:

ķābe ķavseyn ol:-

G: 9 Mısra: 8

"İki yay aralığı kadar..."

(Necm, 53/9) olmak.

7. Ka'be-i 'uşşāķdır kūyuñ
lebiñ beytü'l-ħarem

8. Ķābe ķavseyn olmada ebrū
hilāliñdir baña

ķābe ķavseyn:

ķābe ķavseyn:-

Mr: 2 Mısra: 18

*"İki yay kadar veya daha da
yakın oldu." Necm, 53/9.*

17. Şehādetdir şehādet
turfetü'l-āyn

18. Şehādetdir şehādet ķābe
ķavseyn

Ka'be-i beytü'l-mu'allā:

Ka'be-i beytü'l-mu'allā:-

Mş.: 1 Mısra: 3

Yüce mesken olan Kābe.

3. Ķaşıñ miħrāb cebheñ Ka'be-

i beytü'l-mu'alladır
 4. Ğazālîñ mihr ü mäh u fer ü
 zîb-i 'âlem-ârâdır

Ka'be-i cân et:

Ka'be-i cân et: -

Mr: 1 Mısra: 17
*Canın Kâbe'si yapmak,
 ehemmiyet vermek.*

17. Yürü bir pāk-dāmen şeyḥ
 eşigin Ka'be-i cân et
 18. Çerāğ-ı 'aşkı yandır gece
 gündüz cân sūzān et

Ka'be-i kūy:

Ka'be-i kūy: -

G: 105 Mısra: 11
(Sevgilinin) semtinin Kâbesi.

11. Ka'be-i kūyuñ ṭavāf
 etmekdedir erbāb-ı dil
 12. Biz o rind-i āveriz
 ma'nādadır devrānımız

Ka'be-i kūy: -

G: 110 Mısra: 6
(Sevgilinin) semtinin Kâbesi.

5. 'Ālemi geşt ü güzār etmek
 degildir kārımız
 6. Ka'be-i kūyun ṭavāf eyler
 bizim her āhımız

Ka'be-i kūy: -

G: 38 Mısra: 8
(Sevgilinin) semtinin Kâbesi.

7. Zihī sultān-ı ḥübān-ı cihān u

cānsın şāhā
 8. Ṭavāf eyler güzeller Ka'be-i
 kūyuñ 'ıyānıñdır

Ka'be-i 'uṣṣāk:

Ka'be-i 'uṣṣāk: -

G: 9 Mısra: 7
Āşıkların Kâbesi.

7. Ka'be-i 'uṣṣāk'dır kūyuñ
 lebiñ beytü'l-ḥarem
 8. Kâbe ḳavseyn olmada ebrū
 hilālîñdir baña

Kā'be-i vaşl:

Kā'be-i vaşl: -

G: 178 Mısra: 5
Kavuşma Kâbesi.

5. Gece gön'lüm Kā'be-i vaşlıñ
 ṭavāf etmek diler
 6. Ṭālî'im yār olsun ammā
 çeşm-i ğammāz olmasa

Ka'be-i vaşl: -

G: 59 Mısra: 1
Kavuşma Kâbesi.

1. Ka'be-i vaşlına dil varmalı
 ammā ne durur
 2. Dilde illā var iken ortada
 bulana durur

Ka'be-i vaşl: -

Trc.: 1 Mısra: 44
Kavuşma Kâbesi.

43. Dest-gīr ola meger hicr ü
 ğama luṭf-i ilāh

44. Ka'be-i vaşlıña 'aşkıñ ile
oldum hem-rāh

kābiliyyet göster:

kābiliyyet göster:-

K: 10 Mısra: 49

Yetenek sergilemek.

49. Kābiliyyet gösterir her
birisi bir hizmete

50. Kimi şāh kiminiñ isti'dadı
sekbān eylemiş

kabkara et:

kabkara et:-

G: 11 Mısra: 1

Kapkara etmek.

1. Āteş-i hüzn ü hazānım arzı
etdim kabkara

2. Kapladı her yanımız hicr-i
bahār-ı dil-rübā

kabül et:

kabül et:-

G: 25 Mısra: 9

Kabul etmek.

9. Resülüñ faqr idi fahrı kabül
et sen daḥī faqrı

10. Maḳām edinme gel şadrı
'ibā gözle kabadan gec

kabül et:-

G: 79 Mısra: 15

Kabul etmek.

15. Çün vücūduñda kabül

etmez ne eksik ne ziyād
16. Şoyunup dökünüp ü
dolmaḳ u boşalmaḳ nedir

kabül eyle:

kabül eyle:-

G: 61 Mısra: 7

Kabul etmek.

7. Vech-i pāki eylemez tanzīr
ile şirket kabül

8. Turre-i hū zülfünüñ ü
kākülünüñ çinidir

kabül eyle:-

K: 11 Mısra: 2

Kabul etmek.

1. Yine ehl-i vişāliñ serpdı
çıkdı bir suhendānı

2. Kabül eyler kuşuruñ olsa ger
vaḳtiñ Süleymānı

kabül-i kābil-i 'özü-i şavāhib-i a'zār:

kabül-i kābil-i 'özü-i şavāhib-i

a'zār:-

G: 86 Mısra: 14

*Özürler sahibinin özrünün
mümkün olan kabulü.*

13. Kerīm-ṭab^c u şeffī^c-i şefḳat-i
mebzül

14. Kabül-i kābil-i 'özü-i
şavāhib-i a'zār

kadd-i bālā-keş-i gencine-i baḫr ü ber:

kadd-i bālā-keş-i gencine-i baḫr ü

ber:-

Trc.: 1 Mısra: 4
Kara ve deniz hazinesinin en
yüce boylusu.

3. Hele nāfeñ daği bir türlü
şafālı yerdir
4. Kadd-i bālā-keş-i gencīne-i
baħr ü berdir

kadd-i bālā-ter:

kadd-i bālā-ter:-

Trc.: 1 Mısra: 55
Pek uzun boy.

55. Kadd-i bālā-teriñi Sidre vü
Ṭübā biliriz
56. Sā'id-i sīmīniñi cennet-i
Me'vā biliriz

kadd-i nāz:

kadd-i nāz:-

G: 135 Mısra: 3
(Sevgilinin) nazlı boyu.

3. Kadd-i nāzıñ serve teşbīh
etdiler ammā ki biz
4. Naħl-i güldür kāmēt-i nāzıñ
miyānı mü dedik

kadīm ol:

kadīm ol:-

G: 56 Mısra: 18
Başlangıcı olmayacak kadar
eski olmak.

17. Dergāh-ı ma'rifetde devr
edip duran kişi

18. Devrinde bir vaķt olur ki
dā'im kādīm olur

kadr-i hüsn:

kadr-i hüsn:-

Mt: 17 Mısra: 1
Güzelliğın kıymeti.

1. Kadr-i hüsnüñ rütbe-i
'aşkımla etdim irtifā'
2. Lāyık-ı 'aşkımlı dağı
hüsnüñden etsin intifā'

kadr-i merfū' ol:

kadr-i merfū' ol:-

G: 97 Mısra: 10
İtibarını kaybetmek,
hükümsüz olmak.

9. Harf-i cerdir kim muzāf olur
oķuma Şeyhiyā
10. Her ne deñli kadr-i merfū'
olsa da meksürdur

kadr-i şinās:

kadr-i şinās:-

G: 131 Mısra: 7
Kıymet bilen.

7. Dökme eşkim yerlere
ağlatma ey kadr-i şinās
8. Çeşm-i eşkim 'ıyd-ı vaşlıñda
gül-āb etmek gerek

Kāf-ı hüsn:

Kāf-ı hüsn:-

Trc.: 1 Mısra: 52
(Sevgilinin) güzelliğın Kaf

Dağı.

51. Nuṭḡ-ı nāzık-teriñi menn
ile selvā biliriz

52. Ḳāf-ı ḥüsnüñde leb-i şîrîniñ
‘Anḳā biliriz

Ḳāf-ı sırru’l-muḥterem:

Ḳāf-ı sırru’l-muḥterem:-

G: 179 Mısra: 13

Muḥterem sırrın Kafdağı.

13. Ey Ḳāf-ı sırru’l-muḥterem

‘Anḳā-yı şahrāyu’l-Ḥarem

14. Ey mazḥar-ı kenzü’l-kerem
şad ber-zebān şallū ‘alā

Ḳāf-ı ümmīd:

Ḳāf-ı ümmīd:-

G: 52 Mısra: 11

*Umudun Kaf Dağı, sevgilinin
gönlü.*

11. Ḳāf-ı ümmīdinde ‘Anḳā-yı
vişāl

12. Olmayan zühhādler
maḥzūn olur

kāfile-i mu‘tekid-i mezheb-i yār:

kāfile-i mu‘tekid-i mezheb-i yār:-

G: 55 Mısra: 11

*Sevgilinin mezhebine inanan
topluluk.*

11. Biz kāfile-i mu‘tekid-i
mezheb-i yārız

12. Lālā-yı seferder vaṭanız
nedretimiz var

kāfir ol:

kāfir ol:-

G: 26 Mısra: 3

Kāfir, dinsiz olmak.

3. Ḥüsnüne kāfir mi oldum

‘āşık oldumsa meger

4. Bî-günāh āteşlere yakmak
günāh olmazam hic

kāfir ol:-

G: 98 Mısra: 7

Kāfir, dinsiz olmak.

7. Dil esîr-i kākülüñ olduysa
kāfir olmadı

8. Hep rakîb-āsā

kaftān eyle:

kaftān eyle:-

K: 10 Mısra: 28

Elbise yapmak.

27. Baḥr-ı vaḥdetden

temevvüc eyleyince bu şuver

28. Zāta ism ü vaşını şüretle
kaftān eylemiş

kāfūr tuṭ:

kāfūr tuṭ:-

G: 22 Mısra: 4

Beyaz ve yarı saydam,

kolaylıkla parçalanan, ıtırı

*kuvvetli olan kāfur maddesini
tutmak.*

3. Sūz-ı cān etmeklige
āmādeyim pervāne-veş
4. Dest-i luţfuñda vişāliñ
şem‘ine kâfūr tuţ

kahr ol:

kahr ol:-

G: 26 Mısra: 8
Perişan olmak.

7. Hep şu‘ā-ı hışm-düz āhāddir
dil-i vīrānemiz
8. Yoḥsa ğayrı ‘āşıka kahr ola
olmazam hic

kahr-ı ğayr:

kahr-ı ğayr:-

Kt: 15 Mısra: 2
Başkasının derdi.

1. ‘Adūnuñ ta‘nına şabr
eylemek veş intikām olmaz
2. Maḳām-ı hażm kahr-ı ğayr
fevkinde maḳām olmaz

kākül-i bāl ü per:

kākül-i bāl ü per:-

G: 158 Mısra: 4
Kanat olan saç.

3. Dūd-ı āhımdan ḳararmış zülf
olmuş pür-belā
4. Kākül-i bāl ü peri çeşmimle
pervāz eylesin

kākül-i ğisū:

kākül-i ğisū:-

G: 133 Mısra: 6
Omza dökülen uzun perçem.

5. Nefḫa-i bezm-i ‘arz etmeden
Rūḫu’l-Ḳuds
6. Bağlamışdı her taraftan
kākül-i ğisūlarıñ

kākül-i ğisū:-

G: 61 Mısra: 3
Alna düşen saç.

3. Kākül-i ğisūlarından Ḥaḳḳ
bilir kim şākiriz
4. Ḥaḳ budur ki iki ‘ālem dīde-i
ḫaḳ-bīnidir

kālā-yı metā‘-ı vaşl ol:

kālā-yı metā‘-ı vaşl ol:-

G: 153 Mısra: 29
*Kavuşma malının sermayesi
olmak.*

29. Şol ki kālā-yı metā‘-ı vaşl
olur
30. Sīnesin endūha dükkān
eylesin

kalb-i maḫzūn:

kalb-i maḫzūn:-

G: 115 Mısra: 22
Hüzünlü kalp.

21. Sülūk-ı ḫ‘āceġān içre firāḳ-
ı çeşm-i ḫübānı
22. Yed-i ḳudret şununca kalb-
i maḫzūnum dolu almış

kalb-i selīm ol:***kalb-i selīm ol:-***

G: 56 Mısra: 1

Temiz kalpli olmak.

1. Biz Nakşibendīyiz bizde
kalb-i selīm olur
2. Bizden tūlū^c edenler elbet
halīm olur

kalem depret:***kalem depret:-***

K: 11 Mısra: 63

Kalem oynatmak, yazı yazmak.

63. Bu baħr-i ūġl-i hengām
içre depretdim kalem ġüyā
64. Getirdim ben de küstāhāne
bu nuṭk-ı perīŷānı

kalender-meşreb:***kalender-meşreb:-***

G: 21 Mısra: 7

*Kalender tabiatlı, dünya
malına önem vermeyen.*

7. İŷimiz Allāha kalmıŷ bir
kalender-meşrebiz
8. Sen bize dil atma vā^ciz
raħmet-i Raħmāna at

kallāŷ-ı ʿālem:***kallāŷ-ı ʿālem:-***

K: 11 Mısra: 99

Ālemin kalleŷi, iki yüzlüsü.

99. ŷafāsın sürsün ol kallāŷ-ı

ʿālem çarħ-ı gerdünuñ

100. ʿAceb tūtdu riyāsetle riyā
erbāb-ı meydānı

kāmet-i nāz:***kāmet-i nāz:-***

G: 135 Mısra: 4

Nazlı sevgilinin boyu.

3. Kadd-i nāzıñ serve teŷbīh
etdiler ammā ki biz
4. Naħl-i ġüldür kāmet-i nāzıñ
miyānı mū dedik

kāmil ol:***kāmil ol:-***

G: 79 Mısra: 4

*Olġunluġa eriŷmek, tam
olmak.*

3. İkilik ortada yoħdur ayrı yoħ
çün ġayrı yok
4. Kāmil olup ʿālem içre kevnē
yād olmaħ nedir

kām-yāb-ı ʿaŷk ol:***kām-yāb-ı ʿaŷk ol:-***

G: 3 Mısra: 13

Aŷka ulaŷmak.

13. Kām-yāb-ı ʿaŷk olam
derseñ geri koy ʿaħlını
14. ŷeyħiyā ʿaħla uyanlar
oldular Ĥaħdan cüdā

kan aġla:***kan aġla:-***

G: 9 Mısra: 9

*Aşırı üzüntüden kanlı gözyaşı
dökmek.*

9. Gerçi ben kan ağlamazdım
ruhlarıñdan āh kim
10. Lebleriñle yek dil ol şirīn
makāldir baña

kan bahā ol:

kan bahā ol:-

G: 64 Mısra: 7
Karşılığı kan olmak.

7. Naqd-i vişāliñ ‘uşşāka kan
bahā olduğun
8. Bildi onuñ çün göñlüm āh
ile zār olmuşdur

kan et:

kan et:-

G: 136 Mısra: 8
Kanatmak, öldürmek.

7. Biz ol faqr u fenā erbāb-ı
şāhib-dilleriz hālā
8. Fedādır işte başım var ise
göñlünde kan etmek

kan et:-

G: 40 Mısra: 17
Kanatmak, kan dökmek.

17. ‘Aķıbet bir kan eder
kūyuñda tīr ü ğamzeler
18. Şüphesiz naqd-i hayātım
çeşm-i ‘irfānıñdadır

kan eyle:

kan eyle:-

G: 152 Mısra: 5
Kan dökmek, kanatmak.

5. Şubh-dem kan eylemek
kaşdın görünce ğamzeler
6. Gece düşmüşdü firāķıñdan
bilindi aķterim

kan eyle:-

G: 153 Mısra: 22
Kan dökmek, kanatmak.

21. Oldu kārım derd-i ‘aşķıyla
tamām
22. Bārī söyleñ öldürüp kan
eylesin

kān eyle:-

G: 153 Mısra: 28
Kaynak, memba eylemek.

27. Eylesün bāzārı hūsñ-i dil-
rübā
28. Göñlünü ol gevhere kān
eylesin

kān eyle:-

K: 10 Mısra: 32
Kaynak, memba eylemek.

31. On sekiz biñ ‘ālemiñ
tohmun tutarsañ Ādemi
32. Kā’inātiñ ser-te-ser
esrārına kān eylemiş

kan eyle:-

K: 10 Mısra: 48
Kanatmak.

47. Taşa çalmış şîşe-i nāmūsu
‘arı dilberā
48. Dil o bikr-i nefis-i emmāreñ
sīretin kan eylemiş

kan ol:

kan ol:-

G: 163 Mısra: 4
Kan dökülmek.

3. Var iken hüsnüñ gibi
‘uşşākıña kaṭ‘-ı nizā‘
4. Bü'l-‘acebdir rüz u şeb
kūyuñda kan olmağ neden

kana boyan:

kana boyan:-

G: 141 Mısra: 1
*Kana boyanmak, kan içinde
kalmak.*

1. Cām-ı mey gibi kızıl kana
boyanmış bedenim
2. Kanım öldükde seniñ
boynuñadır al kefenim

kanā‘at et:

kanā‘at et:-

G: 74 Mısra: 5
Yetinmek.

5. Sırr-ı sevdāda durup zülfe
kanā‘at edeli
6. Reh-i ‘aşkıñda hele sīm ü
zer-efşānımdır

kanā‘atü kenzi lā-yefnā:

kanā‘atü kenzi lā-yefnā:-

G: 25 Mısra: 7
*Kanaat, tükenmez bir
hazinedir.*

7. Kanā‘atü kenzi lā-yefnā dedi
çün maẓhar-ı kübrā
8. Vekiliñ ħazret-i Mevlā
tevekkül ol ğinādan

kandil-i ħayāl-i yār:

kandil-i ħayāl-i yār:-

G: 37 Mısra: 9
Sevgilinin hayalinin kandili.

9. Tekye-i ‘aşkıñda kandil-i
ħayāl-i yār ile
10. Rağş edip devr eyleyen
Şeyhī dil-i pervānedir

kān-ı cān:

kān-ı cān:-

G: 142 Mısra: 15
Hayat kaynağı.

15. Bir elim çü kān-ı cānda bir
elimde ṭop-ı ser
16. ‘ıyd olursa benligimden
ğayrı ħurbān istemem

kapanmak kal:

kapanmak kal:-

G: 42 Mısra: 9
Kapanıp kalmak, esir olmak.

9. Ye’s-i vaşlında göñül Şeyhī
kapanıdı kıldı

10. Luṭfuñ añdıķca gönüllerde
emeller açılır

kār et:

kār et:-

G: 68 Mısra: 1

Kazanç sağlamak, kazanmak.

1. Namāz u mescīd ile kār
ederler
2. Haķīķat sırrını inkār ederler

karalar giy:

karalar giy:-

Kt: 2 Mısra: 1

*Yas tutmak (siyahlara
bürünmek).*

1. Haṭṭ-ı yāriñ karalar
giydiğini şanma tehī
2. Mātem-i hüsnünü her bir
kılı eyler imā

kārḥāne-i dil:

kārḥāne-i dil:-

Kt: 18 Mısra: 4

Gönül dünyası.

3. Luṭfuñ ile derd-i derūnumu
defter eyledim
4. Kārḥāne-i dilde ğam
miḥnetiñ bī-ḥesāb imiş

kārḥāne-i vech:

kārḥāne-i vech:-

G: 125 Mısra: 4

(Sevgilinin) yolu, dünyası.

3. Kābā-pūş olmak ister devlet
ü iķbāl ile ‘ālem

4. Gönül kārḥāne-i vechiñde
almış bir ‘abā’dan ḥazż

kār-ı ‘aşk:

kār-ı ‘aşk:-

G: 110 Mısra: 7

Aşk işi.

7. Vaķ’a-i Mecnūn olubdur
‘āķibet bu kār-ı ‘aşk
8. Sāye-i zūlf-i dil-ārādır ser-i
ḥargāhımız

kār-ı ‘aşk:-

G: 83 Mısra: 9

Aşk işi.

9. ‘Aql ile ölçüp biçip çırpıma
gelmez kār-ı ‘aşk
10. Her metā’ı ‘āşıkıñ
endāzeden bīrūn olur

kaşd et:

kaşd et:-

G: 167 Mısra: 6

Niyet etmek.

5. Naķd-i hūşı tār ü mār eyler
şarāb-ı la’l-i nāb
6. Kaşd eder dīvāneniñ
üstünde dirhem olmasın

kaşd et:-

G: 60 Mısra: 3

Niyet etmek.

3. Kaşd edip dil-ḥ’āhım üzre

dönmedi bir laḥza çarḥ

4. Ḥavf eder ʿuṣṣāka bundan
böyle bir āyīn olur

kaşd et: -

Trc.: 1 Mısra: 28

Niyet etmek.

27. Ne belādır baña hep şanʿat-
ı rengīn edesin

28. Kaşd edip ḡayrılarını üstüme
taʿyīn edesin

kāse kāse:

kāse kāse: -

Mş.: 1 Mısra: 33

Çanak çanak.

33. Baña sāḡar içirdi kāse kāse
zehr-i hicrānīñ

34. Meger taşdan katıdır cānı
derler gerçək insānīñ

kaş göz çat:

kaş göz çat: -

G: 182 Mısra: 17

Öfkelenmek, kızmak.

17. Añlamadan sözlerim kaşnıñ
gözün çatarsın

18. Āb-ı ḡayāt bilmediñ şatdın
hiçe bu demi

kaşık kaşık:

kaşık kaşık: -

G: 182 Mısra: 12

*"Kaşıkla birbiri ardınca, büyük
bir iştahla" anlamında zarf.*

11. Fevc-i büleñd bā-çenār
olduḡuna baḡma sen

12. Kaşık kaşık geceler içindeki
balımı

kaṭʿ et:

kaṭʿ et: -

G: 28 Mısra: 5

Kesmek.

5. Vaşlımıñ āvīze-i ümmīdini
kaṭʿ etmekde

6. Dedigi çün rüz u şeb
göñlümde şābit reʿy şūḡ

kaṭʿ-ı berāzah:

kaṭʿ-ı berāzah: -

G: 51 Mısra: 13

Geçitleri katetmek, geçmek.

13. Şeyḡī ulüvv-i himmet ile
ger kaṭʿ-ı berāzah

14. Dil etmediyse zīr ü bālāya
gelir gider

kaṭʿ-ı nizāʿ:

kaṭʿ-ı nizāʿ: -

G: 163 Mısra: 3

Kavgayı bitirmek.

3. Var iken ḡüsnün gibi
ʿuṣṣākıña kaṭʿ-ı nizāʿ

4. Bü'l-ʿacebdir rüz u şeb
küyüñde ḡan olmaḡ neden

katl-i ʿāmm et:

katl-i ʿāmm et:-

G: 138 Mısra: 6

*Kimseyi sağ bırakmadan
öldürmek.*5. Mübtelāña mülk-i hüsnünde
emān ver gāh gāh6. Katl-i ʿāmm etmekle fātiḥ-i
ekālim olma gel**kaṭre kaṭre:*****kaṭre kaṭre:-***

G: 77 Mısra: 4

*Damla damla.*3. Hāl-i ruḥsārīn görelden
semme vecḥu'llāh ile4. Kaṭre kaṭre gözlerimden
baḥr-i bī-pāyān aḫar**kaṭre-i ḥūn-āb:*****kaṭre-i ḥūn-āb:-***

G: 35 Mısra: 8

*Kanlı gözyaşı damlası.*7. Fitne-i gerdūna āh bā'is-i
rīzān olan8. Çeşm-i ciger-sūzdan kaṭre-i
ḥūn-ābdır**kaṭre-i taʿayyünāt:*****kaṭre-i taʿayyünāt:-***

G: 51 Mısra: 3

*Allah'ın tecelli eden her
damlası.*

3. Deryā olunca tā kaṭre-i

taʿayyünāt

4. Mişliyle rüy-ı deryāya gelir
gider**kayd et:*****kayd et:-***

G: 21 Mısra: 10

*Yazıya geçirmek.*9. Yek kalem ʿĀşık ʿÖmerce bir
gazel ṭarḥ eyledim10. Revnaḫa gözden geçir kayd
etme al yabana at***kayd et:-***

G: 30 Mısra: 3

*Bağlamak.*3. Kemer-i ḡayreti kayd
etmede dil4. Kaṅkı yüzle girdim yere
meded**kayd ol:*****kayd ol:-***

G: 72 Mısra: 9

*Bağlanmak.*9. Kayd olur kayd-ı şikār
ardınca dil10. Uḡruñ olmuş çeşm-i bīnā
el-ḫazer**kayd-ı behişt ü dūzah:*****kayd-ı behişt ü dūzah:-***

G: 47 Mısra: 6

Cennet ve cehennem endişesi.

5. Çekme şıkıntı gönül eyle
bugün 'ıyş u nüş
6. Kayd-ı behişt ü düzah ehl-i
dile bāğdır

kayd-ı belā et:

ḳayd-ı belā et:-

Thm: 4 Mısra: 21
Keder endişesine düşürmek.

21. Şeyhiyā kayd-ı belā etdi
dil-i 'uşşākı
22. Miḥneti dil ser-i zülfünde
çeker ey Bākī

kayd-ı ḥayāl-i zülf:

ḳayd-ı ḥayāl-i zülf:-

G: 88 Mısra: 3
Saçın düşüncesinin endişesi.

3. Āh kim derd-i ruḥuñ kayd-ı
ḥayāl-i zülfüñ
4. Bilirim ḥastalara her gece
ḳayḡu getirir

kayd-ı hicr:

ḳayd-ı hicr:-

Müs.: 1 Mısra: 12
Ayrılık tasası.

11. Cefā vādilerinde ḥasret-i
vaşl u şafā oldum
12. Şafādan geçdim ammā
ḳayd-ı hicre mübtelā oldum

kayd-ı şuver:

ḳayd-ı şuver:-

Thm: 3 Mısra: 10

Suretlerin endişesi, düşüncesi.

9. A'yan-ı mümkünāta nazar
eyledim dilā
10. Kayd-ı şuverde her biri bir
kāra muntazır

kayd-ı sünbül:

ḳayd-ı sünbül:-

G: 99 Mısra: 8
*(Sevgilinin) sünbül saçının
bağı.*

7. Kayd-ı zülfünden rehā
ḳaydında olmaz 'aşıkıñ
8. Gül-'izār u kayd-ı sünbülle
bu bāḡiñ zevki var

kayd-ı şikār:

ḳayd-ı şikār:-

G: 72 Mısra: 9
Avı bağlamak, etkilemek.

9. Kayd olur kayd-ı şikār
ardınca dil
10. Uḡruñ olmuş çeşm-i bīnā
el-ḥazer

kayd-ı tabī'at:

ḳayd-ı tabī'at:-

G: 13 Mısra: 7
Mizacın bağı.

7. Kayd-ı tabī'atde iken Ādemi
8. Firḳat-i cāh u āhdır gūyā

kayd-ı zülf:

ḳayd-ı zülf:-

G: 134 Mısra: 8

*(Sevgilinin) saçının bağı.*7. Söyleriz ruḫlarıña zülfüne
naẓm-ı dil-süz8. Ḳayd-ı zülfüñle dil-i süzumu
âbâd etdiñ***ḳayd-ı zülf:-***

G: 167 Mısra: 8

*(Sevgilinin) saçının bağı.*7. Beste-i zencîr-i ḫüsn-i dil-
rübâdır göñlümüz8. Ḳayd-ı zülfünden rehâ bir
ân bir dem olmasın***ḳayd-ı zülf:-***

G: 99 Mısra: 7

*(Sevgilinin) saçının bağı.*7. Ḳayd-ı zülfünden rehâ
ḳaydında olmaz ‘aşığıñ8. Gül-‘izâr u ḳayd-ı sünbülle
bu bâğıñ zevki var**Kays ol:*****Ḳays ol:-***

G: 116 Mısra: 2

*Leyla ve Mecnun hikâyesinin
erkek kahramanı Mecnun,
önceki adıyla Kays olmak.*1. Girenler mezheb-i dil-dâra
kim ağyârı neylermiş2. Göñül gülzâr içinde Ḳays
olunca varı neylermiş**ḳazâ et:*****ḳazâ et:-***

Kt: 21 Mısra: 3

*Alın yazısı olmak.*3. Ḳara baḫtım gibi gösterdi
ḳazâ kendin edip4. Mât u ḫayret ile şeydâ
dilimiz mülzem-i ḫatṭ**kebâb et:*****kebâb et:-***

G: 131 Mısra: 1

*Yakmak, pişirmek.*1. Ateş-i âhımla devrânı kebâb
etmek gerek2. Metn-i ḫüsnüñ şerḫini
faşlu’l-ḫitâb etmek gerek**kebâb-ı leb:*****kebâb-ı leb:-***

G: 18 Mısra: 2

*Dudağın kebabı.*1. Lâzım degil mi ehl-i dilâna
şarâb-ı leb2. Yetmez mi dil-i pür-sûza
meger kebâb-ı leb**kec-külâh et:*****kec-külâh et:-***

G: 37 Mısra: 6

*Eğri külâh giymek.*5. Naḫsına vü sa‘dına baş
egmeyiz şimden geri

6. Kec-külāh etmekdeyiz şeydā
olan mestānedir

kelīm ol:

kelīm ol:-

G: 56 Mısra: 10

*Söz söylemede maharetli
olmak.*

9. Şūfī bizimle baḥş etmege
kādīr midir hīç

10. Söyletme zāhidā bizi şā'ir
kelīm olur

kem ol:

kem ol:-

G: 167 Mısra: 4

Eksilmek.

3. Yār cevriñ boşlamaz bir
laḥza elden rüz u şeb

4. İltimās eyler ki bāri miḥneti
kem olmasın

kemāl bul:

kemāl bul:-

K: 10 Mısra: 37

Tamamlanmak, olgunlaşmak.

37. Çünkü terkīb-i vücūd-ı
ādemi buldu kemāl

38. Yūsuf-ı rūḥu'l-muzāfa ḳalbi
zindān eylemiş

kemāle er:

kemāle er:-

K: 10 Mısra: 11

Tamamlanmak, olgunlaşmak.

11. Ermeyince cümle eşyā tā
kemāle ser-te-ser

12. Esfel-i a'layı bir bir sırr-ı
seyrān eylemiş

kemān et:

kemān et:-

G: 136 Mısra: 2

Yay etmek, kaşlarını çatmak.

1. Ne ḥācet çaḳ bu deñli
sīnemiz seng-i nişān etmek

2. Beni gördükde dest-i ḥün-
feşāniñdir kemān etmek

kemān ol:

kemān ol:-

G: 163 Mısra: 1

Yay gibi bükülmek.

1. Ḥalkā zūlfüñ var iken kaşlar
kemān olmaḳ neden

2. Gün gibi ḥüsnüñ
bilinmişken nihān olmaḳ
neden

kemend at:

kemend at:-

Kt: 11 Mısra: 1

İp atmak, ele geçirmek.

1. Zūlfüñ çīn-i cebīn edip
boynuma atdı kemend

2. Ḥun-rīz göñlüm keşān keşān
etdi bend

kemend-i 'acz:

kemend-i ʿacz:-

K: 11 Mısra: 76

*Çaresizlik ipi.*75. Faķır-i bī-ser ü pāyı
ħadeng-i ʿaʿna çignetme76. Kemend-i ʿacz ile pā-
bestelikler buldu pāyānı**kemend-i āh:*****kemend-i āh:-***

G: 96 Mısra: 9

(Aşığıın) ahının kemendi, ipi.

9. Kemend-i āhını bend eyle

Şeyhī reh-güzārında

10. Şikār etmek ğazālīñ şöyle
kim bir dāma ğalmışdır**kemend-i zülf:*****kemend-i zülf:-***

K: 11 Mısra: 41

*Sevgilinin saç kıvrımı.*41. Kemend-i zülfüñ dil-bestesi
zerrīn ğadeħ güyā42. Ğızarmış lāle-veş
şermendesı deħriñ ğülistānı**kemer-i ğayret:*****kemer-i ğayret:-***

G: 30 Mısra: 3

*Gayret kemeri.*3. Kemer-i ğayreti ğayd
etmede dil4. Ğankı yüzle girdim yere
meded**kenār-ı bezm:*****kenār-ı bezm:-***

G: 67 Mısra: 3

*Meclisin kenarı, yanı.*3. Raķīb-i seg-ṭabīʿatı ğoymañ
kenār-ı bezme4. Kūyuñda ders-i ğubb-i sırr-ı
ʿāşıkān oğunur**kenār-ı çeşm:*****kenār-ı çeşm:-***

G: 94 Mısra: 8

*Göz kenarı, göz ucuyla,
küçümseyici bakış.*7. Emān ile ocağına düşen dil-i
zārıñ8. Kenār-ı çeşm dilā dūdmāna
āteş urur**kenār-ı istirāħat:*****kenār-ı istirāħat:-***

G: 162 Mısra: 4

*Dinlenme sahili.*3. Ümīd-i baħr-i vişālīñde
dāne-i eşkim4. Kenār-ı istirāħata ğabāb
olup giderin**kendine kıy:*****kendine kıy:-***

G: 146 Mısra: 11

Kendine kıymak, kendini

öldürmek.

11. Kıydım āhir kendime
ammā ki hicriñdir sebab
12. Ehl-i maḥşer titreşir kanlı
günāhımdan benim

kenz-i ḥafā:

kenz-i ḥafā:-

G: 115 Mısra: 26
*Gizli hazine, "Bilinmeyen gizli
bir hazine idim, bilinmek
istedim, bilineyim diye halkı
(kâinat) yarattım." hadisinden
iktibastır.*

25. Mezāhib muhtelif ammā ki
Ḥaḳḳdır cümleden maḳşūd
26. Dilā kenz-i ḥafā esrārına
ḥaḳḳā ki sū almış

kenz-i raḥīm ol:

kenz-i raḥīm ol:-

G: 56 Mısra: 22
Rahmet sırrı bulunmak.

21. Ḥālā ğınā-yı ṭab^c iledir
meslegimiz Şeyḥiyā
22. Biz de meger tükenmez
kenz-i raḥīm olur

kenz-i vaşl:

kenz-i vaşl:-

G: 127 Mısra: 3
Kavuşma hazinesi.

3. Kenz-i vaşlından çerāğ

olmak ümīdin eylerim
4. Bezm-i dil-ber rüşen olmaz
olmasa bir şeb-çerāğ

kenz-i vaşl:-

G: 154 Mısra: 6
Kavuşma hazinesi.

5. Dedim va'llāhi yokdur bezl-i
cāna 'usretim āhir
6. Dediler kenz-i vaşla tılsım
etmişdir bağır kanın

kerem et:

kerem et:-

Kt: 19 Mısra: 3
Lutufta, iyilikte bulunmak.

3. Dil-i bīmārıma rūḥānī
meded kıl kerem et
4. Ruḥuñ ārzü ederek dergehe
geldim maḥşüş

kerem kıl:

kerem kıl:-

G: 137 Mısra: 5
Merhamet etmek.

5. Kıl kerem cevriñle şāhā
yaḳma mülk-i göñlümü
6. Dil ḥarāb etmekde bir
endīşe-i 'uḳbā gerek

kesb et:

kesb et:-

G: 1 Mısra: 5
Edinmek.

5. Her ne deñli ma‘rifet kesb etmek olduysa naşib

6. İntisāb-ı sāye-i silk-i risāletdir baña

kesb et:-

G: 14 Mısra: 7
Edinmek.

7. Dergehinde kim fenā ‘ālemlerin kesb etmede

8. Qalbi ilhām-ı ilāhī vāridātı feth-i bab

kesb et:-

G: 66 Mısra: 5
Kazanmak.

5. Şafālar kesb eder bezminde ğayrılar göñül ağlar

6. Zihī devlet oña luḫfi baña redd-i cevāb eyler

kesb-i hāl et:

kesb-i hāl et:-

G: 79 Mısra: 18
Manevî cezbe kazanmak.

17. Çünki teslīm ü tevekkül Şeyhiyā maqbūl-i Hakk

18. Kesb-i hāl etmek dil-i ṭablını çalmaq nedir

kesb-i ‘irfān eyle:

kesb-i ‘irfān eyle:-

G: 153 Mısra: 36
İrfan kazanmak.

35. ‘Aşq ile gelsin bu gün

meyhāneye

36. İsteyenler kesb-i ‘irfān eylesin

kesret-i aġyār:

kesret-i aġyār:-

G: 52 Mısra: 3
Rakibin çokluġu.

3. Kesret-i aġyārdan cān kırtaran

4. Hüzün ile endişeden me’ mün olur

kesret-i ‘ālem:

kesret-i ‘ālem:-

G: 19 Mısra: 11
Kâinattaki çokluk.

11. Kesret-i ‘ālemi bil sırr-ı Hudā-yı vaḫdet

12. Göñlüñü bu dedigim mertebeden āġāh et

kesret-i a‘zā:

kesret-i a‘zā:-

K: 10 Mısra: 55
Uzuvların, dalların çokluġu.

55. Ferd ü şāha kesret-i a‘zā ḫalel mi Şeyhiyā

56. On sekiz biñ ‘ālemi a‘zā-veş ‘unvān eylemiş

kesret-i emvāc:

kesret-i emvāc:-

K: 9 Mısra: 23
Dalgaların çokluġu.

23. Bir haķikattir o zāt-ı

Kibriyā bī-miṣāl

24. Keşret-i emvācı gösterdi

nice yüz biñ şuver

kesret-i endiše-i aġyār:

kesret-i endiše-i aġyār: -

G: 5 Mısra: 23

(Allah'tan) başka dertlerin
çokluğu.

23. Keşret-i endiše-i aġyārı

terk et Şeyhiyā

24. Kudsiyān-ı ʿālem-i ʿizzet

naşīb olsun saña

keşret-i ġam:

keşret-i ġam: -

G: 147 Mısra: 9

Dert çokluğu.

9. Keşret-i ġamdan rehā

bulmadım dil vaṭanda

10. Selāmet ehl-i terk-i diyār

imiş bildim

keşān keşān:

keşān keşān: -

Kt: 11 Mısra: 2

Çeke çeke, zorla.

1. Zülfüñ çīn-i cebīn edip

boynuma atdı kemend

2. Hün-rīz gönlüm keşān keşān

etdi bend

keşf et:

keşf et: -

G: 105 Mısra: 15

Ortaya çıkarmak.

15. Şevķ-i zülf-i mā'yeşā keşf

etdi mā-fi'l-nālemi

16. Düşdük eller aġzına faş

eyledi pinhānımız

keşf et: -

G: 22 Mısra: 8

Ortaya çıkarmak.

7. Ehl-i nefsiñ biliriz mā-fi'z-
zamīrin zāhidā

8. Sen gerekse hāliñi keşf et

gerek mestür tüt

kevkeb-i dürriye:

kevkeb-i dürriye: -

G: 112 Mısra: 2

Parlak yıldız.

1. Lem'a-i nūr-ı ene'l-Ḥaķķ

içre Mansūr olmuşuz

2. Kevkeb-i dürriyeden nūrun

ʿalā-nūr olmuşuz

keyfiyet-i ruhsār:

keyfiyet-i ruhsār: -

G: 71 Mısra: 6

(Sevgilinin) yüzünün

nitelikleri.

5. Bize te'şīr edemez cām-ı

şarāb-ı engūr

6. Mest eden gönlüm keyfiyet-i

ruhsārımdır

keyfiyyet-i ruhsār:***keyfiyyet-i ruhsār:-***

G: 175 Mısra: 7

*(Sevgilinin) yüzünün vasfı.*7. Keyfiyyet-i ruhsārını şorma
dil-i zāra8. Mestāneyi gör cām-ı
muşaffā büyüdükce**killet-i yārān:*****killet-i yārān:-***

Kt: 23 Mısra: 1

*Dostların azlığı.*1. Eyleme killet-i yārān ile pā-
beste-i cū^c2. Āb-ı nisyānı aqıt kadrimizi
kıl merfū^c**kismet eyle:*****kismet eyle:-***

G: 110 Mısra: 4

*Kismet etmek.*3. Çağla fużalāt-ı cihān şeydā
dile ezhār gül4. Böyle kismet eylemiş bezm-i
ezelden şāhımız**kismet-i ezel:*****kismet-i ezel:-***

G: 108 Mısra: 1

*Ezelden belirlenen kismet.*1. Cefā-yı dil-fikārı kismet-i
ezel bilüriz2. O qahrı kim çekeriz luḫf-ı
lem-yezel bilüriz**kıssa-i mecnūn:*****kıssa-i mecnūn:-***

G: 131 Mısra: 15

*Mecnun'un hikâyesi.*15. Kıssa-i Mecnūna erdi
Şeyhî-i zārîñ işi16. Bildim ol dārü'ş-şifāya
intisāb etmek gerek**kıyāmet ol:*****kıyāmet ol:-***

K: 10 Mısra: 13

*Musibet olmak.*13. Kāmetiñ oldu kıyāmet
istikāmetdir şirāt14. Ḥayr u şer tefrīk için Ḥaqq
‘adli fīrān eylemiş**kıyās et:*****kıyās et:-***

G: 143 Mısra: 3

*Denk tutmak, karşılaştırmak.*3. Beni bī-derd kıyās etdi
meger bülbül-i zār4. Nāle vü zārım ile bülbülü
ḥayrān etdim***kıyās et:-***

G: 82 Mısra: 11

Karşılaştırmak.

11. Ğayrılar gibi mecāz ehli

kıyās etme bizi
12. ‘Aşık-ı şādıkıñız bizde
ihānet ne gezer

kıyās et: -

Kt: 17 Mısra: 1

Karşılaştırmak.

1. Dostum mir’ata bak
hüsünüñden et ‘aşkım kıyās
2. Hüsünüñ eyler her nefes her
ān ‘aşkıñ iltimās

kıyās et: -

Mş.: 1 Mısra: 21

Karşılaştırmak, ölçmek.

21. Kıyās etme saña te’sīr eder
āh-ı şerārım yok
22. Belā-yı miḥnet-i hicriñle
yāḥūd igbirārım yok

kıyās et: -

Mt: 16 Mısra: 1

Zannetmek.

1. Kıyās etmeñ ki zāhid
eylemez ‘ayş u şafādan ḥazz
2. Şafādan dūr eden ancak
şudur eyler riyādan ḥazz

kıyl u kāl:

kıyl u kāl: -

G: 115 Mısra: 11

Dedikodu.

11. Rüsüm ehli ne bilsin kıyl u
kāl ile bu ma’nādan

12. Ezel bezminde vā’iz
neylesin ki güft ü gū almış

kıyl u kāl: -

G: 5 Mısra: 14

Dedikodu.

13. Sil süpür tevḥīd ile mir’at-i
kalbi rüz u şeb

14. Geç bu kıyl u kālden rāḥat
naşīb olsun saña

kıyl u kāl: -

G: 75 Mısra: 4

Dedikodu.

3. Beni görüp dil atarsın vā’iz

4. Efendi kıyl u kālımız yokdur

kıyl u kāl: -

K: 9 Mısra: 10

Dedikodu.

9. İ’tibārendir mecāz ile
ḥaḳīkat ortada

10. Bī-zebān olmaḳ birisi
birisidir kıyl u kāl

kızıl altın et:

kızıl altın et: -

G: 107 Mısra: 11

*Kırmızı altın yapmak, şaraba
boyamak.*

11. Tās-ı gerdūnu kızıl altın
eder bī-reyb ü şek

12. Ḥaḳḳ erenler devletinde
himmet-i iksīrimiz

kifāyet et:

kifāyet et:-

G: 111 Mısra: 10

Yeterli olmak, yetmek.

9. Dürüş teveccüh-i kesb-i

ma'arife Şeyhî

10. Ki zād-ı hāl-i kūyda kifāyet

etse biriz

kilk-i şeref:***kilk-i şeref:-***

G: 175 Mısra: 10

Şeref, yücelik kalemi.

9. Haṭṭ geldi diye çekme

te'essüf ruḥ-ı yāre

10. Kilk-i şerefi medd olur

imzā büyüdüke

kimyā-yı sa'ādet:***kimyā-yı sa'ādet:-***

G: 91 Mısra: 2

İmam Gazali'ye ait eser.

1. 'Alemdede şafā encümen-i

'işretimizdir

2. Kimyā-yı Sa'ādet denilen

şoḥbetimizdir

kīn et:***kīn et:-***

Trc.: 1 Mısra: 32

Gizli düşmanlık etmek.

31. Ne güzel şoḥbetiñi ḥasret-i

miskīn edesin

32. Ne revādır ki efendim

kuluña kīn edesin

kirāmen kātibīn:***kirāmen kātibīn:-***

Kt: 14 Mısra: 3

Amel defterini tutan yüce iki melek.

3. Kirāmen kātibīn almış

ḥesābın cürmümün gamı

4. Ḥudāniñ rahmet-i gufrānına

çünkü ḥesāb olmaz

kirişme-i gāzāl:***kirişme-i gāzāl:-***

G: 94 Mısra: 3

(Sevgilin) ahu gözünün işveli hareketleri.

3. Kirişme-i gāzālî gör ki şem'î

tāb-ı ruḥı

4. Zemīn-i bezme degil hep

zamāna āteş urur

kīş et:***kīş et:-***

Thm: 2 Mısra: 22

Def etmek, kovmak.

21. Ḥüblar bezminde 'ayş u

zevki der-piş edelim

22. Bāğa gel Şeyhî gam-ı

ferdāya bir kīş edelim

kīşver-i arz u semā:***kīşver-i arz u semā:-***

G: 179 Mısra: 2

Bütün yer gök, âlem.

1. Ey mihter-i sümme denâ şad
ber-zebân şallū ‘alā
2. Ey kişver-i arz u semâ şad
ber-zebân şallū ‘alā

kişver-i hākān ol:

kişver-i hākān ol:-

G: 89 Mısra: 6
*Memleketin hükümdarı
olmak.*

5. Ezelden hüsnüñ ile ‘aşkıımıñ
peymānesidir kim
6. Ben onuñ bendesi ol kişver-i
hākānım olmuşdur

kişver-i hākān:

kişver-i hākān:-

G: 12 Mısra: 8
Padişah.

7. Mücerred eyledik
ma’mülümüz dünyā vü
‘uqbādan
8. Gedālar tahtınıñ biz kişver-i
hākānıyız cānā

kişver-i hākān:-

G: 74 Mısra: 8
Memleketin padişahı.

7. Baña biñ türlü cefā eylese
cānım cigerim
8. Yine ben bendesiyim kişver-
i hākānımdır

kişver-i hüsn:

kişver-i hüsn:-

G: 155 Mısra: 9
Güzellik ülkesi.

9. Sarāy-ı dilde şāh-ı Kays
olursañ kişver-i hüsnē
10. Hüviyyet sırrına mazhar
olursun vech-i Leylādan

kitāb-ı dürr-i ma‘nā:

kitāb-ı dürr-i ma‘nā:-

G: 115 Mısra: 16
Hakikat incisinin kitabı.

15. Temevvüc etmedin baħr-i
muħabbet zāhid-i ħod-bīn
16. Kitāb-ı dürr-i ma‘nā üzre
ancaħ sāde-rū almış

kitāb-ı fenn-i ‘aşk:

kitāb-ı fenn-i ‘aşk:-

G: 100 Mısra: 19
Aşk ilminin kitabı.

19. Kitāb-ı fenn-i ‘aşka Şeyħiyā
ser-defter olmuşsun
20. Onuñcün sīnen içre
Naķşibendī hüsn-i zībādır

kitāb-ı hüsn-i ruħ:

kitāb-ı hüsn-i ruħ:-

G: 67 Mısra: 1
*(Sevgilinin) yüzünün
güzelliğinin kitabı.*

1. Kitāb-ı hüsn-i ruħuñ dilde
bī-zebān okunur

2. Yüzünde nûrun ‘alâ nûr
iken figân okunur

korkudup dur:

korqudup dur:-

G: 67 Mısra: 10

Korkutup durmak.

9. ‘Azâb-ı nâr u haşr u neşr ile
bizi zâhid

10. Ne korqudup durursun
bizde maḥv-ı fân okunur

kubbe-i gerdün:

kubbe-i gerdün:-

G: 73 Mısra: 8

Gök kubbe.

7. Gece zâr eylemeden devr-i
derûn-ı âhım

8. Surḥ eden kubbe-i gerdünü
benim zârımdır

ḳudsiyân-ı ‘âlem-i ‘izzet:

ḳudsiyân-ı ‘âlem-i ‘izzet:-

G: 5 Mısra: 24

Yücelik âleminin melekleri.

23. Keşret-i endîşe-i ağıyârı
terk et Şeyhiyâ

24. ḳudsiyân-ı ‘âlem-i ‘izzet
naşîb olsun saña

ḳudsiyân-ı nakşibend:

ḳudsiyân-ı nakşibend:-

G: 104 Mısra: 16

Nakşibendî melekleri.

15. Mücerred olmuşuz hep âh
ser ü lafz-ı şuverinden

16. Lisânü'l-ğayba mâlik
ḳudsiyân-ı Nakşibendiz biz

ḳufl-i hevâ-yı der-i dil:

ḳufl-i hevâ-yı der-i dil:-

G: 10 Mısra: 5

*Gönül kapısının arzusunun
kilidi.*

5. ḳufl-i hevâ-yı der-i dil bezl-i
mey-i maḳderet

6. ‘Aks-i ruḥ-ı tâb-ı zülf cân ile
tendir baña

kûh-ı belâ:

kûh-ı belâ:-

G: 42 Mısra: 5

Gam dağı.

5. Görse bu gayretimi kûh-ı
belâda Ferhâd

6. Sergüzeştin unuttur görse ne
yollar açılır

kûh-ı Kâf:

kûh-ı Kâf:-

G: 17 Mısra: 5

Kaf Dağı.

5. Bu ḥasrete bu firḳate tākāt
getirmez kûh-ı Kâf

6. Feryâd edip ağlar idim
dayanmaz olmasa edeb

kuhl-ı başiret:

kuhl-ı başiret:-

G: 47 Mısra: 3

Gönül gözü, idrak sürmesi.

3. Hāk-i reh-i kūyudur kuhl-ı başiret şehiñ

4. Hep bizi nālān eden çeşm ile bıçağdır

kumāş-ı silk-i ‘irfān:***kumāş-ı silk-i ‘irfān:-***

K: 11 Mısra: 98

İdrak ipinin kumaşı.

97. Neẓāret tahtına dāhil olanlar hep gümüş gözler

98. Bu mülküñ çoğdu pāzāra kumāş-ı silk-i ‘irfānı

kurban ol:***kurban ol:-***

G: 45 Mısra: 5

(Sevgilinin uğruna) can vermek.

5. Dediler günde bir kurban olur yāriñ eşiginde

6. Dedim ol gün olup görmek olursa bende şānıdır

kurb-ı Hakk:***kurb-ı Hakk:-***

G: 155 Mısra: 13

Allah'a yakınlık.

13. Degildir kurb-ı Hakk varmağ ulaşmağ şeyhiyā

Hakka

14. Münezzehtir ḥabāb-ı zāt-ı pāki zīr ü belādan

kurb-i ev-ednā:***kurb-i ev-ednā:-***

Ms: 1 Mısra: 24

"İki yay kadar veya daha da yakın oldu." (Necm 53/9) ayetinden iktibasla yakından daha yakın.

23. Şadr-ı sa‘ādetde refi‘ü’l-celīs

24. Kurb-i ev-ednāda celīsü’l-enīs

kuşūr et:***kuşūr et:-***

G: 8 Mısra: 10

Hatalı davranışta bulunmak.

9. Ne kadar cevri sitem eyleseñ āhir yine ben

10. Yine ‘aşkıñda kuşūr etmem efendim aşlā

kuşūr-ı kudret:***kuşūr-ı kudret:-***

Thm: 3 Mısra: 25

Güç eksikliği.

25. Oldum kuşūr-ı kudretime Nev‘iyā muķırr

kuş dili:***kuş dili:-***

G: 107 Mısra: 17

1. Kuşların konuştuğu dil, 2.
Herkesin anlayamayacağı
mana lisanı.

17. Kuş dilin söyler Süleymân-ı
zamandır h̄vâcegân
18. Hep ma'ânî neşvesin
temsîlidir ta'bîrimiz

kuṭb-i 'âlem ol:

kuṭb-i 'âlem ol:-

G: 63 Mısra: 7
Âlemin özü, merkezi olmak.

7. Kuṭb-i 'âlem olduğun bildim
bu hüsn ü ân ile
8. Lîk bildim hüküm-i 'âlem
zülfi 'anber-büdadır

kuvvet-i cān et:

kuvvet-i cān et:-

G: 29 Mısra: 7
(Onunla) can bulmak, canına
kuvvet kazandırmak.

7. Haber al men re'anî kuvvet-i
cān et
8. Hudānîñ vechullāhı
Muḥammed

kuvvet-i 'irfān:

kuvvet-i 'irfān:-

G: 86 Mısra: 29
Anlama gücü.

29. Hayāl-i hāl-i naqd-i kuvvet
kuvvet-i 'irfān

30. Egerçi yok tecellide
tekerrür ü enzār

kūy:

kūy:-

G: 97 Mısra: 5
Semt.

5. 'Aşıkîñ kūyuñda ki āh-ı
ciger-sūzun görüp
6. Zāhidā zann etme kim mest-
i mey-i engürdür

kūy-ı dilārā:

kūy-ı dilārā:-

G: 51 Mısra: 1
Gönlü süsleyen güzelin semti.

1. Uşşak kūy-ı dilārāya gelir
gider
2. Devr ile kişi dünyāya gelir
gider

kūy-ı yār:

kūy-ı yār:-

G: 109 Mısra: 7
Yarin semti.

7. Şafā 'âlemde oldur kūy-ı
yāre ğayra yol verme
8. Bezmde rind olanlar nāķış u
nādāna incinmez

küfr-i ekber:

küfr-i ekber:-

G: 122 Mısra: 4
En büyük küfür, inkâr.

3. Cān verip cennetde ger
rū'yet umarsañ zāhidā
4. Evvelā olduñ mu bilmem
küfr-i ekberden ḥalāş

kühl ol:

kühl ol:-

G: 152 Mısra: 10
Sürme olmak.

9. Reh-güzārında yanıp ḥāk
olmağa Şeyḥī meger
10. Nāḥun-ı pāyinde kühl
olmaḵ diler ḥākisterim

kühl-i dīde et:

kühl-i dīde et:-

G: 138 Mısra: 9
Göz sürmesi yapmak.

9. Şeyḥīniñ ḥākisterin ey şem'
kühl-i dīde et
10. Tek ḥayālīñden beni dūr
etme zālīm olma gel

kühl-i nūr-ı çeşm-i bīnā:

kühl-i nūr-ı çeşm-i bīnā:-

Mş.: 1 Mısra: 1
*Gören gözün nurunun
sürmesi.*

1. Ğubār-ı ḥāk-i pāyiñ kühl-i
nūr-ı çeşm-i bīnādır
2. Şu'ā-i mihr-i 'ālem tāb-ı
ruḥsār-ı dilārādır

külhan-ı endīşe:

külhan-ı endīşe:-

G: 11 Mısra: 5
Merakı (harlayan) ocak.

5. Külhan-ı endīşedir ḥālā
ḥayālīñle yerim
6. Bilirim ḳapıñda rüsvā eyler
āḥir bu hevā

külhan-ı endīşe-i hicr-i firāk:

külhan-ı endīşe-i hicr-i firāk:-

G: 152 Mısra: 1
Ayrılık acısının derdinin ocağı.

1. Külhan-ı endīşe-i hicr-i
firākıñdır yerim
2. Bī-kesim sāyemdurur
ḥākinde yalnız hem-serim

küllün min 'inda'llāh:

küllün min 'inda'llāh:-

G: 112 Mısra: 11
"Hepsi Allah'tandır." Nisa 4/78

11. Destimizde sırr-ı ḳāl küllün
min 'inda'llāh ile
12. İḥtiyār-ı cüz'ī gitdi ḳālde
mecebūr olmuşuz

künc-i dil:

künc-i dil:-

G: 180 Mısra: 8
Gönlün köşesi.

7. Gerçi endūh-ı belā-yı hicr
olurdu gāh gāh

8. Lîk künc-i dilde genc-i
vuşlatı mestür idi

küntü kenz:

küntü kenz: -

G: 133 Mısra: 3

Kudsi hadis olduğu söylenen

*“Ben gizli bir hazineydim;
bilinmeyi arzu ettim, âlemi
yarattım.” ifadesinden
iktibastır.*

3. Küntü kenz âyinesi ĥod-bîn
edince ‘âlemi

4. Bozdu bir yüzden daĥi
‘uşşâk-ı zârîñ sūlarıñ

küntü kenz: -

G: 3 Mısra: 11

Kudsi hadis olduğu söylenen

*“Ben gizli bir hazineydim;
bilinmeyi arzu ettim, âlemi
yarattım.” ifadesinden
iktibastır.*

11. Küntü kenziñ sırrın izhâr
eyledi ĥubbu’l-vaţan

12. Mü’min olmaz olmadan bu
sırta bir kes âşinā

künüz-ı ĥüsn:

künüz-ı ĥüsn:-

G: 181 Mısra: 16

Güzelliĥin hazineleri.

15. İlâhî luţf u fazlıñla du‘âmı
müstecâb eyle

16. Künüz-ı ĥüsnüññ miftâĥı
et Şeyĥî Süleymānı

küşād eyle:

küşād eyle: -

G: 27 Mısra: 19

Açmak.

19. ‘Aşķ deryāsında Şeyĥî
eyleyen mülkün küşād

20. Ol bilir ki ‘âlem içre men
‘aleyhā fân ĥadeĥ

küşād eyle: -

G: 31 Mısra: 4

Açmak, ferahlatmak.

3. Leblerinden her kaçan
emsem ĥarâcınıñ ‘aceb

4. Gül gibi güldükce eyler
‘aşıkın göñlün küşād

-L-

lā eyle:

lā eyle: -

G: 84 Mısra: 8

Yok etmek.

7. Derdi olanlar n’etsin
‘aşķıñla tımâr etsin

8. Lā eyleyen kendisin illā
ĥaberin söyler

lā ol:

lā ol: -

G: 76 Mısra: 1

Yok olmak.

1. ‘Aşk gelince güç eder ‘aklıñ vücūdı lā olur
2. Şübhe yokdur gün doğunca gece istilā olur

lāf eyle:

lāf eyle:-

Ms: 1 Mısra: 39

Konuşmak, dil uzatmak.

39. Eylemedi kimse zamānında lāf

40. Seyf-i şerī‘atla eder mū-şikāf

lāf u güzāf:

lāf u güzāf:-

K: 11 Mısra: 21

Boş söz.

21. Yeter lāf u güzāfıñ bezm-i güftarı dirāz etme

22. Mü’essir revnağ-āsā nuṭka kādırsıñ çıkar onu

lālā-yı seferder vaṭan:

lālā-yı seferder vaṭan:-

G: 55 Mısra: 12

Tasavvufi yolculuğun hocası.

11. Biz kāfile-i mu‘tekid-i mezheb-i yāriz

12. Lālā-yı seferder vaṭanız nedretimiz var

lāle-i bāğ-ı behişt-i hüsn ü zibā:

lāle-i bāğ-ı behişt-i hüsn ü zibā:-

Mş.: 1 Mısra: 5

Güzel ve güzelliğin cennet bahçesinin lalesi.

5. Dehānıñ lāle-i bāğ-ı behişt-i hüsn ü zibādır

6. Leb-i la‘liñ şerāb-ı nāb-ı şem‘-i sīm ü sīmādır

lāle-zār ol:

lāle-zār ol:-

G: 49 Mısra: 8

Lale bahçesine dönmek.

7. Sensiz dil-i dīvānem bāğ-ı behişt-i netsin

8. Zülfüñ hayāli gönlümde lāle-zār olmuşdur

lāle-zār-ı bezm:

lāle-zār-ı bezm:-

G: 99 Mısra: 13

Meclisin lale bahçesi.

13. Serv-şadler lāle-zār-ı bezme cem‘ olsun yine

14. Şeyhiyā nevrüz-ı fīrüz oldu bāğıñ zevki var

la‘l-i cūd:

la‘l-i cūd:-

G: 157 Mısra: 9

Cömertlik dudağı.

9. İşitip geldi dedi Şeyhiye la‘l-i cūdumuñ

10. Ğarķ-ı iħsān-ı ħayāt-ı
ābdārımdan Őaķın

la^l-i leb:

la^l-i leb:-

G: 65 Mısra: 3

Kırmızı dudak.

3. Bu zülf ü rüy u la^l-i leb ü
ten

4. Tehi Şanma efendi Őüretdir

la^l-i leb:-

K: 10 Mısra: 45

Kırmızı dudak.

45. Gizlemez la^l-i lebin yār u
Őafādan ol Şanem

46. Ğār-ı aĝyār-ı siyeh-rūdan
nigehbān eylemiş

la^l-i leb-i Őirīn:

la^l-i leb-i Őirīn:-

G: 46 Mısra: 12

*(Sevgilinin) kırmızı tatlı
dudaĝı.*

11. Ben bende-i āzādeñ gitmez
der-i luĝfundan

12. La^l-i leb-i Őirīniñ teŐhīr-i
ten olmuşdur

la^l-i leb-i Őirīn:-

G: 64 Mısra: 2

*(Sevgilinin) kırmızı tatlı
dudaĝı.*

1. Őeftālüler ruħsārında āb-dār
olmuşdur

2. La^l-i leb-i Őirīniñ Şekker
aķar olmuşdur

la^l-i nāb:

la^l-i nāb:-

G: 119 Mısra: 5

Saf kırmızı dudak.

5. O deñli la^l-i nābiñ Şu^le-
efrüz-ı muĝabbetdir

6. Dilim ^laks-i lebiñden Őāhid-i
sırr-ı nihān olmuş

la^l-i nāb:-

G: 150 Mısra: 7

Saf kırmızı dudak.

7. La^l-i nābiñ derdine diller
olubdur nā-tüvān

8. Mest-i ħüsn olmuş işitmez
^laŐķ ile zārım benim

la^l-i nāb:-

G: 161 Mısra: 2

Saf Şarap.

1. Firķatiñ bildirmede vaşl-i
dil-ārā n'idügin

2. La^l-i nābiñ gösterir mir'at-i
Őahbā n'idügin

la^l-i nāb:-

G: 177 Mısra: 3

Saf kırmızı dudak.

3. ^lArızıñdan la^l-i nābiñ
gösterir ^luŐŐaķıña

4. ^lAks-i tābiñ izĝırāb
etmekdedir cām üstüne

la^l-i şahbā:***la^l-i şahbā:***

G: 123 Mısra: 4

*Kırmızı şarap, sevgilinin
dudağı.*3. Mest olup hākister-i hūm-
hāne olmak isterim4. Ne bilinsin ʿālem içre la^l-i
şahbādan garaż**lām eyle:*****lām eyle:***

G: 57 Mısra: 9

*Belini bükme.*9. Kaddini lām eylemiş bār-ı
riyā10. Şalınıp şadre geçer pindarı
gör**lā-mevcūda illā hū:*****lā-mevcūda illā hū:***

G: 135 Mısra: 8

*"Allah'tan başka varlık
yoktur." anlamına gelen bir
kelâm-ı kibardır.*7. Naşş-ı hüsniñ çeşm-i Hağ-
bîn ile taşvîr eyledik8. Halka-i vaḥdetde lā-
mevcūda illā Hū dedik***lā-mevcūda illā hū:***

G: 79 Mısra: 9

*"Allah'tan başka varlık
yoktur." anlamına gelen bir**kelâm-ı kibardır.*9. Çünkü lā-mevcūda illā Hū
demiştir kāmilūn10. Nāķış u kāmil ya
kāmillerden el almak nedir**lāyık et:*****lāyık et:***

Kt: 26 Mısra: 4

*Uygun hāle getirmek.*3. Vaktiyle dedik buse-i kenār
eyle ki ʿıyddır4. Şol luṭf u cūduñ etdiñ
sultāna lāyık**lāyık-ı ʿaşk:*****lāyık-ı ʿaşk:***

Mt: 17 Mısra: 2

*Aşka layık.*1. Kadr-i hüsniñ rütbe-i
ʿaşkımla etdim irtifāʿ2. Lāyık-ı ʿaşkımla daḥī
hüsniñden etsin intifāʿ**leb-i baḥr-i hüviyyet:*****leb-i baḥr-i hüviyyet:***

G: 115 Mısra: 5

*Hakikat denizinin kenarı.*5. Leb-i baḥr-i hüviyyet içre
seyrān eyleyen diller6. Cemāliñ kıblesinde secde-i
vaşla vuzū almış**leb-i cām-ı muhabbet:**

leb-i cām-ı muḥabbet:-

G: 3 Mısra: 2

Aşk kadehinin ağzı.

1. ‘Aşkdır mey-gede-i bā-
ḥükm-i nūr-ı Ḥudā
2. Bir leb-i cām-ı muḥabbetdir
sülûka ibtidā

leb-i gül-çehre:***leb-i gül-çehre:-***

G: 150 Mısra: 3

Gül yüzlü güzelin dudağı.

3. Ğamzelerle hiç göz açdırmaz
leb-i gül-çehreler
4. Ben vefā aındıkça söylemez
cefā-kārım benim

leb-i la‘l:***leb-i la‘l:-***

Mş.: 1 Mısra: 6

Kırmızı dudak.

5. Dehānīñ lāle-i bāğ-ı behişt-i
ḥüsn ü zībādır
6. Leb-i la‘liñ şerāb-ı nāb-ı
şem‘-i sīm ü sīmādır

leb-i şîrîn:***leb-i şîrîn:-***

Trc.: 1 Mısra: 52

Tatlı dudak.

51. Nuṭḡ-ı nāzik-teriñi menn
ile selvā biliriz

52. Kāf-ı ḥüsnüñde leb-i şîrîniñ

‘Ankā biliriz

leb-i şîrîn-ter:***leb-i şîrîn-ter:-***

Trc.: 1 Mısra: 6

Çok tatlı dudak.

5. Burada dem uramaz ğamzesi
her ki erdir

6. Bizi başdan çıkarın hep leb-i
şîrîn-terdir

leb-i yār:***leb-i yār:-***

G: 176 Mısra: 3

Sevgilinin dudağı.

3. Seyr eyleriz āyīne-i dilden
leb-i yāri
4. Āyīne gibi çehre-i ğam-ḥār
elimizde

lem‘a-i nūr-ı ene‘l-Ḥakk:***lem‘a-i nūr-ı ene‘l-Ḥakk:-***

G: 112 Mısra: 1

*"Ben Hakk'ım" lafzının
nurunun parıltısı.*

1. Lem‘a-i nūr-ı ene‘l-Ḥakk
içre Manşūr olmuşuz
2. Kevkeb-i dürriyeden nūrun
‘alā-nūr olmuşuz

len terānī:***len terānī:-***

G: 100 Mısra: 3

"Sen beni göremezsın." Araf,

7/143.

3. Göñülde len terānī āteşi
efzūn olur her şeb
4. Muḥabbet dāğıdır sīnemde
sīnem Ṭūr-ı Sīnādır

len terānī:-

Mr: 2 Mısra: 13
"Sen beni göremezsın." Araf,
7/143.

13. Terānī len terānī bir
ma'ānā
14. Budur 'āşıklarıñ ancak
īmānı

leşker-i gerdūn-ı ğam:

leşker-i gerdūn-ı ğam:-

G: 174 Mısra: 7
Keder feleğinin askeri.

7. Şāf-be-şāf olmuş müheyyā
leşker-i gerdūn-ı ğam
8. Bir delīr ister bu meydān-ı
hüner çālāk ola

levāmi'ci Şamediyet:

levāmi'ci Şamediyet:-

G: 86 Mısra: 18
*Hıç kimseye ve hiçbir şeye
muhtaç olmayan yüce Allah'ın
nurları.*

17. Yüzünde nūr-ı nübüvvet
cevāmi'ü'l-kelim
18. Levāmi'ci Şamediyet
revāyih-i gülzār

levḥa-i ḥüsn:

levḥa-i ḥüsn:-

G: 112 Mısra: 4
(Allah'ın) güzelliğinin levhası.

3. Ḥaqqımızda ḥāme-i ğayb
yed-i kudret ile Hū
4. Tā ezelden levḥa-i
ḥüsnünde meştūr olmuşuz

levḥ-i dil:

levḥ-i dil:-

G: 105 Mısra: 22
Gönül sayfası.

21. Bundan özge var mıdır hiç
sālike sīret-nümā
22. Levḥ-i dilde Şeyḥiyā naşş
eyleriz pīrānımız

levḥ-i dil:-

G: 8 Mısra: 26
Gönül sayfası.

25. Hele ḥasret-zede āzürde-i
kevkeb Şeyḥī
26. Naşş-i teşḥīrini levḥ-i dile
etdim imzā

levḥ-i 'iṣyān:

levḥ-i 'iṣyān:-

Müs.: 1 Mısra: 3
İsyān defteri.

3. Yazılmış levḥ-i 'iṣyān içre
ismim pūr-kuşūrüm ben

4. Fenā bāzārı içre mest-i ʿaşk-ı
bī-şuʿürüm ben

levh-i mahfûz:

levh-i mahfûz: -

Kt: 22 Mısra: 1

*Gayb bilgisinin yazılı olduğu
levha.*

1. Hayâl-i hâmedir dil levh-i
mahfûz
2. Güzel kıydı gam-ı hicr ile
mahzûz

levh-i merdân:

levh-i merdân: -

G: 173 Mısra: 10

*Yiğitlerin adının yazılı olduğu
kitabın başı, başlığı.*

9. Terk-i agyâr et dilersen
Şeyhiyâ
10. Levh-i merdân içre ismiñ
yâd ola

levh-i naqş-ı külle yevmin hüve fî-şe'n:

*levh-i naqş-ı külle yevmin hüve fî-
şe'n:* -

G: 2 Mısra: 7

*"O, her gün (her an) yeni bir
işte (icatta)dır" (Rahmân,
55/29) anlamındaki ayetin
nakşedildiği levha.*

7. Oğundu levh-i naqş-ı külle
yevmin hüve fî-şe'n

8. Ki her ân içre bir halk-ı
cedîdullâh eder peydâ

lezzet-i ʿilm:

lezzet-i ʿilm: -

G: 2 Mısra: 18

Bilme lezzeti.

17. Huzûz-ı müştehiyyâtın
kemâliyle eder icrâ
18. Lezzet-i ʿilmi ʿarz olduğda
eyler nev hâzer peydâ

libās-ı ʿizz ü zevk:

libās-ı ʿizz ü zevk: -

G: 12 Mısra: 9

İtibar ve lezzet elbisesi.

9. Libās-ı ʿizz ü zevk
saltanattan ʿarîdir Şeyhî
10. Ezelden bezm-i hüsnüñ
bende-i ʿüryānyız cāna

lisān-ı hâl:

lisān-ı hâl: -

K: 11 Mısra: 54

Hâl dili.

53. Nidā-yı bārekallâh şüret-i
aḥsente aḥsente
54. Lisān-ı hâl ile mürğ-i
seherdir nâṭıka ānı

lisān-ı rakīb:

lisān-ı rakīb: -

G: 56 Mısra: 11

Rakibin dili.

11. Kes tîğ-ı sükûn ile lisân-ı
rakîbi dil-berâ
12. Cirmi şıfırdır ammâ cürmü
‘azîm olur

loğma-i h̄yār:

loğma-i h̄yār:-

G: 57 Mısra: 8
Değersiz loğma.

7. İçmeden mey sevmeden
zāhid güzel
8. Hür be-reft nā-puhte loğma-
i h̄yārı gör

Loğmān eyle:

Loğmān eyle:-

K: 10 Mısra: 54
*Meşhur Lokman hekim olarak
yaratmak.*

53. Mekteb-i dehriñ Aḥaddır
h̄yācesi şākird hezār
54. Kimi cāhil kimisin ḥikmetle
Loğmān eylemiş

luṭf et:

luṭf et:-

G: 119 Mısra: 9
*İyilikte bulunmak, cömertlik
etmek.*

9. Niğāhıñ sīneme bir dāğ-ı
ḥayret urdu luṭf etdi
10. Nazar-gāh-ı cemālīñ
olduğum hep rāyegān olmuş

luṭf et:-

G: 46 Mısra: 15
*İyilikte bulunmak, cömertlik
etmek.*

15. Zaḥm-ı firākıñ luṭf et vaşlıñ
ile tımar et
16. Hicrānıñ ile sīnem ḥasret-
zedem olmuşdur

luṭf et:-

G: 66 Mısra: 8
*İyilikte bulunmak, cömertlik
etmek.*

7. Ḥesāb etme yolunda naḥd-i
‘ömrüñ dediler zīrā
8. Saña elbetde bir gün luṭf
edince bī-ḥesāb eyler

luṭf et:-

G: 92 Mısra: 2
*İyilikte bulunmak, cömertlik
etmek.*

1. Şāh-ı ḥüsniñ ‘aşğa
cem‘iyyet ile nevrūzu var
2. Resmidir her dil-berıñ luṭf
etmege bir sözü var

luṭf et:-

Mş.: 1 Mısra: 31
*İyilikte bulunmak, cömertlik
etmek.*

31. Şabā taḥrīk ederse luṭf edip
zülfi firāvānıñ
32. Perīşān eyler ‘aql u fikrimi
zülfi perīşānıñ

luṭf eyle:***luṭf eyle:-***

G: 140 Mısra: 13

İyilik yapmak, memnun etmek.

13. Cā-be-cā eylediğini luṭf görünce Şeyhî

14. Tepeden ırnaga dek pür-suhan oldu gönüm

luṭf-ı efendi:***luṭf-ı efendi:-***

G: 144 Mısra: 4

Sevgilinin ihsanı, iyiliği.

3. Hiç hayāl etmem ki bahtımdan ve yāhūd gayrıdan

4. Pāy-busun bilirim luṭf-ı efendimden benim

luṭf-ı ilāh:***luṭf-ı ilāh:-***

Trc.: 1 Mısra: 43

Allah'ın ihsanı, yardımı.

43. Dest-gİR ola meger hicr ü gama luṭf-ı ilāh

44. Ka'be-i vaşlıña 'aşkıñ ile oldum hem-rāh

luṭf-ı lem-yezel:***luṭf-ı lem-yezel:-***

G: 108 Mısra: 10

Sonsuz lütuf.

9. Cefā-yı yāri şafā i'tibār eder

Şeyhî

10. O qahrı kim çekeriz luṭf-ı lem-yezel bilüriz

luṭf-ı lem-yezel:-

G: 108 Mısra: 2

Sonsuz lütuf.

1. Cefā-yı dil-fikārı kısmet-i ezel bilüriz

2. O qahrı kim çekeriz luṭf-ı lem-yezel bilüriz

luṭf-ı mürüvvet et:***luṭf-ı mürüvvet et:-***

G: 85 Mısra: 9

İyilik cömertliğinde bulunmak.

9. Ğayrıya luṭf-ı mürüvvet etmede

10. Şeyhî-zārîñ sİnesin gam-nāk eder

luṭf-i kerem:***luṭf-i kerem:-***

G: 74 Mısra: 15

İyilik bağışlama, cömertlik.

15. Bu da bir luṭf-i keremdir bu da bir 'izz ü şeref

16. Aşq ile 'aqlı gidermek daḥi 'ünvānımdır

lü'lü'-i mercān:***lü'lü'-i mercān:-***

G: 105 Mısra: 4

Mercan incisi.

3. Lebleriñ sevdası çün deryā-
dil oldu ḥāşılı
4. Çeşm-i eşk-i ḥasretiñdir
lü'lü'-i mercānımız

-M-

mā' vü tīn:

mā' vü tīn:-

G: 126 Mısra: 7
Su ve çamur.

7. Mā' vü tīn beyninde
olmazdan muḫaddem Ādemī
8. Sen nebiyy-i rūḥ-ı pākiñden
ederdi intifāc

mācerā-yı küntü kenz:

mācerā-yı küntü kenz:-

G: 171 Mısra: 4
*"Ben (gizli) bir hazineydim."
macerası.*

3. Qopdu bu ğavġā-yı 'aşk
peymāne-i mestāneden
4. Mācerā-yı küntü kenz içinde
seyrān isteyu

ma'den-i dürr-i ma'ānī:

ma'den-i dürr-i ma'ānī:-

G: 14 Mısra: 10
Manalar incisinin kaynağı.

9. Ḥaqqını ikrār eder devrinde
olsaydı Cüneyd
10. Ma'den-i dürr-i ma'ānī
reşş-i nūr-ı şeyḥ ü şāb

ma'den-i kimyā ol:

ma'den-i kimyā ol:-

G: 76 Mısra: 24
Ender bulunan cevher olmak.

23. Bende ol şıdk ile erbāb-ı
zekā vü fiṭnata
24. Onlarıñ her nüktesinde
ma'den-i kimyā olur

maġbūn ol:

maġbūn ol:-

G: 52 Mısra: 6
Aldanmak.

5. 'Aşıkıñ şaff-ı ni'āldir pīşesi
6. Vā'iz ü ḥar şadr ile maġbūn
olur

maġbūn ol:-

G: 83 Mısra: 14
Aldanmak.

13. Zāhire dil vermeyip
maẓharda ḫaldıysa göñül
14. Şübhesiz bu dār-ı ğamda
Şeyḥī-veş maġbūn olur

maġlaṭa-i zāġ:

maġlaṭa-i zāġ:-

G: 47 Mısra: 8
Karganın boş, aldatıcı sözü.

7. Nefs için zāhidiñ eylediği
bendelik
8. Ḥaqq yoludur şanmañız
maġlaṭa-i zāġdır

maḥall-i şübhe:***maḥall-i şübhe:-***

G: 39 Mısra: 3

Şüphe yeri, şüpheyeye zemini olan yer.

3. Değil maḥall-i şübhe ki cemāl-i Mevlādan

4. Şarāb-ı nāb-ı la^q-i dilbere eşer diyeler**maḥbūb-ı mey:*****maḥbūb-ı mey:-***

G: 97 Mısra: 1

Şarap aşkı.

1. Şanma ʿarīf şol kesi maḥbūb-ı meyden dūrdur

2. ʿArīf oldur gönlü cām-ı ʿaşk ile maʿmūrdur

maḥcūb-ı tevehhüm:***maḥcūb-ı tevehhüm:-***

K: 9 Mısra: 12

*Şüpheyeye düşmenin mahcubu.*11. Qurb u bu^d u vaşl u faşl ancak tefehhümdür bize

12. Biri maḥcūb-ı tevehhüm birisi ehl-i kemāl

māh-ı şeb-ārā:***māh-ı şeb-ārā:-***

Trc.: 1 Mısra: 54

Geceyi süsleyen ay.

53. Sīneñi āyīneden ḥayli

mücellā biliriz

54. Şeyḥiyā şem^c-i ruḥuñ māh-ı şeb-ārā biliriz**māhiyyet-i vücūb:*****māhiyyet-i vücūb:-***

Thm: 3 Mısra: 24

Zorunlu hakikat, unsur.

23. Şeyḥī ḥaḳīkat-i ekvānı fark edip

24. Māhiyyet-i vücūb ile imkānı fark edip

maḥrem ol:***maḥrem ol:-***

G: 167 Mısra: 10

Samimi olmak.

9. Dergehinde var iken Şeyḥī-i şādık çākeri

10. Ḥazret-i Ḥaḳḳdan murādım ğayra maḥrem olmasın

maḥrem-i aġyār:***maḥrem-i aġyār:-***

Thm: 4 Mısra: 9

Rakiplerin dostu.

9. Yār ise maḥrem-i aġyār göñül hemdem-i zār

10. Gözlerim ḳan aḳıdırsa n'ola ğayret demidir

maḥrem-i sırr-ı Ḥudā:***maḥrem-i sırr-ı Ḥudā:-***

G: 121 Mısra: 7

Allah'ın sırrına sırdaş.

7. Maḥrem-i sırr-ı Hüdā olmak
dilerseñ bir nefes
8. Hātem-i ālufte-göñlüñ
defter-i k̄ānūna baş

maḥşer ol:

maḥşer ol:-

G: 27 Mısra: 5
Maḥşer gününün gelmesi.

5. Maḥşer olup titreşirken halk
u ʿālem zāhidā
6. Sāye-i ʿarş-ı ʿazīmde devr
eder ʿirfān kadeḥ

maḥşer-i ʿarż-ı ḥān-kāh:

maḥşer-i ʿarż-ı ḥān-kāh:-

G: 112 Mısra: 5
*Tekkenin yeryüzündeki
kalabalığı.*

5. Maḥşer-i ʿarż-ı ḥān-kāhı
dersimiz meydānıdır
6. Mürde diller etmege iḥyāya
biz şūr olmuşuz

maḥv eyle:

maḥv eyle:-

G: 123 Mısra: 2
Yok etmek.

1. Dil uğurlamağdurur ḥüsn-i
dil-ārādan gāraż
2. Varlığıñ maḥv eylemekdir
zühd ü taḳvādan gāraż

maḥv eyle:-

G: 144 Mısra: 5
Harap etmek, yok etmek.

5. Ruḥlarıñ maḥv eyledi
ḥurşid-i ṭāb-ı ṭalʿatın
6. Āteş oldu germ olup
bezminde pendimden benim

maḥv u fān ol:

maḥv u fān ol:-

G: 158 Mısra: 11
Perişan ve yok olmak.

11. Devr-i ḥüsnünde yanup
olmağdayız biz maḥv u fān
12. Naḥl-i ümmidinde varsın
bülbül āvāz eylesin

maḥv-ı fān:

maḥv-ı fān:-

G: 67 Mısra: 10
*Faniliği yok etme, Allah'ta
yok olma.*

9. ʿAzāb-ı nār u ḥaşr u neşr ile
bizi zāhid
10. Ne korğudup durursun
bizde maḥv-ı fān okunur

maḥv-ı fān-ı nakşibend:

maḥv-ı fān-ı nakşibend:-

G: 104 Mısra: 14
*Faniliğini yok eden Nakşibendî
mensupları.*

13. Cemāl-i şemʿine sūzān olur

zār etmeyip aślā
 14. İken pervāne-āsā maḥv-ı
 fān-ı Nakşibendiz biz

maḥv-i silk-i sālikān:

maḥv-i silk-i sālikān:-

G: 67 Mısra: 6
*Tarikat mensuplarının
 bağlarının yok olması, dünyevi
 bağlardan kurtuluş.*

5. Semā^c-ı ‘āşık-ı zārı tehī şanır
 zāhid
 6. Efendi şırf maḥv-i silk-i
 sālikān okunur

maḥz-ı beḳā:

maḥz-ı beḳā:-

K: 10 Mısra: 5
Sonsuzluğun kaynağı, kendisi.

5. Bu fenāsi ‘ālemiñ maḥz-ı
 beḳādır iç nūru
 6. Onuñ için ki rücu‘iñ oña
 fermān eylemiş

maḥz-ı ḥayātü'l-‘ibād:

maḥz-ı ḥayātü'l-‘ibād:-

Ms: 1 Mısra: 16
Kulların hayatının aslı.

15. Ḥilkatdir ‘ayn-ı necātü'l-
 ‘ibād
 16. Bi‘setdir maḥz-ı ḥayātü'l-
 ‘ibād

maḥzün ol:

maḥzün ol:-

G: 52 Mısra: 12
Üzölmek.

11. Ḳāf-ı ümmīdinde ‘Anḳā-yı
 vişāl
 12. Olmayan zühhādler
 maḥzün olur

maḥzün ol:-

G: 52 Mısra: 2
Üzölmek.

1. Ol ki yāriñ ḥüsnüne meftün
 olur
 2. ‘Āḳıbet ol ḥüsn ile maḥzün
 olur

maḥzün ol:-

G: 83 Mısra: 6
Üzölmek.

5. Ḥār-ı gülden bülbül-āsā āh u
 zār etsem ne var
 6. ‘Āşıkıñ aḡyāra ḳarşı sīnesi
 maḥzün olur

maḳām edin:

maḳām edin:-

G: 25 Mısra: 10
*Durulacak yer, mekân
 edinmek.*

9. Resülün faḳr idi faḳrı ḳabül
 et sen daḥī faḳrı
 10. Maḳām edinme gel şadrı
 ‘ibā gözle ḳabadan gec

maḳām-ı ḥazm:

maḳām-ı haẓm:-

Kt: 15 Mısra: 2

*Direnme, sebat gösterme
makamı.*

1. ‘Adūnuñ ta‘nına şabr eylemek veş intikām olmaz
2. Maḳām-ı haẓm ḳahr-ı ğayr fevkinde maḳām olmaz

maḳbūl-i Ḥaḳḳ:***maḳbūl-i Ḥaḳḳ:-***

G: 79 Mısra: 17

Allah tarafından kabul olan.

17. Çünkü teslīm ü tevekkül Şeyhiyā maḳbūl-i Ḥaḳḳ
18. Kesb-i ḥāl etmek dil-i ṭablını çalmaq nedir

maḳşad-ı nūn ve’l-ḳalem:***maḳşad-ı nūn ve’l-ḳalem:-***

G: 179 Mısra: 15

*"Nun. Kaleme ve yazdıklarına yemin olsun ki." (Kalem 68/1)
ayetinin gayesi.*

15. Ey maḳşad-ı nūn ve’l-ḳalem vey ser-ver-i nūru’l-‘ālem
16. Ey rāfi‘-i rencü’l-elem şad ber-zebān şallū ‘alā

maḳşad-ı rindān:***maḳşad-ı rindān:-***

K: 11 Mısra: 15

Gönül ehillerinin niyeti.

15. Teşa‘ur ya tafazzul degildir maḳşad-ı rindān

16. Temennāmız bulup bir ‘āli ṭab‘-ı zāt-ı zī-şānı

maḳşad-ı Şeyhī:***maḳşad-ı Şeyhī:-***

G: 74 Mısra: 21

Şeyhî'nin amacı.

21. Maḳşad-ı Şeyhī şikāyet degil ey gönca-dehen

22. Zār edip ağladığım mücib-i ‘irfānımdır

maḳşūd ol:***maḳşūd ol:-***

G: 37 Mısra: 7

Amaç olmak.

7. Ḥāldir maḳşūd olan hiç ḳāle yokdur i‘tibār

8. Gönlümüz fevḳa’l-felek ten sâkin-i vîrānedir

maḳşūd ol:-

K: 11 Mısra: 95

Amaç olmak.

95. Zer ü sîm oldu maḳşūd ‘ālem içre zāhir ü bāṭın

96. Ḥarābātla ḳapandı bāb-ı ‘aşḳ-ı vaşf-ı ḥayvānī

maḳşūda er:***maḳşūda er:-***

G: 30 Mısra: 9

Amacına ulaşmak.

9. Erdi maḫşūda kamu ‘aşıklar
10. Ola mı Şeyhī dahī ere
meded

maḫşūd-ı katre-i ta‘āyyünāt:

maḫşūd-ı katre-i ta‘āyyünāt:-
Thm: 3 Mısra: 18
*İlahi tecellinin damlasının
maksadı.*

17. Tahrik-i ‘aşk-ı dilārā ism-i
Vedūd imiş
18. Maḫşūd-ı katre-i
ta‘āyyünāt aşla su‘ūd imiş

mālik-i kenzīne-i hüviyyet:

mālik-i kenzīne-i hüviyyet:-
G: 106 Mısra: 16
*Allah'ın mutlak hakikat
sırrının sahibi, erişeni.*

15. Sāki-i bezm-i mey-i fakr u
fenā
16. Mālik-i kenzīne-i
hüviyyetiz

mālik-i mühr-i Süleymān:

mālik-i mühr-i Süleymān:-
G: 121 Mısra: 9
*Süleyman'ın mührünün
sahibi.*

9. Mālik-i mühr-i Süleymān
olmadıñsa Şeyhiyā
10. Parmağıñ hūn-ı sirişk et
nāme-i merhūna baş

mālik-i mülk-i beḫā:

mālik-i mülk-i beḫā:-

G: 179 Mısra: 9

Sonsuzluk mülkünün sahibi.

9. Ey mālik-i mülk-i beḫā vey
şāhib-i hüsn-i liḫā
10. Ey gevher-i baḫr-i ‘atā şad
ber-zebān şallū ‘alā

mālik-i mülk-i ten ol:

mālik-i mülk-i ten ol:-

G: 13 Mısra: 5

*Beden mülkünün sahibi
olmak.*

5. Mālik-i mülk-i ten olunca
kişi
6. Velāyet ilāhıdır güyā

mālik-i ṭab‘-ı suḫan:

mālik-i ṭab‘-ı suḫan:-

G: 176 Mısra: 5

*Söz, şiir söyleme tabiatına
sahip.*

5. Biz mālik-i ṭab‘-ı suḫan u
ṭılsım-ı kenziz
6. Dārā-şifatız zaḫme-i ruḫsār
elimizde

ma‘lūm-ı ‘ālem ol:

ma‘lūm-ı ‘ālem ol:-

G: 166 Mısra: 3

Herkesçe bilinmek.

3. Hâlimiz ma'lûm-ı 'âlem oldu
cevr-i yâr ile
4. Bir cevân-ı tıfl-ı ebced-
h'âna söyleñ söylesin

mā'lûm-ı dildâr ol:

mā'lûm-ı dildâr ol:-

Thm: 1 Mısra: 14
Sevgili tarafından öğrenilmek.

13. Hıdmetim çok geçdi ammâ
tâli'im yâr olmadı
14. Öldük âhir hâlimiz mā'lûm-
ı dildâr olmadı

ma'mûr et:

ma'mûr et:-

G: 91 Mısra: 4
Onarmak, şenlendirmek.

3. Vîrân ola cem'iyet-i
endîşe-i 'âlem
4. Ma'mûr edecek şehri dili
hâletimizdir

ma'mûr ol:

ma'mûr ol:-

G: 112 Mısra: 8
*Gelişip güzelleşmek, bayındır
olmak.*

7. Bâğa gelmez dağımız
mezhebde çün dağ üstü bâğ
8. 'Ayna ermiş 'ayn ile
'aynında ma'mûr olmuşuz

ma'mûr tut:

ma'mûr tut:-

G: 22 Mısra: 6
*Bayındır hâle getirmek,
güzelleştirmek.*

5. Renc-i hicriñ koymadı
dillerde taş taş üstüne
6. 'Adl ü vaşlıñla dem-â-dem
mülküñü ma'mûr tut

mānend-i zāğ:

mānend-i zāğ:-

Ms: 1 Mısra: 38
Karga gibi.

37. Ümmetiniñ alını açık yüzü
ağ
38. Ol ki münâfık yüzü
mānend-i zāğ

māni'-i envār-ı 'aks-i āfitāb ol:

māni'-i envār-ı 'aks-i āfitāb ol:-

Kt: 14 Mısra: 2
*Güneşin yansıyan ışıklarını
engellemek.*

1. Kuluñ işyānı şems-i Hâkka
nisbet zerre-i nāçiz
2. Ki zerre māni'-i envār-ı 'aks-
i āfitāb olmaz

Manşûr ol:

Manşûr ol:-

G: 112 Mısra: 1
*Mutasavvıf Hallâc-ı Mansûr
gibi Allah'ta yok olmak.*

1. Lem‘a-i nūr-ı ene’l-Ḥaḫḫ
içre Maṣṣūr olmuşuz
2. Kevkeb-i dūrriyeden nūrun
‘alā-nūr olmuşuz

ma‘rifet-i sırr:

ma‘rifet-i sırr: -

G: 39 Mısra: 9
Sır olan maharet.

9. Ne lāzım ma‘rifet-i sırrını
bile ‘ālem
10. Olunca bā-ḥaber şafāña bī-
ḥaber diyeler

marīz-i derd-i derhem:

marīz-i derd-i derhem: -

G: 155 Mısra: 3
Hastalıklı derdin muzdaribi.

3. Marīz-i derd-i derhem
olmayan ser-mest-i meyḥāne
4. Ḥayāt-ı nağme-i müldür
devā ummaz eṭibbādan

ma‘rūr tūt:

ma‘rūr tūt: -

G: 22 Mısra: 2
*(...den dolayı) böbürlendiğini
bilmek.*

1. Dergehiñde bendelikle
bendeñi ma‘zūr tūt
2. Mest-i ḥüsn-i kec-külāhım
luṭfuña ma‘rūr tūt

māt ol:

māt ol: -

G: 23 Mısra: 4
*1. Muhatabına cevap veremez
hâle gelip yenik duruma
düşmek, 2. satrançta yenilmek.*

3. Şāh-rāh-ı vaşla dil oldum
piyāde ‘aşkla
4. Durma rūḥ bulsun sözüñ
māt olma şal ferzāna at

matador-ı esb-i Ḥusrev:

matador-ı esb-i Ḥusrev: -

G: 27 Mısra: 10
*Husrev'in atının matadoru
(binicisi).*

9. Tūb-ı ‘aşka bir dilīr ister bu
meydān-ı hüner
10. Matador-ı esb-i Ḥusrev bu
neşvede çevgān kadeḥ

mātem-i ḥüsn:

mātem-i ḥüsn: -

Kt: 2 Mısra: 2
Güzelliğin yası.

1. Ḥaṭṭ-ı yāriñ karalar
giydigini şanma tehī
2. Mātem-i ḥüsnünü her bir
kılı eyler imā

maṭla‘ ol:

maṭla‘ ol: -

Ms: 1 Mısra: 2
Doğuş yeri, maṭla beyti olmak.

1. Bed²-i kelām ile be-nām-ı
Hudā
2. Maṭla^c ola taşliye-i enbiyā

maṭla^c-ı ikbāl:

maṭla^c-ı ikbāl:-

G: 16 Mısra: 6

Saadetin başlangıcı.

5. Bunca demdir devrān-bār
ile geçdi ‘ömrümüz
6. Maṭla^c-ı ikbāle gelse burc-ı
‘izz-i āfitāb

maṭla^c-ı şem^c-i dil-i ‘aşk-ı ser:

maṭla^c-ı şem^c-i dil-i ‘aşk-ı ser:-

Trc.: 1 Mısra: 1

*İlk aşkın gönül mumunun
doğduğu yer.*

1. ‘Ārızın maṭla^c-ı şem^c-i dil-i
‘aşk-ı serdir
2. Bezm-i ‘ālemde ruḥuñ
başkaca bir dilberdir

māye-i feyz-i ‘ināyet:

māye-i feyz-i ‘ināyet:-

G: 1 Mısra: 10

İyilik nimetinin özü.

9. Şeyḥīyi simāt-ı ikbālinden
etme bī-naşīb
10. H²ān-ı ‘aşkın māye-i feyz-i
‘ināyetdir baña

mazhar ol:

mazhar ol:-

K: 9 Mısra: 52

Erişmek, ulaşmak.

51. Birliğin mestāne vü
ḥayrānesidir ḥāş u ‘ām
52. Kim muḍallel mazhar
olandan göründü iḥtilāl

mazhar ol:-

Thm: 4 Mısra: 16

Erişmek, ulaşmak.

15. Meyve-i vaşl ile
göstermede kendin ezḥār
16. Semer-i ḥüsnüñe mazhar
niçin olsun ağıyār

mazhar-ı Allāh:

mazhar-ı Allāh:-

Ms: 1 Mısra: 36

Allah'a erişen.

35. Zātı şerāfetde bülend ü
refi^c
36. Mazhar-ı Allāh u ḥayrū’ş-
Şefi^c

mazhar-ı ekrem:

mazhar-ı ekrem:-

G: 79 Mısra: 7

En cömert olan Allah'a erişen.

7. Halk-ı a^czām mazhar-ı
ekrem iken çün Ādemi
8. Yā ḥacīm-i cehl ile insān
olup kalmak nedir

mazhar-ı feyz-i Hudā:

mazhar-ı feyz-i Hudā: -

G: 14 Mısra: 2

Allah'ın nimetine erişen.

1. Hamdülillāh pāk-dāmen
şeyhe etdim intisāb
2. Mazhar-ı feyz-i Hudā āyīne-i
ümmü'l-kitāb

mazhar-ı feyz-i şafā-yı 'ālem-i rūhānī:***mazhar-ı feyz-i şafā-yı 'ālem-i
rūhānī:*** -

Thm: 2 Mısra: 20

*Manevi âlemin huzur
nimetine erişen (kimse).*

19. Eyleriz hübāna nefsānī
nażar şanma ki biz
20. Mazhar-ı feyz-i şafā-yı
'ālem-i rūhānīyiz

mazhar-ı Hādī ol:***mazhar-ı Hādī ol:*** -

K: 9 Mısra: 50

Allah'ın hidayetinde erişmek.

49. Her biri bir ism ile 'ālemde
cevlān eylemiş
50. Mazhar-ı Hādī olanlardır
cihānda hayr u āl

mazhar-ı kenzü'l-kerem:***mazhar-ı kenzü'l-kerem:*** -

G: 179 Mısra: 14

*Merhamet hazinesinin tecelli
yeri.*

13. Ey Kāf-ı sırru'l-muhterem

‘Ankā-yı şahrāyu'l-Ḥarem

14. Ey mazhar-ı kenzü'l-kerem
şad ber-zebān şallū ‘alā**mazhar-ı kübrā:*****mazhar-ı kübrā:*** -

G: 25 Mısra: 7

*En büyük şeref.*7. Kanā‘atü kenzi lā-yefnā dedi
çün mazhar-ı kübrā8. Vekilīn ḥazret-i Mevlā
tevekkül ol ğinādan**mazhar-ı levlāk:*****mazhar-ı levlāk:*** -

Ms: 1 Mısra: 34

*"Sen olmasaydın" lütfuna
erişen.*33. Ḥaqq oña ol ümmete oldu
ḥafīz34. Mazhar-ı levlāk ü hayrū'l-
ḥazīz**mazhar-ı luṭf ol:*****mazhar-ı luṭf ol:*** -

G: 8 Mısra: 16

*Bağışlanan olmak.*15. Der-i fazlında ne ḥidmet
ede ben gibi faḳīr16. İş odur mazhar-ı luṭfuñ ola
bay u gedā**ma'zūr tūt:**

ma'zūr tūt:-

G: 22 Mısra: 1

Hoş görmek, kusuruna bakmamak.

1. Dergehiñde bendelikle

bendeñi ma'zūr tūt

2. Mest-i hüsn-i kec-külāhım

luṭfuña ma'rūr tūt

ma'zūr tūt:-

G: 22 Mısra: 10

Hoş görmek, kusuruna bakmamak.

9. Vuşlat-ı hūbān añdım

ağladım āh eyleyip

10. Mest-i ümmīd-i vişālim

Şeyhiyi ma'zūr tūt

me'mūn ol:***me'mūn ol:-***

G: 52 Mısra: 4

Emniyette olmak. kurtulmak.

3. Keşret-i ağıyārdan cān

kurtaran

4. Hüzn ile endīşeden me'mūn

olur

me'mūr kıl:***me'mūr kıl:-***

G: 101 Mısra: 3

Görevlendirmek.

3. Ni'met-i vaşla nice şabri

kılarsın me'mūr

4. 'Aşıkıñ hīç ede mi firqat-i

mu'tād yeter

mecbūr ol:***mecbūr ol:-***

G: 112 Mısra: 12

*Tutkun, meftun olmak.*11. Destimizde sırr-ı kāl küllün
min 'inda'llāh ile12. İhtiyār-ı cüz'ī gitdi kälde
mecbūr olmuşuz**meclis-i 'irfān:*****meclis-i 'irfān:-***

G: 33 Mısra: 20

*Bilme, öğrenme meclisi.*19. Boşlama Şeyhī şarāb u
gūşe-i meyḥāneyi20. Meclis-i 'irfāndurur onda
güzeller eglenir**meclis-i rindān:*****meclis-i rindān:-***

G: 21 Mısra: 4

*Rintlerin meclisi.*3. 'Arşa-i 'aşk içre çevgān-ı
ḥayāl-i ḥām koy4. Top gibi var naqd-i cānıñ
meclis-i rindāna at**mecma'-i hüsn:*****mecma'-i hüsn:-***

G: 160 Mısra: 5

Güzelliğin toplandığı yer.

5. Zaḥm-ı ‘aşka mecma‘-i
ḥüsniñde merhem var iken
6. Ḥayfdır ümmîd-i dermân
eylemem aġyârdan

mecmu‘-ı râz eyle:

mecmu‘-ı râz eyle:-

G: 158 Mısra: 14
Sırların toplandığı yer kılmak.

13. Raḳşa girdi gönlüm istiġnâ
lebin açdı yine
14. Şeyḫî-i âvâre gönlüm
mecmu‘-ı râz eylesin

mecnûn ol:

mecnûn ol:-

G: 52 Mısra: 8
Delirmek, çılgına dönmek.

7. ‘Aqlımı zülfüñ perîşân
eyledi
8. Resmdir ‘aşıkların Mecnûn
olur

mecnûn ol:-

G: 53 Mısra: 7
Tutkun olmak.

7. Ben degil ‘âlem lebiñ
mecnûnu olmuşken yine
8. Dostum günden güne dâr-ı
şifâsın artırır

mecnûn ol:-

G: 83 Mısra: 8
Mecnun diye anılmak.

7. İstemem şol ‘aqlı kim

- ‘aşkımla etmez imtizâc
8. Şol kadar ki şüret içre
ismimiz Mecnûn olur

mecnûn-ı ‘aşk:

mecnûn-ı ‘aşk:-

G: 123 Mısra: 10
Aşk Mecnun‘u.

9. ‘Aqlımı şol fitne-i zülfüñ
perîşân eylesin
10. Şeyḫiyâ Mecnûn-ı ‘aşkıdır
nefs-i Leylâdan garaż

Mecnûn-veş ol:

Mecnûn-veş ol:-

G: 142 Mısra: 11
*Mecnun gibi olmak, aklını
yitirmek.*

11. Ya gele şol ‘aql-ı evvel yâ
olam Mecnûn-veş
12. Bu ikiden mâ-‘adâ ‘aql-ı
perîşân istemem

medd ol:

medd ol:-

G: 175 Mısra: 10
Uzamak.

9. Ḥaṭṭ geldi diye çekme
te‘essüf ruḫ-ı yâre
10. Kilk-i şerefi medd olur
imzâ büyüdükce

meded kıl:

meded kıl:-

Kt: 19 Mısra: 3

Yardım etmek.

3. Dil-i bīmārıma rūhānī
meded kı̄l kerem et
4. Ruḥuñ ārzū ederek dergehe
geldim maḥşūş

mefātiḥ-i eṣcār:

mefātiḥ-i eṣcār: -

G: 86 Mısra: 8
Ağaçların anahtarı.

7. Semere-i heme ez-dest
şecere-i heme ūst
8. Nihāl-i Sidre-i ‘amā mefātiḥ-
i eṣcār

meftūn ol:

meftūn ol: -

G: 52 Mısra: 1
Tutkun olmak.

1. Ol ki yāriñ ḥüsnüne meftūn
olur
2. ‘Ākıbet ol ḥüsn ile maḥzūn
olur

meftūn ol: -

G: 61 Mısra: 9
Tutkun olmak.

9. Ḥüsnünüñ meftūnu olmak
ben degil ‘ālem sezā
10. Gözü çıksın ol ki nergis
çeşminiñ ḥā’inidir

meftūn ol: -

G: 83 Mısra: 12
Tutkun olmak.

11. Sāḳi-i çeşm-i ma‘ārifden
içenler bir dolu

12. Tā ebed bāzār-ı dilde ‘aşḳ
ile meftūn olur

meftūn-dil-i zār-ı heves-kār et:

meftūn-dil-i zār-ı heves-kār et: -

G: 38 Mısra: 3
*Ağlamaya heves eden âşık
gönüle çevirmek.*

3. Beni meftūn-dil-i zār-ı
heves-kār etmege bā‘iş
4. İki ebr-i sitem-kārıñ iki
çeşm-i ğazālîndir

meftūn-ı sīm ü zer:

meftūn-ı sīm ü zer: -

G: 39 Mısra: 6
Gümüş ve altına tutkun.

5. Nedir bu köhne dārü’ş-şān
bī-vefā dünyā
6. Revā mı ‘āşıḳa meftūn-ı sīm
ü zer diyeler

mehcūr ol:

mehcūr ol: -

G: 142 Mısra: 19
Uzaklaşmak, ayrı düşmek.

19. Cān eger mehcūr olur ise
vişāl-i yārdan
20. Öldür biñ ḳānım ḥalāl
olsun size ḳān istemem

meh-i enver:

meh-i enver:-

Trc.: 1 Mısra: 8
Parlak ay.

7. Hāk-i rāhīñla tutulmuş
gözümüz bī-ferdir
8. Çeşm-i nergisleri hürşid ü
meh-i enverdir

meh-i nev:***meh-i nev:-***

G: 10 Mısra: 8
Hilal.

7. Naqd-i hayātım der-i
vaşında nişār eyledim
8. Hāl-i hayālī meh-i nev özge
kefendir bañā

mekteb-i dehr:***mekteb-i dehr:-***

G: 51 Mısra: 7
Dünya mektebi.

7. Bu mekteb-i dehriñ eţfāl-i
küntü kenzi
8. Ārif olunca esrār-ı Hudāya
gelir gider

mekteb-i dehr:-

K: 10 Mısra: 53
Dünya mektebi.

53. Mekteb-i dehriñ Aḥaddır
h̄ācesī şākird hezār
54. Kimi cāhil kimisin ḥikmetle
Loḳmān eylemiş

mekteb-i rindān:***mekteb-i rindān:-***

G: 72 Mısra: 11
Gönül ehli olanların mektebi.

11. Mekteb-i rindāna gel etme
cedel
12. Baḥşiñ eyler fitne-i ĩmā el-
hazer

melāl-i sīne-i ehl-i dil:***melāl-i sīne-i ehl-i dil:-***

K: 11 Mısra: 58
Gönül ehlinin yürek acısı.

57. Zülāl-i raḥmet-i iḥsāni etdi
gönlümü sīrāb
58. Melāl-i sīne-i ehl-i diliñ ref^c
oldu ḥüsrāni

melāmet taşına tut:***melāmet taşına tut:-***

K: 11 Mısra: 74
Çok fazla ayıplamak, kınamak.

73. Felāṭūn-veş hünerde etse
izhār-ı yed-i ṭulā
74. Melāmet taşına her
güşeden ėalem tutar onu

memnūn ol:***memnūn ol:-***

G: 52 Mısra: 10
Sevinmek.

9. Eşiginde baş koyanlar
ėākıbet

10. Vakt olur vaşlî ile
memnûn olur

men 'aleyhâ fân:

men 'aleyhâ fân: -

G: 27 Mısra: 20

"(Yer) üzerinde bulunan (her şey) yok olacaktır" (Rahman 55/26).

19. 'Aşk deryâsında Şeyhî
eyleyen mülkün küşâd

20. Ol bilir ki 'âlem içre men
'aleyhâ fân kadeh

men 'aref:

men 'aref: -

G: 106 Mısra: 7

"Kendini bilen Rabbini bilir"
anlamına gelen, "Men arefe
nefsehû fekad arefe Rabbehû"
sözünün kısaltılmış şekli.

7. Men 'arefiñ nüktesine
maḥremiz

8. Vâkıf-ı esrâr-ı şeh-i şevketiz

men ḥaşyetu'llâh:

men ḥaşyetu'llâh: -

Mr: 2 Mısra: 3

Allah korkusu olan kimse.

3. Ḥarâb olsun benim men
ḥaşyetu'llâh

4. Min-allâh ila'llâh ma'allâh

men re'anî:

men re'anî: -

G: 29 Mısra: 7

"Her kim rüyasında beni
görürse muhakkak o, hakkı
(yani gerçek olan beni)
görmüştür" hadisi.

7. Ḥaber al men re'anî kuvvet-i
cân et

8. Ḥudânîñ vechullâhı
Muḥammed

menn u selvâ:

menn u selvâ: -

G: 161 Mısra: 10

Kudret helvası ve bildircin
kuşu.

9. Tûṭi-i sükker lebiñden
eyledikce kand rîz

10. Ondan 'âlem öğrenirler
menn u selvâ n'idügün

menzil al:

menzil al: -

G: 48 Mısra: 10

Yol almak.

9. Bâğ-ı behişt-i dile eyle nazar
ber-ḳadem

10. Şeyhî seferdir vaṭan menzil
alan ayağdır

merâtib-i muhtelif:

merâtib-i muhtelif: -

G: 57 Mısra: 13

Çeşitli mertebeler.

13. Bir haqikatdir meratib-i muhtelif

14. Ayine-i agyarda Seyhi yari gor

mercū' et:

mercū' et:-

Kt: 23 Mısra: 4

Ümit etmek.

3. Eyledik hazretiñe 'acz ü kuşur ile niyaz

4. Edelim ab-ı hayatıñ ile bundan mercū'

merdān-ı meydān:

merdān-ı meydān:-

Mr: 2 Mısra: 6

Meydanın mertleri.

5. Menem 'aşıkların kemter gedası

6. Menem merdān-ı meydānıñ cüdası

merd-i da'vā eyle:

merd-i da'vā eyle:-

G: 40 Mısra: 26

(Aşk) davasının yiğidi olmak.

25. Serpdi 'aqlım çıkdı meydāna görünce kâmetiñ

26. Merd-i da'vā eyleyip 'aşkıñla cevlanıñdadır

merd-i ğarīb:

merd-i ğarīb:-

Mş.: 1 Mısra: 27

Zavallı kimse.

27. Ser-i kuyunda bir merd-i ğarībim dil-fikārim yok

28. Be hey zālim gel inşāf et benim de ğam-güsārim yok

merfū' kıl:

merfū' kıl:-

Kt: 23 Mısra: 2

Yüceltmek.

1. Eyleme kılet-i yārān ile pā-beste-i cū'

2. Ab-ı nisyānı aqıt kâdrimizi kıl merfū'

merhem kabūl etme:

merhem kabūl etme:-

G: 170 Mısra: 12

İlaç kabul etmemek.

11. Tabībā kes eliñ tımār-ı derd-i hicr-i dil-berden

12. Karışmaz ğayrı el merhem kabūl etmez 'ileldir bu

merhem-i muvāfık:

merhem-i muvāfık:-

Kt: 26 Mısra: 2

Uygun merhem.

1. Nuḡkuñ şafāsı derd-i derūnuma tabīb-i hāzık

2. Ördük dāğ-ı dile dil-berā
merhem-i muvāfiq

merhem-i vaşl:

merhem-i vaşl:-

G: 115 Mısra: 17

Kavuşma merhemi.

17. İlāhī bu hayālim baḍına ur
merhem-i vaşlıñ

18. Cemālīñden celālīñ zülf-i
göñlüm mū-be-mū almış

**merkez-i ser-çeşme-i gencīne-i ‘ālī-
himem:**

merkez-i ser-çeşme-i gencīne-i

‘ālī-himem:-

G: 14 Mısra: 3

*Himmet yüceliği hazinesinin
kaynağının merkezi.*

3. Merkez-i ser-çeşme-i
gencīne-i ‘ālī-himem

4. Faḥr ederdı etse dār-ı
intisāb-ı ‘ālī bāb

meslek-i zü'n-nūn:

meslek-i zü'n-nūn:-

G: 121 Mısra: 6

Balıkçı mesleği.

5. Dāmen-i pāk-i dil-i dānāyı
elden boşlama

6. Varlığıñdan bir kadem at
meslek-i zü'n-nūna baş

mesned-i şihhat:

mesned-i şihhat:-

G: 131 Mısra: 3

Sağlık, esenlik makamı.

3. Sağ ü şen ol mesned-i
şihhatde dā'im ḥüsn ile

4. Bu du‘āyı dergehiñde şeyḥ ü
şāb etmek gerek

mesned-nişīn-i evliyā:

mesned-nişīn-i evliyā:-

Mt: 10 Mısra: 1

Evliyalık makamında bulunan.

1. Tarīk-i ‘aşk ile mesned-
nişīn-i evliyāyız biz

2. Haḳīkat ehliyiz ‘ālemde
aşḥāb-ı şafāyız biz

mesned-nişīn-i nāz:

mesned-nişīn-i nāz:-

G: 159 Mısra: 3

Yüce naz makamında oturan.

3. Bu gün mesned-nişīn-i nāz u
istignā-yı devletsin

4. Ğurūr-ı ḥüsn ile mest
olduğundan zārı bilmezsın

mest et:

mest et:-

G: 172 Mısra: 5

Sarhoş etmek.

5. Şunup mest etdi bezm-i men
re‘ānī

6. Şarāb-ı vech-i eynemā
tuvellu

mest et:-

G: 18 Mısra: 10
Sarhoş etmek.

9. Ta‘mīr edemez h̄‘āce
ḥarābātımı zīrā

10. Mest etmededir
gönlümüzü şarāb-ı leb

mest et:-

G: 28 Mısra: 9
Sarhoş etmek.

9. Söyler gece mest eder
Şeyhī-i hoş-bār-ı dost

10. Lebleri ‘arz etmede
‘uşşākına mīnā-yı şūḥ

mest et:-

G: 71 Mısra: 6
Sarhoş etmek.

5. Bize te’şīr edemez cām-ı
şarāb-ı engūr

6. Mest eden gönlüm keyfiyet-i
ruḥsārımdır

mest et:-

G: 98 Mısra: 1
Sarhoş etmek.

1. Mest eden ‘uşşākı āyā gül
müdürlük-gül-bū mudur

2. Yoḥsa cām-ı ‘aşk ile
şundukları dārū mudur

mest et:-

Kt: 13 Mısra: 2
Sarhoş etmek.

1. Bülbül ne güzel cāzibeli
‘işveleriñ var

2. Ey gül ne gönül mest edici
surḥ-seriñ var

mest ol:

mest ol:-

G: 107 Mısra: 3
Sarhoş olmak.

3. Mest olup bezm-i ezel ikrāra
gelmişlerdeniz

4. Aşk ile ālūde olmuş tıynet-i
taḥmīrimiz

mest ol:-

G: 114 Mısra: 6
*Kendinden geçmek, sarhoş
olmak.*

5. Gece rü’yāda görüp bir
güzeliñ şevketini

6. Mest olaldan ederim ol dem-
i hüşyāra heves

mest ol:-

G: 123 Mısra: 3
Sarhoş olmak.

3. Mest olup ḥākister-i hūm-
ḥāne olmaḡ isterim

4. Ne bilinsin ‘ālem içre la‘l-i
şahbādan ḡarāz

mest ol:-

G: 156 Mısra: 8
Sarhoş olmak.

7. İztirābım var tehī şanmañ
fiğān u zārımı
8. Dāğ-ı derde mest olup
düşdüm şarāb-ı nāzdan

mest ol:-

G: 159 Mısra: 4
Sarhoş olmak.

3. Bu gün mesned-nişīn-i nāz u
istiğnā-yı devletsin
4. Ğurūr-ı hüsn ile mest
olduğundan zārı bilmezsin

mest ü mey-ḥ'ār ol:***mest ü mey-ḥ'ār ol:-***

G: 112 Mısra: 10
Sarhoş ve şarap içen olmak.

9. 'Arş u kürsī sidre vü 'arz u
semā levḥ ü kalem
10. Bizdedir miftāḥ-ı cennet
mest ü mey-ḥ'ār olmuşuz

mestāne ol:***mestāne ol:-***

G: 17 Mısra: 1
Sarhoş olmak.

1. Mümkün mi nüş eyleyen
mestāne olmasın 'aceb
2. Kaşdıım şudur dildār ile mey
nüş edelim leb-be-leb

mestāne-i bāğ-ı kıdem:***mestāne-i bāğ-ı kıdem:-***

G: 55 Mısra: 2
Ezel bağının sarhoşu.

1. Rindāneleriz keşret ile
vaḥdetimiz var
2. Mestāne-i bāğ-ı kıdemiz
'işretimiz var

mest-i 'aşk:***mest-i 'aşk:-***

G: 26 Mısra: 2
Aşk sarhoşu.

1. Bezm-i hüsnüñ içre bir nīm-
nigāh olmazam hic
2. Mest-i 'aşka nāvekiñ bilmem
penāh olmazam hic

mest-i 'aşk-ı bī-şu'ūr:***mest-i 'aşk-ı bī-şu'ūr:-***

Müs.: 1 Mısra: 4
Şuursuz aşk sarhoşu.

3. Yazılmış levḥ-i 'işyān içre
ismim pür-kuşūrum ben
4. Fenā bāzārı içre mest-i 'aşk-ı
bī-şu'ūrum ben

mest-i cām-ı vaḥdet:***mest-i cām-ı vaḥdet:-***

G: 124 Mısra: 7
Vahdet şarabının sarhoşu.

7. Mest-i cām-ı vaḥdetiz
keşretde 'işret eyleriz

8. Ruĥlarıñ el etdi göñlüm
 ƙapdı vardı neşāt

mest-i ĥʿāb:

mest-i ĥʿāb:-

G: 41 Mısra: 8
Uyku mahmuru.

7. Seĥerler vaşf-ı nāz u dilbere
 āġāz eder göñlüm

8. Meger ki mest-i ĥʿāb çeşm-i
 nāzıñ bülbülündendir

mest-i ĥāk ol:

mest-i ĥāk ol:-

G: 174 Mısra: 10
Topraġın sarhoşu olmak.

9. Gör ne ʿizzetdir ki insāna ne
 vermiş tā ezel

10. Sırr-ı Ĥaġƙa mazhar eşyā
 içre mest-i ĥāk ola

mest-i ĥarābat-ı leb-i zülf-i nigār ol:

*mest-i ĥarābat-ı leb-i zülf-i nigār
 ol:-*

G: 8 Mısra: 7
*(Verdiği neşeyle) kusursuz
 güzelin saçının ucunu (yakın
 eden) meyhanenin sarhoşu
 olmak.*

7. Olmasam mest-i ĥarābat-ı
 leb-i zülf-i nigār

8. Eylemezdim hele ben sırr-ı
 nihānım ifşā

mest-i ĥarābat-ı şehen-şāhī:

mest-i ĥarābat-ı şehen-şāhī:-

G: 151 Mısra: 7

*Yüce padişahlık meyhanesinin
 sarhoşu.*

7. Ben mest-i ĥarābat-ı şehen-
 şāhī degilsem

8. ʿAşƙ ʿāşıkı bir ʿāşık-ı
 mestāne-i ʿaşƙım

mest-i ĥüsn ol:

mest-i ĥüsn ol:-

G: 150 Mısra: 8
Güzelliġin sarhoşu olmak.

7. Laʿl-i nābıñ derdine diller
 olubdur nā-tüvān

8. Mest-i ĥüsn olmuş iştmez
 ʿaşƙ ile zārım benim

mest-i ĥüsn ol:-

G: 183 Mısra: 3
*(Sevgilinin) güzelliġinin
 sarhoşu olmak.*

3. Yıkılmış mest-i ĥüsnüñ
 olduġum ʿayb etmesin yārān

4. Bu baĥt-ı dil-güşā iclāl-i
 devletle baña geldi

mest-i ĥüsn:

mest-i ĥüsn:-

G: 60 Mısra: 10
Güzelliġin sarhoşu.

9. Güşe-i meyĥānedir aşĥāb-ı
 derdiñ meskeni

10. Mest-i hüsnüñ menzîli a‘lâ-yı ‘illiyyîn olur

mest-i hüsn-i kec-külâh:

mest-i hüsn-i kec-külâh: -

G: 22 Mısra: 2

*Eğri külahlı, serseri olma
güzelliğinin sarhoşu.*

1. Dergehiñde bendelikle
bendeñi ma‘zûr tut
2. Mest-i hüsn-i kec-külâhım
luţfuña ma‘rûr tut

mest-i meydâñ-ı suħan:

mest-i meydâñ-ı suħan: -

G: 85 Mısra: 5

Söz meydanının sarhoşluğu.

5. Mest-i meydâñ-ı suħanda
‘âşıkın
6. Raħş-ı ŧab‘-ı pākini çālāk
eder

mest-i mey-i dil-dâr ol:

mest-i mey-i dil-dâr ol: -

G: 87 Mısra: 7

*Sevgilinin şarabının sarhoşu
olmak.*

7. Şadr-ı meyħāneye gel mest-i
mey-i dil-dâr ol
8. Zāhidiñ zühdüne aldanma
riyādan yıkılır

mest-i mey-i engür:

mest-i mey-i engür: -

G: 97 Mısra: 6

Üzüm şarabının sarhoşu.

5. ‘Āşıkıñ küyuñda ki āh-ı
ciger-sūzun görüp

6. Zāhidā zann etme kim mest-
i mey-i engürdur

mest-i mey-i ħ‘āb:

mest-i mey-i ħ‘āb: -

G: 36 Mısra: 1

Uyku şarabının sarhoşu.

1. Mürde demek zāhide mest-i
mey-i ħ‘ābdır
2. Kim sebab-i mağfiret ħüsn-i
mey-i nābdır

mest-i mey-i nāb:

mest-i mey-i nāb: -

G: 35 Mısra: 1

Saf şarabın sarhoşluğu.

1. Ĥasta demek bülbüle mest-i
mey-i nābdır
2. Ėoncalarıñ alına ħurduğı
dolabdır

mest-i mey-i rindāne:

mest-i mey-i rindāne: -

G: 37 Mısra: 2

*Kalenderlere yakışır şarabın
sarhoşu.*

1. Ĥān-ķāh-ı pīrimiz bir ‘ālī
himmet-ħānedir
2. Dergehinde bendeler mest-i
mey-i rindānedir

mest-i mül:***mest-i mül:-***

G: 41 Mısra: 2

Şarap sarhoşluğu.

1. Esîr-i bend-i âlâm olduğum
hep kâkülündendir
2. Kuşûrumdan degildir tâ ezel
mest-i mülündendir

mest-i nâz:***mest-i nâz:-***

G: 131 Mısra: 9

Naz sarhoşu, nazlı güzel.

9. Zülfüne bend olduğum
duyduñ gibi ey mest-i nâz
10. Sâhil-i ruhsârîña ‘aşkıım
habâb etmek gerek

mest-i şahbâ:***mest-i şahbâ:-***

G: 8 Mısra: 24

Şarap sarhoşu.

23. Yine sihr eylemege
başlıyacak gamze-i yâr
24. Yine pâ-beste-i hayret-
zede mest-i şahbâ

mest-i sevdâ:***mest-i sevdâ:-***

G: 72 Mısra: 1

Aşk sarhoşu.

1. El-ğazer ey mest-i sevdâ el-
ğazer

2. Eyyühe'l-mağrûr-ı hüsna el-
ğazer

mest-i ümmîd-i vişâl:***mest-i ümmîd-i vişâl:-***

G: 22 Mısra: 10

*Kavuşma ümidiyle sarhoş
olmuş.*

9. Vuşlat-ı hûbân aındım
ağladım âh eyleyip
10. Mest-i ümmîd-i vişâlim
Şeyhiyi ma‘zûr tut

mest-i vaşl-ı yâr ol:***mest-i vaşl-ı yâr ol:-***

G: 52 Mısra: 13

*Sevgiliye kavuşmanın zevkine
varmak.*

13. Var ümîdim mest-i vaşl-ı
yâr olam
14. Bâğ-ı vechiñde mey-i gül-
gün olur

mest-i zâr ol:***mest-i zâr ol:-***

G: 88 Mısra: 2

Ağlamaktan sarhoş olmak.

1. ‘Andelîbiñ çemene gonçe-i
gül-bü getirir
2. Mest-i zâr olsa seher jâle-i
ter şu getirir

mestür ol:***mestür ol:-***

G: 112 Mısra: 4

Gizlenmek.

3. Hakkımızda hāme-i gayb yed-i kudret ile Hū
4. Tā ezelden levḥa-i ḥüsnünde meşṭūr olmuşuz

mestūr tüt:

mestūr tüt:-

G: 22 Mısra: 8
Gizlemek.

7. Ehl-i nefsiñ biliriz mā-fi'z-zamīrin zāhidā
8. Sen gerekse ḥāliñi keşf et gerek mestūr tüt

meşhed-i Manşūr:

meşhed-i Manşūr:-

G: 97 Mısra: 4
Hallac-ı Mansur'un şehit olduğu yer.

3. Çeşm-i Hakk-bīn ile terk etmem güzeller bezmini
4. Dārdan dönmez şular kim meşhed-i Manşūrdur

meşreb-i tevḥīd:

meşreb-i tevḥīd:-

G: 130 Mısra: 4
Tevhit, birlik yolu.

3. Muhtelifdir meslegi aşḥāb-ı seyriñ şüretā
4. Meşreb-i tevḥīdde nefsü'l-emmāre güm-rāh yok

meşveret-i rāh-ı hicāz-ı aşk:

meşveret-i rāh-ı hicāz-ı aşk:-

G: 59 Mısra: 3
Aşkın Hicaz yolunu danışmak.

3. Söyledim meşveret-i rāh-ı Hicāz-ı aşka
4. Dedi şimden geri göñülde bu da'vā ne durur

metā^c-ı vaşl:

metā^c-ı vaşl:-

G: 116 Mısra: 3
Kavuşma serveti.

3. Metā^c-ı vaşlını bir kez şikār eylerse cān naḫdi
4. Bu bāzār-ı muḥabbet içre ḡayrı kārı neylermiş

meṭālī^c-i āyāt:

meṭālī^c-i āyāt:-

G: 86 Mısra: 9
Ayetlerin doğacağı yerler.

9. Mezāhir-i aḥadiyyet meṭālī^c-i āyāt
10. Sirāc-ı bedr-i ma'ānī vücūd-ı dürr-i biḥār

metn-i derd:

metn-i derd:-

G: 41 Mısra: 11
Dert kitabı.

11. Şorarsañ metn-i derdin kaḡısın şerḥ eylesin şeyḥī

12. Gülünden sünbülünden
gülgülünden kākülündendir

metn-i hüsn:

metn-i hüsn:-

G: 128 Mısra: 1

*(Sevgilinin) güzelliğinin
metni, yazması.*

1. Hevā-yı zülfüñ eder metn-i
hüsnüñü taşnîf
2. Hevā-yı zülfüñü gönül kaçan
ede tavşîf

metn-i hüsn:-

G: 131 Mısra: 2

*(Sevgilinin) güzelliğinin
metni, yazması.*

1. Āteş-i āhımla devrānı kebāb
etmek gerek
2. Metn-i hüsnüñ şerhîni
faşlu'l-ḥiṭāb etmek gerek

metn-i hüsn:-

G: 158 Mısra: 6

*(Sevgilinin) güzelliğinin yazısı,
şiiiri.*

5. Başladı söyletmege ümmîd-i
şevk-i vuşlatı
6. Metn-i hüsnüñ şerhîne
‘uşşākîñ āğāz eylesin

metn-i hüsn:-

G: 43 Mısra: 1

*(Sevgilinin) güzelliğinin
metni, yazması.*

1. Metn-i hüsnüñ mū-be-mū
şerḥ eyleyenler vardır
2. Hāme-i ṭab‘ım perīşān
eyleyen āgyārdır

metn-i zülf:

metn-i zülf:-

G: 153 Mısra: 37

*(Sevgilinin) saçının metni,
şiiiri.*

37. Metn-i zülfüñ mū-be-mū
şerḥ eylesin
38. Derd-i hicriñ Şeyḥî dīvān
eylesin

metrük ol:

metrük ol:-

K: 9 Mısra: 36

Terk edilmek.

35. Hakk nazar diñle bu kez idi
sırrım bir su‘āl
36. Çünkü sen ortada yoğsun
terk olan tekdir ‘aceb

mevc-i deryā:

mevc-i deryā:-

G: 161 Mısra: 8

Denizin dalgası.

7. Çeşm-i hūn-efşānımı döksün
ğubār-ı pāyine
8. Görsün ol hūn-rīz-i ‘ālem
mevc-i deryā n’idügin

mevhibe-i bī-zevāl:

mevhibe-i bî-zevâl:-

G: 35 Mısra: 9

*Tükenmeyen bağış.*9. Doğrusu bu şab^c-ı pāk
mevhibe-i bî-zevāl10. Olmağa hürdesin Şeyhî
deme şābdır**mevsim-i gül-berg-i ḥandān:*****mevsim-i gül-berg-i ḥandān:-***

K: 11 Mısra: 24

*Neşeli, açan gül yaprağının
mevsimi.*23. Çü vaşf-ḥ^vān-ı dilber bā^cis-i
īcādīñ olmuşdur24. Terennüm ile geldi
mevsim-i gül-berg-i ḥandānı**mev'ūd eyle:*****mev'ūd eyle:-***

G: 132 Mısra: 6

*Söz vermek.*5. Āteş-i hicriñle yaqdıñ gerçi
kim6. Şerbet-i vaşlıñla mev'ūd
eylediñ**meydān eyle:*****meydān eyle:-***

G: 153 Mısra: 12

*Meydan yapmak, at meydanı
hâline getirmek.*

11. Sīnemi çeşm-i gāzāliñ

dostum

12. Esb-i nāz-endāza meydān
eylesin**meydān-ı 'aşk:*****meydān-ı 'aşk:-***

G: 40 Mısra: 9

*Aşk meydanı.*9. Başa minnet eylemem
meydān-ı 'aşkıñda seniñ10. Naqd-i 'ömrüm ihtiyārim
zīr-i fermāniñdadır**meydān-ı hüner:*****meydān-ı hüner:-***

G: 174 Mısra: 8

*Hüner meydanı.*7. Şāf-be-şāf olmuş müheyyā
leşker-i gerdün-ı ğam8. Bir delīr ister bu meydān-ı
hüner çālāk ola***meydān-ı hüner:-***

G: 27 Mısra: 9

*Hüner meydanı.*9. Tūb-ı 'aşka bir dilīr ister bu
meydān-ı hüner10. Matador-ı esb-i Ḥusrev bu
neşvede çevgān kadeḥ**mey-gede-i bā-ḥükm-i nūr-ı Ḥudā:*****mey-gede-i bā-ḥükm-i nūr-ı Ḥudā:***

-

G: 3 Mısra: 1

Allah'ın nurunun emriyle

meyhane (...).

1. ‘Aşkdır mey-gede-i bā-
hük-m-i nūr-ı Hūdā
2. Bir leb-i cām-ı muḥabbetdir
sülūka ibtidā

meyhāne-i ‘aşk:

meyhāne-i ‘aşk:-

G: 151 Mısra: 10

Aşkın meyhanesi.

9. İcdikse eger cām-ı fenā
cur‘asın ey dil
10. Şeyhī yeridir ger diye
meyhāne-i ‘aşkım

meyhāne-i mest-i elest:

meyhāne-i mest-i elest:-

G: 27 Mısra: 17

Elest sarhoşunun meyhanesi.

17. Tekye-i rindānedir
meyhāne-i mest-i elest
18. Mey muḥabbet sāki mürşid
himmet-i merdān ḳadeḫ

meyhāne-i rindān:

meyhāne-i rindān:-

G: 27 Mısra: 11

Rintlerin meyhanesi.

11. Rüz u şeb meyhāne-i
rindān içinde nev-be-nev
12. Gösterir esrüklere āyīne-i
cānān ḳadeḫ

mey-i cām-ı bāl ü per:

mey-i cām-ı bāl ü per:-

G: 39 Mısra: 2

Kol kanat kadehinin şarabı.

1. Sezā degil mi pīr-i muḡāna
gerçek er diyeler
2. Cilā-yı ‘aşka mey-i cām-ı bāl
ü per diyeler

mey-i gül-gün ol:

mey-i gül-gün ol:-

G: 52 Mısra: 14

Gül renkli şarabın bulunması.

13. Var ümīdim mest-i vaşl-ı
yār olam
14. Bāḡ-ı vechiñde mey-i gül-
gün olur

mey-i hicr:

mey-i hicr:-

G: 151 Mısra: 3

Ayrılık şarabı.

3. Bir mey-gedeniñ çünkü mey-
i hicri tükenmez
4. Geçdim ben o bāde-i vīrāne-
i ‘aşkım

mey-i hüsn:

mey-i hüsn:-

G: 8 Mısra: 6

Güzellik şarabı.

5. Nāle vü āh u fiḡān etme
degildir ḫālim

6. Mey-i hüsnüdüür eden
bendeñi böyle güyā

mey-i nāb:

mey-i nāb: -

Thm: 4 Mısra: 5

Halis şarap.

5. Mey-i nāb ile pür et sāğarı
‘işret demidir

6. Gülşen-i zevk-i ferāğatde
biziz ‘işve-güzār

meyl-i maḥbūb:

meyl-i maḥbūb: -

Kt: 9 Mısra: 3

Sevgilinin arzusu.

3. Meyl-i maḥbūb ile taḥmīr
eylemiş cismim Ḥudā

4. Şoñra etmiş cismim maḥbūb
u mey ile nefḥ-i rūḥ

me’yūs ol:

me’yūs ol: -

G: 60 Mısra: 7

Ümitsizliğe kapılmak.

7. Cām-ı maḥbūb ile me’yūs
olduğum ‘ayb görmeñiz

8. Ehl-i ‘aşkıñ dīdesi her
zerrede Ḥaḳ-bīn olur

meyve-i vaşl:

meyve-i vaşl: -

Thm: 4 Mısra: 15

Kavuşma meyvesi.

15. Meyve-i vaşl ile
göstermede kendin ezḥār

16. Semer-i hüsnüñe maḥzar
niçin olsun ağıyār

mezāhir-i ahadiyyet:

mezāhir-i ahadiyyet: -

G: 86 Mısra: 9

*Allah'ın birliğinin görüneceği
yerler.*

9. Mezāhir-i ahadiyyet meṭālī‘-
i āyāt

10. Sirāc-ı bedr-i ma‘ānī
vücūd-ı dürr-i biḥār

mezheb-i dil-dār:

mezheb-i dil-dār: -

G: 116 Mısra: 1

Sevgilinin mezhebi, yolu.

1. Girenler mezheb-i dil-dāra
kim ağıyārı neylermiş

2. Göñül güzār içinde Ḳays
olunca varı neylermiş

mezheb-i hüsn:

mezheb-i hüsn: -

G: 44 Mısra: 7

*(Sevgilinin) güzelliğinin
mezhebi.*

7. Mezheb-i hüsnüñ şabā-yı āḥ
edince muḥtelif

8. Naḥl-i ümmīdimde bir
üsküflü şayd-ı bāz olur

mezheb-i nu‘mān:

mezheb-i nu‘mān:-

G: 89 Mısra: 9

*Numan bin Sabit/Ebu**Hanife'nin kurucusu olduğu
mezhep, Hanefi mezhebi.*9. Yeter Şeyhīye zāhid
mezheb-i Nu‘mānı vaşf etme10. Cihānda faħrim ancak
mezheb-i rindānım olmuştur**mezheb-i rindān:*****mezheb-i rindān:-***

G: 89 Mısra: 10

*Rintler mezhebi.*9. Yeter Şeyhīye zāhid
mezheb-i Nu‘mānı vaşf etme10. Cihānda faħrim ancak
mezheb-i rindānım olmuştur**mezra‘-ı āhret:*****mezra‘-ı āhret:-***

G: 100 Mısra: 14

*Ahiretin tarlası.*13. Ekenler toħm-ı ‘aşkı ‘arşa-i
sīnemde dūr-ā-dūr14. Güzeller dil-rübālar
mezra‘-ı āhret bu dünyadır**mezra‘-ı ‘aşk:*****mezra‘-ı ‘aşk:-***

G: 183 Mısra: 9

Aşk tarlası.

9. Nişār etdim egerçi toħm-ı

eşkim mezra‘-ı ‘aşka

10. Riyāz-ı sūz-ı ‘aşkıñ hāşılı
faħr u fenā geldi**mezra‘-ı hüsñ:*****mezra‘-ı hüsñ:-***

G: 115 Mısra: 4

*Güzelliğın tarlası.*3. Edenler da‘vet-i vuşlat
sipāh-ı lem-yezāliden4. Ezel peymānesinde mezra‘-ı
hüsne tapu almış**mısr-ı dil:*****mısr-ı dil:-***

K: 10 Mısra: 19

*Gönül ülkesi.*19. Mısr-ı dilde hākim ise nefis-
i emmāreñ hakīm20. Manşıbıñ bu neş‘ede bī-
şübhe nīrān eylemiş**miftāh et:*****miftāh et:-***

G: 181 Mısra: 16

*Anahtar etmek.*15. İlāhī luṭf u fazlıñla du‘āmı
müstecāb eyle16. Künüz-ı hüsñüñüñ miftāhı
et Şeyhī Süleymānı**miftāh-ı cennet:*****miftāh-ı cennet:-***

G: 112 Mısra: 10

Cennetin anahtarı.

9. ‘Arş u kürsî sidre vü ‘arz u semâ levh ü kalem

10. Bizdedir miftâh-ı cennet mest ü mey-h‘âr olmuşuz

miftâh-ı fetânet:

miftâh-ı fetânet:-

G: 176 Mısra: 16

kavrayış anahtarı

15. Tahrîk ederiz san‘at ile sırr-ı nihâni

16. Miftâh-ı fetânet ile izhâr elimizde

mihmân ol:

mihmân ol:-

G: 25 Mısra: 11

Misafir olmak.

11. Rızâ billâhda mihmân ol mücerred pâk-dâmân ol

12. Kıbâb altında pinhân ol du‘âdan bed-du‘âdan gec

miḥnet çek:

miḥnet çek:-

Thm: 1 Mısra: 30

Sıkıntı çekmek.

29. Bir tesellîymiş gam-ı hicre nihâyet var demek

30. Biz ölünce miḥnetiñ çekdik nihâyet bulmadık

miḥnet-i tezyîn:

miḥnet-i tezyîn:-

Mr: 1 Mısra: 5

Süsleme sıkıntısı.

5. Giriftâr etmesin dâm-ı belâya miḥnet-i tezyîn

6. Vücuduñ yok iken Ḥaḳḳ eylemişdir rızkıñı ta‘yîn

miḥnet-zede ol:

miḥnet-zede ol:-

G: 140 Mısra: 8

Musibete uğramak, eziyet çekmek.

7. Sende inşâf yok bende şabr Ḥaḳḳ getire

8. Hele bilmem katı miḥnet-zeden oldu göñlüm

mihr-i ‘âlem ol:

mihr-i ‘âlem ol:-

G: 26 Mısra: 5

Âlemin güneşi olmak.

5. Mihr-i ‘âlem tâb-ı ḥüsn olmuş oḫurmuş nâzda

6. Bilmezem endîşe-i te’sîr-i âh olmazam hic

mihr-i hidâyet:

mihr-i hidâyet:-

G: 3 Mısra: 4

Hidayet güneşi.

3. ‘Aşkdır şem‘-i dil-i bezm-i kademden muḥbir

4. Kim onuñdur gözün mihr-i
hidāyetden ziyā

mihr-i münīr:

mihr-i münīr:-

G: 103 Mısra: 4

Parlak güneş (sevgili).

3. Günde bir kez ‘ālemi eyler
münevver āfitāb

4. Gece gündüz ṭal‘at-ı
şadımdadır mihr-i münīr

mihr-i nihān:

mihr-i nihān:-

G: 98 Mısra: 9

Gizli aşk.

9. Cevre düşdük Şeyhīniñ
mihr-i nihānın añladıñ

10. Ğam-güsārim bendeñe luṭf
u mürüvvet bu mudur

mihr-i ruḥsār:

mihr-i ruḥsār:-

G: 183 Mısra: 7

*(Sevgilinin) yüzünün güneşi,
aydınlık yüzü.*

7. Zihī iḳbāl-i devlet mihr-i
ruḥsāriñ ede teşrīf

8. Yürü sür‘atle istiḳbāle dil bir
āşinā geldi

mihr-i yār:

mihr-i yār:-

Kt: 25 Mısra: 3

Sevgilinin aşkı.

3. Artıp eksilmez ḳamer-āsā
göñülde mihr-i yār

4. ‘Aşkdır ‘Anḳā-yı hūrşīd-i
vişāliñ sine Ḳāf

mihter-i şümme denā:

mihter-i şümme denā:-

G: 179 Mısra: 1

*"Şümme denā (Necm, 53/8)"
ayetinin en yücesi.*

1. Ey mihter-i şümme denā şad
ber-zebān şallū ‘alā

2. Ey kişver-i arz u semā şad
ber-zebān şallū ‘alā

mīnā-yı şūḥ:

mīnā-yı şūḥ:-

G: 28 Mısra: 10

Dilberin kadehi.

9. Söyler gece mest eder
Şeyhī-i hoş-bār-ı dost

10. Lebleri ‘arz etmede
‘uşşāḳına mīnā-yı şūḥ

minnet eyle:

minnet eyle:-

G: 40 Mısra: 9

*Boyun eğmek, (canı) için
yalvarmak.*

9. Başa minnet eylemem
meydān-ı ‘aşkıñda seniñ

10. Naḳd-i ‘ömrüm ihtiyārim
zīr-i fermāniñdadır

mir'at-i dil:***mir'at-i dil:-***

G: 129 Mısra: 8

*Gönül aynası.*7. Yağar 'aşk âteşi kalbiñ
ğubārın8. Komez mir'at-i dilde māsivā
'aşk***mir'at-i dil:-***

G: 91 Mısra: 6

*Gönül aynası.*5. Bir bezmi gözet ki ola
taşfiye-i mir'at6. Mir'at-i diliñ şafvet-i
keyfiyyetimizdir**mir'at-i şahbā:*****mir'at-i şahbā:-***

G: 161 Mısra: 2

*Şarabın aynası.*1. Firqatiñ bildirmede vaşl-i
dil-ārā n'idügin2. La'l-i nābiñ gösterir mir'at-i
şahbā n'idügin**mir'at-i ümmīd:*****mir'at-i ümmīd:-***

G: 85 Mısra: 3

*Umut aynası.*3. Gösterir mir'at-i ümmīdiñ
vişāl4. Bülbül ağlar gül yaqasın çāk
eder**mir'at-i cānān eyle:*****mir'at-i cānān eyle:-***

K: 10 Mısra: 34

*Sevgilinin aynası yapmak.*33. Mū-be-mū 'ālem-nümādır
bir yüzü çün mücmeliñ34. Bir yüzün tekrīm ile mir'at-
i cānān eylemiş**mir'at-i celāl:*****mir'at-i celāl:-***

K: 10 Mısra: 35

*Yücelik aynası.*35. Her ki mir'at-i celāl içinde
seyr eyler cemāl36. Faqr ile faqr eyleyen
'uşşāk-ı merdān eylemiş**mir'at-i kalb:*****mir'at-i kalb:-***

G: 5 Mısra: 13

*Gönül aynası.*13. Sil süpür tevḥīd ile mir'at-i
kalbi rüz u şeb14. Geç bu kıyl u kâlden rāḥat
naşīb olsun saña**mir'at-i şühūd:*****mir'at-i şühūd:-***

Thm: 3 Mısra: 16

*İlahi tecelliye şahit olma
aynası.*

15. Āb u hevāsı bir amunuñ
bāgbānı bir

16. Cām-ı cihānı seyr et mir'āt-
i şühüd imiş

mişāl-i lāle:

mişāl-i lāle:-

G: 119 Mısra: 3

Lale gibi.

3. Mişāl-i lāle ser çekmiş
hayālīñ ravza-i dilde

4. Nesīm-i şubh ile sīnemde
aşkıñ gülsitān olmuş

misk-i anber-bū:

misk-i anber-bū:-

G: 135 Mısra: 1

Anber kokulu misk.

1. Zülfe sünbül dediler biz
misk-i anber-bū dedik

2. Gözleriñ taşvīrini gördükde
çifte Hū dedik

misk-i ezfer:

misk-i ezfer:-

G: 32 Mısra: 8

Güzel kokulu misk.

7. Bāğ-ı hüsünde gül-i būy-ı
vişālī serv-ad

8. Mübtelāya şöyle der kim
misk-i ezferden lezīz

misk-i Hoten:

misk-i Hoten:-

G: 10 Mısra: 1

Hoten miski.

1. Hāk-i reh-i kūy-ı emel misk-
i Hotendir baña

2. Sūz-ı mey-i şem'ı-i göñül
hubb u hüsünüdür baña

mu'arrā ol:

mu'arrā ol:-

Ş: 1 Mısra: 1

Arınmak.

1. Göñül olsun ta'alludan
mu'arrā

2. Cemālīñle müşerref eyle yā
Rab

mu'atar eyle:

mu'atar eyle:-

G: 33 Mısra: 3

Güzel kokuyla bürümek.

3. Cānları eyler mu'atar būy-ı
zūlf-i sünbülüñ

4. Nār-ı hicriñle velī micmerde
anber eglenir

mu'atār eyle:-

K: 11 Mısra: 30

Güzel kokuyla bürümek.

29. N'ola teshīre azm etse
dem-i mu'ciz-i yed-i beyzā

30. Mu'attār eylesin feyż-i
muḳaddes ile mürġānı

mūcib-i 'irfān:

mūcib-i 'irfān: -

G: 74 Mısra: 22

Manevi sezişin gereġi.

21. Maḳşad-ı Şeyhī şikāyet
degil ey ġonca-dehen

22. Zār edip aġladıġım mūcib-i
'irfānımdır

muḫabbet et:

muḫabbet et: -

Trc.: 1 Mısra: 15

Sohbet ve yarenlik etmek.

15. Ne şadākatle muḫabbet
edecek er bulunur

16. Ne belā-keş dem-i miḫnet-
zede server bulunur

muḳırr ol:

muḳırr ol: -

Thm: 3 Mısra: 25

Gizlememek, doġrulamak.

25. Oldum ḳuşūr-ı ḳudretime
Nev'iyā muḳırr

muḳīm-i derd-i ḫicr-i ṭılsım-ı künc-i

belā ol:

muḳīm-i derd-i ḫicr-i ṭılsım-ı

künc-i belā ol: -

Müs.: 1 Mısra: 9

Musibet köşesinin ṭılsımı olan

*ayrılık derdinin daimi
mensubu olmak.*

9. Muḳīm-i derd-i ḫicr-i ṭılsım-
ı künc-i belā oldum

10. Belā-yı 'aşḳa düşdüm
sākin-i kūy-ı cefā oldum

muḳīm-i tekye-ġāh-ı renc ü miḫnet:

muḳīm-i tekye-ġāh-ı renc ü

miḫnet: -

Müs.: 1 Mısra: 16

*Eziyet ve sıkıntı tekkesinin
daimi mensubu.*

15. Emām-ı deyr ü endūh u
belā içre şabūrum ben

16. Muḳīm-i tekye-ġāh-ı renc ü
miḫnetde şekūrum ben

muḳīm-i tekye-ġāh-ı renc ü

miḫnet: -

Müs.: 1 Mısra: 8

*Eziyet ve sıkıntı tekkesinin
daimi mensubu.*

7. Emām-ı deyr ü endūh u belā
içre şabūrum ben

8. Muḳīm-i tekye-ġāh-ı renc ü
miḫnetde şekūrum ben

muḳīm-i vaşl:

muḳīm-i vaşl: -

G: 180 Mısra: 12

Vuslatta ikamet eden.

11. Gitdi mürġ-i dil uçurma
verdi naḫs-ı ṭālī'im

12. Ben muķīm-i vaşl iken
destinde ʿālem dūr idi

muķtezā-yı emr-i kūn:

muķtezā-yı emr-i kūn:-

G: 179 Mısra: 5

"Ol" emrinin gereği.

5. Ey muķtezā-yı emr-i kūn

vey reh-nümā-yı ins ü cin

6. Ey pīşvā-yı mürselīn şad

ber-zebān şallū ʿalā

murād koy:

murād koy:-

G: 31 Mısra: 2

*Arkasında gerçekleşen bir
dilek bırakmak.*

1. Neylemekdir zülfüne ber-
dār olmağdan murād

2. Der ise Manşūr-vār ʿālemde
koymağdır murād

murād ol:

murād ol:-

G: 67 Mısra: 17

Arzu etmek.

17. Şafā-yı āyīne-i dildir murād
olan Şeyhī

18. Ümīd-i bezm-i vişāle güzel
nihān oğunur

murāda er:

murāda er:-

G: 4 Mısra: 4

İsteğine kavuşmak.

3. N'olur āzürde-ḥālīñ ḥāṭırın
alsañ eyā bir kez

4. Der iseñ ersek murāda
eyleyem ağıyāra istignā

mūr-ı göñül:

mūr-ı göñül:-

G: 40 Mısra: 16

Göñül karıncası.

15. Göñlüm al bir kez ele
kaldım ayaklar altına

16. Mūr-ı göñlüm bilirim dest-i
Süleymānıñdadır

mūsā vü firʿavn-ı cāmīʿ:

mūsā vü firʿavn-ı cāmīʿ:-

G: 112 Mısra: 14

*Hz. Musa ve Firavun'u bir
araya getiren.*

13. Zerreyiz şüretde ammā
cemʿ-i şemsiz maʿnāda

14. Mūsā vü Firʿavn-ı cāmīʿ
Şeyhiyā Tūr olmuşuz

musahḥar ol:

musahḥar ol:-

Ms: 1 Mısra: 49

Boyun eğdirilmek.

49. Oldu musahḥar oña nüh
āsumān

50. Kulluğa baş koydu
zemīnü'z-zemān

muşhaf-ı gül-fām:

muşhaf-ı gül-fām: -

G: 159 Mısra: 17

*Gül renkli kitap.*17. Ne mümkün sergüzeştım
muşhaf-ı gül-fāma nakş etmek18. Hārābātıñ yolunda
kırduđu bāzārı bilmezsin**mū-şikāf et:*****mū-şikāf et:*** -

Ms: 1 Mısra: 40

*Bir meseleyi kılı kırk
yararcasına titizlikle
incelemek, araştırmak.*39. Eylemedi kimse zamānında
lāf40. Seyf-i şerī'atla eder mū-
şikāf**mu'tād edin:*****mu'tād edin:*** -

G: 183 Mısra: 11

*Âdet edinmek.*11. Şikāyet etmegi mu'tād
edinmişsin zērāfetle12. Beni söyletme ey dil meh-
likālar hep saña geldi**mu'tād et:*****mu'tād et:*** -

G: 134 Mısra: 1

Âdet etmek.

1. Baña cevri etmegi bu hüsn

ile mu'tād etdiñ

2. Döndüñ ol cevri yine
ğayrıya isnād etdiñ**mu'tād eyle:*****mu'tād eyle:*** -

G: 96 Mısra: 7

*Alışmak.*7. Şafā-yı meclisinde ğayrılarla
eyledik mu'tād8. Cefā çekmek yoluñda ben
dil-i nā-kāma kalmışdır**mu'tād oldu:*****mu'tād oldu:*** -

Mt: 7 Mısra: 2

*Alışmak.*1. Tīşe-i 'aşk ile bünyānımı
kırmuş Üstād2. Ol ecilden dil ü cān oldu
cefāya mu'tād**mu'trib-i bāğ-ı seher:*****mu'trib-i bāğ-ı seher:*** -

G: 161 Mısra: 5

*Seher vakti gül bahçesinde
şakıyan bülbül.*5. Mu'trib-i bāğ-ı seher etsek
terennüm vaşfına6. Dergehiñde 'aşk ile bilsek
temennā n'idügin**mu'zāf ol:*****mu'zāf ol:*** -

G: 97 Mısra: 9

Bağlanmak.

9. Harf-i cerdir kim muzāf olur
oğuma Şeyhiyā
10. Her ne deñli qadr-i merfū^c
olsa da meksūrdur

muẓtaribü'l-ḥāl et:

muẓtaribü'l-ḥāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 11
Izdırap içinde bırakmak.

11. Vaşlıñ ümmīdi bizi
muẓtaribü'l-ḥāl etdi
12. Şevk-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterihü'l-bāl etdi

muẓtaribü'l-ḥāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 23
Izdırap içinde bırakmak.

23. Vaşlıñ ümmīdi bizi
muẓtaribü'l-ḥāl etdi
24. Şevk-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterihü'l-bāl etdi

muẓtaribü'l-ḥāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 35
Izdırap içinde bırakmak.

35. Vaşlıñ ümmīdi bizi
muẓtaribü'l-ḥāl etdi
36. Şevk-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterihü'l-bāl etdi

muẓtaribü'l-ḥāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 47

Izdırap içinde bırakmak.

47. Vaşlıñ ümmīdi bizi
muẓtaribü'l-ḥāl etdi
48. Şevk-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterihü'l-bāl etdi

muẓtaribü'l-ḥāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 59
Izdırap içinde bırakmak.

59. Vaşlıñ ümmīdi bizi
muẓtaribü'l-ḥāl etdi
60. Şevk-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterihü'l-bāl etdi

mü'essire-i āsār:

mü'essire-i āsār:-

G: 86 Mısra: 6
Alametler sahibi.

5. Dem-i nesīm-i nebīden
ḥaḳāyık etdi zuhūr
6. Āyīne-i nümā oldu
mü'essire-i āsār

mü'min ol:

mü'min ol:-

G: 14 Mısra: 6
Müslüman olmak.

5. Ḥaḳıñ ikrār etmede
mü'min münāfık yek-zebān
6. Kāfir īmāna gelir mü'min
olur 'ālī-cenāb

mü'min ol:-

G: 3 Mısra: 12
Müslüman olmak.

11. Küntü kenziñ sırrın izhâr
eyledi ħubbu'l-vaţan
12. Mü'min olmaz olmadan bu
sırta bir kes âşinâ

müberrâ kıl:

müberrâ kıl:-

Ş: 1 Mısra: 3
Arındırmak.

3. Bizi bizligimizden kıl
müberrâ
4. Cemâliñle müşerref eyle yâ
Rab

mübtelâ ol:

mübtelâ ol:-

Müs.: 1 Mısra: 12
Düşkün olmak.

11. Cefâ vādîlerinde ħasret-i
vaşl u şafâ oldum
12. Şafâdan geçdim ammâ
ķayd-ı hicre mübtelâ oldum

mücerred eyle:

mücerred eyle:-

G: 12 Mısra: 7
Arındırmak.

7. Mücerred eyledik
ma'mülümüz dünyâ vü
'uķbâdan
8. Gedâlar taĥtınıñ biz kişver-i
ĥâķânyız cânâ

mücerred ol:

mücerred ol:-

G: 104 Mısra: 15
Soyutlanmak, arınmak.

15. Mücerred olmuşuz hep âh
ser ü lafz-ı şuverinden
16. Lisânü'l-ğayba mâlik
ķudsiyân-ı Nakşibendiz biz

mücerredât-ı ma'ânî:

mücerredât-ı ma'ânî:-

G: 86 Mısra: 23
*Hakikatin, anlamların manevi
âlemi.*

23. Mücerredât-ı ma'ânî
mürekkebât-ı cihân
24. Ğubâr-ı pâkine çâker
münâşar u enşâr

müfside-i dimâğdır:

müfside-i dimâğdır:-

G: 48 Mısra: 2
Aklın fitnecisi.

1. Bülbül-i mestâneye mey-
gedeler bâğdır
2. Zâhid-i ĥod-bîne mey
müfside-i dimâğdır

müheyyâ ol:

müheyyâ ol:-

G: 138 Mısra: 7
Hazırlanmak.

7. Dostum her bir kılıñ olmuş
müheyyâ ġârete

8. Çak bu deñli Hâricî cünd-i
mezâlim olma gel

müheyyâ ol:-

G: 174 Mısra: 7
Hazır olmak, dizilmek.

7. Şâf-be-şâf olmuş müheyyâ
leşker-i gerdün-ı gam

8. Bir delîr ister bu meydân-ı
hüner çâlâk ola

mühlik-i nâz:

mühlik-i nâz:-

G: 178 Mısra: 2
Öldürücü naz.

1. Dil cefâ-yı yârdan kaçmaz
vefâ az olmasa

2. Olsun ammâ çak bu deñli
mühlik-i nâz olmasa

mühr-i Süleymân:

mühr-i Süleymân:-

G: 142 Mısra: 18
*Hız. Süleyman'ın insan, cin,
hayvan vb. varlıklara
hükmetmesini sağlayan
yüzüğü.*

17. Var iken destînde 'uşşâkıñ
hayâl-i hâl-i yâr

18. Hâk inandırısın seni mühr-
i Süleymân istemem

müjde-gân-ı gamze-i gammâz:

müjde-gân-ı gamze-i gammâz:-

G: 44 Mısra: 12

*Fitneci süzgün bakışın
müjdeleri.*

11. Peyk-i vuşlat 'ıyd olunca
gamr iderse büsesin

12. Naqd-i 'ömrüm müjde-gân-
ı gamze-i gammâz olur

mükedder et:

mükedder et:-

K: 11 Mısra: 94
Kederlendirmek, üzme.

93. Uyandı şem'-i dönen 'âlem
içre buldular rağbet

94. Mükedder etdi ebr ü terk-i
rağbet şems-i tâbânı

mükedder kı:

mükedder kı:-

Thm: 1 Mısra: 19
Kederlendirmek.

19. Rûzgârıñ şiddeti kıldı
mükedder 'âlemi

20. Gör ne deryâ-dilleriz biz
kim küdüret bulmadık

mülk-i 'aşk:

mülk-i 'aşk:-

G: 180 Mısra: 5
Aşk diyarı, gönül.

5. Mülk-i 'aşkıñ gâret-i gaddâr
etdi târ u mâr

6. Ağlarım şol dem ki hüsnüñ
ünsüyle ma'mûr idi

mülk-i dil:***mülk-i dil:-***

G: 42 Mısra: 4

*Gönül diyarı.*3. Luṭf ile ref^c-i niḳāb eylese
görsem nūrunu4. Fetḥ olur mülk-i dilim luṭf
ile eller açılır**mülk-i gönül:*****mülk-i gönül:-***

G: 137 Mısra: 5

*Gönül mülkü.*5. Kıl kerem cevriñle şāhā
yakma mülk-i gönülümü6. Dil ḥarāb etmekde bir
endişe-i ‘uḳbā gerek**mülk-i hüsn:*****mülk-i hüsn:-***

G: 138 Mısra: 5

*Güzelliğin diyarı.*5. Mübtelāña mülk-i hüsnünde
emān ver gāh gāh6. Kātli-i ‘āmm etmekle fātiḥ-i
ekālim olma gel**mülk-i pādişāh-ı ḥusrevān:*****mülk-i pādişāh-ı ḥusrevān:-***

G: 94 Mısra: 6

*Padişahlar padişahının mülkü,
gönül.*

5. Hevā-yı şā‘iḳa-i dīde-i

şerāre-feşān

6. Ki mülk-i pādişāh-ı
ḥusrevāna āteş urur**mültecā-yı müstenid:*****mültecā-yı müstenid:-***

G: 90 Mısra: 6

*Dayanılan sığınak.*5. Gönül āyīnesin pāk eyledi
naḳş-ı taşavvurdan6. O sulṭān-ı ḥilāfet mültecā-yı
müstenidimdir**mülzem-i ḥaṭṭ:*****mülzem-i ḥaṭṭ:-***

Kt: 21 Mısra: 4

*Ayva tüylerinin susturulmuşu.*3. Kara baḥtım gibi gösterdi
ḳazā kendin edip4. Māt u ḥayret ile şeydā
dilimiz mülzem-i ḥaṭṭ**mü’min ol:*****mü’min ol:-***

G: 75 Mısra: 7

*Müslüman olmak.*7. Efendi mü’min olmadan
ḥālā8. ‘Aceb dersin vebālimiz
yokdur**mümtāz et:*****mümtāz et:-***

G: 20 Mısra: 1

Üstün tutmak.

1. Ayağıñ toprağına
düşmüşleri mümtāzıñ et
2. Perr ü bāl-i kākülüñle
vaşlıñā şehbāzıñ et

mümtāz et:-

G: 20 Mısra: 12
Ayrı tutmak.

11. Āteş-i sūzuñ ile sīnem dāğ
dāğ et tek hemān
12. Ğayrılardan Şeyhī-i dil-
sūzuñu mümtāzıñ et

mümtāz eyle:

mümtāz eyle:-

G: 158 Mısra: 10
Kayırmak.

9. Bāb-ı luţfunda ‘aceb midir
mürüvvet kānına
10. Ğayrılardan ‘aşıkıñ
meclisde mümtāz eylesin

mümtāz ol:

mümtāz ol:-

G: 178 Mısra: 8
Ayrıcalıklı olmak.

7. Göz qarardıp ħamle-i
merdān ederdim üstüne
8. Hūblar bezminde ser-
keşlikle mümtāz olmasa

münevver eyle:

münevver eyle:-

G: 103 Mısra: 3

Aydınlatmak.

3. Günde bir kez ‘ālemi eyler
münevver āfitāb
4. Gece gündüz ʕal‘at-ı
şadırmadır mihr-i münīr

münkād ol:

münkād ol:-

G: 173 Mısra: 6
Boyun eğmek, itaat etmek.

5. Müştehiyyāt-ı behāyimden
güzer
6. Kıl o ser-keş emriñe münkād
ola

münkatı‘ ol:

münkatı‘ ol:-

K: 10 Mısra: 9
Kesilmek, sonu gelmek.

9. Bu tecellī münkatı‘ olmaz
ezelden tā ebed
10. Şems olunca zerrelere her
nūrda devrān eylemiş

mürāfi‘-i mikdār:

mürāfi‘-i mikdār:-

G: 86 Mısra: 12
*Kıymetli mahkemeye
başvuran.*

11. Esās-ı şer‘ Muħammed
ħaķīkat Aħmed

12. Basîṭ ḥükmi-şerāyiᶜ
mürāfiᶜ-i miḳdār

mürekkebat-ı cihān:

mürekkebat-ı cihān:-

G: 86 Mısra: 23
*Kâinatın bileşenleri, cihanı
oluşturan unsurlar.*

23. Mücerredāt-ı maʿānī
mürekkebat-ı cihān
24. Ğubār-ı pākine çāker
münāşar u enşār

mürğ-i cān:

mürğ-i cān:-

G: 163 Mısra: 10
Can kuşu.

9. Naḥl-i dilde var iken mürğ-i
ḥayāl-i vaşl-ı yār
10. Şeyḫīniñ gönlünde ğāyır
mürğ-i cān olmaḳ neden

mürğ-i dil:

mürğ-i dil:-

G: 145 Mısra: 3
Gönül kuşu.

3. Nihāl-i zülfüne mürğ-i dilim
eder ārzū
4. Ümīd-i vaşl-ı keremle
ağalanıp durdum

mürğ-i dil:-

G: 156 Mısra: 2
Gönül kuşu.

1. Ney gibi bağrım delindi
perde-i şeh-nāzdan
2. Mürğ-i dil ḳurtula mı zülfüñ
gibi şeh-bāzdan

mürğ-i dil:-

G: 177 Mısra: 1
Gönül kuşu.

1. Düşdü mürğ-i dil yine gül-
berg-i hoş-fām üstüne
2. Ğurbet-i ḥüsnünde ʿāşık
ağlar aḥşām üstüne

mürğ-i dil:-

G: 180 Mısra: 11
Gönül kuşu.

11. Gitdi mürğ-i dil uçurma
verdi naḥs-ı ṭāliʿim
12. Ben muḳīm-i vaşl iken
destinde ʿālem dūr idi

mürğ-i dil:-

K: 10 Mısra: 39
Gönül kuşu.

39. Mürğ-i dil bu beyza-i
ʿunşurdan eylerse ʿurüc
40. Bāl açıp ğaybu'l-ğuyūbu
sırr-ı cevlān eylemiş

mürğ-i dil:-

Trc.: 1 Mısra: 38
Gönül kuşu.

37. Düşdü bir tāze büt-i serv-i
şehe dil nāğāh
38. Mürğ-i dil gülşen-i ʿaşkıñda
mülāzım her ğāh

mürğ-i dil-i şeydâ:***mürğ-i dil-i şeydâ:-***

G: 24 Mısra: 5

Divane gönül kuşu.

5. Döker eşk-i hevâsın şubh-dem mürğ-i dil-i şeydâ

6. Meger bûy-ı vişâl-i gonce nâlân olmağa bā'is

mürğ-i hayâl-i vaşl-ı yâr:***mürğ-i hayâl-i vaşl-ı yâr:-***

G: 163 Mısra: 9

Sevgiliye kavuşma hayalinin kuşu.

9. Naḥl-i dilde var iken mürğ-i hayâl-i vaşl-ı yâr

10. Şeyhîniñ gönlünde gâyrı mürğ-i cân olmağ neden

mürğ-i hüsn:***mürğ-i hüsn:-***

G: 20 Mısra: 3

Güzellik kuşu.

3. Meclisinde mürğ-i hüsnüñ koyma düşün ellere

4. Bâğ-ı vaşl içre mürüvvet kıll şikâr-endâzîñ et

mürğ-i ıztırâb:***mürğ-i ıztırâb:-***

G: 16 Mısra: 2

Azap kuşu.

1. Ḥamd ederdim çıkşa nüh

tārîhi olsa feth-i bāb

2. Naḥl-i 'âlemden umarım uça mürğ-i ıztırâb

mürğ-i seher:***mürğ-i seher:-***

K: 11 Mısra: 54

Seher kuşu, bülbül.

53. Nidâ-yı bārekallāh şüret-i aḥsente aḥsente

54. Lisân-ı ḥâl ile mürğ-i seherdir nâṭıka ânı

mürğ-i sevdâ:***mürğ-i sevdâ:-***

G: 161 Mısra: 13

Sevda kuşu.

13. Mürğ-i sevdâ konmayınca naḥl-i dil-âzādına

14. Kim ne bilsin Şeyhîniñ başında gāvğâ n'idügin

mürğ-i Süleymân:***mürğ-i Süleymân:-***

K: 11 Mısra: 48

Hz. Süleyman'ın kuşu.

47. Kırup 'işret-geh-i 'âlemde bir sūr-ı levendâne

48. Terennümlü üşürdü başına mürğ-i Süleymânı

mürîd ol:***mürîd ol:-***

G: 183 Mısra: 13

Tarikata bağlanmak.

13. Mürîd olmağ murâdî hân-
kâh-ı ‘aşka yüz tutdu

14. Dirîğ etme vefâ telkîniñ et
Şeyhî oña geldi

mürtefi‘ ol:

mürtefi‘ ol:-

G: 53 Mısra: 4

Yükselmek.

3. Dil ‘arūs-ı hâţırın teng
etmesin zeng ü ğubâr

4. Mürtefi‘ oldukça âyîne
şafâsın artırır

mürüvvet kıı:

mürüvvet kıı:-

G: 20 Mısra: 4

Cömert olmak.

3. Meclisinde mürğ-i hüsnüñ
koyma düşün ellere

4. Bâğ-ı vaşl içre mürüvvet kıı
şikâr-endâzıñ et

müşbet ol:

müşbet ol:-

G: 81 Mısra: 10

İspatlanmış olmak.

9. Söyle jengâr-ı küdürât-ı
nuķuşı cānâ

10. Dilde müşbet olan i‘câb-ı
ķabâ mı getirir

müstağrak-ı envâr-ı ‘aşk:

müstağrak-ı envâr-ı ‘aşk:-

G: 154 Mısra: 1

Aşk nurlarının coşkunluğ.

1. Görüb müstağrak-ı envâr-ı
‘aşkıñ bildi tuğyânın

2. O meh-ru şama etdi
gündüzün kurtarmağa cānın

müstaķim ol:

müstaķim ol:-

G: 56 Mısra: 20

*İstikametli olmak, doğru
düzgün olmak.*

19. Hâble’l-metîn ‘urvetü’l-
vüşķadır ehl-i h‘ācegân

20. Silk-i Muħammedîde bular
ķamu müstaķim olur

müstecâb eyle:

müstecâb eyle:-

G: 181 Mısra: 15

Kabul etmek.

15. İlâhî luţf u fazlıñla du‘āmı
müstecâb eyle

16. Künüz-ı hüsnüñüñ miftâhı
et Şeyhî Süleymānı

müstecâb ol:

müstecâb ol:-

G: 16 Mısra: 4

Kabul edilmek.

3. Gelse tîşe ile nev-sâl-i feraħ-
bahşâ hele

4. Yüzü gülse ‘ālemiñ olsa
du‘ālar müstecāb

müsterîh ol:

müsterîh ol:-

Kt: 15 Mısra: 3

Kaygısız, huzurlu olmak.

3. Şafā-yı ‘ālem ile müsterîh
olmağ dilerseñ ger

4. Taḥammül ‘āleminden özge
bir dārü’s-salām olmaz

müsterîhü’l-bāl et:

müsterîhü’l-bāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 12

Gönle huzur vermek.

11. Vaşlıñ ümmîdi bizi
mużtaribü’l-ḥāl etdi

12. Şevḳ-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterîhü’l-bāl etdi

müsterîhü’l-bāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 24

Gönle huzur vermek.

23. Vaşlıñ ümmîdi bizi
mużtaribü’l-ḥāl etdi

24. Şevḳ-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterîhü’l-bāl etdi

müsterîhü’l-bāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 36

Gönle huzur vermek.

35. Vaşlıñ ümmîdi bizi
mużtaribü’l-ḥāl etdi

36. Şevḳ-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterîhü’l-bāl etdi

müsterîhü’l-bāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 48

Gönle huzur vermek.

47. Vaşlıñ ümmîdi bizi
mużtaribü’l-ḥāl etdi

48. Şevḳ-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterîhü’l-bāl etdi

müsterîhü’l-bāl et:-

Trc.: 1 Mısra: 60

Gönle huzur vermek.

59. Vaşlıñ ümmîdi bizi
mużtaribü’l-ḥāl etdi

60. Şevḳ-i mīnā-yı ruḥuñ
müsterîhü’l-bāl etdi

müşerref eyle:

müşerref eyle:-

Ş: 1 Mısra: 12

Şereflendirmek.

11. Gider bu mücrimiñden çār-
bendi

12. Cemāliñle müşerref eyle yā
Rab

müşerref eyle:-

Ş: 1 Mısra: 16

Şereflendirmek.

15. Selāmet ḥazretiñden
mültecāyız

16. Cemāliñle müşerref eyle yā
Rab

müşerref eyle:-

Ş: 1 Mısra: 2

Şereflendirmek.

1. Göñül olsun ta‘alluğdan

mu‘arrā

2.Cemāliñle müşerref eyle yā

Rab

müşerref eyle:-

Ş: 1 Mısra: 20

Şereflendirmek.

19. Vişāliñ n’ideyim eyler cān

ārzū

20.Cemāliñle müşerref eyle yā

Rab

müşerref eyle:-

Ş: 1 Mısra: 4

Şereflendirmek.

3. Bizi bizligimizden kıl

müberrā

4.Cemāliñle müşerref eyle yā

Rab

müşerref eyle:-

Ş: 1 Mısra: 8

Şereflendirmek.

7. Göñül bī-renk olup bulsun

tecellī

8.Cemāliñle müşerref eyle yā

Rab

müşk-i Hoten ol:***müşk-i Hoten ol:-***

G: 140 Mısra: 10

*Hoten şehrinin miski olmak.*9. Beni ruhsārīñ ile dün gece
tatyīb etdiñ10. O zamāndan beri müşk-i
Hoten oldu göñlüm***müşk-i Hoten ol:-***

G: 46 Mısra: 2

*Hoten şehrinin miski olmak.*1. Çeşm-i ğazāliñ dilde bāğ-ı
çemen olmuşdur2. Nafeñ hayāli hālā müşk-i
Hoten olmuşdur**müşk-i zülf-i hām:*****müşk-i zülf-i hām:-***

G: 96 Mısra: 6

*Kıvrımlı saçın kokusu.*5. Ğazāliñ şayd-gāhı ye’s-i
hırmān eylemiş göñlüm6. Tesellimiz hemān şol müşk-i
zülf-i hāma qalmışdır**müşkil ol:*****müşkil ol:-***

G: 31 Mısra: 5

*Zorlaşmak.*5. Bādeden renk aldı müşkil
oldu çün emr-i kadeh6. Ruğlarıñ añla biz ‘uşşākıñ
eyle ittiḥād**müştehiyyāt-ı behāyim:**

müştehiyyât-ı behâyim: -

G: 173 Mısra: 5

Dört ayaklı hayvanların arzuları.

5. Müştehiyyât-ı behâyimden güzer

6. Kıl o ser-keş emriñe münkâd ola

müzdâd et:***müzdâd et:*** -

G: 8 Mısra: 11

Artırmak.

11. Sen baña etmedesin derd ü cefâñı müzdâd

12. Ben vefâ etmedeyim biri birinden a'lä

müzdâd et: -

Kt: 22 Mısra: 3

Artırmak.

3. Cefâ-yı cevri müzdâd etmek ister

4. Zuhûr eyler dil-i dil-berde melhûz

-N-

nâb-ı meh-i ğarrâ:***nâb-ı meh-i ğarrâ:*** -

G: 175 Mısra: 4

Gösterişli ayın saflığı, sevgilinin güzelliği.

3. Mâhiyyetini kim bulur 'âlemde o tıflıñ

4. Bedr olmada nâb-ı meh-i ğarrâ büyüdükce

nabız-ğır ol:***nabız-ğır ol:*** -

G: 54 Mısra: 11

Nabza göre davranmak.

11. Nabız-ğır ol şabîbâ derd-i hicriñ illetin şorma

12. Baña miñnet demin söyletme eyyâm-ı şafâdan şor

nâ-bûd eyle:***nâ-bûd eyle:*** -

G: 132 Mısra: 2

Perişan etmek.

1. Zülfüñ 'anber kâkülüñ 'ûd eylediñ

2. Lîk ben bendeñi nâ-bûd eylediñ

nabza münâsib kan al:***nabza münâsib kan al:*** -

G: 28 Mısra: 3

Hoşa gidecek şekilde, nabza uygun davranmak.

3. Bir şabîb ol dilrübâ nabza münâsib kan alır

4. Cân fedâ eyler gedâya hânde etse bây-ı şüh

nâ-dîde ol:***nâ-dîde ol:*** -

G: 139 Mısra: 2

Eşsiz, kıymetli olmak.

1. Ben ğam-ı hicriñ ile sen
hüsn ile vādīde ol
2. Hep güzellerden vefā
‘ahdiñde dur nā-dīde ol

nāfe-i misk:

nāfe-i misk: -

G: 58 Mısra: 5
Misk kokusu.

5. Görünmez bir belādır nāfe-i
miskīniñ ammā ben
6. Fedā etdim yolunda baş ü
cānım tek belā göster

nāfe-i müşgīn:

nāfe-i müşgīn: -

G: 61 Mısra: 12
Göbek miski kokusu.

11. Hısta hālımden haber
şormuş işitdim sevdiğim
12. Ağlayıp dedim sebep hep
nāfe-i müşgīnidir

nāfe-i müşgīn-i yār:

nāfe-i müşgīn-i yār: -

G: 178 Mısra: 9
Sevgilinin misk kokulu saçı.

9. El ururduk nāfe-i müşgīn-i
yāra Şeyhiyā
10. Ğayrılarla āh kim ‘ālemde
dem-sāz olmasa

nağme-i vaşf:

nağme-i vaşf: -

G: 121 Mısra: 3
Vasıflarını söylemek.

3. Nağme-i vaşfin tesattur
etmek isterseñ meger
4. Hūme-i ālūde nisyāniñ
devāt-ı nūna baş

nahl-i ‘ālem:

nahl-i ‘ālem: -

G: 16 Mısra: 2
Neşe ağacı.

1. Hımd ederdim çıksa nüh
tārīhi olsa feth-i bāb
2. Nahl-i ‘ālemden umarım uça
mürğ-i ıztırāb

nahl-i dil:

nahl-i dil: -

G: 163 Mısra: 9
Gönül fidanı.

9. Nahl-i dilde var iken mürğ-i
hayāl-i vaşl-ı yār
10. Şeyhīniñ gönlünde ğayrı
mürğ-i cān olmağ neden

nahl-i dil-āzād:

nahl-i dil-āzād: -

G: 161 Mısra: 13
Hür olan gönlün fidanı.

13. Mürğ-i sevdā kınmayınca
nahl-i dil-āzādına

14. Kim ne bilsin Şeyhîniñ
başında ğavġā n'idügin

naḥl-i gül:

naḥl-i gül:-

G: 135 Mısra: 4

Gül fidanı.

3. Qadd-i nāzîñ serve teşbîh
etdiler ammā ki biz

4. Naḥl-i güldür kâmet-i nāzîñ
miyānı mû dedik

naḥl-i kâmet:

naḥl-i kâmet:-

G: 180 Mısra: 13

(Âşığın) fidan boyu.

13. Kırdı naḥl-i kâmetim
hicrine kız kırdı 'aceb

14. Şeyhiyâ yetmez mi dil
ğurbet ile mehcür idi

naḥl-i ma'nâ:

naḥl-i ma'nâ:-

G: 5 Mısra: 12

Mana fidanı.

11. Bâğ-ı kalbiñde qoma
evhâm-ı hâr-ı mäsivâ

12. Naḥl-i ma'nâ ser çekip
rif'at naşîb olsun saña

naḥl-i şafâ-yı vakt:

naḥl-i şafâ-yı vakt:-

G: 42 Mısra: 7

Ömrün saadet fidanı.

7. Şalın ey serv-quadim naḥl-i
şafâ-yı vaktim

8. Seni gördükde hele dâde vü
diller açılır

naḥl-i tûbâ:

naḥl-i tûbâ:-

G: 40 Mısra: 23

Sevgilinin fidan boyu.

23. Serv-qadd ü naḥl-i tûbâsın
görünce ol bütüñ

24. Hâme-i âşüfte zülfüñ
nazm-ı dîvânıñdadır

naḥl-i ümîd:

naḥl-i ümîd:-

K: 11 Mısra: 46

Ümit fidanı.

45. 'Arûs-ı meyveye dâmâd
içindir zînet-i eşcâr

46. Çeker naḥl-i ümîdiñ bâğ-ı
vaşl içre hırâmânı

naḥl-i ümmîd:

naḥl-i ümmîd:-

G: 158 Mısra: 12

Umut fidanı.

11. Devr-i hüsñünde yanup
olmağdayız biz maḥv u fân

12. Naḥl-i ümmîdinde varsın
bülbül âvâz eylesin

naḥl-i ümmîd:-

G: 44 Mısra: 8

Umut fidanı.

7. Mezheb-i hüsnüñ şabā-yı āh
edince muhtelif

8. Naḥl-i ümmīdimde bir
üsküflü şayd-ı bāz olur

naḥs-ı gerdün:

naḥs-ı gerdün:-

K: 11 Mısra: 3

Feleğin uğursuzluğu.

3. Nice dem naḥs-ı gerdün
vermeyip āsāyişe ruḥşat

4. Felek çāh-ı ṭabī‘atde
kapatmış Yūsuf-ı cānı

naḥs-ı kevkeb:

naḥs-ı kevkeb:-

G: 8 Mısra: 22

Yıldızın uğursuzluğu.

21. Ṭālī‘im devr ederek burc-ı
belāya düşüp

22. Naḥs-ı kevkebe ‘aceb oldu
belā üzre belā

naḥs-ı ṭālī‘:

naḥs-ı ṭālī‘:-

G: 180 Mısra: 11

Talihin uğursuzluğu.

11. Gitdi mürğ-i dil uçurma
verdi naḥs-ı ṭālī‘im

12. Ben muḳīm-i vaşl iken
destinde ‘ālem dūr idi

nāḥun-ı pāy:

nāḥun-ı pāy:-

G: 152 Mısra: 10

(Sevgilinin) ayağının tırnağı.

9. Reh-güzārında yanıp ḥāk
olmağa Şeyḥī meger

10. Nāḥun-ı pāyinde kühl
olmak diler ḥākisterim

naḳd-i cān:

naḳd-i cān:-

G: 21 Mısra: 4

Can sermayesi.

3. ‘Arşa-i ‘aşk içre çevgān-ı
ḥayāl-i ḥām koy

4. Top gibi var naḳd-i cānıñ
meclis-i rindāna at

naḳd-i cān:-

G: 7 Mısra: 6

Can sermayesi.

5. Ağlasın bu gözlerim vālā-
keş-i şevkiñ ile

6. Naḳd-i cānım toḥm-ı
eşkimden naçar bārān baña

naḳd-i cān:-

G: 86 Mısra: 25

Can sermayesi.

25. Yolunda naḳd-i cān u
başını eder ‘uşşāk

26. Hezār minnet ile ḥāk-i
pāyine iḥzār

naqd-i dil:***naqd-i dil:-***

G: 81 Mısra: 7

Gönül sermayesi.

7. Gele bir kerre hesâb

eyleyelim naqd-i dili

8. Görelim kalbe bu hülyâyı

ğınâ mı getirir

naqd-i ekvân:***naqd-i ekvân:-***

K: 11 Mısra: 14

Varlık sermayesi.

13. Egerçi her tarafından ta'na

taşın urmasa ağıyar

14. Ser-i müy-yi vişâle resm

ederdim naqd-i ekvânı

naqd-i gayr:***naqd-i gayr:-***

G: 116 Mısra: 16

Başkasının parası.

15. Geçenler vâhidîyyetden

özün tevhîde şarf edip

16. Çeker mi naqd-i gayrı

'âriyet dînârı neylermiş

naqd-i hâl-i vahdet:***naqd-i hâl-i vahdet:-***

G: 83 Mısra: 4

Birlik hâlinin akçesi.

3. Ger şehîd-i 'aşk olursam

gam yemem bu yolda kim

4. Naqd-i hâl-i vahdetiñ çünkü

behâ-yı hûn olur

naqd-i hayât:***naqd-i hayât:-***

G: 10 Mısra: 7

Hayat sermayesi.

7. Naqd-i hayâtım der-i

vaşlında nişâr eyledim

8. Hâl-i hayâli meh-i nev özge

kefendir bañâ

naqd-i hayât:-

G: 17 Mısra: 8

*Hayat sermayesi.*7. Bâzâr-ı vaşlında benim şarf
eyleyecek mâl u mülk

8. Naqd-i hayâtım bezl edem

bezm-i vişâle bî-ta'b

naqd-i hayât:-

G: 40 Mısra: 18

Hayat sermayesi.

17. 'Âkıbet bir kan eder

küyüñda tîr ü gamzeler

18. Şüphesiz naqd-i hayâtım

çeşm-i 'irfânıñdadır

naqd-i hüş:***naqd-i hüş:-***

G: 167 Mısra: 5

Akıl sermayesi.

5. Naqd-i hüşü târ ü mâr eyler

şarāb-ı la^l-i nāb
 6. Kaşd eder dīvāneniñ
 üstünde dirhem olmasın

naqd-i 'ömr:

naqd-i 'ömr:-

G: 4 Mısra: 9
Ömür sermayesi.

9. Tükendi naqd-i 'ömrüm bir
 nefesdir dest-i hüsnünde
 10. Yine durmaz edersin
 Şeyhî-i āvāre istiğnā

naqd-i 'ömr:-

G: 40 Mısra: 10
Ömür sermayesi.

9. Başa minnet eylemem
 meydān-ı aşkıñda seniñ
 10. Naqd-i 'ömrüm ihtiyārım
 zīr-i fermāniñdadır

naqd-i 'ömr:-

G: 44 Mısra: 12
Ömür sermayesi.

11. Peyk-i vuşlat 'ıyd olunca
 ğamr iderse būsesin
 12. Naqd-i 'ömrüm müjde-ğān-
 ı ğamze-i ğammāz olur

naqd-i 'ömr:-

G: 62 Mısra: 3
Ömür sermayesi.

3. Ümīd ile mi geçer naqd-i
 'ömrümüz āyā

4. Hemīşe mihr ü vefāya
 şafādan el mi deger

naqd-i 'ömr:-

G: 66 Mısra: 7
Ömür sermayesi.

7. Hesāb etme yolunda naqd-i
 'ömrüñ dediler zīrā
 8. Saña elbetde bir gün luţf
 edince bī-ħesāb eyler

naqd-i 'ömr:-

G: 8 Mısra: 17
Ömür sermayesi.

17. Naqd-i 'ömrüm reh-i
 vaşlında nişār eyledigim
 18. Kereminden umarım
 bendesin etsin ihyā

naqd-i var:

naqd-i var:-

G: 38 Mısra: 13
Varlık sermayesi.

13. Yolumda naqd-i varın yok
 eden gelsin demiş dil-dār
 14. Degil varın fedā-yı cāna
 Şeyhî pür-melāliñdir

naqd-i vişāl:

naqd-i vişāl:-

G: 64 Mısra: 7
Kavuşma sermayesi.

7. Naqd-i vişāliñ 'uşşāka kıan
 bahā olduğun

8. Bildi onuñ çün göñlüm āh
ile zār olmuşdur

nakş et:

nakş et:-

G: 159 Mısra: 17

Yazmak.

17. Ne mümkün sergüzeştım
muşhaf-ı gül-fāma nakş etmek

18. Hārābātıñ yolunda
kırduğı bāzārı bilmezsin

nakş eyle:

nakş eyle:-

G: 105 Mısra: 22

Nakşetmek, işlemek.

21. Bundan özge var mıdır hiç
sālike sīret-nümā

22. Levh-i dilde Şeyhiyā nakş
eyleriz pīrānımız

nakş ol:

nakş ol:-

G: 107 Mısra: 20

İşlenmek.

19. Qalbiñ içre olmasa Şeyhī
hevā-yı vaşl-ı yār

20. Nakş olur muydu şınık
dillerdeki taşvīrimiz

nakş-ı ʿālem:

nakş-ı ʿālem:-

G: 109 Mısra: 3

*Dünyanın resmi, görünüşü,
süsü.*

3. Şüʿunāt-ı Hudādır nakş-ı
ʿālem ʿayn-ı ʿibretle

4. Kişi Haq-bīn olunca neşve-i
buṭlāna incinmez

nakş-ı gülistān:

nakş-ı gülistān:-

K: 11 Mısra: 86

Gül bahçesinin tasviri.

85. Ne nāzıkdir o şifriñ tarz-ı
tavır ola bir revnak

86. Hemīşe şanʿat-ı endiş ile
nakş-ı gülistānı

nakş-ı hüsn:

nakş-ı hüsn:-

G: 135 Mısra: 7

(Sevgilinin) güzelliğinin resmi.

7. Nakş-ı hüsnüñ çeşm-i Haq-
bīn ile taşvīr eyledik

8. Halka-i vaḥdetde lā-
mevcūda illā Hū dedik

nakş-ı nāvek kıl:

nakş-ı nāvek kıl:-

G: 152 Mısra: 7

*Oku nakşetmek, bakış okunu
atmak.*

7. Kıl kalemle çehre-i
zerdimde nakş-ı nāvekiñ

8. Kanlı eşkimdir benim
ʿālemde zīb ü zīverim

nakş-ı taşavvur:

naķş-ı taŗavvur:-

G: 90 Mısra: 5

*Zihindeki dūŗıncelerin
yansıması.*5. Gōñül āyīnesin pāk eyledi
naķş-ı taŗavvurdan6. O sulţān-ı hīlāfet mūltecā-yı
mūstenidimdir**naķş-ı ümmīd:*****naķş-ı ümmīd:-***

G: 120 Mısra: 1

*(Kavuşma) umudunun hayali,
görüntüsü.*1. Doldu gōñlüm naķş-ı
ümmīdiñ ile dolāb-veŗ2. Çeŗm-i eŗkim rāh-ı vaŗlıñda
akıtdıñ āb-veŗ**naķş-ı binā-yı şūret:*****naķş-ı binā-yı şūret:-***

G: 44 Mısra: 5

*(Sevgilinin) varlığının
görüntüsü.*5. Gösterir ʿaķs-i ķadeh naķş-ı
binā-yı şūretin6. Fitne ķaynar şīŗe-i laʿinde
sōz ü sāz olur**naķş-ı teshīr:*****naķş-ı teshīr:-***

G: 8 Mısra: 26

*Büyüleyici görünüş.*25. Hele ĥasret-zede āzürde-i
kevkeb Şeyhī26. Naķş-ı teshīrini levh-i dile
etdim imzā**nālān et:*****nālān et:-***

G: 47 Mısra: 4

*İnletmek.*3. Hāk-i reh-i kūyudur kuĥl-ı
baŗiret ŗehiñ4. Hep bizi nālān eden çeŗm ile
bıçağdır**nālān ol:*****nālān ol:-***

G: 24 Mısra: 6

*İnlemek.*5. Dōker eŗk-i hevāsın ŗubĥ-
dem mürġ-i dil-i ŗeydā6. Meger būy-ı viŗāl-i ġonce
nālān olmağā bāʿis**nāle eyle:*****nāle eyle:-***

Thm: 4 Mısra: 18

*İnlemek.*17. Çok belā çekdi seniñ çeng-i
ġamiñda dil-i zār18. Nāy-veŗ nāleler eyleirse
ŗikāyet demidir**nāle vü āh u fiġān et:*****nāle vü āh u fiġān et:-***

G: 8 Mısra: 5

İnleyip ah ve feryat etmek.

5. Nāle vü āh u fiğān etme degildir ḥālim
6. Mey-i ḥüsnüñdür eden bendeñi böyle gūyā

nāle-i ḥüsn:

nāle-i ḥüsn:-

G: 74 Mısra: 2
(Sevgilinin) güzelliğinin iniltisi.

1. ‘Aşk ile ḥāba varıp gece gülistānımdır
2. Ney gibi nāle-i ḥüsnüñ şekeristānımdır

nāme-i merhūn:

nāme-i merhūn:-

G: 121 Mısra: 10
Tayin edilmiş mektup.

9. Mālik-i mühr-i Süleymān olmadıñsa Şeyḥiyā
10. Parmağıñ ḥūn-ı sirişk et nāme-i merhūna baş

nām-ı feyz:

nām-ı feyz:-

Ms: 1 Mısra: 30
Marifet şöḥreti.

29. Eyledi ol ‘āleme in‘ām-ı feyz
30. Verdi sülük ehline çün nām-ı feyz

nā-puḥte ol:

nā-puḥte ol:-

G: 51 Mısra: 9
Ham, olgunlaşmamış olmak.

9. Nā-puḥte olup seyr-i kevākib eylemek
10. Vāşıl olunca dil-i dānāya gelir gider

na‘ra-i mestāne:

na‘ra-i mestāne:-

G: 33 Mısra: 17
Sarhoşça haykırış.

17. Na‘ra-i mestānemi gūş eyleyip gelmiş o şūḥ
18. Resmidir şeydā-yı zār-ı ḡonca diñler eglenir

nār-ı ḥasret:

nār-ı ḥasret:-

G: 171 Mısra: 8
Özlem ateşi.

7. Şevk-i ḥüsnüñ yakdı yandırdı göñül kār-ḥānesin
8. Düşdü nār-ı ḥasrete şem‘-i fūrūzān isteyu

nār-ı hicr:

nār-ı hicr:-

G: 33 Mısra: 4
Ayrılık ateşi.

3. Cānları eyler mu‘aḥḥar būy-ı zūlf-i sūnbülūñ

4. Nār-ı hicrîñle velî micmerde
‘anber eglenir

nār-ı hicrānı:

nār-ı hicrānı: -

Kt: 6 Mısra: 1
Ayrılık ateşi.

1. Nār-ı hicrānı Ḥalīlīñden
gider gülzārıñ et
2. Cān bağışla ‘āşıka vaşlıñla
berhūrdārıñ et

nār-ı kāl u hāl:

nār-ı kāl u hāl: -

G: 50 Mısra: 13
Söz ve davranışın ateşi.

13. Cemāl-i nūrı nār-ı kāl u hāl
ile Şeyhī
14. Ḥayālī āyīne-i dilde vişāl ile
oynar

naşīb ol:

naşīb ol: -

G: 1 Mısra: 5
Kısmet olmak.

5. Her ne deñli ma‘rifet kesb
etmek olduysa naşīb
6. İntisāb-ı sāye-i silk-i
risāletdir baña

naşīb ol: -

G: 15 Mısra: 10
Kısmet olmak.

9. Ğayrılar zevk eylesin

devriñde ‘işret eylesin
10. Sāye-i zūlfüñ niçin Şeyhīye
olmasın naşīb

naşīb ol: -

G: 5 Mısra: 1
Kısmet olmak.

1. Tekye-i ‘irfāna gel devlet
naşīb olsun saña
2. Nev-reviş rindāna gel ‘izzet
naşīb olsun saña

naşīb ol: -

G: 5 Mısra: 10
Kısmet olmak.

9. Āşiyān-ı bāz-ı keştiñ kākülü
ğam-hār kııl
10. Kim ser-i zūlfünde
ünsiyyet naşīb olsun saña

naşīb ol: -

G: 5 Mısra: 12
Kısmet olmak.

11. Bāğ-ı kalbiñde koma
evhām-ı hār-ı māsivā
12. Naḥl-i ma‘nā ser çekip
rif‘at naşīb olsuñ saña

naşīb ol: -

G: 5 Mısra: 14
Kısmet olmak.

13. Sil süpür tevḥīd ile mir‘at-i
kalbi rüz u şeb
14. Geç bu kıyl u kılden rāḥat
naşīb olsun saña

naşīb ol:-

G: 5 Mısra: 16

*Kısmet olmak.*15. Dil temāşā-yı sarāy-ı lī-
ma'allāh etmege16. İster iseñ 'aşka gel rü'yet
naşīb olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 18

*Kısmet olmak.*17. Bār-ı keşret ẓaddiñ elbetde
eder bir nev-şikibān18. Terk-i külfet ile tā ülfet
naşīb olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 2

*Kısmet olmak.*1. Tekye-i 'irfāna gel devlet
naşīb olsun saña2. Nev-reviş rindāna gel 'izzet
naşīb olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 20

*Kısmet olmak.*19. Şem^c-i ruhsār üzre cān
sūzān edegör ey göñül20. Şu^cle-efrūz-ı şeh-i şevket
naşīb olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 22

*Kısmet olmak.*21. Z̄ulmet-i endiše-i h̄usrāne
olma dil-firīb22. Tā sarāy-ı dilde cem'iyet
naşīb olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 24

*Kısmet olmak.*23. Keşret-i endiše-i aġyārı
terk et Şeyhiyā24. Ẓudsiyān-ı 'ālem-i 'izzet
naşīb olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 4

*Kısmet olmak.*3. Sübhā ber-dest dil hevā-yı
yārdan dūr olsun4. Pāsbān-ı şıdķ ol vuşlat naşīb
olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 6

*Kısmet olmak.*5. Dil esīr-i hāķ olup yağmaya
verme kendiñi6. Ser-te-ser hāķ-bīn ol vahdet
naşīb olsun saña**naşīb ol:-**

G: 5 Mısra: 8

*Kısmet olmak.*7. 'Arşa-i nāşūta toħm-ı 'aşkı
zıra^c et her seher8. Fırşatıñ fevt eyleme ni'met
naşīb olsun saña

naşihat:***naşihat:*** -

G: 65 Mısra: 1

Öğüt, tavsiye.

1. Naşihatim saña haqıkatdır
2. Netice-i cihân muhabbetdir

nâ-şād et:***nâ-şād et:*** -

G: 101 Mısra: 1

Kederlendirmek.

1. Nice bir hicriñ ede gönlümü
nâ-şād yeter
2. Yeter ey serv-şehim şapuna
feryād yeter

na't-ı evşāf-ı cemil:***na't-ı evşāf-ı cemil:*** -

G: 1 Mısra: 3

Güzel niteliklerin övgüsü.

3. Na't-ı evşāf-ı cemilinden
bizi dūr etmesin
4. Şāh-rāh-ı sünneti ʿayn-ı
haqıkatdır baña

na't-ı şerif:***na't-ı şerif:*** -

Ms: 1 Mısra: 5

*Hız Muhammed'i övmek için
yazılan manzum methiye.*

5. Na't-ı şerifin diliñe pīşe et
6. ʿAqıbet ālāmını endīşe et

nā-tüvān ol:***nā-tüvān ol:*** -

G: 150 Mısra: 7

Güçsüz, zayıf olmak.

7. La'ı-i nābiñ derdine diller
olubdur nā-tüvān
8. Mest-i hüsn olmuş işitmez
ʿaşk ile zārım benim

nāvek-i gamze:***nāvek-i gamze:*** -

G: 143 Mısra: 2

*(Sevgilinin) süzgün bakışının
oku, kirpiği.*

1. Aks-i ruhsarıñ ile çeşmimi
pür-kan etdim
2. Nāvek-i gamzeñ ile çāk-i
girībān etdim

nāz eyle:***nāz eyle:*** -

G: 158 Mısra: 1

Nazlanmak.

1. Ben niyāz etmekteyim
isterse biñ nāz eylesin
2. Āh kim mümkün müdür
nāzın biraz az eylesin

nazar ber-kadem eyle:***nazar ber-kadem eyle:*** -

G: 48 Mısra: 9

*Hâcegân silsilesi ve
Nakşibendiyye tarikatında,
salikin yürürken gaflete sebep
olacak bir şeyi görmesini*

*önlemek için bakışlarını
ayaklarına odaklaması.*

9. Bāğ-ı behişt-i dile eyle nazar
ber-ka-dem
10. Şeyhî seferdir vaṭan menzil
alan ayağdır

nazar eyle:

nazar eyle:-

G: 156 Mısra: 6
Bakmak.

5. Şanmañız ‘uṣṣāka yüz
vermez nazar kılmaz velī
6. Her nefes şefkatle yār eyler
nazar açmazdan

nazar eyle:-

Thm: 2 Mısra: 19
Bakmak.

19. Eyleriz hūbāna nefsānī
nazar şanma ki biz
20. Maḫhar-ı feyż-i şafā-yı
‘ālem-i rūḫānīyiz

nazar eyle:-

Thm: 3 Mısra: 9
Bakmak.

9. A‘yān-ı mümkināta nazar
eyledim dilā
10. Qayd-ı şuverde her biri bir
kāra muntazır

nazar kıl:

nazar kıl:-

G: 156 Mısra: 5

Bakmak.

5. Şanmañız ‘uṣṣāka yüz
vermez nazar kılmaz velī
6. Her nefes şefkatle yār eyler
nazar açmazdan

nazar kıl:-

G: 77 Mısra: 13
Bakmak.

13. Şeyhiyā çeşm-i hüviyyetle
nazar kıl ‘āleme
14. Zerreden şems-i ḫaḫīkat
kaṭreden ‘ummān aḫar

nazar kıl:-

Thm: 3 Mısra: 12
Bakmak.

11. Sa‘y et gönülde ḫāşıl
olunca ‘aşka maḫarr
12. Cān dīdesin aç mebde’ vü
me‘āda kıl nazar

nazar-gāh-ı cemāl ol:

nazar-gāh-ı cemāl ol:-

G: 119 Mısra: 10
*Hep sevgilinin güzel yüzünün
baktığı yerde olmak.*

9. Nigāhiñ sīneme bir dāğ-ı
ḫayret urdu luṭf etdi
10. Nazar-gāh-ı cemāliñ
olduğum hep rāyegān olmuş

nāzır-ı ālāyiş-i rindāne:

nāzır-ı ālāyiş-i rindāne:-

G: 106 Mısra: 13

*Rinde yakışan gösterişin
yöneticisi.*

13. Nāzır-ı ālāyiş-i rindāneyiz

14. Müntesib erbāb-ı der-i
himmetiz

nazm-ı aşk-ı berceste:

nazm-ı aşk-ı berceste:-

G: 93 Mısra: 5

Güzel aşk şiiri.

5. Tekellüfsüz bu nazm-ı aşk-ı

berceste dedim bezme

6. Hayāl-i şem^c-i hüsn-i
maḥremi sırr-ı nihānımdır

nazm-ı dil-süz:

nazm-ı dil-süz:-

G: 134 Mısra: 7

Gönül yakan şiir.

7. Söyleriz ruḥlarıña zülfüne

nazm-ı dil-süz

8. Kayd-ı zülfüñle dil-i süzumu
ābād etdiñ

nazm-ı dil-süz:-

G: 177 Mısra: 5

Gönül yakan şiir.

5. Nazm-ı dil-süzüm hemişe

ğayrıdan etmez tülū^c

6. Söylenir eş^cārımız bezminde
gül-fām üstüne

nazm-ı dīvān:

nazm-ı dīvān:-

G: 40 Mısra: 24

Divan şiiri.

23. Serv-ḳadd ü naḥl-i tūbāsın
görünce ol bütüñ

24. Hāme-i āşüfte zülfüñ
nazm-ı dīvānıñdadır

nazm-ı edā-yı aşk:

nazm-ı edā-yı aşk:-

K: 11 Mısra: 79

Aşk nazının şiiri.

79. Zihī nazm-ı edā-yı aşka
düş olduñ bu gün Şeyhī

80. Sezā ol zātıñ iḥlāşıyla olsañ
ger sene- ḥānī

nazm-ı süz-ı cān:

nazm-ı süz-ı cān:-

G: 109 Mısra: 12

can yakan şiir (etkileyici şiir)

11. İşābet eylese şir-i zebāna
tīr-i çālākım

12. Suḥan ḳadrin bilenler
nazm-ı süz-ı cāna incinmez

ne durur:

ne durur:-

G: 59 Mısra: 8

Ne arar.

7. Ne muḳassī şaḳalıñ var hele
bir baḳ vā^ciz

8. Bizde āhir deme dek fāriġ-i
şahbā ne durur

ne ġam:

ne ġam: -

G: 39 Mısra: 8

Üzölmeye gerek yok.

7. Be-zāhir incilā yok be-
bātına bā-Ĥaqq

8. Ne ġam ki Ĥaqq ile ħalā yok
bī-hüner diyeler

ne gerek:

ne gerek: -

G: 82 Mısra: 5

Gerek yok.

5. Beni ölsün diye el ħançere
urmaq ne gerek

6. Ĥasta-i ħicriñe ‘ālemde
ifākat ne gezer

ne gezer:

ne gezer: -

G: 82 Mısra: 1

Bulunmaz, yoktur.

1. Ĥüsnünün ġāyeti yok
‘aşkıma ġāyet ne gezer

2. Sende inşāf yoġ ise bende
ferāġat ne gezer

ne gezer: -

G: 82 Mısra: 10

Bulunmaz, yoktur.

9. ‘Āriyet verdi dile ħ‘ān-ı

ĥayāl-i ĥüsnün

10. Sā’il-i faqr-i vişāliñde
emānet ne gezer

ne gezer: -

G: 82 Mısra: 12

Bulunmaz, yoktur.

11. Ėayrılar gibi mecāz ehli
kıyās etme bizi

12. ‘Āşık-ı şādıkıñız bizde
ihānet ne gezer

ne gezer: -

G: 82 Mısra: 14

Bulunmaz, yoktur.

13. Şeyĥī-i rü-siyehiñ bakma
yüzü qarasına

14. Böyle ĥayret-zedede zühd
ile tã‘at ne gezer

ne gezer: -

G: 82 Mısra: 2

Bulunmaz, yoktur.

1. Ĥüsnünün ġāyeti yok

‘aşkıma ġāyet ne gezer

2. Sende inşāf yoġ ise bende
ferāġat ne gezer

ne gezer: -

G: 82 Mısra: 4

Bulunmaz, yoktur.

3. Beñzemez ġayrılara rütbe-i
şabrım ammā

4. Bu kadar cevre taĥammül
ile tãkat ne gezer

ne gezer:-

G: 82 Mısra: 6

*Bulunmaz, yoktur.*5. Beni ölsün diye el hançere
urmak ne gerek6. Hasta-i hicriñe ʿālemde
ifākat ne gezer***ne gezer:-***

G: 82 Mısra: 8

*Bulunmaz, yoktur.*7. Pīrimdir ulumuz ondan el
aldık ʿaşka8. H̄ʿāce-i dehre meger bizde
ʿināyet ne gezer**ne hācet:*****ne hācet:-***

G: 136 Mısra: 1

*Gerek yok, gereksiz.*1. Ne hācet çak bu deñli
sīnemiz seng-i nişān etmek2. Beni gördükde dest-i hūn-
feşānıñdır kemān etmek**ne haddi:*****ne haddi:-***

Mş.: 1 Mısra: 35

*Ne haddine, ona mı kalmış!*35. Ne haddi vaşfiñ etmek mūr
eşiğinde Süleymāñ36. Ne ʿizzetdir bu kim ʿaşkıñla
oldum ben senā-h̄ʿāñ**ne hikmet:*****ne hikmet:-***

G: 83 Mısra: 1

*Bilinmeyen bir sebepten
dolayı, nedense.*1. Derd-i hicrāñıñ ne hikmet
gün-be-gün efzūn olur2. Dönmezem elbette bir gün
kaṭreler Ceyhūn olur**ne kadar:*****ne kadar:-***

G: 143 Mısra: 6

*Oldukça, çok.*5. Āşikār oldu ciger kanı
beyaza çıktı6. Çeşmim içre ne kadar cehd
ile pinhān etdim**ne lāzım:*****ne lāzım:-***

G: 39 Mısra: 9

*Ne gerek var.*9. Ne lāzım maʿrifet-i sırrımı
bile ʿālem10. Olunca bā-haber şafāña bī-
haber diyeler***ne lāzım:-***

G: 40 Mısra: 7

Gerekmez.

7. Hacıner-i hicriñ ne lāzım dāğ
dāğ etsin göñül
8. Sīnem elbetde nişān-ı tīr-i
müjgānıñdadır

ne mümkün:

ne mümkün:-

G: 129 Mısra: 2
İmkânsız, olacak şey değil.

1. Baña biñ türlü eylerse cefā
‘aşk
2. Ne mümkündür ki ola bī-
vefā ‘aşk

ne mümkün:-

G: 159 Mısra: 17
İmkânsız.

17. Ne mümkün sergüzeştim
muşhaf-ı gül-fāma nakş etmek
18. Hārābātıñ yolunda
kırduğu bāzārı bilmezsin

ne mümkün:-

K: 9 Mısra: 38
Mümkün değil, imkânsız.

37. Var iseñ ger nice metrük
olasın ey şırr melām
38. Terk-i dünyā terk-i ‘uqbā
terk-i terk etmek nedir

ne ne:

ne ne:-

K: 11 Mısra: 11
"Ne ... ne ..." bağlacı.

11. Ne tanzīr ü ne temsīl

- eylemekdir maqşadım illā
12. Nigāh-ı çeşm-i ‘irfān iltifāt-
ı hubb-ı ihvānı

ne ne:-

Mr: 1 Mısra: 20
"Ne ... ne ..." bağlacı.

19. Göñül şandūkasın pāk eyle
eşk-i çeşm-i nīsān et
20. Ne dünyā ‘izz ü cāhı
maqşadıñ olsun ne hūd ‘uqbā

ne ne:-

Trc.: 1 Mısra: 13
"Ne ... ne ..." bağlacı.

13. Bāğ-ı dehr içre ne sünbül
ne gül-i ter bulunur
14. Hāsbi-ı hāl etmege şehr içre
ne hem-ser bulunur

ne ne:-

Trc.: 1 Mısra: 19
"Ne ... ne ..." bağlacı.

19. Ne şerāb içmege bir yer ne
gül iç der bulunur
20. Bezm-i hūbāna düşem belki
bir ister bulunur

ne var:

ne var:-

G: 156 Mısra: 9
Ne zararı var?

9. Hāsretiñle Şeyhī-i zārıñ ne
var ağlarsa līk

10. Ben beni fikr eylemem
şerm eylerim dem-sâzdan

ne var: -

G: 83 Mısra: 5

Ne çıkar!

5. Hâr-ı gülden bülbül-âsâ âh u
zâr etsem ne var

6. ‘Âşıkñ ağıyâra karşı sînesi
maḥzûn olur

neberdgâh-ı ‘aşk:

neberdgâh-ı ‘aşk: -

G: 23 Mısra: 5

Aşkın savaşı meydani.

5. Rûḥ ondan kişi neberdgâh-ı
‘aşka at kopar

6. Şâh-ı ruḥsârîñ aç uğruñ
kâkülüñ bir yana at

nebiyy-i rûḥ-ı pāk:

nebiyy-i rûḥ-ı pāk: -

G: 126 Mısra: 8

Mübarek yüzlü peygamber.

7. Mâ’ vü ṭîñ beyninde
olmazdan muḳaddem Âdemî

8. Sen nebiyy-i rûḥ-ı pâkiñden
ederdi intifâ‘

nedîm ol:

nedîm ol: -

G: 56 Mısra: 16

Dost olmak.

15. Va’llâh bir şâh-ı velâyete

müntesibiz biz ki

16. Teller toḳunsun başına oña
kim nedîm olur

nefes-i zeliḥâ:

nefes-i zeliḥâ: -

G: 13 Mısra: 4

Zeliha’nın nefesi.

3. Cemâl-i Yūsufa nefaḫat
bedel

4. Nefes-i Zeliḥâ mâhdır gūyâ

nefḥ et:

nefḥ et: -

Kt: 19 Mısra: 1

Üflemek.

1. Öz lebiñle ser-i bî-ṭâli‘e nefḥ
etmek için

2. Ḥasta ümmîd-i şifâ eyleye
gelmiş taḫallus

nefḥa-i bezm:

nefḥa-i bezm: -

G: 133 Mısra: 5

Meclisin diriltici üfürüğü.

5. Nefḥa-i bezm-i ‘arz etmeden
Rûḥu’l-Ḳuds

6. Bağlamışdı her taraftan
kâkül-i gîsûlarıñ

nefḥ-i rûḥ et:

nefḥ-i rûḥ et: -

Kt: 9 Mısra: 4

Ruh vermek.

3. Meyl-i maḥbūb ile taḥmīr
eylemiş cismim Ḥudā
4. Şoñra etmiş cismim maḥbūb
u meyl ile nefḥ-i rūḥ

nefs-i emmāre:

nefs-i emmāre:-

K: 10 Mısra: 19
*Kötülüğü emreden nefis
mertebesı.*

19. Mısr-ı dilde ḥākim ise nefis-
i emmāreñ hakīm
20. Mañıbıñ bu neş'ede bī-
şübhe nīrān eylemiş

nefs-i leylā:

nefs-i leylā:-

G: 123 Mısra: 10
Leyla'nın arzusu.

9. 'Aqlımı şol fitne-i zülfüñ
perīşān eylesin
10. Şeyḥiyā Mecnūn-ı 'aşqdır
nefs-i Leylādan ğarāz

nefs-i serkeş:

nefs-i serkeş:-

G: 111 Mısra: 7
İnatçı nefis.

7. Bu nefis-i serkeş ile ma'reke
günü dil-dār
8. Temevvüc etse baḥr-i dil
i'ānet etse biriz

nefs-i şüm:

nefs-i şüm:-

G: 173 Mısra: 4
Uğursuz nefis.

3. Nice yıl yansın yaqılsın cān
u ten
4. Tek bu nefis-i şümdan āzād
ola

nefs-i şüm:-

G: 76 Mısra: 18
Uğursuz nefis.

17. Kāfire hem-sāye ol kaç kaç
mu'annid ḥ'āceden
18. Nefs-i şüm ağzın açarsa
saña ejderhā olur

nefy et:

nefy et:-

G: 60 Mısra: 11
İnkâr etmek.

11. Zāhidi gör cehl ile ḥālāt-ı
aşkı nefy eder
12. Allāh Allāh ekseri bu
milletiñ ḥod-bīn olur

nefy et:-

G: 74 Mısra: 12
İnkâr etmek.

11. Bu leṭāfet bu 'ināyet bu
ḥüsün onda ki var
12. Ğayrı nefy etme benim 'ilm
ile İmānımdır

nehr-i cān:

nehr-i cān:-

G: 70 Mısra: 4
Hayat nehri.

3. Gel demezsin varayım
pāyiñe yüzler süreyim
4. Ārzū-yı ravza-i hüsnüñde
nehr-i cān aqar

nergis-i bezm:***nergis-i bezm:-***

K: 11 Mısra: 39
Sohbet meclisinin nergisi.

39. Unutdurdu bize çeşm-i
gazāliñ nergis-i bezmi
40. Süpürdü bāğ-ı dehriñ
sünbülün cārub-ı müjgānı

nergis-i cādū:***nergis-i cādū:-***

G: 118 Mısra: 2
Büyücü nergis, büyüleyici göz.

1. ‘Aşk ile zülfüñ eglemiş
hüsnüñe yā hū demiş
2. Seyr eden çeşm-i gazāliñ
nergis-i cādū demiş

nergis-i cādū:-

G: 98 Mısra: 6
Büyücü nergis, büyüleyici göz.

5. Ākıbet rüsvā vü sergerdān
ü ‘üryān eylediñ
6. Gönlümüz tālān edenler
nergis-i cādū mudur

nesīm-i şubḥ:***nesīm-i şubḥ:-***

G: 119 Mısra: 4
Sabah esintisi.

3. Mişāl-i lāle ser çekmiş
ḥayāliñ ravza-i dilde
4. Nesīm-i şubḥ ile sīnemde
‘aşkıñ gülsitān olmuş

neşāt-ı sīne-i vīrāne:***neşāt-ı sīne-i vīrāne:-***

G: 96 Mısra: 4
Yıkılmış gönlün sevinci.

3. Ḥayāl-i naqş-ı dārāt-ı sipihri
eyledik berbād
4. Neşāt-ı sīne-i vīrānemiz bir
cāma kalmışdır

neşter-i āh:***neşter-i āh:-***

K: 11 Mısra: 27
Ahın kılıcı.

27. Ḥazer et neşter-i āhımdan
ey gonca seherlerde
28. Gel ey berg-i muḥabbet aç
gözün seyr et çerāğānı

neşve-bāz-ı dīde-i āhū:***neşve-bāz-ı dīde-i āhū:-***

G: 63 Mısra: 4
*(Sevgilinin) neşe saçan ahu
gözü.*

3. Ḳaddini ḥam eyledi ba‘d u
vişāliñ ‘aşkıñ

4. H̄ayretim hep neşve-bāz-ı
dīde-i āhūdadır

neşve-i butlān:

neşve-i butlān:-

G: 109 Mısra: 4

Haktan uzak zevkler.

3. Şü'ünāt-ı H̄udadır naqş-ı
‘ālem ‘ayn-ı ‘ibretle

4. Kişi H̄aḫ-bīn olunca neşve-i
butlāna incinmez

netīce-i cihān:

netīce-i cihān:-

G: 65 Mısra: 2

Ālemin, özü, sonucu.

1. Naşihatim saña ḫaḫīkatdır

2. Netīce-i cihān muḫabbetdir

nev-bahār olmuşdur:

nev-bahār olmuşdur:-

G: 49 Mısra: 1

İlkbaharın gelmesi.

1. Çık seyr-i gülistāna gör nev-
bahār olmuşdur

2. Zār eylesin şeydālar ki gül-
‘izār olmuşdur

nevbet bekle:

nevbet bekle:-

Kt: 33 Mısra: 3

Nöbet tutmak.

3. ‘Aks-i tāb-ı vaşla ben dīvāne
nevbet beklerim

4. Şeb-çerāğ-ı dil ḫatḫ-ı ruḫsār-
ı mehter tāzesi

nevrüz-ı fīrüz ol:

nevrüz-ı fīrüz ol:-

G: 99 Mısra: 14

Kutlu bahar gelmek.

13. Serv-ḫadler lāle-zār-ı
bezme cem‘ olsun yine

14. Şeyḫiyā nevrüz-ı fīrüz oldu
bāğıñ zevḫi var

nevrüz-ı fīrüz ol:-

K: 11 Mısra: 56

Kutlu bahar gelmek.

55. Gönül bir berdü'l-acûzî
ye's-i ḫayret içre ḫalmışken

56. Hele nevrüz-ı fīrüz oldu
erdi nūr-ı ‘irfānı

nevrüz-ı sultānī:

nevrüz-ı sultānī:-

K: 11 Mısra: 68

Padişahın nevruzu.

67. Şaḫın zülf-i nigāra ey şabā
ref‘-i ḡubār etme

68. Bahār-ı bezme ḫüsn-i
ḫal‘atıñ nevrüz-ı sultānī

nev-sāl-i ferah-baḫşā:

nev-sāl-i ferah-baḫşā:-

G: 16 Mısra: 3

Sevinç veren yeni yıl.

3. Gelse tīşe ile nev-sāl-i ferah-
baḥşā hele
4. Yüzü gülse ʿālemiñ olsa
duʿālar müstecāb

nev-şikibān ed:

nev-şikibān ed:-

G: 5 Mısra: 17
Kırmak.

17. Bār-ı keşret ḳaddiñ elbetde
eder bir nev-şikibān
18. Terk-i külfet ile tā ülfet
naşīb olsun saña

nidā-yı bārekallāh:

nidā-yı bārekallāh:-

K: 11 Mısra: 53
*"Allah mübarek etsin"
seslenişi.*

53. Nidā-yı bārekallāh şüret-i
aḥsente aḥsente
54. Lisān-ı ḥāl ile mürğ-i
seḫerdir nāṭıka ānı

nigāh-ı çeşm-i ʿirfān:

nigāh-ı çeşm-i ʿirfān:-

K: 11 Mısra: 12
İrfan sahibi bir gözün bakışı.

11. Ne tanzīr ü ne temşīl
eylemekdir maḳşadım illā
12. Nigāh-ı çeşm-i ʿirfān iltifāt-
ı ḫubb-ı iḫvānı

nigāh-ı iltifāt-ı himmet:

nigāh-ı iltifāt-ı himmet:-

G: 90 Mısra: 3
Lütuf olan güler yüzlü bakış.

3. Nigāh-ı iltifāt-ı himmeti
refʿ-i ḡubār etdi
4. Penāhım ḡavş-i aʿzam
ḫüʿacegān-ı ser-bülendimdir

nigehbān eyle:

nigehbān eyle:-

G: 153 Mısra: 32
Bekçilik yapmak.

31. Düş olan bir kez hevā-yı
zülfüne
32. Gün-be-gündeyin nigehbān
eylesin

nigehbān eyle:-

K: 10 Mısra: 46
Bekçi yapmak.

45. Gizlemez laʿl-i lebin yār u
şafādan ol şanem
46. Ḥār-ı aḡyār-ı siyeh-rūdan
nigehbān eylemiş

nihāl-i gonca:

nihāl-i gonca:-

G: 172 Mısra: 4
Gonca fidanı.

3. Degildir ḡayr gülden berg ü
ḫār
4. Nihāl-i goncadır ḫār-ı siyeh-
rū

nihāl-i sidre-i ʿamā:

nihāl-i sidre-i ʿamā:-

G: 86 Mısra: 8

*Yokluk âleminin Sidre
makamının fidanı.*7. Semere-i heme ez-dest
şecere-i heme üst8. Nihāl-i Sidre-i ʿamā mefâtiḥ-
i eşcār**nihāl-i zülf:*****nihāl-i zülf:-***

G: 145 Mısra: 3

*(Sevgilinin) saçının fidanı.*3. Nihāl-i zülfüne mürğ-i dilim
eder ârzū4. Ümīd-i vaşl-ı keremle
ağalanıp durdum**nihān et:*****nihān et:-***

G: 133 Mısra: 11

*Gizlemek.*11. Gösterip kendin ene'l-
Ḥaḫdan nihān etdi özün12. Kaldı Firʿāvn ile Manşūr
üzre güft ü gūlarıñ**nihān okun:*****nihān okun:-***

G: 67 Mısra: 18

*Gizlice davet edilmek.*17. Şafā-yı āyīne-i dildir murād
olan Şeyḫī18. Ümīd-i bezm-i vişāle güzel
nihān okunur**nihān ol:*****nihān ol:-***

G: 163 Mısra: 2

*Gizlenmek.*1. Ḥalka zülfüñ var iken kaşlar
kemān olmaḫ neden2. Gün gibi ḫüsnüñ
bilinmişken nihān olmaḫ
neden**nihāyet bul:*****nihāyet bul:-***

Thm: 1 Mısra: 30

*Sonunu görmek.*29. Bir teselliymiş ḡam-ı hicre
nihāyet var demek30. Biz ölünce miḫnetiñ çekdik
nihāyet bulmadık**niḳāb çek:*****niḳāb çek:-***

G: 179 Mısra: 20

*Örtü çekmek, örtmek.*19. Sensin şeffī-i şeyḫ u şāb
sensiz iki ʿālem ḫarāb20. Vechiñe çekdiñ çün niḳāb
şad ber-zebān şallū ʿalā**niʿmet-i vaşl:*****niʿmet-i vaşl:-***

G: 101 Mısra: 3

Kavuşma lütfu.

3. Ni‘met-i vaşla nice şabri
kılarsın me’mūr
4. ‘Aşkıñ hîç ede mi firkat-i
mu‘tād yeter

nīm-nigāh ol:

nīm-nigāh ol:-

G: 26 Mısra: 1

Göz ucuyla bakmak.

1. Bezm-i hüsñüñ içre bir nīm-
niğāh olmazam hic
2. Mest-i ‘aşka nāvekiñ bilmem
penāh olmazam hic

nīrān eyle:

nīrān eyle:-

K: 10 Mısra: 20

Cehennem etmek.

19. Mısr-ı dilde hākim ise nefsi-
i emmāreñ hakīm
20. Manşıbiñ bu neş’ede bī-
şübhe nīrān eylemiş

nīsān ol:

nīsān ol:-

G: 24 Mısra: 14

Nisan ayı, yağmur ayı olmak.

13. Gözümden tamlaya
tamlaya baħr oldu gōñül Şeyhī
14. Bahār-ı hāşiyetdir kalbe
nīsān olmağa bā‘is

nişār et:

nişār et:-

G: 183 Mısra: 9

Saçmak.

9. Nişār etdim egerçi toħm-ı
eşkim mezra‘-ı ‘aşka
10. Riyāz-ı sūz-ı ‘aşkıñ hāşılı
faħr u fenā geldi

nişār et:-

G: 6 Mısra: 6

Saçmak.

5. Dilim bir kıatre kıandırır
saħil-i havz vişāliñden
6. Nişār etdim yoluñda baş u
cān u sīm ü zer cānā

nişār et:-

G: 62 Mısra: 5

Saçmak.

5. Bahār-ı eşki hāk-i pāyine
nişār etmek
6. Esīr-i zūlf-i hezār-āşinādan
el mi deger

nişār eyle:

nişār eyle:-

G: 10 Mısra: 7

Saçmak.

7. Nakd-i hayātım der-i
vaşlında nişār eyledim
8. Hāl-i hayāli meh-i nev özge
kefendir bañā

nişār eyle:-

G: 181 Mısra: 8

Saçmak.

7. Menim hālīm degildir bu
murād āh u enīn etmek

8. Görüp şefkatli sultānım
nişār eylese ihsānı

nişār eyle:-

G: 8 Mısra: 17

Saçmak.

17. Nağd-i ‘ömrüm reh-i
vaşlında nişār eyledigim

18. Kereminden umarım
bendesin etsin ihyā

nişār-ı māye-i feyz-i tarikat:

nişār-ı māye-i feyz-i tarikat:-

G: 90 Mısra: 2

*Tarikatın ihsan sermayesini
saçmak.*

1. Bahāeddīn-i şāh-ı
Nağşibendī dest-gāhımdır

2. Nişār-ı māye-i feyz-i
tarikatde efendimdir

nişār et:

nişār et:-

Kt: 6 Mısra: 3

Hedef almak.

3. Çeşmini ürkütme peykānın
nişār et sīneme

4. Öldür ihyā etmege āzāde-i
müjgānıñ et

nişār-ı tīr-i müjgān:

nişār-ı tīr-i müjgān:-

G: 40 Mısra: 8

*(Sevgilinin) kirpik oklarının
hedefi.*

7. Hıncı-ı hicriñ ne lāzım dāğ
dāğ etsin gönül

8. Sīnem elbetde nişār-ı tīr-i
müjgānıñdadır

niyāz et:

niyāz et:-

G: 15 Mısra: 7

Dua etmek, yalvarmak.

7. Ben niyāz etdikce istiğnāsın
eyler dāğ dāğ

8. Bu niyāzım nāza tebdīl eyler
Allāh ‘an-ķarīb

niyāz et:-

G: 158 Mısra: 1

Dua etmek, yalvarmak.

1. Ben niyāz etmekteyim
isterse biñ nāz eylesin

2. Āh kim mümkün müdür
nāzın biraz az eylesin

niyāz eyle:

niyāz eyle:-

Kt: 23 Mısra: 3

Yalvarmak.

3. Eyledik hāzretiñe ‘acız ü
ķuşūr ile niyāz

4. Edelim āb-ı hayātıñ ile
bundan mercū‘

nīze-i ser-tīz-i ʿaşk:***nīze-i ser-tīz-i ʿaşk:-***

G: 21 Mısra: 2

Aşkın keskin mızrağı.

1. Dil uzatma nā-sezāya
gerden-i cānāna at
2. Nīze-i ser-tīz-i ʿaşkıñ sīne-i
ʿüryāna at

nūr-ı ʿayn-ı kün fe-kān:***nūr-ı ʿayn-ı kün fe-kān:-***

G: 179 Mısra: 17

"'Ol' der, oluverir." (Bakara, 2/117) ayetinin ta kendisinin nuru.

17. Ey nūr-ı ʿayn-ı kün fe-kān
vey sırr-ı hüsni-lā-mekān
18. Enfās-ı tū Kerrūbiyān şad
ber-zebān şallū ʿalā

nūr-ı bākī:***nūr-ı bākī:-***

G: 117 Mısra: 3

Ebedî nur.

3. Nūr-ı bākīsin çerāğ-ı ʿālem
etmiş bir zamān
4. Ol çerāğ-ı ʿālemiñ şevkinde
devrān eylemiş

nūr-ı dīde:***nūr-ı dīde:-***

G: 165 Mısra: 6

Göz nuru.

5. Dostum haqqā ki girdiñ
gözlerimden göñlüme
6. Güyiyā bu tār-ı hicrān içre
nūr-ı dīdesin

nūr-ı fer:***nūr-ı fer:-***

G: 2 Mısra: 2

Aydınlık nuru.

1. Göñüldür eyleyen Haqqā
muhabbetden eşer peydā
2. Göñülden oldu yek-pāre
cihāna nūr-ı fer peydā

nūr-ı ʿirfān:***nūr-ı ʿirfān:-***

K: 11 Mısra: 56

İrfan nuru.

55. Gönül bir berdü'l-acûzî
ye's-i hayret içre qalmışken
56. Hele nevrüz-ı fîrüz oldu
erdi nūr-ı ʿirfānı

nūr-ı mazhar-ı levlāk ol:***nūr-ı mazhar-ı levlāk ol:-***

G: 174 Mısra: 14

"Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." hadis-i kudsisine erişen nur olmak.

13. Şeyhiyā şeyhü oña lāyıkdır
demek ʿālemde geh
14. Sīnesi dopdolu nūr-ı
mazhar-ı levlāk ola

nūr-ı nübüvvet:***nūr-ı nübüvvet:-***

G: 86 Mısra: 17

*Peygamberlik nuru.*17. Yüzünde nūr-ı nübüvvet
cevāmi'ü'l-kelim18. Levāmi'ci Şamediyet
revāyih-i gülzār**nūr-ı pāk:*****nūr-ı pāk:-***

G: 126 Mısra: 10

*(Hz. Muhammed'in) mübarek
nuru, yüzü.*9. Şeyhiyā her bir nefes eyle
şalavāt u selām10. İster iseñ nūr-ı pākinden
ola qalbiñ şu'āc**nūrun 'alā nūr:*****nūrun 'alā nūr:-***

G: 67 Mısra: 2

*Nur üstüne nur.*1. Kitāb-ı hüsni ruḥuñ dilde
bī-zebān okunur2. Yüzünde nūrun 'alā nūr
iken figān okunur**nūrun 'alā-nūr ol:*****nūrun 'alā-nūr ol:-***

G: 112 Mısra: 2

*Nur üstüne nur, yücenin de
yücesi olmak.*1. Lem'a-i nūr-ı ene'l-Ḥaḳḳ
içre Mañşūr olmuşuz2. Kevkeb-i dürriyeden nūrun
'alā-nūr olmuşuz**nuşa-i naḳşıñ:*****nuşa-i naḳşıñ:-***

Kt: 11 Mısra: 3

*Sevgilinin naḳş gibi güzel
yüzünün nüshası.*3. Silk-i vedād ile nuşa-i
naḳşıñ etdim bāz-bend4. Oldum hevā-yı 'aşḳıñ ile
şeyḥ-i Şāh-ı Naḳşibend**nüş et:*****nüş et:-***

G: 122 Mısra: 9

*İçmek.*9. 'Ār eder zāhid güzel
sevmekle mey nüş etmeden
10. İstemem 'ālemde bir dem
cām u dil-berden ḥalāş***nüş et:-***

G: 16 Mısra: 8

*İçmek.*7. Vaḳt olur kim inşirāḥ-ı şadr
ile ez-bāb-ı dil8. Raḡmina geçmiş zamāniñ
nüş ede cām-ı şarāb***nüş et:-***

G: 17 Mısra: 2

İçmek.

1. Mümkin mi nüş eyleyen
mestâne olmasın ʿaceb
2. Kaşdıım şudur dildār ile mey
nüş edelim leb-be-leb

nüş et:

G: 174 Mısra: 2
İçmek.

1. Toħm-ı ʿaşkı ekmege bir ħāk
ister pāk ola
2. Cām-ı vaşlıñ nüş eder sîne
lāzım çāk ola

nüş et:

G: 18 Mısra: 5
İçmek.

5. Cām-ı nāzı ger zehr olsa
yine nüş ederem
6. Maʿmüldür ki ola ʿākıbet
feth-i bāb-ı leb

nüş et:

G: 27 Mısra: 3
İçmek.

3. Tövbe et vāʿiz dedi görseydi
mey nüş etmeden
4. Hey maʿāzallāh elimden
devr ola bir ān kadeħ

nüş et:

G: 49 Mısra: 5
İçmek.

5. Şirîn lebinden mey nüş
ettikce dil rindāne
6. Şah-rāh-ı vaşlında nazmıñ
zer-nişār olmuşdur

nüş eyle:***nüş eyle:***

G: 17 Mısra: 1
İçmek.

1. Mümkin mi nüş eyleyen
mestâne olmasın ʿaceb
2. Kaşdıım şudur dildār ile mey
nüş edelim leb-be-leb

nuṭk-ı dilber:***nuṭk-ı dilber:***

G: 32 Mısra: 1
Sevgilinin konuşması.

1. Var mıdır ʿālemde bilsem
nuṭk-ı dilberden lezīz
2. Açılır güldükce cānānıñ gülü
terden lezīz

nuṭk-ı inşāfāne:***nuṭk-ı inşāfāne:***

G: 109 Mısra: 14
Merhametli söz.

13. Bu ṭabʿ-ı pākimi ʿarż
eyledim erbāb-ı ʿirfāna
14. Dediler Şeyhī ādem nuṭk-ı
inşāfāne incinmez

nuṭk-ı nāzik-ter:***nuṭk-ı nāzik-ter:***

Trc.: 1 Mısra: 51
Pek nazik söz, hitap.

51. Nuṭk-ı nāzik-teriñi menn
ile selvā biliriz

52. Kāf-ı hüsnünde leb-i şirîniñ
‘Ankā biliriz

nutk-ı perîşân:

nutk-ı perîşân:-

K: 11 Mısra: 64
Dağınık söz.

63. Bu baħr-i şuğl-i hengām
içre depretdim kalem güyā

64. Getirdim ben de küstāhāne
bu nutk-ı perîşānı

nutk-ı şafā-yı dil:

nutk-ı şafā-yı dil:-

Ms: 1 Mısra: 17
*(Hz. Muhammed'in) gönül
huzuru olan sözü.*

17. Nutk-ı şafā-yı dil ābü'l-lezīz
18. Midħati ellerde şarābü'l-
lezīz

nükte-i eşnām-ı taht:

nükte-i eşnām-ı taht:-

G: 103 Mısra: 2
*Yüce makamın güzellerinin
ince sözleri.*

1. Oldu ‘uşşākıñ hayāl-i şem‘a-i
hüsnüñe deyr
2. Müstetirdir nükte-i eşnām-ı
tahtından zamīm

nüküş-ı māsivā:

nüküş-ı māsivā:-

G: 104 Mısra: 7

*Allah'ın dışındaki her şeyin
nakşı.*

7. Nüküş-ı māsivādan olmuşuz
āzāde vü lā-ğayd

8. Cemāl-i pîr-perver ‘āşıkān-ı
Nakşibendiz biz

nümāyiş al:

nümāyiş al:-

G: 92 Mısra: 3
*Görünüm kazanmak, öyle
görünmek.*

3. Lāle vechinde nümāyiş aldı
gülzār içre gül

4. Reşk-i ruħsārıñla germ
olmuş dil-i pür-sūzu var

nümāyiş et:

nümāyiş et:-

G: 159 Mısra: 9
Gösteriş yapmak.

9. Edersin ğayrılarla
meclisinde hoş nümāyişler

10. Ne hoş pejmürde-i hicri
dil-i bîzārı bilmezsin

nüşa-i vech:

nüşa-i vech:-

G: 35 Mısra: 6
(Sevgilinin) yüzünün nüshası.

5. Gīsuları bāb-ı bāb kākülü
faşlu'l-kitāb

6. Nüşâ-i vechinde her bir kılı
bir bâbdır

-0-

o deñli:

o deñli:-

G: 119 Mısra: 5

Çok.

5. O deñli la'î-i nâbiñ şu'le-
efrûz-ı muhâbbetdir

6. Dilim 'aks-i lebiñden şâhid-i
sırr-ı nihân olmuş

o deñli:-

G: 119 Mısra: 7

Çok.

7. O deñli ruhlariñ âteş-fürûz-ı
tâb-ı gayretdir

8. Sipihriñ pertev-i devrinde
güyâ bî-nişân olmuş

ocağına düş:

ocağına düş:-

G: 94 Mısra: 7

*Birine yardım etmesi için
yalvarmak, koruması için
sığınmak.*

7. Emân ile ocağına düşen dil-i
zâriñ

8. Kenâr-ı çeşm dilâ düdmâna
âteş urur

od eyle:

od eyle:-

G: 132 Mısra: 4

Ateşe çevirmek, yakmak.

3. Yağdıñ âteş gönlüm içre
dostum

4. Sîne külhan ıalbimi od
eylediñ

okuyup üfle:

okuyup üfle:-

G: 88 Mısra: 11

Dua okuyup üflemek.

11. Okuyup üflediğim
çehresine bism-i şavıl

12. Her kaçan dergehe kevkib
onu sayru getirir

oldum olası:

oldum olası:-

G: 149 Mısra: 9

*"Kendimi bildiğimden beri"
anlamında zarf.*

9. Durdu dil oldum olası
cevriñe

10. Öleyim cevriñden
uşanmayayım

onuñ için:

onuñ için:-

K: 10 Mısra: 6

Onun için, o sebepten.

5. Bu fenâsı 'âlemiñ mağz-ı
beğâdır iç nûru

6. Onuñ için ki rücû'ıñ oña
fermân eylemiş

-Ö-

ölmeden öl:***ölmeden öl:-***

G: 25 Mısra: 5

*Allah yolunda nefsi arzularından kurtulmak.*5. İki kez anadan doğmak
dilerseñ ölmeden ölmek6. Haķıķat sırrını görmek otur
illāda lādan gec

-P-

pā-bend-i firkat:***pā-bend-i firkat:-***

K: 11 Mısra: 7

*Ayrılık engeli.*7. İlişmişdi nice dem dāmenim
pā-bend-i firkatde8. Bu gün bir himmet ile
çekdim aldım dest ü dāmeni**pā-beste et:*****pā-beste et:-***

Kt: 20 Mısra: 3

*Esir etmek.*3. Beni pā-beste eden ṭālī^c-i
naḥs-ı gerdün4. Yoḥsa ez-ğayr ḥulūş-ı dilde
ğaraż var ne ^civaż**pā-beste-i cū^c eyle:*****pā-beste-i cū^c eyle:-***

Kt: 23 Mısra: 1

*Esir olmayı isteyenlerden**eylemek.*

1. Eyleme kılllet-i yārān ile pā-

beste-i cū^c2. Āb-ı nişyānı aķıt ḳadrimizi
ḳıl merfū^c**pā-beste-i ḥayret-zede:*****pā-beste-i ḥayret-zede:-***

G: 8 Mısra: 24

Hayrete düşmenin esiri.

23. Yine siḥr eylemege

başlıyacak ğamze-i yār

24. Yine pā-beste-i ḥayret-
zede mest-i şahbā**pā-beste-i la^c-i leb-i şīrīn ol:*****pā-beste-i la^c-i leb-i şīrīn ol:-***

G: 55 Mısra: 9

*Sevgilinin tatlı dudağının
kırmızısının esiri olmak.*9. Pā-beste-i la^c-i leb-i şīrīniñ
olaldan10. Āyīne-i bī-jeng-i şafā
fiṭnatımız var**pādişāh ol:*****pādişāh ol:-***

G: 26 Mısra: 10

*Padişah olmak.*9. ^cAşķ-ı ḥüsnüñ eyledi pā-
māl-i būd etmege dād10. Mülkümüzde Şeyḥiyā bir
pādişāh olmazam hic

pādişāh-ı aşk:***pādişāh-ı aşk:-***

G: 76 Mısra: 4

Aşkın padişahı.

3. Şek mi var bir zulmet-i

endīşedir aql-ı ma‘āş

4. Pādişāh-ı aşka elbet bir nice

re‘āyā olur

pādişāh-ı kişver:***pādişāh-ı kişver:-***

G: 115 Mısra: 29

Memleketin padişahı (Allah).

29. Serāy-ı saltanatda pādişāh-

ı kişver olmazsa

30. Der-i vaşl üzre cān kurbān

için Şeyhī kuyu almış

pādişāh-ı mülk-i hicr:***pādişāh-ı mülk-i hicr:-***

Thm: 2 Mısra: 1

*Ayrılık memleketinin**hükümdarı.*

1. Pādişāh-ı mülk-i hicriñ

fāyıku'l-akrānıyız

2. Hān-ķāh-ı hüsnünüñ āşüfte

vü ‘üryānıyız

pāk et:***pāk et:-***

G: 85 Mısra: 1

Temizlemek.

1. Gönlümü çārüb-ı zülfüñ pāk

eder

2. Şām-ı zülfüñ ‘āşığı bī-pāk

eder

pāk eyle:***pāk eyle:-***

G: 19 Mısra: 6

Temizlemek.

5. Hēmi-demiñ cām-ı şarāb

olsun enīsiñ dilber

6. Ğayrıdan gönlünüñ pāk eyle

tecellī-gāh et

pāk eyle:-

G: 90 Mısra: 5

Temizlemek.

5. Göñül āyīnesin pāk eyledi

naķş-ı taşavvurdan

6. O sultān-ı hilāfet mültecā-yı

müstenidimdir

pāk eyle:-

Mr: 1 Mısra: 19

Temizlemek.

19. Göñül şandūkasın pāk eyle

eşk-i çeşm-i nīsān et

20. Ne dünyā ‘izz ü cāhı

maķşadıñ olsun ne hūd ‘uķbā

pāk ol:***pāk ol:-***

G: 174 Mısra: 1

Temiz olmak.

1. Toħm-ı aşkı ekmege bir hāk

ister pāk ola

2. Cām-ı vaşlıñ nüş eder sîne
lâzım çāk ola

pāk ol:-

G: 81 Mısra: 11
Arınmak.

11. Faḥr eder faḥr ile ol kes ki
sivādan ola pāk

12. Yoḥsa bu mefḥarı faḥrıydı
‘abā mı getirir

pāk-dāmān ol:

pāk-dāmān ol:-

G: 25 Mısra: 11
Namuslu olmak.

11. Rızā billāhda mihmān ol
mücerred pāk-dāmān ol

12. Ḳıbāb altında pinhān ol
du‘ādan bed-du‘ādan gec

pāk-dāmen:

pāk-dāmen:-

G: 14 Mısra: 1
Eteği temiz, namuslu.

1. Ḥamdülillāh pāk-dāmen
şeyḥe etdim intisāb

2. Mazḥar-ı feyz-i Ḥudā āyīne-i
ümmü’l-kitāb

pāk-dāmen:-

Mr: 1 Mısra: 17
Eteği temiz, namuslu.

17. Yürü bir pāk-dāmen şeyḥ
eşiğin Ka‘be-i cān et

18. Çerāğ-ı ‘aşkı yandır gece
gündüz cān sūzān et

pā-māl et:

pā-māl et:-

G: 134 Mısra: 11
Ayaklar altına almak, perişan etmek.

11. Tā bu deñli niçin olsun bizi
pā-māl etmek

12. Hele ben bendeñi nāziñ ile
berbād etdiñ

pā-māl et:-

G: 138 Mısra: 1
Ayaklar altına almak, perişan etmek.

1. Öldür ammā ḡayra pā-māl
etme zālīm olma gel

2. Dil ḥarāb etmekle taḥrīb-i
‘avālim olma gel

pā-māl ol:

pā-māl ol:-

G: 145 Mısra: 9
Ayaklar altına alınmak.

9. Meger ki Şeyḥī-i ḥākisteriñ
ola pā-māl

10. Ṭabīb-i ‘aşḳ ile her dem
devālanıp durdum

pā-māl-i būd et:

pā-māl-i būd et:-

G: 26 Mısra: 9
Varlığını ayaklar altına almak.

9. ‘Aşk-ı hüsnüñ eyledi pā-
māl-i būd etmege dād
10. Mülkümüzde Şeyhiyā bir
pādişāh olmazam hic

pā-māl-i ğam-ı hicr et:

pā-māl-i ğam-ı hicr et:-

Trc.: 1 Mısra: 46
*Ayrılık derdiyle perişan
etmek.*

45. Keremiñden umarım
eyleyesin ‘afv-ı günāh
46. Beni pā-māl-i ğam-ı hicriñ
eden baht-ı siyāh

pāsbān-ı şıdk ol:

pāsbān-ı şıdk ol:-

G: 5 Mısra: 4
Sadakatle beklemek.

3. Sübħa ber-dest dil hevā-yı
yārdan dūr olsun
4. Pāsbān-ı şıdk ol vuşlat naşīb
olsun saña

pāyān bul:

pāyān bul:-

K: 11 Mısra: 76
Son bulmak.

75. Faķīr-i bī-ser ü pāyı
ħadeng-i ta‘na çignetme
76. Kemend-i ‘acz ile pā-
bestelikler buldu pāyānı

pāy-būs et:

pāy-būs et:-

Thm: 1 Mısra: 11
Ayak öpmek.

11. Pāy-būs etdik velī telşīm-i
ruhsār olmadı
12. Kanmadı göñlüm ğubār-ı
kuhl-i dīdār olmadı

pāy-ı sebāt:

pāy-ı sebāt:-

G: 140 Mısra: 4
Kararlılığın payı.

3. Çeşm-i ħün-bārımı
ruhsārıña ber-dār etdiñ
4. Vardır pāy-ı sebātım resen
oldu göñlüm

pāyiñe yüz sür:

pāyiñe yüz sür:-

G: 70 Mısra: 3
*Ayağına yüz sürmek; aşırı
sevgi göstermek için yere
eğilmek, ayağına kapanmak.*

3. Gel demezsin varayım
pāyiñe yüzler süreyim
4. Ārzū-yı ravza-i hüsnüñde
nehr-i cān aķar

pāy-māl et:

pāy-māl et:-

G: 15 Mısra: 3
Perişan etmek.

3. Dergehinden dūr olup

etmek revā mı pāy-māl
4. Sen gülüp oynayasın
ağlamağ ile ben ğarīb

pāy-māl-i mest-i ʿaşk ol:

pāy-māl-i mest-i ʿaşk ol:-

G: 157 Mısra: 1

*Aşk sarhoşluğunun perişanı
olmak, ayaklar altına alınmak.*
“

1. Pāy-māl-i mest-i ʿaşk oldum
ğubārımdan şağın
2. Derd-i hicriñle seherde āh u
zārımdan şağın

pejmürde ol:

pejmürde ol:-

K: 11 Mısra: 90

Perişan olmak.

89. Melāmet dergehinde çille
ağyār ile ehli
90. Diliñ pejmürde oldu ʿaql u
fikir ü reşd ü izʿānı

pejmürde vīrān eyle:

pejmürde vīrān eyle:-

G: 153 Mısra: 16

Dağınık, yıkık eylemek.

15. Hiç revā mı hicri dā'im
göñlümü
16. Rüz u şeb pejmürde vīrān
eylesin

pejmürde-i hicr:

pejmürde-i hicr:-

G: 159 Mısra: 10

Ayrılığın perişanı.

9. Edersin ğayrılarla
meclisinde hoş nümāyişler
10. Ne hoş pejmürde-i hicri
dil-i bīzārı bilmezsin

penāh edin:

penāh edin:-

Trc.: 1 Mısra: 42

Sığınmak edinmek.

41. Vaşlıñ özler dilimiz
istememiz manşib u cāh
42. Sāye-i zülfüñ edinmiş dil-i
pejmürde penāh

penāh et:

penāh et:-

G: 44 Mısra: 2

Sığınmak yapmak.

1. Her kaçan çıksıñ şalınsıñ
ʿālem içre yāz olur
2. Kākülüñ naħlin penāh eden
kebüter bāz olur

penāh ol:

penāh ol:-

G: 26 Mısra: 2

Sığınmak.

1. Bezm-i ħüsnüñ içre bir nīm-
nigāh olmazam hic
2. Mest-i ʿaşka nāvekiñ bilmem
penāh olmazam hic

penbe-i çīn-i cebīn:

penbe-i çīn-i cebīn:-

G: 141 Mısra: 4

Alnı kırıştırmanın pamuğu.

3. Āh u zārımdan uşanmış gibi

dil-dār meger

4. Penbe-i çīn-i cebīn ile

kapatdı dehenim

per ü bāl aç:***per ü bāl aç:-***

K: 9 Mısra: 30

Kanat açmak, uçmak.

29. Onuñ için dediler bāıl

degil illā hayāl

30. Yaraşır ger diyesin a‘yāna

mā şemmü'l-vücūd

per ü bāl:***per ü bāl:-***

G: 75 Mısra: 12

Kanat.

11. Uçacak müdde‘ī gibi Şeyhī

12. Havāya per ü bālimiz

yoğdur

perde-dār-ı ‘işve-i gīsū:***perde-dār-ı ‘işve-i gīsū:-***

G: 7 Mısra: 4

*Omza dökülen saçların
civesinin kapıcısı.*

3. Dil sitem-kār-ı der-i dārātıñ

olsun gām yemem

4. Perde-dār-ı ‘işve-i gīsūları

‘irfān baña

perde-i şeh-nāz:***perde-i şeh-nāz:-***

G: 156 Mısra: 1

Şehnaz makamı.

1. Ney gibi bağrım delindi

perde-i şeh-nāzdan

2. Mürğ-i dil kırıtula mı zülfüñ

gibi şeh-bāzdan

perhīz et:***perhīz et:-***

G: 142 Mısra: 4

*Sakınmak, korunmak.*3. ‘Aşka dermān şabr imiş dedi
eṭibbālar baña4. Etmezem perhīz artsın derdi
dermān istemem**perīşān et:*****perīşān et:-***

G: 160 Mısra: 9

Darmadağın etmek.

9. Dilleri zülf gibi etmiş

perīşān Şeyhiyā

10. Var mıdır āsūde-dil hiç

ğuşsa-i ağıyārdan

perīşān eyle:***perīşān eyle:-***

G: 123 Mısra: 9

Darmadağın etmek.

9. ‘Aqlımı şol fitne-i zülfüñ
perîşân eylesin
10. Şeyhîyâ Mecnûn-ı ‘aşkıdır
nefs-i Leylâdan gâraż

perîşân eyle:-

G: 43 Mısra: 2
Karmakarışık etmek.

1. Metn-i hüsnuñ mû-be-mû
şerh eyleyenler vardır
2. Hâme-i tab‘ım perîşân
eyleyen ağıyârdır

perîşân eyle:-

G: 52 Mısra: 7
Darmadağın etmek.

7. ‘Aqlımı zülfüñ perîşân
eyledi
8. Resmdir ‘aşıkların Mecnûn
olur

perîşân eyle:-

Mş.: 1 Mısra: 32
Altüst etmek, dağıtmak.

31. Şabâ tahrîk ederse luţf edip
zülf-i firāvânın
32. Perîşân eyler ‘aql u fikrimi
zülf-i perîşânın

perîşân ol:

perîşân ol:-

G: 40 Mısra: 5
Dağılmak.

5. Hâtırım zülfü gibi bilmez
perîşân olduğun

6. Aşiyânım sevdiğim zülf-i
perîşânındadır

perr ü bāl-i kākül:

perr ü bāl-i kākül:-

G: 20 Mısra: 2
(Sevgilinin) saçının kanadı.

1. Ayağın toprağına
düşmüşleri mümtāzın et
2. Perr ü bāl-i kākülünle
vaşlınā şebbāzın et

pertev şal:

pertev şal:-

G: 3 Mısra: 9
Işık yaymak.

9. Şems-i zāt-ı hüsnu pertev
şaldı çün bu ‘aleme
10. ‘Aşıkın kalbin gubarı
gamdan etdi etdi şafā

pertev-i devr:

pertev-i devr:-

G: 119 Mısra: 8
Parlak, iyi zaman.

7. O deñli ruğların ateş-fürüz-ı
tāb-ı gayretidir
8. Sipihriñ pertev-i devrinde
güyā bī-nişān olmuş

pertev-i mihr:

pertev-i mihr:-

G: 126 Mısra: 1
Güneşin ışığı.

1. Pertev-i mihrinden almış
Âdem ü 'âlem şu'â'
2. Yâ Muhammed 'aşkıña devr-
i felek eyler semâ'

pertev-i mihr: -

G: 142 Mısra: 2

Sevgilinin aydınlığı.

1. Hâl-i ruhsârîñ yeter
muşafdan Qur'ân istemem
2. Pertev-i mihrîñde mışbâh
ile bürhân istemem

pervâne-âsâ ol:

pervâne-âsâ ol: -

G: 32 Mısra: 5

*Pervane gibi etrafında dönüp
her isteğini yerine getirmek.*

5. Vechiniñ dem-bestesi
pervâne-âsâ olduğum
6. Cân fedâ etmek yolunda
şehd-i sükkerden lezîz

pervâne-i 'aşk:

pervâne-i 'aşk: -

G: 151 Mısra: 1

Aşk pervanesi.

1. Vech-i dü cihân şem'ine
pervâne-i 'aşkıñ
2. Vaşl âteşiniñ faşlına süzâne-
i 'aşkıñ

pervâz et:

pervâz et: -

G: 20 Mısra: 8

Uçmak.

7. Olmadı bir gün vişâliñ
bezmine dil dest-res
8. Âşiyân-ı kâkülün üzre yüce
pervâziñ et

pervâz eyle:

pervâz eyle: -

G: 158 Mısra: 4

Uçmak.

3. Dūd-ı âhımdan kararımış zülf
olmuş pür-belâ
4. Kâkül-i bâl ü peri çeşmimle
pervâz eylesin

peşin bāzār ed:

peşin bāzār ed: -

G: 68 Mısra: 4

Önceden anlaşma.

3. Oğutsañ zâhide âyât-ı
Qur'ân
4. Tehî gelmez peşin bāzār
ederler

peyām-ı dil-ber-i nāz:

peyām-ı dil-ber-i nāz: -

G: 111 Mısra: 2

Nazlı sevgilinin haberi.

1. Bize de şâhib-i himmet
hidâyet etse biriz
2. Peyām-ı dil-ber-i nāzı
hikâyet etse biriz

peyām-ı vuşlat-ı dil-dār:

peyām-ı vuşlat-ı dil-dār:-

G: 81 Mısra: 1

Sevgiliye kavuşma haberi.

1. Peyām-ı vuşlat-ı dil-dārı
hevā mı getirir
2. Devā-yı derd-i dil-ārāyı şabā
mı getirir

peydā et:***peydā et:-***

G: 2 Mısra: 16

Ortaya çıkarmak.

15. Ma‘ānī ‘āleminiñ elfāz-ı
remzinden deseñ oña
16. Eder her nuṭṭuna ‘aqlı ile
ol bir ser peydā

peydā et:-

G: 2 Mısra: 20

Ortaya çıkarmak.

19. Şerī‘at ‘urvetü’l-vüṣḳādır
ehl-i seyr-i a‘lāya
20. Tariḳatde eder bī-fehm
olan mülhid ḥaṭar peydā

peydā et:-

G: 2 Mısra: 8

Ortaya çıkarmak.

7. Oḳundu levḥ-i naḳş-ı külle
yevmin hüve fī-şe’n
8. Ki her ān içre bir ḥalk-ı
cedīdullāh eder peydā

peydā eyle:***peydā eyle:-***

G: 2 Mısra: 1

Meydana getirmek.

1. Göñüldür eyleyen Ḥaḳḳa
muḥabbetden eṣer peydā
2. Göñülden oldu yek-pāre
cihāna nūr-ı fer peydā

peydā eyle:-

G: 2 Mısra: 14

Ortaya çıkarmak.

13. ‘Acebdir ḥ‘āce cem‘ et diler
emrini zāhirse
14. Ṭabāyi‘ merkezinde her
nefes eyler keder peydā

peydā eyle:-

G: 2 Mısra: 18

Ortaya çıkarmak.

17. Ḥuzūz-ı müştehiyyātın
kemāliyle eder icrā
18. Lezzet-i ‘ilmi ‘arz olduğda
eyler nev ḥazer peydā

peydā ol:***peydā ol:-***

G: 2 Mısra: 12

Ortaya çıkarmak.

11. Hüve’z-zāhir büründü
ḥil‘at-i ekvān-ı elvānī
12. Anıñcün oldu bu kesret
yüzünde baḥr ü ber peydā

peydā ol:-

G: 2 Mısra: 2

Görünmek.

1. Göñüldür eyleyen Hakkā muhabbetden eṣer peydā
2. Göñülden oldu yek-pāre cihāna nūr-ı fer peydā

peydā ol:-

G: 2 Mısra: 22

Ortaya çıkmak.

21. Şağın dūr olma silk-i enbiyā vü evliyādan sen
22. Şerī'atsiz haqīkatde olur mu Şeyhī ār peydā

peydā ol:-

G: 2 Mısra: 4

Ortaya çıkmak.

3. Hüviyyet dersini ta'lim eden bir noqtadır ancak
4. O birden oldu cümle harf u elfāz u semer peydā

peydā ol:-

G: 2 Mısra: 6

Ortaya çıkmak.

5. İzār etdi Cemāl-i nūruna zülf-i Celālin Hakk
6. Bülend-i zāt-ı Hakk oldu şifātından beşer peydā

peyk-i vuşlat:

peyk-i vuşlat:-

G: 146 Mısra: 6

Kavuşma ulağı.

5. Sīnem üzre tāb-ı 'aşkıñ ıztırāb etmekde līk

6. Peyk-i vuşlatdır havāş-ı sūz-ı āhımdan benim

peyk-i vuşlat:-

G: 44 Mısra: 11

Kavuşma habercisi, Azrail.

11. Peyk-i vuşlat 'ıyd olunca ğamr iderse büsesin

12. Naqd-i 'ömrüm müjde-gān-ı ğamze-i ğammāz olur

peymāne-i mestāne:

peymāne-i mestāne:-

G: 171 Mısra: 3

Sarhoşun kadehi.

3. Kopardu bu ğavgā-yı 'aşk peymāne-i mestāneden

4. Mācerā-yı küntü kenz içinde seyrān isteyu

peymāne-i sū-yı neşāt:

peymāne-i sū-yı neşāt:-

G: 124 Mısra: 4

Neşe tarafının şarabı.

3. Her tarafından gönlümüz aldı şafā-yı şevk-i yār

4. Ehl-i 'ayşñ hāşılı peymāne-i sū-yı neşāt

pīç ü tāb:

pīç ü tāb:-

G: 60 Mısra: 5

Endişe, ızdırap.

5. Vā'iziñ kürsīde pīç ü tābı
dām-ı dānedir
6. Bu ne hikmetdir bular hep
bildiğim çirkīn olur

pinhān et:

pinhān et:-

G: 143 Mısra: 6
Gizlemek.

5. Āşikār oldu ciger çanı
beyāza çıkıdı
6. Çeşmim içre ne kadar cehd
ile pinhān etdim

pinhān ol:

pinhān ol:-

G: 25 Mısra: 12
Gizlenmek.

11. Rızā billāhda mihmān ol
mücerred pāk-dāmān ol
12. Kıbāb altında pinhān ol
du'ādan bed-du'ādan gec

pīr et:

pīr et:-

G: 103 Mısra: 8
Yaşlandırmak.

7. Āteş-i derd-i muhabbet bir
yana hicrān-ı ğam
8. Hey nice devrān ede hicrin
belāsı etdi pīr

pīr-i 'aşk-ı ta'līm:

pīr-i 'aşk-ı ta'līm:-

G: 6 Mısra: 10
Öğretilen aşkın üstadı.

9. Hıaç-ı ruhsārıñı vaşf eylemek
Şeyhī sitem-kāra
10. Ezelden pīr-i 'aşk-ı
ta'līmidir verdi sihr cānā

pīr-i muğān:

pīr-i muğān:-

G: 107 Mısra: 8
Meyhaneci.

7. Biz o ferzend-i hārābāt-ı
nesīm-i kākülüz
8. Hı'āceye baş egmeziz pīr-i
muğāndır yerimiz

pīr-i muğān:-

G: 39 Mısra: 1
Meyhaneci.

1. Sezā degil mi pīr-i muğāna
gerçek er diyeler
2. Cilā-yı 'aşka mey-i cām-ı bāl
ü per diyeler

pīr-i muğān:-

G: 55 Mısra: 5
Meyhaneci.

5. Baş egmedeyiz dergehine
pīr-i muğānıñ
6. Sākī bize mey şun ki kavī
lezzetimiz var

pīr-perver:

pīr-perver:-

G: 32 Mısra: 10

*Pire hizmet edip onun
tarafından yetiştirilmiş kimse.*9. Şeyhiyā bu şöhet-i ʿirfān-ı
ʿaşk-ı dil-rübā10. Diñlenir bir pāk-dāmen
pīr-perverden lezīz***pīşe et:******pīşe et:-***

Ms: 1 Mısra: 5

Ādet, alışkanlık edinmek.

5. Naʿt-ı şerīfiñ diliñe pīşe et

6. ʿĀkıbet ālāmını endīşe et

pīş-rev-i ʿaşk:***pīş-rev-i ʿaşk:-***

G: 106 Mısra: 20

*Aşkın önderi.*19. Cām-ı muḥabbet ile dir
neşvemiz20. Pīş-rev-i ʿaşk ile hem-
şoḥbetiz***pīşvā-yı mürselīn:******pīşvā-yı mürselīn:-***

G: 179 Mısra: 6

*Peygamberlerin önderi Hz
Muhammed.*5. Ey mukteżā-yı emr-i kün
vey reh-nümā-yı ins ü cin6. Ey pīşvā-yı mürselīn şad
ber-zebān şallū ʿalā***piyāde ol:******piyāde ol:-***

G: 23 Mısra: 3

1. Yaya savaşan asker olmak, 2.
satrançtaki piyon olmak.3. Şāh-rāh-ı vaşla dil oldum
piyāde ʿaşkla4. Durma rūḥ bulsun sözüñ
māt olma şal ferzāna at***piyāle-i hüviyyet:******piyāle-i hüviyyet:-***

G: 78 Mısra: 15

*Hakikat kadehi.*15. Piyāle-i hüviyyet şununca
dest-i vaḥdet16. Rüsüm-ı kâ'ināt pençesin
büresim gelir***pūşide eyle:******pūşide eyle:-***

G: 146 Mısra: 3

*Örtmek.*3. Kākülün ruḥsārıñı pūşide
eyler dostum4. Hiç bir aḳ gün görmedim
baḥt-ı siyāhımdan benim***pūşide ol:******pūşide ol:-***

G: 139 Mısra: 10

Örtünmek, gizlenmek.

9. Hatt u hāl-i hüsnüne taşvīr-i
ihlāş eyledik

10. Dīde-i aġyārdan Şeyhī yürü
pūşīde ol

pūşīde-i nā-mahrem-i esrār-ı Hudā:

pūşīde-i nā-mahrem-i esrār-ı

Hudā:-

G: 55 Mısra: 13

*Allah'ın sırlarının yabancılara
örtüsü.*

13. Pūşīde-i nā-mahrem-i
esrār-ı Hudāyız

14. Rindān-ı şeh-i şevket ile
ülfetimiz var

pūşīde-i vech:

pūşīde-i vech:-

G: 124 Mısra: 5

Yüz örtüsü.

5. Açılırsa bir nefes pūşīde-i
vechi harem

6. Açılır zülfüñ gibi gönlümde
şebbūy-ı neşāt

pür et:

pür et:-

Thm: 4 Mısra: 5

Doldurmak.

5. Mey-i nāb ile pür et sāġarı
işret demidir

6. Gülşen-i zevk-i ferāġatde
biziz işve-güzār

pür ol:

pür ol:-

Mt: 12 Mısra: 2

Dolmak.

1. Şunma sākī sāġar-ı ruhsarı
doldur boş boş

2. Pür olursa bāde-i la'liñ olur
sarhoş hoş

pür ol:-

Thm: 4 Mısra: 14

Dolmak.

13. Āh edersem beni 'ayb
eyleme firqat demidir

14. H'ān-ı ihsānıñ ile şimdi pür
olmuş gülzār

pür-belā ol:

pür-belā ol:-

G: 158 Mısra: 3

Büyük musibet olmak.

3. Dūd-ı āhımdan qararmış zülf
olmuş pür-belā

4. Kākül-i bāl ü peri çeşmimle
pervāz eylesin

pür-hāşāk ol:

pür-hāşāk ol:-

G: 174 Mısra: 4

Çöple dolu olmak.

3. Sil süpür āyīne-i dilden
ġubār-ı ġayrıyı

4. Şol göñül lâyıķ mıdır sultāna
pür-ḥāşāk ola

pür-ķan et:

pür-ķan et:-

G: 143 Mısra: 1

Kan doldurmak, kan ağlamak.

1. Aks-i ruḥsārīñ ile çeşmimi
pür-ķan etdim
2. Nāvek-i ğamzeñ ile çāk-i
girībān etdim

pür-nūr et:

pür-nūr et:-

G: 18 Mısra: 8

Nurla donatmak.

7. Ol rūza olmadan yetişmek
ola mı āyā
8. Pür-nūr ede her yanımızı
‘adl-i nāb-ı leb

pür-suḥan ol:

pür-suḥan ol:-

G: 140 Mısra: 14

Sözle dolmak.

13. Cā-be-cā eylediğīñ luḫf
görünce Şeyḫī
14. Tepeden ırnaga dek pür-
suḥan oldu göñlüm

pür-suḥan ol:-

G: 140 Mısra: 2

Sözle dolmak.

1. Yine bir tāze muḥabbetle

şen oldu göñlüm

2. Oynadı şīve-i Ḥaķķ pür-
suḥan oldu göñlüm

püsküllü belā:

püsküllü belā:-

G: 118 Mısra: 6

Büyük sıkıntı, zarar veren şey.

5. Ḥayme ķurmuş kākülüñ
farķ-ı felekde düstum
6. Kimi püsküllü belādır kimisi
ġisū demiş

-R-

rāfi‘-i rencü’l-elem:

rāfi‘-i rencü’l-elem:-

G: 179 Mısra: 16

Izdirap ağrısını kaldıran.

15. Ey maķşad-ı nūn ve’l-ķalem
vey ser-ver-i nūru’l-‘ālem
16. Ey rāfi‘-i rencü’l-elem şad
ber-zebān şallū ‘alā

rağbet bul:

rağbet bul:-

K: 11 Mısra: 93

*Rağbet görmek, değer
verilmek.*

93. Uyandı şem‘-i dönen ‘ālem
içre buldular rağbet
94. Mükedder etdi ebr ü terk-i
rağbet şems-i tābānı

rağbet bul:-

Thm: 1 Mısra: 35

*Rağbet görmek, değer
verilmek.*

35. Her kime 'arz-ı kemāl
etdikse rağbet bulmadık

rağbet ol:

rağbet ol:-

Thm: 1 Mısra: 34
Meyledilmek, itibar edilmek.

33. Ehl-i 'aşkın zerre deñli
kadri yok bir demdeyiz

34. Māla oldu rağbet ey Rūhī
'aceb 'ālemdeyiz

rağm eyle:

rağm eyle:-

G: 24 Mısra: 11
Zıtlaşmak, nispet yapmak..

11. Seḫāb-ı zūlfūñ almışdır
yüzün 'uşşāka rağm eyler

12. Riyāz-ı sīnem üzre eşk-i
bārān olmağa bā'is

rāh-ı Hudā:

rāh-ı Hudā:-

G: 104 Mısra: 3
Allah'ın yolu.

3. Teveccüh etmişiz rāh-ı
Hudāya zār u dem-beste

4. Ḥayāl-i rabṭ-ı kalb-i vāşılān-
ı Nakşibendiz biz

rāh-ı rūh:

rāh-ı rūh:-

Mt: 5 Mısra: 1
Can şarabı.

1. Āḫiri 'aşkıñ demişler rāh-ı
rūh

2. Dedim ister şabr-ı Eyyüb
'Ömer Nūh

rāh-ı vaşl:

rāh-ı vaşl:-

G: 120 Mısra: 2
Kavuşma yolu.

1. Doldu gönüm naķş-ı
ümmīdiñ ile dolāb-veş

2. Çeşm-i eşkim rāh-ı vaşlıñda
aķıtdıñ āb-veş

rahmet-i gufrān:

rahmet-i gufrān:-

Kt: 14 Mısra: 4
Bağışlama merhameti.

3. Kirāmen kātibīn almış
ḫesābın cürmümün gamı

4. Hudāniñ rahmet-i gufrānına
çünki ḫesāb olmaz

rahmet-i rahmān:

rahmet-i rahmān:-

G: 21 Mısra: 8
Allah'ın merhameti.

7. İşimiz Allāha kalmış bir
kalender-meşrebiz

8. Sen bize dil atma vā'iz
rahmet-i Raḥmāna at

raḥş-ı cevālān-ı bülend:

raḥş-ı cevālān-ı bülend:-

G: 43 Mısra: 4

*Yücelik gezintisinin gösterişli
atı.*

3. Eyleyen zülfüñ gibi zihnim
ḥayālīñ çin çin

4. Raḥş-ı cevālān-ı bülendim
hicr ile bīmārdır

raḥş-ı ṭab^c-ı pāk:

raḥş-ı ṭab^c-ı pāk:-

G: 85 Mısra: 6

Temiz mizacın gösterişli atı.

5. Mest-i meydāñ-ı suḥanda
‘aşıkın

6. Raḥş-ı ṭab^c-ı pākini çālāk
eder

raḳīb-i bed-likā:

raḳīb-i bed-likā:-

G: 66 Mısra: 1

Çirkin rakip.

1. Raḳīb-i bed-likāya nāz ile
feth-i niḳāb eyler

2. Esīr-i miḥnetin gördükde
hışm ile ‘itāb eyler

raḳīb-i rû-siyāh:

raḳīb-i rû-siyāh:-

G: 183 Mısra: 6

Kara yüzlü rakip.

5. Esīr-i derd-i firḳat olduğum
bildi firāsetle

6. Raḳīb-i rû-siyāhı terk edip
bizden yaña geldi

raḳīb-i seg-ṭabī‘at:

raḳīb-i seg-ṭabī‘at:-

G: 67 Mısra: 3

Köpek tabiatlı rakip.

3. Raḳīb-i seg-ṭabī‘atı koymañ
kenār-ı bezme

4. Kūyuñda ders-i ḥubb-i sırr-ı
‘aşıkān okunur

raḳīb-i tîre-dil:

raḳīb-i tîre-dil:-

G: 139 Mısra: 8

Kötü kalpli rakip.

7. Ḥamdülillāh şimdilik teşḥîr-
i dil-dār eyledik

8. Ey raḳīb-i tîre-dil var sen
daḥi rencide ol

raḳş et:

raḳş et:-

G: 37 Mısra: 10

Dans etmek.

9. Tekye-i ‘aşkıñda ḳandīl-i
ḥayāl-i yār ile

10. Raḳş edip devr eyleyen
Şeyḥī dil-i pervānedir

rām et:

rām et:-

G: 125 Mısra: 7

*Boyun eğdirmek, köle etmek.*7. Erenler mezhebin cāhillere
rām etdi sālūs lar8. O meşreble cihānda sürmek
isterler hevādan hazz**rāmına uğra:*****rāmına uğra:-***

G: 30 Mısra: 7

*Boyun eğmek durumunda
kalmak.*

7. İkilik rāmına uğradı gönül

8. Ne zamān dönmeli yüz yere
meded**ra'nā bul:*****ra'nā bul:-***

G: 54 Mısra: 10

*Hoş karşılamak.*9. Dayanma çend ālāyiş-i gīsū-
yı siyeh-rūya10. Şebāt-i pāyini ra'nā bulur
bir kez şabādan şor**ra'nā ol:*****ra'nā ol:-***

G: 8 Mısra: 1

*Güzelleşmek.*1. Rüz u şeb olmadadır 'aşığıñ
'aşkı ra'nā

2. Şübhe yok āhı daḥī

biribirinden a'lā

ravza-i dil:***ravza-i dil:-***

G: 119 Mısra: 3

Gönül bahçesi.

3. Mişāl-i lāle ser çekmiş

ḥayālīñ ravza-i dilde

4. Nesīm-i şubḥ ile sīnemde

'aşkıñ gülsitān olmuş

rāyegān ol:***rāyegān ol:-***

G: 119 Mısra: 10

Karşılıksız olmak.

9. Nigāhıñ sīneme bir dāğ-ı

ḥayret urdu luḥf etdi

10. Naẓar-gāh-ı cemālīñ

olduğum hep rāyegān olmuş

rāzı ol:***rāzı ol:-***

G: 144 Mısra: 2

Kabul etmek.

1. Kesmezem ümmīd-i luḥfu

şeh-levendimden benim

2. Rāzıyam Ḥaḫḫ rāzı olsun dil-

pesendimden benim

redd-i bāb-ı ḥüsn ol:***redd-i bāb-ı ḥüsn ol:-***

G: 66 Mısra: 9

*(Sevgilinin) güzelliğinin
kapısından kovulmak.*

9. Gerekmez bu deñli redd-i
bāb-ı hüsn olam zīrā

10. Bu çavr u bu revişler Şeyhī-
i zārı ħarāb eyler

redd-i cevāb eyle:

redd-i cevāb eyle:-

G: 66 Mısra: 6

Hayır cevabı vermek.

5. Şafālar kesb eder bezminde
ğayrılar gönül ağlar

6. Zihī devlet oña luḫfi baña
redd-i cevāb eyler

ref^c eyle:

ref^c eyle:-

G: 177 Mısra: 7

Kaldırmak.

7. Ĥākden ref^c eyle bu mestāne
gönlüm dostum

8. ‘Ayb dutmañ düşdüğü çün
dil gül-endām üstüne

ref^c ol:

ref^c ol:-

K: 11 Mısra: 58

Ortadan kaldırılmak.

57. Zülāl-i rahmet-i ihsānı etdi
gönlümü sīrāb

58. Melāl-i sīne-i ehl-i diliñ ref^c
oldu ħüsrānı

ref^c-i dil et:

ref^c-i dil et:-

G: 40 Mısra: 14

Gönlü yükseltmek, kaldırmak.

13. Dil hevā-yı vaşl ile düşdü
ğubār-ı pāyiñe

14. Ĥākden ref^c-i dil etmek
şöhret-i şānıñdadır

ref^c-i ġubār et:

ref^c-i ġubār et:-

G: 90 Mısra: 3

*Gönlün tozu olan kederi
gidermek.*

3. Nigāh-ı iltifāt-ı himmeti
ref^c-i ġubār etdi

4. Penāhım ġavṣ-ı a‘zam
ĥ‘ācegān-ı ser-bülendimdir

ref^c-i ġubār et:-

K: 11 Mısra: 67

Toz kaldırmak.

67. Şaḫın zülf-i nigāra ey şabā
ref^c-i ġubār etme

68. Bahār-ı bezme ħüsn-i
ṭal‘atıñ nevrüz-ı sulṭānī

ref^c-i ġüzend:

ref^c-i ġüzend:-

G: 90 Mısra: 8

Musibeti gideren.

7. Serīr-i himmetinde sāye-dār
olsam ħarīdārı

8. Efendim mürşidim ʿālī-
himem ref^c-i güzendimdir

ref^c-i hicāb et:

ref^c-i hicāb et:-

G: 70 Mısra: 9

Örtüyü kaldırmak.

9. Bir nefes ref^c-i hicāb etsek
yüzüñden ey şanem

10. Bir uğurdan on sekiz biñ
ʿaleme ihsān aķar

ref^c-i niķāb eyle:

ref^c-i niķāb eyle:-

G: 42 Mısra: 3

Peķesini aķmak.

3. Luţf ile ref^c-i niķāb eylese
görsem nūrunu

4. Fetħ olur mülk-i dilim luţf
ile eller aķılır

ref^c-i niķāb eyle:-

G: 79 Mısra: 5

Perdeyi, engeli kaldırmak.

5. Şemme vechullāh ile çün
eyledi ref^c-i niķāb

6. Cümle eşyā yaz u kış bu
aķılıp solmaķ nedir

refi^c ol:

refi^c ol:-

G: 73 Mısra: 3

İtibarı yükselmek.

3. Bağlanıp kākülüne

menzilimiz oldu refi^c

4. Zülfü dārım ruħı alım lebi
güلزārımdır

refik et:

refik et:-

Ms: 1 Mısra: 42

Yoldaş etmek.

41. Hāzret-i Allāha ol aķdı ķarīķ

42. Ümmetine himmetin etdi
refik

rehā bul:

rehā bul:-

G: 147 Mısra: 9

Kurtulmak.

9. Keşret-i ğamdan rehā
bulmadım dil vaķanda

10. Selāmet ehl-i terk-i diyār
imiş bildim

reh-i ʿaşķ:

reh-i ʿaşķ:-

G: 58 Mısra: 3

(Sevgilinin) aşķının yolu.

3. Reh-i ʿaşķında bezl-i cāna
yoķtur minnetim hālā

4. Ya öldür bendeñi cevriñle
yāhūd bir rızā göster

reh-i ʿaşķ:-

G: 74 Mısra: 6

(Sevgilinin) aşķının yolu.

5. Sırr-ı sevdāda durup zülfe

kanā‘at edeli

6. Reh-i ‘aşkında hele sīm ü
zer-efşānımdır

reh-i cānān:

reh-i cānān:-

G: 46 Mısra: 3

Sevgilinin yolu.

3. Cān mürği aşlın özler gözler
reh-i cānānı

4. Arzū-yı innāllāhe ḥubbu’l-
vaṭan olmuşdur

reh-i hüviyyet:

reh-i hüviyyet:-

G: 86 Mısra: 1

Hakikat yolu.

1. Reh-i hüviyyeti bād-ı ‘alāyık
etdi ḡubār

2. Esīr-i çend-i ṭabāyi‘-i
mü’evvel-i aḥbār

reh-i kūy:

reh-i kūy:-

G: 87 Mısra: 1

(Sevgilinin) semtinin yolu.

1. Reh-i kūyuñda deme germ-i
hevādan yıķılır

2. ‘Āşıkıñ hicriñ ile göñlü
belādan yıķılır

reh-i vaşl:

reh-i vaşl:-

G: 8 Mısra: 17

Kavuşma yolu.

17. Naḡd-i ‘ömrüm reh-i
vaşlında nişār eyledigim

18. Kereminden umarım
bendesin etsin iḥyā

reh-nümā-yı ins ü cin:

reh-nümā-yı ins ü cin:-

G: 179 Mısra: 5

*İnsanların ve cinlerin rehberi
olan Hz. Muhammed.*

5. Ey muḡteżā-yı emr-i kün
vey reh-nümā-yı ins ü cin

6. Ey pişvā-yı mürselīn şad
ber-zebān şallū ‘alā

remz-i illā:

remz-i illā:-

G: 123 Mısra: 6

*"Başka" anlamına gelen "illâ"
sembolü.*

5. Ḥançer-i lālā ile aḡyāra
vermez hiç vücūd

6. Añlayız ki ol şanemdir
remz-i illādan ḡaraż

renc-i hicr:

renc-i hicr:-

G: 22 Mısra: 5

Ayrılıḡın acısı.

5. Renc-i hicriñ koymadı
dillerde ṭaş ṭaş üstüne

6. ‘Adl ü vaşlıñla dem-ā-dem
mülküñü ma‘mūr ṭut

renc-i miḥnet:***renc-i miḥnet:-***

Kt: 7 Mısra: 4

Iztırap ağrısı.

3. Felek devr etdi rif'at zīre
düşdü

4. Bu renc-i miḥnete cānāne
bā'is

renc-i miḥnet-i gerdūn:***renc-i miḥnet-i gerdūn:-***

G: 170 Mısra: 13

Feleğin eziyetinin ağrısı.

13. Saña ḥüsn ü şafā Şeyḥīye
renc-i miḥnet-i gerdūn

14. Müselsel bir ṭumār-ı
kısmet-i rüz-ı ezeldir bu

rencīde ol:***rencīde ol:-***

G: 139 Mısra: 8

İncinmek.

7. Ḥamdülillāh şimdilik teşḥīr-
i dil-dār eyledik

8. Ey raḳīb-i tīre-dil var sen
daḥi rencīde ol

reng-i 'aşk:***reng-i 'aşk:-***

G: 116 Mısra: 8

Aşk rengi.

7. Bu tedbīrāt-ı zihniyye ḥicāb
eyle ki sālīkdir

8. Boyanan reng-i 'aşka 'aql u
fıkr ü yārı neylermiş

renk al:***renk al:-***

G: 31 Mısra: 5

*Rengini almak, aynı renkte
olmak.*

5. Bādeden renk aldı müşkil
oldu çün emr-i ḳadeh

6. Ruḥlarıñ añla biz 'uşşāḳıñ
eyle ittiḥād

resen ol:***resen ol:-***

G: 140 Mısra: 4

Urgan olmak.

3. Çeşm-i ḥūn-bārımı
ruḥsārıña ber-dār etdiñ

4. Vardır pāy-ı sebātım resen
oldu gönülüm

resm et:***resm et:-***

K: 11 Mısra: 14

Resmetmek.

13. Egerçi her ṭarafdan ṭa'na
ṭaşın urmasa aḡyār

14. Ser-i müy-ı vişāle resm
ederdim naḳd-i ekvānı

resm-i ḥ'ācegānī:***resm-i ḥ'ācegānī:-***

G: 181 Mısra: 14

Nakşibendî tarikatının

mürşitlerinin âdeti.

13. Göñül gülzârına der-bân
olan gözler nigâh aştı

14. Bu bir ra'nâ-edâdır
böyledir resm-i h'âcegânî

resm-i vefâ:

resm-i vefâ:-

Kt: 18 Mısra: 1

Vefa âdeti.

1. Resm-i vefâda meh gibi
eksikliğiñ nedir
2. Hürşîd gibi dilde
muhabbetiñ çünkü tâb imiş

ressâm-ı bed-ahlâk:

ressâm-ı bed-ahlâk:-

G: 109 Mısra: 5

kötü ahlaklı ressam

5. Ben ol ressâm-ı bed-ahlâk u
nîk-şaşletim zîrâ
6. Bu ma'lûmumdur 'âkıl olan
dîvâne incinmez

ressâm-ı İrân:

ressâm-ı İrân:-

K: 11 Mısra: 84

İran ressamı, ressam Mani.

83. O deñli nazm feyz-i zîb ü
zînet eylemiş güyâ
84. Hâyâl-i tab' ile haşar
eylemiş ressâm-ı İrânî

reşha reşha:

reşha reşha:-

G: 77 Mısra: 10

Damla damla.

9. Dökülür bārân-ı 'aşk ebr-i
cemâliñden şehâ
10. Reşha reşha sînem üzre
lü'lü' vü mercân açar

reşk et:

reşk et:-

G: 15 Mısra: 6

Kıskanmak.

5. Devletiñde 'izzetiñde ben de
seniñ bir zamân
6. Reşk edip ağlar iken gelsin
revâ mıdır raķîb

reşk-i cennet eyle:

reşk-i cennet eyle:-

G: 144 Mısra: 7

Cenneti kıskandırmak.

7. Hânemi gel reşk-i cennet
eyle teşrîfiñ ile
8. Kimse çok görmez bu luţfu
ser-bülendimden benim

reşk-i ğayret:

reşk-i ğayret:-

G: 133 Mısra: 9

Kayıрма kıskançlığı.

9. Reşk-i ğayretle helâk olsun
revâdır 'âşıkân

10. Zâhid alsın mı bu evşâf ile
şeftâlûlarıñ

reşk-i ruhsâr:

reşk-i ruhsâr: -

G: 92 Mısra: 4
(Sevgilinin) yanağını
kiskanma.

3. Lâle vechinde nümâyiş aldı
gülzâr içre gül
4. Reşk-i ruhsârıñla germ
olmuş dil-i pür-sûzu var

reşş-i nûr:

reşş-i nûr: -

G: 86 Mısra: 28
Nurun serpintisî.

27. Sehâb-ı cennet-i Me'vâ
hayâl-i zülf-i sîne
28. Semâ'-ı kâlbe reşş-i nûrunu
eder imtâr

reşş-i nûr-ı şeyh ü şâb:

reşş-i nûr-ı şeyh ü şâb: -

G: 14 Mısra: 10
Genç ve yaşlının nurunun
serpintisî.

9. Hakkını ikrâr eder devrinde
olsaydı Cüneyd
10. Ma'den-i dürr-i ma'ânî
reşş-i nûr-ı şeyh ü şâb

revâyiğ-i gülzâr:

revâyiğ-i gülzâr: -

G: 86 Mısra: 18

Gül bahçesinin güzel kokuları.

17. Yüzünde nûr-ı nübüvvet
cevâmi'ü'l-kelim
18. Levâmi'-i Şamediyet
revâyiğ-i gülzâr

revzen aç:

revzen aç: -

G: 120 Mısra: 6
Yara açmak.

5. Eyledikçe hışm ile çîn-i
cebîniñ sell-i seyf
6. Sînem üzre dostum
revzenler açdı bâb-veş

revzen aç: -

G: 166 Mısra: 5
Yara açmak.

5. Ğamzelerle sîneme
revzenler açdı dostum
6. Ben yalansam doğrusun
müjgâna söyleñ söylesin

rıdvân eyle:

rıdvân eyle: -

K: 10 Mısra: 18
Hoşnut kılmak, razı etmek.

17. Ki süvâr olduñ ise esb-i
rızâya lâ'übâl
18. Bil seni hatt-ı ebed
cennetde rıdvân eylemiş

rızâ billâh:

rızā billāh: -

G: 25 Mısra: 11
Allah'ın rızası.

11. Rızā billāhda mihmān ol
mücerred pāk-dāmān ol
12. Kıbāb altında pinhān ol
du‘ādan bed-du‘ādan gec

rızā göster:***rızā göster:*** -

G: 58 Mısra: 4
Uygun bulup kabul etmek, razı olmak.

3. Reh-i ‘aşkıñda bezl-i cāna
yoğtur minnetim hālā
4. Ya öldür bendeñi cevriñle
yāhūd bir rızā göster

rindān eyle:***rindān eyle:*** -

K: 10 Mısra: 52
Rintçe yaratılmak, gönül ehli olmak.

51. Bir haķāyıķdır kamu eşyā
muḥālif emzīce
52. Kimi gāfiller kimin eṭvārı
rindān eylemiş

rindān-ı şeh-i şevket:***rindān-ı şeh-i şevket:*** -

G: 55 Mısra: 14
Ululuk şahının rintleri.

13. Pūşīde-i nā-maḥrem-i

esrār-ı Hudāyız

14. Rindān-ı şeh-i şevket ile
ülfetimiz var

rind-i āver:***rind-i āver:*** -

G: 105 Mısra: 12
Rint tabiatlı, gönlü tok (kimse).

11. Ka‘be-i kūyuñ ṭavāf
etmekdedir erbāb-ı dil
12. Biz o rind-i āveriz
ma‘nādadır devrānımız

rind-i fakīr:***rind-i fakīr:*** -

G: 127 Mısra: 7
Dilenci olan gönül sahipleri.

7. Eşiginde gerçi biz rind-i
faķīriz zāhidā
8. Bāb-ı vaşlından bizi ṣann
eyleme olmuş irāğ

riyāz-ı sīne:***riyāz-ı sīne:*** -

G: 24 Mısra: 12
Göğüs, gönül bahçeleri.

11. Seḥāb-ı zülfüñ almışdır
yüzün ‘uşşāķa rağm eyler
12. Riyāz-ı sīnem üzre eşk-i
bārān olmağa bā‘iş

riyāz-ı sūz-ı ‘aşk:***riyāz-ı sūz-ı ‘aşk:*** -

G: 183 Mısra: 10

Aşk acısının bahçeleri.

9. Nişār etdim egerçi toḥm-1
eşkim mezra^c-1 ‘aşka
10. Riyāz-1 sūz-1 ‘aşkıñ ḥāşılı
faqr u fenā geldi

rīz eyle:

rīz eyle: -

G: 161 Mısra: 9

Dökmek, akıtmak.

9. Tūṭi-i sükker lebiñden
eyledikce kand rīz
10. Ondan ‘ālem öğrenirler
menn u selvā n’idüğün

rūh bul:

rūh bul: -

G: 23 Mısra: 4

Canlanmak, can bulmak.

3. Şāh-rāh-1 vaşla dil oldum
piyāde ‘aşkla
4. Durma rūh bulsun sözüñ
māt olma şal ferzāna at

rūh ol:

rūh ol: -

G: 29 Mısra: 3

Can olmak, hayat vermek.

3. Qamunuñ rūhuna rūh oldu
rūhu
4. Aḥāddir görünür gāhī
Muḥammed

ruh-1 dil-dār:

ruh-1 dil-dār: -

Kt: 25 Mısra: 1

Sevgilinin yüzü.

1. Māha beñzetdim ruh-1 dil-
dārı gördüm çünkü şāf
2. Zūlf-i ‘anber-būlarıñ bād-1
şabā etmiş şikāf

ruh-1 yār:

ruh-1 yār: -

G: 175 Mısra: 9

Sevgilinin yüzü.

9. Ḥaṭṭ geldi diye çekme
te’essūf ruh-1 yāre
10. Kilk-i şerefi medd olur
imzā büyüdükce

ruhsār-1 dil-rübā:

ruhsār-1 dil-rübā: -

Thm: 3 Mısra: 3

Sevgilinin yüzü.

3. Seyr et cemāl-i Ḥaḫḫı
ruhsār-1 dil-rübāda müstetir
4. Çün sırr-1 Ḥaḫ vüçüh-1
mezāhirde müstetir

ruḫsat ver:

ruḫsat ver: -

K: 11 Mısra: 3

İzin vermek, müsaade etmek.

3. Nice dem naḫs-1 gerdün
vermeyip āsāyişe ruḫsat

4. Felek çāh-ı ṭabī'atde
kapatmış Yūsuf-ı cānı

ruḥṣat ver:-

K: 11 Mısra: 71

İzin vermek, müsaade etmek.

71. 'Acebdür kim bir ehl-i ṭab'a
vermez hiç felek ruḥṣat

72. Ḥaz̄er eyler elinden almaya
şan'atla devrānı

rūşen et:

rūşen et:-

G: 120 Mısra: 8

Aydınlatmak.

7. Tār-ı ğamda ṭal'at-ı ruḥsārı
ile meh-veşim

8. Rūşen etdi çeşm-i nā-
bīnāmızı mehtāb-veş

rūşen ol:

rūşen ol:-

G: 127 Mısra: 4

Aydınlanmak.

3. Kenz-i vaşlından çerāğ
olmağ ümīdin eylerim

4. Bezm-i dil-ber rūşen olmaz
olmasa bir şeb-çerāğ

rūy-ı deryā:

rūy-ı deryā:-

G: 51 Mısra: 4

Denizin yüzeyi.

3. Deryā olunca tā ḳaṭre-i

ta'ayyünāt

4. Mişliyle rūy-ı deryāya gelir
gider

rū-yı siyeh:

rū-yı siyeh:-

G: 86 Mısra: 31

Kara yüz.

31. Şu deñli rū-yı siyehim līk
eylemiş 'aşkıñ

32. Ğubār-ı hāk-i rehi Şeyḫī
ḳadem-i cebbār

rūy-ı vefā göster:

rūy-ı vefā göster:-

G: 58 Mısra: 10

*Vefa yüzü göstermek, vefalı
davranmak.*

9. Görünmez yār-ı tenhā
Şeyḫī-i nā-şādına ammā

10. Hüner 'ālemde oldur luṭf
ile rūy-ı vefā göster

rūz-ı cezā:

rūz-ı cezā:-

G: 56 Mısra: 4

Kıyamet günü.

3. 'Ālemde kīn ü 'adāvet
nidügin bilmeziz

4. Rūz-ı cezāda bu nuṭṭa şāhid
'Alīm olur

rūz-ı mahşer:

rūz-ı mahşer:-

G: 1 Mısra: 8

Mahşer günü.

7. Yâ şeffî'ü'l-halk yâ sâlâr-ı
şaffü'l-mürselîn

8. Rûz-ı mahşer ümmetî lafzı
kifâyetdir baña

rûz-ı mahşer:-

G: 149 Mısra: 11

Mahşer günü.

11. Rûz-ı mahşer bendelikdir
mağşadım

12. Umarım sözümden
uğanmayayım

rüsüm-ı h'âcegân:

rüsüm-ı h'âcegân:-

G: 45 Mısra: 8

*Nakşibendî şeyhlerinin
usulleri.*

7. Cihânda göz yumup habs-i
nefesle nakşibendîyiz

8. Sebağ-h'ân-ı gönül ancak
rüsüm-ı h'âcegânıdır

rüsüm-ı kâ'inât:

rüsüm-ı kâ'inât:-

G: 78 Mısra: 16

*Âlem, herkes, bütün
varlıkların işleri, meşgaleleri.*

15. Piyâle-i hüviyyet şununca
dest-i vaḥdet

16. Rüsüm-ı kâ'inât pençesin
büresim gelir

rüsvâ eyle:

rüsvâ eyle:-

G: 11 Mısra: 6

Rezil etmek.

5. Külhan-ı endîşedir ḥâlâ
ḥayâliñle yerim

6. Bilirim kapıda rüsvâ eyler
âḥir bu hevâ

rüsvâ vü sergerdân ü 'üryân eyle:

rüsvâ vü sergerdân ü 'üryân eyle:-

G: 98 Mısra: 5

*Rezil, şaşkın ve çıplak hâle
getirmek.*

5. 'Âkıbet rüsvâ vü sergerdân
ü 'üryân eylediñ

6. Göñlümüz tälân edenler
nergis-i cādū mudur

rüsvây ol:

rüsvây ol:-

Mr: 1 Mısra: 16

Rezil olmak.

15. İki 'âlemde yokdur ondan
özge suḥre-i şeytân

16. Dürüş şıdḳ u muḥabbetle ki
rüsvây olmayasın hâ

rütbe-i Âdem:

rütbe-i Âdem:-

Thm: 1 Mısra: 32

Hız. Âdem makamı.

31. Şanma zâhid şimdilik biz
'aşḳ ile mâtemdeyiz

32. Һamdüli'llāh Şeyhiyā kim
rütbe-i Ādemdeyiz

rütbe-i aşk:

rütbe-i aşk:-

Mt: 17 Mısra: 1
Aşkın derecesi.

1. Ҷadr-i Һüsnuñ rütbe-i
aşkımla etdim irtifā^ç
2. Lāyık-ı aşkımla daħī
Һüsnuñden etsin intifā^ç

rütbe-i şabr:

rütbe-i şabr:-

G: 82 Mısra: 3
Sabır derecesi.

3. Beñzemez ğayrılara rütbe-i
şabrim ammā
4. Bu kadar cevre taħammül
ile tākāt ne gezer

-S-

sā'il-i fakr-i vişāl:

sā'il-i fakr-i vişāl:-

G: 82 Mısra: 10
Vuslat dilenen fakir dilenci.

9. Āriyet verdi dile Һ'ān-ı
Һayāl-i Һüsnuñ
10. Sā'il-i fakr-i vişālīñde
emānet ne gezer

şabā-yı āh et:

şabā-yı āh et:-

G: 44 Mısra: 7

Ahını sabah rüzgârı yapmak.

7. Mezheb-i Һüsnuñ şabā-yı āh
edince muhtelif
8. Naħl-i ümmīdimde bir
üsküflü şayd-ı bāz olur

şabr eyle:

şabr eyle:-

Kt: 15 Mısra: 1
Sabretmek.

1. Ādūnuñ ta'nına şabr
eylemek veş intikām olmaz
2. Maķām-ı hażm ķahr-ı ğayr
fevkinde maķām olmaz

şabr-ı eyyām-ı cefā:

şabr-ı eyyām-ı cefā:-

Mt: 4 Mısra: 2
Dertli günlerin sabrı.

1. Cefā-yı āleme ālemde
ümmīd-i şafā bā'is
2. Şafā-yı cāvidāna şabr-ı
eyyām-ı cefā bā'is

şabr-ı Eyyüb:

şabr-ı Eyyüb:-

Mt: 5 Mısra: 2
Eyüp Peygamber sabrı.

1. Āħiri aşkıñ demişler rāħ-ı
rūħ
2. Dedim ister şabr-ı Eyyüb
Āmer Nūħ

sadā-yı hū hū:

şadā-yı hū hū:-

G: 73 Mısra: 17

Hu Hu sesi, Allah zikri.

17. Şeyhiyā cān-ı cihān doldu

şadā-yı hū hū

18. Görünen zerrede vü

kaṭrede dīdārımdır

şadā-yı nāy:**şadā-yı nāy:-**

G: 37 Mısra: 3

*Neyin sesi.*3. Gūşuma erdi şadā-yı nāydan
ceffe'l-kalem4. Gönlüm ol çeşm-i ğazālīnde
yerim meyhānedir**sad-berg-i gül-i rengīn ol:****şad-berg-i gül-i rengīn ol:-**

G: 60 Mısra: 1

*Parlak renkli yüz yapraklı
gülün bulunması.*1. Ğonce-veş gönlümde şad-
berg-i gül-i rengīn olur2. Resmdir şad-rütbe 'uşşāķıñ
dili ğamgīn olur**sadef-i encümen:****şadef-i encümen:-**

Trc.: 1 Mısra: 21

*Cemiyetin inci mahfazası.*21. Şadef-i encümen içre yine
gevher bulunur22. Sözde sih'r etmege 'ālemde
suḥan-ver bulunur**sa'd-ı çarḥ:****sa'd-ı çarḥ:-**

Thm: 1 Mısra: 1

Feleğın uğuru, bahtiyarlığı.

1. Sa'd-ı çarḥı görmedik
naḥsında sür'at bulmadık
2. Pādişāhında kerem ādemde
ğayret bulmadık

sad-pāre eyle:**şad-pāre eyle:-**

G: 113 Mısra: 7

Yüz parça etmek.

7. Cefā vü cevr ile şad-pāre
eyler gönlümüz ammā
8. Belā bundadurur kim yine
'uşşāķıñ uşandırmaz

şadra geç:**şadra geç:-**

G: 84 Mısra: 5

Baş köşeye geçmek.

5. Gönlüm diler meyhāne
şadra geçem mīrāne
6. Zāhir eşedd peymāne şeydā
haberın söyler

şadr-ı büt:**şadr-ı büt:-**

G: 140 Mısra: 6

Güzelin başı.

5. Gerçi meftūnuñ idim bezm-i
ezelde ammā

6. Şimdi şadr-ı büte fütāden
neden oldu göñlüm

şadr-ı meclis ol:

şadr-ı meclis ol:-

Mş.: 1 Mısra: 8

*Meclisin başına geçmek,
önderi olmak.*

7. Tecāhül etdiren hep iktizā-
yı vech-i ra'cādır

8. Olursun şadr-ı meclis gel
efendim hāne tenhādır

şadr-ı meyhāne:

şadr-ı meyhāne:-

G: 19 Mısra: 4

Meyhanenin başköşesi.

3. Olma endüh-ı belā dāmene
gerden-beste

4. Şadr-ı meyhānede ol terk-i
hayāl-i cāh et

şadr-ı meyhāne:-

G: 87 Mısra: 7

Meyhanenin başköşesi.

7. Şadr-ı meyhāneye gel mest-i
mey-i dil-dār ol

8. Zāhidiñ zühdüne aldanma
riyādan yıkılır

şadr-ı sa'adet:

şadr-ı sa'adet:-

Ms: 1 Mısra: 23

Mutluluk makamı.

23. Şadr-ı sa'adetde reff'ü'l-
celīs

24. Kurb-i ev-ednāda celīsü'l-
enīs

şadr-nişin ol:

şadr-nişin ol:-

G: 59 Mısra: 9

Başköşeye oturmak.

9. Şeyhiyā da'vet-i hūbāna var
ol şadr-nişin

10. Geldi erbāb-ı şafā bezme
dilārā ne durur

şafā et:

şafā et:-

G: 3 Mısra: 10

Huzur vermek.

9. Şems-i zāt-ı hüsnü pertev
şaldı çün bu 'āleme

10. 'Aşıkıñ kalbin ğubārı
ğamdan etdi etdi şafā

şafā eyle:

şafā eyle:-

G: 66 Mısra: 4

Eğlenmek.

3. Ğubār-ı reh-güzārında ne
deñli hāk-şār olsam

4. Şafā eyler yine her bir
görüşde bir hitāb eyler

şafā göster:

şafâ göster:-

G: 58 Mısra: 2

İyi davranmak, huzur vermek.

1. Bañā garrālanırsın cevr ile ammā vefā göster
2. Hüner oldur cefā-yı hicr içinde bir şafâ göster

şafâsın sür:-**şafâsın sür:-**

G: 21 Mısra: 6

İmkânlarından yararlanmak, zevkini çıkarmak.

5. Mey ü maḥbūbuñ Ḥudā eksikliğın göstermesın
6. Tek şafâsın ‘ālemin dilberle sür dīvāne et

şafâsın sür:-

K: 11 Mısra: 99

İmkânlarından yararlanmak, zevkini çıkarmak.

99. Şafâsın sürsün ol ḳallāş-ı ‘ālem çarḥ-ı gerdūnuñ
100. ‘Aceb ḫutdu riyāsetle riyā erbāb-ı meydānı

şafâ-yı ‘ālem:**şafâ-yı ‘ālem:-**

Kt: 15 Mısra: 3

Dünyanın huzuru.

3. Şafâ-yı ‘ālem ile müsteriḥ olmaḳ dilersen ger

4. Taḫammül ‘āleminden özge bir dārü’s-salām olmaz

şafâ-yı ‘aşk:**şafâ-yı ‘aşk:-**

G: 54 Mısra: 6

Aşk zevki.

5. Oğul sen ḥān-ḳāh-ı çille-i ‘aşkı kolay şandıñ
6. Şafâ-yı ‘aşkı var bir çillesi dolğun babadan şor

şafâ-yı āyīne-i dil:**şafâ-yı āyīne-i dil:-**

G: 128 Mısra: 3

Gönül aynasının zevki, huzuru, temizliğı.

3. Ğubār-ı ğayrı nider bu şafâ-yı āyīne-i dil
4. Şafâ-yı sırr-ı nihādım cefāñ eder ta‘rīf

şafâ-yı āyīne-i dil:-

G: 67 Mısra: 17

Gönül aynasının zevki, huzuru, temizliğı.

17. Şafâ-yı āyīne-i dildir murād olan Şeyḫī
18. Ümīd-i bezm-i vişāle güzel nihān oğunur

şafâ-yı bezm-i mey:**şafâ-yı bezm-i mey:-**

G: 96 Mısra: 1

İçki meclisinin eğlencesi.

1. Şafâ-yı bezm-i meyde
gönlümüz gül-fâma kalmışdır
2. Vişâl-i mâh-ı tâbîrñ vuşlatı
aḥşâma kalmışdır

şafâ-yı cāvidān:

şafâ-yı cāvidān:-

Mt: 4 Mısra: 2
Ebedî rahat, huzur.

1. Cefâ-yı ‘āleme ‘ālemde
ümmîd-i şafâ bâ‘is
2. Şafâ-yı cāvidāna şabr-ı
eyyâm-ı cefâ bâ‘is

şafâ-yı dehr:

şafâ-yı dehr:-

G: 62 Mısra: 1
Dünya zevki.

1. Şafâ-yı dehre ‘aceb hiç
cefâdan el mi deger
2. Vişâl-i dest-rese bî-vefâdan
el mi deger

şafâ-yı ḥâtır:

şafâ-yı ḥâtır:-

G: 162 Mısra: 8
Gönül huzuru.

7. Odur ğamım ki meclisinde
ġayrılar her ġâh
8. Şafâ-yı ḥâtır ile ben ‘itâb
olup giderin

şafâ-yı kesb-i māl u cāh:

şafâ-yı kesb-i māl u cāh:-

G: 108 Mısra: 8
*Makam ve mal kazanmanın
zevki.*

7. Güzelleri severiz vech-i lâ-
yezâl olarak
8. Şafâ-yı kesb-i māl u cāhı hep
ḥiyel bilüriz

şafâ-yı la‘l-i şahbādan:

şafâ-yı la‘l-i şahbādan:-

G: 155 Mısra: 2
Kırmızı şarabın berraklığı.

1. Mücerred eyledim
ümmîdimi dünyâ vü ‘uḫbādan
2. Donaldan dest-i dāmānı
şafâ-yı la‘l-i şahbādan

şafâ-yı manşib-ı ‘ālem:

şafâ-yı manşib-ı ‘ālem:-

Mş.: 1 Mısra: 17
*Dünya makamlarının verdiği
rahatlık, huzur.*

17. Şafâ-yı manşib-ı ‘ālemde
aşlâ kāmımız yokdur
18. Ḥarābāt ehliyiz ‘ālemde
nîk-nāmımız yokdur

şafâ-yı meclis:

şafâ-yı meclis:-

G: 96 Mısra: 7
Meclis eğlencesi.

7. Şafâ-yı meclisinde ġayrılarla

eyledik mu'tād
 8. Cefā çekmek yoluñda ben
 dil-i nā-kāma almışdır

řafā-yı nāz ol:

řafā-yı nāz ol:-

G: 44 Mısra: 10
*(Sevgilinin) nazının sefası
 sürülmek.*

9. Ağladırısın gerçi 'uřřāķı ezā
 mı hicr ile
 10. Meclisiñde bilirim her şeb
 řafā-yı nāz olur

řafā-yı nefis:

řafā-yı nefis:-

G: 67 Mısra: 14
Nefsî zevk.

13. Hevā-yı 'aşķ ne bilsin riyā-
 perest h'āce
 14. řafā-yı nefis ile dersinde ekl
 ü nān ounur

řafā-yı sırr-ı nihād:

řafā-yı sırr-ı nihād:-

G: 128 Mısra: 4
*(Ařıĝın) tabiatının sırrı olan
 saflık.*

3. Ğubār-ı ĝayrı nider bu řafā-
 yı āyīne-i dil
 4. řafā-yı sırr-ı nihādım cefāñ
 eder ta'rif

řafā-yı řevķ-i yār:

řafā-yı řevķ-i yār:-

G: 124 Mısra: 3
Sevgilinin arzusunun zevki.

3. Her arafdan ĝöñlümüz aldı
 řafā-yı řevķ-i yār
 4. Ehl-i 'ayřñ ĥāřılı peymāne-i
 sū-yı neřāť

řafā-yı zülf-i ĝisū:

řafā-yı zülf-i ĝisū:-

G: 89 Mısra: 2
*(Sevgilinin) omzuna düşen
 saçının zevki.*

1. Ğubār-ı kākülün tūtyā-yı
 çeşm-i cānım olmuşdur
 2. řafā-yı zülf-i ĝisū bā'is-i
 'irfānım olmuşdur

şaffet-i rakķü'z-zücāc:

şaffet-i rakķü'z-zücāc:-

Ms: 1 Mısra: 10
*Üzerine yazı yazılan ceylan
 derisi gibi sırçanın saflıĝı,
 ĝönül sırçasının temizliĝi.*

9. 'Ařķı ile kendiñe dūr ıl ilāc
 10. Ğāřıl ola şaffet-i rakķü'z-
 zücāc

şaff-ı ni'al:

şaff-ı ni'al:-

G: 52 Mısra: 5
*Ayakkabılık, meclisin en ařaĝı
 yeri.*

5. ‘Āşıkıñ şaff-ı ni‘âldir pîşesi
6. Vâ‘iz ü ħar şadr ile mağbūn olur

safvet-i keyfiyyet:

şafvet-i keyfiyyet:-

G: 91 Mısra: 6

Arınmış, saf hâl.

5. Bir bezmi gözet ki ola
taşfiye-i mir’at
6. Mir’at-i diliñ şafvet-i
keyfiyyetimizdir

şag ü şen ol:

şag ü şen ol:-

G: 131 Mısra: 3

Sıhhatli ve neşeli olmak.

3. Şag ü şen ol mesned-i
şihhatde dā’im ħüsn ile
4. Bu du‘âyı dergehiñde şeyh ü
şāb etmek gerek

sāgar-ı ruhsār:

sāgar-ı ruhsār:-

Mt: 12 Mısra: 1

(Sevgilinin) yüzünün kadehi.

1. Şunma sākī sāgar-ı ruhsārı
doldur boş boş
2. Pür olursa bāde-i la‘liñ olur
sarhoş hoş

sāgar-ı şahbā:

sāgar-ı şahbā:-

G: 175 Mısra: 12

Şarap kadehi.

11. ‘Aks-i ruĥı taşdı‘-i ser-i
miñnetim oldu

12. Zevk egler idim sāgar-ı
şahbā büyüdükce

sāhib-i himmet:

şāhib-i himmet:-

G: 111 Mısra: 1

İyilik, yardım sahibi.

1. Bize de şāhib-i himmet
hidāyet etse biriz
2. Peyām-ı dil-ber-i nāzı
ĥikāyet etse biriz

sāhib-i ħüsn-i likā:

şāhib-i ħüsn-i likā:-

G: 179 Mısra: 9

Yüz güzelliğinin sahibi.

9. Ey mālîk-i mülk-i beķā vey
şāhib-i ħüsn-i likā
10. Ey gevher-i baħr-i ‘atā şad
ber-zebān şallū ‘alā

sāhib-i miftāħ-ı der-i ‘izzet:

şāhib-i miftāħ-ı der-i ‘izzet:-

G: 106 Mısra: 6

*Yücelik kapısının anahtarının
sahibi.*

5. Bîkr-i ma‘nāya biziz dest-res
6. Şāhib-i miftāħ-ı der-i
‘izzetiz

sāhib-umūr:

şāhib-umūr:-

Müs.: 1 Mısra: 5
*İşler sahibi, olaylar yaşamış
kimse.*

5. Belā bezminde bir hayret-
zede şāhib-umūrum ben

6. Anıñçün müstaḥini
merdümün ehlü'l-ḳubūrum
ben

sāhil-i ḥavz:**sāhil-i ḥavz:-**

G: 6 Mısra: 5
Havuz kenarı.

5. Dilim bir ḳatre ḳandırsa
sāhil-i ḥavz vişāliñden

6. Nişār etdim yoluñda baş u
cān u sīm ü zer cānā

sāhil-i ḥüsn:**sāhil-i ḥüsn:-**

G: 120 Mısra: 3
(Sevgilinin) güzelliğinin kıyası.

3. Sāhil-i ḥüsnüñde emvāciñla
gezdik yürüdük

4. Şimdi olduḳ ḫālet-i ḥaşkıñ ile
girdāb-veş

sāhil-i ruhsār:**sāhil-i ruhsār:-**

G: 131 Mısra: 10
(Sevgilinin) yüzünün kenarı.

9. Zülfüne bend olduḳum

duyduñ gibi ey mest-i nāz

10. Sāhil-i ruhsārıña ḥaşkıñ
ḫabāb etmek gerek

sā'id-i sīmīn:**sā'id-i sīmīn:-**

Trc.: 1 Mısra: 56
Gümüş gibi beyaz kol.

55. Ḳadd-i bālā-teriñi Sidre vü
Ṭübā biliriz

56. Sā'id-i sīmīniñi cennet-i
Meḣvā biliriz

sāki-i bezm-i fenā:**sāki-i bezm-i fenā:-**

G: 161 Mısra: 3
Yokluk meclisinin sakisi.

3. Edelim gel sāki-i bezm-i fenā
kārın tamām

4. Geldi ḥaşkıñ başıma bildim
ki sevdā n'idügin

sāki-i bezm-i mey-i faḳr u fenā:**sāki-i bezm-i mey-i faḳr u fenā:-**

G: 106 Mısra: 15
*Allah'ın varlığında yok olma
şarabının meclisinin sakisi.*

15. Sāki-i bezm-i mey-i faḳr u
fenā

16. Mālik-i kenzine-i
hüviyyetiz

sāki-i cām-ı tiz-reg:**sāki-i cām-ı tiz-reg:-**

G: 142 Mısra: 10

Tez damarlı (canlı) kadehin sakisi.

9. Mey gibi açarsa cān
göçdükte cānān ağzına
10. Sāki-i cām-ı tiz-reg devr
eylesin cān istemem

sāki-i çeşm-i ma'ārif:

sāki-i çeşm-i ma'ārif:-

G: 83 Mısra: 11

*İlahi sırları görmeyi bahşeden
kadeh sunucusu.*

11. Sāki-i çeşm-i ma'ārifden
içenler bir dolu
12. Tā ebed bāzār-ı dilde 'aşk
ile meftūn olur

sāki-i dil:

sāki-i dil:-

G: 115 Mısra: 2

Gönle kadeh sunan.

1. Göñül gülzār-ı vechiñden bu
gün bir hoş çoğu almış
2. Ser-i küyuñda 'aşka sāki-i
dilden sebū almış

sākin-i kūy-ı cefā ol:

sākin-i kūy-ı cefā ol:-

Müs.: 1 Mısra: 10

*Eziyet semtinin mensubu
olmak.*

9. Muķīm-i derd-i hicr-i tılsım-
ı künc-i belā oldum

10. Belā-yı 'aşka düşdüm
sākin-i kūy-ı cefā oldum

sākin-i şeh-r-i belā:

sākin-i şeh-r-i belā:-

G: 54 Mısra: 2

Gam şehrinin mensupları.

1. Haber hubb-i vaṭandan ehl-i
ğurbet mübtelādan şor
2. Şafāsın ğurbetiñ var sākin-i
şehr-i belādan şor

sākin-i vīrāne:

sākin-i vīrāne:-

G: 37 Mısra: 8

Viranede oturan.

7. Hāldir maķşūd olan hiç kāle
yokdur i'tibār
8. Göñlümüz fevka'l-felek ten
sākin-i vīrānedir

sālār-ı şaffü'l-mürselin:

sālār-ı şaffü'l-mürselin:-

G: 1 Mısra: 7

*Bütün peygamberlerin
efendisi.*

7. Yā şefi'ü'l-ḥalk yā sālār-ı
şaffü'l-mürselin

8. Rüz-ı maḥşer ümmetī lafzı
kifāyetdir baña

şalavāt u selām eyle:

şalavāt u selām eyle:-

G: 126 Mısra: 9

Hız. Peygamber'e salat ve

selam etmek.

9. Şeyhiyā her bir nefes eyle
şalavāt u selām
10. İster iseñ nūr-ı pākinden
ola albiñ Şu‘ā‘

şallū ‘alā:

şallū ‘alā:-

G: 179 Mısra: 1
*Hız. Muhammed'e selam
etmek.*

1. Ey mihter-i Şümme denā şad
ber-zebān şallū ‘alā
2. Ey kişver-i arz u semā şad
ber-zebān şallū ‘alā

şallū ‘alā:-

G: 179 Mısra: 10
*Hız. Muhammed'e selam
etmek.*

9. Ey mālİK-i mülk-i beā vey
şāhib-i ħüsn-i liā
10. Ey gevher-i bar-i ‘aā şad
ber-zebān şallū ‘alā

şallū ‘alā:-

G: 179 Mısra: 12
*Hız. Muhammed'e selam
etmek.*

11. Vadet-serāniñ ħusrev-i
sālār-ı rif‘at peşrevi
12. Avā-yı mecma‘u’l-avī şad
ber-zebān şallū ‘alā

şallū ‘alā:-

G: 179 Mısra: 14
*Hız. Muhammed'e selam
etmek.*

13. Ey āf-ı sırru’l-muhterem
‘Anā-yı şarāyu’l-arem
14. Ey mazar-ı kenzü’l-kerem
şad ber-zebān şallū ‘alā

şallū ‘alā:-

G: 179 Mısra: 16
*Hız. Muhammed'e selam
etmek.*

15. Ey maşad-ı nūn ve’l-alem
vey ser-ver-i nūru’l-‘ālem
16. Ey rāfi‘-i rencü’l-elem şad
ber-zebān şallū ‘alā

şallū ‘alā:-

G: 179 Mısra: 18
*Hız. Muhammed'e selam
etmek.*

17. Ey nūr-ı ‘ayn-ı kün fe-kān
vey sırr-ı ħüsn-i lā-mekān
18. Enfās-ı tū Kerrūbiyān şad
ber-zebān şallū ‘alā

şallū ‘alā:-

G: 179 Mısra: 2
*Hız. Muhammed'e selam
etmek.*

1. Ey mihter-i Şümme denā şad
ber-zebān şallū ‘alā
2. Ey kişver-i arz u semā şad
ber-zebān şallū ‘alā

şallū 'alā:-

G: 179 Mısra: 20

*Hz. Muhammed'e selam etmek.*19. Sensin şeffî^c-i şeyḥ u şāb

sensiz iki 'ālem ḥarāb

20. Vechiñe çekdiñ çün niķāb

şad ber-zebān şallū 'alā

şallū 'alā:-

G: 179 Mısra: 4

Hz. Muhammed'e selam etmek.

3. Ey nüh felek pervānesi vey

'arş u ferş kāşānesi

4. Ey mümkināt ḥayrānesi şad

ber-zebān şallū 'alā

şallū 'alā:-

G: 179 Mısra: 6

Hz. Muhammed'e selam etmek.

5. Ey muķtezā-yı emr-i kün

vey reh-nümā-yı ins ü cin

6. Ey pīşvā-yı mürselīn şad

ber-zebān şallū 'alā

şallū 'alā:-

G: 179 Mısra: 8

Hz. Muhammed'e selam etmek.

7. 'Arşa erişdi cān u ten etdi

'urūc-ı bāz-ı beden

8. Lādan 'alā illāyadan şad ber-

zebān şallū 'alā

salṭanat-ı vaşl:**salṭanat-ı vaşl:-**

G: 78 Mısra: 3

*Kavuşma zenginliği.*3. 'Āşık-ı remīd salṭanat-ı vaşla
düşerse4. Kim dağdağa-i hicri
çekerdim 'alemimdir**şan'at-ı bī-kār:****şan'at-ı bī-kār:-**

G: 116 Mısra: 24

*Kazançsız sanat, iş.*23. Göñül bī-ma'rifet 'ākıl tehī
dükkān bekler mi24. Fünün erbābı 'arif şan'at-ı
bī-kārı neylermiş**şan'at-ı endīş:****şan'at-ı endīş:-**

K: 11 Mısra: 86

*Fikir sanatı.*85. Ne nāzıkdir o şı'riñ tarz-ı
tavr ola bir revnaķ86. Hemīşe şan'at-ı endīş ile
naķş-ı gülistānı**şan'at-ı rengīn et:****şan'at-ı rengīn et:-**

Trc.: 1 Mısra: 27

*Güzel bir hüner göstermek.*27. Ne belādır baña hep şan'at-ı
rengīn edesin

28. Kaşđ edip ğayrıları üstüme
ta‘yîn edesin

sarāy-ı ‘ālem:

sarāy-ı ‘ālem:-

G: 147 Mısra: 3

Dünya sarayı.

3. Sarāy-ı ‘ālem içre şafā nedir
şimdi

4. Āsāyiş-i cihān-ı köhne-dār
imiş bildim

sarāy-ı cāh:

sarāy-ı cāh:-

G: 13 Mısra: 1

Makam sarayı.

1. Bu ten sarāy-ı cāhdır ğüyā

2. Göñül içinde şāhdır ğüyā

sarāy-ı devlet:

sarāy-ı devlet:-

K: 11 Mısra: 101

Mutluluk sarayı.

101. Sarāy-ı devlet ü iqbāl-i
dehri n’eylesin ‘āşık

102. Bize lāzım degil yāriñ
yeter cāh-ı zenaḥdānı

sarāy-ı dil:

sarāy-ı dil:-

G: 140 Mısra: 11

Göñül sarayı.

11. Şāhdır ‘aks-i leb-i nāb
sarāy-ı dilde

12. Vaşlıñ ümmīdine burc-ı
beden oldu göñlüm

sarāy-ı dil:-

G: 155 Mısra: 9

Göñül sarayı.

9. Sarāy-ı dilde şāh-ı Kays
olursañ kişver-i ḥüsne

10. Hüviyyet sırrına mazḥar
olursun vech-i Leylādan

sarāy-ı dil:-

G: 5 Mısra: 22

Göñül sarayı.

21. Zülmet-i endişe-i ḥusrāne
olma dil-firīb

22. Tā sarāy-ı dilde cem‘iyyet
naşīb olsun saña

sarāy-ı hikmet:

sarāy-ı hikmet:-

G: 65 Mısra: 8

Sırlar âlemi, hikmet dünyası.

7. Fenā vü beḳā dizüli dü cihān

8. Fenāsı yoḳ sarāy-ı hikmetdir

şarf et:

şarf et:-

G: 116 Mısra: 15

Harcamak, feda etmek.

15. Geçenler vāḥidiyyetden
özün tevḥīde şarf edip

16. Çeker mi naḳd-i ğayrı
‘āriyyet dīnārı neylermiş

sarf eyle:***şarf eyle:-***

G: 17 Mısra: 7

Harcamak.

7. Bâzâr-ı vaşlında benim şarf eyleyecek māl u mülk

8. Nağd-i hayâtım bezl edem bezm-i vişâle bî-ta‘b

sarf ol:***şarf ol:-***

Ms: 1 Mısra: 8

Kullanılmak, harcanmak.

7. Nāmı ki yok sözde o güftâr ‘abeş

8. Medhine şarf olmayan eş‘âr ‘abeş

sarhoş ol:***sarhoş ol:-***

Mt: 12 Mısra: 2

Sarhoş olmak.

1. Şunma sākī sāgar-ı ruhsārı doldur boş boş

2. Pür olursa bāde-i la‘liñ olur sarhoş hoş

sa‘y et:***sa‘y et:-***

Thm: 3 Mısra: 11

Çalışmak, gayret etmek.

11. Sa‘y et gönülde hāşıl olunca ‘aşka maqarr

12. Cān dīdesin aç mebdē’ vü me‘āda kıl nazar

şayd-ı bāz ol:***şayd-ı bāz ol:-***

G: 44 Mısra: 8

Avcı kuşa dönüşmek.

7. Mezheb-i hüsnüñ şabā-yı āh edince muhtelif

8. Nağl-i ümmīdimde bir üsküflü şayd-ı bāz olur

sāye şal:***sāye şal:-***

G: 44 Mısra: 3

Gölge vermek.

3. Sāye şalsa şu‘le-i çeşm-i gazāliñ hātırā

4. Selsebīl-i hāme-i fikrim hevā-pervāz olur

sāyebān-ı husrevān:***sāyebān-ı husrevān:-***

G: 93 Mısra: 8

Padişahların gölgeliği, otağı.

7. Ferāmūş eyledim endīşe-i endüh-ı hicrānı

8. Ham-ı zülf-i vişāliñ sāyebān-ı husrevānımdır

sāye-dār ol:***sāye-dār ol:-***

G: 90 Mısra: 7

Koruyan, gözetken olmak.

7. Serîr-i himmetinde sâye-dâr
olsam ħarîdârî

8. Efendim mürşidim ‘âlî-
himem ref^c-i güzendimdir

sâye-i ‘arş-ı ‘azîm:

sâye-i ‘arş-ı ‘azîm:-

G: 27 Mısra: 6

Yüce arşın gölgesi.

5. Mağşer olup titreşirken ħalk
u ‘âlem zâhidâ

6. Sâye-i ‘arş-ı ‘azîmde devr
eder ‘irfân ħadeĥ

sâye-i ħüsn:

sâye-i ħüsn:-

K: 11 Mısra: 50

Güzelliğin gölgesi.

49. Cihân câhından etdi
kend’özün şol Yūsuf-ı ezhâr

50. Gedâyı baya eyler sâye-i
ħüsnünde iĥsânî

sâye-i iĥsân:

sâye-i iĥsân:-

K: 11 Mısra: 51

Lütuf, bağış gölgesi.

51. Erişmez sâye-i iĥsâna dest-
i tab^c-ı nâ-pâkiñ

52. Bahâr-ı şevĥ ile ehl-i diliñ
dolmaĥda dâmânî

sâye-i kâkül:

sâye-i kâkül:-

Trc.: 1 Mısra: 50

*(Sevgilinin) perçeminin
gölgesi.*

49. Sen bilirsin seni biz
cümleden a‘lâ biliriz

50. Sâye-i kâkülünü ‘arş-ı
mu‘allâ biliriz

sâye-i zülf:

sâye-i zülf:-

G: 15 Mısra: 10

Saçın gölgesi.

9. Ėayrılar zevĥ eylesin
devriñde ‘işret eylesin

10. Sâye-i zülfün niçin Şeyĥiye
olmasın naşîb

sâye-i zülf:-

G: 78 Mısra: 8

Saçın gölgesi.

7. Vaşf eyleme ferdâda ħürân-ı
ĥuşûru

8. Her ân o bütüñ sâye-i zülfi
İremimdir

sâye-i zülf:-

Trc.: 1 Mısra: 42

Saçın gölgesi.

41. Vaşlıñ özler dilimiz
istemeziz manşîb u câĥ

42. Sâye-i zülfün edinmiş dil-i
pejmürde penâĥ

sâye-i zülf-i dil-ārâ:

sâye-i zülf-i dil-ārâ:-

G: 110 Mısra: 8

Sevgilinin saçının gölgesi.

7. Vaḳ'a-i Mecnūn olubdur

ʿāḳıbet bu kār-ı ʿaşḳ

8. Sāye-i zūlf-i dil-ārādır ser-i
ḥargāhımız

seb'a-i seyyār:

seb'a-i seyyār:-

G: 116 Mısra: 22

Yedı gezegen.

21. Ledün iklīmi şarkından

ṭulū' eylerse şems-i dil

22. Olur şubḥ u mesā bir seb'a-
i seyyārı neylermiş

sebak-ḥ'ān-ı gönül:

sebak-ḥ'ān-ı gönül:-

G: 45 Mısra: 8

Gönül talebesi.

7. Cihānda göz yumup ḥabs-i
nefesle naḳşibendīyiz

8. Sebak-ḥ'ān-ı gönül ancak
rūsūm-ı ḥ'ācegāmıdır

sebāt-i pāy:

sebāt-i pāy:-

G: 54 Mısra: 10

Sözünde durma, ayak direme.

9. Dayanma çend ālāyiş-i gīsū-
yı siyeh-rūya

10. Sebāt-i pāyini ra'na bulur
bir kez şabādan şor

sebeb-i inşirāḥ:

sebeb-i inşirāḥ:-

Ms: 1 Mısra: 12

Ferahlık sebebi.

11. Her ʿamele sünnetdir
iftitāḥ

12. Bā'is-i devlet sebeb-i
inşirāḥ

sebeb-i mağfiret:

sebeb-i mağfiret:-

G: 36 Mısra: 2

Bağışlanma sebebi.

1. Mürde demek zāhıde mest-i
mey-i ḥ'ābdır

2. Kim sebeb-i mağfiret ḥüsn-i
mey-i nābdır

sebeb-i vuşlat:

sebeb-i vuşlat:-

G: 91 Mısra: 14

Kavuşma vesilesi.

13. Şeyḥī gibi tenhā-zede-i
miḥnete düşme

14. Bir bezme eriş kim sebeb-i
vuşlatımızdır

secde-i şükr eyle:

secde-i şükr eyle:-

G: 16 Mısra: 10

*Secdeye kapanıp şükür duası
etmek.*

9. Geçse eyyām-ı sitem
diñlensin ʿālem bir zamān

10. Secde-i şükr eylesin nev-
sāle eren şeyḫ ü şāb

secde-i vaşl:

secde-i vaşl:-

G: 115 Mısra: 6

Kavuşma secdesi.

5. Leb-i baḫr-i hüviyyet içre
seyrān eyleyen diller

6. Cemālīñ kıblesinde secde-i
vaşla vuzū almış

sefer et:

sefer et:-

G: 51 Mısra: 11

Yolculuk yapmak.

11. Dergāh-ı terkibe şu deñli
sefer eder

12. Vāşıl ola tā seyr-i a'lāya
gelir gider

sehāb ol:

sehāb ol:-

Mr: 1 Mısra: 1

Bulut olmak.

1. Hevā kūh-sārınıñ olma
sehābı bī-ser ü bī-pā

2. Yaraşmaz kimseye bu
bendelikde eyleye da'vā

sehāb-ı cennet-i me'vā:

sehāb-ı cennet-i me'vā:-

G: 86 Mısra: 27

Meva cennetinin bulutu.

27. Sehāb-ı cennet-i Me'vā
ḫayāl-i zülf-i sīne

28. Semā'-ı ḳalbe reşş-i nūrunu
eder imtār

sehāb-ı kākül:

sehāb-ı kākül:-

G: 62 Mısra: 10

Perçemin gölgesi.

9. Cemāl-i bāğ-ı ḫüsn-i seyr-i
dil-bere Şeyḫī

10. Sehāb-ı kākülü ebr ü
havādan el mi deger

sehāb-ı zülf:

sehāb-ı zülf:-

G: 24 Mısra: 11

Saç bulutu, gölgesi.

11. Sehāb-ı zülfüñ almışdır
yüzün 'uşşāḳa rağm eyler

12. Riyāz-ı sīnem üzre eşk-i
bārān olmağa bā'is

sehv et:

sehv et:-

G: 102 Mısra: 3

Hata etmek.

3. ḫüsnüñüñ vaşfında sehv
etmese ger

4. Şehlere abdāl ḫatāsı ḫoş
gelir

sehv kııl:

sehv kııl:-

Kt: 10 Mısra: 2

Hata etmek.

1. Şunma sākī vaşl eyyāmında
hıcr-i cām-ı telḥ
2. Sehv kılmış kim demiş bir
zevkdir ālām-ı telḥ

sekbān eyle:

sekbān eyle:-

K: 10 Mısra: 50
Asker olarak yaratılmak.

49. Kābiliyyet gösterir her
birisi bir ḥızmete
50. Kimi şāh kiminiñ isti‘dādı
sekbān eylemiş

selām eyle:

selām eyle:-

Ms: 1 Mısra: 3
Selam etmek, anmak.

3. Eyle şalavātla selām bī-ḥisāb
4. Ede şefā‘at saña yevmü’l-
‘azāb

selām ol:

selām ol:-

G: 29 Mısra: 9
Selam edilmek.

9. Şalāt ile selām olsun o şāha
10. Münīri li-mā‘u’l-lāhü
Muḥammed

sell-i seyf eyle:

sell-i seyf eyle:-

G: 120 Mısra: 5

Kılıcı kınından çıkarmak.

5. Eyledikçe ḥışm ile çīn-i
cebīniñ sell-i seyf
6. Sīnem üzre dostum
revzenler açdı bāb-veş

selsebīl-i ḥāme-i fikr:

selsebīl-i ḥāme-i fikr:-

G: 44 Mısra: 4
Fikir kaleminin mürekkebi.

3. Sāye şalsa şu‘le-i çeşm-i
gāzālīñ ḥātırā
4. Selsebīl-i ḥāme-i fikrim
hevā-pervāz olur

semā‘ eyle:

semā‘ eyle:-

G: 126 Mısra: 2
Dönmek.

1. Pertev-i mihrinden almış
Ādem ü ‘ālem şu‘ā‘
2. Yā Muḥammed ‘aşkıña devr-
i felek eyler semā‘

semā‘-ı ‘āşık-ı zār:

semā‘-ı ‘āşık-ı zār:-

G: 67 Mısra: 5
İnleyen âşığın seması, dönüşü.

5. Semā‘-ı ‘āşık-ı zārı tehī şanır
zāhid
6. Efendi şırf maḥv-i silk-i
sālikān oḡunur

semā‘-ı ḥüsn:

semā^c-i ḥüsn:

G: 145 Mısra: 6

*Güzellik sebebiyle edilen
sema.*5. Hemîşe himmet-i pîr-i
muğān ola pîşem6. Semā^c-i ḥüsne girince
babalanıp durdum**semā²-i ḳalb:*****semā²-i ḳalb:***

G: 86 Mısra: 28

*Kalbin göğü.*27. Sehāb-ı cennet-i Me³vā
ḥayāl-i zülf-i sīne28. Semā²-i ḳalbe reşş-i nūrunu
eder imṭār**semend-i ʿaşk:*****semend-i ʿaşk:***

Kt: 31 Mısra: 3

*Aşk atı.*3. Semend-i ʿaşk ile geçdiñ dü
ʿālem menziliñ zāhid4. Seniñ zann etdigiñ ʿālem
degil bir başka yerdir bu**semere-i heme:*****semere-i heme:***

G: 86 Mısra: 7

*Hepsinin neticesi.*7. Semere-i heme ez-dest
şecere-i heme ūst8. Nihāl-i Sidre-i ʿamā mefātiḥ-
i eşcār**semer-i ḥüsn:*****semer-i ḥüsn:***

Thm: 4 Mısra: 16

*Güzelliğın meyvesi.*15. Meyve-i vaşl ile
göstermede kendin ezhār16. Semer-i ḥüsnüñe maẓhar
niçin olsun ağıyār**semme vechu'llāh:*****semme vechu'llāh:***

G: 105 Mısra: 9

*"Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır."
Bakara, 2/115.*9. Gösterir āyāt-ı ḥüsnüñ
semme vechu'llāh ile10. Mū-be-mū vechinde taḥrîr
eylemiş Ḳur'ānımız***semme vechu'llāh:***

G: 156 Mısra: 3

*"Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır."
Bakara, 2/115.*3. Semme vechu'llāh ile
şem'inde sūzān olmuşum4. Geçmişem pervāne-veş
būlbūl gibi āvāzdan***semme vechu'llāh:***

G: 174 Mısra: 5

*"Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır."
Bakara, 2/115.*

5. Şemme vechu'llāh
gülzārında cevlan eylemek
6. Yaraşır şol bülbüle ki
hārdan bī-pāk ola

şemme vechu'llāh:-

G: 77 Mısra: 3
"Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır."
Bakara, 2/115.

3. Hāl-i ruhsārın görelden
şemme vechu'llāh ile
4. Kaṭre kaṭre gözlerimden
baḥr-i bī-pāyān aḡar

şemme vechullāh:-

G: 25 Mısra: 3
Allah'ın yüzü (kıblesi)
oradadır (Bakara, 2/115).

3. Ku'ūduñ şemme vechullāh
enīsiñ ola ehlullāh
4. Yaḡīniñ ola illāllāh dilersenñ
māsivādan gec

şemme vechullāh:-

G: 57 Mısra: 3
"Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır."
Bakara, 2/115.

3. Bāz-geşt ol şemme
vechullāh ile
4. Her cihetden bī-cihet dil-
dārı gör

şemme vechullāh:-

G: 79 Mısra: 5
"Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır."
Bakara, 2/115.

5. Şemme vechullāh ile çün
eyledi ref^c-i niḡāb
6. Cümle eşyā yaz u ḡış bu
açılıp solmaḡ nedir

senā-ḡ'ān ol:

senā-ḡ'ān ol:-

Mş.: 1 Mısra: 36
Öven, metheden olmak.

35. Ne ḡaddi vaşfiñ etmek mūr
eşiğinde Süleymāniñ
36. Ne 'izzetdir bu kim 'aşḡiñla
oldum ben senā-ḡ'āniñ

sene-ḡān ol:

sene-ḡān ol:-

K: 11 Mısra: 80
Övgücü olmak, övmek.

79. Zihī naẓm-ı edā-yı 'aşḡa
düş olduñ bu gün Şeyḡī
80. Sezā ol zātīñ ihlāşıyla olsañ
ger sene- ḡānī

seng-i nişān et:

seng-i nişān et:-

G: 136 Mısra: 1
Hedef taşı yapmak.

1. Ne ḡacet çak bu deñli
sīnemiz seng-i nişān etmek
2. Beni gördükde dest-i ḡün-
feşāniñdir kemān etmek

ser çek:

ser çek:-

G: 119 Mısra: 3

Yükselmek.

3. Mişāl-i lāle ser çekmiş
ḥayālīñ ravza-i dilde
4. Nesīm-i şubḥ ile sīnemde
‘aşkıñ gülsitān olmuş

ser çek:-

G: 5 Mısra: 12

Yükselmek.

11. Bāğ-ı kalbiñde ḳoma
evhām-ı hār-ı māsivā
12. Naḥl-i ma‘nā ser çekip
rif‘at naşīb olsuñ saña

ser ü lafz-ı şuver:

ser ü lafz-ı şuver:-

G: 104 Mısra: 15

*Suretlerin sözü ve başlangıcı,
başı.*

15. Mücerred olmuşuz hep āh
ser ü lafz-ı şuverinden
16. Lisānü’l-ğayba mālīk
ḳudsiyān-ı Nakşibendiz biz

ser ver:

ser ver:-

Thm: 3 Mısra: 20

*Başını vermek, canını kurban
etmek.*

19. Ser-çeşme bunca ḳatreye
baḥr-i vücūd imiş
20. Ser vermeyince olamadım
āşinā-yı sır

ser-āğāz eyle:

ser-āğāz eyle:-

K: 11 Mısra: 25

Başlamak.

25. Ser-āğāz eyle gel gönçe-i
zībā bu gülşende
26. Oḳunsun ruḥlarıñda ahsen-
i taḳvīm-i Kur’ānī

serāy-ı saltanat:

serāy-ı saltanat:-

G: 115 Mısra: 29

Saltanat sarayı.

29. Serāy-ı saltanatda pādişāh-
ı ḳişver olmazsa
30. Der-i vaşl üzre cān ḳurbān
için Şeyḥī ḳuyu almış

ser-bāz-ı ‘aşk-ı ḥān-ḳāh-ı ‘ālem-i

tecrīd:

ser-bāz-ı ‘aşk-ı ḥān-ḳāh-ı ‘ālem-i

tecrīd:-

G: 93 Mısra: 3

*Dünyadan soyutlanma
âleminin dergâhının aşkının
yiğidi.*

3. Benim ser-bāz-ı ‘aşk-ı ḥān-
ḳāh-ı ‘ālem-i tecrīd
4. Derün-ı sīnede çeşm-i
gazālīñ ‘izz ü şānımdır

ser-defter ol:

ser-defter ol:-

G: 100 Mısra: 19

En önde gelen olmak.

19. Kitāb-ı fenn-i ‘aşka Şeyhiyā
ser-defter olmuşsun

20. Onuñçün sīnen içre
Naşibendī hūsn-i zībādır

ser-defter-i düş-nām-ı yārān-ı şafā:

ser-defter-i düş-nām-ı yārān-ı şafā:

-

G: 136 Mısra: 5
(*Sevgilinin*) eğlence dostlarına
sövmeye önder.

5. Benim ser-defter-i düş-nām-ı
yārān-ı şafā ammā

6. Gerek mi ‘aşkıñ rüsvālığıyla
dāstān etmek

ser-defter-i mestāne:

ser-defter-i mestāne:-

G: 107 Mısra: 13
Sarhoşların önderi.

13. Biz gedā-yı dūnlar ser-
defter-i mestāneyiz

14. Güşe-i meyhāne-i ehl-i
dilāndır yerimiz

ser-defter-i rāz-ı hakikat:

ser-defter-i rāz-ı hakikat:-

G: 165 Mısra: 9
*Hakikat sırrının defterinin
başı.*

9. Şeyhiyā ser-defter-i rāz-ı
hakikatsin velī

10. Zāhid-i nādān-ı şüret-
bīnden pūşīdesin

serencām-ı telh:

serencām-ı telh:-

Kt: 10 Mısra: 4
Acı macera.

3. Ben gibi bir dil-bere bir kez
giriftār ol da gör

4. Hüb imiş biñ pendden bir
kerre serencām-ı telh

ser-i bī-çāre:

ser-i bī-çāre:-

G: 105 Mısra: 6
Zavallı, çaresiz baş.

5. Eşiginde cān fedā eyler
fenāyīlerdeniz

6. Biz ğarībiz bu ser-i bī-
çāredir kurbānımız

ser-i bī-ṭālī:

ser-i bī-ṭālī:-

Kt: 19 Mısra: 1
Taliksiz baş.

1. Öz lebiñle ser-i bī-ṭālī’e nefh
etmek için

2. Hasta ümmīd-i şifā eyleye
gelmiş taħallus

ser-i hargāh:

ser-i hargāh:-

G: 110 Mısra: 8
Otağın başı.

7. Vaḳ‘a-i Mecnūn olubdur
‘āḳıbet bu kār-ı ‘aşḳ

8. Sāye-i zūlf-i dil-ārādır ser-i
ḥargāhımız

ser-i kūy:

ser-i kūy: -

G: 101 Mısra: 9

(Sevgilinin) sokağının başı.

9. Ser-i kūyunda beni assalar
ne ḳıl derbān

10. Eyle gel Şeyḥī-i nā-şādını
bir şād yeter

ser-i kūy: -

G: 109 Mısra: 1

(Sevgilinin) sokağının başı.

1. Ser-i kūyunda erbāb-ı şafā
mihmāna incinmez

2. Mürüvvet resmidir yārān-ı
küstāḥāna incinmez

ser-i kūy: -

G: 115 Mısra: 2

(Sevgilinin) sokağının başı.

1. Göñül gülzār-ı vechiñden bu
gün bir ḥoş ḳoḥu almış

2. Ser-i kūyuñda ‘aşḳa sākī-i
dilden sebū almış

ser-i kūy: -

Mş.: 1 Mısra: 27

(Sevgilinin) sokağının başı.

27. Ser-i kūyunda bir merd-i
ğarībim dil-fikārım yok

28. Be hey zālim gel inşāf et
benim de ḡam-güsārım yok

ser-i kūy: -

Mş.: 1 Mısra: 37

(Sevgilinin) sokağının başı.

37. Ne devletdir ser-i kūyunda
vaşşāfi olam onuñ

38. Vişāli Şeyḥiyā sükkerdir
onuñçün çeker cāniñ

ser-i mūy-ı vişāl:

ser-i mūy-ı vişāl: -

K: 11 Mısra: 14

Kavuşma ipinin başı, ucu.

13. Egerçi her ḫarafdan ḫa‘na
ḫaşın urmasa aḡyār

14. Ser-i mūy-ı vişāle resm
ederdim naḳd-i ekvāni

ser-i tāc:

ser-i tāc: -

G: 74 Mısra: 10

Baş tacı.

9. Ḥışm edip sürse beni cevri ile
dergāhından

10. Ser-i tācım yine şāhım yine
sulḫānımdır

ser-i zūlf:

ser-i zūlf: -

G: 5 Mısra: 10

Saçın ucu.

9. Āşiyān-ı bāz-ı keştiñ kākülü

ğam-ḥār kıl
10. Kim ser-i zülfünde
ünsiyet naşīb olsun saña

ser-i zülf: -

Thm: 4 Mısra: 24
Saçın ucu.

23. Kāfiristāna düşen kimsede
miḥnet demidir

serīr-i himmet:

serīr-i himmet: -

G: 90 Mısra: 7
Yardım tahtı.

7. Serīr-i himmetinde sāye-dār
olsam ḥarīdārı

8. Efendim mürşidim ‘ālī-
himem ref^c-i güzendimdir

serīr-i salṭanat:

serīr-i salṭanat: -

G: 86 Mısra: 21
Hükümdarlık tahtı.

21. Serīr-i salṭanat zīb ü zīnet-i
levlāk

22. Sirāc-ı nūr u Mesīḥā-dem
ḥayāt-ı inşār

ser-levḥa-i dīvān:

ser-levḥa-i dīvān: -

G: 23 Mısra: 14
Divanın baş sayfası.

13. Şeyḥiyā bir habste lā-
ḳaydāne ṭarḥ et nev-zemīn

14. Bir ğazel tanzīr edip ser-
levḥa-i dīvāna at

ser-levḥa-i rindān et:

ser-levḥa-i rindān et: -

G: 143 Mısra: 8
*Rintlerin kitabının baş
levhasında yer almak.*

7. Cām-ı surḥ ile ğam-ı hicrimi
yazdım oḳudum

8. Terk-i taḳvā ile ser-levḥa-i
rindān etdim

sermāye-i hicr ü vişāl:

sermāye-i hicr ü vişāl: -

Thm: 1 Mısra: 17
Ayrılık ve kavuşma sermayesi.

17. Āhıdır sermāye-i hicr ü
vişālīñ hem-demi

18. Hep ferāmüş eyledik
bezminde ḥüzn ü ḥurremi

sermāye-i naḳd-i ḥayāt:

sermāye-i naḳd-i ḥayāt: -

G: 127 Mısra: 5
Ömür akçesinin sermayesi.

5. ‘Aşḳdır sermāye-i naḳd-i
ḥayātım dostum

6. Ḥ^vān-ḳāh u meşcidim
şimden geri dağ üstü bāğ

sermāye-i vaşl:

sermāye-i vaşl: -

Mt: 18 Mısra: 1
Kavuşma sermayesi.

1. Düşmüşüm sermāye-i vaşlıñla kaldır kıl çerāğ
2. Şāhin-i luṭfuñ dırıg etme uyandır bir ocağ

ser-mest-i meyḥāne:

***ser-mest-i meyḥāne:* -**

G: 155 Mısra: 3

Meyhane sarhoşu.

3. Marīz-i derd-i derhem olmayan ser-mest-i meyḥāne
4. Ḥayāt-ı nağme-i müldür devā ummaz eṭibbādan

ser-rişte-i ‘aşk:

***ser-rişte-i ‘aşk:* -**

G: 71 Mısra: 7

Aşkın vesilesi, ip ucu.

7. Cān verip vermez idim gayrıya ser-rişte-i ‘aşk
8. Rāzımı fāş edecek dīde-i ḥūn-bārımdır

ser-rişte-i vişāl et:

***ser-rişte-i vişāl et:* -**

Kt: 29 Mısra: 1

Vuslata vesile kılmak.

1. ‘Aşkı ser-rişte-i vişāl edelim
2. ‘Aklı ne rütbede ḥayāl edelim

server-i ḥātem:

***server-i ḥātem:* -**

G: 7 Mısra: 7

Son peygamber Hz.

Muhammed.

7. Server-i ḥātem ḥadd-i ruḥsārında çün vaḥdet-nümā
8. Ḥurrem ü ḥüzn ü cihān mir’at ise seyrān baña

ser-ver-i nūru’l-‘ālem:

***ser-ver-i nūru’l-‘ālem:* -**

G: 179 Mısra: 15

Kâinatın nuru olan önder.

15. Ey maḳşad-ı nūn ve’l-ḳalem vey ser-ver-i nūru’l-‘ālem
16. Ey rāfi‘-i rencü’l-elem şad ber-zebān şallū ‘alā

serv-i semīn:

***serv-i semīn:* -**

G: 102 Mısra: 9

Besili, heybetli servi.

9. Ğoncalarla şalınur serv-i semīn
10. Serve gülzārıñ havāsı hoş gelir

sevāb-ı leb:

***sevāb-ı leb:* -**

G: 18 Mısra: 12

Dudağın sevabı.

11. Terk eyler idiñ şavm u şalātı ḥüsn-i yār ile
12. Bilseñ efendi ne rütbe yücedir sevāb-ı leb

sevād-ı ‘ayn-ı İmān eyle:*sevād-ı ‘ayn-ı İmān eyle:-*

K: 10 Mısra: 26

İmanın göz bebeği eylemek.

25. Çünkü el-fakru sevādü'l-vechi fî'd-dāreyn imiş

26. Küfr içinde ol sevād-ı ‘ayn-ı İmān eylemiş

sevdā-yı şūh:*sevdā-yı şūh:-*

G: 28 Mısra: 1

Güzelin aşkı.

1. Olmasın mı bu dil-i āvārede sevdā-yı şūh

2. Açmasın mı sīnesin ‘uşşāka hiç āyā şūh

seyf-i ğaddār:*seyf-i ğaddār:-*

K: 11 Mısra: 77

İnsafsız kılıç.

77. Elinden bir hüner-mend kırtulur mu seyf-i ğaddārın

78. Olunca ağladır ‘ālemde bir kez görse handānı

seyf-i şerī‘at:*seyf-i şerī‘at:-*

Ms: 1 Mısra: 40

Şeriat kılıcı.

39. Eylemedi kimse zamānında lāf

40. Seyf-i şerī‘atla eder mū-şikāf

seyl gider kum kalır:*seyl gider kum kalır:-*

G: 170 Mısra: 2

"Geçici durumlara güvenmek doğru değildir" anlamında kullanılan bir söz.

1. Dayanma hānde-rüy-ı ğayra dil-ber āb-ı seldir bu

2. Dediler seyl gider elbette kum kalır meşeldir bu

seyr et:*seyr et:-*

G: 118 Mısra: 2

İzlemek.

1. ‘Aşk ile zülfün eglemiş hüsününe yā hū demiş

2. Seyr eden çeşm-i ğazālīn nergis-i cādū demiş

seyr et:-

K: 11 Mısra: 18

İzlemek.

17. Hemān taḥrīk-i şī‘ri tarz-ı zībāya teşviḳdir

18. Pend etsin edā-yı hūb ile her seyr eden onu

seyr et:-

K: 11 Mısra: 28

İzlemek.

27. Hāzer et neşter-i āhımdan

ey gönca seherlerde
 28. Gel ey berg-i muhabbet aç
 gözüñ seyr et çerāgānı

seyr et:-

Mr: 1 Mısra: 9
İzlemek.

9. Celālinden cemālin seyr
 ederseñ şübhesiz ersin
 10. Celāliyle cemālin bir
 bulursun belki serversin

seyr et:-

Thm: 3 Mısra: 16
İzlemek.

15. Āb u hevāsı bir kamunuñ
 bāgbānı bir
 16. Cām-ı cihānı seyr et mir'āt-
 i şühūd imiş

seyr et:-

Thm: 3 Mısra: 3
İzlemek.

3. Seyr et cemāl-i Hakkı
 ruhsār-ı dil-rübāda müstetir
 4. Çün sırr-ı Hakk vücūh-ı
 mezāhirde müstetir

seyr et:-

Thm: 4 Mısra: 3
İzlemek.

3. Çeşm-i nergisleri seyr et ki
 tarāvet demidir
 4. Dem-i şubh erdi getir bādeyi
 şöhet demidir

seyr eyle:

seyr eyle:-

K: 10 Mısra: 35
Seyretmek.

35. Her ki mir'at-i celāl içinde
 seyr eyler cemāl
 36. Faqr ile faqr eyleyen
 'uşşāk-ı merdān eylemiş

seyrān eyle:

seyrān eyle:-

G: 115 Mısra: 5
İzlemek, temaşa etmek.

5. Leb-i baqr-i hüviyyet içre
 seyrān eyleyen diller
 6. Cemāliñ kıblesinde secde-i
 vaşla vuzū almış

seyrān-gāh et:

seyrān-gāh et:-

G: 19 Mısra: 1
Seyir yeri hāline getirmek.

1. Tutmā dünyāyı şaqrın 'ālemi
 seyrān-gāh et
 2. Hurrem ü hüznüne devr-i
 'aşkla eyvallāh et

seyr-i a'lā:

seyr-i a'lā:-

G: 51 Mısra: 12
Yüce seyir, Allah'ı görme.

11. Dergāh-ı terkibe şu deñli
 sefer eder

12. Vāşıl ola tā seyr-i a'lāya
gelir gider

seyr-i fenāfillāh et:

seyr-i fenāfillāh et:-

G: 19 Mısra: 16

*Allah'ın varlığıyla bütünleşip
gönülden görmek.*

15. Ehl-i da'vādan olup eyleme
halkı ızlāl

16. Yokluk 'ālemlerine seyr-i
fenāfillāh et

seyr-i gülistān:

seyr-i gülistān:-

G: 49 Mısra: 1

Gül bahçesinin seyri.

1. Çık seyr-i gülistāna gör nev-
bahār olmuşdur

2. Zār eylesin şeydālar ki gül-
'izār olmuşdur

seyr-i kevākib eyle:

seyr-i kevākib eyle:-

G: 51 Mısra: 9

Yıldızları seyretmek.

9. Nā-puhte olup seyr-i
kevākib eylemek

10. Vāşıl olunca dil-i dānāya
gelir gider

sıkıntı çek:

sıkıntı çek:-

G: 47 Mısra: 5

Dertlenmek.

5. Çekme şıkıntı gönül eyle
bugün 'ıyş u nüş

6. Kayd-ı behişt ü dūzaḥ ehl-i
dile bāğdır

sımāt-ı vaşl:

sımāt-ı vaşl:-

G: 95 Mısra: 4

Kavuşma sofrası, ziyafeti.

3. Faķirim dergehiñde ḥ'ān-ı
ḥüsnüñden 'ināyet kııl

4. Sımāt-ı vaşlıñ üzre her işim
it'āma ḳalmışdır

sırr-ı cevlān eyle:

sırr-ı cevlān eyle:-

K: 10 Mısra: 40

Gezinmesini gizlemek.

39. Mürğ-i dil bu beyza-i
'unşurdan eyleser 'urüc

40. Bāl açıp ḡaybu'l-ḡuyūbu
sırr-ı cevlān eylemiş

sırr-ı Ḥak:

sırr-ı Ḥak:-

Thm: 3 Mısra: 4

Allah'ın sırrı.

3. Seyr et cemāl-i Ḥakķı
ruḥsār-ı dil-rübāda müstetir

4. Çün sırr-ı Ḥak vüçüh-ı
mezāhirde müstetir

sırr-ı Ḥakk:

sırr-1 Hakk: -

G: 174 Mısra: 10

İlahî sır.

9. Gör ne izzetdir ki insāna ne
vermiş tā ezel

10. Sırr-1 Hakk'a mazhar eşyā
içre mest-i hāk ola

sırr-1 Hudā-yı vahdet:***sırr-1 Hudā-yı vahdet:*** -

G: 19 Mısra: 11

Bir olan Allah'ın sırrı.

11. Keşret-i ʿālemi bil sırr-1
Hudā-yı vahdet

12. Gönlünü bu dedigim
mertebeden āgāh et

sırr-1 hüsn-i lā-mekān:***sırr-1 hüsn-i lā-mekān:*** -

G: 179 Mısra: 17

*Mekāndan münezzeh olan
güzelin, Allah'ın sırrı.*

17. Ey nūr-1 ʿayn-1 kün fe-kān
vey sırr-1 hüsn-i lā-mekān

18. Enfās-1 tū Kerrūbiyān şad
ber-zebān şallū ʿalā

sırr-1 kāl:***sırr-1 kāl:*** -

G: 112 Mısra: 11

Sözün sırrı.

11. Destimizde sırr-1 kāl küllün
min ʿinda'llāh ile

12. İhtiyār-1 cüz'î gitdi kâlde
mecebūr olmuşuz

sırr-1 ma'ād:***sırr-1 ma'ād:*** -

G: 178 Mısra: 3

Ahiret sırrı.

3. Bezm-i meyde zāhide sırr-1
ma'ādı söylemek

4. Aşikār olsun kayırmaz vākıf-
ı zār olmasa

sırr-1 nihān:***sırr-1 nihān:*** -

G: 176 Mısra: 15

Gizli sır.

15. Tahrik ederiz san'at ile
sırr-1 nihānı

16. Miftāh-ı fetānet ile izhār
elimizde

sırr-1 nihān: -

G: 8 Mısra: 8

Gizli sır.

7. Olmasam mest-i harābat-ı
leb-i zülf-i nigār

8. Eylemezdim hele ben sırr-1
nihānım ifşā

sırr-1 nihān: -

G: 93 Mısra: 6

Gizli sır.

5. Tekellüfsüz bu nazm-1 ʿaşk-ı
berceste dedim bezme

6. Ḥayāl-i şem^c-i ḥüsn-i
maḥremi sırr-ı nihānımdır

sırr-ı rumūz-ı şüret-i rahmān:

sırr-ı rumūz-ı şüret-i rahmān:-

Thm: 3 Mısra: 21

*Merhamet sahibi Allah'ın
görünüşünün işaretini olan sır.*

21. Sırr-ı rumūz-ı şüret-i

Rahmānı fark edip

22. ʿĀlemde olan daḥme-i

insānı fark edip

sırr-ı şafā-yı nuṭṭ-ı yār:

sırr-ı şafā-yı nuṭṭ-ı yār:-

G: 105 Mısra: 17

*Sevgilinin sözünün zevkinin
sırrı.*

17. Geldi meyden ağzıma sırr-ı

şafā-yı nuṭṭ-ı yār

18. Söylemezdim ben ve lîkin

söyledir sultānımız

sırr-ı sevdā:

sırr-ı sevdā:-

G: 74 Mısra: 5

Aşk sırrı.

5. Sırr-ı sevdāda durup zülfe

kanā^cat edeli

6. Reh-i ʿaşkında hele sîm ü

zer-efşānımdır

sırr-ı seyrān eyle:

sırr-ı seyrān eyle:-

K: 10 Mısra: 12

Temaşayı gizlemek.

11. Ermeyince cümle eşyā tā
kemāle ser-te-ser

12. Esfel-i a^clāyı bir bir sırr-ı
seyrān eylemiş

sihr et:

sihr et:-

Trc.: 1 Mısra: 22

Sihr yapmak, büyülemek.

21. Şadef-i encümen içre yine
gevher bulunur

22. Söзде sihr etmege ʿālemde
suḥan-ver bulunur

sihr eyle:

sihr eyle:-

G: 8 Mısra: 23

Büyülemek.

23. Yine sihr eylemege

başlıyacak gāmze-i yār

24. Yine pā-beste-i ḥayret-
zede mest-i şahbā

sihr ver:

sihr ver:-

G: 6 Mısra: 10

Büyülemek.

9. Ḥaṭ-ı ruḥsārîñı vaşf eylemek

Şeyḥî sitem-kāra

10. Ezelden pîr-i ʿaşḳ-ı

ta^clîmidir verdi sihr cānā

sihr-i beden ol:

sihr-i beden ol:-

G: 46 Mısra: 10

Vücudun büyüüsü olmak.

9. Haşr-i nüfûs olmakda

cephēñ hele gayru'l-arz

10. Ebrûları vechinde sihr-i

beden olmuşdur

silk-i enbiyâ vü evliyâ:***silk-i enbiyâ vü evliyâ:-***

G: 2 Mısra: 21

Evlialar ve peygamberlerin yolu.

21. Şağın dūr olma silk-i

enbiyâ vü evliyâdan sen

22. Şerī'atsız haqīkatde olur

mu Şeyhī ār peydâ

silk-i muhammedī:***silk-i muhammedī:-***

G: 56 Mısra: 20

Hız. Muhammed'in yolunun ipi.

19. Hâble'l-metīn 'urvetü'l-

vüşkâdır ehl-i h'ācegān

20. Silk-i Muhammedīde bular

kamu müstakīm olur

silk-i vedād:***silk-i vedād:-***

Kt: 11 Mısra: 3

Muhabbet ipliği.

3. Silk-i vedād ile nuşha-i

naşşın etdim bāz-bend

4. Oldum hevā-yı 'aşkıñ ile

şeyh-i Şāh-ı Nakşibend

sīm ü zer-efşān:***sīm ü zer-efşān:-***

G: 74 Mısra: 6

Gümüş ve altın saçan.

5. Sırr-ı sevdāda durup zülfe

kanā'at edeli

6. Reh-i 'aşkıñda hele sīm ü

zer-efşānımdır

simāt-ı ikbāl:***simāt-ı ikbāl:-***

G: 1 Mısra: 9

Mutluluk ziyafeti.

9. Şeyhīyi simāt-ı ikbālīñden

etme bī-naşīb

10. H'ān-ı 'aşkıñ māye-i feyz-i

'ināyetdir baña

sīne-dāğ-ı 'ālem ol:***sīne-dāğ-ı 'ālem ol:-***

Thm: 2 Mısra: 11

Herkesin gönül yarası olmak.

11. Bī-habersin gāzēñ olmuş

sīne-dāğ-ı 'ālemiñ

12. Dāğ dāğ etdi dil ü cānın

bıcağ 'ālemiñ

sīne-i bū cehl:***sīne-i bū cehl:-***

Ms: 1 Mısra: 44

İslamiyet'e düşmanlığıyla

bilinen Ebu Cehil'in göğsü.

43. Eyledi küffârı kamu zîr-i
hâk

44. Sîne-i Bū Cehl edip çāk çāk

sîne-i ehl-i dilân:

sîne-i ehl-i dilân:-

G: 70 Mısra: 14

Gönül ehli olanların kalbi.

13. Şeyhiyâ bir kâsedir her
mışra'ında bu gâzel

14. Sîne-i ehl-i dilâna bâde-i
rindân açar

sîne-i 'uşşāk:

sîne-i 'uşşāk:-

G: 70 Mısra: 8

Âşıkların gönlü.

7. Bir garîb-i kayd-ı zülf olmuş
esîriñdir gönül

8. Her nazarda sîne-i 'uşşāka
biñ dermân açar

sîne-i 'üryân:

sîne-i 'üryân:-

G: 21 Mısra: 2

Çıplak göğsü.

1. Dil uzatma nâ-sezāya
gerden-i cānāna at

2. Nîze-i ser-tîz-i 'aşkıñ sîne-i
'üryāna at

sipāh-ı lem-yezālî:

sipāh-ı lem-yezālî:-

G: 115 Mısra: 3

Ölümsüzlüğün askeri.

3. Edenler da'vet-i vuşlat
sipāh-ı lem-yezāliden

4. Ezel peymānesinde mezra'ı
hüsne tapu almış

sîrāb et:

sîrāb et:-

K: 11 Mısra: 57

Suya kandırmak, doyurmak.

57. Zülāl-i rahmet-i ihsānı etdi
gönlümü sîrāb

58. Melāl-i sîne-i ehl-i diliñ ref'
oldu hüsranı

sîrāc-ı bedr-i ma'ānî:

sîrāc-ı bedr-i ma'ānî:-

G: 86 Mısra: 10

Manaların dolunay ışığı.

9. Mezāhir-i ahadiyyet me'tāli'
i āyāt

10. Sîrāc-ı bedr-i ma'ānî
vücüd-ı dürr-i bihār

sîrāyet et:

sîrāyet et:-

G: 111 Mısra: 6

Yayılmak, etkilemek.

5. Hele bir himmet-i 'ālî olup
yıkılsa vücüd

6. ‘Aceb mi ehl-i fenādan
sirāyet etse biriz

sitem-i Şeyhî:

sitem-i Şeyhî:-

G: 176 Mısra: 18

Şeyhî'nin eziyeti.

17. Eyyām-ı sitem geçdi yine
hāmīl-i renciz

18. Zīrā sitem-i Şeyhî sitemkār
elimizde

sitem-kār-ı der-i dārāt:

sitem-kār-ı der-i dārāt:-

G: 7 Mısra: 3

İhtişamlı kapının sitem edeni.

3. Dil sitem-kār-ı der-i dārātın
olsun ğām yemem

4. Perde-dār-ı ‘işve-i gīsūları
‘irfān baña

şohbet-i ‘irfān-ı ‘aşk-ı dil-rübā:

şohbet-i ‘irfān-ı ‘aşk-ı dil-rübā:-

G: 32 Mısra: 9

Güzelin aşkının irfan sohbeti.

9. Şeyhiyā bu şohbet-i ‘irfān-ı
‘aşk-ı dil-rübā

10. Diñlenir bir pāk-dāmen
pīr-perverden lezīz

şohbet-i şīrīn et:

şohbet-i şīrīn et:-

Trc.: 1 Mısra: 30

Tatlı sohbet etmek.

29. Terk edip ‘āşıkını ülfet-i
hāyīn edesin

30. Ğayrlarla ne güzel şohbet-i
şīrīn edesin

şohbet-i yārān:

şohbet-i yārān:-

G: 121 Mısra: 2

Dostların sohbeti.

1. Başıñı ÷op eyle merdāne
ayağıñ hūna baş

2. Şohbet-i yārāndan geç
halka-i Mecnūna baş

şovuk başına geç:

şovuk başına geç:-

G: 73 Mısra: 15

*"Aklını yitirmiş olmalı"
anlamında bir söz.*

15. N’ola derlerse şovuk başına
geçmiş ey dil

16. Ben onuñ bendesiyim o da
benim yārimdir

şoyunup dökün:

şoyunup dökün:-

G: 79 Mısra: 16

*Manevi anlamda soyunup
dökünmek.*

15. Çün vücūduñda kabūl
etmez ne eksik ne ziyād

16. Şoyunup dökünüp ü
dolmağ u boşalmağ nedir

söz diñle:

söz diñle:-

G: 182 Mısra: 19

*Söz dinlemek, verilen öğüdü benimsemek.*19. Ey atanıñ cānı gel ebsem
otur diñle söz20. İki cihānda hemīn rāhat ile
sür demi**söz ü sāz ol:****söz ü sāz ol:-**

G: 44 Mısra: 6

*Saz ve eğlence olmak.*5. Gösterir ‘aks-i kadeh naqş-i
binā-yı şüretin6. Fitne kaynar şīşe-i la‘linde
söz ü sāz olur**sū al:****sū al:-**

G: 115 Mısra: 26

*Yön almak, yönelmek.*25. Mezāhib muhtelif ammā ki
Hakktır cümleden maqşūd26. Dilā kenz-i hafā esrārına
hakka ki sū almış**su’āl-i vaşl:****su’āl-i vaşl:-**

G: 145 Mısra: 8

*Kavuşma dilenciliği.*7. Gınā-yı t̄ab‘ımı yağmaya
verdi sūz-ı ruḥuñ8. Su’āl-i vaşlıñ için ben
gedālanıp durdum**subh-i vaşl:****subh-i vaşl:-**

G: 130 Mısra: 9

*Kavuşma sabahı.*9. Hāmdüli’llāh ‘ālem içre
subh-i vaşl el verdi çün10. Ğam degildir Şeyḥiyā
şimdengeri dil-ḥ‘āh yok**sūd-ı kıyās et:****sūd-ı kıyās et:-**

G: 147 Mısra: 14

*Kârla kıyaslamak.*13. Ārzū-yı menfa‘at Şeyḥī bu
kār-ḥānede14. Sūd-ı kıyās ettigiñ zarar
imiş bildim**suḥre-i şeytān:****suḥre-i şeytān:-**

Mr: 1 Mısra: 15

*Şeytanın maskarası.*15. İki ‘ālemde yokdur ondan
özge suḥre-i şeytān16. Dürüş şıdk u muḥabbetle ki
rūsvāy olmayasın hā**sūk-ı ebālīs:****sūk-ı ebālīs:-**

G: 36 Mısra: 3

İblisler çarşısı.

3. Şüretine bakmañız sũk-ı
ebālīs içi
4. Sāde-dilāne meger ķurduđu
dolabdır

sultān-ı cihān ol:

sultān-ı cihān ol:

G: 119 Mısra: 14
Cihan sultanı olmak.

13. O kim erbāb-ı bezm-i pīr-i
‘aşķ olmuşdurur Şeyhī
14. Gönül iķlīmine rindāne
sultān-ı cihān olmuş

sultān-ı hilāfet:

sultān-ı hilāfet:

G: 90 Mısra: 6
Halifeliğın sultanı.

5. Gönül āyīnesin pāk eyledi
naķş-ı taşavvurdan
6. O sultān-ı hilāfet mültecā-yı
müstenidimdir

sultān-ı hũbān-ı cihān u cān:

sultān-ı hũbān-ı cihān u cān:

G: 38 Mısra: 7
*Can ve cihanın güzellerinin
sultanı.*

7. Zihī sultān-ı hũbān-ı cihān u
cānsın şāhā
8. 7avāf eyler güzeller Ka‘be-i
kũyuñ ‘ıyānıñdır

sultān-ı kerem-baķşāyış:

sultān-ı kerem-baķşāyış:

K: 11 Mısra: 43
*Cömert ihsan, bağışlama
sultanı.*

43. O sultān-ı kerem-
baķşāyışın vaşfinda maķşūruz
44. Bahār-ı mülke feyz-i aķdes-
i nevrüz-ı sultānī

şun‘-ı Hudā:

şun‘-ı Hudā:

Thm: 3 Mısra: 13
Allah'ın eseri.

13. Gör şun‘-ı Hudāyı kũhsārda
halk etmiş neler
14. Gülşende nedir güne güne
bu şüküfeler

şūr ol:

şūr ol:

G: 112 Mısra: 6
*İsrafil'in üfleyeceği sur
görevini görmek.*

5. Maķşer-i ‘arz-ı hān-ķāhı
dersimiz meydānıdır
6. Mürde diller etmege ihyāya
biz şūr olmuşuz

surāh-ı cān:

surāh-ı cān:

G: 27 Mısra: 1
Canın feryadı.

1. Ten hārābāt oldu ammā dil

şurāh-ı cān kadeh

2. Ben bu ʿaşk ile ölürsem dīn
şarāb īmāñ kadeh

şūret-i aḥsente aḥsente:

şūret-i aḥsente aḥsente: -

K: 11 Mısra: 53

"Aferin, ne güzel!" şekli.

53. Nidā-yı bārekallāh şūret-i
aḥsente aḥsente

54. Lisān-ı ḥāl ile mürğ-i
seherdir nāṭıka ānı

şūret-i der-encümen:

şūret-i der-encümen: -

G: 106 Mısra: 3

Meclisteki görünüş.

3. Şūret-i der-encümeniz gerçi
biz

4. Ma'nīde terk-i şuver-i
ʿizzetiz

şūret-i insān ol:

şūret-i insān ol: -

G: 142 Mısra: 8

İnsan gibi görünmek.

7. Şu'lesinden vechiñiñ ḥuffāş
görmez göz yüzün

8. Şūret-i insān olup ma'nāda
ḥayvān istemem

sūr-ı levendāne:

sūr-ı levendāne: -

K: 11 Mısra: 47

Yiğitçe bir şölen.

47. Kurup ʿişret-geh-i ʿālemde
bir sūr-ı levendāne

48. Terennümle üşürdü başına
mürğ-i Süleymānı

sūzān ed:

sūzān ed: -

G: 113 Mısra: 4

Yakmak.

3. Ṭavāf etmek cemāl-i
Ka'besin ḥ'āhiş-kerim ammā

4. Göñül pervānesin sūzān
eder şem'in dolandırmaz

sūzān edegör:

sūzān edegör: -

G: 5 Mısra: 19

Yakmak.

19. Şem'ı ruḥsār üzre cān
sūzān edegör ey göñül

20. Şu'le-efrüz-ı şeh-i şevket
naşīb olsun saña

sūzān et:

sūzān et: -

Mr: 1 Mısra: 18

Yakmak.

17. Yürü bir pāk-dāmen şeyḥ
eşigin Ka'be-i cān et

18. Çerāğ-ı ʿaşkı yandır gece
gündüz cān sūzān et

sūzān eyle:

sūzān eyle:-

G: 153 Mısra: 8

*Yakmak.*7. Şem^c-i vech-i yārdan dūr
olmasın8. H^vāh ihyā h^vāh sūzān
eylesin***sūzān eyle:-***

K: 10 Mısra: 22

*Yakmak.*21. Kendi kendiñ nev-be-nev
nefs āteşiyle Ādemi22. Bī-sebeeb bī-illet evhām ile
sūzān eylemiş**sūzān ol:*****sūzān ol:-***

G: 104 Mısra: 13

*Yanmak.*13. Cemāl-i şem^cine sūzān olur
zār etmeyip aşlā14. İken pervāne-āsā maḥv-ı
fān-ı Nakşibendiz biz***sūzān ol:-***

G: 128 Mısra: 7

*Yanmak.*7. Cemāl-i nār-ı nūruna göñül
olur sūzān8. Ḥayāl-i şem^c-i ruḥuñ eylese
eger teşrīf***sūzān ol:-***

G: 156 Mısra: 3

*Yanmak.*3. Şemme vechu'llāh ile
şem^ciñde sūzān olmuşum4. Geçmişem pervāne-veş
bülbul gibi āvāzdan***sūzān ol:-***

G: 24 Mısra: 4

*Yanmak.*3. Ḥayāl-iñ şem^cidir cānā yanan
bu tekye-i dilde4. Göñül pervāne-veş 'aşkuñla
sūzān olmağa bā'is**sūzāne-i 'aşk:*****sūzāne-i 'aşk:-***

G: 151 Mısra: 2

*Aşkın yanarı.*1. Vech-i dü cihān şem^cine
pervāne-i 'aşkım2. Vaşl āteşiniñ faşlına sūzāne-
i 'aşkım**sūzān-ı lā-ḥavf:*****sūzān-ı lā-ḥavf:-***

G: 115 Mısra: 19

*Korkusuzca yanan.*19. Vişāl-iñ nūruna sūzān-ı lā-
ḥavf degilsem ger20. Göñül pervānesi şem^c-i
ruḥuñdan şeftālū almış**sūz-ı 'aşk:**

sūz-1 ‘aşk:-

G: 15 Mısra: 2

Aşk ateşi.

1. Raḥm ile dursun yüzüme
hışm ile bakmaz raḳīb
2. Derd olunca sūz-1 ‘aşk
bīmāra gelmezmiş ṭabīb

sūz-1 ‘aşk:-

G: 159 Mısra: 5

Aşk ateşi.

5. Gögerdi nüh felek
ḥākisterimden sūz-1 ‘aşkıñla
6. Ne āfetdir gönüller içre ol
gül-nārı bilmezsin

sūz-1 ‘aşk:-

G: 165 Mısra: 2

Aşk ateşi.

1. Bir dil-i şūrīdesin ammā ki
miḥnet-dīdesin
2. Ḥāşılı ‘ālemde sūz-1 ‘aşk ile
rencīdesin

sūz-1 ‘aşk:-

G: 40 Mısra: 30

Aşk ateşi.

29. Söylenir dillerde ḥüsnüñ
‘ālem içre dostum
30. Āh kim bu sūz-1 ‘aşkı
Şeyḥiyā cānıñdadır

sūz-1 cān et:***sūz-1 cān et:-***

G: 22 Mısra: 3

Canı yakmak.

3. Sūz-1 cān etmeklige
āmādeyim pervāne-veş
4. Dest-i luṭfuñda vişālīñ
şem‘ine kāfūr ṭuṭ

sūz-1 dil:***sūz-1 dil:-***

G: 10 Mısra: 10

Gönül yangını.

9. ‘Arşa-i ḥüsnünde ‘aceb ‘aşık
ğayr olmağa
10. Sūz-1 dili vech-i Ḥudā Şeyḥī
nedendir bañā

sūz-1 dil:-

G: 6 Mısra: 2

Gönül yangını.

1. Baña söyletme Allāhı
severseñ gel keder cāna
2. Benim sūz-1 dilim
bildikleriñden beş beter cānā

sūz-1 keş-ā-keş:***sūz-1 keş-ā-keş:-***

Trc.: 1 Mısra: 9

Izdırap, keder ateşi.

9. Dilimiz sūz-1 keş-ā-keş ile
ḥākisterdir
10. Bāz destimde şikār etmege
sīm ü zerdır

sūz-1 mey-i şem‘-i gönül:

süz-ı mey-i şem‘-i göñül:-

G: 10 Mısra: 2

*Gönlü aydınlatan şarabın
ateşi.*1. Hāk-i reh-i kūy-ı emel misk-
i Hötendir baña2. Süz-ı mey-i şem‘-i göñül
hubb u hüsünüdür baña**süz-ı ruḥ:*****süz-ı ruḥ:-***

G: 145 Mısra: 7

*(Sevgilini) yanağının ateşi.*7. Ğinā-yı ṭab‘ımı yağmaya
verdi süz-ı ruḥuñ8. Su‘āl-i vaşlñ için ben
gedālanıp durdum**sücūd-ı dehşet-i eşnām:*****sücūd-ı dehşet-i eşnām:-***

G: 86 Mısra: 15

*Sevgililerin olağanüstü
secdesi.*15. Sücūd-ı dehşet-i eşnām
hızāne-i in‘ām16. Şu‘ā‘-i şem‘-i hidāyet
muḳarrib ü ebrār**Süleymān eyle:*****Süleymān eyle:-***

G: 153 Mısra: 6

*Sultan Süleyman'a
dönüştürmek.*5. Feyz-i hüsünüden ümīd
eyler göñül6. Taḥt-ı ‘ālemde Süleymān
eylesin**Süleymān-ı belāgat:*****Süleymān-ı belāgat:-***

Müs.: 1 Mısra: 1

*Sözü güzel söyleyen Hz.
Süleyman.*1. Süleymān-ı belāgat
dergehinde çünki mürum ben
2. Güneh-kār-ı siyeh-rū çāker
ü ‘abd-i Ğafūrum ben**Süleymān-ı zamān:*****Süleymān-ı zamān:-***

G: 107 Mısra: 17

*Devrin Süleyman'ı (Hz.
Süleyman).*17. Kuş dilin söyler Süleymān-ı
zamāndır h‘ācegān
18. Hep ma‘ānī neşvesin
temsīlidir ta‘bīrimiz***Süleymān-ı zamān:-***

K: 9 Mısra: 45

*Devrin Süleyman'ı (Hz.
Süleyman).*45. Hāzret-i Dāvūd u Yūsuf u
Süleymān-ı zamān46. Yā ne terk etmedi onlar
mülk ü māl ehl ü ‘iyāl**sülük-ı h‘ācegān:**

sülük-ı h'ācegān:-

G: 115 Mısra: 21

Hocaların tuttuğu yol, tarikat.

21. Sülük-ı h'ācegān içre firāk-ı çeşm-i hūbānı

22. Yed-i kudret şununca kalb-i maḥzūnum dolu almış

sürh et:***sürh et:-***

G: 73 Mısra: 8

Kırmızıya boyamak, kana bulamak.

7. Gece zār eylemeden devr-i derūn-ı āhım

8. Surh eden ḳubbe-i gerdūnu benim zārımdır

süvār ol:***süvār ol:-***

K: 10 Mısra: 17

At binicisi olmak.

17. Ki süvār olduñ ise esb-i rızāya lā'übāl

18. Bil seni ḥatt-ı ebed cennetde rıdvān eylemiş

-Ş-

şāb-veş ol:***şāb-veş ol:-***

G: 120 Mısra: 10

Genç delikanlı gibi olmak.

9. Tāze tāze neşveler ḫarḫ etdi

ḫüsnüñ göñlüme

10. Cünbüş-i vaşlıñla oldu Şeyḫī şimdi şāb-veş

şād eyle:***şād eyle:-***

G: 101 Mısra: 10

Sevindirmek.

9. Ser-i kūyunda beni assalar ne ḳıl derbān

10. Eyle gel Şeyḫī-i nā-şādını bir şād yeter

şād ol:***şād ol:-***

G: 173 Mısra: 2

Memnun, mutlu olmak.

1. İster iseñ saña Ḥaḳdan dād ola

2. Gir erenler silkine dil şād ola

şāh-ı ḫüsn:***şāh-ı ḫüsn:-***

G: 92 Mısra: 1

Güzelliğın padişahı (sevgili).

1. Şāh-ı ḫüsnüñ 'aşḳa cem'ıyyet ile nevrūzu var

2. Resmidir her dil-berin luḫf etmege bir sözü var

şāh-ı ḳaşr-ı 'ārifān:***şāh-ı ḳaşr-ı 'ārifān:-***

G: 93 Mısra: 10

Arifler sarayının sultanı, şah-ı Nakşibend.

9. Menem dervîş Şeyhî âsitân-ı
zümre-i ʿirfân
10. Penâhım müstemendim
şâh-ı kaşr-ı ʿarifânımdır

şâh-ı Kays:

şâh-ı Kays: -

G: 155 Mısra: 9

Kays'ın hükümdarı.

9. Sarây-ı dilde şâh-ı Kays
olursañ kişver-i hüsne
10. Hüviyyet sırrına mazhar
olursun vech-i Leylâdan

şâh-ı kişver:

şâh-ı kişver: -

Mr: 1 Mısra: 11

Memleketin padişahı.

11. Gedâlik defterin dürmüş
oturmuş şâh-ı kişversin
12. Halâş olmuş gidermiş lâsın
olmuş manşibiñ illâ

şâh-ı muhterem:

şâh-ı muhterem: -

G: 169 Mısra: 4

Saygıdeğer sultan.

3. ʿAceb mi bendelikler etmege
kūyuñda bir ʿaşıq
4. Ederse sen gibi bir ʿâlî şâh-ı
muhterem ârzü

şâh-ı nakşibend:

şâh-ı nakşibend: -

G: 90 Mısra: 10

*Nakşibendî tarikatının şahı,
Bahaeddin Nakşibend.*

9. Edâ-yı hüsnuñüñ vaşfında
ʿâciz Şeyhî-i zârıñ
10. Göñülde şıdk u ihlâş ile
şâh-ı Nakşibendimdir

şâh-ı ruhsâr:

şâh-ı ruhsâr: -

G: 23 Mısra: 6

Yüzün şahı, sevgilinin yüzü.

5. Rûh ondan kişi neberdgâh-ı
ʿaşka at kıpar
6. Şâh-ı ruhsârıñ aç uğruñ
kâkülüñ bir yana at

şâh-ı velâyet:

şâh-ı velâyet: -

G: 56 Mısra: 15

Ermiş şah.

15. Va'llâh bir şâh-ı velâyete
müntesibiz biz ki
16. Teller tokunsun başına oña
kim nedim olur

şâhid-i bürhân ol:

şâhid-i bürhân ol: -

G: 89 Mısra: 4

Delilin şahidi olmak.

3. Şehid-i h^vân-ı müjgân-ı
vişâliñ iddiʿâm üzre

4. İki çeşm-i gazālîñ şāhid-i
bürhānım olmuşdur

şāhid-i sırr-ı nihān ol:

şāhid-i sırr-ı nihān ol: -

G: 119 Mısra: 6

Gizli sırrın şahidi olmak.

5. O deñli la^l-i nābiñ şu^{le}-
efrüz-ı muḥabbetdir

6. Dilim ‘aks-i lebiñden şāhid-i
sırr-ı nihān olmuş

şāhin-i lutf:

şāhin-i lutf: -

Mt: 18 Mısra: 2

Cömertlik şahini (kuşu).

1. Düşmüşüm sermāye-i

vaşlıñla kaldır kıl çerāğ

2. Şāhin-i lutfuñ dırīğ etme
uyandır bir ocağ

şāh-rāh-ı sünnet:

şāh-rāh-ı sünnet: -

G: 1 Mısra: 4

*Sünnetin geniş yolu, sünnet
caddesi.*

3. Na‘t-ı evşāf-ı cemīlinden
bizi dūr etmesin

4. Şāh-rāh-ı sünneti ‘ayn-ı
ḥaḳīḳatdir baña

şāh-rāh-ı vaşl:

şāh-rāh-ı vaşl: -

G: 23 Mısra: 3

Vuslat caddesi.

3. Şāh-rāh-ı vaşla dil oldum
piyāde ‘aşḳla

4. Durma rūḥ bulsun sözüñ
māt olma şal ferzāna at

şah-rāh-ı vaşl: -

G: 49 Mısra: 6

Vuslat caddesi.

5. Şīrīn lebinden mey nūş
ettikce dil rindāne

6. Şah-rāh-ı vaşlında nazmıñ
zer-nişār olmuşdur

şaḳş-ı Ādem:

şaḳş-ı Ādem: -

G: 2 Mısra: 9

Hız. Ādem'in varlığı.

9. Göründü şaḳş-ı Ādem ‘ālem
içre bir şadef-mānend

10. ‘Avālim dūrlerin ḳalbinde
derc eyler ḳader peydā

şakḳ et:

şakḳ et: -

K: 10 Mısra: 43

İkiye ayırmak.

43. Dāmenin şakḳ edip işḳātü'l-
izāfāt eyleyen

44. Gonçesin bu ḥār-ı gāmda
verd-i ḥandān eylemiş

şām-ı zülf:

şām-ı zülf: -

G: 85 Mısra: 2

(Sevgilinin) saçının karası.

1. Gönlümü çārüb-ı zülfün pāk eder
2. Şām-ı zülfün ‘āşıkı bî-pāk eder

şarāb-ı la‘l-i nāb:

şarāb-ı la‘l-i nāb:-

G: 167 Mısra: 5

Saf kırmızı şarap, sevgilinin kırmızı dudağı.

5. Naqd-i hūşī tār ü mār eyler şarāb-ı la‘l-i nāb
6. Kaşd eder dīvāneniñ üstünde dirhem olmasın

şarāb-ı leb:

şarāb-ı leb:-

G: 18 Mısra: 1

(Sevgilinin) dudağının şarabı.

1. Lāzım degil mi ehl-i dilāna şarāb-ı leb
2. Yetmez mi dil-i pür-sûza meger kebāb-ı leb

şarāb-ı leb:-

G: 18 Mısra: 10

Dudağın şarabı.

9. Ta‘mīr edemez hū‘āce harābātımı zīrā
10. Mest etmededir gönlümüzü şarāb-ı leb

şarāb-ı mest-i ruḥsār-ı şafā-yı dilber:

şarāb-ı mest-i ruḥsār-ı şafā-yı

dilber:-

G: 21 Mısra: 11

Sevgilinin neşe veren yüzünün sarhoşluk şarabı.

11. Biz şarāb-ı mest-i ruḥsār-ı şafā-yı dilberiz
12. Şeyḥiyā teḥnī‘-i ecnāsı dil-i ‘irfāna at

şarāb-ı nāb:

şarāb-ı nāb:-

G: 147 Mısra: 2

Saf şarap, sevgilinin dudağı.

1. Gül-i gülzār-ı dehriñ ne ḥār imiş bildim
2. Şarāb-ı nābıñ ‘aks-i ḥummār imiş bildim

şarāb-ı nāb-ı la‘l-i dilber:

şarāb-ı nāb-ı la‘l-i dilber:-

G: 39 Mısra: 4

Güzelin parlak kırmızı saf dudağı.

3. Degil maḥall-i şübhe ki cemāl-i Mevlādan
4. Şarāb-ı nāb-ı la‘l-i dilbere eşer diyeler

şarāb-ı nāb-ı şevk-i vuşlat:

şarāb-ı nāb-ı şevk-i vuşlat:-

G: 67 Mısra: 7

Kavuşma arzusunun saf şarabı.

7. Şarāb-ı nāb-ı şevk-i vuşlatın
şunar şākī

8. Bezmde kirpik ile kaşları
kemān okunur

şarāb-ı nāz:

şarāb-ı nāz:-

G: 156 Mısra: 8

Naz şarabı.

7. İztirābım var tehī şanmañ
fiğān u zārımı

8. Dāğ-ı derde mest olup
düşdüm şarāb-ı nāzdan

şarāb-ı vech-i eynemā tuvellu:

şarāb-ı vech-i eynemā tuvellu:-

G: 172 Mısra: 6

*"Doğu da batı da Allah'ındır.
Her nereye dönerseniz
Allah'ın vechi (kıblesi)
orasıdır. Şüphesiz Allah her
şeyi kuşatan her şeyi bilendir."
(Bakara 2/115) ayetinin şarabı.*

5. Şunup mest etdi bezm-i men
re'ānī

6. Şarāb-ı vech-i eynemā
tuvellu

şebbūy-ı neşāt:

şebbūy-ı neşāt:-

G: 124 Mısra: 6

Sevinç şebboyu.

5. Açılırsa bir nefes pūşīde-i
vechi harem

6. Açılır zülfūñ gibi göñlümde
şebbūy-ı neşāt

şeb-çerāğ-ı dil:

şeb-çerāğ-ı dil:-

Kt: 33 Mısra: 4

Gönlün gece kandili.

3. 'Aks-i tāb-ı vaşla ben dīvāne
nevbet beklerim

4. Şeb-çerāğ-ı dil haţţ-ı ruhsār-
ı mehter tāzesi

şecere-i heme:

şecere-i heme:-

G: 86 Mısra: 7

Bütün soy.

7. Semere-i heme ez-dest
şecere-i heme üst

8. Nihāl-i Sidre-i 'amā mefātiḥ-
i eşcār

şefā'at et:

şefā'at et:-

Ms: 1 Mısra: 4

*Günahların bağışlanması için
aracı olmak.*

3. Eyle şalavātla selām bī-ḥisāb

4. Ede şefā'at saña yevmü'l-
'azāb

şeffī'-i şefkat-i mebzül:

şeffī'-i şefkat-i mebzül:-

G: 86 Mısra: 13

Bol şefkatiyle şefaatçi.

13. Kerīm-ṭab^c u ṣeffī^c-i ṣeffkat-i
mebzūl

14. Ḳabūl-i ḳābil-i ʿözü-i
ṣavāhib-i aʿzār

ṣeffī^c-i şeyḥ u ṣāb:

ṣeffī^c-i şeyḥ u ṣāb:-

G: 179 Mısra: 19

*Genç, yaşlı herkesin şefaatchisi,
Hz. Muhammed.*

19. Sensin ṣeffī^c-i şeyḥ u ṣāb
sensiz iki ʿālem ḥarāb

20. Vechiñe çekdiñ çün niḳāb
şad ber-zebān şallū ʿalā

ṣeftālū al:

ṣeftālū al:-

G: 115 Mısra: 20

*(Sevgilinin) yanağından
öpme.*

19. Vişāliñ nūruna sūzān-ı lā-
ḥavf degilsem ger

20. Göñül pervānesi şem^c-i
ruḥuñdan ṣeftālū almış

ṣeftālū al:-

G: 133 Mısra: 10

*(Sevgilinin) yanağından
öpme.*

9. Reşk-i ğayretle helāk olsun
revādır ʿāşıkān

10. Zāhid alsın mı bu evşaf ile
ṣeftālūlarıñ

ṣehbāz et:

ṣehbāz et:-

G: 20 Mısra: 2

Doğan cinsi avcı kuş yapmak.

1. Ayağıñ toprağına

düşmüşleri mümtāziñ et

2. Perr ü bāl-i kākülüñle

vaşlıñā ṣehbāziñ et

ṣehd-i sükker:

ṣehd-i sükker:-

G: 32 Mısra: 6

Şekerin balı.

5. Vechiniñ dem-bestesi

pervāne-āsā olduğum

6. Cān fedā etmek yolunda

ṣehd-i sükkerden lezīz

ṣeh-i ḥāş u ʿām:

ṣeh-i ḥāş u ʿām:-

Ms: 1 Mısra: 47

*Seçkin kimselerin ve halkın
padişahı.*

47. Zübde-i maḥlūḳ u ṣeh-i ḥāş
u ʿām

48. Fāyık-ı maḥbūb u ḥayrū'l-
enām

ṣeh-i muḥtār:

ṣeh-i muḥtār:-

G: 86 Mısra: 4

Seçilmiş şah (Hz. Muhammed).

3. Ḥafā bu ḥilḳat-i ebu'l-

beşerle oldu ʿıyān

4. Hıtām-ı sırr-ı zühür-ı Hudā
şeh-i muhtār

şeh-i zī-şān:

şeh-i zī-şān:-

G: 164 Mısra: 1
Şanlı padişah.

1. Hışm ile olsun şeh-i zī-şāna
söyleñ söylesin
2. Bilirim ki şāhdır şāhāne
söyleñ söylesin

şeh-i zī-şān:-

G: 166 Mısra: 2
Şanlı padişah (sevgili).

1. Ölseñ āhir söylemez cānāna
söyleñ söylesin
2. Cürmümüz bilsek şeh-i zī-
şāna söyleñ söylesin

şeh-i zī-şān:-

G: 74 Mısra: 20
Şanlı padişah.

19. Diyelim ‘aşk ile Hakk Hakk
diyelim şevk ile dost
20. Zülfü dārım ruḥı alım şeh-i
zī-şānımdır

şehīd et:

şehīd et:-

G: 138 Mısra: 4
*Amacı uğruna savaşıyan birini
öldürmek.*

3. Gerçi ‘ālimsin şehādet
rütbesin bilmekte līk

4. Çok çok ‘uşşākı şehīd
etmekte ‘ālim olma gel

şehīd-i ‘aşk ol:

şehīd-i ‘aşk ol:-

G: 83 Mısra: 3
Aşk şehidi olmak.

3. Ger şehīd-i ‘aşk olursam
ğam yemem bu yolda kim
4. Naqd-i ḥāl-i vaḥdetiñ çünkü
behā-yı ḥūn olur

şehīd-i ḥ‘ān-ı müjgān-ı vişāl:

şehīd-i ḥ‘ān-ı müjgān-ı vişāl:-

G: 89 Mısra: 3
*Kavuşma oku olan kirpik
lütfunun şehidi.*

3. Şehīd-i ḥ‘ān-ı müjgān-ı
vişāliñ iddi‘ām üzre
4. İki çeşm-i gāzāliñ şāhid-i
bürhānım olmuştur

şehīd-i nāz et:

şehīd-i nāz et:-

G: 20 Mısra: 6
Nazla şehit etmek.

5. Şöyle olmuş cām-ı zehr-i
firḫatiñden dil ḥarāb
6. Yā beni kandır lebiñle yā
şehīd-i nāzıñ et

şeh-rāh-ı tarīkat:

şeh-rāh-ı tarīkat:-

G: 55 Mısra: 4
Tarikatın geniş yolu, caddesi.

3. Zār eylemeziz meslegimiz
ḥabs-i nefesdir
4. Şeh-rāh-ı t̄arīkatde yüce
himmetimiz var

şehr-i dil:

şehr-i dil:-

G: 91 Mısra: 4
Gönül şehri.

3. Vīrān ola cem'iyet-i
endīşe-i 'ālem
4. Ma'cūr edecek şehri dili
ḥāletimizdir

şekvā et:

şekvā et:-

G: 17 Mısra: 9
Şikâyet etmek.

9. Fevkinde yokdur bir melik
dergāhına şekvā ede
10. Cāhil ü nādān zevk ile
Şeyhī cefāda rüz u şeb

şekvā eyle:

şekvā eyle:-

Mr: 1 Mısra: 3
Şikâyet etmek.

3. Taḥammül edegör ālām-ı
'aşkı eyleme şekvā
4. Verir 'aşıkların bir gün
murādın ḥāzret-i Mevlā

şem'a-i dīdār:

şem'a-i dīdār:-

G: 77 Mısra: 7
(Sevgilinin) yüzünün aydınlığı.

7. Şem'a-i dīdāra gīsūlar ḥicāb
olmuş demem
8. Bilirem ḥār-ı siyeh-rūdan
gül-i ḥandān aḥar

şem'i cemāl:

şem'i cemāl:-

G: 33 Mısra: 15
(Sevgilinin) aydınlık yüzü.

15. Görmek ister gözlerim
şem'i cemālīñ rüz u şeb
16. Görmeyince neylesin
elbette ağlar eglenir

şem'i dil-i bezm-i kadem:

şem'i dil-i bezm-i kadem:-

G: 3 Mısra: 3
*Gidilen meclisin gönlü
aydınlattması.*

3. 'Aşkdır şem'i dil-i bezm-i
kademden muḥbir
4. Kim onuñdur gözün mihr-i
hidāyetden ziyā

şem'i fūrūzān:

şem'i fūrūzān:-

G: 171 Mısra: 8
Parlak mum.

7. Şevk-i ḥüsnüñ yaḥdı
yandırdı gönül kār-ḥānesin

8. Düşdü nār-ı ĥasrete şem^c-i
fürüzān isteyu

şem^c-i ruĥ:

şem^c-i ruĥ:-

G: 115 Mısra: 20

(Sevgilinin) aydınlık yanağı.

19. Viřāliñ nūruna sūzān-ı lā-
ĥavf degilsem ger

20. Göñül pervānesi şem^c-i
ruĥuñdan řeftālū almıř

şem^c-i ruĥ:-

Trc.: 1 Mısra: 54

(Sevgilinin) aydınlık yanağı.

53. Sīneñi āyīneden ĥayli
mücellā biliriz

54. řeyĥiyā şem^c-i ruĥuñ māh-
ı şeb-ārā biliriz

şem^c-i ruĥsār:

şem^c-i ruĥsār:-

G: 180 Mısra: 10

(Sevgilinin) yüzünün ışığı.

9. Cām-veş oldu şikeste dil
zalām-ı hicr ile

10. Sīnem evvel şem^c-i
ruĥsārıñ ile pür-nūr idi

şem^c-i ruĥsār:-

G: 5 Mısra: 19

Yanağın ateşi.

19. şem^c-i ruĥsār üzre cān
sūzān edegör ey göñül

20. şu^cle-efrüz-ı şeh-i şevket
naşıb olsun saña

şem^c-i tāb-ı ruĥ:

şem^c-i tāb-ı ruĥ:-

G: 94 Mısra: 3

*(Sevgilinin) yanağının
parıltısının mumu.*

3. Kirişme-i ġazāli gör ki şem^c-i
tāb-ı ruĥı

4. Zemīn-i bezme degil hep
zamāna āteř urur

şem^c-i vaşl:

şem^c-i vaşl:-

G: 99 Mısra: 9

Kavuşma mumu.

9. Ĥ^vāb-ı hicrim şem^c-i vařlıñla
uyandır kıl çerāđ

10. İktibās-ı sūz-ı ‘aksiñle
çerāđıñ zevkı var

şem^c-i vech-i yār:

şem^c-i vech-i yār:-

G: 153 Mısra: 7

Sevgilinin yüzünün ışığı.

7. řem^c-i vech-i yārdan dūr
olmasın

8. Ĥ^vāh iĥyā ĥ^vāh sūzān
eylesin

şems ol:

şems ol:-

K: 10 Mısra: 10

Güneş olmak.

9. Bu tecellî münkatı' olmaz
ezelden tâ ebed

10. Şems olunca zerreler her
nürda devrân eylemiş

şems-i bekâ:

şems-i bekâ:-

K: 10 Mısra: 24

Sonsuzluk güneşi.

23. Āteş-i sicn-i ṭabī'atden
ḥalâş olan kişi

24. Zerresin şems-i bekâ
envârına fân eylemiş

şems-i dil:

şems-i dil:-

G: 116 Mısra: 21

Gönül güneşi.

21. Ledün iklimi şarkından
ṭulū' eylerse şems-i dil

22. Olur şubḥ u mesâ bir seb'a-
i seyyârı neylermiş

şems-i dirahşân eyle:

şems-i dirahşân eyle:-

K: 10 Mısra: 2

Parlayan güneşe çevirmek.

1. Baḥr u kâṭre kaṭresin baḥr
içre 'ummân eylemiş

2. Şems ü zerre zerresin şems-i
dirahşân eylemiş

şems-i ḥakikat:

şems-i ḥakikat:-

G: 77 Mısra: 14

Hakikat güneşi, Allah'ın nuru.

13. Şeyḥiyâ çeşm-i hüviyyetle
nazar kıl 'āleme

14. Zerreden şems-i ḥakikat
kaṭreden 'ummân akar

şems-i Ḥakk:

şems-i Ḥakk:-

Kt: 14 Mısra: 1

Allah'ın güneşi.

1. Kuluñ işyânı şems-i Ḥakka
nisbet zerre-i nāçiz

2. Ki zerre mâni'-i envâr-ı 'aks-
i âfitâb olmaz

şems-i tābân:

şems-i tābân:-

K: 11 Mısra: 94

Parlayan güneş.

93. Uyandı şem'-i dönen 'ālem
içre buldular rağbet

94. Mükedder etdi ebr ü terk-i
rağbet şems-i tābânı

şems-i zât-ı ḥüsn:

şems-i zât-ı ḥüsn:-

G: 3 Mısra: 9

Güzellik zatının güneşi.

9. Şems-i zât-ı ḥüsnü pertev
şaldı çün bu 'āleme

10. ‘Āşıkıñ Ʒalbin ķubārı
ķamdan etdi etdi şafā

şen ol:

şen ol:-

G: 140 Mısra: 1

Neşeyle dolmak.

1. Yine bir tāze muħabbetle
şen oldu ķöñlüm
2. Oynadı şīve-i ĤaƷƷ pūr-
suħan oldu ķöñlüm

şerāb-ı nāb-ı şem‘-i sīm ü sīmā:

şerāb-ı nāb-ı şem‘-i sīm ü sīmā:-

Mş.: 1 Mısra: 6

*(Sevgilinin) yüzünün ve
beyazlığının mumu olan saf
şarap.*

5. Dehānıñ lāle-i bāķ-ı behişt-i
ħüsñ ü zībādır
6. Leb-i la‘liñ şerāb-ı nāb-ı
şem‘-i sīm ü sīmādır

şerbet-i şīrīn:

şerbet-i şīrīn:-

G: 63 Mısra: 6

Tatlı şerbet.

5. Devr-i ķüsñüñle semā‘a
girdi Ʒopdu hāy Hū
6. Şerbet-i şīrīn lebiñle ķöñlüm
illā Hūdadır

şerbet-i vaşl:

şerbet-i vaşl:-

G: 132 Mısra: 6

Kavuşma şerbeti.

5. Āteş-i hicriñle yaƷdıñ ķerçi
kim
6. Şerbet-i vaşlıñla mev‘ūd
eylediñ

şerħ eyle:

şerħ eyle:-

G: 153 Mısra: 37

Açıklamak.

37. Metn-i zülfüñ mū-be-mū
şerħ eylesin
38. Derd-i hicriñ Şeyħī dīvān
eylesin

şerħ eyle:-

G: 41 Mısra: 11

Açıklamak, anlatmak.

11. Şorarsañ metn-i derdin
Ʒağısın şerħ eylesin Şeyħī
12. ķülüñden sünbülünden
ķülgülünden kākülündendir

şerħ eyle:-

G: 43 Mısra: 1

Açıklamak.

1. Metn-i ķüsñüñ mū-be-mū
şerħ eyleyenler vardır
2. Hāme-i Ʒab‘ım perīşān
eyleyen aķyārdır

şerħ-i metn-i derd-i ser:

şerħ-i metn-i derd-i ser:-

G: 6 Mısra: 4

Baştaki derdi anlatmak.

3. Şabâ tahrîk ederse âteş-i âh-
ı seher-gâhım

4. Ne mümkündür cihânda
şerh-i metn-i derd-i ser cânâ

şer^c-i pâk-i Hazret-i nûr-ı tarîkat:

şer^c-i pâk-i Hazret-i nûr-ı tarîkat: -

G: 1 Mısra: 2

*Tarikat yolunun nuru olan Hz.
Muhammed'in değişikliğe
uğramadan ulaştırdığı din
kuralları.*

1. Devlet-i dâreyn tarîkatde
şerî^catdır baña

2. Şer^c-i pâk-i Hazret-i nûr-ı
tarîkatdır baña

şerm et:

şerm et: -

G: 70 Mısra: 5

Utanmak.

5. Ruhlariñdan şerm edip
güller kızarır nev-be-nev

6. Söyledikçe lebleriñden lü'lü'
vü mercân açar

şerm eyle:

şerm eyle: -

G: 156 Mısra: 10

Utanmak.

9. Hâsretiñle Şeyhî-i zârîñ ne
var ağlarsa lîk

10. Ben beni fikr eylemem
şerm eylerim dem-sâzdan

şermende-i 'işyân:

şermende-i 'işyân: -

Ms: 1 Mısra: 21

İtaatsizlik etmenin mahcubu.

21. Şöyle ki şermende-i
'işyâniyız

22. Merhamete teşne-i
ihsâniyız

şevk-i hüsn:

şevk-i hüsn: -

G: 171 Mısra: 7

*(Sevgilinin) güzelliğinin
arzusu.*

7. Şevk-i hüsnüñ yakdı
yandırdı gönül kâr-hânesin

8. Düşdü nâr-ı hasrete şem^c-i
fürüzân isteyu

şevk-i mînâ-yı ruḥ:

şevk-i mînâ-yı ruḥ: -

Trc.: 1 Mısra: 12

*(Sevgilinin) sırça olan
yanağının şiddetli arzusu.*

11. Vaşlıñ ümmîdi bizi
muḫtaribü'l-hâl etdi

12. Şevk-i mînâ-yı ruḥuñ
müsterîḫü'l-bâl etdi

şevk-i mînâ-yı ruḥ: -

Trc.: 1 Mısra: 24

(Sevgilinin) sırça olan

yanağının şiddetli arzusu.

23. Vaşlıñ ümmīdi bizi
mużtaribü'l-ḫāl etdi

24. Şevḳ-i mīnā-yı ruḫuñ
müsterihü'l-bāl etdi

şevḳ-i mīnā-yı ruḫ: -

Trc.: 1 Mısra: 36

*(Sevgilinin) sırça olan
yanağının şiddetli arzusu.*

35. Vaşlıñ ümmīdi bizi
mużtaribü'l-ḫāl etdi

36. Şevḳ-i mīnā-yı ruḫuñ
müsterihü'l-bāl etdi

şevḳ-i mīnā-yı ruḫ: -

Trc.: 1 Mısra: 48

*(Sevgilinin) sırça olan
yanağının şiddetli arzusu.*

47. Vaşlıñ ümmīdi bizi
mużtaribü'l-ḫāl etdi

48. Şevḳ-i mīnā-yı ruḫuñ
müsterihü'l-bāl etdi

şevḳ-i mīnā-yı ruḫ: -

Trc.: 1 Mısra: 60

*(Sevgilinin) sırça olan
yanağının şiddetli arzusu.*

59. Vaşlıñ ümmīdi bizi
mużtaribü'l-ḫāl etdi

60. Şevḳ-i mīnā-yı ruḫuñ
müsterihü'l-bāl etdi

şevḳ-i zülf-i mā'yeşā:

şevḳ-i zülf-i mā'yeşā: -

G: 105 Mısra: 15

İstedığı saçın arzusu.

15. Şevḳ-i zülf-i mā'yeşā keşf
etdi mā-fi'l-nālemi

16. Düşdük eller ağzına fāş
eyledi pinhānımız

şeydā ol:

şeydā ol: -

G: 37 Mısra: 6

Aşkından çıldırmak.

5. Naḫsına vü sa'ḍına baş
egmeyiz şimden geri

6. Kec-külāh etmekdeyiz şeydā
olan mestānedir

şeydā-yı zār-ı gonca:

şeydā-yı zār-ı gonca: -

G: 33 Mısra: 18

Goncanın inleyen çılgın aşığı.

17. Na'ra-i mestānemi güş
eyleyip gelmiş o şūḫ

18. Resmidir şeydā-yı zār-ı
gonca diñler eglenir

Şeyhî Süleymān:

Şeyhî Süleymān: -

G: 181 Mısra: 16

*Süleyman Şeyhî Efendi, şairin
mahlası.*

15. İlāhî luḫ u fażlıñla du'āmı
müstecāb eyle

16. Künūz-ı hüsnuñüñ miftāhı
et Şeyhî Süleymānı

şeyh-i Şāh-ı nakşibend ol:

şeyh-i Şāh-ı nakşibend ol: -

Kt: 11 Mısra: 4

*Nakşibendiyye tarikatının
kurucusu şeyh Bahâeddin
Nakşibend olmak.*

3. Silk-i vedād ile nuşa-i

nakşın etdim bāz-bend

4. Oldum hevā-yı aşkıñ ile

şeyh-i Şāh-ı Nakşibend

Şeyhî-i āvāre:

Şeyhî-i āvāre:-

G: 158 Mısra: 14

Perişan Şeyhî.

13. Raqşa girdi gönlüm istignā

lebin açdı yine

14. Şeyhî-i āvāre gönlüm

mecmu^c-ı rāz eylesin

Şeyhî-i āvāre:-

G: 4 Mısra: 10

Perişan Şeyhî.

9. Tükendi naqd-i ömrüm bir

nefesdir dest-i hüsnuñde

10. Yine durmaz edersin

Şeyhî-i āvāre istignā

Şeyhî-i bī-tāb:

Şeyhî-i bī-tāb:-

G: 36 Mısra: 10

Güçsüz Şeyhî.

9. ‘Arz-ı cemāl etmede ‘aşıkına
cevr eder

10. Zülfüñüñ āzürdesi Şeyhî-i
bī-tābdır

Şeyhî-i cevr ü sitem-kār:

Şeyhî-i cevr ü sitem-kār:-

G: 136 Mısra: 9

Eziyet ve sitemli Şeyhî.

9. Ne işlerseñ sezādır Şeyhî-i

cevr ü sitem-kāra

10. Hemān agyār ile lāyık

degildir imtiḥān etmek

Şeyhî-i dil-beste-zülf:

Şeyhî-i dil-beste-zülf:-

G: 52 Mısra: 15

Zülfe gönül bağlamış Şeyhî.

15. Şeyhî-i dil-beste-zülfüñ

sīnesi

16. Ārzü-yı vaşlıñ ile ḥün olur

Şeyhî-i dil-süz:

Şeyhî-i dil-süz:-

G: 20 Mısra: 12

Gönlü yanık Şeyhî.

11. Āteş-i süzuñ ile sīnem dāğ
dāğ et tek hemān

12. Ğayrılardan Şeyhî-i dil-

süzüñü mümtāzıñ et

Şeyhî-i ḥākister:

Şeyhî-i ḥākister:-

G: 145 Mısra: 9

Kül olmuş Şeyhî.

9. Meger ki Şeyhî-i hâkisteriñ
ola pā-māl
10. Tabīb-i ʿaşk ile her dem
devālanıp durdum

Şeyhî-i hâkister:-

G: 53 Mısra: 10

Kül olmuş Şeyhî.

9. Dergehiñde ney gibi feryād
u zār ettikce dil
10. Şeyhî-i hâkistere cevır ü
cefāsın artırır

Şeyhî-i hoş-bār-ı dost:

Şeyhî-i hoş-bār-ı dost:-

G: 28 Mısra: 9

Sevdiğine güzellik saçan Şeyhî.

9. Söyler gece mest eder
Şeyhî-i hoş-bār-ı dost
10. Lebleri ʿarz etmede
ʿuşşākına mīnā-yı şūh

Şeyhî-i nā-şād:

Şeyhî-i nā-şād:-

G: 101 Mısra: 10

Kederli Şeyhî.

9. Ser-i kūyunda beni assalar
ne kıl derbān
10. Eyle gel Şeyhî-i nā-şādımı
bir şād yeter

Şeyhî-i nā-şād:-

G: 134 Mısra: 13

Kederli Şeyhî.

13. ʿĀkıbet Şeyhî-i nā-şādımı
bezm-i meyde

14. Böyle āh etmege va'llāhi
sen üstād etdiñ

Şeyhî-i nā-şād:-

G: 58 Mısra: 9

Kederli Şeyhî.

9. Görünmez yār-ı tenhā

Şeyhî-i nā-şādına ammā

10. Hüner ʿālemde oldur luṭf
ile rüy-ı vefā göster

Şeyhî-i rindān:

Şeyhî-i rindān:-

G: 106 Mısra: 22

Rintlerden olan Şeyhî.

21. Gerçi ki hâk-i reh-i
meyhāneyiz

22. Şeyhî-i rindāna be-hem
ʿişretiz

Şeyhî-i rü-siyeh:

Şeyhî-i rü-siyeh:-

G: 82 Mısra: 13

Yüzü kara Şeyhî.

13. Şeyhî-i rü-siyehiñ bakma
yüzü qarasına

14. Böyle ḥayret-zedede zühd
ile tāʿat ne gezer

Şeyhî-i şādık:

Şeyhî-i şādık:-

G: 167 Mısra: 9

Samimiyetle bağlı olan Şeyhî.

9. Dergehinde var iken Şeyhî-i şādık çākeri
10. Hāzret-i Hākkdan murādım ğayra maḥrem olmasın

Şeyhî-i şām:

Şeyhî-i şām:-

G: 46 Mısra: 17
Genç Şeyhî.

17. Himmet edeli pīrim ol şāh Şeyhî-i şāmı
18. ‘Aşk ile bu güftārim şî‘r-i ḥüsün olmuşdur

Şeyhî-i zār:

Şeyhî-i zār:-

G: 131 Mısra: 15
İnleyen Şeyhî.

15. Kışsa-i Mecnūna erdi Şeyhî-i zārıñ işi
16. Bildim ol dārü’ş-şifāya intisāb etmek gerek

Şeyhî-i zār:-

G: 156 Mısra: 9
İnleyen Şeyhî.

9. Hāsretiñle Şeyhî-i zārıñ ne var aĝlarsa līk
10. Ben beni fikr eylemem şerm eylerim dem-sāzdan

Şeyhî-i zār:-

G: 66 Mısra: 10
İnleyen Şeyhî.

9. Gerekmez bu deñli redd-i bāb-ı ḥüsn olam zīrā

10. Bu tavr u bu revişler Şeyhî-i zārı ḥarāb eyler

Şeyhî-i zār:-

G: 90 Mısra: 9
İnleyen Şeyhî.

9. Edā-yı ḥüsünüñ vaşfında ‘āciz Şeyhî-i zārıñ

10. Göñülde şıdk u ihlāş ile şāh-ı Naqşibendimdir

şikāf et:

şikāf et:-

Kt: 25 Mısra: 2
Yarmak, bölmek.

1. Māha beñzetdim ruḥ-ı dil-dārı gördüm çünkü şāf
2. Zülf-i ‘anber-būlarıñ bād-ı şabā etmiş şikāf

şikār et:

şikār et:-

G: 96 Mısra: 10
Avlamak, yakalamak.

9. Kemend-i āhıñı bend eyle Şeyhî reh-güzārında

10. Şikār etmek gazālıñ şöyle kim bir dāma kalmışdır

şikār et:-

Trc.: 1 Mısra: 10
Avlanmak.

9. Dilimiz sūz-ı keş-ā-keş ile
hākisterdir

10. Bāz destimde şikār etmege
sīm ü zerdir

şikār eyle:

şikār eyle:-

G: 116 Mısra: 3

Avlamak, yakalamak.

3. Metā^f-ı vaşlını bir kez şikār
eylerse cān naqdi

4. Bu bāzār-ı muḥabbet içre
ğayrı kārı neylermiş

şikār-endāz et:

şikār-endāz et:-

G: 20 Mısra: 4

Av atan (kuş) eylemek.

3. Meclisinde mürğ-i hüsnüñ
koyma düşsün ellere

4. Bāğ-ı vaşl içre mürüvvet kııl
şikār-endāzıñ et

şikāyet et:

şikāyet et:-

G: 183 Mısra: 11

Memnuniyetsizlik göstermek.

11. Şikāyet etmegi mu^tād
edinmişsin zerāfetle

12. Beni söyletme ey dil meh-
likālar hep saña geldi

şikeste ol:

şikeste ol:-

G: 180 Mısra: 9

Kırılmak.

9. Cām-veş oldu şikeste dil
zalām-ı hicr ile

10. Sīnem evvel şem^f-i
ruḥsārıñ ile pür-nūr idi

şimden geri:

şimden geri:-

G: 127 Mısra: 6

Bundan sonra.

5. ‘Aşkdır sermāye-i naqd-i
ḥayātım dostum

6. H^vān-kāh u mescidim
şimden geri dağ üstü bāğ

şimden geri:-

G: 37 Mısra: 5

Bundan sonra.

5. Naḥsına vü sa^cdına baş
egmeyiz şimden geri

6. Kec-külāh etmekdeyiz şeydā
olan mestānedir

şimden geri:-

G: 59 Mısra: 4

Bundan sonra.

3. Söyledim meşveret-i rāh-ı
Hicāz-ı ‘aşka

4. Dedi şimden geri gönülde bu
da^cvā ne durur

şimşir-i istignā:

şimşir-i istignā:-

G: 164 Mısra: 7

Nazlanma, tenezzül etmeme

kılıcı.

7. Eyledi şimşîr-i istiğnâ ile
kârim tamâm
8. Neyledi şol âfet-i devrâna
söyleñ söylesin

şî'r-i hüsün ol:

şî'r-i hüsün ol:-

G: 46 Mısra: 18
Güzelliğın şîiri olmak.

17. Himmet edeli pîrim ol şâh
Şeyhî-i şâmı
18. 'Aşk ile bu güftârim şî'r-i
hüsün olmuşdur

şî'r-i zebân:

şî'r-i zebân:-

G: 109 Mısra: 11
mananın şîiri

11. İşâbet eylese şî'r-i zebâna
tîr-i çâlâkım
12. Suhan kâdrin bilenler
nazm-ı süz-ı câna incinmez

şirk ol:

şirk ol:-

K: 9 Mısra: 40
Allah'a ortak koşmak.

39. Varı terk etmek ne
mümkün yoğu terk etmek
muḥâl
40. Mâsivâyâ var ise ki
müstakillen bir vücūd

şîşe-i la'l:

şîşe-i la'l:-

G: 44 Mısra: 6
Şarap kadehi.

5. Gösterir 'aqs-i kadeḥ nakş-i
binâ-yı şüretin
6. Fitne kaynar şîşe-i la'linde
söz ü sâz olur

şîşe-i nāmūs 'ār:

şîşe-i nāmūs 'ār:-

K: 10 Mısra: 47
Ar, namus kadehi.

47. Tâşa çalmış şîşe-i nāmūsü
'ârı dilberâ
48. Dil o bîkr-i nefsi emmâreñ
sîretin ḳan eylemiş

şitâb et:

şitâb et:-

K: 11 Mısra: 70
Acele etmek.

69. Güzer mümkün degil
reftârına kim ḫab'-ı çâlâkı
70. Şitâb etdikce eder ḫâme
fiḫnat ile cevlânı

şitâb et:-

K: 11 Mısra: 92
Acele etmek.

91. Ḥarîm-i hâşşa yol vermez
felek bilmem nedir fikri

92. Şitāb ettikçe erbāb-ı hüner
bağlar belā anı

şīve-ger ol:

şīve-ger ol:-

G: 30 Mısra: 5

Nazlı, işveli olmak.

5. Şīve-ger olmuş iken bālāda

6. Giderek düşdü heves zīre
meded

şīve-i āyīn-i iclāl:

şīve-i āyīn-i iclāl:-

G: 100 Mısra: 7

Yüceliğin âdeti olan naz.

7. Ne bilsin bī-muḥabbet şīve-i
āyīn-i iclālī

8. Bulur ‘ārif her aya içre ‘aks-i
ḥüsn-i Mevlādır

şīve-i Hakk:

şīve-i Hakk:-

G: 140 Mısra: 2

Hakikatin, Allah'ın dili.

1. Yine bir tāze muḥabbetle
şen oldu göñlüm

2. Oynadı şīve-i Hakk pür-
suḥan oldu göñlüm

şöhret-i şān:

şöhret-i şān:-

G: 40 Mısra: 14

Yüceliğin namı.

13. Dil hevā-yı vaşl ile düşdü

ğubār-ı pāyiñe

14. Hākden ref^c-i dil etmek
şöhret-i şāniñdadır

şu deñli:

şu deñli:-

G: 86 Mısra: 31

O denli, çok fazla.

31. Şu deñli rū-yı siyehim līk
eylemiş ‘aşkıñ

32. Ğubār-ı hāk-i rehi Şeyḥī
kadem-i cebbār

şu‘ā‘ ol:

şu‘ā‘ ol:-

G: 126 Mısra: 10

Aydınlanmak.

9. Şeyḥiyā her bir nefes eyle
şalavāt u selām

10. İster iseñ nūr-ı pākinden
ola kalbiñ şu‘ā‘

şu‘ā‘-ı ḥışm-düz āḥād:

şu‘ā‘-ı ḥışm-düz āḥād:-

G: 26 Mısra: 7

Tek öfkenin ışığı.

7. Hep şu‘ā‘-ı ḥışm-düz āḥāddir
dil-i vīrānemiz

8. Yoḥsa ğayrı ‘āşıka kahr ola
olmazam hic

şu‘ā‘-i mihr-i ‘ālem:

şu‘ā‘-i mihr-i ‘ālem:-

Mş.: 1 Mısra: 2

Kâinatın güneşinin ışını.

1. Ğubār-ı hāk-i pāyiñ kühl-i
nūr-ı çeşm-i bīnādır
2. Şuā-i mihr-i ālem tāb-ı
ruhsār-ı dilārādır

şuā-i şem-i hidāyet:

şuā-i şem-i hidāyet:-

G: 86 Mısra: 16

Hak yolunun nurunun ışını.

15. Sücūd-ı dehşet-i eşnām
hızāne-i inām
16. Şuā-i şem-i hidāyet
muḡarrib ü ebrār

şu-le-dār ol:

şu-le-dār ol:-

G: 64 Mısra: 4

Alevlenmek, ışıklanmak.

3. Endīşe-i aġyārı dilden
giderdi mihrin
4. Cām-ı şarāb-ı aşkıñla şu-le-
dār olmuşdur

şu-le-efrüz-ı muḡabbet:

şu-le-efrüz-ı muḡabbet:-

G: 119 Mısra: 5

Aşk alevini yakan.

5. O deñli la-l-i nābiñ şu-le-
efrüz-ı muḡabbetdir
6. Dilim āks-i lebiñden şahid-i
sırr-ı nihān olmuş

şu-le-efrüz-ı şeh-i şevket:

şu-le-efrüz-ı şeh-i şevket:-

G: 5 Mısra: 20

*Heybet şahının ateşini
yakmak.*

19. Şem-i ruhsār üzre cān
süzān edegör ey gönül
20. Şu-le-efrüz-ı şeh-i şevket
naşib olsun saña

şu-le-i çeşm-i ġazāl:

şu-le-i çeşm-i ġazāl:-

G: 44 Mısra: 3

*(Sevgilinin) ahu gözlerinin
alevi.*

3. Sāye şalsa şu-le-i çeşm-i
ġazālīñ hātıra
4. Selsebīl-i hāme-i fikrim
hevā-pervāz olur

şu-le-i meh-i nāb:

şu-le-i meh-i nāb:-

G: 35 Mısra: 4

Saf ayın aydınlığı.

3. Şanma kara giyirir gece ile
āşıkıñ
4. Dilde hevā-yı ruḡun şu-le-i
meh-i nābdır

şu-le-i nūr-ı dil-ārā:

şu-le-i nūr-ı dil-ārā:-

G: 100 Mısra: 6

Sevgilinin nurunun ışığı.

5. Felekde gerçi çokdur gögsü

ferhunde-fer ammā
6. Görünen şu'leler hep şu'le-i
nūr-ı dil-ārādır

şü'ünāt-ı Hudā:

şü'ünāt-ı Hudā:-

G: 109 Mısra: 3
*Yaratıcının uygun gördüğü
olaylar, hadiseler.*

3. Şü'ünāt-ı Hudādır naşş-ı
'ālem 'ayn-ı 'ibretle
4. Kişi Hāk-bīn olunca neşve-i
buḫlāna incinmez

-T-

tā ebed:

tā ebed:-

G: 76 Mısra: 13
Ebede kadar.

13. Bir güneşdir 'ālemiñ şem'ı
ezelden tā ebed
14. Feyz ü cūduñ şu'le-rīzi dün
gibi ferdā olur

ta'ab çek:

ta'ab çek:-

G: 19 Mısra: 9
Zahmet çekmek.

9. Rızık için çekme ta'ab
eyleme aḫvāl-i şitāb
10. Şüretiñ taht-ı rızā gönlünü
'ālī-şāh et

ta'ayyünāt-ı nokḫa:

ta'ayyünāt-ı nokḫa:-

Thm: 3 Mısra: 2
Noktanın belirmeleri.

1. Fī-maḫ'ad-ı şıdk-ı 'ind-i
melik-i muḫtedir
2. Vech-i Hudāda sırr
ta'ayyünāt-ı nokḫadır

ta'ayyün-i Şeyhī:

ta'ayyün-i Şeyhī:-

G: 65 Mısra: 9
Şeyhî'nin ortaya çıkışı.

9. Fenā bulur ta'ayyün-i Şeyhī
10. Hākikat-i kadīm-i
ḫudretidir

tāb-ı 'aşk:

tāb-ı 'aşk:-

G: 146 Mısra: 5
Aşk ateşi.

5. Sīnem üzre tāb-ı 'aşkıñ
ıztırāb etmekde līk
6. Peyk-i vuşlatdır ḫavāş-ı sūz-
ı āhımdan benim

tab'-ı çālāk:

tab'-ı çālāk:-

K: 11 Mısra: 69
Tez canlı, hareketli mizaç.

69. Güzer mümkün değil
reftārına kim tab'-ı çālākı
70. Şitāb etdikce eder ḫāme
fiḫnat ile cevlānı

tāb-1 hüsn:***tāb-1 hüsn:-***

G: 26 Mısra: 5

*Güzelliğin parıltısı.*5. Mihr-i ʿālem tāb-1 hüsn
olmuş oturmuş nāzda6. Bilmezem endīşe-i te'sīr-i āh
olmazam hic**ṭab^c-1 kerīm ol:*****ṭab^c-1 kerīm ol:-***

G: 56 Mısra: 6

*Yüce mizaçlı olmak.*5. Bir ḥānedān-ı ʿırq-ı t̄āhirdir
ki ʿaceb6. Ekser bu dā'ire hep ṭab^c-1
kerīm olur**ṭab^c-1 pāk:*****ṭab^c-1 pāk:-***

G: 109 Mısra: 13

*Temiz, saf yaradılış.*13. Bu ṭab^c-1 pākimi ʿarz
eyledim erbāb-ı ʿirfāna14. Dediler Şeyhī ādem nuṭk-ı
inşāfāne incinmez***ṭab^c-1 pāk:-***

G: 35 Mısra: 9

*Temiz, saf yaradılış.*9. Doğrusu bu ṭab^c-1 pāk
mevhibe-i bī-zevāl10. Olmağa ḥurdesin Şeyhī
deme şābdır**tāb-1 ruḥsār:*****tāb-1 ruḥsār:-***

G: 99 Mısra: 6

*(Sevgilini) yüzünün parıltısı.*5. Erdi nevrüz kākülüñ ḥar-
kāh-ı ʿuşşāk eylesin6. Tāb-1 ruḥsārında dil-süzüm
oṭağıñ zevki var**tāb-1 ruḥsār-ı dilārā:*****tāb-1 ruḥsār-ı dilārā:-***

Mş.: 1 Mısra: 2

*Sevgilinin yanağının parıltısı.*1. Ğubār-ı ḥāk-i pāyiñ kühl-i
nūr-ı çeşm-i bīnādır2. Şuʿā-i mihr-i ʿālem tāb-1
ruḥsār-ı dilārādır**ṭab^c-1 şafā-güster:*****ṭab^c-1 şafā-güster:-***

K: 11 Mısra: 81

*Huzur yayan mizaç.*81. Zihī zāt-ı suḥan-perver zihī
ṭab^c-1 şafā-güster82. Sezā derseñ belāgat
bezmine vaḳtiñ Süleymānı**ṭab^c-1 zāt-ı zī-şān:*****ṭab^c-1 zāt-ı zī-şān:-***

K: 11 Mısra: 16

Şanlı bir kimsenin mizacı.

15. Teşa'ur ya tafazżul degildir
mağşad-ı rindān

16. Temennāımız bulup bir ʿāli
ṭabʿ-ı zāt-ı zī-şānı

tabīb-i ʿaşk:

tabīb-i ʿaşk:-

G: 145 Mısra: 10

Aşk doktoru (sevgili).

9. Meger ki Şeyhī-i ḥākisteriñ
ola pā-māl

10. Ṭabīb-i ʿaşk ile her dem
devālanıp durdum

tabīb-i ḥāzık:

tabīb-i ḥāzık:-

Kt: 26 Mısra: 1

Maharetli doktor.

1. Nuṭkuñ şafāsı derd-i
derūnuma ṭabīb-i ḥāzık

2. Ördük dāğ-ı dile dil-berā
merhem-i muvāfık

tāc u taḥt-ı salṭanat:

tāc u taḥt-ı salṭanat:-

Mş.: 1 Mısra: 10

Hükümdarlık tacı ve tahtı.

9. Ḥayāl-i ğayrıdan ḥumḥāne-i
göñlüm muʿarrādır

10. Dimāğım tāc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrādır

tāc u taḥt-ı salṭanat:-

Mş.: 1 Mısra: 20

Hükümdarlık tacı ve tahtı.

19. Ḥayāl-i ğayrıdan ḥumḥāne-
i göñlüm muʿarrādır

20. Dimāğım tāc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrādır

tāc u taḥt-ı salṭanat:-

Mş.: 1 Mısra: 30

Hükümdarlık tacı ve tahtı.

29. Ḥayāl-i ğayrıdan ḥumḥāne-
i göñlüm muʿarrādır

30. Dimāğım tāc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrādır

tāc u taḥt-ı salṭanat:-

Mş.: 1 Mısra: 40

Hükümdarlık tacı ve tahtı.

39. Ḥayāl-i ğayrıdan ḥumḥāne-
i göñlüm muʿarrādır

40. Dimāğım tāc u taḥt-ı
salṭanattan hep müberrādır

tāc-ı kisrā:

tāc-ı kisrā:-

G: 100 Mısra: 2

İran hükümdarının tacı.

1. Firāş-ı ḥāk-i rāhıñ aṭlas-ı
dünyādan aʿlādır

2. Başımda düd-ı āhım tāc-ı
Kisrādan dü bālādır

tāc-ı şehensāhī:

tāc-ı şehensāhī:-

K: 11 Mısra: 35

Şahlar şahının tacı.

35. Geçirmiş tuğ-ı şāhī başına

tāc-ı şehensāhī

36. Yürütmüşdür ra'yyet-veş

çemen hükümünde fermānı

tāc-ı tarāvet:

tāc-ı tarāvet:-

Kt: 13 Mısra: 4

Tazelik tacı.

3. Nevrüz erişip 'azm-i

gülistān edelim gel

4. Ey tāc-ı tarāvet yürü

başında yerin var

tahallus eyle:

tahallus eyle:-

Kt: 19 Mısra: 2

Kurtulmak.

1. Öz lebiñle ser-i bī-ṭālī'e nefh
etmek için

2. Hasta ümmīd-i şifā eyleye
gelmiş taħallus

taħallūf eyle:

taħallūf eyle:-

G: 11 Mısra: 13

Yolundan sapmak.

13. İ'tikādım şöyledir luṭfuñ
taħallūf eylemez

14. Bir hevādır jāle-veş ümīd-i
zevk şeyhiyā

taħammül et:

taħammül et:-

Mr: 1 Mısra: 3

Katlanmak.

3. Taħammül edegör ālām-ı

'aşkı eyleme şekvā

4. Verir 'āşıklarıñ bir gün

murādın ḥazret-i Mevlā

taħammül ol:

taħammül ol:-

G: 8 Mısra: 13

Taşınmak, katlanılmak.

13. Buna ṭākat mı gelir hiç bu
taħammül mü olur

14. Ben ba'īd olmada etmekte
taḳārrüb cühelā

taħfif et:

taħfif et:-

G: 128 Mısra: 6

Hafifletmek.

5. Firāk-ı derd-i dilim gün-be-
gün olur efvün

6. Hemān şu var ki derdimi
vefāñ eder taħfif

taħkik eyle:

taħkik eyle:-

G: 166 Mısra: 10

Araştırmak.

9. Yoḳladım ağzın açıḳdan
söylemez 'uşşāḳına

10. Şeyhî taḥkîk eylesin
rindāna söyleñ söylesin

taḥmîr eyle:

taḥmîr eyle:-

Kt: 9 Mısra: 3

Yoğurmak, yaratmak.

3. Meyl-i maḥbûb ile taḥmîr
eylemiş cismim Ḥudā

4. Şoñra etmiş cismim maḥbûb
u meyl ile nefh-i rûḥ

taḥrîb-i ‘avālim ol:

taḥrîb-i ‘avālim ol:-

G: 138 Mısra: 2

*Ālemleri tahrip etmek,
yıkma.*

1. Öldür ammā ḡayra pā-māl
etme zālîm olma gel

2. Dil ḡarāb etmekle taḥrîb-i
‘avālim olma gel

taḥrîk et:

taḥrîk et:-

G: 111 Mısra: 3

Harekete geçirmek.

3. Binā-yı ṭab‘ımı taḥrîk edip
devirir ‘aşkıñ

4. N’ola vişāl ile cānān ‘ināyet
etse biriz

taḥrîk et:-

G: 157 Mısra: 7

Kışkırtmak.

7. Çeşm-i ḡun-ālūdumu taḥrîk
ederse cevri ile

8. Varṭa-i seyl-i sirişk-i eşk-
bārımdan şakın

taḥrîk et:-

G: 6 Mısra: 3

Harekete geçirmek.

3. Şabā taḥrîk ederse āteş-i āh-
ı seḡer-ḡāhım

4. Ne mümkindir cihānda
şerh-i metn-i derd-i ser cānā

taḥrîk et:-

Mş.: 1 Mısra: 31

*Kımıldatmak, hareket
ettirmek.*

31. Şabā taḥrîk ederse luṭf edip
zülfi firāvānıñ

32. Perīşān eyler ‘aql u fikrimi
zülfi perīşānıñ

taḥrîk-i ‘aşk-ı dilārā:

taḥrîk-i ‘aşk-ı dilārā:-

Thm: 3 Mısra: 17

*Sevgilinin aşkını harekete
geçiren, sevgiliyi sevdiren.*

17. Taḥrîk-i ‘aşk-ı dilārā ism-i
Vedūd imiş

18. Maḡşūd-ı ḡatre-i
ta‘āyyünāt aşla su‘ūd imiş

taḥrîk-i şi‘r:

taḥrîk-i şi‘r:-

K: 11 Mısra: 17

Şiirin duyguları harekete

geçirmesi.

17. Hemān taḥrīk-i şî'ri tarz-ı
zībāya teşviḳdir
18. Pend etsin edā-yı ḥūb ile
her seyr eden onu

taḥrīr eyle:

taḥrīr eyle:-

G: 105 Mısra: 10
Yazmak.

9. Gösterir āyāt-ı ḥüsnuñ
şemme vechu'llāh ile
10. Mū-be-mū vechinde taḥrīr
eylemiş Qur'anımız

taḥşīl-i ma'āş et:

taḥşīl-i ma'āş et:-

G: 91 Mısra: 7
Dirlik maaşını kazanmak.

7. Taḥşīl-i ma'āş etmege 'ālem
ne çeker gam
8. Gencīne-i āsāyiş-i dil
ülfetimizdir

taḥt-ı 'ālem:

taḥt-ı 'ālem:-

G: 153 Mısra: 6
Dünya tahtı.

5. Feyz-i ḥüsnuñden ümīd
eyler gönül
6. Taḥt-ı 'ālemde Süleymān
eylesin

taḥt-ı rızā:

taḥt-ı rızā:-

G: 19 Mısra: 10
Rıza makamı.

9. Rızık için çekme ta'ab
eyleme aḥvāl-i şitāb
10. Şüretiñ taḥt-ı rızā gönüñü
'ālī-şāh et

taḳārrüb et:

taḳārrüb et:-

G: 8 Mısra: 14
Yaklaşmak.

13. Buna ṭāḳat mı gelir hiç bu
taḥammül mü olur
14. Ben ba'īd olmada etmekde
taḳārrüb cühelā

tāḳat gel:

tāḳat gel:-

G: 8 Mısra: 13
Güc(ü) yetmek, dayanmak.

13. Buna ṭāḳat mı gelir hiç bu
taḥammül mü olur
14. Ben ba'īd olmada etmekde
taḳārrüb cühelā

tāḳat getir:

tāḳat getir:-

G: 17 Mısra: 5
Dayanmak.

5. Bu ḥasrete bu firḳate ṭāḳat
getirmez kūh-ı Ḳāf

6. Feryād edip ağlar idim
dayanmaz olmasa edeb

tākat kalma:

tākat kalma:-

G: 166 Mısra: 7

Gücü kalmamak, bitmek.

7. Şabra tākāt kalmadı çevre
taḥammül bir nefes

8. Derd-i hicr ile dil-i ‘üryāna
söyleñ söylesin

tālān et:

tālān et:-

G: 98 Mısra: 6

Yağmalamak.

5. ‘Ākıbet rüsvā vü sergerdān
ü ‘üryān eylediñ

6. Göñlümüz tālān edenler
nergis-i cādū mudur

tal‘at-ı ruḥsār:

tal‘at-ı ruḥsār:-

G: 120 Mısra: 7

*(Sevgilinin) yüzünün güzelliği,
parlaklığı.*

7. Tār-ı ğamda tal‘at-ı ruḥsārı
ile meh-veşim

8. Rüşen etdi çeşm-i nā-
bīnāmızı mehtāb-veş

tal‘at-ı şadr:

tal‘at-ı şadr:-

G: 103 Mısra: 4

Yüzü sinede, gönülde olmak.

3. Günde bir kez ‘ālemi eyler
münevver āfitāb

4. Gece gündüz tal‘at-ı
şadrımdadır mihr-i münīr

taleb eyle:

taleb eyle:-

G: 181 Mısra: 4

İstemek.

3. Göñül ḥalvet eder ārzū
cihān der-encümendinden

4. Nola bāzār-ı keşretde taleb
eylerse cān anı

tālib ol:

tālib ol:-

K: 11 Mısra: 103

İstemek.

103. Cihān bir yağlı kıyruk
‘aşk ola tālib olan duta

104. Yeter erbāb-ı ‘aşka bī-
tekellüf ḥuşk ü ternānı

tālib-i Ḥaḳḳ ol:

tālib-i Ḥaḳḳ ol:-

G: 116 Mısra: 26

Allah'ı istemek.

25. Tārīḳ-i Ḥaḳḳa ḥalkı da‘vet
eylersin velī Şeyḫī

26. Olanlar tālib-i Ḥaḳḳ erdiler
nāçarı neylermiş

tāli‘-i naḥs-ı gerdün:

ṭālī‘-i naḥs-ı gerdün:-

Kt: 20 Mısra: 3

*Feleğin uğursuz talihi.*3. Beni pā-beste eden ṭālī‘-i
naḥs-ı gerdün4. Yoḥsa ez-ğayr ḥulūṣ-ı dilde
ğaraż var ne ‘ivaż**ṭālī‘i yār ol:*****ṭālī‘i yār ol:-***

G: 178 Mısra: 6

*Şansı yaver gitmek.*5. Gece gönlüm Kā‘be-i vaşlñ
ṭavāf etmek diler6. Ṭālī‘im yār olsun ammā
çeşm-i ğammāz olmasa***ṭālī‘i yār ol:-***

G: 40 Mısra: 11

*Şansı yaver gitmek.*11. Ṭālī‘im yār olmadı ‘ömrüm
tükendi āh kim12. Şabra tāḳat ḳalmadı
ümmīdim iḥsānıñdadır***ṭālī‘i yār ol:-***

Thm: 1 Mısra: 13

*Şansı yaver gitmek.*13. Hıdmetim çok geçdi ammā
ṭālī‘im yār olmadı14. Öldük āḥir ḥālımız mā‘lüm-
ı dildār olmadı**ta‘līm et:*****ta‘līm et:-***

G: 2 Mısra: 3

*Öğretmek.*3. Hüviyyet dersini ta‘līm eden
bir nokṭadır ancak4. O birden oldu cümle ḥarf u
elfāz u semer peydā**ta‘līm eyle:*****ta‘līm eyle:-***

G: 148 Mısra: 14

*Öğrenmek.*13. Ehl-i ṭab‘a söyledim
berceste bir ḳaç nev-ğazel14. Şi‘ri ta‘līm eylesin Şākir
dīvānımdan benim**tamām et:*****tamām et:-***

G: 161 Mısra: 3

*Tamamlamak.*3. Edelim gel sāḳī-i bezm-i fenā
kārın tamām4. Geldi ‘aḳlım başıma bildim
ki sevdā n’idügin**tamām eyle:*****tamām eyle:-***

G: 164 Mısra: 7

*Tamamlamak, bitirmek.*7. Eyledi şimşir-i istignā ile
kārın tamām

8. Neyledi şol âfet-i devrâna
söyleñ söylesin

tamām ol:

tamām ol:-

G: 153 Mısra: 21

Tamamlanmak.

21. Oldu kārım derd-i ‘aşkıyla
tamām

22. Bārī söyleñ öldürüp qan
eylesin

ta‘mīr et:

ta‘mīr et:-

G: 18 Mısra: 9

Onarmak.

9. Ta‘mīr edemez h̄vāce
h̄arābātımı zīrā

10. Mest etmededir
gönlümüzü şarāb-ı leb

taṃla taṃla:

taṃla taṃla:-

G: 24 Mısra: 13

Damlamak ikilemesi.

13. Gözümden taṃlaya
taṃlaya baḥr oldu göñül Şeyḥī

14. Bahār-ı ḥāşıyetdir qalbe
nīsān olmağa bā‘is̄

ta‘n et:

ta‘n et:-

G: 97 Mısra: 7

Kınamak.

7. Vā‘izi ta‘n etme dil derd-i
şikemdir ‘illeti

8. Onlarıñ kürsīde ḥāli cār u
mecrūrdur

ta‘n eyle:

ta‘n eyle:-

G: 91 Mısra: 12

Ayıplamak.

11. Gel mey-gedeye hem-ser
olup ‘ıyş edelim biz

12. Vā‘iz bizi ta‘n eyler ise
rif‘atimizdir

ta‘n-ı rakīb-i bed-ḥül:

ta‘n-ı rakīb-i bed-ḥül:-

G: 49 Mısra: 4

*Kötü huylu düşmanın
ayıplaması.*

3. Bī-çāre vü dermānde qaldım
der-i vaşlında

4. Ta‘n-ı rakīb-i bed-ḥūla
zahm-ı ḥār olmuşdur

tanzīr et:

tanzīr et:-

G: 23 Mısra: 14

Benzerini yazmak.

13. Şeyḥiyā bir habste lā-
qaydāne tarḥ et nev-zemīn

14. Bir gāzel tanzīr edip ser-
levḥa-i dīvāna at

tār u mār et:

tār u mār et:-

G: 180 Mısra: 5

*Dağıtmak, perişan etmek.*5. Mülk-i ‘aşkıñ gāret-i ğaddār
etdi tār u mār6. Ağlarım şol dem ki hüsünüñ
ünsüyle ma‘mūr idi**tār ü mār eyle:*****tār ü mār eyle:-***

G: 167 Mısra: 5

*Perişan etmek.*5. Naqd-i hūşı tār ü mār eyler
şarāb-ı la‘l-i nāb6. Kaşd eder dīvāneniñ
üstünde dirhem olmasın**tarab-engiz ol:*****tarab-engiz ol:-***

G: 76 Mısra: 9

*Sevinmek, coşmak.*9. Ehl-i vecdiñ tarab-engiz
olduğun ‘ayb görmeñiz10. Onlarıñ her lāsınıñ encāmı
bir illā olur**tarh et:*****tarh et:-***

G: 120 Mısra: 9

*Çiçek dikilmiş bahçeye
çevirmek.*9. Tāze tāze neşveler tarh etdi
hüsünüñ göñlüme

10. Cünbüş-i vaşlıñla oldu

Şeyhī şimdi şāb-veş

tarh et:-

G: 23 Mısra: 13

*Kurmak, düzenlemek.*13. Şeyhiyā bir habste lā-
kaydāne tarh et nev-zemīn14. Bir ğazel tanzīr edip ser-
levha-i dīvāna at**tarh eyle:*****tarh eyle:-***

G: 131 Mısra: 5

*Tertip etmek.*5. Ruħlarıñ çün bir ğazel tarh
eyledim şad şerm ile6. Lebleriñ vaşfında te‘līf-i
kitāb etmek gerek***tarh eyle:-***

G: 21 Mısra: 9

*Dizmek, ortaya koymak.*9. Yek kalem ‘Aşık ‘Ömerce bir
ğazel tarh eyledim10. Revnağa gözden geçir kayd
etme al yabana at**tār-ı ğam:*****tār-ı ğam:-***

G: 120 Mısra: 7

*Dert karanlığı.*7. Tār-ı ğamda tal‘at-ı ruħsarı
ile meh-veşim

8. Rüşen etdi çeşm-i nâ-
bînāmızı mehtāb-veş

tār-ı hicrān:

tār-ı hicrān: -

G: 165 Mısra: 6

Ayrılık karanlığı.

5. Dostum haqqā ki girdiñ
gözlerimden göñlüme

6. Güyiyā bu tār-ı hicrān içre
nūr-ı dīdesin

taʿrīf et:

taʿrīf et: -

G: 128 Mısra: 4

Anlatmak.

3. Ğubār-ı ğayrı nider bu şafā-
yı āyīne-i dil

4. Şafā-yı sırr-ı nihādım cefāñ
eder taʿrīf

taʿrīf et: -

G: 91 Mısra: 10

Anlatmak.

9. ʿĀlemde ğam-ı hicr ile bī-
revnağ oturmağ

10. Taʿrīf edemem keşretimiz
vağdetimizdir

taʿrīf-i mīm-i Muhammed:

taʿrīf-i mīm-i Muhammed: -

G: 56 Mısra: 13

*Hz. Muhammed'in miminin
tarifi.*

13. Taʿrīf-i mīm-i

Muhammedir ħurūf-ı ism-i
Celāl

14. Hās-ı hüviyyet olunca elif
lām mīm olur

tarīk-i ʿaşk:

tarīk-i ʿaşk: -

Mt: 10 Mısra: 1

Aşk yolu.

1. Tarīk-i ʿaşk ile mesned-
nişin-i evliyâyız biz

2. Haqqat ehliyiz ʿālemde
aşhāb-ı şafâyız biz

tarīk-i Haqq:

tarīk-i Haqq: -

G: 116 Mısra: 25

Allah yolu.

25. Tarīk-i Haqqā ħalkı daʿvet
eylersin velī Şeyhī

26. Olanlar t̄alib-i Haqq erdiler
nāçarı neylermiş

tarīk-i ʿurvetü'l-vüşkâ:

tarīk-i ʿurvetü'l-vüşkâ: -

G: 104 Mısra: 11

İslamiyet yolu, tutulacak yol.

11. Tarīk-i ʿurvetü'l-vüşkâ
budur ħablü'l-metīn ancağ

12. Esīr-i silk-i ħüsn-i kāmīlān-
ı Nakşibendiz biz

tarz-ı tavr ol:

tarz-ı tavr ol:-

K: 11 Mısra: 85

Kendine özgü bir edaya sahip olmak.

85. Ne nâzıktır o şi'riñ tarz-ı tavr ola bir revnağ

86. Hemîşe şan'at-ı endîş ile nağş-ı gülistāni

tarz-ı zibā:***tarz-ı zibā:-***

K: 11 Mısra: 17

Güzel üslup.

17. Hemān tahrîk-i şi'ri tarz-ı zibāya teşviğdir

18. Pend etsin edā-yı hûb ile her seyr eden onu

taşdı'c-i ser-i miḥnet ol:***taşdı'c-i ser-i miḥnet ol:-***

G: 175 Mısra: 11

Izdirabın can sıkıcı, rahatsız edici olması.

11. 'Aks-i ruḥı taşdı'c-i ser-i miḥnetim oldu

12. Zevk egler idim sāğar-ı şahbā büyüdükce

taşfiye-i bātın:***taşfiye-i bātın:-***

Thm: 4 Mısra: 19

İçinin saflığı.

19. Cām-veş taşfiye-i bātını

şun ey sākī

20. Zīver-i ḥüsünüñ ile aldı ruḥuñ āfākı

taşfiye-i mir'āt ol:***taşfiye-i mir'āt ol:-***

G: 91 Mısra: 5

(Gönül) aynasını arındırmak.

5. Bir bezmi gözet ki ola taşfiye-i mir'āt

6. Mir'at-i diliñ şafvet-i keyfiyyetimizdir

tās-ı gerdün:***tās-ı gerdün:-***

G: 107 Mısra: 11

Dünya tası, gökyüzü.

11. Tās-ı gerdünü kızıl altın eder bī-reyb ü şek

12. Ḥaḫḫ erenler devletinde himmet-i iksirimiz

taşliye-i enbiyā:***taşliye-i enbiyā:-***

Ms: 1 Mısra: 2

Peygamberlere salat ve selam.

1. Bed'ı kelām ile be-nām-ı Hudā

2. Maṭla' ola taşliye-i enbiyā

taşnif ed:***taşnif ed:-***

G: 128 Mısra: 1

Sıralamak.

1. Hevā-yı zülfüñ eder metn-i
hüsünü taşnif
2. Hevā-yı zülfüñü gönül kaçan
ede tavşif

taşvîr eyle:

taşvîr eyle:-

G: 135 Mısra: 7

Tasvir etmek, resmetmek.

7. Nakş-ı hüsnün çeşm-i Hâk-
bîn ile taşvîr eyledik
8. Halka-i vahdetde lâ-
mevcûda illâ Hû dedik

taşvîr-i ihlâş eyle:

taşvîr-i ihlâş eyle:-

G: 139 Mısra: 9

*Samimi, doğru şekilde
anlatmak.*

9. Hatt u hâl-i hüsnüne taşvîr-i
ihlâş eyledik
10. Dîde-i ağıyardan şeyhî yürü
püşîde ol

taş taş üstüne koyma:

taş taş üstüne koyma:-

G: 22 Mısra: 5

*Baştan başa yıkıp yerle bir
etmek.*

5. Renc-i hicriñ koymadı
dillerde taş taş üstüne
6. ‘Adl ü vaşlıñla dem-â-dem
mülküñü ma‘mûr tut

taşa çal:

taşa çal:-

K: 10 Mısra: 47

*Fırlatıp atmak, gözden
çıkarmak.*

47. Taşa çalmış şîşe-i nāmûsu
‘ārı dilberā

48. Dil o bîkr-i nefis-i emmāreñ
sîretin kan eylemiş

tatyîb et:

tatyîb et:-

G: 140 Mısra: 9

Gönlünü hoş etmek.

9. Beni ruhsārîñ ile dün gece
tatyîb etdiñ
10. O zamāndan beri müşk-i
Hoten oldu gönlüm

tavâf et:

tavâf et:-

G: 105 Mısra: 11

*Tavaf etmek, etrafında
dönmek.*

11. Ka‘be-i küyuñ tavâf
etmekdedir erbâb-ı dil
12. Biz o rind-i âveriz
ma‘nâdadır devrânımız

tavâf et:-

G: 113 Mısra: 3

*Tavaf etmek, etrafında
dönmek.*

3. ʤavāf etmek cemāl-i
Kaʕbesin ḥ^vāhiş-kerim ammā
4. Göñül pervānesin sūzān
eder şemʕin dolandırılmaz

ʤavāf et:-

G: 178 Mısra: 5

*Tavaf etmek, etrafında
dönmek.*

5. Gece göñlüm Kāʕbe-i vaşlıñ
ʤavāf etmek diler
6. ʤālīʕim yār olsun ammā
çeşm-i ğammāz olmasa

tavāf et:-

G: 59 Mısra: 5

*Tavaf etmek, etrafında
dönmek.*

5. Ḥüb-ı ruḥsāra nazar Kaʕbe
tavāf etmektir
6. Bezm-i rindānede hiç zühd ü
taḳvā ne durur

tavāf eyle:

ʤavāf eyle:-

G: 110 Mısra: 6

*Tavaf etmek, etrafında
dönmek.*

5. ʕālemi geşt ü güzār etmek
degildir kārımız
6. Kaʕbe-i kūyun ʤavāf eyler
bizim her āhımız

tavāf eyle:-

G: 181 Mısra: 10

Tavaf etmek, etrafında

dönmek.

9. Bulardan maḳşadım ancak
bu yüzden bāz-geşt etmek
10. Elim ermez dilim gūyā
tavāf eyleye Sübhānı

ʤavāf eyle:-

G: 38 Mısra: 8

*Tavaf etmek, etrafında
dönmek.*

7. Zihī sultān-ı ḥübān-ı cihān u
cānsın şāhā
8. ʤavāf eyler güzeller Kaʕbe-i
kūyuñ ʕiyānıñdır

tavr-ı levend:

ʤavr-ı levend:-

G: 144 Mısra: 10

Cesur, yiğit tavr.

9. Gör nice dik başlıyam
iḳdām-ı vuşlat eylerim
10. Bilirim ki ḥazż eder ʤavr-ı
levendimden benim

tavşif et:

tavşif et:-

G: 128 Mısra: 2

Niteliklerini anlatma.

1. Hevā-yı zülfüñ eder metn-i
ḥüsnüñü taşnif
2. Hevā-yı zülfüñü göñül kaçan
ede tavşif

taʕyīn et:

ta'yīn et:-

Trc.: 1 Mısra: 28

Görevlendirmek, göndermek.

27. Ne belādır baña hep şan'at-ı rengin edesin

28. Kaşd edip gayrılarını üstüme ta'yīn edesin

ta'yīn eyle:***ta'yīn eyle:-***

Mr: 1 Mısra: 6

Belirlemek.

5. Giriftār etmesin dām-ı belāya miḥnet-i tezyīn

6. Vücūduñ yok iken Ḥaḳḳ eylemişdir rızkıñı ta'yīn

tāze tāze:***tāze tāze:-***

G: 120 Mısra: 9

Yeni yeni.

9. Tāze tāze neşveler tarḥ etdi ḥüsnüñ göñlüme

10. Cünbüş-i vaşlıñla oldu şeyḥī şimdi şāb-veş

tāze tāze:-

G: 127 Mısra: 2

Yeni yeni.

1. Tāze meclis tāze şoḥbet tāze dil-ber tāze dāğ

2. Sīnem üzre tāze tāze cevriñ urduñ dāğ dāğ

te'līf-i kitāb et:***te'līf-i kitāb et:-***

G: 131 Mısra: 6

Kitap yazmak.

5. Ruḥlarıñ çün bir gāzel tarḥ eyledim şad şerm ile

6. Lebleriñ vaşfında te'līf-i kitāb etmek gerek

te'sīr-i esmā:***te'sīr-i esmā:-***

G: 100 Mısra: 16

İsimlerin etkisi.

15. Cihānda hep muḥabbet şevkidir devr ettiren ḥalkı

16. Müsem mā sırrıdır hep şanmañız te'sīr-i esmādır

tebdīl eyle:***tebdīl eyle:-***

G: 15 Mısra: 8

Çevirmek.

7. Ben niyāz etdikce istiğnāsın eyler dāğ dāğ

8. Bu niyāzım nāza tebdīl eyler Allāh 'an-ḳarīb

tecāhül etdir:***tecāhül etdir:-***

Mş.: 1 Mısra: 7

Bilmiyormuş gibi davrandırmak.

7. Tecāhül etdiren hep iḳtizā-yı vech-i ra'nādır

8. Olursun şadr-ı meclis gel
efendim hâne tenhâdır

tecellî-gâh et:

tecellî-gâh et:-

G: 19 Mısra: 6

*Allah'ın tecelli edeceği hâle
getirmek.*

5. Hem-demiñ cām-ı şarâb
olsun enîsiñ dilber

6. Gayrıdan göñlüñü pāk eyle
tecellî-gâh et

tecellî-i Hudâ:

tecellî-i Hudâ:-

G: 108 Mısra: 4

Allah'ın tecellisi, görünmesi.

3. Egerçi 'âlem içre biz
gedâlarız ammâ

4. Tecellî-i Hudâyâ göñlümüz
mahal bilüriz

tedbîrât-ı zihniyye:

tedbîrât-ı zihniyye:-

G: 116 Mısra: 7

Aklî çareler, tedbirler.

7. Bu tedbîrât-ı zihniyye hicâb
eyle ki sâlikdir

8. Boyanan reng-i 'aşka 'aql u
fikr ü yârı neylermiş

te'essüf çek:

te'essüf çek:-

G: 175 Mısra: 9

Üzölmek.

9. Hatt geldi diye çekme
te'essüf ruḥ-ı yâre

10. Kilk-i şerefi medd olur
imzâ büyüdücce

tefsîr-i matlûb et:

tefsîr-i matlûb et:-

K: 11 Mısra: 33

Talebini açıklamak.

33. Denilmiş her varaḥ tefsîr-i
matlûb etme der-kârı

34. Hemân kendidir matlûb u
taleb ol kerem-kânı

tekye-i 'aşk:

tekye-i 'aşk:-

G: 37 Mısra: 9

Aşkın tekkesi.

9. Tekye-i 'aşkıñda kandîl-i
ḥayâl-i yâr ile

10. Raş edip devr eyleyen
Şeyhî dil-i pervânedir

tekye-i dil:

tekye-i dil:-

G: 24 Mısra: 3

Gönül tekkesi.

3. Ḥayâliñ şem'idir cānâ yanan
bu tekye-i dilde

4. Gönül pervâne-veş 'aşkuñla
süzân olmağa bā'is

tekye-i hüsn:

tekye-i hüsn:-

G: 146 Mısra: 9
(Sevgilinin) güzelliğinin
tekkesi.

9. Tekye-i hüsnünde bir dervîş
ü abdāl kuluñum
10. Bilirim ki ‘ār eder hüsnüñ
külāhımdan benim

tekye-i ‘irfān:**tekye-i ‘irfān:-**

G: 5 Mısra: 1
İrfan tekkesi.

1. Tekye-i ‘irfāna gel devlet
naşīb olsun saña
2. Nev-reviş rindāna gel ‘izzet
naşīb olsun saña

tekye-i rindāne:**tekye-i rindāne:-**

G: 27 Mısra: 17
*Rinde yakışır şekilde
davrananların tekkesi.*

17. Tekye-i rindānedir
meyhāne-i mest-i elest
18. Mey muhabbet sāki mürşid
himmet-i merdān kadeh

tekye-i tevḥīd:**tekye-i tevḥīd:-**

G: 124 Mısra: 9
Tevhit, birlik tekkesi.

9. Şeyhiyā çün tekye-i tevḥīde

girdik ba‘dezā

10. Çille-i vaşlıñ çeker
merdāne bāzū-yı neşāṭ

telāş-ı vakt-i ‘azl:**telāş-ı vakt-i ‘azl:-**

G: 147 Mısra: 7
*İşine son verme zamanının
telaşı.*

7. Görüp münāşib ehlin telāş-ı
vaḳt-i ‘azlin
8. Celāl-i cāh-ı devlet ne kār
imiş bildim

telkīn et:**telkīn et:-**

G: 183 Mısra: 14
Öğretmek.

13. Mürīd olmak murādı ḥān-
kāh-ı ‘aşka yüz ūtdu
14. Dırīg etme vefā telkīniñ et
Şeyḥī oña geldi

telsīm-i ruḥsār ol:**telsīm-i ruḥsār ol:-**

Thm: 1 Mısra: 11
*Yanak öpmenin mümkün
olması.*

11. Pāy-būs etdik velī telsīm-i
ruḥsār olmadı
12. Kānmadı göñlüm ḡubār-ı
kuḥl-i dīdār olmadı

telvīn ver:

telvîn ver:-

Mr: 1 Mısra: 7

*Manevi anlamda renkten
renge bürünerek kalbi
alacalandırmak.*

7. Tevekkül ol otur merdâne
verme kalbiñe telvîn

8. Komez hâk-i mezelletde
kulun Hakk Hâzreti hâşâ

temâşâ-yı sarây-ı lî-ma'allâh et:***temâşâ-yı sarây-ı lî-ma'allâh et:-***

G: 5 Mısra: 15

*"Lî-ma'a'llâh" (benim Allah ile
...) sarayını seyretmek.*

15. Dil temâşâ-yı sarây-ı lî-
ma'allâh etmege

16. İster iseñ 'aşka gel rü'yet
naşîb olsun saña

temennî eyle:***temennî eyle:-***

G: 126 Mısra: 5

Dilemek, istemek.

5. Ümmetiñ olmaqlığı eyler
temennî enbiyâ

6. Evvel ü âhîr seniñ hükümüñe
etdi ittibâ

temennî kıl:***temennî kıl:-***

Ş: 1 Mısra: 5

İstekte bulunmak.

5. Yüce dergâhıña kıldım
temennî

6. Umarım fazl u luṭfuñdan
tesellî

temevvüc et:***temevvüc et:-***

G: 111 Mısra: 8

Dalgalanmak.

7. Bu nefsi serkeş ile ma'reke
günü dil-dâr

8. Temevvüc etse baḥr-i dil
i'ânet etse biriz

temevvüc et:-

G: 115 Mısra: 15

Dalgalanmak.

15. Temevvüc etmedin baḥr-i
muḥabbet zâhid-i ḥod-bîn

16. Kitâb-ı dürr-i ma'nâ üzre
ancaḳ sâde-rü almış

temevvüc eyle:***temevvüc eyle:-***

G: 38 Mısra: 1

Dalgalanmak, coşmak.

1. Temevvüc eyleyen baḥr-i
vücüd içre kemâliñdir

2. Dil-i 'uşşâkı yağmâ eyleyen
ḥüsn-i cemâliñdir

temevvüc eyle:-

K: 10 Mısra: 27

Dalgalanmak.

27. Baḥr-ı vaḥdetden

temevvüc eyleyince bu şuver
28. Zāta ism ü vaşfını şüretle
kaftān eylemiş

temevvüc eyle:-

Mr: 2 Mısra: 9

Dalgalanmak, coşmak.

9. Temevvüc eylemiş çün luṭf
u cūduñ
10. Baña benlik degil illā
vücūduñ

temsîl eyle:

temsîl eyle:-

K: 11 Mısra: 11

Benzetmek.

11. Ne tanzîr ü ne temsîl
eylemekdir maqşadım illā
12. Nigāh-ı çeşm-i ʿirfān iltifāt-
ı ḥubb-ı ihvānı

tenevvüʿ eyle:

tenevvüʿ eyle:-

G: 129 Mısra: 5

Çeşit çeşit olmak, çoğalmak.

5. Tenevvüʿ eylese emrāz-ı
ekvān
6. Ol emrāzıñ ḳamusuna devā
ʿaşḳ

teng et:

teng et:-

G: 53 Mısra: 3

Dar etmek.

3. Dil ʿarūs-ı ḥāṭırın teng
etmesin zeng ü gubār
4. Mürtefiʿ olduḳca āyīne
şafāsın artırır

tenhā-zede-i miḥnet:

tenhā-zede-i miḥnet:-

G: 91 Mısra: 13

Gam yalnızlığına tutulmuş.

13. Şeyḥī gibi tenhā-zede-i
miḥnete düşme
14. Bir bezme eriş kim sebab-i
vuşlatımızdır

tepeden ʿırnaga:

tepeden ʿırnaga:-

G: 140 Mısra: 14

Baştan aşığı.

13. Cā-be-cā eylediḡiñ luṭf
görünce Şeyḥī
14. Tepeden ʿırnaga dek pür-
suḡan oldu göñlüm

ter ol:

ter ol:-

G: 92 Mısra: 7

Terlemek.

7. Gök ter oldu şerm ile sünbül
görünce kākülüñ
8. Bāḡ-ı ümmīdinde ʿaşḳıñ
nergis efrūzu var

terennüm et:

terennüm et:-

G: 161 Mısra: 5

Şakımak, şarkı söylemek.

5. Muṭrib-i bāğ-ı seher etsek
terennüm vaşfına
6. Dergehiñde ‘aşk ile bilsek
temennā n’idügin

tergîb et:

tergîb et:-

G: 125 Mısra: 9
İsteklendirmek.

9. ‘Acebdir Şeyh efendi fakr u
tecrîdi eder tergîb
10. Bilinmez kim niçin
kendileri etmez gedādan ḥazz

tergîb et:-

G: 170 Mısra: 7
İsteklendirmek.

7. ‘Aceb terk-i muḥabbet
etmege tergîb eder vā‘iz
8. Efendi sen ne dersin terki
müşkil bir güzeldir bu

terk et:

terk et:-

G: 183 Mısra: 6
Terk etmek.

5. Esîr-i derd-i firkat olduğum
bildi firâsetle
6. Raqîb-i rû-siyâhı terk edip
bizden yaña geldi

terk et:-

G: 5 Mısra: 23
Terk etmek.

23. Kesret-i endîşe-i agyârı
terk et Şeyḥiyâ

24. Kudsiyân-ı ‘âlem-i ‘izzet
naşîb olsun saña

terk et:-

G: 97 Mısra: 3
Terk etmek.

3. Çeşm-i Haḫḫ-bîn ile terk
etmem güzeller bezmini
4. Dârdan dönmez şular kim
meşhed-i Manşûrdur

terk et:-

K: 9 Mısra: 38
Terk etmek.

37. Var iseñ ger nice metrûk
olasın ey şırr melâm
38. Terk-i dünyâ terk-i ‘uqbâ
terk-i terk etmek nedir

terk et:-

K: 9 Mısra: 38
Terk etmek.

37. Var iseñ ger nice metrûk
olasın ey şırr melâm
38. Terk-i dünyâ terk-i ‘uqbâ
terk-i terk etmek nedir

terk et:-

K: 9 Mısra: 42
Terk etmek.

41. Cehl ü evḥâm-ı ḥayâlâtı
gidermekdir murād

42. Yoĥsa ŧuret ile terk etmek
degildir mülk ü māl

terk et:-

K: 9 Mısra: 44
Terk etmek.

43. Dünyā ‘uĥbā zāhirī vü
bāṭınīdir ĥazretiñ

44. Ĥaĥ ise sırrı ĥamunuñ
ĥaĥkı terk etmek vebāl

terk et:-

K: 9 Mısra: 46
Terk etmek.

45. Ĥazret-i Dāvūd u Yūsuf u
Süleymān-ı zamān

46. Yā ne terk etmedi onlar
mülk ü māl ehl ü ‘ıyāl

terk et:-

Mr: 2 Mısra: 15
Terk etmek.

15. Terādır terk edince baş u
cānı

16. Min-allāh ila’llāh ma‘allāh

terk et:-

Trc.: 1 Mısra: 29
Terk etmek.

29. Terk edip ‘aşıĥını ülfet-i
ĥāyīn edesin

30. Ėayrlarla ne güzel ŧoĥbet-i
ŧīrīn edesin

terk eyle:

terk eyle:-

G: 18 Mısra: 11
Terk etmek.

11. Terk eyler idiñ ŧavm u
ŧalātı ĥüsn-i yār ile

12. Bilseñ efendi ne rütbe
yücedir ŧevāb-ı leb

terk ol:

terk ol:-

K: 9 Mısra: 35
Terk edilmek.

35. Ĥaĥ nazār diñle bu kez idi
sırrım bir su’āl

36. Ėünkü sen ortada yoĥsun
terk olan tekdir ‘aceb

terk-i aĥyār et:

terk-i aĥyār et:-

G: 173 Mısra: 9
*Allah'tan başka her ŧeyi terk
etmek.*

9. Terk-i aĥyār et dilerseñ
ŧeyĥiyā

10. Levĥ-i merdān iĥre ismiñ
yād ola

terk-i aĥyār eyle:

terk-i aĥyār eyle:-

Thm: 1 Mısra: 21
*Allah'tan başka her ŧeyi terk
etmek.*

21. Terk-i aĥyār eyledik

vaḥdetle geçdi ‘ömrümüz
22. Rindiz ḥumḥānede ‘işretle
geçdi ‘ömrümüz

terk-i ‘alāyık eyle:

terk-i ‘alāyık eyle:-

K: 9 Mısra: 47
*Dünya bağını terk etmek,
koparmak.*

47. Bāṭinen terk-i ‘alāyık
eylediñse zāhiren
48. Şüret ile bu ḥalāyıkdan
gerekmez irtiḥāl

terk-i dāmān eyle:

terk-i dāmān eyle:-

G: 153 Mısra: 18
Eteğini bırakmak, vazgeçmek.

17. Şağ u şendir vaşlıñ
ümmīdiyle dil
18. Mümteni‘dir terk-i dāmān
eylesin

terk-i dünyā terk-i ‘uqbā terk-i terk et:

terk-i dünyā terk-i ‘uqbā terk-i

terk et:-
G: 116 Mısra: 11
*Dünyayı, ahireti, terk etmeyi
terk etmek.*

11. ‘Aceb mi terk-i dünyā terk-
i ‘uqbā terk-i terk etmek
12. Ḥaḳīḳī yāra ‘aşıḳ köhne zen
seḥḥārı neylermiş

terk-i dünyā:

terk-i dünyā:-

K: 9 Mısra: 37
*Dünyanın terki, dünyayı
bırakmak.*

37. Var iseñ ger nice metrük
olasın ey şırr melām
38. Terk-i dünyā terk-i ‘uqbā
terk-i terk etmek nedir

terk-i ḥayāl-i cāh et:

terk-i ḥayāl-i cāh et:-

G: 19 Mısra: 4
Makamın hayalini bırakmak.

3. Olma endüh-ı belā dāmene
gerden-beste
4. Şadr-ı meyḥānede ol terk-i
ḥayāl-i cāh et

terk-i külfet:

terk-i külfet:-

G: 5 Mısra: 18
Yükü terk etmek.

17. Bār-ı keşret ḳaddiñ elbetde
eder bir nev-şikibān
18. Terk-i külfet ile tā ülfet
naşīb olsun saña

terk-i muḥabbet et:

terk-i muḥabbet et:-

G: 170 Mısra: 7
*(Güzeli) sevmekten
vazgeçmek.*

7. ‘Aceb terk-i muḥabbet

etmege terğīb eder vā'iz

8. Efendi sen ne dersin terki
müşkil bir güzeldir bu

terk-i rağbet:

terk-i rağbet:-

K: 11 Mısra: 94

Alakanın kesilmesi.

93. Uyandı şem'ci dönen 'ālem
içre buldular rağbet

94. Mükedder etdi ebr ü terk-i
rağbet şems-i t̄abānı

terk-i şuver-i 'izzet:

terk-i şuver-i 'izzet:-

G: 106 Mısra: 4

Yücelik suretlerini terk etmek.

3. Şüret-i der-encümeniz gerçi
biz

4. Ma'nide terk-i şuver-i
'izzetiz

terk-i t̄abū et:

terk-i t̄abū et:-

G: 172 Mısra: 1

Kutsal sayılandan vazgeçmek.

1. Göñül keşretden etdi terk-i
t̄abū

2. Dedi 'aşkıñ ile ağıyāra yā Hū

terk-i takvā:

terk-i takvā:-

G: 143 Mısra: 8

*Gösteriş için yapılan ibadeti
terk etmek.*

7. Cām-ı surh ile gam-ı hicrimi
yazdım okudum

8. Terk-i takvā ile ser-levha-i
rindān etdim

terk-i terk et:

terk-i terk et:-

K: 9 Mısra: 37

Terk etmeyi bırakmak.

37. Var iseñ ger nice metrūk
olasın ey şırr melām

38. Terk-i dünyā terk-i 'uqbā
terk-i terk etmek nedir

terk-i 'uqbā:

terk-i 'uqbā:-

K: 9 Mısra: 37

Ahireti terk etmek.

37. Var iseñ ger nice metrūk
olasın ey şırr melām

38. Terk-i dünyā terk-i 'uqbā
terk-i terk etmek nedir

terkīb-i ebdān:

terkīb-i ebdān:-

G: 142 Mısra: 24

Vücutun meydana gelmesi.

23. Naşibendī meslegim
çünkü göñüldür meskenim

24. Bir avuç toprağ ile terkīb-i
ebdān istemem

terkīb-i vücūd-ı ādemi:

terkīb-i vücūd-ı ādemi:-

K: 10 Mısra: 37

İnsanoğlunun vücudunun oluşumu.

37. Çünkü terkīb-i vücūd-ı ādemi buldu kemāl

38. Yūsuf-ı rūḥu'l-muzāfa ḳalbi zindān eylemiş

terkīb-i vücūd-ı beşeriyet:***terkīb-i vücūd-ı beşeriyet:-***

G: 78 Mısra: 1

İnsanın benliğinin meydana gelişi.

1. Terkīb-i vücūd-ı beşeriyet ḫaremimdir

2. Şerḫ etmege dāğ-ı dili sevdā ḳalemimdir

tertīb-i ğazel et:***tertīb-i ğazel et:-***

G: 78 Mısra: 9

Ğazel düzenlemek.

9. Tertīb-i ğazel etme degil Şeyḫī murādīñ

10. Bu vech ile nev-bā'ış o lüğat raḳamımdır

tesattur et:***tesattur et:-***

G: 121 Mısra: 3

Yazmak.

3. Nağme-i vaşfin tesattur

etmek isterseñ meger

4. Ḥāme-i ālūde nisyānīñ devāt-ı nūna baş

teshīr-i dil-dār eyle:***teshīr-i dil-dār eyle:-***

G: 139 Mısra: 7

Sevgiliyi büyülemek.

7. Ḥamdülillāh şimdilik teshīr-i dil-dār eyledik

8. Ey raḳīb-i tīre-dil var sen daḫi rencide ol

teshīr-i ten ol:***teshīr-i ten ol:-***

G: 46 Mısra: 12

(Sevgilinin) vücudunun büyücüsü olmak.

11. Ben bende-i āzādeñ gitmez der-i luḫfundan

12. La'l-i leb-i şīrīnīñ teshīr-i ten olmuşdur

te'sīr et:***te'sīr et:-***

G: 148 Mısra: 1

Etki etmek.

1. Yāra te'sīr etmedi āh u fiğānımdan benim

2. Böyle ümmīd eylemezdim nev-cevānımdan benim

te'sīr et:-

G: 71 Mısra: 5

Etki etmek.

5. Bize te'sîr edemez cām-ı
şarāb-ı engūr
6. Mest eden gönlüm keyfiyet-i
ruhsārımdır

te'sîr et:-

Mş.: 1 Mısra: 21
Etki etmek.

21. Kıyās etme saña te'sîr eder
āh-ı şerārım yok
22. Belā-yı miḥnet-i hicriñle
yāḥūd iğbirārım yok

te'sîr eyle:

te'sîr eyle:-

G: 133 Mısra: 2
Etki etmek.

1. Öldürürse ğam yemem yā
hū seniñ bed-ḥūlarıñ
2. Cāna te'sîr eylemiş bed-ḥū
ile ḥoşlarıñ

teşbîh et:

teşbîh et:-

G: 135 Mısra: 3
Benzetmek.

3. Ḳadd-i nāzıñ serve teşbîh
etdiler ammā ki biz
4. Naḥl-i güldür ḳāmet-i nāzıñ
miyānı mū dedik

teşne-i būs-ı leb-i yār:

teşne-i būs-ı leb-i yār:-
G: 176 Mısra: 7

*Sevgilinin dudağını öpmeyi
istemek*

7. Dil teşne-i būs-ı leb-i yār ise
yine biz
8. Zār eylemeziz vuşlat-ı güftār
elimizde

teşne-i iḥsān:

teşne-i iḥsān:-

Ms: 1 Mısra: 22
Bağışlamaya susamış.

21. Şöyle ki şermende-i
‘işyānıyız
22. Merḥamete teşne-i
iḥsānıyız

teşnîc-i ecnās:

teşnîc-i ecnās:-

G: 21 Mısra: 12
Çeşitli ayıplamalar.

11. Biz şarāb-ı mest-i ruhsār-ı
şafā-yı dilberiz
12. Şeyḥiyā teşnîc-i ecnāsı dil-i
‘irfāna at

teşrîf et:

teşrîf et:-

G: 183 Mısra: 7
Şereflelendirmek.

7. Zihī iḳbāl-i devlet mihr-i
ruhsārıñ ede teşrîf
8. Yürü sür‘atle istikbāle dil bir
āşinā geldi

teşrîf eyle:***teşrîf eyle:-***

G: 128 Mısra: 8

*Gelerek şereflendirmek.*7. Cemâl-i nâr-ı nûruna gönül
olur sūzân8. Hayâl-i şem^c-i ruhuñ eylese
eger teşrîf**teveccüh et:*****teveccüh et:-***

G: 104 Mısra: 3

*Yönelmek, yüzünü oraya
çevirmek.*3. Teveccüh etmişiz rāh-ı
Hudāya zār u dem-beste4. Hayâl-i rabṭ-ı kalb-i vāşılān-
ı Nakşibendiz biz**teveccüh-i kesb-i ma'ārif:*****teveccüh-i kesb-i ma'ārif:-***

G: 111 Mısra: 9

*Hüner kazanmaya yönelmek.*9. Dürüş teveccüh-i kesb-i
ma'ārif Şeyhî10. Ki zād-ı hāl-i kûyda kifāyet
etse biriz**tevekkül ol:*****tevekkül ol:-***

Mr: 1 Mısra: 7

Allah'a tevekkül etmek.

7. Tevekkül ol otur merdāne

verme kalbiñe telvîn

8. Komaz hāk-i mezelletde
kulun Hakk Hāzreti hāşā**tevkîf eyle:*****tevkîf eyle:-***

G: 128 Mısra: 10

*Alıkoymak, tutmak.*9. Baña ne cān gerek ne
hānümān gerek Şeyhî10. Yeter baña o kerem vaşlîñ
eyleme tevkîf**tezhîb-i ahlāk eyle:*****tezhîb-i ahlāk eyle:-***

K: 11 Mısra: 62

*Mizacın yıldızlanması,
süslenmesi.*61. Vişāl-i bāğ-ı hüsnüñden
beni bahtım ırağ eyler62. Meger tezhîb-i ahlāk
eylemekse ṭālî'îñ şānı**tıfl-ı cefā-kār:*****tıfl-ı cefā-kār:-***

G: 176 Mısra: 10

*Eziyet veren küçük çocuk*9. Cevr etmege ey çarḥ ne
hācet bize zîrā10. Mā-dāme ki ol tıfl-ı cefā-
kār elimizde**tıfl-ı melāhat:*****tıfl-ı melāhat:-***

G: 159 Mısra: 16

Genç güzel.

15. Hazer etmek gerekdir
‘aşıkıñ derd-i derünundan
16. Sen ey tıfl-ı melāhat
ğayret-i Qahhāri bilmezsın

tılsım-ı kenz:

tılsım-ı kenz:-

G: 176 Mısra: 5
*Hazinenin sırrı, tılsımı,
büyüsü.*

5. Biz mālīk-i ʔab⁶-ı suhan u
tılsım-ı kenziz
6. Dārā-şıfatız zaḥme-i ruḥsār
elimizde

tımār et:

tımar et:-

G: 46 Mısra: 15
Tedavi etmek, iyileştirmek.

15. Zaḥm-ı firāqıñ luṭf et vaşlıñ
ile tımar et
16. Hicrānıñ ile sīnem ḥasret-
zeden olmuşdur

tımār et:-

G: 84 Mısra: 7
Tedavi etmek, iyileştirmek.

7. Derdi olanlar n’etsin
‘aşkıñla tımār etsin
8. Lā eyleyen kendisin illā
ḥaberin söyler

tımār-ı derd-i hicr-i dil-ber:

tımār-ı derd-i hicr-i dil-ber:-

G: 170 Mısra: 11
*Sevgilinin ayrılık acısını tedavi
etmek.*

11. ʔabībā kes eliñ tımār-ı
derd-i hicr-i dil-berden
12. Qarışmaz ğayrı el merhem
qabül etmez ‘ileldir bu

tıynet-i taḥmīr:

tıynet-i taḥmīr:-

G: 107 Mısra: 4
Yoğrulan mizaç, tabiat.

3. Mest olup bezm-i ezel ikrāra
gelmişlerdeniz
4. Aşq ile ālūde olmuş tıynet-i
taḥmīrimiz

tīğden geç:

tīğden geç:-

Kt: 2 Mısra: 3
Kılıçtan geçmek.

3. Tīğden geçdigi dem ağladığı
ḥaṭṭ-ı ruḥuñ
4. Çağı geçmiş güzeliñ ḥālını
söyler gūyā

tīğ-ı āh:

tīğ-ı āh:-

G: 164 Mısra: 5
(Āşığın) ahının kılıcı.

5. Tīğ-ı āhım ten niyāmından
baña çekdirme āh

6. Āteş-i āh-ı dil-i sūzāna
söyleñ söylesin

tīg-ı sükün:

tīg-ı sükün:-

G: 56 Mısra: 11
Sessizlik kılıcı.

11. Kes tīg-ı sükün ile lisān-ı
raķibi dil-berā
12. Cirmi şıfırdır ammā cürmü
‘azīm olur

tīg-ı vişāl:

tīg-ı vişāl:-

G: 95 Mısra: 5
Kavuşma kılıcı.

5. Niyāmından çekip tīg-ı
vişāliñ sīneler çāk et
6. Göñül bu ye’s-i hırmān içre
bir in‘āma kalmışdır

tīg-i cevr:

tīg-i cevr:-

G: 141 Mısra: 5
Eziyet kılıcı.

5. Beni ölsün diye göstermede
tīg-i cevrin
6. Sözüñü cevr ile işletdi belā
pīrehenim

tīg-i cevr:-

Trc.: 1 Mısra: 17
Eziyet kılıcı.

17. Tīg-i cevr ile helāk etmege

dilber bulunur

18. ‘Aşkıñı şaklamağa dilde
meger yer bulunur

tīr-i çālāk:

tīr-i çālāk:-

G: 109 Mısra: 11
hızlı, çabuk giden ok

11. İşābet eylese şı‘r-i zebāna
tīr-i çālākım
12. Suhan kadrin bilenler
nazm-ı sūz-ı cāna incinmez

tiryāk et:

tiryāk et:-

G: 85 Mısra: 8
Panzehir olmak.

7. Zehr-i hicriñle dil-i
bīmārımı
8. Ārzū-yı vuşlatıñ tiryāk eder

tīşe-i ‘aşk:

tīşe-i ‘aşk:-

Mt: 7 Mısra: 1
Aşk baltası.

1. Tīşe-i ‘aşk ile bünyānımı
kırmuş Üstād
2. Ol ecilden dil ü cān oldu
cefāya mu‘tād

toħm-ı ‘aşk:

toħm-ı ‘aşk:-

G: 100 Mısra: 13
Aşk tohumu.

13. Ekenler toḥm-ı ‘aşkı ‘arşa-i
sīnemde dūr-ā-dūr

14. Güzeller dil-rübālar
mezra‘-ı āḥret bu dünyādır

toḥm-ı ‘aşk:-

G: 174 Mısra: 1
Aşk tohumu.

1. Toḥm-ı ‘aşkı ekmege bir ḥāk
ister pāk ola
2. Cām-ı vaşlıñ nūş eder sīne
lāzım çāk ola

toḥm-ı ‘aşk:-

G: 5 Mısra: 7
Aşk tohumu.

7. ‘Arşa-i nāşūta toḥm-ı ‘aşkı
zıra‘ et her seḥer

8. Fırşatıñ fevt eyleme ni‘met
naşīb olsun saña

toḥm-ı eşk:

toḥm-ı eşk:-

G: 183 Mısra: 9
Gözyaşı tohumu.

9. Nişār etdim egerçi toḥm-ı
eşkim mezra‘-ı ‘aşka

10. Riyāz-ı sūz-ı ‘aşkıñ ḥāşılı
faqr u fenā geldi

toḥm-ı eşk:-

G: 7 Mısra: 6
Gözyaşı tohumu.

5. Ağlasın bu gözlerim vālā-
keş-i şevkiñ ile

6. Naḫd-i cānım toḥm-ı
eşkimden naçar bārān baña

top et:

top et:-

G: 32 Mısra: 3
Top olarak kullanmak.

3. Cān şehā çevgāniñ olsun top
ederseñ başımı

4. ‘Aşıka emriñde olmaç cān
ile serden lezīz

top-ı ser:

top-ı ser:-

G: 142 Mısra: 15
Kafatası.

15. Bir elim çü kān-ı cānda bir
elimde top-ı ser

16. ‘İyd olursa benligimden
ğayrı ḳurbān istemem

tövbe et:

tövbe et:-

G: 118 Mısra: 7
Tövbe etmek.

7. Tövbe etsinler şarāb içmekle
dil-ber sevmeden

8. Allāh Allāh dediler ki zāhid-i
bed-ḥū demiş

tövbe et:-

G: 27 Mısra: 3
Tövbe etmek.

3. Tövbe et vā‘iz dedi görseydi

mey nüş etmeden

4. Hey ma‘āzallāh elimden
devr ola bir ān kadeh

tövbe et:-

Kt: 9 Mısra: 2

Tövbe etmek.

1. Dedi maḥbūb ile meyden

eylemem tövbe-i naşūḥ

2. Tövbe etmekden dedim ‘aşk
ile tövbe-i naşūḥ

tövbe-i naşūḥ eyle:

tövbe-i naşūḥ eyle:-

Kt: 9 Mısra: 1

*Dönmek üzere tövbe
etmek.*

1. Dedi maḥbūb ile meyden
eylemem tövbe-i naşūḥ

2. Tövbe etmekden dedim ‘aşk
ile tövbe-i naşūḥ

tövbe-i naşūḥ:

tövbe-i naşūḥ:-

Kt: 9 Mısra: 2

Samimi tövbe.

1. Dedi maḥbūb ile meyden
eylemem tövbe-i naşūḥ

2. Tövbe etmekden dedim ‘aşk
ile tövbe-i naşūḥ

tüb-ı ‘aşk:

tüb-ı ‘aşk:-

G: 27 Mısra: 9

Aşk topu.

9. Tüb-ı ‘aşka bir dilir ister bu
meydān-ı hüner

10. Matador-ı esb-i Hüsrev bu
neşvede çevgān kadeh

tuğ-ı şāhī:

tuğ-ı şāhī:-

K: 11 Mısra: 35

Hükümdar sancağı.

35. Geçirmiş tuğ-ı şāhī başına
tāc-ı şehensāhī

36. Yürütmüştür ra‘iyyet-veş
çemen hükümünde fermānı

tuğra-yı ḥākānī çek:

tuğra-yı ḥākānī çek:-

K: 11 Mısra: 66

Hükümdar tuğrası koymak.

65. Belāgatle suhan
menşüruna çekmek ne
mümkündür

66. Ğazel tarzında revnak
çekdigi tuğra-yı ḥākānī

tül-i emel:

tül-i emel:-

G: 169 Mısra: 8

Uzun süreli arzu.

7. Dü ‘ālemde ḥayālim gönlüne
girmekdürür ancak

8. Anıñçün eylerem tül-i emel
Beytü’l-ḥarem ārzü

tulū‘ et:

ṭulū' et:-

G: 177 Mısra: 5

*Doğmak, meydana çıkmak.*5. Naẓm-ı dil-sūzum hemīşe
ğayrıdan etmez ṭulū'6. Söylenir eş'arımız bezminde
gül-fām üstüne**ṭulū' et:-**

G: 56 Mısra: 2

*Doğmak, meydana çıkmak.*1. Biz Naqşibendīyiz bizde
qalb-i selīm olur2. Bizden ṭulū' edenler elbet
ḥalīm olur**ṭulū' eyle:****ṭulū' eyle:-**

G: 116 Mısra: 21

*Doğmak.*21. Ledün iklīmi şarkından
ṭulū' eylerse şems-i dil22. Olur şubḥ u mesā bir seb'a-
i seyyārı neylermiş**ṭumār-ı kısmet-i rüz-ı ezel:****ṭumār-ı kısmet-i rüz-ı ezel:-**

G: 170 Mısra: 14

*Ezel günü nasip edilen yığın.*13. Saña ḥüsn ü şafa Şeyḥiye
renc-i miḥnet-i gerdün14. Müselsel bir ṭumār-ı
kısmet-i rüz-ı ezeldir bu**Tūr ol:****Tūr ol:-**

G: 112 Mısra: 14

*Tur Dağı gibi olmak.*13. Zerreyyiz şüretde ammā
cem'-i şemsiz ma'nāda14. Mūsā vü Fir'avn-ı cāmī'
Şeyḥiyā Tūr olmuşuz**Tūr-ı Sīnā:****Tūr-ı Sīnā:-**

G: 100 Mısra: 4

*Tur dağı.*3. Göñülde len terānī āteşi
efzūn olur her şeb4. Muḥabbet dāğıdır sīnemde
sīnem Tūr-ı Sīnādır**turre-i hū:****turre-i hū:-**

G: 61 Mısra: 8

1. "He" harfī gibi yuvarlak
olan kıvrıcık saç lülesi, 2.
Allah'ı zikreden saç lülesi.7. Vech-i pāki eylemez tanzīr
ile şirket kabūl8. Turre-i hū zūlfünün ü
kākülünün çīnidir**tūti-i sükker:****tūti-i sükker:-**

G: 161 Mısra: 9

*Şeker çiğneyen papağan, güzel
sözler söyleyen sevgili.*

9. Tūṭi-i sükker lebiñden
eyledikce kand rîz
10. Ondan ‘âlem öğrenirler
menn u selvâ n’idüğün

tūtiyâ-yı dīde ol:

tūtiyâ-yı dīde ol:-

G: 139 Mısra: 4

Göze sürme tozu olmak.

3. Çeşm-i şem‘-efrūzuna
düşdüñ hevâ-yı ‘aşk ile
4. Yandıñ ey pervâne-dil var
tūtiyâ-yı dīde ol

tūtyâ-yı çeşm-i cān ol:

tūtyâ-yı çeşm-i cān ol:-

G: 89 Mısra: 1

*(Âşığın) gönül gözünün
sürmesi olmak.*

1. Ğubâr-ı kākülün tūtyâ-yı
çeşm-i cānım olmuşdur
2. Şafâ-yı zülf-i ğīsū bā‘is-i
‘irfānım olmuşdur

türâb ol:

türâb ol:-

G: 162 Mısra: 1

Toprak olmak, ölmek.

1. Ğubâr-ı pāyiñe düşüp türâb
olup giderin

2. Hevâ-yı hüsn ile âhir Ğarâb
olup giderin

türâb-ı Ğāk-i rāh-ı sālīkân-ı nakşibend:

türâb-ı Ğāk-i rāh-ı sālīkân-ı

nakşibend:-

G: 104 Mısra: 2

*Nakşibendî tarikatının
mensuplarının yolunun
toprağının kendisi.*

1. Ğulâm-ı şāh-ı kaşr-ı ‘arīfân-ı
Nakşibendiz biz
2. Türâb-ı Ğāk-i rāh-ı sālīkân-ı
Nakşibendiz biz

türâb-ı leb ol:

türâb-ı leb ol:-

G: 18 Mısra: 4

*Toprak olduktan sonra
sevgilinin dudağına götürdüğü
kadeh olmak.*

3. Bilmez miyem ki ‘ākıbet bu
hevâ-yı ‘aşkla
4. Kūyuñda bir gün yıkılıp
olam türâb-ı leb

-U-

ucdan uca:

ucdan uca:-

G: 101 Mısra: 5

Bir baştan bir başa.

5. Eylediñ ucdan uca ‘âlemi
diliniñ Ğarâb

6. Etdiñ ey şūh göñül mülkünü
berbād yeter

‘ūd eyle:

‘ūd eyle:-

G: 132 Mısra: 1

Öd ağacı yapmak.

1. Zülfüñ ‘anber kākülüñ ‘ūd
eylediñ

2. Līk ben bendeñi nā-būd
eylediñ

uğru ol:

uğru ol:-

G: 72 Mısra: 10

Yolu, yönü olmak.

9. Kayd olur kayd-ı şikār
ardınca dil

10. Uğruñ olmuş çeşm-i bīnā
el-ḥazer

uğruluk et:

uğruluk et:-

G: 131 Mısra: 11

Hırsızlık etmek.

11. Dün gece kūyuñda uğruluk
eder gördüm raḳīb

12. Dedim ol uğruya āḥir bir
dolāb etmek gerek

ulū’l-ebşār ol:

ulū’l-ebşār ol:-

G: 182 Mısra: 3

Basiret sahiplerinden olmak.

3. Ulū’l-ebşār olmağa ‘irfān
gerek birāder

4. ‘Ömr gelip geçdi biz
añlamadık ‘ālemi

ulüvv-i himmet:

ulüvv-i himmet:-

G: 51 Mısra: 13

Yardımın en yücesi.

13. Şeyḥī ulüvv-i himmet ile
ger kaç‘-ı berāzaḥ

14. Dil etmediyse zīr ü bālāya
gelir gider

‘ummān eyle:

‘ummān eyle:-

K: 10 Mısra: 1

Okyanusa dönüştürmek.

1. Baḥr u kātḥre kātḥresin baḥr
içre ‘ummān eylemiş

2. Şems ü zerre zerresin şems-i
diraḥşān eylemiş

‘unvān eyle:

‘unvān eyle:-

K: 10 Mısra: 56

Ünlemek, ünvan vermek.

55. Ferd ü şāha keşret-i a‘zā
ḥalel mi Şeyḥiyā

56. On sekiz biñ ‘ālemi a‘zā-veş
‘unvān eylemiş

‘urūc eyle:

‘urūc eyle:-

K: 10 Mısra: 39

Yükselmek.

39. Mürğ-i dil bu beyza-i

‘unşurdan eylerse ‘urüc

40. Bāl açıp ğaybu’l-ğuyūbu

sırr-ı cevln eylemiş

‘urüc-ı bāz-ı beden et:

‘urüc-ı bāz-ı beden et:-

G: 179 Mısra: 7

Beden kuşunun yükselmesi.

7. ‘Arşa erişdi cān u ten etdi

‘urüc-ı bāz-ı beden

8. Lādan ‘alā illāyadan şad ber-

zebān şallū ‘alā

‘uşşāk-ı merdān eyle:

‘uşşāk-ı merdān eyle:-

K: 10 Mısra: 36

Mert âşıklar yaratmak.

35. Her ki mir’at-i celāl içinde

seyr eyler cemāl

36. Faqr ile fahr eyleyen

‘uşşāk-ı merdān eylemiş

‘uşşāk-ı zār:

‘uşşāk-ı zār:-

G: 133 Mısra: 4

Ağlayan âşıklar.

3. Küntü kenz āyīnesi ħod-bīn

edince ‘alemi

4. Bozdu bir yüzden daħi

‘uşşāk-ı zārīñ sūlarıñ

‘uşşāk-ı zār:-

G: 153 Mısra: 25

Ağlayan âşıklar.

25. Ĥadd u ħālīñ görmeden

‘uşşāk-ı zār

26. Şevķiñ ile bezm-i rindān

eylesin

-Ü-

ülfet eyle:

ülfet eyle:-

G: 76 Mısra: 21

Dostluk kurmak.

21. ‘Ārdır ‘uşşāka bu ħavm ile
ülfet eylemek

22. Būstān-ı ma‘rifetde bülbül-
i şeydā olur

ülfet-i ħāyīn ed:

ülfet-i ħāyīn ed:-

Trc.: 1 Mısra: 29

Eziyete alıştırmak.

29. Terk edip ‘āşıkımı ülfet-i
ħāyīn edesin

30. Ğayrlarla ne güzel şöħbet-i
şīrīn edesin

ümīd eyle:

ümīd eyle:-

G: 127 Mısra: 3

Ümit etmek.

3. Kenz-i vaşlından çerāğ
olmağ ümīdin eylerim
4. Bezm-i dil-ber rüşen olmaz
olmasa bir şeb-çerāğ

ümīd eyle: -

G: 153 Mısra: 5
Ümit etmek.

5. Feyz-i hüsnünden ümīd
eyler gönül
6. Taht-ı ʿālemde Süleymān
eylesin

ümīd eyle: -

G: 19 Mısra: 17
Ümit etmek.

17. Ne ümīd eyle bīm eyle
rıẓāullāha
18. Şeyhīyā leyl ü nehār ʿaşk
ile zıkrullāh et

ümīd eyle: -

G: 58 Mısra: 7
Ümit etmek.

7. Zāʿif ü hasta hālīm vaşlıñ
ümīd eylerim hālā
8. Ya koy ben hāk olam
hicriñle yāhūd bir devā göster

ümīd-i baħr-i vişāl:

ümīd-i baħr-i vişāl: -

G: 162 Mısra: 3
Kavuşma denizinin umudu.

3. Ümīd-i baħr-i vişālīñde
dāne-i eşkim

4. Kenār-ı istirāhata ħabāb
olup giderin

ümīd-i bezm-i vişāl:

ümīd-i bezm-i vişāl: -

G: 67 Mısra: 18
Kavuşma meclisinin ümidi.

17. Şafā-yı āyīne-i dildir murād
olan Şeyhī
18. Ümīd-i bezm-i vişāle güzel
nihān okunur

ümīd-i cennet:

ümīd-i cennet: -

G: 160 Mısra: 8
Cennet uman.

7. Biz fenā ehli ħarābāt u
kalender dilleriz
8. Ne ümīd-i cennetiz ne
ħavfımız var nārdan

ümīd-i vaşl-ı kerem:

ümīd-i vaşl-ı kerem: -

G: 145 Mısra: 4
İhsana kavuşmanın umudu.

3. Nihāl-i zülfüne mürğ-i dilim
eder ārzū
4. Ümīd-i vaşl-ı keremle
ağalanıp durdum

ümīd-i zevk:

ümīd-i zevk: -

G: 11 Mısra: 14
Eğlence arzusu.

13. İ'tikādım şöyledir luṭfuñ

taḥallüf eylemez

14. Bir hevādır jāle-veş ümmīd-i

zevk Şeyḫiyā

ümmīd eyle:

ümmīd eyle:-

G: 132 Mısra: 9

Umut etmek, beklemek.

9. Vaşlıñ ümmīd eyledik Şeyḫī

‘aceb

10. Derd-i firqatle yeriñ dūd

eylediñ

ümmīd eyle:-

G: 148 Mısra: 2

Umut etmek, beklemek.

1. Yāra te'sīr etmedi āh u

fiğānımdan benim

2. Böyle ümmīd eylemezdim

nev-cevānımdan benim

ümmīd kes:

ümmīd kes:-

G: 144 Mısra: 12

Umudunu kesmek.

11. Hışm ile çīn-i cebīn ‘arz

eyledi ‘uşşāqına

12. Şeyḫiyā ümmīd kesdim

kendi kendimden benim

ümmīd-i dermān eyle:

ümmīd-i dermān eyle:-

G: 160 Mısra: 6

Derman beklemek.

5. Zaḥm-ı ‘aşka mecma‘-i

ḫüsnüñde merhem var iken

6. Ḥayfdır ümmīd-i dermān

eylemem aḡyārdan

ümmīd-i esbāb:

ümmīd-i esbāb:-

G: 95 Mısra: 10

Vesilelerin umudu.

9. İşim Allāha ḳalmış ḳanḡı bir

derdim diyem Şeyḫī

10. Demem ümmīd-i esbāb ile

rūz u şāma ḳalmışdır

ümmīd-i luṭfu kes:

ümmīd-i luṭfu kes:-

G: 144 Mısra: 1

İyilikten umudunu kesmek.

1. Kesmezem ümmīd-i luṭfu

şeh-levendimden benim

2. Rāzıyam Ḥaḳḳ rāzı olsun dil-

pesendimden benim

ümmīd-i şafā:

ümmīd-i şafā:-

Mt: 4 Mısra: 1

Rahatlığın, huzurun umudu.

1. Cefā-yı ‘āleme ‘ālemde

ümmīd-i şafā bā‘is

2. Şafā-yı cāvidāna şabr-ı

eyyām-ı cefā bā‘is

ümmīd-i şevḳ-i vuşlat:

ümmîd-i şevk-i vuşlat:-

G: 158 Mısra: 5

Kavuşma hevesinin umudu.

5. Başladı söyletmege ümmîd-i

şevk-i vuşlatı

6. Metn-i hüsünü şerhine

‘uşşâkıñ ağâz eylesin

ümmîd-i şifâ:***ümmîd-i şifâ:-***

Kt: 19 Mısra: 2

*Çare umudu*1. Öz lebiñle ser-i bî-tâli‘e nefh
etmek için2. Hasta ümmîd-i şifâ eyleye
gelmiş taħallus**ümmîd-i vaşl:*****ümmîd-i vaşl:-***

G: 169 Mısra: 10

*Kavuşma umudu.*9. Baña cām-ı vefâyı dâ‘imâ
şunmağda ümmîdin10. Nola Şeyhî ede ümmîd-i
vaşlıñdan kerem ârzü**ümmîd-i vişâl:*****ümmîd-i vişâl:-***

G: 88 Mısra: 6

*Kavuşma ümidi.*5. İkidenden hâlî degil dest-i
hayâlimde olan6. Biri ümmîd-i vişâliñ biri ağu
getirir**ümmîd-i vişâl-i dil-rübâ:*****ümmîd-i vişâl-i dil-rübâ:-***

G: 142 Mısra: 21

*Âşık olunan güzele kavuşma
ümidi.*21. Olmasa gönlümde ümmîd-i
vişâl-i dil-rübâ22. İstemem bu dirliği bi’llâh
bir ân istemem**üstâd et:*****üstâd et:-***

G: 134 Mısra: 14

*Ustalaştırmak.*13. ‘Âkıbet Şeyhî-i nâ-şadını
bezm-i meyde14. Böyle âh etmege va’llâhi
sen üstâd etdiñ

-V-

va‘de-i vaşl:***va‘de-i vaşl:-***

K: 11 Mısra: 9

*Kavuşma sözü.*9. Mededkâr gâyet h‘âhem
olsa va‘de-i vaşlıñ10. Dayansıñ şab‘ımıñ çarbına
nazmıñ revnağı atı**va‘diñe ikrâr:**

va‘diñe ikrār:-

G: 159 Mısra: 14

*Sözünde durmak, sözünü tutmak.*13. Kō kan dōksün vişālîñ
va‘dine kūyuñda ‘uşşākîñ14. Bilirsin va‘di ammā va‘diñe
ikrārı bilmezsin**vahdet-i şarf:*****vahdet-i şarf:-***

G: 130 Mısra: 6

*Allah'ın birliğinde yok olma.*5. Vāşıl-ı mülk-i fenāya lā şabā
velā mesā6. Vahdet-i şarf ehline ‘ālemde
sāl u māh yok**vā‘iz-i bī-idrāk:*****vā‘iz-i bī-idrāk:-***

G: 81 Mısra: 15

*Akılsız vaiz.*15. Görelim loğma-perest
vā‘iz-i bī-idrāki16. Yevme tüblāda geçip şadra
ğdā mı getirir**vā‘iz-i nādān:*****vā‘iz-i nādān:-***

G: 107 Mısra: 5

*Cahil vaiz.*5. Vā‘iz-i nādānı gör a‘māle
eyler istinād6. Tıfl-āsā dāyeye bu feyzdir
tedbīrimiz**vā‘iz-i şehir:*****vā‘iz-i şehir:-***

G: 36 Mısra: 5

*Şehrin vaizi, dinî öğüt vereni.*5. Eylediği āh-ı serd vā‘iz-i
şehriñ bu gün6. Ğayrı degil iç yüzü celb-i
zer-i tābdır**vak‘a-i mecnūn ol:*****vak‘a-i mecnūn ol:-***

G: 110 Mısra: 7

*Mecnun'nun hikâyesine
dönmek.*7. Vak‘a-i Mecnūn olubdur
‘ākıbet bu kār-ı ‘aşk8. Sāye-i zülf-i dil-ārādır ser-i
hargāhımız**vākıf ol:*****vākıf ol:-***

G: 135 Mısra: 13

*Haberdar olmak, öğrenmek.*13. Vākıf olduğ hāline erbāb-ı
bezmiñ Şeyhiyā14. Yoğladık ağzın vefā-yı
yārdan el yu dedik**vākıf-ı esrār-ı şeh-i şevket:*****vākıf-ı esrār-ı şeh-i şevket:-***

G: 106 Mısra: 8

Ululuk şahının sırlarından

haberdar kimse.

7. Men 'arefiñ nüktesine
maḥremiz

8. Vākıf-ı esrār-ı şeh-i şevketiz

vākıf-ı zār ol:

vākıf-ı zār ol:-

G: 178 Mısra: 4

Ağlamayı bilmek.

3. Bezm-i meyde zāhide sırr-ı
ma'ādı söylemek

4. Āşikār olsun kayırmaz vākıf-
ı zār olmasa

vakt ol:

vakt ol:-

G: 16 Mısra: 7

Zamanı gelmek.

7. Vaqt olur kim inşirāḥ-ı şadr
ile ez-bāb-ı dil

8. Rağmına geçmiş zamāniñ
nüş ede cām-ı şarāb

vakt ol:-

G: 52 Mısra: 10

Zamanı gelmek.

9. Eşiginde baş koyanlar
'ākıbet

10. Vaqt olur vaşlıñ ile
memnūn olur

vakt ol:-

G: 56 Mısra: 18

Zamanı gelmek.

17. Dergāh-ı ma'rifetde devr
edip duran kişi

18. Devrinde bir vaqt olur ki
dā'im kadīm olur

vālā-keş-i şevk:

vālā-keş-i şevk:-

G: 7 Mısra: 5

*(Sevgilinin) Şiddetli
arzusunun yüceliği.*

5. Ağlasın bu gözlerim vālā-
keş-i şevkiñ ile

6. Nakd-i cānım toḥm-ı
eşkimden naçar bārān baña

vālā-keş-i ṭab'ı suḥan:

vālā-keş-i ṭab'ı suḥan:-

G: 55 Mısra: 8

*Söz söyleme mizacı yüksek
olmak.*

7. Āvāre-i zülf-i ruḥ-ı yār
olduğumuzdan

8. Vālā-keş-i ṭab'ı suḥanız
şafvetimiz var

varṭa-i seyl-i sirişk-i eşk-bār:

varṭa-i seyl-i sirişk-i eşk-bār:-

G: 157 Mısra: 8

*Gözyaşı yağdıran gözyaşı
selinin tehlikesi.*

7. Çeşm-i hūn-ālūdumu taḥrīk
ederse cevr ile

8. Varṭa-i seyl-i sirişk-i eşk-
bārımdan şaḫın

vaşf et:***vaşf et:-***

G: 113 Mısra: 9

Anlatmak, övmek.

9. Yeter zāhid bize cennetdeki

ḥūrān vaşf etme

10. Bi-ḥamdi'llāh ki yāri

Şeyhīniñ ğilmānı andırmaz

vaşf et:-

G: 89 Mısra: 9

Anlatmak, övmek.

9. Yeter Şeyhīye zāhid

mezheb-i Nu'mānı vaşf etme

10. Cihānda faḥrim ancak

mezheb-i rindānım olmuştur

vaşf et:-

Mş.: 1 Mısra: 35

*Anlatmak, övmek.*35. Ne ḥaddi vaşfiñ etmek mūr
eşiğinde Süleymāniñ36. Ne 'izzetdir bu kim 'aşkıñla
oldum ben şenā-ḥ'āniñ**vaşf eyle:*****vaşf eyle:-***

G: 6 Mısra: 9

Anlatmak, övmek.

9. Ḥaṭ-ı ruḥsāriñi vaşf eylemek

Şeyhī sitem-kāra

10. Ezelden pīr-i 'aşk-ı

ta'līmidir verdi siḥr cānā

vaşf-ḥ'ān-ı dilber:***vaşf-ḥ'ān-ı dilber:-***

K: 11 Mısra: 23

*Sevgilinin övücüsü.*23. Çü vaşf-ḥ'ān-ı dilber bā'is-i
icādiñ olmuştur

24. Terennüm ile geldi

mevsim-i ğül-berg-i ḥandānı

vaşf-ı nāz u dilber:***vaşf-ı nāz u dilber:-***

G: 41 Mısra: 7

*Sevgiliyi ve onun nazını
anlatmak.*7. Seherler vaşf-ı nāz u dilbere
āġāz eder ğörlüm8. Meger ki mest-i ḥ'āb çeşm-i
nāziñ bülbülündendir**vāşıl ol:*****vāşıl ol:-***

G: 129 Mısra: 3

*Kavuşmak.*3. Qanı 'āşık ki ola ma'şūka
vāşıl4. Deyip 'uşşāka eyler e'ş-şalā
'aşk***vāşıl ol:-***

G: 51 Mısra: 10

*Ulaşmak.*9. Nā-puḥte olup seyr-i
kevākib eylemek10. Vāşıl olunca dil-i dānāya
gelir gider

vāşıl ol:-

G: 51 Mısra: 12
Kavuşmak.

11. Dergāh-ı terkibe şü deñli
sefer eder
12. Vāşıl ola tā seyr-i a'lāya
gelir gider

vāşıl-ı envār-ı ruḥ-ı ḥazret:***vāşıl-ı envār-ı ruḥ-ı ḥazret:-***

G: 106 Mısra: 18
*Hazretin yüzünün nurlarını
gören.*

17. Faḥr ederiz cevher-i 'irfān
ile
18. Vāşıl-ı envār-ı ruḥ-ı
ḥazretiz

vāşıl-ı mülk-i fenā:***vāşıl-ı mülk-i fenā:-***

G: 130 Mısra: 5
*Yokluk âlemine kavuşma,
Allah'ın varlığında yok olma.*

5. Vāşıl-ı mülk-i fenāya lā şabā
velā mesā
6. Vaḥdet-i şarf ehline 'âlemde
sāl u māh yok

vaşl-ı cefā-yı dil-rübā:***vaşl-ı cefā-yı dil-rübā:-***

Kt: 31 Mısra: 2
Sevgilinin eziyetine kavuşmak.

1. Denilmez sergüzeştım 'âlem

içre derd-i serdir bu
2. Meger vaşl-ı cefā-yı dil-
rübādan bir eşerdir bu

vaşl-ı ḥayāl-i ruḥ-ı leb:***vaşl-ı ḥayāl-i ruḥ-ı leb:-***

G: 10 Mısra: 4
*Dudağın canlanan hayaline
kavuşmak.*

3. Cünd-i ser-i zülfüñ eger etse
ne deñli hücum
4. Vaşl-ı ḥayāl-i ruḥ-ı leb burc-
ı bedendir baña

vaşl-ı ḥüsn:***vaşl-ı ḥüsn:-***

G: 43 Mısra: 8
Güzelliğe kavuşmak.

7. Dostum hicrānıñı yükletme
'aşkıñ üstüne
8. 'Aşk ezel bezminde vaşl-ı
ḥüsnüñ ile yārdır

vaşl-i dil-ārā:***vaşl-i dil-ārā:-***

G: 161 Mısra: 1
Sevgiliye kavuşma.

1. Firḳatiñ bildirmede vaşl-i
dil-ārā n'idügin
2. La'l-i nābiñ gösterir mir'at-i
şahbā n'idügin

vaşşāf ol:***vaşşāf ol:-***

Mş.: 1 Mısra: 37

*Niteliklerini, vasıflarını
anlatmak.*

37. Ne devletdir ser-i küyunda

vaşşâfı olam onuñ

38. Vişâli Şeyhiyâ sükkerdir

onuñçün çeker cāniñ

vāveylā eyle:

vāveylā eyle: -

G: 8 Mısra: 4

Feryat etmek.

3. Eyleşir şanma hadeng-i dil

ederse yā hayy

4. Zülf-ü yāre doğunur

eylerisem vāveylā

ve lîkin:

ve lîkin: -

G: 105 Mısra: 18

Fakat.

17. Geldi meyden ağzıma sırr-ı
şafâ-yı nuţķ-ı yār

18. Söylemezdim ben ve lîkin

söyledir sultānımız

vech-i ādem:

vech-i ādem: -

G: 117 Mısra: 5

*İnsan(lar)ın yüzü, âdemlerin
bulunduğu yer.*

5. Vech-i ādemde

görünmüşken ‘acebdir ol

şanem

6. Yine ol vech ile zātıñ onda

pinhān eylemiş

vech-i dü cihān:

vech-i dü cihān: -

G: 151 Mısra: 1

İki âlemin yüzü.

1. Vech-i dü cihān şem‘ine

pervāne-i ‘aşķım

2. Vaşl āteşiniñ faşlına sūzāne-

i ‘aşķım

vech-i Hakkānî:

vech-i Hakkānî: -

G: 181 Mısra: 6

Allah'ın yüzü.

5. Hıyāl-i hāli hāl ihsān eder
anca hıyālinden

6. Hıyālîñ perdesin kaldır

göresin vech-i Hakkānî

vech-i Hudā:

vech-i Hudā: -

G: 10 Mısra: 10

Allah'ın tecellisi.

9. ‘Arşā-i hüsünde ‘aceb ‘aşķık
ğayr olmağa

10. Sūz-ı dili vech-i Hudā Şeyhî
nedendir bañā

vech-i Hudā: -

Thm: 3 Mısra: 2

Allah'ın tecellisi.

1. Fî-maķ‘ad-ı şıdķ-ı ‘ind-i

melik-i muhtedir

2. Vech-i Hudada sır
ta'ayyünat-ı noktadır

vech-i lâ-yezâl:

vech-i lâ-yezâl:-

G: 108 Mısra: 7

*Yok olmayan, ölümsüz
biçimde.*

7. Güzelleri severiz vech-i lâ-
yezâl olarak

8. Şafâ-yı kesb-i mâl u câhı hep
hiyel bilüriz

vech-i leylâ:

vech-i leylâ:-

G: 155 Mısra: 10

Leyla'nın yüzü.

9. Sarây-ı dilde şâh-ı Kays
olursañ kişver-i hüsne

10. Hüviyyet sırrına mażhar
olursun vech-i Leylâdan

vech-i mevlâ:

vech-i mevlâ:-

G: 155 Mısra: 6

Mevla'nın yüzü.

5. Celâli nârına yanmış
söyünmüş derd-mendim ben

6. Cemâliñ nûruna yansın
yakılsın vech-i Mevlâdan

vech-i pāk:

vech-i pāk:-

G: 61 Mısra: 7

Temiz, saf yüz.

7. Vech-i pâki eylemez tanzîr
ile şirket kabûl

8. Turre-i hû zülfünüñ ü
kākülünüñ çinidir

vech-i zât-ı kibriyâ:

vech-i zât-ı kibriyâ:-

G: 3 Mısra: 6

Allah'ın vesilesi.

5. Dest-i mürşidde konulmuş
‘aşıkıñ ‘ayş u demi

6. Vech-i zât-ı Kibriyâdır ol
kadehde mey oña

vech-i zü'l-celâl:

vech-i zü'l-celâl:-

K: 9 Mısra: 18

Celal sahibi Allah'ın yüzü.

17. İki ma‘nâdır şerî‘atle
hakikat zâhiren

18. Biri hüsni enbiyâdır biri
vech-i Zü'l-Celâl

vechullâh et:

vechullâh et:-

G: 19 Mısra: 14

Allah'ın zatı bilmek.

13. Hâr-ı gül gayrıyı yâr ile
gider evhâmı

14. Cümle eşyâ-yı ‘adem sırrını
vechullâh et

vefâ et:

vefâ et:-

G: 53 Mısra: 1

Sevgi ve dostluk göstermek.

1. Ben vefâ ettikçe şeh-nâzım cefâsın artırır
2. Hıkmetin bilmem nedir ğayra vefâsın artırır

vefâ et:-

G: 8 Mısra: 12

Sevgi ve dostluk göstermek.

11. Sen baña etmedesin derd ü cefâñı müzdâd
12. Ben vefâ etmedeyim biri birinden a^lâ

vefâ eyle:**vefâ eyle:-**

G: 44 Mısra: 13

Sevgi ve dostluk göstermek.

13. Ğayrıya çok çok vefâ eyler velâkin Şeyhîye
14. Devletinde ağlamam ammâ katı pek az olur

vefâ göster:**vefâ göster:-**

G: 58 Mısra: 1

Sevgi ve dostluk göstermek.

1. Bañâ ğarrâlanırsın cevr ile ammâ vefâ göster
2. Hüner oldur cefâ-yı hicr içinde bir şafâ göster

vefâ-yı câmi^c-i hüsni:**vefâ-yı câmi^c-i hüsni:-**

G: 67 Mısra: 16

Güzellik camisinin daimi sevgisi.

15. Şalâ şalâ diyerek mey şunar leb ü la^liñ
16. Vefâ-yı câmi^c-i hüsni üzre hoş ezân okunur

vefâ-yı dil-rüba:**vefâ-yı dil-rüba:-**

G: 154 Mısra: 7

Sevgilinin vefası.

7. Vefâ-yı dil-rübaya âfir olmak var cefâsından
8. Hudâ hıfz ide ol muğ-beçeden ‘uşşâkıñ ĩmânın

vefâ-yı yâr:**vefâ-yı yâr:-**

G: 135 Mısra: 14

Sevgilinin vefası.

13. Vâkıf olduk hâline erbâb-ı bezmiñ Şeyhîyâ
14. Yoqladık ağzın vefâ-yı yârdan el yu dedik

vefâ-yı yâr:-

G: 159 Mısra: 12

Sevgilinin vefası.

11. Güzeli cevr ü cefâ etmek bilirsin ‘aşık-ı zâra
12. Meger ‘âlemde yalnız bir vefâ-yı yâri bilmezsin

verd-i handān eyle:***verd-i handān eyle:-***

K: 10 Mısra: 44

Açmış güle çevirmek, (gülü) açtırmak.

43. Dāmenin şakḳ edip isḳātü'l-izāfāt eyleyen

44. Gonçesin bu ḥār-ı gāmda verd-i handān eylemiş

verd-i handān ol:***verd-i handān ol:-***

G: 24 Mısra: 2

Gül açmak, neşelenmek.

1. Cemāliñ görmedir 'uṣṣāka ḥayrān olmağa bā'is

2. Bahārñ gülşenidir verd-i handān olmağa bā'is

vezn eyle:***vezn eyle:-***

G: 105 Mısra: 8

Tartmak, mukayese etmek.

7. Küfrüne fetvā verir kürsīde vā'iz dervişiñ

8. Zāhidā vezn eyleyiz maḥşer günü ĩmānımız

vīrān eyle:***vīrān eyle:-***

G: 87 Mısra: 3

Yıkmak, harap etmek.

3. Hiç demezsin ki cefā

gönlümüz eyler vīrān

4. Ben degil belki cihān zulm ü cefādan yıkılır

vīrān eyle:-

Thm: 1 Mısra: 16

Yıkmak, harap etmek.

15. Derd-i dil şerḥine biz ehl-i muḥabbet bulmadık

16. Gönlümü pejmürde vīrān eyledi hicriñ gamı

vīrān ol:***vīrān ol:-***

G: 91 Mısra: 3

Yıkılmak.

3. Vīrān ola cem'iyet-i endīşe-i 'ālem

4. Ma'mūr edecek şehr-i dili ḥāletimizdir

vişāl-i bāğ-ı ḥüsn:***vişāl-i bāğ-ı ḥüsn:-***

K: 11 Mısra: 61

Güzellik bağına kavuşmak.

61. Vişāl-i bāğ-ı ḥüsnüñden beni baḥtım ırağ eyler

62. Meger tezhīb-i aḥlāk eylemekse ṭālī'ñ şanı

vişāl-i dest-res:***vişāl-i dest-res:-***

G: 62 Mısra: 2

Kavuşmaya erişmek.

1. Şafâ-yı dehre ‘aceb hiç
cefâdan el mi deger
2. Vişâl-i dest-rese bî-vefâdan
el mi deger

vişâl-i kûy-ı nâz:

vişâl-i kûy-ı nâz:-

G: 39 Mısra: 13

Naz semtine kavuşmak.

13. Dilâ vişâl-i kûy-ı nâzı
boşlama elden
14. Nihâyet şu degil mi ki güzel
sever diyeler

vişâl-i mâh-ı tâb:

vişâl-i mâh-ı tâb:-

G: 96 Mısra: 2

Parlak aya kavuşma.

1. Şafâ-yı bezm-i meyde
gönlümüz gül-fâma kalmışdır
2. Vişâl-i mâh-ı tâbıñ vuşlatı
ahşâma kalmışdır

vişâl-i yâr:

vişâl-i yâr:-

G: 142 Mısra: 19

Sevgiliye kavuşma.

19. Cân eger mehcür olur ise
vişâl-i yârdan
20. Öldür biñ kânım halâl
olsun size kân istemem

vuşlat-ı ‘âlem:

vuşlat-ı ‘âlem:-

G: 81 Mısra: 4

*Dünya kavuşması, dünyalık
kavuşma.*

3. Getirir bir saşam âhir saña
budur derdim
4. Pîre-zen vuşlat-ı ‘âlemde
şafâ mı getirir

vuşlat-ı ‘ayş-ı dildâr:

vuşlat-ı ‘ayş-ı dildâr:-

Thm: 4 Mısra: 7

*Sevgilinin eğlencesine
kavuşma.*

7. Geh gam-ı hicr ile geh
vuşlat-ı ‘ayş-ı dildâr
8. Gâh mesrûr-likâ geh gam-ı
fikir-i agyâr

vuşlat-ı güftâr:

vuşlat-ı güftâr:-

G: 176 Mısra: 8

Söze kavuşmak

7. Dil teşne-i bûs-ı leb-i yâr ise
yine biz
8. Zâr eylemeziz vuşlat-ı güftâr
elimizde

vuşlat-ı hûbân:

vuşlat-ı hûbân:-

G: 22 Mısra: 9

Güzellere kavuşmak.

9. Vuşlat-ı hûbân aındım
ağladım âh eyleyip

10. Mest-i ümmîd-i vişâlim
Şeyhiyi ma'zûr tut

vuzû al:

vuzû al: -

G: 115 Mısra: 6
Abdest almak.

5. Leb-i baħr-i hüviyyet içre
seyrân eyleyen diller

6. Cemâliñ kıblesinde secde-i
vaşla vuzû almış

vücûd-ı cûd-ı rûd:

vücûd-ı cûd-ı rûd: -

G: 86 Mısra: 19
Irmak cömertliğindeki varlık.

19. Vücûd-ı cûd-ı rûdu dü
‘âleme mefħar

20. Münâsih-i münâfikîñ
mefâtîh-i eksâr

vücûd-ı dürr-i biħâr:

vücûd-ı dürr-i biħâr: -

G: 86 Mısra: 10
Denizler incisinin varlığı.

9. Mezâhir-i aħadiyyet me‘âlî‘-
i âyât

10. Sirâc-ı bedr-i ma‘ânî
vücûd-ı dürr-i biħâr

vücûd-ı ‘unşur-ı rûh:

vücûd-ı ‘unşur-ı rûh: -

G: 13 Mısra: 9
Ruhun unsuru olan varlık.

9. Şeyhî vücûd-ı ‘unşur-ı rûħa
10. Yûsufa taħt-gâhdır güyâ

vücûh-ı mezâhir:

vücûh-ı mezâhir: -

Thm: 3 Mısra: 4
Yaratılmışların çehreleri.

3. Seyr et cemâl-i Ĥaħķı
ruħsâr-ı dil-rübâda müstetir

4. Çün sırr-ı Ĥaħ vücûh-ı
mezâhirde müstetir

-Y-

yâ ĥayy et:

yâ ĥayy et: -

G: 8 Mısra: 3
*(Ok atarken) "yâ ĥayy"
nidasında bulunmak.*

3. Eyleşir şanma ĥadeng-i dil
ederse yâ ĥayy

4. Zülf-ü yâre dokunur
eylerisem vâveylâ

yâ hû:

yâ hû: -

G: 118 Mısra: 1
1. "Hey bak!" anlamında
seslenme sözü, 2. "Ey Allah"
zikri.

1. ‘Aşķ ile zülfüñ eglemiş
ħüsnüñe yâ hû demiş

2. Seyr eden çeşm-i ģazâliñ
nergis-i cādū demiş

yā hū:-

G: 133 Mısra: 1

*Sözün anlamını**kuvvetlendirmek için**kullanılan tabir.*

1. Öldürürse ğam yemem yā
hū seniñ bed-ḥūlarıñ
2. Cāna te'sīr eylemiş bed-ḥū
ile ḥoşlarıñ

yā hū:-

G: 172 Mısra: 2

"Ey Allah" zikri.

1. Göñül keşretten etdi terk-i
ṭābū
2. Dedi 'aşkıñ ile aġyāra yā Hū

yā hū:-

G: 88 Mısra: 8

"Ey Allah" zikri.

7. Da'vet-i zühd ü vera' bār-ı
girāndır bilirim
8. Seni bu bezme meger 'aşk
ile yā Hū getirir

yā yā:**yā yā:-**

G: 114 Mısra: 12

"Ya ... ya ..." bağlacı.

11. Yā otur Ḥaḳḳ ile ol ḥalvet
der-encümen et
12. Yā çekil zāviyeñe eyleme
bāzāra heves

ya yā:-

G: 142 Mısra: 11

"Ya ... ya ..." bağlacı.

11. Ya gele şol 'aql-ı evvel yā
olam Mecnūn-veş
12. Bu ikiden mā-'adā 'aql-ı
perişān istemem

yā yā:-

K: 9 Mısra: 26

"Ya ... ya ..." bağlacı.

25. Bu ta'addūn-ı teġāyyür ü
aḥadda emr-i muḥāl
26. Ādem ü İblīs ü İbrāhim ü
Nemrūd ü Yezīd

yabana at:**yabana at:-**

G: 21 Mısra: 10

Önemsiz görmek.

9. Yek ḳalem 'Aşık 'Ömerce bir
ġazel ṭarḥ eyledim
10. Revnaḳa gözden geçir ḳayd
etme al yabana at

yād et:**yād et:-**

G: 134 Mısra: 9

Anmak, hatırlamak.

9. Pāk-dāmenliğimiz yād
ederken eller
10. Bize rüsvālıġı beñzer yine
sen ad etdiñ

yād eyle:

yād eyle:-

G: 31 Mısra: 8

Hatırlamak, anmak.

7. Hāke şaldım mātemi evhāmı

şimdi ey gönül

8. Yār ile şöhet demidir

eyleme ağıyarı yād

yād ol:***yād ol:-***

G: 173 Mısra: 10

Anılmak, zikredilmek.

9. Terk-i ağıyar et dilerseñ

Şeyhiyā

10. Levh-i merdān içre ismiñ

yād ola

yād ol:-

G: 79 Mısra: 4

Yabancı kalmak.

3. İkilik ortada yokdur ayrı yok

çün gayrı yok

4. Kāmil olup ʿālem içre kevne

yād olmak nedir

yağlı kuyruk:***yağlı kuyruk:-***

K: 11 Mısra: 103

*Kolayca ve bolca**yararlanılabilecek kaynak.*

103. Cihān bir yağlı kuyruk

ʿaşk ola t̄alib olan duta

104. Yeter erbāb-ı ʿaşka bī-

tekellüf huşk ü ternāni

yağmā eyle:***yağmā eyle:-***

G: 38 Mısra: 2

*Ele geçirmek.*1. Temevvüc eyleyen baħr-i
vücūd içre kemālīñdir2. Dil-i ʿuṣṣāķı yağmā eyleyen
hüsñ-i cemālīñdir***yağmaya ver:******yağmaya ver:-***

G: 145 Mısra: 7

*Gözden çıkarmak.*7. Ğinā-yı t̄abʿımı yağmaya
verdi sūz-ı ruħuñ8. Suʿāl-i vaşlıñ için ben
gedālanıp durdum***yakın ol:******yakın ol:-***

G: 76 Mısra: 19

*Yaklaşmak.*19. Bunlar ırağ olduğu ādem
olur Hākka yakın20. Bunlar onlardır ki kaçtre
olmadan deryā olur***yakīniñ ol:******yakīniñ ol:-***

G: 25 Mısra: 4

*Tam ve doğru şekilde bilmek.*3. Kuʿūduñ semme vechullāh
enīsiñ ola ehlullāh

4. Yaķınıñ ola illallāh dilerseñ
māsivādan gec

yalan çık:

yalan çık: -

Thm: 1 Mısra: 28

Yalan olduğu anlaşılmaq.

27. Söz müdür hiç ‘āşıkıñ
ķalbinde rāḫat var demek

28. Hep yalan çıķdı cefā-yı
yāre ğāyet var demek

yalvarı gör:

yalvarı gör: -

G: 57 Mısra: 1

Yalvarı vermek.

1. ‘Andelīb-āsā seḫer yalvarı
gör

2. Bāğa gir ğonca gül ü ğülzārı
gör

yana yana:

yana yana: -

G: 94 Mısra: 10

Tekrar tekrar.

9. Şurāhī-veş yaķılıp āh eder
seḫer Şeyḫī

10. Ḥayāl-i vaşlıñ ile yana yana
āteş urur

yārān-ı küstāḫān:

yārān-ı küstāḫān: -

G: 109 Mısra: 2

Küstāḫça tavır gösteren ahbap

1. Ser-i kūyunda erbāb-ı şafā
mihmāna incinmez

2. Mürüvvet resmidir yārān-ı
küstāḫāna incinmez

yār-ı tenhā:

yār-ı tenhā: -

G: 58 Mısra: 9

Yalnız sevgili.

9. Görünmez yār-ı tenhā

Şeyḫī-i nā-şādına ammā

10. Hüner ‘ālemde oldur luṭf
ile rūy-ı vefā göster

yāz ol:

yāz ol: -

G: 44 Mısra: 1

Yaz mevsiminin gelmesi.

1. Her kaçan çıķsıñ şalınsıñ
‘ālem içre yāz olur

2. Kākülünñ naḫlin penāh eden
kebüter bāz olur

ye’s-i ḫayret:

ye’s-i ḫayret: -

K: 11 Mısra: 55

Şaşkınlık ümitsizliği.

55. Gönül bir berdü’l-acûzî
ye’s-i ḫayret içre ķalmışken

56. Hele nevrüz-ı fîrüz oldu
erdi nūr-ı ‘irfānı

ye’s-i ḫırmān eyle:

ye’s-i ḫırmān eyle: -

G: 96 Mısra: 5

*Nasipsizlik ümitsizliğine
düşürmek.*

5. Gazālîñ şayd-gāhı ye's-i
hırmān eylemiş gönlüm
6. Tesellîmiz hemān şol müşk-i
zülfi-i hāma kalmışdır

ye's-i hırmān:

ye's-i hırmān:-

G: 95 Mısra: 6
Nasipsizlik ümitsizliği.

5. Niyāmından çekip tığ-ı
vişālîñ sîneler çāk et
6. Göñül bu ye's-i hırmān içre
bir in'āma kalmışdır

yed-i kudret:

yed-i kudret:-

G: 112 Mısra: 3
*Kudret eli, Allah'ın her şeyi
yapabilme gücü.*

3. Haqqımızda hāme-i gayb
yed-i kudret ile Hū
4. Tā ezelden levha-i
hüsnüñde mestür olmuşuz

yed-i kudret:-

G: 115 Mısra: 22
*Kudret eli, Allah'ın her şeyi
yapabilme gücü.*

21. Sülük-ı h'ācegān içre firāk-
ı çeşm-i hūbānı
22. Yed-i kudret şununca kalb-
i maḥzūnum dolu almış

yek kalem:

yek kalem:-

G: 21 Mısra: 9
Bir kalemde, bir çırpıda.

9. Yek kalem 'Āşık 'Ömerce bir
gazel tarḥ eyledim
10. Revnağa gözden geçir kayd
etme al yabana at

yere dön:

yere dön:-

G: 30 Mısra: 8
Yere eğilmek, utanmak.

7. İkilik rāmına uğradı göñül
8. Ne zamān dönmeli yüz yere
meded

yere gir:

yere gir:-

G: 30 Mısra: 4
Utanmak, yerin dibine girmek.

3. Kemer-i gayreti kayd
etmede dil
4. Kañkı yüzle girdim yere
meded

yere yüz sür:

yere yüz sür:-

G: 174 Mısra: 12
*Yere yüz sürmek; aşırı sevgi
göstermek için yere eğilmek,
yere kapanmak.*

11. 'İşve-i faḥr-i fenāyı

gözleyen fahr istesin
12. Mihr-veş yüz yere sürsün
menzili eflāk ola

ye's ü ümmîd eyle:

ye's ü ümmîd eyle:-

G: 146 Mısra: 1
*Ummak ve karamsarlığa
kapılmak.*

1. Ye's ü ümmîd eylemem
devletli şāhımdan benim
2. Var niyāzım āsitān-ı
pādişāhımdan benim

ye's-i ümmîd-i hayāl-i vaşl ol:

ye's-i ümmîd-i hayāl-i vaşl ol:-

G: 157 Mısra: 3
*(Sevgiliye) kavuşma hayalinin
beklentisiyle kederlenmek.*

3. Ye's-i ümmîd-i hayāl-i
vaşlıñ olmak var ise
4. Dil-fikārım cümle-i bî-
ihtiyārımdan şağın

ye's-i vaşl:

ye's-i vaşl:-

G: 42 Mısra: 9
Kavuşma ümitsizliği.

9. Ye's-i vaşlında gönül Şeyhî
kapanıdı kaldı
10. Luţfuñ añdıqca gönüllerde
emeller açılır

yetişmek ol:

yetişmek ol:-

G: 18 Mısra: 7
Yetişmek, erişmek.

7. Ol rûza olmadan yetişmek
ola mı āyā
8. Pür-nūr ede her yanımızı
‘adl-i nāb-ı leb

yevme tüblā:

yevme tüblā:-

G: 81 Mısra: 16
Kıyamet günü.

15. Görelim loğma-perest
vā‘iz-i bî-idrāki
16. Yevme tüblāda geçip şadra
ğidā mı getirir

yevme tüble's-serāir:

yevme tüble's-serāir:-

G: 47 Mısra: 9
*"Sırların ortaya döküleceği
gün" (Târik, 86/9).*

9. ‘Aşık-ı āvāreniñ yevme
tüble's-serāir
10. Alnı açık Şeyhiyā yüzleri
ağdır

yok et:

yok et:-

G: 38 Mısra: 13
Yok etmek.

13. Yolumda nağd-i varın yok
eden gelsin demiş dil-dār

14. Degil varın fedā-yı cāna
Şeyhî pür-melâliñdir

yol ver:

yol ver:-

K: 11 Mısra: 91

*Müsaade etmek, imkân
tanımak.*

91. Harîm-i hâşşa yol vermez
felek bilmem nedir fikri

92. Şitâb ettikçe erbâb-ı hüner
bağlar belâ anı

Yūsuf-1 cān:

Yūsuf-1 cān:-

K: 11 Mısra: 4

Canın Yusuf'u.

3. Nice dem naḥs-ı gerdün
vermeyip āsāyişe ruḥşat

4. Felek çāh-ı ṭabī'atde
kapatmış Yūsuf-1 cānı

Yūsuf-1 ezhār:

Yūsuf-1 ezhār:-

K: 11 Mısra: 49

Çiçeklerin Yusuf'u.

49. Cihān cāhından etdi
kend'özün şol Yūsuf-1 ezhār

50. Gedāyı baya eyler sāye-i
ḥüsnünde iḥsānı

Yūsuf-1 rūḥu'l-muzāf:

yūsuf-1 rūḥu'l-muzāf:-

K: 10 Mısra: 38

Ruhun bir uzvu olan Hz. Yusuf.

37. Çünkü terkîb-i vücūd-ı
ādemi buldu kemāl

38. Yūsuf-1 rūḥu'l-muzāfa ḳalbi
zindān eylemiş

yüz süresi gel:

yüz süresi gel:-

G: 78 Mısra: 14

*Aşırı sevgi göstermek için yere
eğilmek.*

13. Kemāhî aşl-ı eşyā nazar
olunca aşla

14. Ğubār-1 kevine cümle
yüzüm süresim gelir

yüz tut:

yüz tut:-

G: 183 Mısra: 13

Yönelmek.

13. Mürîd olmak murādı ḥān-
ḳāh-ı 'aşḳa yüz ṭutdu

14. Dırîğ etme vefā telḳiniñ et
Şeyhî oña geldi

yüz verme:

yüz verme:-

G: 156 Mısra: 5

Yüz vermemek, ilgilenmemek.

5. Şanmañız 'uşşāḳa yüz
vermez nazar ḳılmaz velī

6. Her nefes şefḳatle yār eyler
nazar açmazdan

yüzü gül:

yüzü gül:-

G: 16 Mısra: 4
Feraha kavuşmak.

3. Gelse tîşe ile nev-sāl-i ferah-
baḥşā hele
4. Yüzü gülse ʿālemiñ olsa
duʿālar müstecāb

-Z-

zād-ı hāl-i kūy:***zād-ı hāl-i kūy:-***

G: 111 Mısra: 10
*(Sevgilinin) semtinin
cezbesinin rızkı.*

9. Dürüş teveccüh-i kesb-i
maʿārifeye Şeyḫī
10. Ki zād-ı hāl-i kūyda kifāyet
etse biriz

zāhid-i bed-ḥū:***zāhid-i bed-ḥū:-***

G: 118 Mısra: 8
Kötü huylu zahit.

7. Tövbe etsinler şarāb içmekle
dil-ber sevmeden
8. Allāh Allāh dediler ki zāhid-i
bed-ḥū demiş

zāhid-i ḥar:***zāhid-i ḥar:-***

G: 73 Mısra: 13
Eşek zahit.

13. ʿĀr eder zāhid-i ḥar

ḥüsnüñe bend olmaḡdan
14. Der-i ḥüsnüñden ırāḡ olma
benim ʿārımdır

zāhid-i ḥod-bīn:***zāhid-i ḥod-bīn:-***

G: 115 Mısra: 15
Kibirli kaba sofı.

15. Temevvüc etmedin baḥr-i
muḥabbet zāhid-i ḥod-bīn
16. Kitāb-ı dürr-i maʿnā üzre
ancaḡ sāde-rū almış

zāhid-i ḥod-bīn:-

G: 48 Mısra: 2
Kibirli kaba sofı.

1. Bülbül-i mestāneye mey-
gedeler bāḡdır
2. Zāhid-i ḥod-bīne mey
müfside-i dimāḡdır

zāhid-i ḥuşk:***zāhid-i ḥuşk:-***

G: 73 Mısra: 5
Kaba sofı.

5. Ne bilir zāhid-i ḥuşk ʿişve-
nümā-yı ʿaşḡı
6. Ğam-ğüsārım leb ü ğisūları
ğam-ḥʿārımdır

zāhid-i nādān-ı şüret-bīn:***zāhid-i nādān-ı şüret-bīn:-***

G: 165 Mısra: 10
Sureti gören cahil sofı.

9. Şeyhiyā ser-defter-i rāz-ı

ḥaḳīḳatsin velī

10. Zāhid-i nādān-ı şūret-

bīnden pūşidesin

zaḥme-i ruḥsār:

zaḥme-i ruḥsār:-

G: 176 Mısra: 6

sevgililinin yüzünün mızrabı

5. Biz mālik-i ṭab^c-ı suḥan u

ṭılsım-ı kenziz

6. Dārā-şifatız zaḥme-i ruḥsār

elimizde

zaḥm-ı ‘aşk:

zaḥm-ı ‘aşk:-

G: 160 Mısra: 5

Aşk yarası.

5. Zaḥm-ı ‘aşka mecma^c-i
ḥüsünüde merhem var iken

6. Ḥayfdır ümmīd-i dermān
eylemem aḡyārdan

zaḥm-ı firāk:

zaḥm-ı firāk:-

G: 46 Mısra: 15

Ayrılık yarası.

15. Zaḥm-ı firākıñ luṭf et vaşlıñ
ile tımar et

16. Hicrānıñ ile sīnem ḥasret-
zeden olmuşdur

zaḥm-ı ḥançer:

zaḥm-ı ḥançer:-

G: 122 Mısra: 12

Ḥançer yarası.

11. Başıñı ḥırḳaya çek

münkirle etme iḥtilāṭ

12. Şeyhiyā ger ister iseñ

zaḥm-ı ḥançerden ḥalāş

zaḥm-ı ḥār ol:

zaḥm-ı ḥār ol:-

G: 49 Mısra: 4

Diken yarası olmak.

3. Bī-çāre vü dermānde ḳaldım

der-i vaşlında

4. Ṭa^c-n-ı raḳīb-i bed-ḥūla

zaḥm-ı ḥār olmuşdur

zalām-ı hicr:

zalām-ı hicr:-

G: 180 Mısra: 9

Ayrılığın karanlığı.

9. Cām-veş oldu şikeste dil

zalām-ı hicr ile

10. Sīnem evvel şem^c-i

ruḥsārıñ ile pür-nūr idi

zālīm ol:

zālīm ol:-

G: 138 Mısra: 1

Merhametsiz olmak.

1. Öldür ammā ḡayra pā-māl
etme zālīm olma gel

2. Dil ḥarāb etmekle taḥrīb-i
‘avālim olma gel

zālīm ol:-

G: 138 Mısra: 10

*Merhametsiz olmak.*9. Şeyhîniñ hākisterin ey şem^c
kühl-i dīde et10. Tek hayālinden beni dūr
etme zālīm olma gel***zann et:******zann et:-***

G: 97 Mısra: 6

*Zannetmek.*5. ‘Aşıkñ küyuñda ki āh-ı
ciger-sūzun görüp6. Zāhidā zann etme kim mest-
i mey-i engūrdur***zann et:-***

Kt: 31 Mısra: 4

*Zannetmek.*3. Semend-i ‘aşk ile geçdiñ dü
‘ālem menziliñ zāhid4. Seniñ zann etdiğñ ‘ālem
degil bir başka yerdir bu***zann eyle:******zann eyle:-***

G: 127 Mısra: 8

*Zannetmek.*7. Eşiginde gerçi biz rind-i
faķiriz zāhidā8. Bāb-ı vaşlından bizi zann
eyleme olmuş irag***zār et:******zār et:-***

G: 104 Mısra: 13

*İnlemek, ağlamak.*13. Cemāl-i şem^cine sūzān olur
zār etmeyip aşlā14. İken pervāne-āsā maḥv-ı
fān-ı Nakşibendiz biz***zār et:-***

G: 28 Mısra: 7

*İnlemek.*7. Göñlüm ağlar zār eder
diñler gülermiş sevdiğim8. Goncalar ile bülbül şubḥa
dek gavḡā-yı şūḥ***zār et:-***

G: 33 Mısra: 2

*İnlemek.*1. Göñlüm eglenmez ‘aceb
göñlümde dilber eglenir2. Bülbül ağlar zār eder diñler
gül-i ter eglenir***zār et:-***

G: 33 Mısra: 7

*İnlemek, ağlamak.*7. Dil firāk-ı yār ile zār ettigin
‘ayb görmeñiz8. Vaşlıñ elbette ne kâbil
cāndır ister eglenir***zār et:-***

G: 46 Mısra: 19

İnlemek, ağlamak.

19. Şeyhî yeter zâr ettiñ

dünyâyı bîzâr ettiñ

20. Dîvâne mi olmuşsun

bilmem ki nen olmuşdur

zâr et:-

G: 74 Mısra: 22

İnlemek.

21. Mağsad-ı Şeyhî şikâyet

degil ey gonca-dehen

22. Zâr edip ağladığım mücib-i

‘irfânımdır

zâr et:-

Mş.: 1 Mısra: 24

İnlemek, ağlamak.

23. Nice âh etmeyim ki şabra

aşlâ iktidârım yok

24. Nice bülbül gibi zâr

etmeyim dilde kararım yok

zâr eyle:

zâr eyle:-

G: 160 Mısra: 3

İnlemek.

3. Ağlamam zâr eylemem

yârîñ cefâsından velî

4. Âh kim ‘âlemde düşnâm-ı

raķîb idbârdan

zâr eyle:-

G: 49 Mısra: 2

Ağlamak, inlemek.

1. Çık seyr-i gülistâna gör nev-

bahâr olmuşdur

2. Zâr eylesin şeydâlar ki gül-

‘izâr olmuşdur

zâr eyle:-

G: 55 Mısra: 3

Ağlamak, inlemek.

3. Zâr eylemeziz meslegimiz

ħabs-i nefesdir

4. Şeh-râh-ı țarîķatde yüce

himmetimiz var

zâr eyle:-

G: 61 Mısra: 13

Ağlamak, inlemek.

13. ‘izzetinden raĝbetinden

aĝlayıp zâr eylemem

14. İñlemekler ağlamaķlar

‘aşıkıñ âyînidir

zâr eyle:-

G: 73 Mısra: 7

Ağlamak, inlemek.

7. Gece zâr eylemeden devr-i

derûn-ı âhım

8. Surħ eden ķubbe-i gerdünü

benim zârımdır

zâr ol:

zâr ol:-

G: 64 Mısra: 8

İnlemek.

7. Naķd-i vişâliñ ‘uşşâķa ķan
bahâ olduĝun

8. Bildi onuñ çün göñlüm âh
ile zâr olmuşdur

zār u gīryān ol:***zār u gīryān ol:-***

G: 89 Mısra: 7

İnleyip ağlamak.

7. Vişāliñ bāğçesinde zār u gīryān olduğum der kim

8. Ben onuñ bülbülüyüm ol gül-i ḥandānım olmuşdur

zār-ı dil-efgende:***zār-ı dil-efgende:-***

G: 36 Mısra: 7

İnleyen çaresiz gönül.

7. Luṭfuñ umar bendesi zār-ı dil-efgendesi

8. Gönlü gözü ‘aşıkıñ vaşlına bevābdır

zāt-ı ‘ālī:***zāt-ı ‘ālī:-***

K: 11 Mısra: 6

Yüce kimse.

5. Diñlemezse güzeştim bu felekde ben neler çekdim

6. Meger bir zāt-ı ‘ālī eyleye imdād-ı rüḥānī

zāt-ı Ḥaḳ:***zāt-ı Ḥaḳ:-***

K: 9 Mısra: 1

Allah'ın kendisi.

1. Zāt-ı Ḥaḳdır cümle eşyāda görünen lā-infi‘āl

2. Bir Aḥaddir kim münezzeh zāt-ı pāki lā-intiṣāl

zāt-ı kibriyā:***zāt-ı kibriyā:-***

K: 9 Mısra: 22

Allah.

21. Ğayra işbāt-ı vücūd etmek ‘adīmü’l-iḥtimāl

22. Bir ta‘ayyündür bu emvāc-ı biḥār-ı ma‘rifet

zāt-ı pāk:***zāt-ı pāk:-***

G: 117 Mısra: 11

Temiz zat.

11. Zāt-ı pāki bī-miṣl-i vaşfın taşavvur etdi Ḥaḳḳ

12. Bu ta‘ayyünden zühūr u ismiñ insān eylemiş

zāt-ı pāk:-

K: 9 Mısra: 2

Temiz zat.

1. Zāt-ı Ḥaḳdır cümle eşyāda görünen lā-infi‘āl

2. Bir Aḥaddir kim münezzeh zāt-ı pāki lā-intiṣāl

zāt-ı suḥan-perver:***zāt-ı suḥan-perver:-***

K: 11 Mısra: 81

Söz üreten zat.

81. Zihī zāt-ı suḥan-perver zihī

ṭab⁶-ı şafā-güster
 82. Sezā derseñ belāgat
 bezmine vaḫtiñ Süleymānı

zebūn et:

zebūn et: -

G: 141 Mısra: 7
Aciz kılmak, güçsüzleştirmek.

7. Büküp iplik gibi derdi
 sīnemi etdi zebūn
 8. İgneden geçdi felāketler ile
 za⁶f u tenim

zehr ol:

zehr ol: -

G: 18 Mısra: 5
Zehir olmak.

5. Cām-ı nāzı ger zehr olsa
 yine nūş ederem
 6. Ma'mūldür ki ola ʿāḫıbet
 feth-i bāb-ı leb

zehr ol: -

G: 27 Mısra: 15
Zehir olmak.

15. Zehr olur nā-ḫābile ağzın
 açarsa müstaʿid
 16. Leblerinden aḫıdır
 gencīne-i nīsān ḫadeḫ

zehr-i hicr:

zehr-i hicr: -

G: 85 Mısra: 7
Ayrılık zehri.

7. Zehr-i hicriñle dil-i
 bīmārımı
 8. Ārzū-yı vuşlatıñ tiryāk eder

zehr-i hicrān:

zehr-i hicrān: -

Mş.: 1 Mısra: 33
Ayrılık acısının zehri.

33. Baña sāgar içirdi kāse kāse
 zehr-i hicrānıñ
 34. Meger taşdan ḫatıdır cānı
 derler gerçek insānıñ

zemīn-i bezm:

zemīn-i bezm: -

G: 94 Mısra: 4
Meclisın zemini.

3. Kirişme-i ğazāli gör ki şem⁶-i
 tāb-ı ruḫı
 4. Zemīn-i bezme degil hep
 zamāna āteş urur

zencīr-i felek:

zencīr-i felek: -

G: 88 Mısra: 15
Dünya bağı.

15. Çekemez Şeyḫīyi zencīr-i
 felek dehre velī
 16. Bī-tekellūf yediler
 kākülüne mū getirir

zer-nişār ol:

zer-nişār ol: -

G: 49 Mısra: 6
Altın saçmak.

5. Şîrîn lebinden mey nüş
ettikce dil rindâne

6. Şah-râh-ı vaşlında nazmıñ
zer-nişâr olmuşdur

zerre-i nâçiz:

zerre-i nâçiz:-

Kt: 14 Mısra: 1

Yok hükmünde bir zerre.

1. Kuluñ işyânı şems-i Hâkka
nisbet zerre-i nâçiz

2. Ki zerre mâni'-i envâr-ı 'aks-
i âfitâb olmaz

zevk egle:

zevk egle:-

G: 175 Mısra: 12

Eğlenmek, sevinmek.

11. 'Aks-i ruhu taşdı'-i ser-i
miñnetim oldu

12. Zevk egler idim sāğar-ı
şahbâ büyüdücce

zevk eyle:

zevk eyle:-

G: 15 Mısra: 9

Eğlenmek.

9. Ğayrılar zevk eylesin
devriñde 'işret eylesin

10. Sāye-i zülfüñ niçin Şeyhîye
olmasın naşîb

zevk u şafâ eyle:

zevk u şafâ eyle:-

G: 11 Mısra: 12

Eğlence ve rahatlık yaşatmak.

11. Bezm-i 'âlemde niçin
şeydâlarıñ dem sürmesin

12. İki 'âlemde n'olur eyler
iseñ zevk u şafâ

zevki kaç:

zevki kaç:-

G: 99 Mısra: 11

Tadı kaçmak.

11. Zevki kaçdı cām-ı hicriñ
âteş urdu sîneme

12. Sâkiyâ şun mey
dudağıñdan dudağıñ zevki var

zevk-i vaşl:

zevk-i vaşl:-

Thm: 1 Mısra: 24

Kavuşma zevki.

23. Āh kim 'âlemde hep
hasretle geçdi 'ömrümüz

24. Zevk-i vaşl el vermedi
firkatle geçdi 'ömrümüz

zıra' et:

zıra' et:-

G: 5 Mısra: 7

Toprağa ekmek.

7. 'Arşa-i nâşûta tohm-ı 'aşkı
zıra' et her seher

8. Fırşatıñ fevt eyleme ni'met
naşîb olsun saña

zîb ü zînet-i levlāk:

zīb ü zīnet-i levlāk:-

G: 86 Mısra: 21

"Sen olmasaydın, sen
olmasaydın felekleri
yaratmazdım" manasındaki
"levlâke levlake lemâ
halaktü'l-eflâk" kutsi
hadisinin süs ve bezeği.

21. Serîr-i salţanat zīb ü zīnet-i
levlāk22. Sirâc-ı nūr u Mesîhâ-dem
hayât-ı inşâr**zıkr-i Hakk:*****zıkr-i Hakk:-***

G: 173 Mısra: 7

*Allah zikri.*7. Zıkr-i Hakk olsun enîsi rüz u
şeb

8. Bu harâbât içre dil âbâd ola

zıkrullâh et:***zıkrullâh et:-***

G: 19 Mısra: 18

*Allah'ı anmak.*17. Ne ümîd eyle bîm eyle
rıżâullâha18. Şeyhiyâ leyl ü nehâr aşk
ile zıkrullâh et**zindân eyle:*****zindân eyle:-***

K: 10 Mısra: 38

*Zindan etmek, sıkıntı vermek.*37. Çünkü terkîb-i vücūd-ı
âdemi buldu kemâl38. Yūsuf-ı rûhu'l-muzâfa kalbi
zindân eylemiş**zīnet-i eşcâr:*****zīnet-i eşcâr:-***

K: 11 Mısra: 45

*Ağaçların süsü.*45. Arūs-ı meyveye dāmād
içindir zīnet-i eşcâr46. Çeker naḥl-i ümîdiñ bağ-ı
vaşl içre ḥırāmānı**zīre düş:*****zīre düş:-***

G: 30 Mısra: 6

Aşağı düşmek, azalmak.

5. Şîve-ger olmuş iken bālâda

6. Giderek düşdü heves zīre
meded***zīre düş:-***

Kt: 7 Mısra: 3

*Kıymetini kaybetmek.*3. Felek devr etdi rifat zīre
düşdü4. Bu renc-i miḥnete cānāne
bā'is**zīr-i fermân:*****zīr-i fermân:-***

G: 40 Mısra: 10

Emri altı(nda olmak).

9. Başa minnet eylemem
meydān-ı ʿaşkıñda seniñ
10. Nağd-i ʿömrüm ihtiyārım
zīr-i fermānıñdadır

zīr-i ḥāk eyle:

zīr-i ḥāk eyle:-

Ms: 1 Mısra: 43
*Toprağın altına koymak,
öldürmek.*

43. Eyledi küffārı kamu zīr-i
ḥāk
44. Sīne-i Bū Cehl edip çāk çāk

zīver-i ḥüsn:

zīver-i ḥüsn:-

Thm: 4 Mısra: 20
(Sevgilinin) güzelliğinin süsü.

19. Cām-veş taşfiye-i bāḫını
şun ey sākī
20. Zīver-i ḥüsnüñ ile aldı
ruḥuñ āfākı

zuhūr et:

zuhūr et:-

G: 76 Mısra: 11
Meydana çıkmak.

11. Şanma ger erbāb-ı dil
şimdengeri etmez zuhūr
12. Māzi vü müstaḫbeliñ
cünbüşleri ḥālā olur

zuhūr et:-

G: 86 Mısra: 5

Meydana çıkmak.

5. Dem-i nesīm-i nebīden
ḥaḫāyık etdi zuhūr
6. Āyīne-i nümā oldu
mü'essire-i āşār

zuhūr eyle:

zuhūr eyle:-

Kt: 22 Mısra: 4
Meydana gelmek, görünmek.

3. Cefā-yı cevri müzdād etmek
ister
4. Zuhūr eyler dil-i dil-berde
melḥūz

zuhūr ol:

zuhūr ol:-

G: 3 Mısra: 7
Ortaya çıkmak, baş göstermek.

7. Ḥilʿat-i Ādemden oldu
evvel-i ebced zuhūr
8. Yine ol şüret ile bulmak
ʿaceb mi intihā

zulmet-i endīşe:

zulmet-i endīşe:-

G: 76 Mısra: 3
Dert, tasa karanlığı.

3. Şek mi var bir zulmet-i
endīşedir aḫl-ı maʿāş
4. Pādişāh-ı ʿaşḫa elbet bir nice
reʿāyā olur

zulmet-i endīşe-i ḥusrān:

zulmet-i endiŕe-i ħusrān:-

G: 5 Mısra: 21

Zarara uğrama düşüncesinin karanlığı.

21. Zülmet-i endiŕe-i ħusrāne olma dil-firīb

22. Tā sarāy-ı dilde cem'iyet naŕīb olsun saña

zübde-i maĥlūk:***zübde-i maĥlūk:-***

Ms: 1 Mısra: 47

Yaratılmışların özü, en değerlisi.

47. Zübde-i maĥlūk u ŕeh-i ħāŕ u 'ām

48. Fāyık-ı maĥbüb u ħayrül-enām

zülāl-i rahmet-i iĥsān:***zülāl-i rahmet-i iĥsān:-***

K: 11 Mısra: 57

Lütuf rahmetinin tatlı suyu.

57. Zülāl-i rahmet-i iĥsānı etdi gönlümü sīrāb

58. Melāl-i sīne-i ehl-i diliñ ref' oldu ħusrānı

zülfi-i 'anber:***zülfi-i 'anber:-***

G: 88 Mısra: 14

Anber kokulu saç.

13. Beni bu bezme ne manŕıb u

ne dirhem getirir

14. Zülfi-i 'anber ruĥı gül gözleri āhū getirir

zülfi-i 'anber-bū:***zülfi-i 'anber-bū:-***

G: 63 Mısra: 8

(Sevgilinin) anber kokulu saçı.

7. Kuĥb-i 'ālem olduĥ bildim bu ħüsn ü ān ile

8. Līk bildim ĥükm-i 'ālem zülfi-i 'anber-būdadır

zülfi-i 'anber-bū:-

Kt: 25 Mısra: 2

(Sevgilinin) anber kokulu saçı.

1. Māha beñzetdim ruĥ-ı dil-dārı gördüm çünkü ŕāf

2. Zülfi-i 'anber-būlarıñ bād-ı ŕabā etmiş ŕikāf

zülfi-i Celāl:***zülfi-i Celāl:-***

G: 2 Mısra: 5

Allah'ın Celal sıfatıyla gazabını ifade eden saç.

5. 'İzār etdi Cemāl-i nūruna zülfi-i Celālin Ĥaĥĥ

6. Bülend-i zāt-ı Ĥaĥĥ oldu ŕıfātından beŕer peydā

zülfi-i celāl:-

G: 9 Mısra: 14

(Sevgilinin) yüce saçı.

13. Eylemezsin bilirim ŕeyĥī

ķuluñ vaşla ba'īd

14. Ķākūlüñle řimdilik zūlf-i
celāliñdir baña

zūlf-i firāvān:

zūlf-i firāvān:-

Mş.: 1 Mısra: 31

Çok saç.

31. řabā tahrik ederse luşf edip
zūlf-i firāvāniñ

32. Perīřān eyler 'aql u fikrimi
zūlf-i perīřāniñ

zūlf-i ģisū:

zūlf-i ģisū:-

G: 41 Mısra: 6

Omza dökülen uzun saç.

5. 'Aceb řeydā diliñ řubħ u
mesā çāk-i girībāni

6. Lebinden zūlf-i ģisū ile
ğonce-ter gülündendir

zūlf-i göñl:

zūlf-i göñl:-

G: 115 Mısra: 18

(Āřıģm) gönlünün saçı, baģı.

17. İlāhī bu ģayālim ba'dına ur
merhem-i vařliñ

18. Cemāliñden celāliñ zūlf-i
göñlüm mū-be-mū almıř

zūlf-i mū:

zūlf-i mū:-

G: 133 Mısra: 8

(Sevgilinin) saç teli.

7. şeş cihetden bend edip innā
hedeynāhü's-sebīl

8. Ĥāh nā-ħāh cāni ber-dār
etdi zūlf-i mūlarıñ

zūlf-i nigār:

zūlf-i nigār:-

K: 11 Mısra: 67

*Resim gibi güzel sevgilinin
saçı.*

67. řaķın zūlf-i nigāra ey řabā
ref'-i ģubār etme

68. Bahār-ı bezme ģüsn-i
şal'atıñ nevrüz-ı sulřāni

zūlf-i perīřān:

zūlf-i perīřān:-

G: 114 Mısra: 15

Daģınık saç.

15. řeyģiyā zūlf-i perīřāni gibi
'āřıķlar

16. Etdiler 'ařķ ile her birisi bir
kāra heves

zūlf-i perīřān:-

G: 40 Mısra: 6

Daģınık saç.

5. Ĥātırım zūlfü gibi bilmez
perīřān olduģun

6. Āřiyānım sevdiğim zūlf-i
perīřāniñdadır

zūlf-i perīřān:-

Mş.: 1 Mısra: 32

Daģınık saç.

31. Şabā taḥrīk ederse luṭf edip

zülfi firāvānıñ

32. Perīşān eyler ʿaql u fikrimi

zülfi perīşānıñ

zülfi ruḥ-ı dil-süz:

zülfi ruḥ-ı dil-süz:-

G: 46 Mısra: 14

(Sevgilinin) gönül yakan

yüzüne düşen saçı.

13. Gīsūları başında aşıp çarḥ-ı

çenber

14. Zülfi ruḥ-ı dil-süzü özge

fiten olmuşdur

zülfi siyeh-mū:

zülfi siyeh-mū:-

G: 141 Mısra: 9

Siyah telli saç.

9. Dār-ı cennet dediler zülfi

siyeh-mūlarını

10. Şeyḥiyā Ḥaḫḫ derim ol

mūya ger olsa resenim

zülfi yār:

zülfi yār:-

G: 160 Mısra: 1

Sevgilinin saçı.

1. Fitne düşdü ʿāleme tel

ḳopdu zülfi yārdan

2. Bülbül aḡlar gül fiḡān eyler

ezā-yı ḫārdan

zülfi ü yār:

zülfi ü yār:-

G: 8 Mısra: 4

Sevgilinin saçı.

3. Eyleşir şanma ḫadeng-i dil
ederse yā ḫayy

4. Zülfi ü yāre doḳunur

eylerisem vāveylā

SONUÇ

Bu çalışmada XVIII-XIX. yüzyıl klasik Türk edebiyatı şairlerinden Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi'nin manzum eseri olan *Divan*'ı incelenip TEBDİZ projesi kapsamında bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır.

Çalışmanın temelini oluşturan sözlük ve dizin bölümü için *Divan*'da yer alan gazel, kaside, mesnevi vs. bütün metinlerdeki her kelime ve kelime grubu anlamlandırılmıştır. Kelimeler anlamlandırılırken çekim eklerinden ayrılarak kök ve gövde şeklinde alfabetik olarak sıralanarak sözlük oluşturulmuştur. Sözlüklerde anlamı bulunamayan kelimelere şiirlerin bağlamından hareketle yeni anlam kazandırılmıştır.

Sözlük bölümü için yapılan çalışmalarda şairin hayatı, edebî ve meslekî kimliği, dönem özellikleri ve üzerine yapılan çalışmalar üzerine araştırmalar yapıp şiir okumaları bu doğrultuda sağlanmıştır. Bu şiir okumalarında şairin dil ve üslûp özellikleri, şiire ve şaire bakış açısı hakkında bilgiler edinilmiştir. Bütün bu bulgulara dair kanaatler sözlük çalışmasına dahil edilmiştir.

Şairin şiirlerini meydana getiren en küçük yapı taşı olan kelimelerden yola çıkılarak ortaya konulmuş olan bu sözlüğün, günümüz okurlarına şairin şiir anlayışına dair ışık tutması ve yol göstermesini ümit ederim.

KAYNAKÇA

Aclûnî, İsmail bin Muhammed (1988). **Keşfü'l-Hafâ**, Beyrut.

AKDOĞAN, Muhammed (2020). “Köstendilli Süleymân Şeyhî Efendi ve Tevîlât-ı Hadîs-i Erbaîn İsimli Eserinde Geçen Hadislerin Kaynak Değeri”, **Balkanlar ve İslam –Balkanlı Âlimler, Mütefekkirler ve Eserleri**, C. III, İstanbul:Ensar Yay., 387-410.

AKSAN, Doğan (2004). **Türkçenin Söz Varlığı**, 3. Bs., Ankara:Engin Yay.

AKSOY, Ö.A. (1984). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1**, Ankara: TDK Yay.

AKSOY, Ö.A. (1988) **Atasözü ve Deyimler Sözlüğü 2**, İstanbul:İnkılap Kitabevi.

AY, Kevser (2018). **Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin ‘Kitâb-ı Tâlia fî Esrârî'l İlâhiyyeti's-Sermediyye’ İsimli Eseri (Metin-İnceleme)**,Eskişehir:Eskişehir Osmangazi Üniv., YL.

BANARLI, Nihad Sami (1971). **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II.**, İstanbul: MEB.

BEDİR, Engin (2010). **Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin ‘Lemeât-ı Nakşbend’ adlı eseri (İnceleme ve Metin)**, Konya:Selçuk Üniv., YL.

Bursalı Mehmed Tahir (2016), **Osmanlı Müellifleri**, C 1, (haz. M. A. Yekta Saraç), Ankara:TÜBA, 93-94.

CEBECİOĞLU, Ethem (1997), **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**,Ankara: Rehber Yay.

COŞTAN, Burhaneddin (2019). **Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi'nin Usûlü'l-vusûl Adlı Eseri Bağlamında Âdâb Görüşleri (İnceleme-Metin)**, Rize:Recep Tayyip Erdoğan Üniv., YL.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2017). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara:Aydın Kitabevi Yay.

DİLÇİN, Cem (1983). **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: TDK Yay.

DOĞAN, Gönül (2008). **Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Nikâtü'l-Hikem İsimli Eseri (İnceleme ve Metin)**, İstanbul: Marmara Üniv.,YL.

EKİNCİ, Ramazan (2019). “Şakâiku’n Numâniyye Zeyillerinde Tekirdağlılar”, **Tekirdağ’da Dinî ve Kültürel Hayat**, 1. Bs., İstanbul: Ensar Yay., 143-157.

ERGİN, Muharrem (2013). **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Yay.

GÜLEÇ İsmail – GÜLER, Ömer Said (2020), **Câmî-i Rûm-ili: Köstendilli Süleyman Şeyhî**, İstanbul: Vakıf Araştırmaları Merkezi Yay.

Hayrat Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meal Heyeti (2005). **Kur’an-ı Kerim ve Muhtasar Meali**, Hayrat Neşriyat, İstanbul.

IŞIK, Feyza (2011). **Köstendilli Süleyman Şeyhî’nin Sübhatü’l-Levâyih Adlı Eseri (Metin-İnceleme)**, İstanbul: Marmara Üniv., YL.

İSEN, Mustafa - HORATA, Osman (2014). “Tarihî Gelişim”, **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Ed. Mustafa İsen, 8. Bs. Ankara: Grafiker Yay.

KAYA, Bülent (2020). “Bâkî Divanı’nda Atasözleri ve Deyimler”, **Asia Minor Studies**, C. 8, S. 1, 403-417.

KAHYA, Ayşe Aydan (2019). **Köstendilli Süleyman Şeyhî’nin “Etvâr-ı Hâcegân” İsimli Eseri (Metin-İnceleme)**, İzmir: Dokuz Eylül Üniv., YL.

KORKMAZ, Zeynep (2009). **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, 3. Bs., Ankara: TDK Yay.

KUNDAKÇI, Mustafa (2018). **Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Divanı’nın Tenkitli Metni**, İstanbul: Kesit Yay.

KURNAZ, Cemal – ÇELTİK, Halil (2013). **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**, Ankara: Kurgan Edebiyat Yay.

MENGİ, Mine (2007). “Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili”, **Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları**, Volume 2/3.

MENGİ, Mine (2010). “Bağlam ya da Şiirde Sözün Gelişi Üzerine”, **Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu 15-16 Mayıs Bildiri Kitabı**, 1. Bs., Ankara: Adıyaman Üniversitesi Yay.

OLGUN, İbrahim-Drahşan Cemşit (1984-1985). **Farsça-Türkçe Sözlük**, Tebriz.

ÖKSÜZ, Hadicet Ül Kübra (2010). **Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Mektûbât-ı Erbaîn, Terkîbât-ı Erbaîn ve Te'vîlât-ı Erbaîn İsimli Eserleri (İnceleme ve Metin)**, İstanbul:Marmara Üniv., YL.

ÖZKAN, Abdurrahman (2015). **Netâyicü'l-A'mâl ve Menâhicü'l-Ebrâr**, Konya: Palet Yay.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1-2-3**, İstanbul: MEB.

SOFUOĞLU, Mehmed (1989). **Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi**, C. 15, İstanbul: Ötüken Yay.

ŞENÖDEYİCİ, Özer (2017).“Üslup Araştırmaları Açısından Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlük Çalışmaları: Nâilî Örneği”, **Journal of Turkish Language and Literature**, Vol. 3 Issue:1, 282-306.

ŞEMSEDDİN Sâmi (1317).**Kâmûs-ı Türki**,İstanbul:Çağrı Yay.

Şeyhî, **Divan**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T. 1784.

Şeyhî, **Divan**, Süleymaniye Kütüphanesi, İzmirli İ. Hakkı, No: 1249.

Şeyhî, **Divan**, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum Eserler, T. 239.

Şeyhî, **Etvâr-ı Hâcegân**, (Yazma), İst. Ü. Kth. Ty. B1., No: 2242/3

Şeyhî, **Medâr-ı Sâlikân**, İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, No: 297.7, K-1043.

Şeyhî, **Nikâtü'l-Hikem**, İst. Süleymaniye Serez B1., No: 1510.

ŞÜKÜN, Ziya (1984). **Farsça-Türkçe Lûgat Gencinei Güftar Ferhengi Ziya 1-2-3**, İstanbul:MEB.

TANPINAR, Ahmet Hamdi (2013). **On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, 22. Bs. İstanbul: Dergâh Yay.

TANYERİ, M.A. (1999). **Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler**, Ankara: Akçağ Yay.

TURAN, Mehmet (2019). **Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Medâr-ı Sâlikân ve Etvâr-ı Hâcegân İsimli Eserleri (İnceleme ve Metin)**, İstanbul:Sabahattin Zaim Üniv., YL.

VARDAR, Berke (2002). **Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Multilingual Yay.

YILDIRIM, Birol (2016). **Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri**, Erzurum: Atatürk Üniv., DT.

YILDIRIM, Birol (2019). **Kesret Çarşısında Bir Hikmet Dükkânı Köstendilli Süleyman Şeyhî Efendi Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri**, İstanbul: Büyüyen Ay Yay.

YILDIZ, Harun (2024). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, Ankara: Karatay Yay.,

YILMAZ, Ali (1989). **Köstendilli Süleymân Şeyhî**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

YILMAZ, Mehmet (1992). **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)**, İstanbul: Enderun Kitabevi.

ZAVOTÇU, Gencay (2013). **Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler-Hayvanlar-Bitkiler-Tabîat Güçleri Kişileştirilmiş Varlık ve Kavramlar)**, 1. Bs. İstanbul: Kesit Yay.